

מסכת

יבמות

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם
ועם הוספות חדשות כמבואר בשער השני

ועתה בס"ד נדפס מחדש פה עיה"ת
בני ברק
כפי שהודפס בווילנא
בדפוס האלמנה והאחים ראם
שנת תשע"ט לפ"ק

ב' ע"א

הקדמה: כתוב בתורה (דברים כה, ה) **"כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ובן אין לו, לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר, יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה"**.

אדם שמת וזרע אין לו, אין אשתו יכולה להינשא לאדם אחר, אלא אחיו של המת ייבם ויקח אותה לאשה ויקים לאחיו שם, כמו שכתוב (שם) "והיה הבכור אשר תלד, יקום על שם אחיו המת, ולא ימחה שמו מישראל". כמו כן יש אפשרות אחרת, שיתיר אותה על ידי חליצה כמו שכתוב (שם) **"ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו** וגו', **וחלצה נעלו מעל רגלו** וגו'".

אבל אם יש לו זרע (אפי' רק נכד) לא חל על אשתו דין יבום, ואסור לאחיו לשאת אותה מדין איסור **"אשת אח"** שהיא אחת מהעריות שחייבים עליהם כרת (ויקרא יח, טז), ומותרת לשוק בלי יבום ובלי חליצה.

כמו"כ באופן שהיבמה אסורה על היבם מדין **"ערוה"**, כגון שהיא **בתו** [שנישאה לאחיו שמת], הרי היא אסורה עליו, ופטורה מן הייבום ומן החליצה.

ובנוסף אם היה (אחיו שמת) נשוי לעוד כמה נשים (שכן מותר היה לישא כמה נשים. ונקראים "צרות"), הרי כולן בין בתו הערוה ובין שאר הנשים אסורות להתייבם לו, ופטורות מן הייבום ומן החליצה.

המשנה מבארת דינים אלו:

משנה. חמש עשרה נשים יש, שאם מתו בעליהם, אסורות הן על היבם, והן **פוטרות** ואוסרות גם את **צרותיהן** ואת **צרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם** כמבואר בהמשך המשנה:

ואלו הן:

(א) **בתו** של היבם (ציור 1-2) [כוונת המשנה בבתו מאנוסתו שאינה בת אשתו אלא נולדה לו מאשה שהוא אנס אותה (כמבואר בדף ג' ע"א), ומוכח לפרש כן כיון שבתו ממש כבר נכללת "בבת אשתו" הכתוב בהמשך המשנה. רש"י]. (ב) **ובת בתו** (מאנוסתו), (ציור 3-4). (ג) **ובת בנו** (מאנוסתו) (ציור הנ"ל). (ד) **בת אשתו** של היבם [דכתיב (ויקרא יח, יז) "ערות אשה ובתה לא תגלה", היינו בין אם היא אשתו והבת נולדה ממנו ובין אם היא היתה נשואה קודם לאיש אחר ונולדה מהאחר. רש"י] (ציור 5-6). (ה) **ובת בנה**, (ו) **ובת בתה** [דכתיב (שם) "את בת בנה ואת בת בתה"], (ציור 7-8). (ז) **חמותו** [לאחר שמת בעלה נישאה לאחיו, רש"י], (ציור 9-10). (ח) **ואם חמותו** (ציור 11-12). (ט) **ואם חמיו** [ואסורים עליו מאותו פסוק הנ"ל, דדורשים (בסנהדרין דף ע"ה) שיש בכלל איסור של בת בנה ובת בתה גם הדורות למעלה מאשתו, רש"י], (ציור הנ"ל). (י) **אחותו** של היבם **מצד אמו** [דכתיב (שם יח, ט) "ערות אחותך בת אביך או בת אמך.. לא תגלה ערותן"], (ציור 13-14). (יא) **ואחות אמו** [דכתיב (שם יח, יג) "ערות אחות אמך לא תגלה"], (ציור 15-16). (יב) **ואחות אשתו** [דכתיב (שם יח, יח) "ואשה אל אחותה לא תקח וגו'"], (ציור 17-18). (יג) **ואשת אחיו מאמו** [דכתיב (שם..) "ערות אשת אחיך וגו'" ודורשים (לקמן נ"ה) בין מן האב ובין מן האם, רש"י], (ציור 19-20).

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כלומר [סיפא] שמא יהיה לאחת מהן נשואה לאחיו ולו לאשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ויעמוד יליף בגמרא: **וצרות צרותיהן עד סוף העולם.** במתני' מפרש: **חמותו.** ומת בעלה ונשאה לאחיו ומת בלא בנים: **ואם חמותו ואם חמיו.** שתיהן אסורות לו משום ערוה דלכתיב (ויקרא יח) ערות אשתך ואמה לא תגלה לא את בתה ואת בת בתה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו דכתיב למפרע (ומזיל) בגלוי הן הנשרפין (סנהדרין ד' עה.) **וכתו** ג) (וכתב בתו וכתב בנו) להכשיר בנתו ממנוסתו קמיירי וכן בת בתו ובת בנו דלעיל בתו ממנוסתו היינו בת אשתו דכתיב ערות אשתך לא תגלה (שם) אשה ובתה לא תקח את בת בנה לגלות ערותה ממנו ל"ש מאיש אחר אבל בתו ממנוסתו לא יגלה ליה מהכא ע"י קדושין משמע שהוא לישות ומקרא אחריני נפקא לכדמפרש בגמרא: **אחותו מאמו.** שנשאה לאחיו מאביו ומת וכן אחות אמו שנשאה אחיו מאביו שאין אחיו אחי אביו לכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו ◦ וילפינן אחות אחות מבני יעקב מה להלן מן האב אף כאן מן האם ס"ל ש"ס: **ואשת אחיו מאמו.** שמת ונשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אלמן ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה ליבום לפסוקה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו מתה ופסוקה לו עולמית לכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אחיך לא תגלה לה בפ' הבא על יבמתו (לקמן ד' נה.) לאחיך בין מן האב בין מן האם: **ואשת**

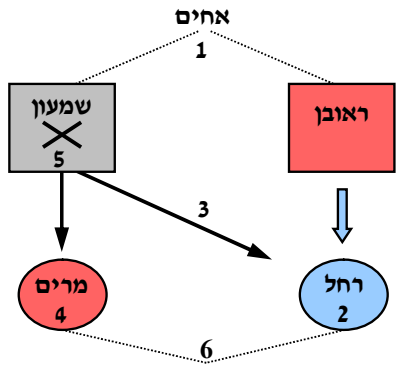

א עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום עד סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו ובת בנו בת אשתו ובת בנה ובת בתה חמותו ואם חמותו ואם חמיו אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו מאמו

נמי דמשמע מלגרור לגלח על אפי' הן אמה דמתניתין קאי ואמר רב יהודה דכולהו משמעי מלגרור ורב אסי סבר דמלגרור לא משמע מלגלח אלא תרי ואפילו הן אמה מסברא נפקי לגרתה מ"ט לפסוקה כל כך שפוסקת גם לגרתה דבמקום עריה קיימא לגרת גרתה נמי תפסוק לגרה לאחרת דבמקום עריה קיימא: **בתו.** פי' בקונטרס כמו ממנוסתו דלי מגואתו היינו בת אשתו אלמן ומת בלא בנים ולפי זה לא דקאמר בגמ' (לקמן דף ט:) רב יהודה מתרגם ממנוסתו ולילף הא דתני ר' חייא בכולן אני קורא בהן הפסוקה לזה מותרת לזה אבל שיעיא דבי ליעזר לא משום דבתו בת ובנשואין לא הוי בנשואין לא קמיירי אל

(א) בתו

[1]

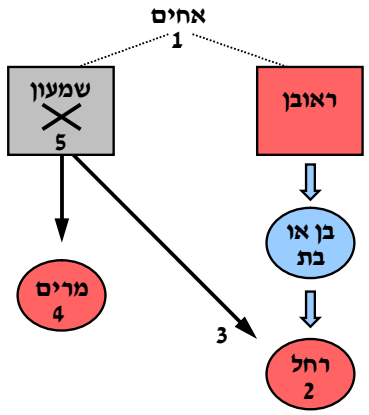

1. ראובן ושמעון, אחים.
2. ולראובן בת ושמה, רחל.
3. ויקח שמעון (האח) את רחל (בת אחיו) לאשה.
4. ולשמעון עוד אשה, מרים.
5. ומת שמעון בלי בנים.
6. ושתי נשיו רחל ומרים (2-4), נופלות לפני ראובן ליבום.

ומכיון שראובן אינו יכול ליבם את רחל בתו (2) נפטרת גם מרים (4) צרת בתו.

(ב-ג) בת בתו או בת בנו.

[3]

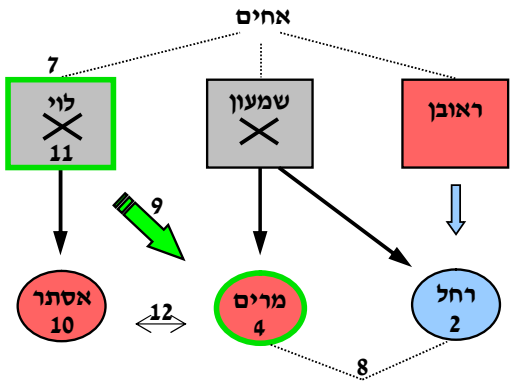

1. ראובן ושמעון, אחים.
2. ולראובן נכדה, רחל (בת בנו או בת בתו).
3. ויקח שמעון את רחל (נכדת אחיו) לאשה.
4. ולשמעון עוד אשה, מרים.
5. ומת שמעון בלי בנים, ושתי נשיו רחל ומרים (2-4), נופלות לפני ראובן ליבום.

ומכיון שראובן אינו יכול ליבם את רחל (2) בת בתו או בת בנו, נפטרת גם מרים (4) צרת בת בתו או בת בנו.

וגם צרת צרתה

[2]

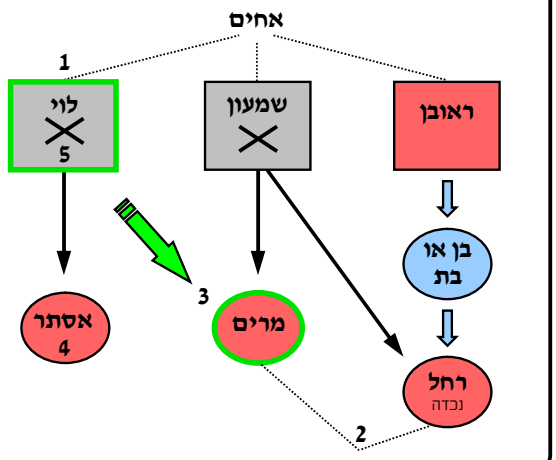
7. ואם היה עוד אח שלישי, לוי.
8. ושתי נשי שמעון (רחל ומרים 2-4) נפלו גם לפני לוי ליבום.
9. ויבם לוי את מרים צרת רחל (4).
10. וללוי עוד אשה, אסתר.
11. ומת גם לוי בלי בנים.
12. ושוב נופלות שתי נשיו (מרים ואסתר 4-9) לפני ראובן.

ומכיון שבנפילה ראשונה [אחרי מות שמעון] נאסרה מרים (4) לראובן משום צרת בתו, גם אסתר (10) צרת מרים נאסרת לראובן שהיא צרת צרתה של בתו.

כללים: צבע אפור: מת. אדום: אסורים זה בזה.
ירוק: יבום. חץ שחור: נישואים.

וגם צרת צרתה.

[4]

1. ואם היה עוד אח, שלישי - לוי.
2. ושתי נשי שמעון (מרים ורחל) נפלו גם לפני לוי ליבום.
3. ויבם לוי את מרים צרת רחל.
4. וללוי עוד אשה, אסתר.
5. ומת גם לוי בלי בנים, ושתי נשיו (מרים ואסתר) 3-4 נופלות לפני ראובן ליבום.

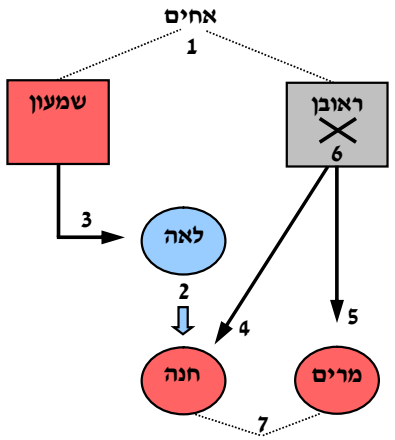
ומכיון שבנפילה ראשונה [אחרי מות שמעון] נאסרה מרים (3) לראובן משום צרת בת בתו או בת בנו - גם אסתר (4) צרת מרים (3) נאסרת לראובן משום צרת צרתה של בת בתו או בת בנו.

כללים: צבע אפור: מת. אדום: אסורים זה בזה.
ירוק: יבום. חץ שחור: נישואים.

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות ב.

חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. כלומר [סיפא] שמת אחד מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שמיהן קמיהן וטעמא דילף בגמרא: וצרות צרותיהן עד סוף העולם. כלומר מפרש: חמותו. שמת בעלה ונשאה לאחיו ומת בלא בנים: **ואם** חמותו **ואם** חמיו. שמיהן לקמיהן לו משום ערוה דכתיב (ויקרא יח) ערות אשתך לא תגלה לא את בתה ואת בת בתה ואת בת בתו שיש בכלל זה חמותו ואם חמיו דכתיב (שם) ערות אשת אביך לא תגלה (ויתבאר) בלהי הן הנשואין (סנהדרין ד' עה.) **ואפי'** (ואת בתו ואת בנו) להכי נמנו חמותו קמיירי וכן את בתו ואת בנו דלאו בתו ובנו נמי מאשתו היינו את אשתו דכתיב (שם) ואשת איש לא תבעל ואפי' לרב דאמר לעיל (קדושין יח.) דלא נאסרה אשת איש אלא משנבעלה לבעלה הכא כיון דמיד שנשאה לאחיו נאסרה עליו כאשת איש ואפי' לא בעל לה עדיין

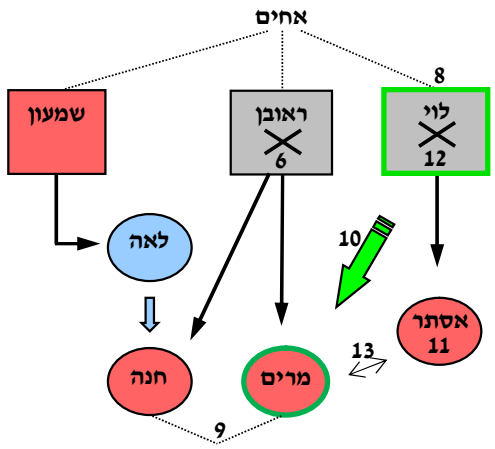
(ד) בת אשתו [5]

1. ראובן ושמעון, אחים.
2. לאה וחנה - אם ובת.
3. ויקח שמעון את לאה לאשה.
4. וראובן לקח את חנה (הבת) לאשה.
5. ולראובן עוד אשה, מרים.
6. ומת ראובן בלי בנים.
7. ושתי נשיו (מרים וחנה) נופלות לפני שמעון ליבום.

ומכין ששמעון אינו יכול ליבם את חנה **בת אשתו**, נפטרת גם מרים **צרת בת אשתו**.

וגם צרת צרתה [6]

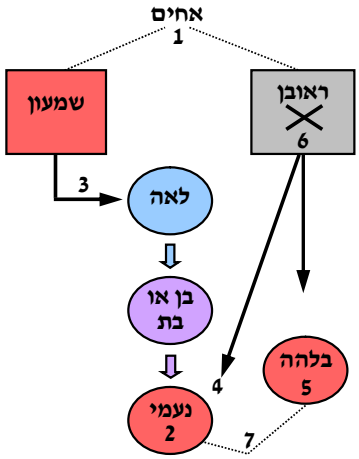

8. ואם היה עוד אח שלישי - לוי.
9. ושתי נשי ראובן (מרים וחנה) נפלו גם לפני לוי ליבום.
10. ויבם לוי את מרים צרת חנה.
11. וללוי עוד אשה, אסתר.
12. ומת גם לוי בלי בנים.
13. ושתי נשיו (אסתר ומרים) נופלות לפני שמעון ליבום.

ומכין שבנפילה ראשונה (אחרי מות ראובן-6) נאסרה מרים לשמעון משום **צרת בת אשתו** - גם אסתר (11) צרת מרים נאסרת לשמעון משום **צרת צרתה של בת אשתו**.

כללים: צבע אפור: מת. אדום: אסורים זה בזה.
ירוק: יבום. חץ שחור: נישואים.

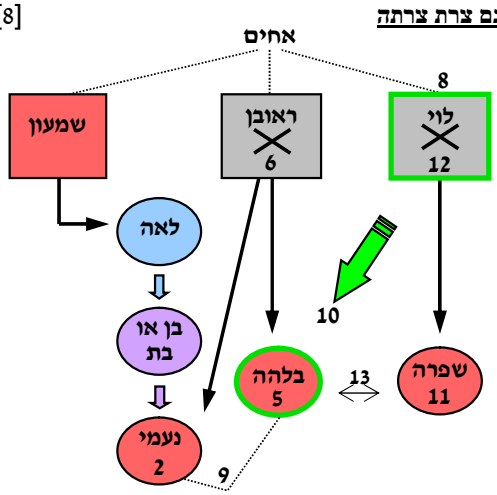
(ה- ו) בת בנה - בת בתה [7]

1. ראובן ושמעון, אחים.
2. נעמי נכדה של לאה (בת בתה או בת בנה).
3. ויקח שמעון את לאה (הסבתא) לאשה.
4. וראובן לקח את נעמי (הנכדה) לאשה.
5. ולראובן עוד אשה, בלהה.
6. ומת ראובן בלי בנים.
7. ושתי נשיו (נעמי ובלהה 2-5) נופלות לפני שמעון ליבום.

ומכין ששמעון אינו יכול ליבם את נעמי (2), שהיא **בת בן אשתו** או **בת בת אשתו** גם בלהה צרתה (5) נאסרת לו משום **צרת בת בן אשתו** או **בת בת אשתו**.

וגם צרת צרתה [8]

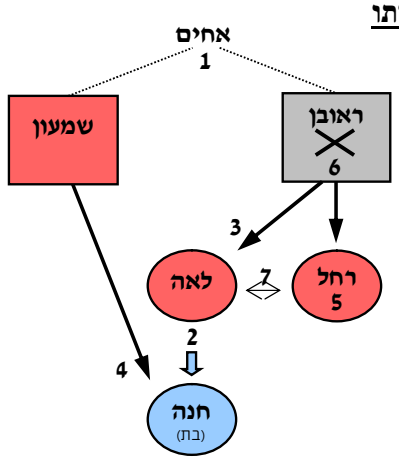

8. ואם היה עוד אח שלישי - לוי.
9. ושתי נשי ראובן (בלהה ונעמי) נפלו גם לפני לוי ליבום.
10. ויבם לוי את בלהה צרת נעמי.
11. וללוי עוד אשה,שפרה.
12. ומת גם לוי בלי בנים.
13. ושתי נשי לוי (שפרה ובלהה 5-11) נופלות לפני שמעון ליבום.

ומכין שבנפילה ראשונה (אחרי מות ראובן- 6) נאסרה בלהה (5) לשמעון משום **צרת בת בן אשתו** או **בת בת אשתו** - גם שפרה (11) צרת בלהה נאסרת לשמעון משום **צרת צרתה של בת בן אשתו** או **צרת צרתה בת בת אשתו** .

כללים: צבע אפור: מת. אדום: אסורים זה בזה.
ירוק: יבום. חץ שחור: נישואים.

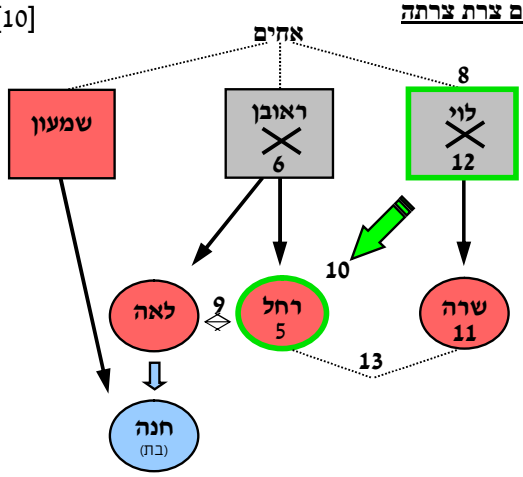
(ז) חמותו [9]

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **לאה וחנה - אם ובת.**
3. **ויקח ראובן את לאה לאשה.**
4. **ושמעון לקח את חנה (הבת) לאשה** (נמצא שלאה חמותו של שמעון).
5. **ולראובן עוד אשה, רחל.**
6. **ומת ראובן בלי בנים.**
7. **ושתי נשיו (רחל ולאה) נופלות לפני שמעון ליבום.**

ומכיון ששמעון אינו יכול ליבם את לאה **<u>חמותו</u>** נפטרת גם רחל **<u>צרת חמותו</u>**.

<u>וגם צרת צרתה</u> [10]

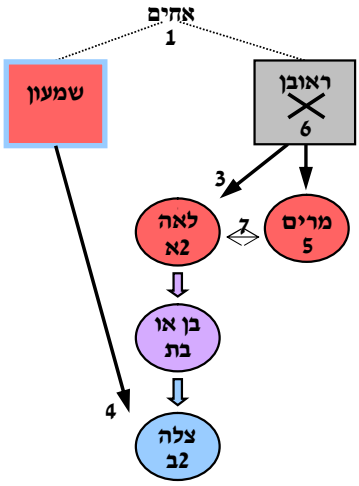

8. **ואם היה עוד אח שלישי, לוי.**
9. **ושתי נשי ראובן (רחל ולאה) נפלו גם לפני לוי ליבום.**
10. **ויבם לוי את רחל צרת לאה.**
11. **וללוי עוד אשה, שרה.**
12. **ומת גם לוי בלי בנים.**
13. **ושתי נשיו (שרה ורחל) נופלות לפני שמעון ליבום.**

ומכיון שבנפילה ראשונה (אחרי מות ראובן- 6) נאסרה רחל (5) לשמעון משום **<u>צרת חמותו</u>**, גם שרה (11) צרת רחל (5) נאסרת לשמעון משום **<u>צרת צרתה של חמותו</u>**.

<u>כללים</u>: צבע <u>אפור</u>: מת. <u>אדום</u>: אסורים זה בזה.
<u>ירוק</u>: יבום. <u>חץ שחור</u>: נישואים.

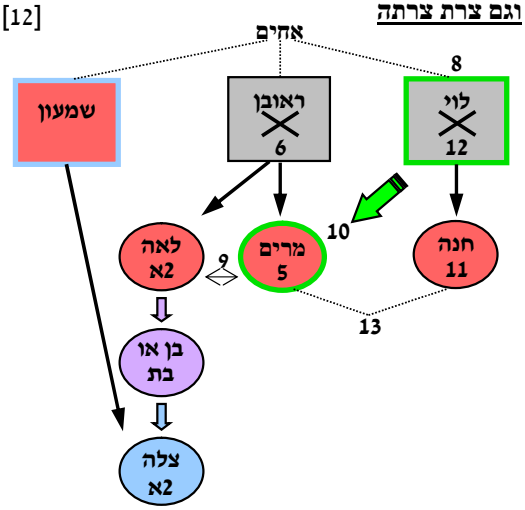
(ח - ט) <u>אם חמותו ואם חמיו</u>. [11]

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **לאה סבתא (א2), וצלה נכדה (ב2) בת בתה או בת בנה.**
3. **ויקח ראובן את לאה (א2) לאשה.**
4. **ושמעון לקח את צלה (הנכדה- ב2) לאשה.**
5. **ולראובן עוד אשה, מרים.**
6. **ומת ראובן בלי בנים.**
7. **ושתי נשיו (מרים ולאה א2-5) נופלות לפני שמעון ליבום.**

ומכיון ששמעון אינו יכול ליבם את לאה (א2), שהיא **<u>אם חמותו</u>** או **<u>אם חמיו</u>**, גם מרים צרתה (5) נאסרת לו משום **<u>צרת אם חמותו</u>** או **<u>צרת אם חמיו</u>**.

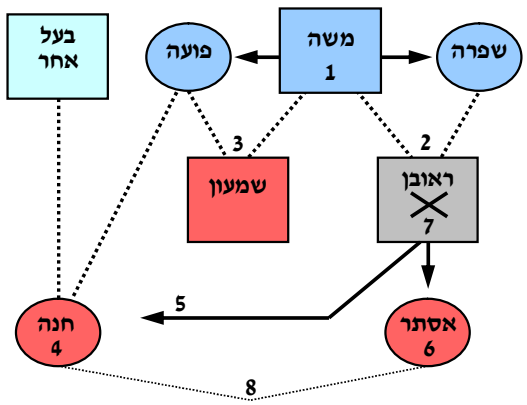
<u>וגם צרת צרתה</u> [12]

8. **ואם היה עוד אח שלישי, לוי.**
9. **ושתי נשי ראובן (מרים ולאה- א2-5) נפלו גם לפני לוי ליבום.**
10. **ויבם לוי את מרים (5) צרת לאה (המותרת לו).**
11. **וללוי עוד אשה, חנה.**
12. **ומת גם לוי בלי בנים.**
13. **ושתי נשי לוי (חנה ומרים) נופלות לפני שמעון ליבום.**

ומכיון שבנפילה ראשונה (אחרי מות ראובן- 6) נאסרה מרים (5) לשמעון משום **<u>צרת אם חמותו</u>** או **<u>צרת אם חמיו</u>**, גם חנה (11) צרת מרים (5) נאסרת לשמעון משום **<u>צרת צרתה של אם חמותו</u>** או **<u>של אם חמיו</u>**.

(י) **אחותו מאמו** [13]

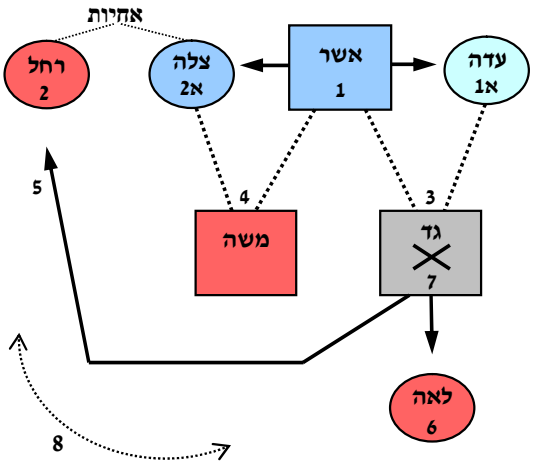
1. **למשה שתי נשים, אחת שפרה ואחת פועה.**
2. **ותלד לו שפרה את ראובן.**
3. **ופועה ילדה לו את שמעון.**
4. **ולפועה בת מבעל אחר ושמה, חנה.**

נמצא: ראובן ושמעון (2-3) אחים מן האב משה, ושמעון וחנה (3-4) אח ואחות מן האם פועה, וראובן וחנה (2-4) זרים זה לזה.

5. **ויקח ראובן את חנה לאשה** (המותרת לו).
6. **ולראובן עוד אשה אסתר.**
7. **ומת ראובן בלי בנים.**
8. **ושתי נשיו (אסתר וחנה 6-4) נופלות לפני שמעון (3) ליבום.**

ומכיין ששמעון אינו יכול ליבם את חנה (4) שהיא **<u>אחותו מאמו</u>** פועה, נפטרת גם אסתר (6) **<u>צרת אחותו מאמו</u>**.

(יא) **אחות אמו** [15]

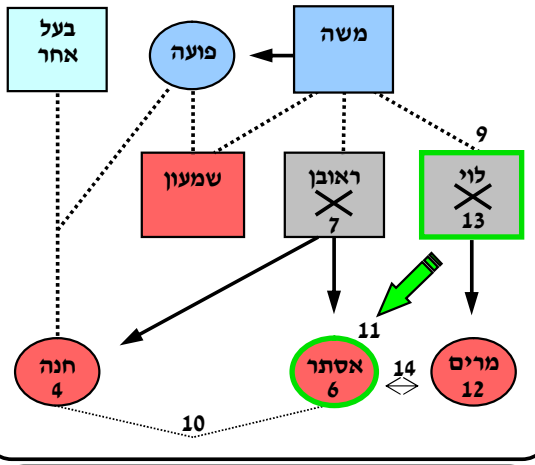
1. **לאשר שתי נשים, אחת עדה (1א) ואחת צלה (2א).**
2. **ולצלה (2א) יש אחות רחל.**
3. **ותלד עדה (1א) לאשר את גד,**
4. **וצלה (2א) ילדה לו את משה.**

נמצא: גד ומשה (3-4) אחים מן האב - ורחל למשה (2-4) אחות אמו - ורחל לגד (2-3) זרים זה לזה.

5. **ויקח גד את רחל לאשה** (המותרת לו).
6. **ולגד עוד אשה לאה.**
7. **ומת גד בלי בנים.**
8. **ושתי נשיו (לאה ורחל 6-2) נופלות לפני משה (4) ליבום.**

ומכיין שמשה (4) אינו יכול ליבם את רחל (2) שהיא **<u>אחות אמו</u>**, נפטרת גם לאה (6) **<u>צרת אחות אמו</u>**.

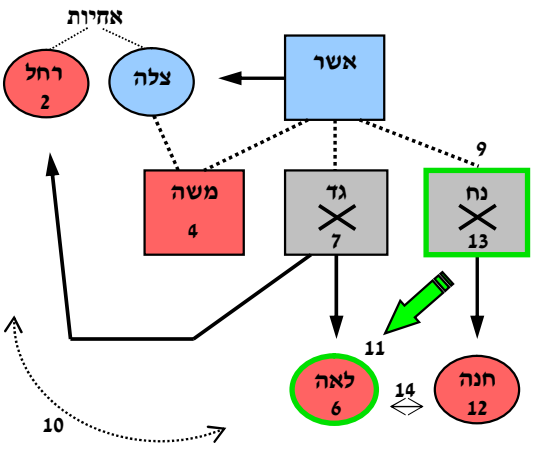
וגם צרת צרתה [14]

9. **ואם היה לראובן עוד אח (מן האב) לוי.**
10. **ושתי נשיו של ראובן (אסתר וחנה 6-4) נפלו גם לפני לוי ליבום.**
11. **ויבם לוי את אסתר צרת חנה.**
12. **וללוי עוד אשה, מרים.**
13. **ומת גם לוי בלי בנים.**
14. **ושתי נשיו (מרים ואסתר 6-12) נופלות לפני שמעון ליבום.**

ומכיין שבנפילה ראשונה אחרי מות ראובן (7) נאסרה אסתר (6) לשמעון משום **<u>צרת אחותו מאמו</u>**, גם מרים (12) צרת אסתר נאסרת לשמעון משום **<u>צרת צרתה של אחותו מאמו</u>**.

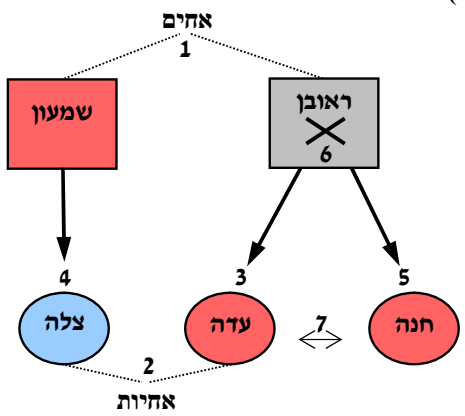
וגם צרת צרתה [16]

9. **ואם היה עוד אח שלישי, נח.**
10. **ושתי נשי גד (לאה ורחל, 6-2) נפלו גם לפני נח (9) ליבום.**
11. **ויבם נח את לאה צרת רחל** (המותרת לו).
12. **ולנח עוד אשה, חנה.**
13. **ומת גם נח בלי בנים.**
14. **ושתי נשי נח (חנה ולאה) נופלות לפני משה (4) ליבום.**

ומכיין שבנפילה ראשונה (אחרי מות גד- 7) נאסרה לאה (6) למשה (4) משום **<u>צרת אחות אמו</u>**, גם חנה (12) צרת לאה נאסרת למשה משום **<u>צרת צרתה של אחות אמו</u>**.

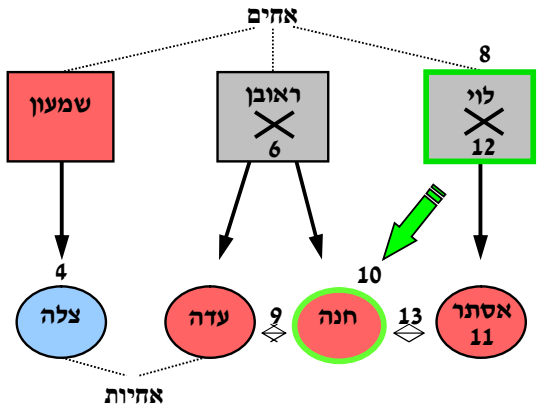
(יב) אחות אשתו [17]

1. ראובן ושמעון, אחים.
2. עדה וצלה, אחיות.
3. ויקח ראובן את עדה לאשה.
4. ושמעון לקח את צלה (אחותה) לאשה.
5. ולראובן עוד אשה, חנה.
6. ומת ראובן בלי בנים.
7. **ושתי נשיו (חנה ועדה) נופלות לפני שמעון ליבום.**

ומכיין ששמעון אינו יכול ליבם את עדה (3) **<u>אחות אשתו</u>** (צלה- 4), נפטרת גם חנה (5) **<u>צרת אחות אשתו</u>**.

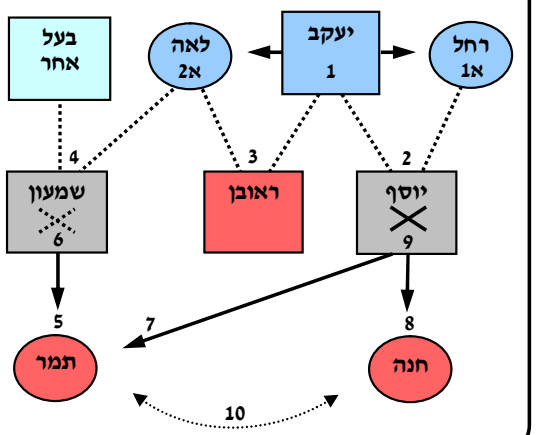
<u>וגם צרת צרתה</u> [18]

8. ואם היה עוד אח שלישי, לוי.
9. ושתי נשי ראובן (חנה ועדה) נפלו גם לפני לוי ליבום.
10. ויבם לוי את חנה צרת עדה (המותרת לו).
11. וללוי עוד אשה, אסתר.
12. ומת גם לוי בלי בנים.
13. **ושתי נשיו (אסתר וחנה) נופלות לפני שמעון ליבום.**

ומכיין שבנפילה ראשונה (אחרי מות ראובן- 6) נאסרה חנה לשמעון משום **<u>צרת אחות אשתו</u>**, גם אסתר צרת חנה נאסרת לשמעון משום **<u>צרת צרתה של אחות אשתו</u>**.

(יג) אשת אחיו מאמו [19]

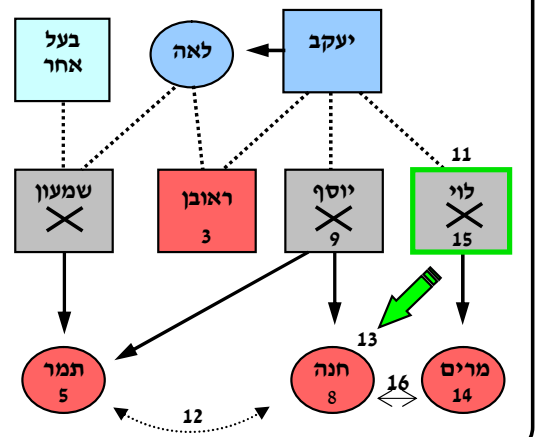
1. ליעקב שתי נשים אחת רחל (א1) ואחת לאה (א2).
2. ותלד לו רחל (א1) את יוסף,
3. ולאה (א2) ילדה לו את ראובן.
4. וללאה (א2) בן שמעון מבעל אחר.
5. ויקח שמעון אשה ושמה, תמר.

נמצא: יוסף וראובן (2-3) אחים מן האב, ראובן ושמעון (3-4) אחים מן האם, תמר לראובן (3-5) אשת אחיו מאמו (ואסורה לו), שמעון וגם אשתו תמר (4-5), זרים ליוסף (2).

6. **ותתגרש (או נתארמלה) תמר משמעון.**
7. ויקח יוסף את תמר לאשה (המותרת לו).
8. וליוסף עוד אשה, חנה.
9. ומת יוסף בלי בנים.
10. **ושתי נשיו** (חנה ותמר 5-8) **נופלות לפני ראובן** (3) **ליבום.**

ומכיין שראובן (3) אינו יכול ליבם את תמר (5) שהיא **<u>אשת אחיו מאמו</u>**, נפטרת גם חנה (8) **<u>צרת אשת אחיו מאמו</u>**.

<u>וגם צרת צרתה</u> [20]

11. ואם היה עוד אח (מן האב) לוי.
12. ושתי נשי יוסף (חנה ותמר) נפלו גם לפני לוי ליבום.
13. ויבם לוי את חנה צרת תמר.
14. וללוי עוד אשה, מרים.
15. ומת גם לוי בלי בנים.
16. **ושתי נשיו (מרים וחנה) נופלות לפני ראובן (3) ליבום.**

ומכיין שבנפילה ראשונה (אחרי מות יוסף - 9) נאסרה חנה (8) לראובן (3) משום **<u>צרת אשת אחיו מאמו</u>**, גם מרים (14) צרת חנה נאסרת לראובן (9) משום **<u>צרת צרתה של אשת אחיו מאמו</u>**.

אן שנמצאו אילונית. למילונית קדושי טעות הן ולא היתה מצת אמן ומיתה [דתמרינן] (לקמן ד' פ"ח:) קטן וקטנה לא מולינן ולא מייבמין כו' קטנה שמת מתלת לילונית ואמלי תמייבם ממה נפשך לאם אינה לילונית שפיר מייבם ואם היא לילונית נמי שרי לא היתה מצת אמן ומ"ר דההיא בקטנה עילויה וכ"ג מצטי בריש גן סורר (סנהדרין סט:) **ו)** ה"ר מברהם מבורגויילה מירץ בגמלאת לילונית אחיי היתה מצת אמן והקפיד מבל לאמר מיתה לאמת אם היה קיים לא היה מקפיד ולא נהירא דבהדיא קתני בתוספתא (פ"ו) נמצאו לילונית אין אחיי הבעל אין לאחר מיתה קרובתיהן מותרות ובגמ' ד) לאחר בע"ה לומלן דשרי לרת אמו לילונית אפי' בהביר בה מאי מידוק השמיעונא בתוספתא אין מחייב אין לאחר מיתה וה"ה לחכא מצטע לילונית לא בעי גט [אפי' מדרבנן] אפי' בעית היתה לרתה מולצת ולא מחייבינא בהדהן בעמתי כל שיכולה לומלן ולא מיתה כו' ובתוספתא בפרק לולמנה (דף ק:) תנן הממלצת והסיבה והלילונית אין להם כתובה מצטע הא גיטא בעית לחכי דייק בהמדיר (בתוספות דף עב. ושם) וי"ל לחהם נקט לאי ליבעא מצות ללא מצי למינקט אין לריכין גט מצות שיבה דקתני בהדייהו תדע דע"ב מחמלת לא בעית גיטא ה"ג בהמדיר לא דייק הכי לולא מצות דבריצה קתני אינה מקודצת ובפיבה תנא שלא בכתובה והא תנן בהשולה (גיטין דף מו: ושם) המולית לחצמו מצות לילונית לא יחזיר ומפרש מצות קלקולה דבמת תנצת לאחר ויהיה לה בית ויאמר כו' ומנצת גט בטל ובניה ממזרים דמשמע בעית גט אר"י בהחם במולילה מצות קפק לילונית שאין הקיומים מיכרים יפה תדע דקתני קיפא נשחת לאחר והיו לה בנים ואילו ולאי לילונית אין לה רפואה בהבעלן (לקמן עט:) פליגי ר"ע ור"ש בקרים אחה אם חולץ לחצמו אית לו רפואה ובלילונית לא אלבחן בפליגי לף על גב דבקידשה על תנאי וכנסה קחם ליבא למ"ד בהמדיר (בתוספות עב:) דבעית גט היינו דוקא בשאר מומין דליבא למיחל אבל לילונית שוב אחם אין מוחל ואפי' לגבי דאחרים בעמת מצות אין אחם בועל בעילת זנות היינו בשאר מומין דמסיק לדעתיה ובדעתו אפי' יהיו בה מומין בועל לשם קדושין אבל לילונית דלא שכיח לא מסיק לדעתיה ומשום הבי לילונית לא יהא בועל לשם קדושין:

ואי אתה יכול לומר בחמותו שמיאנה. ור"ת אלבחה לה מילון בקידושי טעות דמבי ר' ישמעאל אפי' בשה מורלא על בתיפה בממלצת והולבת לה ותיבף ריב"ן דמתני' מייבי בקטנות ועוד לאמר ר"י דבקידושי טעות אבי לימיר לחפי' מילון אינה לריבה ולא הוה אבי למיתני בפיפא בל שיבולה לממן בו' וממלצת דר' ישמעאל לאו דוקא לחפי' לא מיאנה לאו אצטו היא ואם עבוה היא לרתה מותרת מיהו בפרק בא סימן (לקמ נב. ושם) משמע דבקידושי קטנות [נמי] מייבי ר' ישמעאל גבי בתו של ר' ישמעאל שבאת למאן בנים המדרש ובנה מורלא על בתיפה ובאתה בניה בניה המדרש ואמרו דבר שאמר אומו לריך יבמל בו זבעו ונמנו וגמרו עד אבי הבא ממלצת עד שתביא ג' שערות ואשום ר' ישמעאל קאמר לנמנו לריבא למימר משום דר' יהודה נמנו לאמר עד שירבה האשה על הלבן להא מודה רבי יהודה בנבעלת לחינה יבולה למאן והא לפריך בפרק נושאין על האנוסה (לקמן ק: ושם) וממלצת אי קא ילדה ואשבי בקידושי טעות בר' ישמעאל הא בשיק קידושי קטנות לחייבי בהו לאו אשום דמודי ר' ישמעאל בקידושי קטנות אלא אשום דהיכא שיגיע לריבא בשאר בקידושי קטנות בדאשום בפרק אי אמרת (ב"ב קנו: ושם) אבל בקידושי טעות אשה אבר בוותיה בדאמר בהמדיר (בתוספות עד. ושם) קידש על מנת ובעלה אינה לריבה אימנו גט והיינו בבבי ישמעאל ודבין לומר אחבי ר' בבבי ישמעאל והא דלאמר בגמרא (דף ע.) בפלוגתא לר קמייבי היינו דוקא אמיבת דט"ו נשיס: **דלבתר** שריפה בקילה חמורה. בחנם נקט הבי דאפילו היתה בקילה בבל ד' מיתות בית דין ה"ל למיתני בלאו אבר חמותו דבבל הבי ליבא אחה בבל מיתה: **בתו** ביון דאתיא מדרשא הביבא ליה. היינו אחו אשה בריבה ואחות אשה בריבה בקונטרס אבל אחו אשה בריבה ואחות אשה בריבה מערות אחה ואחה נפקא לה גרע אחה אחות אשה ואי"ת ואיבי נפקא והא אין מזהירין אן הדין בדאמר לקמן בפ"ב (דף כב:) גבי אחותך אח אחיך דלריך למכתב אחותך היא לחייב על אחותו אח אחיו ואח אחו אין מזהירין אן הדין ואר"י לא אמרי בבל אחה אלא בשאר אחיות אשה אבל אחות אשה אפילו בשאר אחיות אשה

ב' ע"ב

(יד) **ואשת אחיו שלא היה בעולמו,** כלומר, שמת אחיו בלא בנים קודם שהוא (היבם) נולד, [דכתיב "כי ישבו אחים יחדו וגו'" ודורשים רק אחים שהיתה להם ישיבה אחת בעולם], (ציור 22-21). (טו) **וכלתו,** שמת בנו ונשא אחיו את כלתו ומת, (ציור 24-23). **הרי אלו פוטרות צרותיהם וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם,** כמו שביארנו לעיל.

וכולן כל החמש עשרה נשים שהיו נשואות לאחיו, **אם מתו** בחיי אחיו, **או שמאנו** בו [כלומר, יתומה קטנה שהשיאוה אמה או אחיה, הרשות בידה בעודה קטנה למאן בבעלה ולצאת בלא גט. (עי' רש"י לגבי בתו)], **או נתגרשו** מאחיו בגט, **או שנמצאו אילונית** שהתברר שלא היתה ראויה ללדת, ונמצא שקידושי אחיו היו בטעות ולא היתה אשת אחיו מעולם, ואינה בת ייבום, בכל המקרים האלו **צרותיהן מותרות** להתייבם, שהרי בשעה שנופלות ליבום אין הם עוד צרותיהם של ערוה (ציור 25).

ואי אתה יכול לומר דין זה [שמיאנו או שנמצאו אילונית] **בחמותו, ובאם חמותו, ובאם חמיו, שנמצאו אילונית או שמיאנו,** כיון שנשים אלו כבר ילדו (קודם שנישאו לאחיו) ואין איילונית יולדת, ומיאנו זה רק ביתומה קטנה, (ציור 26).

המשנה מבארת את ההלכה שלמדנו:

כיצד פוטרות חמש עשרה הנשים את **צרותיהן** וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום? **היתה בתו או אחת** משאר **כל העריות האלו נשואות לאחיו,** כגון בתו של ראובן (רחל) נשואה לשמעון אחיו (ציור 2-1), **ולו אשה אחרת** ולשמעון היתה עוד אשה בנוסף לבתו של ראובן (מרים), **ומת** שמעון בלא בנים, ונפלו שתי נשיו (בתו של ראובן וצרתה) לפני ראובן לייבום, **כשם שבתו** (רחל) **פטורה** מן החליצה ומן הייבום משום ערוה **כך צרתה** (מרים) **פטורה.**

ואם לראובן היה עוד אח לוי, **והלכה צרת בתו** (מרים) **ונשאת** (נתייבמה) **לאחיו השני** ללוי, שכן שתי היבמות מותרות לו והוא חייב לייבם את אחת מהם, **ולו** (ללוי) היתה גם עוד **אשה אחרת** (אסתר), **ומת** גם לוי בלי בנים ושתי נשיו נופלות לפני ראובן לייבום, **כשם שצרת בתו** (מרים) **פטורה** מן החליצה ומן הייבום (שהרי נאסרה כשנפלה לו לייבום משמעון), **כך** גם **צרת צרתה** (אסתר) **פטורה** מן החליצה ומן הייבום, **אפילו הן מאה** אחים, כלומר, אפילו אם היה עוד אחים אחרים וצרת צרתה של בתו נתייבמה לאחד מהם ולו אשה אחרת, וגם הוא מת בלא בנים, אסורות שוב צרותיהן על ראובן, וכך הלאה אם נתייבמה לעוד אחים עד עולם צרותיהן אסורות על ראובן.

המשנה מבארת את הדין שהוזכר מקודם "אם מתו או מיאנו וכו' צרותיהן מותרות".

כיצד אם מתו או נתגרשו או מיאנו או שנמצאו אילונית **צרותיהן מותרות** להתייבם? מבארת המשנה: **היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואות לאחיו,** כמו שביארנו לעיל, כגון שהיתה בתו של ראובן (רחל) נשואה לשמעון אחיו (ציור 25), **ולו אשה אחרת** ולשמעון היתה עוד אשה בנוסף לבתו של ראובן (מרים), **ומתה בתו** של ראובן אשת שמעון (רחל) **או נתגרשה** משמעון, **ואחר כך מת אחיו** מת שמעון בלי בנים, **צרתה** האשה השניה של שמעון (מרים) **מותרת** להתייבם לראובן, שהרי בשעה שהיא נופלת לפני ראובן היא כבר לא צרת בתו.

המשנה מוסיפה על הדין שלמדנו מקודם:

וכל היכולה למאן כל אחת מחמש עשרה נשים האלו אם הם היו יתומות "קטנות" שיכולות למאן, **ולא מיאנה** ומת בעלה, **צרתה חולצת** - אף שהיא צרת ערוה (ואסורה להתייבם), כיון שהערוה קטנה ואין קידושי קטנה אלא מדרבנן, ומדאורייתא אינה אשתו (ואין צרתה נקראת "צרת ערוה" מדאורייתא), לכן לא יכולה צרתה לצאת בלי כלום, **ומכל מקום לא מתייבמת** כיון שמשעת נפילה לייבום נראית כצרת ערוה (שהרי היא אשתו מדרבנן) ויש כאן זיקת ייבום מדרבנן לכן אין צרתה מתייבמת.

גמרא:

הגמרא מקשה על סדר חמש עשרה נשים שבמשנה: **מכדי כולהו מאחות אשה ילפינן -** הרי כל חמש עשרה נשים שפטורות מן הייבום ומן החליצה לומדים מפסוק שכתוב "באחות אשה" (להלן דף ג' ע"ב), אם כן **ליתני אחות אשה ברישא** - שהמשנה תכתוב את "אחות אשה" בתחילה [ולא מס' יב]!

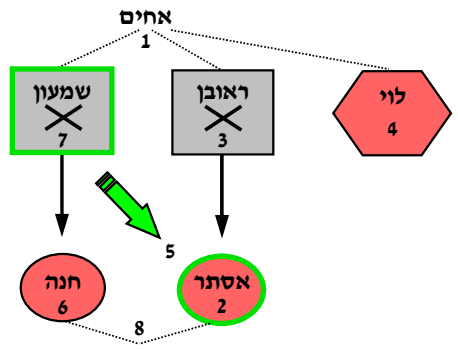
הגמרא אומרת:

וכי תימא תנא חומרי חומרי נקט - ואם תרצה לפרש שהמשנה כתבה לפי סדר דרגת חומרת העריות, שמבתו עד אם חמיו (מס' א-ט) עונשם במיתת שריפה, ומאחותו מאמו עד אשת אחיו שלא היה בעולמו (מס' י-יד) עונשם בכרת, וכלתו (מס' טו) בסקילה, **וכדעת רבי שמעון היא, דאמר ששריפה היא** המיתה ה**חמורה** ביותר מכל המיתות, ולכן כתבה המשנה תחילה אלו שמיתתם בשריפה, אם כן שואלת הגמרא **ליתני חמותו ברישא -** תכתוב המשנה תחילה את "חמותו" (ולא במס' ז'), **דעיקר שריפה בחמותו כתיבא** - שהרי עיקר עונש מיתת שריפה נלמד "מחמותו" [שכתוב "ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה וגו' באש ישרפו וגו'"].

ועוד קשה **בתר חמותו ליתני כלתו** - שיהיה כתוב במשנה אחרי חמותו [ואחרי שאר העריות שדינם בשריפה (מס' א-ט)], כלתו שדינה בסקילה [לפני אחותו שדינה בכרת] (ולא נכתוב אותה בסוף, מס' 15) **דבתר שריפה** שהרי אחרי מיתת שריפה, מיתת **סקילה** היא הכי **חמורה!**

הגמרא מתרצת: **אלא** הטעם שכתבה המשנה תחילה **בתו** מאנוסתו, **כיון דאתיא ליה מדרשה -** שאין דין איסור של "בתו מאנוסתו" מפורשת בתורה אלא לומדים אותה מדרשה (כמבואר בהמשך), **וחביבה ליה** על התנא, ולכן הקדים וכתב אותה ראשונה.

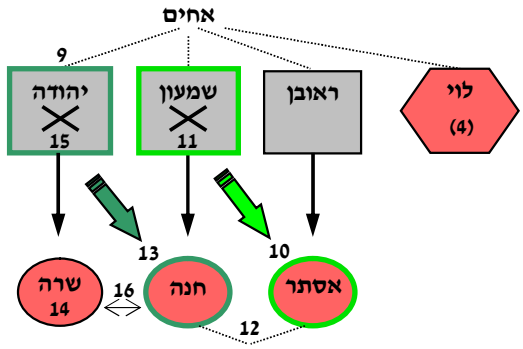
(יד) אשת אחיו שלא היה בעולמו [21]

1. ראובן ושמעון אחים.
2. ולראובן אשה, אסתר.
3. ומת ראובן בלי בנים.
4. ולפני שנתיבמה אסתר לשמעון (5) נולד עוד אח, לוי.
ואסתר אסורה ללוי (4) משום אשת אחיו שלא היה בעולמו.
5. ולאחר מכן יבם שמעון את אסתר.
6. ולשמעון עוד אשה, חנה.
7. ומת גם שמעון בלי בנים.
8. ושתי נשיו (אסתר וחנה 2-6) נופלות לפני לוי (4) ליבום.

ומכיון שלוי (4) אינו יכול ליבם את אסתר (2), שהיא **אשת אחיו שלא היה בעולמו**, גם חנה (6) צרתה נאסרת לו משום **צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו**.

וגם צרת צרתה [22]

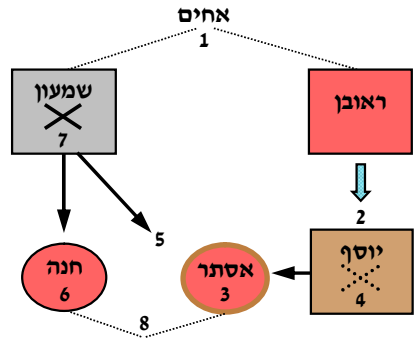

9. ואם היה בתחלה עוד אח, יהודה.
10. ואחרי שנולד לוי (4), יבם שמעון את אסתר.
11. ומת גם שמעון בלי בנים.
12. ושתי נשיו (אסתר וחנה) נופלות לפני יהודה (9) ליבום.
13. ויבם יהודה את חנה.
14. וליהודה עוד אשה, שרה.
15. ומת גם יהודה בלי בנים.
16. ושתי נשיו (חנה ושרה) נופלות לפני לוי ליבום.

ומכיון שלוי (4) אינו יכול ליבם את חנה (שהיתה צרת אסתר), משום **צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו**, גם שרה (14) צרת חנה נאסרת לו משום **צרת צרתה של אשת אחיו שלא היה בעולמו**.

כללים: צבע אפור: מת. **אדום:** אסורים זה בזה.
ירוק: יבום. **חץ שחור:** נישואים.

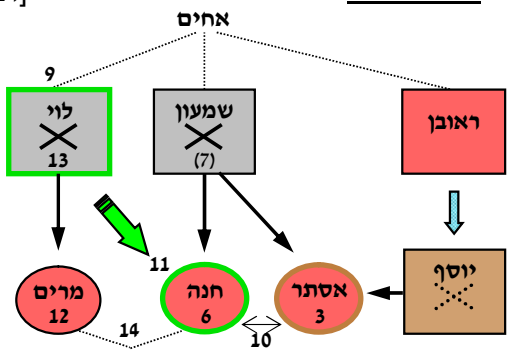
(ט"ו) כלתו [23]

1. ראובן ושמעון אחים.
2. ולראובן בן - יוסף.
3. וליוסף אשה - אסתר.
4. ותתגרש (או נתארמלה) אסתר (כלת ראובן) מיוסף.
5. ויקח שמעון את אסתר.
6. ולשמעון עוד אשה - חנה.
7. ומת שמעון בלי בנים.
8. ושתי נשי שמעון (אסתר וחנה 3-6) נופלות לפני ראובן ליבום.

ומכיון שראובן אינו יכול ליבם את אסתר (3), שהיתה **כלתו** (אשת בנו יוסף), גם חנה (6) צרת אסתר נאסרת לו משום **צרת כלתו**.

וגם צרת צרתה [24]

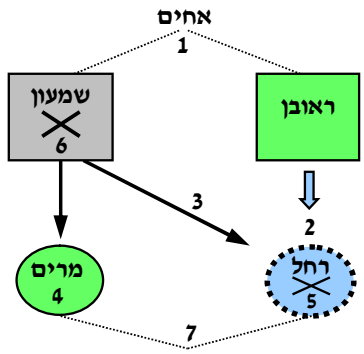

9. ואם היה עוד אח, לוי.
10. ושתי נשי שמעון (אסתר וחנה 3-6) נפלו גם לפני לוי (9) ליבום.
11. ויבם לוי את חנה (המותרת לו).
12. וללוי עוד אשה, מרים.
13. ומת גם לוי בלי בנים.
14. ושתי נשיו (חנה ומרים 6-12) נופלות לפני ראובן ליבום.

ומכיון שבנפילה ראשונה אחרי מות שמעון (7) נאסרה חנה (6) לראובן משום שהיתה **צרת כלתו**, גם מרים (12) צרת חנה (6) נאסרת לראובן משום **צרת צרתה של כלתו**.

כללים: צבע אפור: מת. **אדום:** אסורים זה בזה.
ירוק: יבום. **חץ שחור:** נישואים.

[25] דף ב: **וכולן אם מתו וכו'.**
רש"י: שמתה בתו קודם לאחיו

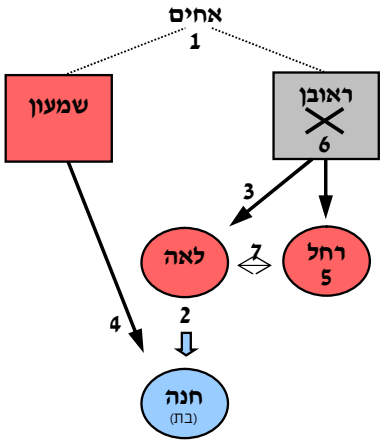

דהיינו האופן הראשון של החמש עשרה נשים:

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **ולראובן בת ושמה, רחל.**
3. **ויקח שמעון** (האח) **את רחל** (2- בת אחיו) **לאשה.**
4. **ולשמעון עוד אשה, מרים.**
5. **ומתה רחל** (או מיאנה או נתגרשה או נמצאה אילונית).
6. **ואחר כך מת שמעון בלי בנים.**

באופן כזה כיון שבשעת מיתת שמעון,
לא היתה רחל (2) נשואה לו,
לכן צרתה מרים (4) מותרת להתייבם לראובן (ירוק בירוק).

[26] דף ב: **ואי אתה יכול לומר בחמותו וכו'**

דהיינו:

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **לאה וחנה - אם ובת.**
3. **ויקח ראובן את לאה לאשה.**
4. **ושמעון לקח את חנה (הבת) לאשה** (נמצא שלאה חמותו של שמעון).
5. **ולראובן עוד אשה, רחל.**
6. **ומת ראובן בלי בנים.**

וכאן כיון שאי אפשר לומר שמיאנה לאה או שנמצא אילונית לפני מיתת ראובן, שהרי גדולה היא וכבר ילדה (את חנה), לכן צרתה (רחל) אסורה להתייבם לשמעון (אדום באדום).

ג' ע"א

מקשה הגמרא:

כולהו נמי מדרשא אתיא הרי גם שאר הנשים הכתובות במשנה שפטורות מייבום לומדים מדרשה [מאחות אשה (לקמן)], ואם כן למה כתב התנא תחילה בתו?

מתרצת הגמרא:

נהי דלענין ייבום אתיין מדרשה - נכון שלענין שפטורות מייבום אף שאר נשים לומדים מדרשה, מכל מקום שאר נשים **עיקר איסורייהו בהדיה כתיב בהו -** עיקר הדין שאסורות מדין ערוה כתוב מפורש בתורה, מה שאין כן **בתו** מאנוסתו **עיקר איסורא מדרשה -** עיקר הדין ש"בת אנוסתו" אסורה לו אינו מפורש בתורה, **דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי** איסור של בתו מאנוסתו **אתיא** לומדים אותה בגזירה שוה **"הנה" "הנה"** מבת אשתו [כתוב לגבי אנוסתו (ויקרא יח, י) "ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן כי ערותך הנה", (פסוק זה עוסק באנוסתו, כיון שלא כתוב שם "אשה"), והפסוק מלמד על בת בתו או בת בנו של אנוסתו שאסורה עליו, אבל על בתו אין הפסוק מדבר, וכתוב בפסוק לגבי בת אשתו (שם יז) "ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח וגו' שארה הנה זמה הוא", ולומדים משם בגזירה שוה, מה בת אשתו אסורה בתו כבת בתו כך אצל אנוסתו אסורה בתו כבת בתו. רש"י]. ואת עונש מיתת שריפה **אתיא** לומדים בגזירה שוה **"זמה" "זמה"** מחמותו (רש"י).

ומאחר שלומדים בתו (מאנוסתו) מדרשה, לכן חביב הוא על התנא והקדים וכתב אותה ראשונה.

מקשה הגמרא:

השתא דאמרת כל מילתא דאתיא מדרשה חביבא ליה - עכשיו שהנך אומר שכל מה שנלמד מדרשה חביב הוא על התנא, אם כן **ליתני** נכתוב **לאחות אשה בסוף** שהרי ממנה לומדים כל שאר העריות שפטורות מן הייבום, והיא היחידה שאינה נלמדת מדרשה, ושאר העריות חביבות יותר ממנה.

מתרצת הגמרא:

איידי דאיירי באיסור אחוותא - אגב שעוסקת המשנה וכותבת איסורי "אחות" (אחותו מאמו ואחות אמו, מס' י-יא), **תנא** - כתב התנא יחד אתם **אחות אשתו** (מס' יב).

שואלת עוד הגמרא:

וליתנייהו להאי בבא לבסוף - מדוע לא נכתוב את כל הקטע של איסורי "אחיות" בסוף המשנה, ונכתוב "כלתו" (שהיא במיתת סקילה) לפני "אחותו מאמו" וכך יהיה "אחות אשתו" בסוף.

אלא מפרשת הגמרא את המשנה באופן אחר:

תנא קורבי קורבי נקט - התנא של המשנה כתב את העריות לפי דרגות הקירבה אל היבם (ציור 27), **תנא** - בתחילה כתב **בתו** ואחר כך **בת בתו ובת בנו, דקרובי עצמו** שהן קרובות שלו עצמו שנולדו ממנו, ואין קרובות יותר מהם (רש"י), **ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה** - ואגב שכתב תנא שלשה דורות שיוצאות ממנו [בתו (שהיא דור שני) בת בתו ובת בנו (דור שלישי)], **תנא נמי שלשה דורות למטה דידה -** כתב התנא גם שלשה דורות היוצאות מאשתו שאסורות לו [בתה, בת בתה ובת בנה]. **ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה -** ואגב שכתב התנא שלשה דורות היוצאות מאשתו, **תנא** כתב גם התנא **שלשה דורות למעלה דידה** - שלשה דורות מעל אשתו שאסורות לו [חמותו (שהיא דור שני מעל אשתו), אם חמותו ואם חמיו (שהן דור שלישי מעל אשתו)], (ולמעלה דידיה עי' רש"י ציור 28). **ותנא -** ואחר כך כותב התנא **אחותו** מצד אמו **ואחות אמו, דקרובי עצמו** שהן קרובי משפחתו שלו עצמו [יותר מכלתו שקרבתו אליו הוא מצד קידושי בנו, רש"י]. **ואיידי דאיירי באיסור אחוה** - ואגב שהתנא עוסק באיסורי אחות (אחותו מאמו ואחות אמו), **תנא** כתב גם **אחות אשתו** שהיא גם ענין של "אחות".

ובדין הוא דליקדמה לכלתו - ובאמת מן הראוי היה שיכתוב התנא את כלתו (מס' טו) שהיא חמורה יותר ומיתתה בסקילה **מקמי** לפני **אשת אחיו שלא היה בעולמו** (מס' יד) וכן לפני "אשת אחיו מאמו" (מס' יג) שהן רק בכרת **דלא משום קורבא הוא דאסירא -** שהרי שלשת העריות האלו (כלתו, ואשת אחיו מאמו, ושלא בעולמו) אינם אסורות עליו משום קירבת משפחתו שלו עצמו, אלא רק מצד נישואין של אחרים (לכן היה צריך לכתוב אותם לפי סדר חומרתן. רש"י), **אלא איידי דאיירי באיסור אחוה -** אגב שהתנא עוסק באיסורי אחות (אחותו מאמו, אחות אמו, ואחות אשתו, מס' י-יב), **תנא** כתב גם "אשת אחיו מאמו" (מס' יג) **ואשת אחיו שלא היה בעולמו** (מס' יד) שהם גם כן סוג של איסור הבא מכוח אחוה, **והדר תנא** - ורק אחר כך כתב התנא **כלתו** (מס' טו).

הגמרא חוזרת עכשיו לתחילת המשנה ומקשה על לשון המשנה:

ומאי איריא דתנא - מדוע כתב התנא במשנה לשון **"פוטרות"** צרותיהן, שמשמע מלשון זה שהצרות רק פטורות מייבום, אבל אם היבם רוצה לייבם הרשות בידו, והרי אין הדין כן, כי מאחר שאין מצות ייבום נמצא ששוב אסורות הן עליו באיסור "אשת אחיו", ואם כן **ליתני** שיכתוב התנא **אוסרות** צרותיהן?

מתרצת הגמרא:

אי תנא אם התנא היה כותב **"אוסרות", הוה אמינא -** היה מקום לומר שאף ש**אסור לייבם** את הצרה, **אבל מיחלץ חלצה** - מכל מקום היא חייבת לקבל חליצה, [כלומר, אם היה כתוב "אוסרות" לא היתה המשנה יכולה לכתוב "חליצה" שהרי אין איסור לגבי חליצה, והיינו

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** סנהדרין יח: סנהדרין נא. עה: פז: כריתות ה., **ג)** [נקמן נג. סוטה כ. סנהדרין ג: נה ב.], **ג)** [נקמן כ. ו. מג. מד.], **ד)** נקמן נט: קט., **רש"י ה)** [נקמן ד. נד.], **תוס' ו)** [וע' תוס' סנהדרין יג: ד"ה לאמר וכו' ותוס' כתובות ט. ד"ה אמר ותוס' כ"ב פז. ד"ה מי כתן ותוס' ממנות נג. ד"ה רב ספרא ותוס' מולין קי. ד"ה לימסן], **ז)** [וע"ע תוס' מכות נב. ד"ה הכל קומכין], **תוס' ישנים ח)** ל"ע דשמרה קלי על פתח ופתנס פתוס' נקמן (ל"ו) ד"ה ערוות פתח פתו כיון דכתיב שלא בקרקע ושיינו דכתיב בריש הפרקה שלא כל שלא בקרקע ונו', **ט)** גרסה ל"ל הנה ככר פירש הקונטרס דהוי ליפיון לה מכ"ש וכו'.

מסורת הש"ס לירושלמי

כל העולה ליבום בו'. ד, ט:

גליון הש"ס

גמ' **אם אתה אומר חולצת מתייבמת.** נקמן קף לג ע"ג קדושין קף ס ע"ג:

רש"י **ד"ה ה"א מיחלץ חלצה וכו' וכל היכא דאמרי'.** עי' נקמן ד' כה ע"ג ופע"ק:

תורה אור השלם

א) עֶרְוַת בַּת בִּנָּהּ אוֹ בִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי שְׁאֵרָה הֵנָּה:

[ויקרא יח, י]

ב) עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בִּנָּהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא:

[ויקרא יח, יז]

ג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִוא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכֶכֶם:

[ויקרא כ, יד]

תום' ישנים

אשר רבא אתיא הנה הנה לאיסורא. בבתו מאנוסתו מבתו מנשואתו ובקרא דערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה כתיב ראת בת בתה כתיב אישות ולשון אישות ע"י קדושין משמע. וא"כ (ס"ל) [היינו] נשואין. ורקשה דאישות משמע שיש בה ביאה וא"כ נכנסה לחופה ולא נבעלה לא יהא בה איסור וזה לא יתכן. לכן נ"ל משום דגבי אשה כתיב שאר דכתיב ס) שאר הנה ואין שאר אלא מן הנשואין אבל בלא ביאה שפיר קרויה שאר כיון שיש בה נשואין. הלכך מרבינן שפיר נכנסה לחופה ולא נבעלה כיון שיהיה יורש אותה משום קרא דלשארו אע"ג דלא נבעלה דנשואין קורבה הן ומקרו שאר: **ואתיא זמה זמה.** בתו מנשואתו מחמותו לשריפה ובתו מאנוסתו לשריפה מבתו מנשואתו מהנה הנה: ואין להקשות א"כ הול"ל ואתיא הנה הנה. מן החליצה ומן הייבום להודיענו דמצות חליצה קודמת למצות יבום:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ל מהל' יבום הלכה יט:

תום' ישנים (המשך)

וי"ל דיליף בתו מאנוסתו מבתו מנשואתו מה להלן הנה וזמה עמו אף כאן הנה וזמה עמו: **אי הנא אוסרות הוה אמינא** מחלץ חלצה. וא"ת היכי מצי למימר כן דלמא הוה תני אוסורות מן החליצה ומן הייבום. וי"ל דרוצה לומר ולתני אוסורות לבד והדר פריך ולתני אוסורות לחלוץ וקאמר לחלוץ מאי קעביד הלא לא שייך איסור בחליצ' [והדר] קאמר אלמה לא שייך בה שפיר איסור שאם אתה אומר חולצת מתייבמת וקאמר כיון דבמקום מצוה אסירא צרה היכא שהערוה נשאת לאחין ושלא במקום מצוה כגון שנשאת לאדם מן השוק שאינו אחיו צרתה שריא מש"ה תני פוטרת דאי תנא אוסורות משמע שאיסור ערוה עומדת לעולם על הצרה והוה אסרינן [נמ] שלא במקום מצוה דאמרינן השתא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה לא כ"ש אבל השתא דתני פוטרות משמע שהערוה פוטרת הצרה ממצות יבום ועושה אותה כמאן דליכא מצוה ואסירא כאשת אחיו שלא במקום מצוה אבל היכא דליכא יבום לא עביד ערוה מידי ושריא צרה. ואם תקשי היאך נוכל לומר דאי הוה תני אוסורות דאפילו שלא במקום מצוה נמי אסירי הא תני במתני' מן החליצה ומן הייבום אלמא דלא מיירי אלא במקום מצוה ע) כדפי' הקונטרס דילפינן לה מכ"ש קמ"ל הא דתני פוטרות דמשמע שבשביל הערוה אין הצרה נאסרת כלל שלא במקום מצוה: וא"ת אפילו תנא מן הייבום לחודיה דידע דאינה חולצת מדתני פוטרות כדאמר לעיל וי"ל דה"פ לעיל אי תנא אוסורות הוה אמינא אוסורות לייבם. אבל מחלץ חלצה בעל כרחה קמ"ל פוטרות דאינן חולצות והכא ה"פ הוה אמינא מחלץ חלצה אם היא רוצה קמ"ל כל העולה וכו' דאינה חולצת מן התורה דהכי משמע קרא דאם לא יחפוץ וגו' ובאו השערה אבל אם אינו יכול ליבם אין לב"ד לעסוק בזה אפי' אם היא רוצה. וכל היכא דקאמר חולצות ולא מחייבמות מיירי מדרבנן דמטעם ספק אין לפוטרה בלא חליצה: **ולתני** מן הייבום ומן **החליצה א"נ** מן החליצה לחודה. ונקשה דהא אדרבה פסק ליה השתא דייבום הוי עיקר ואי גריס ליה יש ליישבו א"נ מן החליצה לחודה ומינה שמעינן דפטורה מיבום דאי לא מפטרא מיבום לא מפטרא מחליצה כל העולה ליבום עולה לחליצה ומשני אבא שאול היא ולהכי תנא **מנינא דסיפא ורישא**

כולהו נמי מדרשא אתו נהי דלענין ייבום אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורא מדרשא ד) דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא א) הנה אתיא ב) זמה ג) זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייא להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא ג) שלשה דורות למטה דידה תנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסירא אלא אייתי דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי אירא דתנא פוטרות ליתני אוסורות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא ה) אם אתה אומר חולצת מתייבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי אירא דתני מן החליצה ומן הייבום ליתני מן הייבום לחודיה אי תנא מן הייבום הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה קמ"ל ו) א"כ העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וליתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה אבא שאול היא דאמר ז) מצות חליצה קודמת למצות ייבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי

למעוטי

דילידא מן מצוך מן מיתמת מוחרת לו מן מתך מן גבר מוחרת ומע"ג דלרבנן (נקמן כב.) מולדת בית וגו' בין שמוחרים לפניך קיים בין שמוחרים לפניך הולמ מ"מ מין מקרא יוצא מידי פשוטו ומה היא בת שניסא מק"ו הוא דילפת מכל כללא מהא ובתה הוי שפיר בת שהיא בת מתו כדלמסכתן בפ' ד' מיתות (סנהדרין נג.)

דלמו שהיא מתו מציו הוא כללא מתו מציו וכת מתו היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה לר"י דמייב על בתה דהא מע"ג דערות מתה ובתה לא מגלה כתיב דמתו מיהא דקבר הוא למין תלוי בניסה דהא לא מיתייב על בת חמותו מלמת בקידושין תלית מלתא ומין סבר לומר דבתרוייהו תלית מלתא והא דלא מיתייב על בת חמותו כמו שפי' בקונטרס משום דמתה ובתה כתיב דמשמע למין מיחא מדלא כתב מת ובת ומיהו בהדיא בריש נושאין על המוסף (נקמן ד' נו.) מפרש הש"ס טעמא מחריגא דעריות שלא כתיב בהו בנשואין היכא דלא כתיב מת ובת בחמותו ליכא למימר **דאמר** רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי. יש מגיהין דב משום דהכ ילמך בר אבדימי היה רבו של רב כדמשמ בפרק כל הבשר (חולין קף קי. ושם) היכא דגא לתנייה להכ ילמך בר אבדימי ובפ' כיצד (שבת מ: ושם) ג"ל ילמך בר אבדימי פעם אחת ובנכתבי אחר רבי בימיו דציון אמת בר יהודה נולד רבא בפ' בתרא דקידושין (ד' עב:) ומ"ש בע"ב גרסי' הכא רבא שהיה בר פלוגתיה דאביי ומתר בפ' הנשרפין (סנהדרין עו.) בתו מתנוסתו מגלן אמר מתי ק"ו על בת בתו ענש על בתו לא כ"ש רבא אמר רב ילמך בר אבדימי כו' ור"ל דאמרי ילמך בר אבדימי היו[ו] : **מקמי** אשת אחיו שלא היה בעולמו. והכ"ש מקמי שלא אחיו מתתו ומהלא מנייהו נקט דתנויהו לתו קדושי עצמו ניהו תלא ע"י קידושין וכלתו שהיא אשת בנו קדושה מנייהו טפי אבל אין לומר דוקא לגבי אשת אחיו שלא היה בעולמו כלתו קדושה טפי לפי שלא היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאתו נמי אימא דרב כדלמסכתן לענין עדות בפ"ב (ד' קכח.) דלפי' מתן דמכשר בשפת דלשפת פסיל בן אחיו דע"כ לענין ערוות אשת בנו קדושה טפי מאשת אח שהכן כדעיה לתנוה הוא דקתניא בתו ובת בתו קדושי עצמו טפי מאחותו: **מאי** איריא דתנא פוטרות. פי' דמשמע אבל מי שעי מייבם ליתני אחותו ליבם: **אבל** מיחלץ חלצה קמ"ל. תע"ג דמסיפא דמשמע דבריש לא בעיא תלילה דקתני בסיפא כל שיכולה למתן כו' מ"מ ניחא ליה נמי למשמעינן בריש גופיה[ו] : **ביון** דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה. ומי הוה תני אחותו הוה משמע כל שכן שלא במקום מצוה כיון דאסירה צרה ממשמ ערוה קמי מ"ש קמי פוטרות דהשתא במקום מצוה הוא דאסירה משום דממילא קאי בסיפא אשת אח: **דמצות** חליצה קודמת. דמשמ דקתני תרוייהו ושוה בריש בסיפא משמע דחליצה קודמת למצות ייבום מידי:

אבל מי לא הוה תני אלא חליצה למודה לא הוה משמע

למעוטי

כולהו נמי מדרשא אתו נהי דלענין ייבום אתיין מדרשא עיקר איסורייהו בהדיא כתיב בהו בתו עיקר איסורא מדרשא ד) דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא א) הנה אתיא ב) זמה ג) זמה השתא דאמרת כל מלתא דאתיא מדרשא חביבא ליה ליתני לאחות אשה לבסוף איידי דאיירי באיסור אחוותא תנא אחות אשתו וליתנייא להאי בבא לבסוף אלא תנא קורבי קורבי נקט תנא בתו ובת בתו ובת בנו דקרובי עצמו ואיידי דתנא שלשה דורות למטה דידה תנא נמי שלשה דורות למטה דידה ואיידי דתנא ג) שלשה דורות למטה דידה תנא שלשה דורות למעלה דידה ותנא אחותו ואחות אמו דקרובי עצמו ואיידי דאיירי באיסור אחוה תנא אחות אשתו ובדין הוא דליקדמה לכלתו מקמי אשת אחיו שלא היה בעולמו דלא משום קורבא הוא דאסירא אלא אייתי דאיירי באיסור אחוה תנא אשת אחיו שלא היה בעולמו והדר תנא כלתו ומאי אירא דתנא פוטרות ליתני אוסורות אי תנא אוסרות הוה אמינא אסור לייבם אבל מיחלץ חלצה קמ"ל וליתני אסורה לחלוץ מאי קעביד אלמה לא ה) אם אתה אומר חולצת מתייבמת כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה ושלא במקום מצוה שריא משום הכי תני פוטרות ומאי אירא דתני מן החליצה ומן הייבום ליתני מן הייבום לחודיה אי תנא מן הייבום הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה קמ"ל ו) א"כ העולה לייבום עולה לחליצה וכל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וליתני מן הייבום ומן החליצה א"נ מן החליצה לחודה אבא שאול היא דאמר ז) מצות חליצה קודמת למצות ייבום מנינא דרישא למעוטי מאי ומנינא דסיפא למעוטי מאי

למעוטי

היה בעולמו ומקמי אשת אחיו מאתו נמי מאשת בלכלתו ממילא טפי מנייהו והוה ליה למינקט מומרי כיון דלא מצי למינקט קודמי: **מאי איריא דתנא פוטרות.** דמשמע פטורות הן ולפי דעי מייבם: **ליתני אסורות.** דהכ ולפי אסורות הן מאחר דאין זקוקות לייבום וקיימי באיסור אשת אח: **ה"א אוסרות.** לייבום ולפיכך לא משמעמע מהכא שאין איסור בחליצה והוה ממילא מיחלץ תלמי על כרחו אשת אח מאחר דאין איסור בחליצה אלא לייבום: **מאי קעביד.** והלכך לא שייך לאזן איסור בחליצה אלא לאזן פטור: **אלמה לא.** שייך [לאזן] איסור הא ולפי שייך אשת אח אחר למימר מולגא אתי למימר מתייבמת: **כיון דבמקום מצות יבום הוא דאסירה.** לרע הכא וכדמפרש במתני' דמשמעותא דכתיב מזיקא ייבום קיימא ליה בשאת אח שיש לו בנים: **שלא במקום מצוה שריא.** כגון נכרי שנשמה אחיו ולו אשה אחרת ומת מותרת לאחיו במיתת בעלה וקתני לקמן (דף יג.) גבי שם עריות אחיות מתות אחיות במתני': **משום הכי תנא פוטרות.** דמי אחות מוסרות משמע שהרי אשת אח אסורה לייבם ואינה מוסרת לייבם אלא פוטרת ולא מיחלץ חלצה אלא במקום מצוה כגון בת אחיו ואחות אשתו ואחות אמו ואשת אחי אביו ואשת אחי אמו ואשת בנו ואשת אחי בנו ואשת חמיו ואשת חמיו ואשת חמי

טועים ואומרים שהצרות צריכות לקבל חליצה. (ריטב"א)], **קא משמע לן** - לכן כתב התנא "פוטרות" להשמיע לנו שהן פטורות לגמרי מדין ייבום וחליצה.

ממשיכה הגמרא ומקשה:

וליתני אסורה לחלוץ - שהתנא יכתוב "אוסרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום" וכך לא נטעה לומר שחייבות בחליצה. [כלומר, הגמרא שואלת מדוע אי אפשר לכתוב איסור לגבי "חליצה". (ריטב"א)].

מתרצת הגמרא:

אי אפשר לכתוב "איסור" שהרי **מאי קעביד** - איזה איסור הוא עושה בחליצה.

מקשה הגמרא:

אלמה לא - למה לא, הרי ודאי שייך איסור, שהרי **אם אתה אומר** שהיא **חולצת,** יבואו לטעות ולומר שהיא גם **מתייבמת**, ואם כן למה לא יהיה כתוב "אוסרות"!

מתרצת הגמרא באופן אחר [למה כתוב "פוטרות"]:

כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה צרה - כיון שצרת ערוה אסורה רק במקום מצות יבום בלבד, (ציור 29). **ושלא במקום מצוה** - אבל באופן שהערוה וצרתה נשואות לאיש זר שאינו אחיו, ומת, שאין דין מצות ייבום, **שריא** - מותרת הצרה להינשא לו, (ציור 30). **משום הכי תני** - לכן כתב התנא **פוטרות**, שאם היה כתוב "אוסרות" היה משמע שהערוה אוסרת את הצרה מדין "צרת ערוה" גם כשהם נשואות לאדם זר, אבל לשון "פוטרות" משמע שאין כאן איסור להתייבם רק פטורות מלהתייבם, וממילא כשהן פטורות מייבום חל עליהם איסור "אשת אח" ואסורה הצרה מדין איסור אשת אח, מה שאין כן באופן שהן נשואות לאיש זר שאין איסור "אשת אח" מותרת הצרה להינשא לו (אף שהיא צרת ערוה).

הגמרא מקשה עוד על לשון המשנה:

ומאי איריא דתני - מדוע כתב התנא במשנה "חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן **מן החליצה ומן הייבום**", **ליתני** שיכתוב התנא רק **"מן הייבום" לחודיה -** בלבד בלי "חליצה" שהרי עיקר המצוה היא הייבום, וממילא נדע שאם פטורות מייבום פטורות גם מחליצה?

מתרצת הגמרא:

אי תנא - אם היה כתוב רק **"מן הייבום", הוה אמינא מיחלץ חלצה יבומי לא מייבמה** - הייתי אומר שהתורה פטרה את הצרה רק מן הייבום אבל לא מן החליצה [כיון שהפסוק "לצרור" שפוטר את הצרה נאמרה רק לגבי ייבום ולא לגבי חליצה, לכן הייתי אומר שהתורה לא הפקיע לגמרי את המצוה, וצריכה היא לפחות חליצה, רש"י], **קמשמע לן** - משמיע לנו המשנה שצרת ערוה פטורה אף מן החליצה, כיון ש**כל** יבמה **העולה לייבום** שיש לה זיקה לגבי היבם, **עולה** גם **למצות חליצה, וכל שאינו עולה לייבום, אינו עולה לחליצה -** וכל שהופקעה זיקתה לגבי ייבום הופקעה זיקתה לגמרי ואין לה עוד שום זיקה ליבם, ופטורה אף מן החליצה.

עוד מקשה הגמרא:

וליתני שיכתוב התנא **מן הייבום ומן החליצה -** שיקדים תחילה "ייבום" ואחר כך יכתוב "חליצה", שהרי הייבום עיקר המצוה [כדכתיב "ואם לא יחפוץ האיש לקחת וחלצה", שהחליצה נוהגת רק אם אינו רוצה לייבם. רש"י], **אי נמי** - או אפשר שיכתוב התנא **מן החליצה לחודיה** בלבד בלי לכתוב "מן הייבום", וממילא נדע שאם היא פטורה ואינה עולה לחליצה ודאי שהיא פטורה ואינה עולה לייבום.

מתרצת הגמרא:

משנתינו כשיטת **אבא שאול היא, דאמר, מצות חליצה קודמת למצות ייבום** [לפי שדעתו שכל מי שמייבם ואינו מתכוון רק לשם מצוה, פוגע בערוה. רש"י], לכן הקדים וכתב התנא חליצה להשמיע שיש להקדים מצות חליצה.

הגמרא מבררת עוד את דברי המשנה:

מנינא דרישא למעוטי מאי - מנין "חמש עשרה נשים" שכתבה המשנה בתחילה, [שמשמע שבא להדגיש שרק חמש עשרה נשים ותו לא], מה בא למעט, **וכן מנינא דסיפא -** המנין שכתוב בהמשך "הרי אלו פוטרות" [שמשמע שרק אלו ולא אחרות], **למעוטי מאי** - מה בא למעט?

[27]

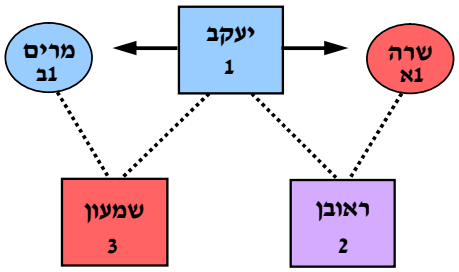
דף ג' ע"א

אלא תנא קורבי קורבי נקט:

קרובי עצמו: (ג' דורות למטה דידיה)	**א. בתו.**	(שריפה)
	ב. בת בתו.	(שריפה)
	ג. בת בנו.	(שריפה)
קרובי אשתו: (ג' דורות למטה דידה)	**ד. בת אשתו.**	(שריפה)
	ה. בת בנה.	(שריפה)
	ו. בת בתה.	(שריפה)
קרובי אשתו: (ג' דורות למעלה דידה)	**ז. חמותו.**	(שריפה)
	ח. אם חמותו.	(שריפה)
	ט. אם חמיו.	(כרת)
קרובי עצמו: (איסורא אחוה)	**י. אחותו מאמו.**	(כרת)
	יא. אחות אמו.	(כרת)
	יב. אחות אשתו.	(כרת)
איסורא אחוה:	**יג. אשת אחיו מאמו.**	(כרת)
	יד. אשת אחיו שלא היה בעולמו.	(כרת)
	טו. וכלתו.	(סקילה)

[28]

דף ג. **ולמעלה דידיה לא מצי למיתני... דהא אמו וכו'.**
(רש"י ד"ה למעלה דידה)

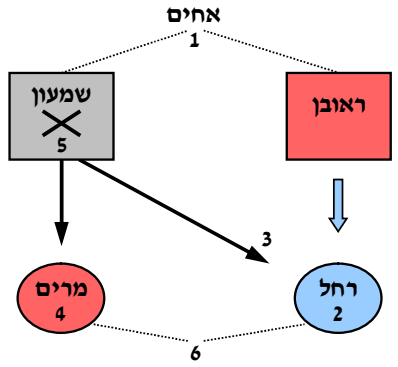
1. **ליעקב שתי נשים, שרה (א1) ומרים (ב1).**
2. **ותלד לו שרה את ראובן.**
3. **ומרים ילדה לו את שמעון.**

נמצא: ראובן ושמעון (2-3) אחים מן האב.

והיינו דקאמר רש"י: **דלמעלה דידיה** כגון שרה (א1) שהיא אמו של ראובן (2) **לא מצי למיתני** שתפול לפניו (לפני ראובן בנה) ליבום, שהרי לא יתכן שאמו (שרה- א1) תינשא לאחיו שמעון (3), כיון שהיא אסורה לאחיו (שמעון- 3) משום אשת אביו, ואינה שייך כלל שתפול לפניו ליבום.

[29]

דף ג. **כיון דבמקום מצוה הוא דאסירה, כגון, צרת הבת** (רש"י ד"ה כיון)

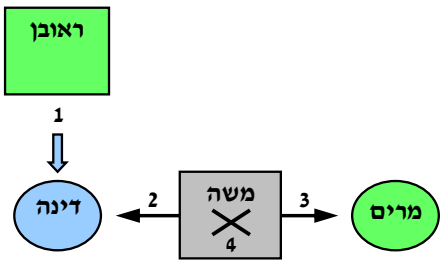
1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **ולראובן בת, רחל.**
3. **ויקח שמעון את רחל לאשה.**
4. **ולשמעון עוד אשה, מרים.**
5. **ומת שמעון בלי בנים.**
6. **ושתי נשיו רחל ומרים (2-4), נופלות לפני ראובן ליבום.**

ומכיון שראובן אינו יכול ליבם את רחל **בתו** (2), נפטרת גם מרים (4) **צרת בתו**.

וזה מה שאומרת הגמרא: **כיון דבמקום מצוה** של יבום **הוא דאסירא צרה.**

[30]

ושלא במקום מצוה שריא כגון, נכרי שנעשה חתנו (רש"י ד"ה שלא)

1. **לראובן בת, דינה.**
2. **ויקח משה (הזר לראובן) את דינה לאשה.**
3. **ולמשה עוד אשה, מרים.**
4. **ומת משה בלי בנים.**
5. **מותרת מרים לראובן** (ירוק לירוק), **אף שהיא צרת בתו (דינה- 1), (כיון שזר היה משה לראובן).**

והיינו:

שלא במקום מצוה

כללים: צבע אפור, מת - אדום, אסורים זה בזה - ירוק, מותרים זה בזה - חץ שחור, נישואים

ג: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פ״י מהלׄ׳ טומאת צרעת הל״ח ופ״ו מהלׄ׳ יסוה הלכה י׳:

למעוטי דרב ודרב אבי. וא״ת לימעט מדוייהו ממיניה דיקח לכיון דתנן ט״ו נשים ליכא למימר שייר וממעטי כולהו מדלא קתני להו כדלמר בפ״ק דקדושין (דף טז:) וכ״ת תנא ושייר והא מדרבעה קתני ד) וי״ל דהכא לא מצי למיתניהו כדלמסיק לפי שאינן בצרת צרה ולכך לא מייתורא ממעטי וטעמא דרב משי ודפליג עליה לפרש לקמן (ע) בע״כ:

לפי שאינן בצרת צרה. וא״ת ממכמת לה צרת צרה לענין טועל שנשתא לגמרי (ב) ולו אשה אחרת ומת בלא בנים דפוטרת צרתה מן הטועל דלעניין טועל נמי טומאה היא כמו לענין בעל ומשי הלכה הלרה ונשתא לגמרי ולו אשה אחרת ומת בשם שהיא פטורה ◆ כך צרתה פטורה וי״ל דלכיון דלגבי בעל לא משכחת צרת צרה אין לנו להשמיר בטומאה דגבי טועל יותר מטומאה דגבי הבעל וועד אר״י דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי בערוית דכתיב בלשון ולו לא יוכל בעלה וגו׳ (דברים כד) אבל בטועל לא כתיב לגמי ולא בלא ונשתרבה והיא טומאה (ממדי ה) והא דפריך לקמן (ד׳ יג.) (ג) בבעלה טומאה כתיב בה ונשתרבה והיא טומאה דמשמע דמשמי לחודיה דריש טומאה כתיב בה בערוית מלית למימר דלממי דמשמי למיקס עלה בלמי לא קני בהדוא דומשתרה והיא טומאה:

מה אחות אשה מיוחדת בו׳. וא״ת מה לאחות אשה שכן בידו לרבות כלפיהן בפ׳ הבא על יבמתו (לקמן דף מג. ושם) וי״ל דלמיקס דר׳ יוסי דסוף שמעתין (דף ח.) סמיך: **יכול** שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו. ס״ל יכול שמי מרבה לף בלא בשקום מלוה: **טעמא** דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי הוה אמינא אחות אשה מייבמת. ותימה לר״י דמנה ליה הא נימא למי לאו עליה נמי אחות אשה לא מייבמת דלא עשה דוחה לא תעשה כולי עלמא. ומיהו לפי׳ הקונטרס ניחא דלא עשה דוחה לא תעשה אם אין בו כרת אבל אם יש בו כרת אפי׳ עשה דוחה לא תעשה כדלמר בפ״ק דקדושין (דף ז.) גבי אחות אשה ואשת אח ואחות אשת אח ואפי׳ לר״ש דאמר (ה) אם ב״ד שלמי כל אחד ואחד בפני עלמו ואם כן אין כאן אחות אשה ואשת אח ואחות אשת אח כאחת ואפי׳ הכי לא מייבם דלא עשה דוחה לא תעשה אם אין בו כרת ולא מייבם אלא אחת מהן ואי אפשר לומר דלא מייבם אלא אחת מהן משום דלא עשה דוחה לא תעשה אם אין בו כרת דהא אמרינן בפ״ק דקדושין (דף ז.) דאחות אשה ואשת אח ואחות אשת אח כאחת מייבם

ג' ע"ב

הגמרא מפרשת:

שני המיעוטים האלו שכתבה המשנה באים **למעוטי** ולומר שאין ההלכה כדברי **רב וכדברי רב אסי** - דהיינו, מיעוט אחד ממעט את דברי רב שאמר שאף "צרת סוטה" פטורה מייבום (ציור 31), ומיעוט אחד ממעט את דברי רב אסי שאמר ש"צרת איילונית" פטורה מייבום (ציור הנ"ל), ומשמיע לנו המשנה שרק חמש עשרה נשים (שאסורות מדין ערוה) פוטרות צרותיהן, אבל סוטה ואיילונית (שאינן אסורות מדין ערוה) אינן פוטרות צרותיהן.

שואלת הגמרא:

לרב ולרב אסי (שצרת סוטה ואיילונית פוטרות צרותיהן כמו החמש עשרה נשים), **למעוטי מאי** - מה בא המשנה למעט בשני המיעוטים האלו?

מתרצת הגמ':

אי סבירא להו דהדדי - אם רב ורב אסי סוברים כל אחד כדברי השני (שסוטה ואיילונית פוטרות צרותיהן), יאמרו ששני המיעוטים: **חדא למיעוטי** - אחד בא למעט **צרת ממאנת** שצריכה חליצה (ציור הנ"ל) - [דהיינו, אם היתה אחת משתי נשיו של אחיו (כגון מרים יתומה קטנה), ולאחר שמת אחיו מיאנה הקטנה ביבם (ראובן) והופקע זיקתה ואסורה להתייבם, משמיע לנו המשנה שאף שאסורה על היבם, צרתה צריכה חליצה. (להלן י"ב) רש"י], **וחדא למעוטי** והשני בא למעט **צרת מחזיר גרושתו** שגם היא צריכה חליצה (ציור הנ"ל) - [דהיינו, אם גירש אחיו אחת משתי נשיו, ולאחר שהלכה ונישאה לאחר (ומת או נתגרשה מהשני) החזיר אותה (ואסור מן התורה), אף שהיא אסורה על הייבם מכל מקום צרתה צריכה חליצה (להלן שם) רש"י].

ואי לא סבירא להו דהדדי - ואם רב ורב אסי אינם סוברים כל אחד כדברי השני, יאמר כל אחד ששני המיעוטים: **חדא למעוטי דחבריה** - מיעוט אחד בא למעט את הדין של חברו, **וחדא למעוטי** - ואחד בא למעט **או צרת ממאנת או צרת מחזיר גרושתו.**

שואלת הגמרא:

לרב ולרב אסי שסוברים שסוטה ואיילונית פוטרות צרותיהן כמו החמש עשרה נשים שבמשנה, **ליתנינהו** - תכתוב ותוסיף התנא במשנה גם את הנשים האלו על החמש עשרה הנשים?

מתרצת הגמרא:

לפי שאינה בצרת צרה - לפי שאין בהן מציאות של צרת צרתה כמו אצל שאר חמש עשרה נשים, שהרי נשים אלו (צרת סוטה וצרת איילונית) אסורות גם על שאר האחים, ואי אפשר שתלך הצרה ותתייבם לאח אחר. (ציור 32).

הגמרא עוברת לברר את מקור הדינים שבמשנה:

מנא הני מילי - מהיכן לומדים שהערוה וצרות צרותיהן פטורות? **דתנו רבנן:** נאמר בתורה לגבי אחות אשה (ויקרא יח, יח) **"אשה אל אחותה לא תקח לצרר, לגלות ערותה עליה בחייה"** (אסור לאדם לקחת בחיי אשתו את אחות אשתו שתהיה צרה על אחותה), **"עליה" מה תלמוד לומר** - מה בא התורה ללמד עם המילה "עליה", [הרי גם אם היה כתוב רק "לגלות ערותה בחייה" בלי "עליה" נדע שאחות אשתו אסורה רק בחיי אשתו. רש"י]. אלא התורה כתבה "עליה" כדי ללמוד מכאן על מצות ייבום, **לפי שנאמר** לגבי מצות ייבום **"יבמה יבא עליה"** (דברים כה, ה), **שומע אני** - הייתי אומר שהתורה בא להשמיע **שאפילו באחת מכל** ה**עריות** שנפלה לפניו לייבום (כגון בתו וכדו') **הכתוב מדבר** שתמיד יש מצוה לייבם, לכן כתבה התורה "עליה" כדי ללמד בגזירה שוה שאסור, **נאמר כאן** באחות אשתו **"עליה", ונאמר להלן** לגבי ייבום **"עליה"** ("יבמה יבא עליה"), **מה להלן** לגבי ייבום מדבר התורה **במקום מצוה** של יבום, **אף כאן** לגבי אחות אשתו מדבר התורה **במקום מצוה** של יבום, **ואמר רחמנא** [התורה אמרה] **"לא תקח"** שאסור לקחת אותה אפילו באופן שיש מצות יבום.

הברייתא ממשיכה ומבררת:

ואין לי ללמוד מהגזירה שוה **אלא היא** - הערוה עצמה (אחות אשתו), **צרתה מניין** שגם הצרה אסורה על היבם? **תלמוד לומר "לצרר"** שאף הצרה אסורה, **ואין לי** ללמוד מכאן **אלא צרתה** של אחות אשתו, **צרת צרתה מניין** שגם היא אסורה על היבם? **תלמוד לומר "לצרר"** בלשון רבים **ולא** כתוב **לצור** בלשון יחיד, ללמד שאף צרות הרבה אסורות.

ואין לי ללמוד מכאן **אלא אחות אשה** שאסורה על היבם, **שאר עריות מניין? אמרת** - תאמר שיש ללמוד זאת "במה מצינו" מאחות אשה, **מה אחות אשה מיוחדת** בזה **שהיא ערוה, וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת, ואסורה ליבם, אף כל** אשה **שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת, אסורה ליבם. ואין לי** ללמוד מכאן **אלא הן** [העריות עצמן], **צרותיהם** של כל העריות **מניין? אמרת** יש ללמוד זאת מאותו לימוד, **מה אחות אשה מיוחדת** בזה **שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת, ואסורה ליבם,** וגם **צרתה** למדנו ש**אסורה** ליבם, **אף כל** יבמה **שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת, ואסורה ליבם,** גם **צרתה אסורה** ליבם. **מכאן** מהלימוד הזה **אמרו חכמים** את ההלכה של **חמש עשרה נשים** הכתובים במשנתנו שחייבין על זדונם כרת ועל שגגתן חטאת **ופוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם.**

הברייתא ממשיכה:

יכול שאני מרבה - אולי נוסיף **אף** את **שש עריות** (הכתובות במשנה לקמן יג.) ה**חמורות מאלו** (מהחמש עשרה

ג: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

למעוטי דרב ודרב אסי. וה"מ לימעט מרוייהו ממניעת לריעת לכיון דתנן ט"ו נשים ליבמ לימיר שייר וממעטי כולהו מדלא קתני להו כדתמר בפ"ק דקדושין (דף מז:) וכ"ת תנא ושייר והא מרבעה קתני ז) וי"ל דהכא לא מצי למימינהו כדמסיק לפי שתינן דרב ודרב אסי. דתמר רב גרת סוטה ושמה סוטה זינתה שמה סוטה ולו שמה סוטה ושמה גלח ניסי ליבמ שמיהן פטורות ורב אסי אמר גרת שמה סוטה ולו שמה סוטה ושמה גלח ניסי

נשים שבמשנה) שהן אסורות גם על שאר האחים, [כגון אמו שאסורה על כל האחים, ואין בה מציאות של יבום. (ציור 33)], **שיהו צרותיהם** גם **אסורות** על שאר האחים (כמו הערוה), ומדוע אצל שש העריות הצרות מותרות.

מבארת הברייתא:

שאי אפשר להוסיף (את שש העריות), שהרי **אמרת** שלומדים מאחות אשתו שהצרות אסורות, אם כן **מה אחות אשתו מיוחדת** בזה **שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר** לה **לינשא לאחים** של היבם, **ואסורה על היבם, וצרתה אסורה, אף כל** יבמה שדומה לה **שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר** לה **לינשא לאחים** של היבם **ואסורה ליבם**, גם היא **צרתה אסורה**, אבל **יצאו** מכלל זה **שש** ה**עריות** ה**חמורות מאלו**, ש**הואיל דאי אפשר** להן **לינשא לאחים** [כגון אמו, שאסורה על כל האחים (ציור 34)], **צרותיהן מותרות**, לפי **שאין** איסור על **צרה** להתייבם **אלא** רק בצרת ערוה שהערוה אסורה **מ**דין אשת **אח**, [כלומר, כל החמש עשרה נשים (שהיו נשואות לאח שמת) כאשר התורה אסרה ופטרה אותם מייבום, חוזר עליהם איסור אשת אח, וגם הצרה נאסרת. משא"כ בשש עריות שאין איסור משום אשת אח (שהרי אי אפשר שתינשא לאח) לא חל על צרתה איסור].

הברייתא ממשיכה ושואלת:

אזהרה - איסור שלא לייבם ערוה וצרתה **שמענו** - למדנו במה מצינו מאחות אשה, אבל **עונש** כרת **מניין** - היכן כתוב? מתרצת הברייתא: **אמר קרא** (בסוף הפרשה, ויקרא יח, כט) **"כי כל איש אשר יעשה מכל התועבות** האלו, ונכרתו הנפשות וגו'", התורה כללה את כל העריות שבפרשה ללמד שחייבים עליהם כרת.

הגמרא שואלת (על הברייתא):

טעמא - הטעם שחמש עשרה נשים פטורות מייבום, הוא משום **דכתב רחמנא "עליה"** - ללמד בגזירה שוה שהערוה אסורה, **הא לאו הכי** - אבל אם התורה לא היתה כותבת המילה "עליה" **הוה אמינא** הייתי אומר ש**אחות אשה** (הערוה) **מתייבמת** אפי' שהיא אסורה עליו באיסור כרת, **מאי טעמא** - מה הטעם שהיינו מתירים איסור ערוה? מתרצת הגמרא: משום שיש כלל **דאמרינן אתי** מצות **עשה ודחי** איסור **לא תעשה** - ואף כאן היינו אומרים שמצות עשה של יבום תדחה את איסור לא תעשה של איסור ערוה.

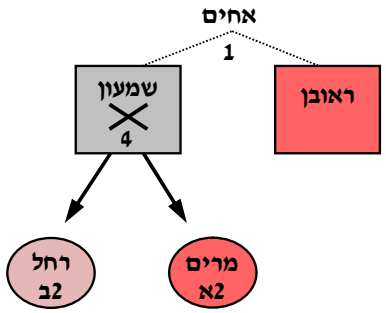
הגמרא שואלת:

אימר דאמרינן - מתי אומרים (לכלל זה) ש**אתי עשה ודחי לא תעשה** רק כשמדובר ב**לא תעשה גרידא** - בלא תעשה שאין בו אלא עונש מלקות בלבד, אבל ב**לא תעשה שיש בו** עונש **כרת** [כמו החמש עשרה נשים], **מי דחי** - האם העשה דוחה אותו?

ואגב, הגמרא שואלת:

ותו ועוד יש לברר, **לא תעשה גרידה מנלן דדחי** - איסור לא תעשה לבד (שאין בו כרת), מהיכן לומדים (את הכלל) שעשה דוחה אותו?

דף ג: **למעוטי דרב ודרב אסי..**
למעוטי צרת ממאנת [31]

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **ולשמעון שתי נשים: מרים** (א2) **ורחל** (ב2).
3. **וזינתה מרים או שהיתה אילונית, או שהיתה קטנה ומיאנה, או שנתגרשה ולאחר שנשאת לאחר החזיר אותה שמעון בעלה הראשון באיסור.**
4. **ומת שמעון בלי בנים.**
5. **ושתי נשיו מרים ורחל** (א2-ב2)**, נופלות לפני ראובן ליבום.**

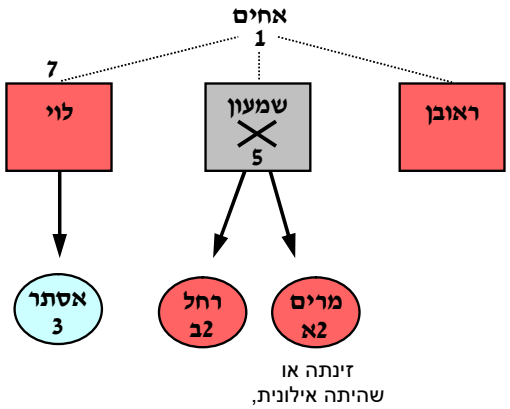
<u>למעוטי דרב:</u>
לפי רב אם זינתה מרים (א2), כיון שאסורה היא על שמעון בעלה, הרי אסורה גם על ראובן היבם ופוטרת גם את צרתה רחל (ב2). ומשמיע המשנה דלא כרב, וצרתה מתייבמת.

<u>למעוטי דרב אסי:</u>
לפי רב אסי אם מרים (א2) היתה אילונית, הרי פטורה מן החליצה ומן היבום, ופוטרת גם את רחל (ב2) צרתה. ומשמיע המשנה דלא כרב אסי, וצרתה מתייבמת.

<u>למעוטי צרת ממאנת:</u>
באופן שמרים (א2) היתה קטנה ולאחר מות בעלה (שמעון) מיאנה בראובן היבם, הרי אסורה להתייבם, וגם צרתה רחל (ב2) אסורה להתייבם. ומשמיע משנתנו דאף שאסורה להתייבם, צריכה חליצה.

<u>למעוטי צרת מחזיר גרושתו:</u>
אם מרים נתגרשה משמעון, והלכה ונשאת לאחר, (ומת בעלה השני), והחזירה שמעון (באיסור), ומת, הרי כיון שאסורה מרים (א2) על שמעון, גם צרתה רחל (ב2) אסורה להתייבם. ומשמיע משנתינו שצריכה חליצה.

לרב ולרב אסי ליתנינהו,
לפי שאינה בצרת צרה. [32]

זינתה או
שהיתה אילונית,

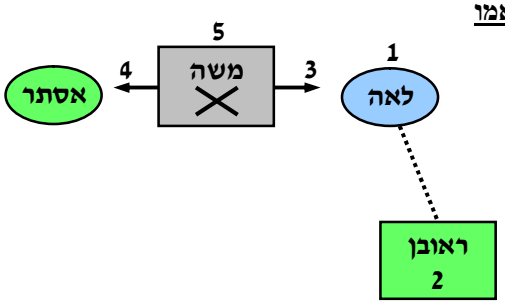
1. **שלושה אחים: ראובן שמעון ולוי.**
2. **ולשמעון שתי נשים: מרים (א2) ורחל (ב2).**
3. **וללוי אשה, אסתר.**
4. **ואם זינתה מרים או שהיתה אילונית.**
5. **ומת שמעון בלי בנים.**

לפי רב אם זינתה אסורה על כל האחים, ולפי רב אסי אם היתה אילונית אסורה על כל האחים אי אפשר לומר שנשאת לאחיו השני לוי, ואז תאסר גם אסתר (3) **"צרת צרתה"**

אבל בכל האופנים של המשנה שאשתו מרים (א2) ערוה על ראובן, אפשר לומר הלכה צרתה (רחל- ב2) ונשאת לאחיו השני לוי.

[33] דף ג': **יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו שיהיו צרותיהם אסורות**

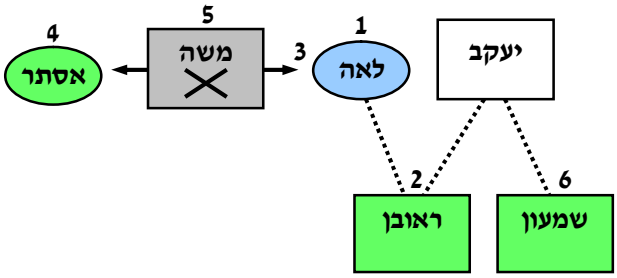
כגון: אמו

1. **לאה אלמנה או גרושה.**
2. **ולה בן – ראובן מבעל הראשון.**
3. **ותנשא לאה למשה.**
4. **ולמשה עוד אשה ושמה אסתר.**
5. **ומת משה.**

מותרת אסתר לראובן (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת לאה אמו (1). - שואלת הגמרא: שיהיה אסתר אסורה לראובן.

[34] הגמרא מתרצת: **יצאו שש עריות חמורות מאלו הואיל דאי אפשר לינשא לאחים,**
לכן **צרותיהן מותרות**

היינו אותו מקרה, אלא **שלראובן** (2) **היה אח אחר שמעון** (6) **מאותו אב (יעקב) אבל לא מאותו אם.**
ומכיון שאין לאה (1) יכולה להינשא לשמעון (משום שהיתה אשת אביו ואסורה על כל האחים), לכן אסתר (4) צרותיה מותרת לשמעון.
ואין שש העריות דומות לאחות אשתו.

ד' ע"א

הגמרא מבארת [את מקור הדין שעשה דוחה לא תעשה (עד דף ה, ב)]:

דכתיב (דברים כב, יא), **"לא תלבש שעטנז** צמר ופשטים יחדיו", וכתיב מיד אחר כך **"גדילים** (ציצית) **תעשה לך** על ארבע כנפות כסותך", וכיון שהסמיך וכתב התורה מצות ציצית סמוך לאיסור שעטנז, דרשינן מזה שמצות ציצית דוחה איסור שעטנז, ומותר לעשות כלאים בציצית (צמר ופשתים), ומכאן לומדים שעשה דוחה לא תעשה.

הגמרא מביאה מקור שדורשים סמיכות:

ואמר רבי אלעזר סמוכים מן התורה מנין - היכן מרומז בפסוק סמוכים? **שנאמר** (תהלים קיא, ח) **"סמוכים לעד לעולם, עשוים באמת וישר"**, סמיכות עשויים לצורך לעד ולעולם באמת וביושר, כדי ללמד הלכות ודינים. (רש"י ברכות דף י.).

ואמר רבי ששת אמר רבי אלעזר משום בשם **רבי אלעזר בן עזריה, מנין ליבמה שנפלה לפני** יבם שהוא **מוכה שחין,** ואין ברצון היבמה להתייבם לו, **שאין חוסמין אותה** - אין סותמין את טענותיה אלא כופין את היבם לחלוץ אותה? **שנאמר** (דברים כה, ד) **"לא תחסום שור בדישו" וסמיך ליה -** ובפסוק הסמוך לו [בפרשת יבום וחליצה] נאמר **"כי ישבו אחים יחדו"**, ומזה שהסמיך וכתבה התורה פרשת "יבום וחליצה" לפרשת "לא תחסום" דורשים שאין לחסום ולכפות יבמה להתייבם למוכה שחין. מכאן שדורשים סמיכות בתורה, וכן לגבי כלאים בציצית דורשים סמיכות.

הגמרא ממשיכה ומבארת את דרשת הסמיכות לגבי שעטנז:

ואמר רב יוסף, אפילו למאן דאמר דלא דריש סמוכים בעלמא - אף לפי התנא שסובר שלא דורשים סמיכות בכל שאר חומשי התורה, אבל **במשנה תורה -** בספר חומש דברים **דריש**, ולכן כיון שפרשת ציצית ושעטנז כתובים בספר דברים דורשים סמיכות (לפי כולם), ולומדים שמותר כלאים בציצית. והוכחה לזה שדורשים במשנה תורה **דהא -** שהרי **רבי יהודה בעלמא -** בכל התורה **לא דריש** סמוכים, **ומכל מקום במשנה תורה** אף רבי יהודה **דריש.**

הגמרא מבארת ושואלת לפי רבי יהודה:

ובעלמא - בשאר חומשי תורה **מנלן** היכן מצאנו **דלא דריש** רבי יהודה סמוכים? **דתניא** למדנו בברייתא, **בן עזאי אומר, נאמר** (שמות כב, יז) **"מכשפה לא תחיה"** ולא נתפרש באיזה מיתה יש לבית דין להמיתה, **ונאמר** מיד בפסוק אחר כך (שם, יח) **"כל שוכב עם בהמה מות יומת" סמכו ענין לו -** התורה כתבה את פרשת "מכשפה" סמוך לפרשת "שוכב עם בהמה", כדי ללמד **מה השוכב עם בהמה** מיתתו **בסקילה, אף מכשפה** מיתתה **בסקילה. אמר לו רבי יהודה** לבן עזאי **וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא** את המכשף **הזה לסקילה** שהיא המיתה החמורה מכל המיתות? **אלא** לומדים מיתת מכשפה בסקילה ממקום אחר, כתיב (ויקרא כ, כז) "ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו וגו'", והרי **אוב וידעוני** [שהם גם מיני כישופים, (עי' רש"י ויקרא יט, לא)] **בכלל מכשפים היו -** כלולים בתוך הפסוק "מכשפה לא תחיה" שהרי גם הם מכשפים, **ולמה יצאו** ונכתבו בפסוק מיוחד? אין זה אלא **להקיש להם** וללמוד (שאר המכשפים) מאוב וידעוני, כשם שאוב וידעוני מיתתם בסקילה דכתיב (שם) "באבן ירגמו אותם" כך כל המכשפים מיתתם גם **בסקילה,** [וזו אחת משלש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם, "כל דבר שהיה בכלל, ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו (בלבד) יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא", רש"י]. הרי מוכח שלדעת רבי יהודה אין לדרוש סמיכות בשאר חומשי תורה.

הגמרא מבארת לרבי יהודה:

ובמשנה תורה מנלן דדריש - היכן מצאנו שבספר דברים דורש רבי יהודה סמוכים? **דתנן** לקמן במשנה (צז, א) **נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו** - מותר לאדם לשאת אשה שבא עליה אביו באונס או על ידי פיתוי, ואינה נאסרת עליו משום "אשת אביו" [דאשת אביו היינו רק על ידי אישות דקידושין. רש"י]. וכן נושא אדם **אנוסת בנו ומפותת בנו** [מותר לאדם לשאת אשה שבא עליה בנו באונס או על ידי פיתוי, ואינה נאסרת עליו משום "כלתו" [דכלתו היינו רק על ידי אישות דקידושין שנתקדשה לבנו. רש"י]. **רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו. ואמר רב גידל אמר רב, מאי טעמא דרבי יהודה** האוסר נשים אלו, הרי הן אינם בכלל "אשת אביו"? משום **דכתיב** (דברים כג, א) **"לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו"** ודורש רבי יהודה **כנף שראה אביו לא יגלה -** כלומר, אשה שבעל אותה אביו לא יגלה, אף אם לא קידש אותה אביו.

שואלת הגמרא:

וממאי דפסוק זה ("כנף אביו") **באנוסה כתיב -** אולי הפסוק מדבר רק באשה הנשואה לאביו? מבארת הגמרא: לומדים זאת **מעילויה דקרא -** ממה שכתב הפסוק למעלה לפני כן, **דכתיב** (דברים כב, כט) בפרשת אונס **"ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף" , וסמיך ליה -** ובפסוק מיד אחר כך כתבה התורה **"לא יקח איש וגו'** ולא יגלה כנף אביו", ומזה שהסמיך וכתבה התורה את הפסוק "ולא יגלה כנף אביו" סמוך לפרשת "אונס", בא ללמד שגם פסוק זה מדבר באשה אנוסה שנבעלה לאביו ללא קידושין.

[ומכאן רואים שאף רבי יהודה דורש סמוכים במשנה תורה].

לא תלבש שעטנז. וסמיך ליה גדילים תעשה לך ודרשינן סמוכין ושכיח כלאים בציצית אלמא אחי עשה ודמי לה תעשה: **שאין חוסמין.** מין (ע) [סוממין] טעונותיה לכופה להמייבס לו אלא כופין אותו ומוכן מוסמין ליבנע דקרא קא נקט דליף מה אלא מתמוס: **וסמיך ליה** כו'. אלמא דרשינן סמוכין וגבי כלאים בציצית נמי דרשינן: במשנה תורה דריש. והאי סמוכים לכלאים בציצית ממשנה תורה הוא ודרשינן: **סמכו ענין לו.** ענין הפרשה (ג) סמוכה פרשת מכשף אלל שוחט עם בהמה לגבי הדדי כתיב: **מכשפה לא תחיה.** נספר ואלה שמות: **מה שוכב עם בהמה בסקילה.** דכתיב בשלמא הגרענת לבהמה דמיסס בס וכל דמיסס בס בסקילה היא דגמרינן (סנהדרין דף נג.) מסוף וידעוני לכתיב בהו ירגמו אותם דמיסס בס (ויקרא כ): **נוציא זה.** מכשף: **לסקילה.** שהיא מיתה חמורה מכולן: **בכלל מכשפה היו.** שנאמר לא תחיה: **להקיש אליהן.** שזו מלה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עלמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא: **נושא אדם אנוסת אביו.** שלא נתפתה עליו עולמית אלא אחת מהני דכתיב (ויקרא יח) ערות אחת מהן ואחת ממשמע ע"י מיעוט דקדושין: **אנוסת בנו.** ולו נלמו היה דמין כלה אלא מקודשת ולאויה לחופה (ג): **ה"ג** ורבנן מי הוה סמיך ליה דכתיב מהכא אחת אלא סמיך ליה דכתיב יכם כו'. לא סמיך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו (ד) כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב מעילויה דקרא דכתיב (ה) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים בסף וסמיך ליה לא יקח איש וגו' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה (ו)(דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בשומרת יבם הכתוב מדבר (ז) ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני איבעית אימא משום דמוכח דאם כן לכתביה רחמנא גבי ערוות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו לא יגלה כנף אביו למה לי ש"מ

דכתיב (א) **לא תלבש שעטנז גדילים תעשה** (ב) לך ואמר רבי אלעזר (ג) סמוכים מן התורה מנין שנאמר (ב) סמוכים לעד לעולם עשוים באמת ויאמר (ג) ואמר רב ששת אמר ר' אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה (א) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר (ג) לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה (ד) כי ישבו אחים יחדיו (ג) ואמר רב יוסף אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא במשנה תורה דריש דהא ר' יהודה בעלמא (ד) לא דריש ובמשנה תורה דריש ובעלמא מנלן דלא דריש דתניא (ה) בן עזאי אומר נאמר (ה) מכשפה לא תחיה ונאמר (ו) כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה (ז) אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו ולמה יצאו להקיש להם ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנלן דדריש דתנן (ו) (ג) נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מ"ט דרבי יהודה דכתיב (ז) לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו (ח) כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב מעילויה דקרא דכתיב (ח) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים בסף וסמיך ליה לא יקח איש וגו' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה (ט)(דכתיב לא יקח איש את אשת אביו) בשומרת יבם הכתוב מדבר (ז) ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני איבעית אימא משום דמוכח דאם כן לכתביה רחמנא גבי ערוות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו לא יגלה כנף אביו למה לי ש"מ

ובי (ו) מפני שסמכו ענין לו כו'. וה"מ דלמא הכא הוא דלא דריש סמוכים משום ג"ש דדריש ר' יוסי הגלילי בפ' ד' מיתות (סנהדרין סה. ושם) דמפקא [מסוכים] דדריש מלא תחיה כל נסמה דבסקיף תדע דאמר ר"ע דגמר התם דבסקילה מסה בהמה אם אין לו יחיה מי נימא דלא סבר כרבנן דדרשי סמוכים בכל מקום אלא מיהו דרשינן ע"כ משום ג"ש דמפקא מסמוכים וי"ל דלכתוב דייק מלישנא דר' יהודה דקאמר וכי מפני שסמכו משמע ליה דדריש סמוכים בעלמא והא דדריש ר' יהודה סמוכים בפ"ב דקידושין (דף נג.) דקאמר יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים ת"ל איש כאחיו וסמיך ליה אם על תודה וקאמר התם (ז) סיפרא מני ר' יהודה אליבא דמאיר דהתם וי"ו מוסיף על ענין דלמטן דדריש דכתיב ואת תורת זבח השלמים ת"ל ואם דקאמר במנחת תודה דדריש כתיב בפרשת ויקרא ת"ל במיבמת לכל בני אהרן תהיה ואת דקאמר במנחת תודה דדריש אלא אוב וידעוני דכתיב בהו לא יקח איש את אשת אביו. **וסמיך** ליה לא יקח איש את אשת אביו. **דא"כ** לכתביה גבי ערוות. דלמ"ג דלמיכתביה למיכתביה הכא להיקישא נלמ יבא ממזר דמכתב דרשינן ממאי הוה ממזר בין לר"ע בין לרבנן בפרק החולץ (לקמן דף מט.) התם נמי סמוכין מינהו ודרשינן מטעם דמוכח אי נמי מ"ש מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכחא מילתא מדלמ כתיב כל שוכב עם בהמה גבי ערוות וי"ל דלמ שייך דבר החדש ליכתב בפרשה גבי ערוות. **אם** כן לכתוב רחמנא לא יקח איש וגו' לא תסיק מוכח כיון דבלמ נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא מיכפת לן מהי מיניהו:

שיך גבי ערוות למין זנות להמה ר"ע לא תסיק מוכח כיון דבלמ נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא מיכפת לן מהי מיניהו:

אם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש וגו' לא יגלה כנף אביו למה לי. מדנקט לא יגלה בלא ו"ו משמע דמכולה קרא בעי למכ לי ופסקא דלמ מיבעי ליה לגמרא יפה כדרבי ליה דבעי לקמן ואית דגרסי ולא יגלה כנף אביו למה לי ומפרש דמאביו קא בעי למכ לי דפסיעה ליה דמאביו קאי אבל לא יגלה מני לא יגלה מני דמיכפת ליה לגמרא יפה כמו דבעי. וריב"ן פי' דפסיעה גרסם לא יגלה בלא ו"ו ומכולה קרא קבעי למכ לי דמשמע ליה להכי"ת דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבלמ הכי אינה אסורה ליבמה לשוק ומיסור דודתו ולא מוקמינן ליה בלאוי דמשמע ליה להכי"ת דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבלמ הכי אינה אסורה ליבמה לשוק ומיסור דודתו ולא מוקמינן ליה בלאוי דמשמע ליה להכי"ת דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבלמ הכי אינה אסורה ליבמה לשוק ומיסור דודתו ולא מוקמינן ליה בלאוי

יתירא היכא למיכתב למידרש ופסיק ונסתין על המוסקה (לקמן נו.) תמרי נמי דלרבנן לא מיצטריך לשומרת יבם אלא לעבור עליה בג' לאוין: מכדי

גמ' **ב)** נדרים י. [ע"ש], **ג)** [מכות כב.], **ג** נדרים כג:, **ד)** [פסחים כח:], **ה)** סנהדרין סז:, **ו)** נדרים כג: לקמן נז., **ז)** לקמן מט. [נז.], **ח)** רש"ל מ"ז, **ט)** [ערין תוספות מגיגה י: ד"ה לעבור], **תוס' י)** [ע"ל שמעון], **כ)** [ועין תוס' פסחים מג: ד"ה ס"ל אמינא ותוס' ערכין ג: ד"ה הני כהנים], **ל)** [ע"ל סתם].

נאמר מכשפה ל"ת כו'. סנהדרין ז, יג. ד"א אובר **באנוסת אביו** כו'. ה"ג. ס"ת דר' יהודה דכתיב כו'. שם. סנהדרין ט, ז:

(ג) רש"י ד"ה שמין תוספין מין כו'. נ"ב עין במתות דף כג ריש ע"ב ד"ה מין תוספין מין מגעגרין פה שלא תאמר מי אפשר כו עכ"ל: **(ב)** ד"ה סמכו וכו' למכוסה פרשה: **(ג)** ד"ה מנוסת בנו וכו' למופה הס"ד ותמ"ל ע"ל ד"ה ומסיק ליה לא יקח אים וכו' ולכאורה מכוסין דבפוסקה מנאנוסת ומפותה כמוסקה דמשמיה אין נמור' אימות ומסקינן למלמת דרב גידל בפרק נושאין על המוסקה הס"ד:

א) תוס' ד"ה וכי מפני שסמכו ענין לו וכו' ה"ה בעל"מא אלא במשנה תורה וכו'. נ"ב אבל הרמב"ן סי' לד דף יד ע"ד נסופו כתב דדוקא בממנה מוכח דריש ולא בכל התורה ונעמל מסוס לכל התורה מפי הגבורה נאמרים ואין מוקדם ומאוחר אבל משה שקידר משנה תורה פרשה אחר פרשה לפ שידר אלא להודיע עכ"ל:

א) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ:
[דברים כב, יא-יב]

ב) מְכוֹנִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר:
[תהלים קיא, ח]

ג) לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ:
[דברים כה, ד]

ד) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ:
[דברים כה, ה]

ה) מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה:
[שמות כב, יז]

ו) כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת:
[שמות כב, יח]

ז) לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו:
[דברים כג, א]

ח) וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו:
[דברים כב, כט]

ח א מיי' פ"ג מהל' יסוה"ת הלכה יד סמג עשין נה טוש"ע לסי"ע סימן קסה סעיף ד [וכרב אלפס פרק ז דכתובות דף קנ:]:

ט ב מיי' פי"ל מהל' עבודת כוכבים הל' טו סמג לאוין נה טוש"ע י"ד סימן קעט:

י ג מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' יג:

ט) ועוד י"ל כיון דאיכא קרא דממעט להו בני ישראל ולא בנות [ישראל] וש"מ דאין להקשות [להדדי] דלימא כל שישנו בלא תלבש ישנו בגדילים וכן איפכא. משום דלאו בחד זימנא הוו תרוייהו חד הוי הזמן גרמא וחד אין הוי הזמן גרמא ואין להשוותם לא בחיובם ולא בפטורם. ולא דמי להא דאמרינן כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה דבחד זימנא אתנהו ובכלהו [הוי] זמן גרמא: **אלא אוב** וידעוני בכלל מכשפים היו כו'. והקשה הר' יעקב מאורליינ"ש אמאי לא אמרינן אוב וידעוני הוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל דמכשפה ליידון בדבר החדש בסקילה וא"כ אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש וא"כ איך קאמר שמלמד על הכלל לומר מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה [הוי"ל] דלא דמי לאשם מצורע דעוקרו ממש מן כלל שאר אשמות להיות כל דמו קרב על גבי המזבח ויצא למתן בהונות שלא תמצא כלל דין זה בשאר אשמות אבל בכאן מיתה היתה לו ויצא ליידון לתוספת מיתה. ועי"ל דלא הוי דבר חדש כיון דחנק אינה מפורשת אלא אתא לאשמעינן דלא תיסק אדעתין לומר דהוא בחנק כמו שאר מיתה שהם האמורה בתורה אלא אתא אוב וידעוני לגלויי דהויא בסקילה וי"ל דאין זה נקרא דבר החדש כיון שאינו סותר הכלל שאינו רק מוסיף מיתה חמורה. וכן פי' הקונטרס לקמן גבי אשם מצורע:

הגמרא שואלת:

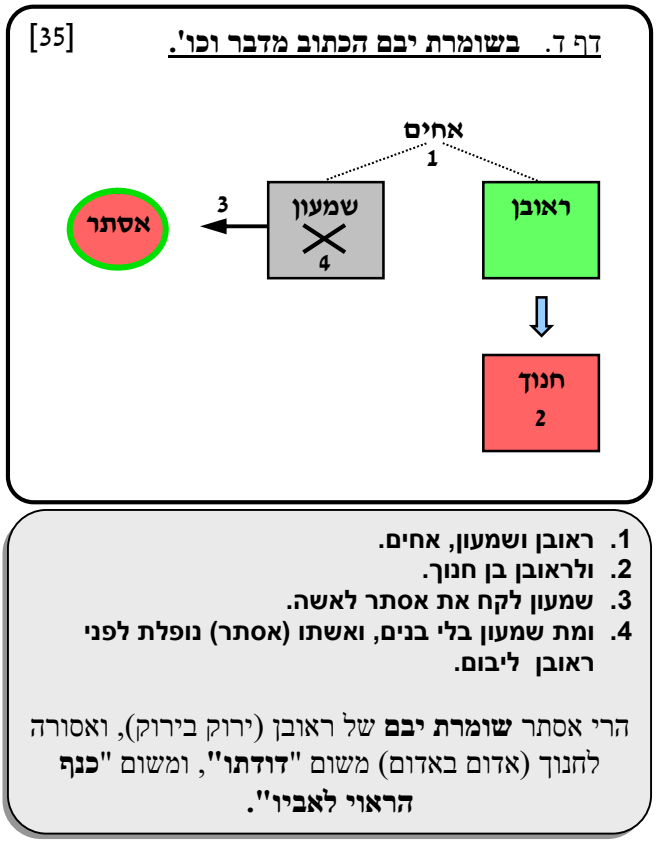
ורבנן (תנא קמא) החולקים על רבי יהודה ומתירים אנוסת אביו, מדוע אינם דורשים סמיכות כרבי יהודה לאסור אנוסת אביו. מבארת הגמרא: רבנן סוברים, **אי הוה סמיך ליה** - אם הפסוק "ולא יגלה כנף אביו" היה כתוב סמוך ממש בלי שום הפסק לפרשת "אונס", **כדקאמרת** - היינו אומרים כדבריך, אבל **השתא** עכשיו **דלא סמיך ליה** - שאין הפסוק סמוך ממש, אלא יש הפסק ביניהם (**דכתיב "לא יקח איש את אשת אביו" בנתים** - באמצע), לכן אי אפשר לדרוש סמיכות (ולומר שהפסוק "כנף אביו" מדבר גם באונס), אלא כאן **בשומרת יבם הכתוב מדבר** - הפסוק "ולא יגלה כנף אביו" מדבר באשה שנפלה לפני אביו לייבום, ובא ללמד שאסור על הבן לשאת אותה, (ציור 35), ואף שבלי הלימוד הזה היא אסורה עליו משום לאו, שהרי התורה אמרה "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר", מכל מקום הוסיפה התורה לגבי הבן איסור נוסף **ולעבור עליו בשני לאוין** - שתהיה אסורה עליו בשני לאוין.

הגמרא מבארת:

לרבי יהודה [שאינו דורש סמוכים], **ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש** - מה הטעם שבספר דברים כן דורש רבי יהודה סמוכים? הגמרא מפרשת [שני הסברים]: **איבעית אימא** - אם תרצה לומר שהטעם **משום דמוכח** מפסוקים אלו שיש לדרוש סמוכים [כפי שיתבאר בהמשך]. **ואיבעית אימא** - ואם תרצה לומר שהטעם **משום דמופני** - שפסוקים אלו יש בהם יתור, ופנויים לדרוש סמיכות.

הגמרא מבארת [את שני האיבעית אימא]:

איבעית אימא - אם תרצה לומר שהטעם **משום דמוכח** - כיון שהפסוק "ולא יגלה כנף אביו" נכתב סמוך לפרשת "אונס", לכן מוכח שבא ללמד שהפסוק מדבר באנוסת אביו, **דאם כן** - שאם לא כן, אלא הפסוק מדבר כפשוטו באיסור אשת אביו, **לכתביה רחמנא גבי עריות** - שהתורה תכתוב את הפסוק הזה אצל שאר איסורי עריות שבפרשת אחרי מות (ויקרא, יח). **ואיבעית אימא** - ואם תרצה לומר שהטעם **משום דמופני** - שהפסוק "ולא יגלה כנף אביו" מיותר, ופנוי לדרוש סמיכות, **דאם כן** - שאם לא כן, **לכתוב רחמנא** - שיכתוב התורה רק תחילת הפסוק **"לא יקח איש את אשת אביו"** ולא יותר, **"לא יגלה כנף אביו"** שהוסיפה וכתבה התורה, **למה לי** - הרי זה מיותר!

לא תלבש שעטנז. וסמיך ליה גדילים תעשה לך ודרשינן סמוכין ושכיח כלאים בציצית אלמא לאו עשה ודמי לך תעשה: שאין חוסמין. אין (ע) [קותמין] טעונותיה לכופה להמייבם לו אלא כופין אותו ומותן מוסמין ליבנת דקרא קא נקט דליף מיניה דלא בעלמא דלידמי דוכתין קאמי ומומר ר"י דמשמע מה לי מצי למילף מיניה כל כלמיקין טעמא דומיא ולכאי קאמר מיהו אמאי מאי עשה ודמי לך תעשה מאי עשה אם כדאמר כגל הני לקמן מיהו ממילא מיהו מכיוון אב ואינו מזכיר אמות אלא מלמד מיהו מכיוון לכופה להמייבם לו אלא כופין אותו ומותן מוסמין ליבנת דקרא קא נקט דליף מיניה דלא בעלמא דלידמי דוכתין קאמי ומומר ר"י דמשמע מה לי מצי למילף מיניה כל עשה לך תעשה אין בו כרת דשמיי אמת אם אמרתו כאן ומי אמרתו כאן כרת דשמיי אמת בעינן אחר לקיים מצות יבום דאלכ"ל בטלה מצות יבום אצל מכלאים בציצית ילפי' שפיר בעלמא דאי לא מקיימא מצות מכלת בפשתי' מקיימא בצמר ואפ"ה אי וכן ואגא אם כל שערו ממעורע מיקייס בשעה דהיתר כל שערו קיימא ביה כמו כל מלאכה לא מעבו דשמא דלא קאי אלא במלאכות דלא דמו שמא ג"ל כל שערו ממש ובגמרטו אפילו רשאי וזקנו וכן כל הני למייתו מיקיימי בדוכתא אחריתי:

דכתיב לא תלבש שעטנז וסמיך ליה גדילים תעשה וגו'. ומיפכא ליכא למימר דסמקום גדילים לא תלבש שעטנז כדאמר בסמוך בסמוך כי יבמו לא תסמוס דל"ל לשמוס יבום אצל מכלאים בציצית ילפי' שפיר בעלמא דאי לא מקיימא מצות מכלת בפשתי' מקיימא בצמר ואפ"ה אי וכן ואגא אם כל שערו ממעורע מיקייס בשעה דהיתר כל שערו קיימא ביה כמו כל מלאכה לא מעבו דשמא דלא קאי אלא במלאכות דלא דמו שמא ג"ל כל שערו ממש ובגמרטו אפילו רשאי וזקנו וכן כל הני למייתו מיקיימי בדוכתא אחריתי:

דכתיב א) **לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך** ואמר רבי אלעזר ב) סמוכים מן התורה מנין שנאמר ב) סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר ג) ואמר רב ששת אמר ר' אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה ד) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר ג) לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה ה) כי ישבו אחים יחדיו ג) ואמר רב יוסף אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא במשנה תורה דריש דהא ר' יהודה בעלמא ד) לא דריש ובמשנה תורה דריש ובעלמא מנלן דלא דריש דתניא ה) בן עזאי אומר נאמר ה) מכשפה לא תחיה ונאמר ו) כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה ז) אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו ולמה יצאו להקיש להם ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנלן דדריש דתנן ח) נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מ"ט דרבי יהודה דכתיב ז) לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו ט) כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב מעיליה דקרא דכתיב ח) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וסמיך ליה לא יקח איש וגו' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה י) (דכתיב לא יקח איש את אשת אביו) בשומרת יבם הכתוב מדבר כ) ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני איבעית אימא משום דמוכח דאם כן לכתביה רחמנא גבי עריות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו לא יגלה כנף אביו למה לי ש"מ

אם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש וגו' לא יגלה כנף אביו למה לי. מדנקט לא יגלה אלא ו"ו משמע דאכולי קרא בעי למה לי ומקשה ללמא מיבעי ליה לגופיה דכדרבי ליה רבנן לקמן ואית דגרסי ולא יגלה כנף אביו למה לי ומפרש דאפילו קא בעי למה לי דפשיטא ליה דאפילו קאי אאב לא יגלה אלא מני למימר דדרבי ליה לגופיה יבמה יבמה כמו רבנן. וריב"ן פי' דשפיר גרס לא יגלה אלא ו"ו ואכולי קרא קבעי למה לי דמשמע ליה להש"ס דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבאלו אכי אינה אינה לגוף ואיסור דודתו ולא מוקמינן ליה באלו יתירא היכא דאינה משומרת יבם של אביו כיון דבאלו אכי אינה אינה לגוף ואיסור יבמה לגוף אלא משום יבמה ומיהו לגופיה לא אינה אלא משום יבמה ומיהו לגופיה לא אינה אלא משום יבמה ומיהו לגופיה לא אינה

מכדי כתיב ובגד כלאים וגו'. הכוונה קרא דגדילים לא מצית לפתיתורי ולמימר מכלי כתיב פרטא גילים למעי הילכתא כתביה הכולא מיצטריך כדדרשינן לקמן (דף ה:) גדילים מרבעה ודרשינן נמי על ד' כנפות ולא על ג' וה' כסותך ולא על מחריס אסר לאפנויי. לתוספתו של מגיו דליף מסמוכים לטעיל: **לא** תלבש שעטנז למה לי. שמע מינה לפתיתורי ולמדרש סמוכים: **ואפי'** מוכרי בכסות. שמין מתכוונים להנאת תימום: **צמר ופשתים** למה לי. מי לפתיתורי ולמימר מכלי כתיב פרטא גילים למעי הילכתא כתביה הכולא מיצטריך כדדרשינן לקמן (דף ה:) גדילים מרבעה ודרשינן נמי על ד' כנפות ולא על ג' וה' כסותך ולא על מחריס אסר לאפנויי. לתוספתו של מגיו דליף מסמוכים לטעיל: **לא** תלבש שעטנז למה לי. שמע מינה לפתיתורי ולמדרש סמוכים: **ואפי'** מוכרי בכסות. שמין מתכוונים להנאת תימום: **צמר ופשתים** למה לי. מי

מכסה בה [ג] פרט לכסות סומא

ולמעט שמין מכסה רובו:

אבל לבישה כל תרי מיני אסר רחמנא. וה"מ לפילו מד מינה ה"מ לחסור ובלבד שיהא שוע טווי וגוז וי"ל דטעטנז מסמע נמי מערובות: **אם** כן לשתוק קרא מינה ותיתי שעטנז מהעלא'.

וה"מ בפ' גמה מדליקין (שבת כז: ושם) קמלמר רב פפא לף לכ' למר ופשתים דקמלמר רבי ישמעאל לפיתוי כלאים וקמלמר התם להא דרב פפא בדוחק היא כלכלאים למר ופשתים בהדיא כתב בהו ומתי קושיא והא מיצטריך לף כל לפפנויי למר ופשתים כדקמלמר הכא וי"ל דבמסקנא דנפקא לן הפנאה לרבנן מטעטנז לר' ישמעאל נמי מיפוק מהתם ותו לא מיצטריך לף כל לפפנויי למר ופשתים דכלאים:

ותנא דבי ר' ישמעאל וכו'. וה"מ נלא תנא דבי ר' ישמעאל

נמי יוכל לדקדק דבגדים מטמע כל בגדים דכלולהו למר לחמנא עדיף להו תכלת אלמא בבגדי פשתן נמי שרי תכלת וכ"ש ה"מ דלגלו אכולהו למר לחמנא דלעיבד תכלת הפשתן נמי נימא דלמר לוקא למר לחמנא דלעיבד תכלת ולא לפשתים וי"ל דומיא מי נלו תנא דבי רבי ישמעאל ה"מ (ו) דטמר מיני למר לחמנא דלעיבד תכלת ולא לפשתים אבל בגדים דפשתן נמי

ד' ע"ב

אלא **שמע מינה -** מוכח מכאן שהתורה כתבה **לאפנויי** - שיהיה פנוי כדי לדרוש סמוכים.

הגמרא ממשיכה ומבארת לפי שני האיבעית אימא את פרשת ציצית [הכתובה בספר דברים]:

וגבי ציצית נמי - שדרשנו סמיכות להתיר כלאים בציצית, **איבעית אימא** - אם תרצה לומר שהטעם **משום דמוכח** מפסוקים אלו שיש לדרוש סמוכים [כפי שיתבאר בהמשך]. **ואיבעית אימא** - ואם תרצה לומר שהטעם **משום דמופני** - שפסוקים אלו יש בהם יתור, ופנויים לדרוש סמיכות.

הגמרא מבארת [את שני האיבעית אימא]:

איבעית אימא - אם תרצה לומר שהטעם **משום דמוכח,** כיון שהפסוק "גדילים תעשה לך" נכתב סמוך לפרשת "שעטנז", מוכח שבא ללמד שמצות ציצית דוחה איסור שעטנז, ומותר לעשות כלאים בציצית, **דאם כן -** שאם לא נכתב כאן כדי לדרוש סמוכין, **לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית -** שהתורה תכתוב את הפסוק הזה בפרשת ציצית (במדבר טו, לז-מא), **למאי הלכתא כתביה הכא -** לשם איזה הלכה כתבה התורה לפסוק הזה כאן בספר דברים סמוך לפרשת שעטנז, אלא מוכח שבא לדרוש סמוכין.

ואיבעית אימא - ואם תרצה לומר שהטעם **משום דמופני** - שהפסוק בשעטנז מיותר, ופנוי לדרוש סמיכות, **מכדי כתב -** הרי התורה כבר כתבה (ויקרא יט, יט) **"ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך"** המלמד שאסור ללבוש שעטנז, אם כן **"לא תלבש שעטנז** צמר ופשטים יחדו" שכתבה התורה בספר דברים (כב, יא), **למה לי -** הרי זה מיותר? אלא **שמע מינה** מוכח מכאן שהתורה כתבה **לאפנויי -** שיהיה פנוי כדי לדרוש סמוכים.

הגמרא מקשה [על הטעם של מופנה]:

והני - הפסוקים האלו לגבי "שעטנז" מיותרים? והרי **מצרך צריכי -** צריכים את שני הפסוקים האלו לגבי שעטנז, משום **דאי כתב רחמנא -** שאם כתבה התורה רק את הפסוק הראשון "ובגד כלאים שעטנז **לא יעלה עליך", הוה אמינא -** הייתי אומר **כל דרך העלאה אסר רחמנא -** כל צורה של ההעלאה והנחת בגד שעטנז על הגוף אסור, **ואפילו מוכרי כסות** שמעלים בגדים על גופם כדי להראות לקונים, ואין מתכוונים להנאת חימום, אסור. לכן **כתב רחמנא** את הפסוק השני **"לא תלבש שעטנז"** ללמד שאין איסור אלא **דומיא דלבישה דאית ביה הנאה -** רק הדומה להלבשה שיש בו הנאת חימום, אבל מוכרי כסות שאין מתכוונים להנאת חימום, מותר.

וכן **אי כתב רחמנא -** אם כתבה התורה רק את הפסוק השני **"לא תלבש** שעטנז", **הוה אמינא -** הייתי אומר **דוקא לבישה** ממש אסרה התורה, **דנפיש הנייתה -** שיש בזה הנאה [חימום] מרובה, **אבל העלאה -** שרק מתכסה ומניח בגד כלאים על גופו לא כדרך לבישה שאין הנאתו מרובה, **לא** אסרה התורה, לכן **כתב רחמנא** את הפסוק הראשון "ובגד כלאים שעטנז **לא יעלה עליך"** ללמד שכל העלאה וכיסוי של בגד שעטנז שהיא לשם הנאת חימום אסורה.

ואם כן קשה הרי שני הפסוקים האלו אינם מיותרים!

מתרצת הגמרא:

אם כן - אם הפסוק ["לא תלבש שעטנז"] בא ללמד רק איסור לבישה שיש בו הנאה, **לכתוב רחמנא -** שהתורה תכתוב רק את תחילת הפסוק **"לא תלבש שעטנז",** אבל את המשך הפסוק **"צמר ופשתים"** שהתורה כתבה [כדי ללמד שכלאים היינו בגד העשוי מ"צמר ופשתים"], **למה לי? מכדי כתב -** הרי כבר לומדים זאת ממקום אחר ממה שכתוב **"ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך",** **ותנא** בברייתא **דבי** מפי **רבי ישמעאל,** מנין שבגד כלאים היינו בגד העשוי מ"צמר ופשתים"? **הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים -** כתוב בתורה בכמה מקומות "בגד" סתם בלי לפרש מאיזה מין עשוי הבגד, **ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים -** ובמקום אחד [בפרשת נגעי בגדים (ויקרא יג, מז)] פירשה התורה וכתבה "בבגד צמר או בבגד פשתים", יש ללמוד מכאן **שאף כל** "בגד" סתם שכתבה התורה היינו של **צמר ופשתים.** ואם כן **"צמר ופשתים" דכתב רחמנא** [בפסוק "לא תלבש שעטנז"] **למה לי?** הרי זה מיותר! אלא **שמע מינה לאפנויי -** שזה פנוי ללמד שמותר כלאים בציצית.

שואלת הגמרא:

ואכתי עדיין הפסוק לא מיותר שהרי **איצטריך -** צריך לכתוב "צמר ופשתים" בפסוק "לא תלבש שעטנז" [ולא מספיק הלימוד (של דבי רבי ישמעאל) מהמילה "בגד"], שאם לא תכתוב "צמר ופשתים", **סלקא דעתך אמינא -** היה עולה בדעתך לומר שהאיסור של "צמר ופשתים" שכתוב בפסוק של "בגד" היינו רק **בהעלאה -** כשמתכסה ומניח בגד כלאים על גופו לא כדרך לבישה, **היא** שאסרה התורה "צמר ופשתים" [שהרי בפסוק כתוב "ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך" לשון "העלאה"], והטעם, משום **דלא נפיש הנאתה -** שאין הנאתו מרובה, **אבל** דרך **לבישה** ממש [שכתבה התורה "לא תלבש שעטנז" לשון "הלבשה"] **דנפיש הנייתה -** שיש הנאה מרובה, הייתי אומר שלא רק "צמר ופשתים" אסור, אלא **כל תרי מיני אסר רחמנא -** כל תערובת של שני מינים אסור. לכן **כתב רחמנא** בפסוק "לא תלבש שעטנז **צמר ופשתים",** ללמד שאף בלבישה לא אסרה התורה אלא תערובת של "צמר ופשתים" בלבד.

ואם כן קשה, הרי אין מלים אלו (צמר ופשתים) פנויות לדרוש סמוכים.

מתרצת הגמרא:

אם כן - אם "צמר ופשתים" בא ללמד רק הלימוד הזה [שאיסור כלאים היינו דוקא בתערובת צמר ופשתים],

ד: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

מכדי כתיב ובגד כלאים וגו'. הכא קרא דגדילים הוא מצית למיתני ולמימר מכדי כתיב פרשת ציצית למאי הלכתא כתביה הכא ולילטרין כדלרשין לקמן (לקמן ה:) גדילים מרבעה וחדשין נמי על ד' כנפות וחד על ג' וה' כסותך וחד על מחריס תשה תכסה בה [ג] פרט לכסות סומא ולמעט שאין מכסה רובו:

אבל לבישה כל תדי מיני אסר רחמנא. וה"מ לפלוגי חד מינא ה"ג לתקוע ובלבד שיהא שוע טווי וגוז וי"ל דשעטנז משמע נמי מעורבות: **אם** כן לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז מהעלא'. וה"מ נפ' במה מדליקין (שבת כז: ושם) קתני רב פפא לקמ לכל לגמר ופשתים דקתני רבי ישמעאל לגיתוי בלאים היינו לכלאים לגמר ופשתים בהדיא כתב בהו ומתי קושיא והא מיצטריך לקמ לכל לגפנויי לגמר ופשתים דקתני הכא וי"ל דבמקבלת דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לר' ישמעאל נמי מיפוק מהכא ותו לא מיצטריך לקמ לכל לגפנויי לגמר ופשתים דבלאים: **ותנא** דבי ר' ישמעאל וכו'. וה"מ בלא תנא דבי ר' ישמעאל נמי יוכל לדקדק דבגדים משמע כל בגדים דלכולהו לגמר לחמנא עדיף להו מבלת בלמע בבגדי פשתן נמי שרי מבלת וכ"ת דה"ק בלאו מכולהו לגמר רחמנא לציעד מבלת הכא נמי נימא דלגמר מדוק לגמר רחמנא לציעד מבלת ולא לגפנויי מ"מ לא דומיא דידהו מי לגו מנא לי רבי ישמעאל ה"ק (ע) דבגמר מיני לגמר רחמנא לציעד מבלת ולא לפשתים מבל לתנא דבי רבי ישמעאל כל בגדים בגמר ופשתים משמע לתרוייהו קאי לדפי' נימא בעלמא דבגד הוי או לגמר או פשתים הכא בבגדיהם כתב למשמע מרי: **ואמר** רחמנא עביד להו תבלת. וה"מ והיכי משמע מהכא דשרי בלאים בציצית נימא לעביד להו מבלת בלא שוע טווי וגוז וי"ל דמוטי ליה בעינן שיהא שוע טווי וגוז דדרים בספרי פתיל מבלת טווי וגוז וה"ה שוע בעינן וליף הכא לבן מהבלת ופשתים בגדיהם שלהן היו נמי שוע טווי וגם גוזין פירוש שזורים כמו שפי' ר"ת לקמן (ד' ה: ד"ה עד) גוז שזורי היינו שזורים בשוף הטלית מקום הגמא ליתי בלאמרינן בריש המונח תפילין (עירובין נו:) ולמה לדעתה דשיפתה דבלימא עייפינהו מבל קציץ לבבי נימא לגמר רחמנא לעביד להו מבלת בלא קשירה בלא הוי בלאים דתוכף מבשיה אחת מן מיבור ומנמנות (לקמ נב:) דלקדק לקשר עליון לתורייתא מדשרי רחמנא בלאים בציצית ושמעתי בשם ר"י קלנו' דע"כ גמר רחמנא ליעביד להו מבלת בענין דהוי בלאים שפי' ה"ק ליקשון קרא מיבור ומדלגמר רחמנא עביד להו מבלת בשבשה אחת מיבור בלא ודאי בענין דהוי בלאים גמר רחמנא ליעביד מבלת ולא שמעינן להו מהבא מידי אי מוכף מבשיה אחת מיבור אי לא לבבי מיצטריך יבמות ו): **ותבלת** עמרא הוא. לא היה לריך לבך דיון הוא בשבת ופן עמרא יבול לדקדק בבלאים בציצית שרי לחמר רחמנא לבגדיהם דהוו גמר ופשתים ליעביד מבלת שהוא או בשבת או עמרא שהן בגמר ופשתים מדבתב בהו בגדיהם בלא בלאים אחת מהמר מומר: **מדשש** ביתנא תבלת עמרא. ולבבי למימר דמבלת גמי בשבת הוא מבלת ומרגמן ותולעת שני עמרא דבשבת הוא בבל הלבשות מין אחד מלבל הוא בלא בלאים: **מלקא** דעתך אמינא בדרבא. לגו דוקא דרבא מיירי בתר דבתיב גמר ופשתים והשתא מיירי אי לא בתב גמר ופשתים בלא בלאים אבל בתב גמר ופשתים בלא בלאים אפי' בדרבא לא ליקא. קס"ל דבשבת בלא בלאים אפי' בדרבא לא ליקא: **ואפילו** צמר לפשתים ופשתים לצמר. פי' בגמ' דלא בעי בלאים אלא בגד שיש בו ב' מינין ולא בגד שכולו מין אחד ומשום הכי לא בעי בלאים בגד שכולו פשתים ולא בגד שכולו צמר אלא בגד שיש בו ב' מינין ואפילו הכי בעי בלאים בגד שיש בו ב' מינין צמר ופשתים ואפילו בגד שיש בו ב' מינין פשתים וצמר ואפילו הכי בעי בלאים ומשום הכי בעי בלאים בגד שיש בו ב' מינין צמר ופשתים אע"פ שרוב הבגד פשתים ומיעוט הבגד צמר בעי בלאים ואפילו הכי בעי בלאים בגד שיש בו ב' מינין פשתים וצמר אע"פ שרוב הבגד צמר ומיעוט הבגד פשתים בעי בלאים ואפילו

לשתוק קרא מיניה - שהתורה ישתוק ולא יכתוב "צמר ופשתים", **ותיתי** - ונלמד את הלימוד הזה מגזירה שוה **"שעטנז" "שעטנז" מהעלאה** - דהיינו, כשם שכתוב לגבי העלאה המילה "שעטנז", [דכתיב "ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך"], וגם לגבי לבישה כתוב "שעטנז" [דכתיב "לא תלבש שעטנז"], לומדים מזה שגם בלבישה אינו אסור אלא צמר ופשתים בלבד. ואם כן למה כתבה התורה את המלים "צמר ופשתים", אלא מוכח שפנויות הם לדרוש סמוכין, [וללמוד שמצות ציצית דוחה כלאים].

הגמרא מקשה:

ותנא דבי רבי ישמעאל שלדבריו "צמר ופשתים" שבפרשת ציצית מיותר (שהרי ניתן ללמוד זאת מהמילה "בגד"), **טעמא דכתב רחמנא "צמר ופשתים"** - [בסמוכין לפרשת שעטנז] ללמד שמותר כלאים בציצית, **הא לאו הכי** - אבל אם לא היה כתוב יתור של "צמר ופשתים" ולא היו דורשים סמוכין, האם **כלאים בציצית הוה אמינא דאסר רחמנא** - הייתי אומר שכלאים בציצית אסור? **והרי כתיב** (במדבר טו, לח) **"ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם"**, ולפי **תנא דבי רבי ישמעאל, כל "בגדים"** סתם שכתוב בתורה, של **צמר ופשתים הם**, ואם כן מוכח שאף "בגד" שכתוב בציצית היינו בגד של צמר או של פשתים, **ואמר רחמנא** - ועל זה אמרה התורה, **עביד ליה תכלת** - תעשה על בגד זה ציצית של "תכלת" [דכתיב "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת"], **ותכלת עמרא הוא** - והרי תכלת היינו צמר [שצובעים את הצמר בצבע תכלת], ואם כן מוכח שמותר כלאים בציצית (ציצית צמר בבגד פשתן), וקשה לרבי ישמעאל מדוע צריך את הייתור של "צמר ופשתים" ללמד שציצית דוחה כלאים?

הגמרא מבארת את סוף דברי המקשה [שתכלת זה צמר]:

וממאי דתכלת עמרא הוא - מהיכן יודעים שתכלת היינו צמר? מבארת הגמרא: כתוב בעשיית בגדי כהונה "ואת מכנסי הבד שש משזר" (שמות לט, כח), הרי ש"שש" הוא ממיני "בד", ו"בד" היינו "פשתים (כדאיתא במסכת יומא, שנקרא בד על שם שדרך הפשתן לצמוח "בד בבד" כל גבעול בפני עצמו. עי' רש"י), אם כן **מדשש** זה **כיתנא** (פשתן), מוכח שחוט ה**תכלת** וכן שאר החוטים שבבגדי כהונה [תכלת וארגמן ותולעת שני] הם של **עמרא** - צמר, שהרי בגדי כהונה לא היו עושים אלא רק מצמר או פשתים בלבד (כדכתיב בספר יחזקאל, עי' רש"י). הרי שתכלת זה צמר.

ואם כן קשה לרבי ישמעאל מדוע צריך את הלימוד של "צמר ופשתים"?

מתרצת הגמרא:

איצטריך - צריך את הלימוד של "צמר ופשתים" ללמד שציצית דוחה כלאים [ולא הייתי לומד זאת מ"בגד" ו"תכלת"], שאם לא כן **סלקא דעתך אמינא** - הייתי אומר שהפסוק **כדרבא, דרבא רמי** - רבא הקשה סתירה בפרשת ציצית, **כתיב** (במדבר טו, לח) "ונתנו על ציצית **הכנף**" ומשמע שצריך שהציצית יהיה עשוי מאותו **מין** של ה**כנף** - של הבגד, [ואם הבגד עשוי ממשי גם הציצית צריך להיות של משי], **וכתיב** בפסוק אחר (דברים כב, יא-יב) **"צמר ופשתים,** גדילים תעשה לך", ומשמע שהציצית (גדילים) צריך להיות מצמר או פשתים [ואף אם הבגד עשוי משי], **הא כיצד** - איך יתפרשו שני הפסוקים? ומפרש רבא, [הפסוק השני משמיע] שחוטי ציצית מ**צמר ופשתים, פוטרין** - כשרין הם **בין במינן בין שלא במינן** - בין בבגד העשוי מאותו מין (צמר או פשתים) ובין בבגד העשוי ממין אחר (כגון בגד משי), והפסוק הראשון משמיע שחוטי ציצית העשויים מ**שאר מינין** כגון משי, רק **במינן פוטרין** - כשרים רק בבגד משי, אבל **שלא במינן** בבגד שלא ממשי **אין פוטרין**. ולפי זה גם כאן לא היינו לומדים שמותר כלאים בציצית [שציצית צמר (תכלת) מותר להטיל בבגד פשתן], אלא היינו אומרים שהתורה משמיע כדרבא שציצית של צמר תעשה דוקא בבגד של צמר, וציצית של פשתן תעשה דוקא בבגד של פשתן, ולא צמר בפשתן [ואסור כלאים בציצית]. לכן צריך את היתור של "צמר ופשתים" ללמד שמותר כלאים בציצית.

הגמרא שואלת:

והא תנא דבי רבי ישמעאל בהכרח **ליה ליה דרבא** - הוא הרי אינו סובר כלל את הדרשה של רבא [שדרש "הכנף" מין כנף, שבגד משאר מינים כגון משי חייב בציצית של משי], שכן לשיטתו כיון דכתיב "בגדיהם" [בפרשת ציצית] אין כלל חיוב ציצית בבגד משאר מינים, (דכל "בגד שבתורה היינו רק "צמר או פשתים"), ואם כן אי אפשר לתרץ שצריך "צמר ופשתים" כדי שלא נטעה לומר כדרבא!

הגמרא מתרצת:

איצטריך - צריך (לתנא דבי רבי ישמעאל) את הלימוד של "צמר ופשתים" ללמד שכלאים בציצית מותרים [אף שאינו סובר כרבא], כי **סלקא דעתך אמינא** - הייתי אומר שתנא דבי רבי ישמעאל ילמד **כי דיוקא דרבא** - כעין הדיוק של רבא שדייק **"הכנף מן כנף"** שצריך חוטי ציצית מאותו מין של הבגד, וילמד באופן דומה לגבי בגדי צמר ובגדי פשתים בלבד, **והכי קאמר רחמנא** - וכך נפרש כוונת התורה "הכנף מן כנף", **עביד ליה** - עשה ציצית **צמר ל**בגד (כנף) של **צמר**, **וציצית פשתים ל**בגד (כנף) של **פשתים, וכי עבידת צמר לצמר** - וכאשר תעשה חוטי ציצית של צמר לבגד של צמר, **צבעיה** - תצבע את חוטי הציצית בצבע תכלת, **אבל צמר לפשתים** - חוטי ציצית צמר לבגד פשתן, **ופשתים לצמר** - או חוטי ציצית של פשתים לבגד צמר **לא** - אסור, כיון שהתורה אסרה כלאים בציצית.

לכן **כתב רחמנא** את היתור של **"צמר ופשתים"** סמוך לפרשת שעטנז לדרוש שמותר כלאים בציצית, ולומר **דאפילו צמר לפשתים** - ציצית צמר לבגד פשתים, **ופשתים לצמר** - או ציצית פשתים לבגד צמר, מותר, כיון שמצות ציצית דוחה כלאים.

ה' ע"א

הגמרא ביארה שאת הכלל "שעשה דוחה לא תעשה" לומדים מהיתור של המלים "צמר ופשתים". (שכתבה התורה בפרשת שעטנז בסמיכות לפרשת ציצית).

הגמרא מקשה שמקור זה אינו לפי כולם:

תינח - זה טוב **לפי תנא דבי רבי ישמעאל** - שסובר שהמלים "צמר ופשתים" שבפרשת שעטנז מיותרים, שהרי לשיטתו ניתן ללמוד זאת מהמילה "בגד" (שכל מקום שכתוב "בגד" סתם, היינו "צמר או פשתים"), אבל **לרבנן** החולקים ואינם סוברים את הכלל הזה, [שכל מקום שכתוב "בגד" סתם היינו "צמר או פשתים"], נמצא שאין המלים "צמר ופשתים" מיותרים, אם כן **מנא להו** - מנין להם שעשה דוחה לא תעשה? מבארת הגמרא: **נפקא להו** - לומדים זאת מ**המילה "ראשו"** שכתוב בתגלחת מצורע הבא להיטהר, **דתניא,** כתיב (ויקרא יג, ט) "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת כל שערו יגלח", **"ראשו" מה תלמוד לומר** - למה כתבה התורה "ראשו" הרי כבר כתוב "כל שערו", וראשו כלול בכל שערו? מבארת הברייתא: **לפי שנאמר** לגבי איסור גילוח פאות הראש (ויקרא יט, כז) **"לא תקיפו (את)** פאת ראשכם", שומע אני אף מצורע כן - הייתי אומר שגם מצורע הבא להיטהר [שמצוה לגלח את כל שערו] לא יגלח את פאות ראשו, **תלמוד לומר** - לכן כתבה התורה **"ראשו"** ללמד שחייב לגלח אף פאות ראשו. ומכאן יש ללמוד שמצות עשה [של תגלחת מצורע] דוחה לא תעשה [של הקפת פאת הראש].

הגמרא מבארת את הברייתא:

וקא סבר האי תנא - התנא של הברייתא סובר שהאיסור של "לא תקיפו פאת ראשכם" אינו רק באופן שמגלח את הפאות בלבד ומשייר את שער ראשו [כפי שכתוב "פאת ראשכם"], אלא גם ב**הקפת כל הראש** - באופן שמגלח כל שער ראשו בפעם אחת **שמה הקפה** - הרי הוא עובר על "לא תקיפו", ולכן במצורע [שמגלח את כל שערו] צריך ללמוד מ"ראשו" שמותר לגלח כל שערו. [אבל לפי השיטה שסובר שהקפת כל הראש לא שמה הקפה, ואין איסור לגלח את כל הראש בבת אחת, אין צורך בלימוד מ"ראשו" להתיר תגלחת מצורע].

ומכאן לומדים "בבנין אב" לכל התורה כולה שעשה דוחה לא תעשה.

הגמרא מקשה:

איך אפשר ללמוד מכאן לכל התורה כולה, הרי **איכא למיפרך** - יש להקשות, **מה ללאו דהקפה** שאינו דומה לכל הלאוין שבתורה, שהרי יש בו צד קל, **שכן** הוא **לאו שאין שוה בכל** - שאין איסור זה נוהג בכולם, שהרי נשים אינם אסורות באיסור "לא תקיפו", לכן העשה [של תגלחת] דוחה את הלא תעשה [דלא תקיפו], אבל בכל הלאוין שבתורה [כמו איסור "אחות אשתו"] מנין שעשה [דיבום] דוחה לא תעשה?

אלא הגמרא מביאה מקור אחר שעשה דוחה לא תעשה, **אתיא מ"זקנו"** - לומדים זאת מהמילה "זקנו" שכתוב באותו פסוק של תגלחת מצורע (המובא לעיל), **דתניא** בברייתא **"זקנו" מה תלמוד לומר** - למה כתבה התורה "זקנו" הרי כבר כתוב "כל שערו", וזקנו כלול בכל שערו? מבארת הברייתא: **לפי שנאמר** בפרשת כהנים (ויקרא כא, ה) **"ופאת זקנם לא יגלחו"** [אף בישראל אסור (ויקרא יט, כז), אולם רק בכהנים כתוב איסור "גילוח". (תוס' ישנים)], **שומע אני אף כהן מצורע כן** - הייתי אומר שגם כהן מצורע הבא להיטהר [שמצוה לגלח כל שערו] לא יגלח את זקנו, **תלמוד לומר** - לכן כתבה התורה **"זקנו"** ללמד שחייב הכהן לגלח אף את זקנו. ומכאן יש ללמוד שמצות עשה [של תגלחת מצורע] דוחה לא תעשה [של גילוח פאת הזקן].

ואם תאמר שגם כאן אין הלאו שוה בכל, שהרי אין איסור גילוח נוהג בנשים. מכל מקום ניתן ללמוד מכאן, בדרשה של "אם אינו ענין" [שהיא אחת המידות שהתורה נדרשת בהם], ונלמד: **ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל** - כיון שאין צורך ללמוד מ"זקנו" שעשה דוחה לאו שאינו שוה בכל, שהרי כבר לומדים זאת מ"ראשו", לכן **תנהו ענין** - יש לומר שבא **ללמד** שאף **לאו השוה בכל** - נדחה מפני העשה.

הגמרא מקשה (על תירוץ זה):

ואכתי איצטריך - עדיין צריך את הלימוד של "זקנו" לגבי מצורע, [ואי אפשר לומר (ב"אם אינו ענין") שבא ללמד על לאו השוה בכל], שהרי אם לא תכתוב "זקנו" לגבי מצורע, **סלקא דעתך** - היה עולה בדעתך לומר **דשאני כהנים** - שכהנים שונים **הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות** - כיון שהתורה החמירה ונתנה להם יותר איסורים ומצות, לכן הייתי אומר ש**אפילו לאו שאין שוה בכל** יותר חמור אצל כהנים ו**לא דחי** - ואין העשה דוחה את הלאו, [וזאת אי אפשר ללמוד מ"ראשו" שאינו מדבר בכהנים]. **קא משמע לן** - לכן משמיע לנו התורה "זקנו" ללמד **דדחי** - שהעשה דתגלחת דוחה את הלאו של איסור גילוח, וחייב לגלח את זקנו. נמצא שהמילה "זקנו" אינו מיותר, וחוזרת השאלה מנין שעשה דוחה לא תעשה [בלאו השוה בכל]?

אלא מתרצת הגמרא:

אתיא - לומדים את הכלל שעשה דוחה לא תעשה, **מ"ראשו"** - מהמילה "ראשו" שכתוב בפסוק של תגלחת מצורע (המובא לעיל), אבל כפי דרשתו **דהך תנא** - של תנא אחר הלומד באופן שונה את הברייתא הקודמת, **דתניא** בברייתא **"ראשו" מה תלמוד לומר** - למה כתבה התורה "ראשו" הרי כבר כתוב "כל שערו", וראשו כלול בכל שערו? [ותנא זה סובר שהקפת כל הראש לאו שמה הקפה, ואין איסור של "לא תקיפו" כשמגלח פאת

תניה לתנא דבי רבי ישמעאל. לתייתור ליה לגמ' דפוטר אלא לרבנן דליית להו כל בנדיה לגמ' ופסחים והא לגמ' ופסחים לית ליה מנא להו דלמתי עשה ודוחה לא תעשה: **ראשו מה ת"ל.** במילורע כתיב יגלח את כל שערו הכי לתנא בכולל לגמה לי לכתיב לתנאו: **וקסבר האי תנא.** לתייתורין ליה לתנא לדמוקי לאו אלא לתקופו להקפת כל הראש שמה הקפה ולא אתקפת ממינו פשיטא ליה דלתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה לתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה לתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה ל

ראשו עם כל שערו, ואם כן למה כתבה התורה "ראשו"? (תוס' ד"ה מה)].

מבארת הברייתא:

לפי שנאמר לגבי נזיר (במדבר ו, ה) **"תער לא יעבר על ראשו"** שאסור לנזיר לגלח שער ראשו, **שומע אני אף מצורע ונזיר כן** - הייתי אומר שגם נזיר שהוא מצורע הבא להיטהר [שמצוה לגלח את כל שערו] לא יגלח שער ראשו, **תלמוד לומר** - לכן כתבה התורה **"ראשו"** ללמד שחייב לגלח שער ראשו. ומכאן יש ללמוד שמצות עשה דוחה כל לא תעשה אפילו לאו השוה בכל.

[ואף שגם איסור גילוח של נזיר הוא לאו שאינו שוה בכל, (שהרי נוהג רק אצל נזירים), מכל מקום אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל, שהרי כבר למדנו זאת מ"זקנו" שאינו שוה בכל (כדלעיל), תנהו ענין (ונלמד מכאן) ללאו השוה בכל. רש"י].

הגמרא מקשה:

איך אפשר ללמוד מנזיר לכל התורה כולה, הרי **איכא למיפרך** - יש להקשות מה לנזיר **שכן ישנו בשאלה** - שיכול ללכת לחכם לשאול על נדרו ולהתיר את נזירתו, מה שלא מצאנו בלאוין אחרים, ואם כן יש לומר שרק בנזיר שאיסורו קל, עשה דוחה לא תעשה?!

והוכחה לכך (שנזיר שונה) **דאי לא תימא הכי** - שאם לא תאמר שאיסור נזיר קל יותר משאר לאוין, אם כן **הא דקיימא לן** - מה שלמדנו **ד**הלכה היא ש**אין עשה דוחה** איסור שיש בו גם **לא תעשה** וגם **עשה, ליגמר מנזיר** - מדוע לא נלמד מנזיר שעשה דוחה לא תעשה אף שיש בו גם עשה, [שהרי נזיר יש בו לאו של "תער לא יעבר על ראשו" (במדבר ו, ה), וגם עשה של "קדש יהיה גדל פרע שער ראשו" (שם)], **אלא** בהכרח, **מנזיר מאי טעמא לא גמרינן** - מה הטעם שלא לומדים מנזיר, **דאיכא למיפרך** - כיון שאפשר להקשות מה לנזיר **שכן ישנו בשאלה** ויכול להתיר את נדרו, ולכן יש לומר שרק בנזיר שאיסורו קל, עשה דוחה לא תעשה ועשה! **הכי נמי** - כך גם כאן אי אפשר ללמוד מנזיר שעשה דוחה לא תעשה, שכן **איכא למיפרך** - יש להקשות מה לנזיר **שכן ישנו בשאלה**. [ואם כן חוזרת השאלה מנין שעשה דוחה לא תעשה לרבנן].

אלא מתרצת הגמרא:

לעולם גם לרבנן לומדים שעשה דוחה לא תעשה

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות ה.

תינח לתנא דבי רבי ישמעאל. לתיימור ליה למר ופסחים מלמ לרבנן דלית להו כל בנדיים למר ופסחים והא למר ופסחים לית מייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה: **ראשו מה ת"ל.** במנורת כתיב יגלח את כל שערו הכי נמי להא בנזיר ומנא להא דלא מגלח אלא בתער ומסו מלמד שנותן שערו על פניו ומגלח: **וקסבר האי תנא.** לתיימור ליה דלמא לעולם תנא קמא סבר כרבנן דאמרי לא בעי תער ומגלח בכל דהו ומאי שנא דקתני תער דלאו דוקא אלא לאשמועינן דבעי מגלח ומסו מלמד שנותן שערו על פניו ומגלח: **לרבנן מנא להו.** לרבנן דלית להו כל בנדיים למר ופסחים והא למר ופסחים לית מייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה: **ראשו מה ת"ל.**

גדילים ארבעה. במנחות (ד' מב.) אמר דבעי תמניא מוטין ופסחים מנה להו דכלמיס בציצית שרי ליתי עשה ודמי לא תעשה: א"ב. דלמ לתפויי לכתוב בציצית כו': **לשיעורא אתא.** למנין מוטין: גדיל שנים. מי אפשר לעשות גדיל בפחות מארבע' **גדילין ארבע'.** מוטין דמיעוט גדילין שניס וכתיב מקרא קמא. דכלמיס בציצית ודקתמרת לרבנן דלא ליתיב להו לאמר ופסחים מנה להו דכלמיס בציצית שרי ליתי עשה ודמי לא תעשה: א"ב. דלמ לתפויי לכתוב בציצית כו': **לשיעורא אתא.** למנין מוטין: גדיל שנים. מי אפשר לעשות גדיל בפחות מארבע' **גדילין ארבע'.** מוטין דמיעוט גדילין שניס וכתיב (במדבר טו) ומנו על ציצית הכנף פתיל תכלת מורה עשה מהנך מרבע' מוטין גדיל אחד דהוו להו ח' מוטין כשמותבן בכנף הבגד: **ופותלתו** מתוכו. שיהיו תלויין פתילין אחת יעשה כולו גדיל אחד אחת קלת גדיל וקלת ענף: **תכיפה.** פויי"ט שמותב תכיפה אחת במקצת ומיבר כלמיס בגד אחר ובגד פסחים יחד אינו מיטוי בפחות ממשי תכיפות להכי כתיב יחדיו עד שיהא כולו כגד אחד: **שוע טווי ונוז.** מן המורה הינו מיב עד שיהי הלמר והפסחן מתוקן יחד היטב בשניהם: שוע. לשון חלק שממרגמין שיע (בראשית כה): **נוז.** מרוג: **כולה משעטנז נפקא.** דמי לתפויי למוד ככתוב אל תלבש כלמיס אחר ופסחים ומדמפיק רחמנא בלשון שעטנז דרוש ביה נמי ממילה. שדומה עשה שלה לא תעש' דשפא ביה בה כרת: **שלש עשר בריתות.** שמוזכר בפרקה מילה: **מפסח.** שדומה שמיטתו את השפחה: **שבן צורך גבוה.** למזבח תמיד בעש' דייסוס לגיכה כל הני: **מילה ותמיד שכן ישנן לפני הדבור.** לפני מתן תורה: **ואליבא דמ"ד.** בפס' מגיגה (ד' ו.): **עולה שהקריבו ישראל במדבר.** לכתיב (שמות כד) ויעלו עולות עולת תמיד הוה: **סד"א.** מי לא כתיב עליה לדרשא מיתי עשה ודמי לא תעש' ביה בולכם. אתה ונתיך ואתך מייתיס בכנודי מאני ה' לריש ליה: **שחוט לי.** להוי אב מלאכה שמיתיץ עליו כרת: לאו

▼ מקרא קמא אם כן לימא קרא ציצית תעשה לך א) **גדילים** למה לי ש"מ לאפנויי האי לשיעורא הוא דאתא ב) גדיל שנים גדילים ארבעה עשה גדיל ופותלתו מתוכו א"כ לימא קרא ג) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה ד) לתוכף שתי תכיפות חיבור ה) ותכיפה אחת אינו חיבור א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש צמר ופשתים יחדו שעטנז ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה ו) עד שיהא שוע טווי ונוז אלא כולה משעטנז נפקא אשכחן דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא לא תעשה שיש בו כרת היכא אשכחן דדחי דאיצטריך עליה למיסרה וכי תימא נילף ממילה מה למילה שכן נכרתו עליה שלש ▲ עשרה בריתות מפסח מה לפסח שכן כרת מתמיד מה לתמיד שכן תדיר מחדא לא אתיא תיתי מתרתי מהי תיתי ממילה ופסח שכן כרת מפסח ותמיד שכן צורך גבוה ממילה ותמיד שכן (ו) ישנו לפני הדבור ואליבא דמ"ד ז) [ו] עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוה ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדבור אלא איצטריך סד"א תיתי מכבוד אב ואם דתניא ח) יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל ט) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו חייבין בכבודי מאי לאו דאמר ליה שחוט לי בשל לי וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא לאו

בולה משעטנז נפקא. מדכתיב שעטנז ולא כתיב כלמיס שמיעט שעטנז שלא משוס טווי ונוז (ו) ונוז למודיה מאי מיבעי ליה דמיבעי ליה לגופיה: **ופסחים יחדו גדילים תעשה** לך מהם והכי מיתמי בפ' שני נזירים (מיר ד' נח. ושם) ות"ת והיכי ילפינן בעלמא מהכא שאני כלמיס דהומרו מכללו אלא בגדי כהונה ומ"ר דהתם נמי משום דתמי עשה דבגדי כהונה ודחי לגו כלמיס ומיון זה הומר מכללו ומיהו מי לגו כלמיס מבגדי כהונה לא הוה מצי למילף בעלמא משום דמומרו בכך ובעינן אתר מי אפשר לקיים מצותו כמו שפירשתי לעיל (ד' ו.): **לא** תעשה שלא עשה ות"ת מדילפינן מכלאים בציצית דדחי ילף מקריבת קדשים לא תעשה דחי כדדרשינן פ' כילד לוקין (שבועות יג:) דמיון שריבת קדשים דומה יו"ט מהומר ממנו עד בקר (שמות יב) מה התם בקרבן ליתן בקר שני לשריפתו (ה) וי"ל דשאני התם דלא מצינו מצותו בכך ויכול לשורפו אתר יו"ט ומ"מ מי לגו דבקר שני לא הייתי מחלק וה"ת דלתי ומיהו קשה לקמן (קף ו:) גבי שריפת בת כהן דקתני מי אינו אלא בשבת דהוה גמרינן מכלאים בציצית דלמי מי לגו לא מצינו לא תעשה שיש בו כרת דמה לי מומרת רבה ומה לי מומרת זוטא ודמהם כיון דיכול להמתין עד למחר ילף (ה) מיניה שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי מי אפשר להמתין שיש לה לידון מיד ושריפת קדשים דומה יעו הדין ושלא ישתכחו הדברים ות"ת ומה לן קרא למילף מכלאים בציצית ילף משריפת קדשים מדאיצטריך התם לומר קרא שלא יעבו הדין משום דיכול להמתין מכלל דבעלמא דחי ומ"ר דהתם איצטריך קרא שלא תאמר דלתי משום דלתפילו אוכל נפש שרי ולמ"ד דלתי משום דיכול להמתין עד למחר ילף ומ"ר דהתם איצטריך קרא שלא תאמר דלתי משום דלתפילו אוכל נפש שרי ולמ"ד מומרת זוטא ודמהם כיון דיכול להמתין עד למחר ילף (ה) מיניה שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי מי אפשר להמתין שיש לה לידון מיד ושריפת קדשים דומה יעו הדין ושלא ישתכחו הדברים ות"ת ומה לן קרא למילף מכלאים בציצית ילף משריפת קדשים מדאיצטריך התם לומר קרא שלא יעבו הדין משום דיכול להמתין מכלל דבעלמא דחי ומ"ר דהתם איצטריך קרא שלא תאמר דלתי משום דלתפילו אוכל נפש שרי ולמ"ד דלתי משום

ה' ע"ב

מקרא קמא - מהפסוק הראשון שהובא בגמרא (לעיל דף ד, ע"ב), [מהמילים "צמר ופשתים" שבפרשת כלאים הכתוב בסמיכות לפרשת ציצית], ומה שהקשנו שלפי רבנן אין הפסוק מיותר, מתרצת הגמרא עדיין יש כאן יתור בפסוק, ש**אם כן -** שאם אין כאן יתור לדרוש, **לימא קרא** - שיכתוב ויאמר הפסוק **"ציצית" תעשה לך** כמו שכתוב בפרשת ציצית (במדבר טו, לח), **"גדלים" למה לי -** למה כתבה התורה לשון "גדלים"? **שמע מינה לאפנויי -** שזה פנוי ללמד סמיכות שעשה דוחה לא תעשה [להתיר כלאים בציצית], ומכאן לומדים לכל התורה שעשה דוחה לא תעשה.

שואלת הגמרא:

איך אפשר ללמוד מכאן, הרי **האי -** המילה "גדלים" אינו מיותר, שכן **לשיעורא -** למנין חוטי ציצית **הוא דאתא -** בא ללמד, ולומר שצריך ארבע חוטי ציצית בכל כנף, וכך דורשים: **"גדיל" שנים -** שני חוטים, שהרי "גדיל" הכוונה לשזירה וכריכה ואי אפשר בפחות משני חוטים, וממה שכתבה התורה **"גדלים"** בלשון רבים, בא ללמד שצריך שני גדלים דהיינו **ארבעה** חוטים בכל כנף, [ומכניסים אותם בנקב הכנף, והם נתלים מכאן ומכאן, ונמצא שיש בידו שמונה חוטי ציצית. רש"י], **ועשה גדיל** - וקושרים אותם יחד, [שיהיו נראים כגדיל אחד, שזורים וקלועים יחד], ואין קושרים אותם לכל אורכם אלא **ופותלהו מתוכו** - יש להשאיר בסוף הגדיל פתילים תלויים [שיש לעשות מקצתו גדיל ומקצתו חוטים תלויים כענף. רש"י]. ואם כן קשה, הרי אין המילה "גדלים" פנוי לדרוש סמוכים, וללמד שעשה דוחה לא תעשה!

אלא מתרצת הגמרא באופן אחר:

אם כן - אם אין שום יתור בפסוק הזה, **לימא קרא -** שיכתוב ויאמר הפסוק **"לא תלבש שעטנז צמר ופשתים"** בלבד בלי שום תוספת, **"יחדו"** שהוסיף הפסוק **למה לי?** הרי מילה זו מיותרת! [שהרי לשון "שעטנז" כבר משמע יחד תערובת של צמר ופשתים], **שמע מינה לאפנויי** - שפנוי לדרוש סמיכות שעשה דוחה לא תעשה.

שואלת הגמרא:

ואכתי מיבעי ליה - עדיין צריך את המילה "יחדו" **ל**למד שרק ב**תוכף שתי תכיפות** הוי **חיבור** ו**אילו תכיפה אחת אינו חיבור** - כלומר, רק כשהוא תופר [את בגד צמר לבגד פשתים], בשתי תפירות שתוחב את המחט פעמיים, הרי זה חיבור (ונקרא יחדו) ועובר עליו משום איסור כלאים, אבל כשתופר ותוחב את המחט רק פעם אחת, אין זה חיבור, ופטור. ואם כן קשה שאין המילה "יחדו" מיותר לדרוש סמוכין.

אלא מתרצת הגמרא באופן אחר:

אם כן - אם אין שום יתור בפסוק הזה, **לכתוב רחמנא -** שיהיה כתוב בתורה רק **"לא תלבש צמר ופשתים"** בלי מילת שעטנז", **"שעטנז"** שכתבה התורה **למה לי? שמע מינה לאפנויי -** שפנוי לדרוש סמיכות שעשה דוחה לא תעשה.

שואלת הגמרא:

ואכתי מיבעי ליה - עדיין צריך את המילה "שעטנז" ללמד שאין בגד נקרא כלאים **עד שיהא** הצמר והפשתים **שוע טווי ונוז** - שיהיו מוחלקים וסרוקים יחד במסרק, טווים יחד, וארוגים יחד. ואם כן אין המילה "שעטנז" מיותר לדרוש סמוכין.

מתרצת הגמרא:

אלא כולה [גם הלימוד של "שוע-טווי-ונוז" וגם הלימוד שהפסוק מופנה לדרוש סמוכים], **מ"שעטנז" נפקא -** אפשר ללמוד מהמילה "שעטנז", כיון שאם כוונת התורה היתה ללמד רק "שוע-טווי-ונוז", היתה התורה כותבת במפורש "שוע-טווי-ונוז", ולא "שעטנז" (בנוטריקון). כמו כן אם כוונת התורה היתה רק שיהא מופנה לדרוש, היתה התורה כותבת בפסוק "כלאים" ולא "שעטנז". ומזה שכתבה התורה בלשון "שעטנז" הרי זה בא ללמד את שתי הדרשות.

הגמרא חוזרת לתחילת הסוגיא (לעיל ג, ב) ומקשה:

אשכחן - אכן מצאנו [ממה שהתורה התירה כלאים בציצית] **דאתי -** שבאה **עשה ודחי לא תעשה גרידא -** לבד, דהיינו לא תעשה שאין בו אלא לאו בלבד בלי כרת, אבל **לא תעשה שיש בו כרת** כמו הלאו של "אחות אשתו" [שהלאו יותר חמור], **היכא אשכחן -** היכן מצאנו **דדחי** העשה את הלא תעשה, [כלומר, מה המקור לומר שמצות עשה דיבום ידחה את הלא תעשה דאחות אשתו (שיש בו כרת) להתירה ליבם], **דאיצטריך -** שבגלל זה הצריכו ללמוד (לעיל) בגזירה שוה מהמילה **"עליה"** [שבפרשת אחות אשה] **למיסרה -** לאסרה על היבם?

הגמרא מציע כמה מקורות שמצאנו שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת:

וכי תימא - ואם תאמר **נילף ממילה -** נלמד ממצות מילה, שדוחה איסור מלאכה דשבת שיש בו כרת. הגמרא דוחה: אי אפשר ללמוד ממילה, כי יש לפרוך **מה ל**מצות **מילה** שיש בו צד חמור **שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות -** שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו שלש עשרה בריתות, [כדכתיב שלש עשרה פעמים "ברית" בפרשת מילה, רש"י], ולכן דוחה מצות מילה לא תעשה דשבת אפילו שיש בו כרת. אבל שאר מצות עשין שבתורה מנין שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת?

מקור שני: ואם תאמר שנלמד **מ**קרבן **פסח** ששחיטתו דוחה את השבת שיש בו כרת. הגמרא דוחה: אי אפשר ללמוד מקרבן פסח, כי יש לפרוך **מה ל**קרבן **פסח** שיש בו צד חמור **שכן** המבטל ואינו עושה קרבן פסח חייב **כרת**,

גדילים ארבעה. במנחות (ד' מב.) למר דבעי ממניין מוטין ופסחים מנין להו דכלמים בציצית שרי ליתי עשה ודמי לא מעשה: א"ב. דלמו לפסוולי לכתוב בציצית כו': לשיעורא אתא. למיזן מוטין: גדיל שנים. מי אפשר לעשות גדיל בפחות משני מוטין: גדילין ארבע. מוטין דמיעוט גדילין שניט וכתיב (במדבר טו) ונתנו על ציצית הכנף פתיל מחרה מורה עשה מהנך מרבע' מוטין גדיל מחד דהוו להו מ' מוטין כשמותבן בכנף הכנף: ופותלהו מתוכו. שיהיו תלויין פתילין שלא יעשה כולו גדיל אלא קצת גדיל וקצת ענף: תכיפה. פויי"ט שתוכך תכיפה אחת מחת במחט ותיבר כלומר בגד למר ובגד פשתים יחד אינו מיטור בפשתים משתי תכיפות לכאי כתיב יחדו על שיתכבס יחד יפה: שוע טווי ונוז. מן התורה אינו חייב עד שיהא טווי מחד מחד ונוז מחד והפשתן מתוקן יחד היטב במקרקעי שוע. לשון חלק שמתרגמינן שעיע (בראשית כו): נוז. מרוב: כולה משעטנז נפקא. למי לפפוולי למוד נכתוב לא תלבש כלאים למר ופשתים ומלמדים למעלה מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות מפסח מה לפסח שכן כרת נמי מילה. שלומד עשה שלא לא תעשה: שלש עשר' בריתות. למוריס בפרקא מילה: מפסח. שלומד שחיטתו את הפסח: שכן צורך גבוה. למזבח מתמר בעי' לייסוי לליכא כל הני: מילה ותמיד שכן ישנו לפני הדבור. לפני מקן מוריה: ואליבא דמ"ד. למס' תגיגה (ד' ו.): עולה שהקריבו ישראל במדבר. לכתיב (שמות כד) ויעלו עולות עולם תמיד הוה: סד"א. מי לא כתיב עליה לדרשא מיתי עשה ודמי לא תעש' שים בו כרת מכיוון שכתוב אצל ומלק מתה ומניך ומנך מייתי ככתובי מתי ה' לריש ליה: שחוט לי. להוי אצל מלאכה שמיתין עליה כרת: לאו מקרא קמא. לכלאים בציצית ולקמיתה לרבנן דלא מייתר להו למר ופסחים מנין להו לכלאים בציצית שרי ליתי עשה ודמי לא תעשה: א"ב. דלמו לפסוולי לכתוב בציצית כו': לשיעורא אתא. למיזן מוטין: גדיל שנים. מי אפשר לעשות גדיל בפחות משני מוטין: גדילין ארבע. מוטין דמיעוט גדילין שניט וכתיב (במדבר טו) ונתנו על ציצית הכנף פתיל מחרה מורה עשה מהנך מרבע' מוטין גדיל מחד דהוו להו מ' מוטין כשמותבן בכנף הכנף: ופותלהו מתוכו. שיהיו תלויין פתילין שלא יעשה כולו גדיל אלא קצת גדיל וקצת ענף: תכיפה. פויי"ט שתוכך תכיפה אחת מחת במחט ותיבר כלומר בגד למר ובגד פשתים יחד אינו מיטור בפשתים משתי תכיפות לכאי כתיב יחדו על שיתכבס יחד יפה: שוע טווי ונוז. מן התורה אינו חייב עד שיהא טווי מחד מחד ונוז מחד והפשתן מתוקן יחד היטב במקרקעי שוע. לשון חלק שמתרגמינן שעיע (בראשית כו): נוז. מרוב: כולה משעטנז נפקא. למי לפפוולי למוד נכתוב לא תלבש כלאים למר ופשתים ומלמדים למעלה מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות מפסח מה לפסח שכן כרת נמי מילה. שלומד עשה שלא לא תעשה: שלש עשר' בריתות. למוריס בפרקא מילה: מפסח. שלומד שחיטתו את הפסח: שכן צורך גבוה. למזבח מתמר בעי' לייסוי לליכא כל הני: מילה ותמיד שכן ישנו לפני הדבור. לפני מקן מוריה: ואליבא דמ"ד. למס' תגיגה (ד' ו.): עולה שהקריבו ישראל במדבר. לכתיב (שמות כד) ויעלו עולות עולם תמיד הוה: סד"א. מי לא כתיב עליה לדרשא מיתי עשה ודמי לא תעש' שים בו כרת מכיוון שכתוב אצל ומלק מתה ומניך ומנך מייתי ככתובי מתי ה' לריש ליה: שחוט לי. להוי אצל מלאכה שמיתין עליה כרת: לאו

מקרא קמא אם כן לימא קרא ציצית תעשה לך (א) גדילים למה לי ש"מ לאפנויי האי לשיעורא הוא דאתא (ב) גדיל שנים גדילים ארבעה עשה גדיל ופותלהו מתוכו א"כ לימא קרא (ג) לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה (ד) לתוכף שתי תכיפות חיבור (ה) ותכיפה אחת אינו חיבור א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש צמר ופשתים יחדו שעטנז ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי מיבעי ליה (ו) עד שיהא שוע טווי ונוז אלא כולה משעטנז נפקא אשכחן דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא לא תעשה שיש בו כרת היכא אשכחן דדחי דאיצטריך עליה למיסרה וכי תימא נילף ממילה מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות מפסח מה לפסח שכן כרת מתמיד מה לתמיד שכן תדיר מחדא לא אתיא תיתי מתרתי מהי תיתי ממילה ופסח שכן כרת מפסח ותמיד שכן צורך גבוה ממילה ותמיד שכן (ו) ישנו לפני הדבור ואליבא דמ"ד (ז) [ו] עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הוה ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדבור אלא איצטריך סד"א תיתי מכבוד אב ואם דתניא (ח) יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל (ט) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו חייבין בכבודי מאי לאו דאמר ליה שחוט לי בשל לי וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא לאו

בולה משעטנז נפקא. מדכתיב שעטנז ולא כתיב כלאים מיירי שעטנז אלא משום טווי (ג) ונוז לחודיה אצל מילה נפקא: **בולה** משעטנז נפקא. מדכתיב שעטנז ולא כתיב כלאים שמעינן שוע טווי ונוז ומלה כתיב שוע טווי ונוז בהדיה שמעינן ללפפוולי קמתי למילה שמוכן ופסח אלמא למוד מפסח ולמה לכלאים לחוד קמתי למילה שמוכן למה ופסחים פוטרים אף שלא במינן ומנלן דמתמ למיתי כלאים ים לומר להכי שעטנז למה לי ופסחים יחדו גדילים תעשה לך מהם והכי מיתמ כפ' שני נזירים (נזיר ד' נח. ושם) ול"ת ומיהו ילפינן בעלמא מהכא שאני כלאים דהומתו מכללו אצל בגדי כהונה ומר"י דהתם נמי משום דמתי עשה דבגדי כהונה ודמי לאו כלאים ואין זה הומר מכללו ומיהו אי לאו כלאים מבגדי כהונה לא הוה מצי למילף בעלמא משום דמצותו בכך ובעינן אתר אי אפשר לקיים מצותו כמו שפירשתי בעל (ז) שלא ילפינן מאשם ועוד לצורך עבודה שאני ול"ת שלילפינן מכלאים בציצית דדמי גילף מעריפת קדשים שלא דמי כדלרבנן פ' כילד צונין (פסחים פג.:) למין שריפת קדשים דומה יו"ט מוהגומר ממנו עד נקב (שמות יב) גם הכתוב ליתן נקב שני לשריפתו (ח) וי"ל דשאני התם שלא מצותו בכך ויכול לצורפו אתר יו"ט ומ"מ אי לאו דנקב שני לא הייתי מחלק וה"ל דדמי ומיהו קשה לקמן (לף ו:) גבי שריפת בת כהן קמתר אי אינו שלא בשעת הדוחה גמרינן מכלאים בציצית דלמאי אי לאו לא מצעריו אפי' לא תעשה שים בו כרת למה לי מומרת רבה ומה לי מומרת זוטא ודמתם כיון דיכול להמתין עד למתר גילף: (ט) מיהא שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי אי אפשר להמתין שים לה לילון מיד ולצורוף שלא יעבו הדין ושלא ישתכחו הדברים ול"ת ולמה לן קרא למילף מכלאים בציצית גילף מלף מעריפת קדשים מדאיצטריך התם לומר קרא לגלף דמי משום דיכול להמתין מכלל דבעלמא דמי ואר"י דהתם מיצטריך קרא שלא תאמר דלמי משום דיכול לפפוולי אוכל נפש שרי ולמ"ד מומרת זוטא גמרינן מכלאים בציצית דלמאי אי לאו לא מצעריו אפי' לא תעשה שים בו כרת למה לי מומרת רבה ומה לי מומרת זוטא ודמתם כיון דיכול להמתין עד למתר גילף: (ה) מיהא שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי אי אפשר להמתין שים לה לילון מיד ולצורוף שלא יעבו הדין ושלא ישתכחו הדברים ול"ת ולמה לן קרא למילף מכלאים בציצית גילף מלף מעריפת קדשים מדאיצטריך התם לומר קרא לגלף דמי משום דיכול להמתין מכלל דבעלמא דמי ואר"י דהתם מיצטריך קרא שלא תאמר דלמי משום דיכול לפפוולי אוכל נפש שרי ולמ"ד מומרת זוטא גמרינן מכלאים בציצית דלמאי אי לאו לא מצעריו אפי' לא תעשה שים בו כרת למה לי מומרת רבה ומה לי מומרת זוטא ודמתם כיון דיכול להמתין עד למתר גילף: (ו) מיהא שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי אי אפשר להמתין שים לה לילון מיד ולצורוף שלא יעבו הדין ושלא ישתכחו הדברים ול"ת ולמה לן קרא למילף מכלאים בציצית גילף מלף מעריפת קדשים מדאיצטריך התם לומר קרא לגלף דמי משום דיכול להמתין מכלל דבעלמא דמי ואר"י דהתם מיצטריך קרא שלא תאמר דלמי משום דיכול לפפוולי אוכל נפש שרי ולמ"ד מומרת זוטא גמרינן מכלאים בציצית דלמאי אי לאו לא מצעריו אפי' לא תעשה שים בו כרת למה לי מומרת רבה ומה לי מומרת זוטא ודמתם כיון דיכול להמתין עד למתר גילף: (ה) מיהא שריפת קדשים וי"ל דהתם נמי אי אפשר להמתין שים לה לילון מיד ולצורוף שלא יעבו הדין ושלא ישתכחו הדברים ול"ת ולמה לן קרא למילף מכלאים בציצית גילף מלף מעריפת קדשים מדאיצטריך התם לומר קרא לגלף דמי משום דיכול להמתין מכלל דבעלמא דמי ואר"י דהתם מיצטריך קרא שלא תאמר דלמי משום דיכול לפפוולי אוכל נפש שרי ולמ"ד מומרת זוטא גמרינן מכלאים בציצית דלמאי אי לאו לא מצעריו אפי' לא תעשה שים בו כרת למה לי מומרת רבה ומה לי מומרת זוטא ודמתם כיון דיכול להמתין עד למתר גילף: (ו

ולכן דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אבל שאר מצות עשין שבתורה מנין?

מקור שלישי: ואם תאמר שנלמד מקרבן **תמיד** ששחיטתו דוחה שבת שיש בו כרת. הגמרא דוחה: אי אפשר ללמוד מקרבן תמיד, כי יש לפרוך **מה לתמיד** שיש בו צד חמור **שכן תדיר** הוא [מצותו תמיד], שמצוה להקריבו מידי יום ביומו (בבוקר ובין הערבים), ולכן דוחה לא תעשה שיש בו כרת, אבל שאר מצות עשין שבתורה מנין?

שואלת הגמרא:

אכן **מחדא -** מאחד המקורות שהבאנו לעיל (שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת) **לא אתיא -** אי אפשר ללמוד, כפי שדחתה הגמרא שיש בהם צד חמור, מכל מקום **תיתי מתרתי -** נלמד משני מקורות יחד מדין "צד השוה", [כיון שכל אחד יש לו חומרא אחרת, לכן יש ללמוד מהצד השוה שבהן שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת].

הגמרא מבארת באיזה אופן נלמד מתרתי:

מהי תיתי - מאיזה שתי מקורות נלמד? אם תאמר שנלמד **ממילה ופסח** שדוחים לא תעשה דשבת שיש בו כרת. אי אפשר ללמוד, כי יש לפרוך **מה** להצד השוה שבהם שיש בהם צד חמור (ששוה בשניהם), **שכן** המבטל ואינו עושה קרבן פסח או מילה חייב **כרת**, ולכן העשה שלהם (שיש בו כרת) דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מה שאין כן בשאר מצוות עשה.

[אפשרות שניה]:

ואם תאמר שנלמד **מפסח ותמיד** שדוחים לא תעשה דשבת שיש בו כרת. אי אפשר ללמוד, כי יש לפרוך מה להצד השוה שבהם **שכן** שניהם **צורך גבוה -** עשייתם על מזבח ה', ולכן עשייתם דוחה לא תעשה אפילו שיש בו כרת, מה שאין כן בשאר מצוות עשה.

[אפשרות שלישית]:

ואם תאמר שנלמד **ממילה ותמיד** [שדוחים לא תעשה דשבת שיש בו כרת]. אי אפשר ללמוד, כי יש לפרוך, מה להצד השוה שבהם **שכן ישנו לפני הדיבור -** שניהם [מילה וקרבן תמיד] נצטוו ונהגו עוד קודם מתן תורה, **ואליבא דמאן דאמר -** וכמו השיטה שסובר שקרבן **עולה שהקריבו ישראל במדבר** [דכתיב (שמות כד, ה) "ויעלו עולות" שהקריבו לפני מתן תורה], **עולת תמיד הוה -** היה זה קרבן תמיד, ולכן העשה שלהם דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מה שאין כן בשאר מצוות עשה.

[אפשרות רביעית]:

ואם תאמר שנלמד **מכולהו -** מכל השלוש מקורות יחד, **נמי** אי אפשר ללמוד, כי יש לפרוך מה להצד השוה שבהם **שכן ישנם לפני הדיבור -** כל אלה נצטוו עוד קודם מתן תורה, [מילה וקרבן תמיד כדאמרן, וכן קרבן פסח עשו קודם יציאת מצרים], ולכן העשה שלהם דוחה לא תעשה שיש בו כרת, מה שאין כן בשאר מצוות עשה, מנין שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת?

אלא מתרצת הגמרא באופן אחר:

איצטריך - צריך את הלימוד של "עליה" [לאסור יבום בעריות], כי **סלקא דעתך אמינא -** היה עולה בדעתך לומר **תיתי מכבוד אב ואם -** נלמד ממצות כיבוד אב ואם שעשה דוחה לא תעשה אף שיש בו כרת, **דתניא** בברייתא **יכול** הייתי אומר [שאם יבקשוהו אביו ואמו לעשות מלאכה בשבת] **שיהא** מצות **כבוד אב ואם דוחה** את ה**שבת**, **תלמוד לומר -** כתבה התורה (ויקרא יט, ג) **"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו** אני ה' **"**, ללמד ש**כולכם** - אף אביו ואמו **חייבין בכבודי** כי אני ה', ואין כיבוד אב ואם דוחה עשה דשבת, הגמרא מוכיחה מכאן: **מאי לאו -** האם אין כוונת הפסוק לומר שאפילו באופן **דאמר ליה** אביו **שחוט לי** בהמה, או **בשל לי**, שהם איסורי לאוין שיש בהם כרת, אין כיבוד אב ואם דוחה את השבת, **וטעמא -** והטעם שאינו דוחה הוא דוקא משום **דכתב רחמנא -** שכתבה התורה את הפסוק **"ואת שבתותי תשמרו** אני ה'**"**, **הא לאו הכי -** אבל בלי הפסוק, **דחי** - הייתי אומר שמצות כיבוד אב ואם דוחה שבת, מוכח מכאן שעשה דוחה לא תעשה אפילו שיש בו כרת.

הגמרא דוחה:

לא - אין הברייתא מדברת באופן שאמר לו אביו "שחוט לי או בשל לי" (שיש בו כרת), אלא מדובר

ו' ע"א

ב**לאו דמחמר -** שאמר לו אביו להנהיג עבורו בהמה ממקום למקום כשהיא טעונה משא, שיש בו לאו בלי כרת (כיון שאינו עושה מעשה בגופו. רש"י), דכתיב (שמות כ, י) "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך וגו' ובהמתך". ואם כן אי אפשר ללמוד מכאן שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

הגמרא מקשה:

לפי דבריך שהפסוק מדבר בלאו [דמחמר] שאין בו כרת, **ואפילו הכי לא דחי -** ובכל זאת אין העשה [דכיבוד אב ואם] דוחה את הלא תעשה, אם כן קשה **אלא** הא **דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה -** מה שלמדנו [מכלאים בציצית] לכל התורה כולה שעשה דוחה לא תעשה, **ליגמר מהכא דלא לידחי -** נלמד מכאן [לכל התורה] שאין עשה דוחה לא תעשה! (עי' רמב"ן, רשב"א).

וכי תימא - ואם תרצה לתרץ שאי אפשר ללמוד מכאן לכל התורה, כיון ד**שאני לאוי דשבת דחמירי -** איסורי לאוין דשבת שונים כיון שהם יותר חמורים מכל שאר לאוין שבתורה [שכן המחלל שבת כאילו עובד עבודה זרה. רש"י].

ולכן רק כאן אין העשה דוחה את הלא תעשה.

הגמרא דוחה:

והא אי אפשר לתרץ כן, שהרי מצאנו **תנא** במקום אחר **בעלמא קאי** - שלומד מכאן לשאר איסורים שבתורה [כדלהלן], **ולא כפריך -** והגמרא שם אינו מקשה שאין ללמוד מאיסורי שבת כיון שחמורים יותר! **דתניא** בברייתא **יכול** הייתי חושב שאם **אמר לו אביו** [לבנו שהוא כהן] היכנס לבית הקברות ו**היטמא** כדי להשיב את האבידה [שיש בזה איסור לאו של "לנפש לא יטמא"], **או שאמר לו** אביו על אבידה שמצא **אל תחזיר** את האבידה [שיש בזה איסור לאו של "לא תוכל להתעלם"], **יכול** הייתי אומר ש**ישמע לו, תלמוד לומר -** כתבה התורה לגבי שבת (ויקרא יט, ג) **"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו** אני ה' **",** ללמד שבאיסורי שבת **כולכם** - אף אביו ואמו **חייבין בכבודי** כי אני ה', ומכאן לכל התורה כולה שאין כיבוד אב ואם דוחה שאר איסורי לאו שבתורה. [הרי שאין לחלק בין איסורי שבת לשאר איסורים שבתורה].

ואם כן חוזרת השאלה מדוע לא נלמד מאיסור מחמר שאין עשה דוחה לא תעשה (אפילו לאו שאין בו כרת).

הגמרא חוזרת להסבר הראשון ודוחה אותו באופן אחר:

אלא לעולם הפסוק מדבר בלאו שיש בו כרת (כלעיל) [שאמר לו אביו שחוט או בשל לי], ואף על פי כן אי אפשר ללמוד מכאן ליבום שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, **משום דאיכא למיפרך -** יש להקשות **מה להנך -** מה ללאוין האלו [שחיטה ובישול], **שכן הכשר מצוה -** כלומר, כדי להכשיר ולקיים את מצוות אביו, האפשרות היחידי הוא רק באופן שיעבור על הלאו ויבשל או ישחט, ולכן היה מקום לומר שהעשה תדחה את הלא תעשה, [ואם לא הפסוק שאוסר זאת היה מותר לשחוט או לבשל לאביו], מה שאין כן ביבם שאינו חייב לעבור על הלאו כדי לקיים את המצוה שהרי יש לו אפשרות אחרת, שכן יכול לעשות חליצה, לכן מנין לנו לומר שהעשה (דיבם) דוחה לא תעשה (דאחות אשתו) שיש בו כרת, [ואם כן קשה מדוע צריך את הפסוק "עליה" לאסור].

אלא הגמרא מביאה מקור אחר שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת,

כי **סלקא דעתך אמינא -** הייתי חושב לומר **תיתי מבנין בית המקדש -** נלמד ממצות בניית בנין בית המקדש, **דתניא** בברייתא **יכול** הייתי אומר ש**יהא** בניית **בנין בית המקדש דוחה שבת, תלמוד לומר -** כתבה התורה לגבי שבת (ויקרא יט, ל) **"את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו** אני ה' **",** ללמד שבאיסורי שבת **כולכם** - אתם וגם בניית בנין בית המקדש **חייבין בכבודי** כי אני ה'.

מאי לאו - האם אין כוונת הפסוק לאסור ב**נ**יית בית המקדש במלאכות **בונה וסותר,** שהם איסורי לאוין שיש בהם כרת, **וטעמא -** והטעם [שאין מלאכות אלו דוחה שבת] משום **דכתב רחמנא -** שכתבה התורה את הפסוק **"את שבתותי תשמורו** ומקדשי תיראו אני ה'**", הא לאו הכי -** אבל בלי הפסוק, **דחי** - הייתי אומר שמצות בנין בית המקדש דוחה שבת, מוכח מכאן שעשה דוחה לא תעשה אפילו שיש בו כרת.

הגמרא דוחה:

לא - אין הברייתא מדברת במלאכות של "בונה וסותר" (שיש בו כרת), אלא מדובר ב**לאו דמחמר -** שאין בו כרת, ואם כן אי אפשר ללמוד מכאן שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

הגמרא מקשה:

לפי דבריך שהפסוק מדבר בלאו [דמחמר] שאין בו כרת, **ואפילו הכי לא דחי -** ובכל זאת אין העשה [דבנין המקדש] דוחה את הלא תעשה, אם כן קשה **אלא** הא **דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה -** מה שלמדנו שעשה דוחה לא תעשה, **ליגמר מהכא דלא לידחי -** נלמד מכאן [לכל התורה] שאין עשה דוחה לא תעשה!

וכי תימא - ואם תרצה לתרץ שאי אפשר ללמוד מכאן לכל התורה, כיון ד**שאני לאוי דשבת דחמירי -** איסורי לאוין דשבת שונים כיון שהם יותר חמורים מכל שאר לאוין שבתורה, ולכן רק כאן אין העשה דוחה את הלא תעשה.

הגמרא דוחה:

והא אי אפשר לתרץ כן, שהרי מצאנו **תנא** במקום אחר **בעלמא קאי** - שלומד מכאן לשאר איסורים שבתורה [כדלהלן], **ולא כפריך -** והגמרא שם אינו מקשה שאין

מסורת הש"ס והגהות

גמ' ב) [ב"מ לב.], **ג)** [ל"ל אני ה' בולבם כו'], **תום' ג)** [ל"ל ויוסי הגלילי מצטט למען יגיע זורך ומעורך], **ד)** רש"ל מ"ו.

מסורת הש"ס לירושלמי

בולבם חייבים בבבודי. עי' ב"מ ב, י:

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה והלא תנא בעלמא קאי ולא פריך. והכי איתא בגמ' לקמן: היטמא. בפ"ה דקדושין (דף כה.) תוס' ד"ה (בדף הקודם) בעמא וכו' ה"ג דלמר לבסוף אל"ת ועשה ליכא כו':

גליון הש"ס

גמ' יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת. עיין שבועות דף טו ע"ב רש"י ד"ה אין בנין:

תורה אור השלם

א) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
[ויקרא יט, ג]

ב) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְיָ:
[ויקרא יט, ל]

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ג מהל' מת המזיד הלכה יב:

תום' ישנים

אלא לאו דמחמר. וא"ת למאי ס"ד למימר בשחוט לי ובשל לי מעיקרא יותר מבלאו דמחמר. וי"ל משום דכתיב שבתותי תשמורו דמשמע דבעיקר שמירה אירי והיינו במלאכה שבגופו דהיינו שחוט לי בשל לי אבל לאו דמחמר אינו אלא מלאכה בנחלתו: ב) ותו היכי פריך למה לי עליה הא שמא בא לומר דאף מחליצה פטורה:

גרידא: **וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי.** דקי"ל (עירובין דף סט:) מצלג שבת כעובד עבודת כוכבים ומשום הכי אפי' לאו גרידא לא דמי ומנייהו לא גמרינן: **והא תנא בעלמא קאי ולא פריך.** והא מצטרן תנא בעלמא דיליף שבת לאוי כגון לאו דלא יוצא להכין ולאו דלא תוכל להתעלם מלאו דשבת לחומרא ולא פרכינן שמא לאוי דשבת דחמירי: **אמר לו אביו. לכתן: היטמא.** בפיה הקבוצה להביא מבילה או שהיתה עומדת במוך ואמר לו אל תמזיר יכול יטמא לו מ"ל ים אמו ואביו וילפינן לאו דטומאה ולאו דשבת מצלג מלאוי דשבת: **אלא.** לעולם לאמר ליה שמוט לי בצל לי ופש"ה לא מיקטרינן עליה לתיכה למיפרך מה להנך שמוט לי בצל לי שכן הכשר מצוה בהילול שבת בעקירה לא מעשה הוא מקיים עשה לכיבוד וזהו הכשר קיומו ומי אפשר לקיימו בלא עקירת לאו הלכך מי לא כתב את שבתותי תשמורו ה"מ לידחי מבל ייבוס לא זה בלבד הכשר קיום העשה שהרי יכול לתלוש ולא יעקור לאו אל עדוה ולא מיקטרינן עליה: **מאי לאו בבונה וסותר.** מיקטרינן למיסר אף על גב דבל מלאכה הוא ותיבא כרת אי לאו דאשמועינן ה"מ אחי עשה דוחא לי מקדש ודחי לאו דשבת: **והא תנא בעלמא** (ב) **גמר.** לאוי דטומאה והעלם מצלג דשבת ולא פריך: **תיפוק לי מהתם.** מאים אמו ואביו תירגו להכשר מצוה הוא ולא דחי לאו דשבת: **נאמר שמירה בשבת ומורא במקדש.** והקיש הכתוב בפסוק אחד: לא

לאו דמחמר ואפי' הכי לא דחי אלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא לידחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך דתניא (ב) **יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל** (א) **איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו** (ג) **כולכם חייבין בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה אלא סד"א תיתי מבנין בית המקדש דתניא** (ב) **יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל** (ב) **את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי מאי לאו בבונה וסותר וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא לאו דמחמר ואפילו הכי לא דחי ואלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי ל"ת ליגמר מהכא דלא דחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריך דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו וגו' כולכם חייבים בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה תיפוק לי מהתם אין הכי נמי ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו למה לי מיבעי ליה לכדתניא יכול יתיירא אדם ממקדש תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת**

לילפי כלמר בסוף הלו מלילות (ב"מ דף לב.) הס"ל מי לגו קרע לילפי ל"ת ועשה מהלי טעמא וי"ל דעשה ול"ת דקיל ה"ג לילפי מצל ל"ת שים בו כרת לא ה"ג דלמי (ג) ולהכי ל"ת ועשה ליכא למידק הא בעלמא דמי כלדייק הלא תעשה שים בו כרת דדוקא ל"ת שים בו כרת דבלאו קרע ה"ג הלא דמי מיכא למידק הא בעלמא דמי וכיון דהשתא בעי למימר דבעלמא דמי ל"ת שים בו כרת כ"ש לילפי בעלמא דמי ל"ת ועשה ול"ל דלמ"ל ה"ל למיפרך הלא הא דעשה ל"ת שים בו כרת ע"כ גרע מל"ת ועשה דמי מיפטר עשה מילתה עשה מהלי ועשה דמי מולמיה דהלי עשה מהלי עשה והא דהוה בעי למימר בסוף הלו מלילות (ב"מ דף לב.) דעשה דכיבוד לילפי ל"ת ועשה היינו משום דעדיף להוקש כבוד לכבוד המקום וא"ת מי בעלמא דמי מ"ל קרע דכלאים בגילית למה לי ום לומר דמיקטרינן לכדרבא ולמנא דבי רבי ישמעאל נמי מיקטרינן הלא נדרוש הכתוב מין בקף דוקף למר לעמר ופסחים (פסחים ועוד ס"ד הלא לילפי עשה לגילית לאו דכלאים שאין שוה בשוה לנזיר ס"ד נשים פטורות מגילית ועגיל דהוה בעי למילף מעשה דמעורע לילפי עשה מת ל"ת (ועשה) משמע דבעי למילף מהתם לפילו כלאים בגילית ע"כ מכמי לא לפקיך מהעמיד שיש מילוק בין שוה בכל עד דפריך ליה ופש' שני מיריס (מיר ד' נת. ושם) דילוף לגמרי בעלמא מרשאו מיכא למימר סבר דנשים חייבות בגילית ול"ת רשאו למה לי כיון דלמי לפילו לאו שים בו כרת ול"ל לפיקטרינן לשמעינן דהקפא כל הרשם שמה הקפה ומפסא ומילה ותמיד לא קשיא מידי דמאי מיקטרינן קרע כיון דבעלמא דמי דס"ד למילף לענין שבת מכיוון אף אם לא דמי וה"ג דבעלמא דמי: **ניגמר מהכא דלא דחי.** משמע לפי מייבי בשחיטה וביזוי וביזוי לשמעינן דבעלמא דמי מדרכה כרת ומקולה דניחס להסס לא דמי הכא דמי מע"ג לפיכא לאו ועשה משום דהוקש כבוד לכבוד וש לומר כיון דגלי קרע דגרע מעשה דעלמא דמי לאו שים בו כרת והכי לא דמי מו לא מהני טעמא דהוקש כבוד לכבוד המקום: **שכן** הכשר מצוה. פירש בקונטרס לעולם בשמוט לי בצל לי והא בעלמא דמי ומ"מ לא ילף מהכא לילפי עשה ליישוב לאו לעמות שאם מיכא למיפרך שכן הכשר מצוה לפי שאפשר לקיים הכיבוד בלא לחייב הלאו אבל גבי ייבום יכול לקיים המצוה בלא לחייב הלאו לפשפר בחליצה ומקשה לר"י לאין זה לפשפר לפי שאין לייבם משום כרת חליצה שמי לא בעי לכל שאין עולה לייבום אין עולה לחליצה משום דחליצה במקום ייבום לאו מצוה היא ד) (ועוד לקמן לפי הסמת לפיכא קרע בכלאים ל"ל קרע כיון לפשפר לקיים שיהם ע"י חליצה משום דחליצה במקום ייבום לאו מצוה היא ד) (ועוד לקמן לפי הסמת לפיכא קרע בכלאים ל"ל קרע כיון דהכשר מצוה דוחה לפי' ל"ת שים בו כרת) **ב)** ועוד דמסקינן דבשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שים בו כרת משמע לפילו דהכשר מצוה דוחה לפי' ל"ת שים בו כרת ולקמן דפריך הכשר מצוה מיפוק לי מהתם לפי' הקונט' מיפוק לי מהתם מכיבוד אב דלא דחי לגלי ודאי דהוה דמקדש מצוה לא לפי' דלא הכשר מצוה ואין זה דיוק דלמא לגופיה מיקטרינן משום דמכיבוד יליפינן דבעלמא דמי מיקטרינן למיכתב גבי מקדש לא לפי' עוסק בגוף מצוה לא דמי דבכל עניין קל פסיק שלא יעשו לו ויהיינו משום דבכיבוד עדיפי כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה קאמר רשמעינן דלא דמי ומיהו הא מיכא למימר אף על גב דבעלמא דמי מקדש ה"ל דלא דמי כמו בכיבוד דבכל מילי דשבת ה"ל דלא דמי ולהכי מיקטרינן מילה ופסח ותמיד וכן פומר מהכר"י וגרשה לר"י וכן פירש רבינו מנחם דבלאו דמחמר מוקי לה ומהכא לא שלף בעלמא דלא לידחי לאו גרידא דמה לכיבוד שכן הכשר מצוה כשמחמר ומטמא ומיטא מלהחזיר אבדה כדי להביא גוזלות לאביו בשבת דחיית הלאו אין מפילו ומלבישו אבל בעלמא דעביד גוף המצוה יליפינן מבלאים בגילית דלמי ומר"י לכיבוד אב לפי' עוסק בגוף מצוה לא דמי דבכל עניין קל פסיק שלא יעשו לו ויהיינו משום דבכיבוד בגילים להיות על ידי הכשר מצוה קאמר רשמעינן דלא דמי

בכל עניין והשתא לקמן פריך שפיר הכשר מצוה מיפוק לי מהתם דלא דמי ומש מינו עניין להכשר מצוה תניהו עניין לגוף מצוה:

יכול

ללמוד מאיסורי שבת כיון שחמורים יותר! **דתניא** בברייתא **יכול** הייתי חושב שאם **אמר לו אביו** [לבנו שהוא כהן] היכנס לבית הקברות ו**היטמא** כדי להשיב את האבידה [שיש בזה איסור לאו של "לנפש לא יטמא"], **או שאמר לו** אביו על אבידה שמצא **אל תחזיר** את האבידה [שיש בזה איסור לאו של "לא תוכל להתעלם"], **יכול** הייתי אומר ש**ישמע לו, תלמוד לומר -** כתבה התורה לגבי שבת (ויקרא יט, ג) **"איש אמו ואביו תיראו וגו'** ואת שבתותי תשמרו אני ה' ", ללמד שבאיסורי שבת **כולכם** - אף אביו ואמו **חייבין בכבודי** כי אני ה'. וכן בטומאת מת ובהשבת אבידה אין מצות כיבוד אב ואם דוחה את הלאו. [הרי מוכח מכאן שאין לחלק בין איסורי שבת לשאר איסורים שבתורה].

ואם כן חוזרת השאלה מדוע לא נלמד מאיסור מחמר שאין עשה דוחה לא תעשה (אפילו לאו שאין בו כרת).

הגמרא חוזרת להסבר הראשון ודוחה אותו באופן אחר:

אלא לעולם הפסוק מדבר בלאו שיש בו כרת (כלעיל) [במלאכת בונה וסותר], ואף על פי כן אי אפשר ללמוד מכאן (ליבום) שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, **משום דאיכא למיפרך** - יש להקשות **מה להנך -** מה ללאוין האלו [בונה וסותר], **שכן הכשר מצוה** כלומר, כדי לקיים מצות בניית בית המקדש, חייב הוא לבנות ולעבור על מלאכת בונה וסותר ואין שום אפשרות אחרת לקיים את העשה, ולכן היה מקום לומר שהעשה תדחה את הלא תעשה, [ואם לא הפסוק שאוסר זאת היה מותר לבנות], מה שאין כן ביבם שניתן לקיים את המצוה באופן אחר בלי שידחה את הלאו שהרי יכול לחלוץ, אין ללמוד מכאן שעשה (דיבם) דוחה לא תעשה (דאחות אשתו) שיש בו כרת. ואם כן חוזרת הקושיא מדוע צריך את הפסוק "עליה" לאסור.

הגמרא מקשה:

הרי הדין הזה של **הכשר מצוה** דוחה לא תעשה, כבר למדנו (לעיל) לגבי מצות כיבוד אב ואם מהפסוק "איש אמו ואביו תיראו וגו'", ואם כן **תיפוק לי מהתם** - נלמד זאת משם, מדוע כתבה התורה פסוק שני ללמד שוב את דין של "הכשר מצוה"?

אלא בהכרח שהפסוק השני ("ומקדשי תיראו") בא ללמד על עשה שאינו "הכשר מצוה" שדוחה לא תעשה שיש בו כרת [מדין "אם אינו ענין לזה תנהו ענין לזה"], ואם כן מיושב מדוע צריך "עליה" לאסור יבום באחות אשתו.

הגמרא דוחה:

אין הכי נמי - אכן ניתן ללמוד "הכשר מצוה" מהפסוק (לעיל) "איש אמו ואביו תיראו וגו'", אבל מכל מקום אי אפשר ללמוד מהפסוק השני [על עשה "שאינו הכשר מצוה"]. ומה ששאלנו הרי הפסוק השני **"ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו" למה לי** הרי זה מיותר? ומדוע לא נלמד מכאן על עשה שאינו הכשר מצוה? אין זה קושיא, כי **מיבעי ליה -** צריך את הפסוק הזה ללימוד אחר, **לכדתניא** בברייתא **יכול** הייתי חושב מדכתיב "ומקדשי תיראו", **יתיירא אדם ממקדש** - שיש להתיירא ולהשתחוות לבנין המקדש עצמו, **תלמוד לומר "את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו"** - התורה כתבה מורא מקדש ושמירת שבת באותו פסוק, כדי להקיש זה לזה ולדרוש, כשם ש**נאמרה "שמירה" בשבת ונאמרה "מורא" במקדש**, יש ללמוד **מה "שמירה" האמורה בשבת**

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות ו.

מסורת הש"ס והגהות

גמ' ו) [ב"מ לב.]. **ב)** [ל"ל אני ה' בולכם כו']. **תוס' ג)** [ל"ל ופיוס הסמיני תמצא למעלן יומא סוכך ומסורן]. **ד)** רש"ל מ"ו.

מסורת הש"ס לירושלמי

כולכם חייבים בכבודי. עי' ב"מ ב, י:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה והם מנם בעלמא נקי ולא פריך. והם מנם בעלמא גמר לאו וכו': **(ג)** תוס' ד"ה (בקה קוקוס) טעמא וכו' ה"ג דלמי מלכאי מל"ת ועשה ליכא כרי:

גליון הש"ס

גמ' יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת. עיין שבועות דף טו ע"ב רש"י ד"ה אין בנין:

תורה אור השלם

א) אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
[ויקרא יט, ג]

ב) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְיָ:
[ויקרא יט, ל]

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ל מהל' פ"מ הסמיכה הלכה יב:

תום' ישנים

אלא לאו דמחמר. וא"ת למאי ס"ד למימר בשחוט לי ובשל לי מעיקרא יותר מבלאו דמחמר. וי"ל משום דכתיב שבתותי תשמורו דמשמע דבעיקר שמירה איירי והיינו במלאכה שבגופו דהיינו שחוט לי בשל לי אבל לאו דמחמר אינו אלא מלאכה בנחלתו: **ו)** ותו היכי פריך למה לי עלייה הא שמא בא לומר דאף מחליצה פטורה:

לאו דמחמר. ואפי' הכי לא דחי אלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא לידחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך דתניא **ו)** יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל **א)** איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו **ב)** כולכם חייבין בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה אלא סד"א תיתי מבנין בית המקדש דתניא **ו)** יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל **ב)** את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו כולכם חייבין בכבודי מאי לאו בבונה וסותר וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא לאו דמחמר ואפילו הכי לא דחי ואלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי ל"ת ליגמר מהכא דלא דחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קא פריך דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו וגו' כולכם חייבים בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה תיפוק לי מהתם אין הכי נמי ואת שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו למה לי מיבעי ליה לכדתניא יכול יתיירא אדם ממקדש תלמוד לומר את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו נאמרה שמירה בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה האמורה בשבת לא

גמרא: וכי תימא שאני לאוי דשבת דחמירי. דקי"ל (עירובין דף סט:) מתלל שבת כעובד עבודה כוכבים ומשום הכי אפי' לאו גרידא לא דחי ומנייהו לא גמרינן: והא **תנא בעלמא קאי ולא פריך.** והם מנם בעלמא דליף שבת לאוי מהכא דלית ליה יומא סוכך ולאו לאו הוא דלא יומא דכהן ולאו לא מוכח להמעלה מלאו דשבת לחומרא ולא פריכין שמע מינה לאוי דשבת דחמירי: **אמר לו אביו. לכהן: היטמא.** בשביל הקבורת להסיד מציאה לו שהיתה עומדת במוך ואמר לו לא תמזיד יכול ישמע לו מ"ל שים שמו ואביו ויליפין לאו דטומאה ולאו דהשבת מבבד מלאוי דשבת: **אלא.** לעולם לחמר ליה שמוט לי בגל לי ואפ"ה לא מיטהר עליה לחיכא למיפרך מה להנך שמוט לי בגל לי שכן הכשר מצוה בחילול שבת בעקירה לא תעשה הוא מקייס עשה לכיבוי וזהו הכשר קיומו ואי אפשר לקיימו בלא עקירה לאו הלכך מי לא כתב את שבתותי תשמורו ה"א לידחי מבל ייפוס לא זה בלבד הכשר קיום העשה שהרי יכול לחלוץ ולא יעקור לאו של ערוה ולא מיטהר עליה: **מאי לאו בבונה וסותר.** מיטהר למיסר אף על גב דבב מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו לחשמועינן ה"א אחי עשה דועשו לי מקדש ודחי לאו דשבת: **והא תנא בעלמא** (ג) **גמר.** לאוי דטומאה והעלם מבבד מלאוי דשבת ולא פריך: **תיפוק לי מהתם.** מחים שמו ומניו תירלו להכשר מצוה הוא ולא דחי למה לי למיהדר למכתב הכא את שבתותי תשמורו בלא לאו לחיכא למיגזר בלא הכשר מצוה אי לא כתיב קרא בהדיא בלא דחי לחמרינן לחדי מס כן מיטהר עליה: **נאמר שמירה בשבת ומורא במקדש.** והקישן הכתוב בפסוק אחד: **ניגמר מהכא דלא דחי.** משמע לאי מיירי בשחיטה ובזיכוי ניחא ותימה למאן דאמר ליה לחנות לאוקמי קרא בשחיטה ובזיכוי לגמרי משמע דבעלמא לחי מבבד לגרידא בלא הוה אחי לאפשר לקיים שניהם ולא מיירי בשחיטה ובזיכוי ומ"ש לגרידא ויל דשייך חנא בלאו משמעי קרא בשאר דבריס לחיכא בלא לאו גרידא בלא הוה אחי למיטעי ומ"ש והיכי נגמר מהכא בלא לחי לאחי עשה ולא מעשה להא כחיב (במות כג) ומש"ה הוה בלא לחי אחי מבל לאו גרידא לעולם מילף מכלאים בציצית דלחי ולאו"א לעשה לכיבוי הוחיל ועדיף כולי אחי לחוקמי כבובד לכבוד המקום אחיב עשה לבשה כמאן לליחיה לגמרי והוי כמאן לליכא בלא לאו גרידא וכמו כן עשה למקדש ועשה בשה כהן עדיפי מעשה לבשה משום מורא ומשום כפרה בשה כהן ומ"ש מנלן בלא לחי עשה לכיבוי אפי' לאו גרידא להא בשה ועומאה ולבשה אבבד כולהו עשה ולא מעשה ניהו וי"ל כיון דגלי לן קרא בלא מלינן לן בעשה לחוקם כבובד לכבוד המקום בלחי ג"כ אפילו לאו גרידא לן אחי במכלאים לא אלי גמיר משום לכיבוד הוי הכשר מצוה:

והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך. קשה למשמע לחי מייתי בשחיטה וזיכוי ניחא ולחרבה כ"ם דקשה טפי להיטמא ולא מחזיר לליכא כרת משבת לחיכא כרת ופקילה לניהם לא לחי הכא לחי מע"ג לחיכא לאו ועשה משום להוקם כבובד ויש לומר כיון דגלי קרא דגרע מעשה בעלמא לחי לאו אחי בו כרת והאי נמי לא אלי מהאי טעמא להוקם כבובד לכבוד המקום: **שכן** הכשר מצוה. פירש בקונטרס לעולם בשמוט לי בגל לי והא בעלמא לחי ומ"מ לא אילף מהכא לליכא עשה לייבוי לאו לחמות אשה משום לחיכא למיפרך שכן הכשר מצוה לחיכא לאפשר לקיים הכיבוי בלא אפשר לקיים המצוה בלא לחיית הלאו לחאפשר בחלילה וקשה לר"י לחאן זה לאפשר לחי מצוה לייבס משום כרת מלילה נמי לא בעי לכל לקיים המצוה בלא לחיית הלאו לחאפשר בחלילה וקשה לר"י לחאן זה לאפשר לחי מצוה לייבס משום כרת מלילה נמי לא בעי לכל שאין עולה לייטוס אין עולה לחלילה ולקמן בפ"ב (דף כ. ושם) ילפי' מקרא ועוד לחמרי' בהדיא שמעתא (דף כח.) דלא משמעין נבי יבוס לאפשר לקיים שניהם ע"י מלילה משום לחלילה בחקום ייבוס לאו מצוה היא ד) (ועוד לקמן לפי הגחת לחיכא קרא בכלאים ל"ל קרא כיון להכשר מצוה דוחה אפי' ל"ת שיש בו כרת) **ו)** ועוד למקקין לבשום מקום אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת משמע אפילו בהכשר מצוה ולקמן לפריך הכשר מצוה חיפוק לי מהתם לפי' הקונט' חיפוק לי מהתם מכיבוד אב דלא לחי אלא לחי ולחי ההוא למקדש לחאי למימר הא בעלמא לחי אפי' בלא הכשר מצוה ואין זה לויוק לדלמא לגופיה אילטריך לכיבוד לחי בעלמא לחי אילטריך למיכתב גבי מקדש לחא לחי אלא לחי ומיהו הא אילא למימר אלא אב על גב דבעלמא לחי גבי מקדש ה"א דלא לחי כמו בכיבוד דבכל מילי לבשה ה"א דלא לחי ולהכי אילטריך מילה ופסח ותמיד וכן חומר מהרכ"י ורמלה לר"י וכן פירש רבינו מנשל דבלאו לחמחר חוקי לה ומהכא לא נילף בעלמא דלא לחי אלא לחי בשה לכיבוד בבן הכשר מצוה בשחמר ומטמא ומניע מלהחזיר אבדה כדי להביא גוזלות לאחי בשה לחיית הלאו אין מחכילו ומלבישו אבל בעלמא לעביד גוף המצוה ילפינן מכלאים בציצית דלחי ולחר"י לכיבוד אב אפי' עוסק בגוף מצוה לא לחי דבכל ענין קא פסיק שלא יעשו לו וכיינו משום דבריח עשיי כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה קשיא לחמר לחמחר דלא לחי אלא לחי בשה לכיבוד בבן הכשר מצוה חיפוק לי מהתם דלא לחי ואם אינו ענין להכשר מצוה תניהו ענין לגוף מצוה:

יכול יתיירא אדם מבית המקדש. גמי מפיו לפ הוקרך לומר כן דפסיעה שלא ישתמש לו לפס פלהות אפל גמי המקדש פינטרין משום דהוי דבר שבקדושה ג"ע גמי מפיו פייך מורפ שלא יבעיטנו אפל במקדש אין יכול למנות אלא בדוחק כמו שמפרש והולך: (דף סב:)

מושבות דכתב רחמנא למה לי. והא דלרשין בפ"ק דפצח (דף כ.) בכל מושבות אי אתה מצניע אבל אתה מצניע במדורת בית המוקד היינו משום דהוי ליה למכתב מושבות וכתיב מושבותיכם ומלא כתיב לה מצערו (ג) לכם וכתב מושבות משמע לאתויי לכדהכא ופסוף פ"ק דקידושין (דף נ: ושם) דקאמר מושבות לכתב לאתויי גמי פצח ג"ל סד"א הואיל ובענין למועדות כתיב ליענני בה קידוש ד"ל כמועדות לה אלא מצערו אם בכל מושבותיכם קדשים אלא אפילו בשבת אין לי אלא בזמן שבהמ"ק קיים בזמן שאין בהמ"ק קיים מנין ת"ל (א) את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירה האמורה בשבת לעולם אף מורא האמורה במקדש לעולם אלא סד"א תיתי מהבערה (ב) דתנא דבי רבי ישמעאל (ב) לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה ת"ל מה ת"ל אי לרבי יוסי ללאו אי לר' נתן לחלק (ג) דתניא הבערה ללאו יצתה דברי ר' יוסי רבי נתן אומר לחלק ואמר רבא תנא מושבות קא קשיא ליה מושבות מה ת"ל מכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל מושבות דכתב רחמנא בשבת למה לי (ד) משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפי שנאמר (ג) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת (ה) שומע אני בין בחול בין בשבת ומה אני מקיים (ד) מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד או אינו אלא אפילו מיתת ב"ד ומה אני מקיים והומת בחול ולא בשבת או אינו אלא אפילו בשבת ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר (ה) והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם מה מושבות האמורים להלן בב"ד אף מושבות האמורים כאן בב"ד (ד) ואמר רחמנא לא תבערו מאי לאו רבי נתן היא דאמר לחלק יצתה וטעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי לא רבי יוסי ותיהוי נמי ר' יוסי אימר דאמר רבי יוסי הבערה ללאו יצתה הבערה גרידתא הבערה דב"ד בישול פתילה הוא וא"ר ששת (ה) מה לי בישול פתילה מה לי בישול סמנין אמר רב שימי בר אשי האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי ל"ת אלא משום דמייתי (ו) מק"ו והק"ו מה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחיא שבת מק"ו ומה לא משבת אתה מתיירא. גלא כתיב ביה מורפ: פונדתו. מינקי שמוזר בו מתניו: קפנדריא. לקנר הילוכו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בפנגדו ולא לפס עבודה אלא לעשות לרכיו: מק"ו. מפרש בנכרכות בפ' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מפוס ק"ו לרוק שהוא מפוס לפני הקב"ס: מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה: ללאו יצאתה. לומר שאין מייבין עליה כרת ופקילה אלא לאו בעלמא: לחלק. אלא תאמר אינו אלא מייב פקילה עד שיאמר שבת בכל מלאכות לכך יצתה הבערה מן הכלל לחלק מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה ומייב עליה כרת ופקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו': ה"נ ואמר רבא כו': מושבותיכם. בכל מקום שאתם יושבים אפילו בפולה לגרך: חובת הגוף היא. ואינה תלויה בקרקע בכלאים ובלה ותרומות ומעשרות: או אינו כו'. לקמן מפרש: והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב מלך כאן כו': מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הבערה אב מלאכה היא: לחלק הבערה אב מלאכה היא וכבית הבחירה ואפ"ה אי לאו ר' נתן לחלק מה בית הבחירה אב מלאכה ואין לה מיתת ב"ד אף הבערה אב מלאכה ואין לה מיתת ב"ד: פתילה. של אבר ממין ווורקה לתוך פיו ויולדת לתוך מעיו והאי ניסול גמור הוא ואב מלאכה הוא ממשכן ילפינן ושסול סמנין היה במלאכת המשכן לנצע מלאכת ומולעת שני: אמר רב שימי האי תנא. לתיניטרין דנפיש לה קרא למיסר מיתת בית דין בשבת שלא מפוס לחי לא לחמעוטינן ה"א דחי מפוס שלא טעמת לעשה דחי מפוס דהוה מייתי ליה נקל ומומר דלחי שבת: רלישה

לא רבי יוסי. ואי אינו דקאמר מפוס דשבת עשה ול"ת (וה"ק אי אינו אלא לחי מיתת ב"ד) ל"ת מפוס דשאר לאוי ואפ אינו ענין לפתילה תנהו ענין לרלישה עלמה ע"כ) וי"ל דבכל דוכתין מפוקי מינה מכשירי מלוה שאי אפשר לעשותה מע"ס כמלוה עלמה כדתנן בפרק רבי מליעזר דמילה (שבת דף קכ. ושם) אם לא הביא ובפסחים פ' אלו דבריס (דף פט:) גלל אמר רבי עקיבא כו' והכא נמי אפשר לעשות הפתילה מע"ס מדאלטריך קרא למעוטי (ז):

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ו מהלכות שבת הלכה ט"ו ס"ג:
כד ב מיי' שם ס"כ:
כה ג מיי' שם הל' ז:
כו ד מיי' פ"ל מהל' סנהדרין הלכה ג ופכ"ד מהל' שבת הל' ז:

תוס' ישנים

ומעמא דבהב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי. פי' הא בעלמא דחי ואינו ר"ל דאי לא כתב לא תבערו ה"א דדחי. דזה אינו דודאי אי לא כתב שום קרא ה"א מסברא דלא דחי אלא ה"פ מדאטריך לא תבערו מכלל דבעלמא דחי דאי בעלמא לא דחי. לשתוק מלא תבערו דלעולם ידענין מסברא דלא דחי. אלא מדאטריך לא תבערו מכלל דבעלמא דחי. וא"ת היכי לישתוק קרא מלא תבערו הא אצטריך למימר דלחלק יצאת. וי"ל דממושבותיכם קא סמיך וה"ק טעמא דכתב רחמנא לא תבערו אש בכל מושבותיכם. וא"ת א"כ היכי מפיק מינה ר' נתן לחלק הא אצטריך לומר מה להלן מיתת ב"ד אף כאן מיתת ב"ד ט) וי"ל דא"כ לכתוב קרא לא תעשו אש בכל מושבותיכם ומדשני בלשון לא תבערו נפקא לן לחלק. אבל מ"מ קשה דהא אצטריך קרא דמושבותיכם למימר בכל מושבותיכם אי אתה מביא אבל אתה מביא בבית המוקד. וי"ל דאי אתא לדרשא דהתם לכתוב קרא לא תבערו אש לכם. ואי לג"ש דהכא אתא לא לכתוב אלא מושבות מאי מושבותיכם ש"מ כולהו. ועקשה להר"ם אימא מושבות להיתירא נאמר כאן מושבות ונאמר להלן מושבות מה להלן שבת אף כאן שבת וקאמר רחמנא והיו אלה לכם דליכא למימר כל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן דטפי עדיף לאקושי לקולא דהוי חדוש בדידיה ואשמעינן חומרא בדוכתא אחריתי ואי מקשינן לחומרא לעולם לא הוי חדוש דלעולם מסברא יש לנו לומר לא דחי. ועוד דאי מקשינן לחומרא משמע קולא בדוכתא אחריתי דמשמע הא בעלמא דחי. וצ"ל דקים ליה דהכי נאמר הג"ש דמושבותיכם לאיסורא: **לא ר' יוסי היא ואא"כ** ל"ל **עליה**. וא"ת וכי מוקמת לה כר' יוסי להקשות למה לי עליה. וי"ל דהכי ר"ל פירושא לר' יוסי מאי ליעביד מעליה:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** כרכות נד., ב) סנהדרין לה:, **ג)** שם: סב. שבת ע. לקמן נג.; **ד)** מכילתא פרשה ויקהל, **ה)** [שבת קו. ע"ש], **ו)** [וע"ע תוס' שבת ע. ד"ה בפנדריא ובו' ומ"ש בפילון], **ז)** גליון, **ח)** [וע' תוס' פסחים עה. ד"ה למעוטין], **תוס' ישנים ט)** עי' כאן בתוס' ד"ה טעמא.

מסורת הש"ס לירושלמי

דתניא הבערה ללאו יצתה כו'. שבת ה, ה. ז, ב. מה מושבות האמורים להלן בב"ד. שבת ז, ב. סנהדרין ד, ו. מיל ו, ו. בישול פתילה. ע"ש:

הגהות הב"ח

(ו) גמ' דמייתי ליה מק"ו ובו"ק: **(ז)** תוס' ד"ה ומעמא כתיב כל מושבותיכם ובו' ומלא כתיב לה מצערו כל נפולכם וכתב מושבות וכו' כמועדות לה דמלא מצערו פס: **(ח)** ד"ה (או אינו ובו' מלא וכו' מושבות ושוע) תפ"מ ו"ל ס"פ אין בין ומתקן זה ומהו הקשה כו' שייך בפוף העמוד ולי נראה דפ"ל למתקן מלא כל דבור זה שייך בפוף העמוד: **(ט)** ד"ה לא ר' יוסי וכו' דבפנ דתמיהי ני"ב כלן שייך ד"ה לו אינו כו' הכתוב למעלה:

גליון הש"ס

גמ' **שומע אני בין בחול בין בשבת.** ע' פסחים ז' עה ע"ח תד"ה למעוטי:

תורה אור השלם

א) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ אֲנִי יְיָ:
(ויקרא יט, ל)

ב) לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:
(שמות לה, ג)

ג) וְכִי יִהְיֶה בְּאִישׁ חֵטְא מִשְׁפַּט מָוֶת וְהוּמָת וְתָלִיתָ אֹתוֹ עַל עֵץ:
(דברים כא, כב)

ד) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִוא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָל הָעֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ:
(שמות לא, יד)

ה) וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:
(במדבר לה, כט)

ו' ע"ב

לא מיום ה**שבת** עצמה **אתה מתיירא**, שהרי לא כתוב לשון "מורא" לגבי שבת (רש"י), **אלא ממי שהזהיר** וציוה **על השבת** אתה מתיירא, **אף מורא האמורה במקדש, לא ממקדש** עצמו **אתה מתיירא, אלא ממי שהזהיר** וציוה **על המקדש** אתה מתיירא. הגמרא מבארת: **ואי זו היא מורא מקדש -** ומה הוא מורה המקדש שעליו ציותה התורה? **לא יכנס אדם בהר הבית במקלו** שבידו, או **במנעלו**, או **בפונדתו -** חגורה שנותנים בו כסף (ארנק), **ובאבק שעל גבי רגליו, ולא יעשנו קפנדריא -** קיצור דרך לצורך עסקיו. **וכן רקיקה** בהר הבית אסורה **מ**דין **קל וחומר** מלבוש שק, שכתוב (במגילת אסתר ד, ב) "כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק", ומה לבוש שק שאינו מאוס אין לבוא לפני מלך בשר ואדם, כל שכן רקיקה שהוא מאוס שאין לבוא לפני הקב"ה. רש"י.

ואין לי שאסורים דברים אלו, **אלא בזמן שבית המקדש קיים**, אבל **בזמן שאין בית המקדש קיים מנין** שאסורין וחייבים במורא מקדש [כבשעת בניינו]? **תלמוד לומר -** כתבה התורה "**את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו**" **-** התורה כתבה שמירת שבת ומורא מקדש באותו פסוק, להקיש זה לזה ולומר, **מה שמירה האמורה בשבת** נוהגת **לעולם, אף מורא האמורה במקדש** נוהגת **לעולם** גם אחר חורבן המקדש.

ואם כן מאחר שהפסוק אינו מיותר, חוזרת הקושיא מנין שעשה (שאינו הכשר מצוה) דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

[ואם כן מדוע צריך את הפסוק "עליה" לאסור יבום באחות אשתו].

הגמרא מביאה מקור אחר שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת:

אלא לכן צריך את הפסוק "עליה" [לאסור ייבום באיסור ערוה], שאם לא כן, **סלקא דעתך אמינא -** הייתי חושב לומר **תיתי מהבערה -** נלמד שעשה (דיבם) דוחה לא תעשה (דאחות אשה) שיש בו כרת מאיסור הבערת אש בשבת, **דתנא** בברייתא **דבי** מפי **רבי ישמעאל**, כתוב בתורה (שמות לה, ג) "**לא תבערו אש בכל מושבותיכם** ביום השבת", **מה תלמוד לומר? -** מה בא הפסוק ללמד הרי כבר נאמר (שמות כ, י) "לא תעשה כל מלאכה", והעברת אש בכלל מלאכות שבת?

הגמרא מפסיקה את הברייתא ומקשה:

מה תלמוד לומר? - מה השאלה מה תלמוד לומר? הרי כבר נחלקו תנאים מה בא הפסוק ללמד, **אי לפי רבי** יוסי בא הפסוק **ל**למד שעונש הבערת אש בשבת אינו אלא רק **ב**לאו ולא כשאר מלאכות שבת שחייבין עליהם כרת ומיתת בית דין. **ואי לפי רבי נתן** בא הפסוק ללמד שיש **לחלק** בין מלאכה למלאכה **-** כלומר, שהיה מקום לומר מדכתיב "לא תעשה כל מלאכה" שלא יהיה חייב סקילה אלא רק כשיחלל שבת ויעשה כל המלאכות יחד, לכן כתבה התורה הבערה בפני עצמה ללמד כשם שחייב על הבערה לבד, כך שאר מלאכות של שבת חייב על כל אחת ואחת לבד, וכ**דתניא, הבערה ללאו יצתה דברי רבי יוסי. רבי נתן אומר** הבערה **לחלק** יצתה.

הגמרא מביאה תירוץ אחר לבאר את דברי הברייתא:

ואמר רבא תנא דבי רבי ישמעאל [לא על עצם הפסוק קשה לו, אלא] "**מושבות" קא קשיא ליה -** קשה לו רק על המילה "מושבות" שכתבה התורה [בכל מושבותיכם], **מה תלמוד לומר?** מדוע הוצרכה התורה לכתוב "בכל מושבותיכם" ללמד שמצות שבת נוהגת בכל מקום (בין בארץ ובין בחוץ לארץ), הרי **מכדי -** כיון **ש**מצות **שבת חובת הגוף היא -** מצות שבת מוטלת על האדם לקיימו, ואין זה חובה על הקרקע כמו מצות כלאים וערלה ותרומות ומעשרות, **ו**הרי כל מצוה שהיא **חובת הגוף** הדין הוא **שנוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ**, אם כן "**מושבות" דכתב רחמנא -** שכתבה התורה לגבי העברת אש **בשבת למה לי** - הרי זה מיותר?

מתרצת הברייתא:

משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד, לפי שנאמר לגבי חיובי מיתת בית דין (דברים כא, כב) "**וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת**" שמצוה על בית הדין להמיתו, **שומע אני -** הייתי חושב שמצוה על בית הדין להמיתו **בין ב**יום חול ו**בין ב**יום ה**שבת -** ומותר לחלל עליו את השבת, **ומה אני מקיים -** ומה שכתוב לגבי שבת (שמות לא, יד) "**מחלליה מות יומת**" שאסור לחלל את השבת? היינו דוקא **בשאר מלאכות חוץ מ**מצות **מיתת בית דין**, הברייתא מסתפקת, **או אינו -** או אולי אין הדין כן, **אלא אפילו ב**מיתת **בית דין** אסור לחלל את השבת, **ומה אני מקיים -** ומה שכתוב בפסוק לגבי מיתת בית דין "**והומת**" שמצוה על בית הדין להמיתו, היינו דוקא **ב**יום **חול ולא ב**יום ה**שבת, או אינו -** או שמא אין הדין כן **אלא** מצוה על בית דין להמיתו **אפילו בשבת**? **תלמוד לומר -** כתבה התורה לגבי שבת "**לא תבערו אש בכל משבתיכם**", **ולהלן** - לקמן **הוא אומר -** כתוב בתורה לגבי מיתת רוצח (במדבר לה, כט) "**והיו אלה לכם לחקת משפט לדרתיכם בכל מושבתיכם**", ודורשים בגזירה שוה, **מה "מושבות" האמורים להלן -** מה "מושבותיכם" שכתבה התורה בפרשת רוצח מדבר **ב**מיתת **בית דין, אף "מושבות" האמורים כאן -** שכתוב בפרשת שבת בהעברת אש מדבר **ב**מיתת **בית דין** [מיתת שריפה], **ואמר רחמנא -** ועל זה אמרה התורה "**לא תבערו** אש" שאסור להעביר אש, שאין מצות מיתת בית דין דוחה שבת.

ומסיימת הגמרא את ההוכחה:

מאי לאו האם אין הברייתא בשיטת **רבי נתן היא -** כלומר, ודאי הברייתא סוברת כשיטת רבי נתן **דאמר** שהבערה **לחלק** בין מלאכה למלאכה **יצתה,** ולשיטתו

ו: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

יכול יתיירא אדם מבית המקדש. גבי מציו לא כתיב לומר כן דכתיב שלא יעמוד ולא ילמוד אצל גבי המקדש לינטרין משום דהוי דבר שבקדושה ק"ל גבי מציו שייך מורא שלא יבעיטנו אצל במקדש אין יכול למנות אלא כדומה כמו שמפרש והולך: (דף סב:)

מושבות דכתב רחמנא למה לי. והא דלרשיון כתיב (דף כ.) כל מושבות אי אתה מצטיר אצל אתה מצטיר במזרח בית המוקד היינו משום דהוי ליה למכתב מושבות וכתיב מושבותיכם ומלא כתיב לא תצטרו (ג) לכם וכתב מושבות משמע לתתא לכדהכא ופסוף פ"ק דקידושין (דף ו: ושם) דקאמר מושבות דכתב רחמנא גבי שבת ל"ל סד"א הואיל ובענין למועדות כתיב ליצטרי בה קידוש ד"ל כמועדות לא מלא תצטרו אם כל מושבותיכם קדשים אלא מקרא אחריני לאתויי אל הכהנים דכתיב שבת היא לה' בכל מושבותיכם להסוך קרא בענינא דמועד כתיב: (ג) **או** אינו אלא אפילו בשבת. משום מה לי מוסרת רבה מה לי מוסרת זוטא דקאמר ה"ק יהודה כהן היכא בעי לאוקמי רבי ישמעאל כר' יוסי דאמר הצטרה לגלוי יתמה והא בפ"ק דשבת (דף יב: ושם) אמר רבי ישמעאל קלא ושטה ואמר לכשיבנה בהמ"ק אביא מטלית שאמה מלמא דהצטרה יש כרת ועוד קשה דנהי נמי רבי יוסי היא מ"מ מי לא גלו לא תצטרו הוי למיגא למיתא דמיתא ב"ד נמי למיגא משום מה לי מוסרת רבה כו' אע"ג דנטילת נשמה אב מלאכה הוא ול"ל כי כתב לא תצטרו לינטרין נמי עליה בחמת אשה ליכא מקילה דלא ניחא מה לי מוסרת כו' וי"ל דבלא"ה פריך שפיר טפי: **מעמא** דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי. נסמוך מוכח דלא צבי למימר הסתם מדלינטרין לא תצטרו לאסור מכלל דבעלמא אי דמפקת לאי לאו לא תצטרו ה"א דלידמי כמו בכלאים גלייתי דמה לי מוסרת רבה ומה לי מוסרת זוטא ולינטרין לא תצטרו לגלוסיפי ולא"ת ולכיון לגלוסיפי לינטרין לדרבה נילף מהכא דלא דמי דלא ממרין מה לי מוסרת רבה מה לי מוסרת זוטא דקאמר הכא מי מיכח כמו בפרק לפיכך מקילה אבל לאו הכי גרידא הסתם ממרין מה לי מוסרת רבה כו' וי"ל דלא מצי למילף אלא לאו הכי גרידא דהסתם מקילה מה לי מוסרת רבה מה לי מוסרת זוטא וה"מ דלדמי לאו הכי גרידא דהסתם כמו כלמו ותמותו דלהכי לא תהדלי ק"ל הסתם נמי מדלינטרין כלעיל ואין מוסיף על מי מיגו וכל קונגיא זו לא מתיא כר"ש דלר"ש לינטרין לא תצטרו לגשמועינן דמקלקל בהצטרה מייב דמלאכת רחמנא הצטרה ברייתא בת כהן נפקא לה מדכתיב בת כהן כי תהיה כר"ש דלר"ש סוגיא מתיא כרבי יהודה דמחייב תיקון מקוני גבוה כמו מילה וקריעה על מת ורבי יוסי ורבי נתן נמי דלא כר"ש דלדידיה ליכא למידרש ללאו ומלקק כיון דלינטרין למקלקל בהצטרה ור"ש נפקא ליה לחלק מהיכא דנפקא ליה לגשמועינן בפ' כלל גדול (שם דף ע.) ועוד אר"י דאי ללמוד על מקלקל בהצטרה למוד קאתי הוה ליה לגשמועינן במקום שאין מצוה בהצטרה וה"ק והיכי דרשינן ללאו או לחלק כיון דלינטרין לא תצטרו למיתת ב"ד דלא דמי דאמר ר' יוסי דדרשינן מדכתיב הצטרה דאי למיתת ב"ד למוד מתת ה"ל למכתב לא תעשו כלא מושבותיכם (ו) וה"ק מה להצטרה דשיכול פתילה לא תימא שבת הוי כמכתב לא תעשו כשנתבשלה פתילה מתמול או מנק וסיף תדמה שבת מטעם מה לי מוסרת רבה מה לי מוסרת זוטא ומיהו למאי דיליף מק"ו ע"כ לא תימא לא תצטרו אלא לרבויי עשמה להק"ו עשמה הוי מוסף מוסיף ומפקת מיניה מה להצטרה דחמירי מיניה דשבת ויו"ט דחמירי מיניה דמלאכת עבודה ואפילו הכי מצטרו לגפוקי הק"ו (ויל"ל כיון דגלי לן דלא ממרין מה לי מוסרת רבה מה לי מוסרת זוטא בהכשר מזוה ה"ה במזוה עשמה לא ממרין ג"כ (תפילו) הכשר מזוה נפקא לן מדלעיל ואם אינו ענין לפתילה תנהו ענין לרבויי עשמה ע"כ) וי"ל דבכל דוכתין מסוינן מכשירי מזוה שמי לפשר לעשוחה מע"ם כמזוה עשמה כדתנן בפרק רבי מלישזר דמילה (שבת דף קל. ושם) אם לא הניח ובפסחים פ' אלו דברים (דף פט:) כלל אמר רבי עקיבא כו' והכא מי לפשר לעשות הפתילה מע"ם מדלינטרין קרא למעוטי (ז):

לא רבי יוסי. ואם תימא דקאמר משום דשבת עשה ול"ת (וה"ק אם אינו אלא מפי מיתת ב"ד) ק"ל משום דשמחי לאו דשבת דמחירי (ז):

ומה

לא משבת אתה מתיירא. אלא כמיב כיה מורא: פונדתו. מרנקי שחוזר בו ממניו: קפנדריא. לקבל הילוכו שלא להקריף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו ולא לשם עבודה אלא לעשות צרכיו: מק"ו. מפרש בכרכות בפ' הרואה (דף סב:) מכי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מתוס ק"ו לרוק שהוא מתוס לפני הקב"ה: מה ת"ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה: ללאו יצאתה. לומר שאין מייבין עליה כרת ושקילה אלא לאו בעלמא: לחלק. אלא תאמר אינו מייב שקילה עד שיאמר שבת בכל מלאכות לכך יצתה הצטרה מן הכלל לחלק מה הצטרה מיוחדת שהיא אב מלאכה ומייב עליה כרת ושקילה בפני עצמה אף כל שהוא אב מלאכה כו': ה"ג ואמר רבא כו': מושבותיכם. בכל מקום שאתם יושבים אפילו במוקף לגלוך: חובת הגוף היא. ואינה מלויה בקרקע בכלאים ועלה ותרומות ומעשרות: או אינו כו'. לקמן מפרש: והיו אלה לכם. גבי מיתת ב"ד כתיב בפרשת רוצחים: ה"ג מה מושבות האמורים להלן במיתת ב"ד הכתוב אף כאן כו': מאי לאו ר' נתן היא. דאמר הצטרה אב מלאכה היא וכתיב אב אי אתה לגשמועינן ה"ק אי אתה מצטרו לגלוסיפי ולא"ת אי אתה מצטרו לגלוסיפי ולא לגלוסיפי אי אתה מצטרו לגלוסיפי ולא לגלוסיפי ולא"ת

המבעיר אש בשבת, אב מלאכה היא, וחייב עליו כרת וסקילה. **וטעמא דכתב רחמנא -** ודוקא משום שכתבה התורה "**לא תבערו** אש", לכן אין מצות מיתת בית דין דוחה שבת, **הא לאו הכי** - אבל אם התורה לא היתה כותבת, הייתי אומר **דדחי** מצות מיתת בית דין איסור לאו דהעברה בשבת אפילו שיש בו כרת. מוכח מכאן שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

הגמרא דוחה:

לא! אין הברייתא סוברת כרבי נתן שלאו דהעברה לחלק יצתה וחייב עליה כרת, אלא הברייתא סוברת **כרבי יוסי** שהעברה ללאו יצתה, והעברת אש בשבת אינה אלא בלאו רגיל. ואין מכאן ראיה שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

הגמרא מקשה:

ותהוי נמי - אפילו אם נאמר כדבריך שהברייתא **רבי יוסי** היא, מכל מקום ניתן להוכיח מכאן שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, כי **אימר דאמר** - כי יש לומר, עד כאן לא אמר **רבי יוסי העברה ללאו יצתה** ואין בו כרת, אלא ב**העברה גרידתא -** בהעברת אש בלבד, אבל ב**העברה דבית דין** שהיא לצורך מיתת שריפה, **בישול פתילה הוא -** יש בו גם בישול של עופרת [שמבשלים את העופרת ושופכים אותה לתוך פיו של הנידון למיתה], **ואמר רב ששת** בישול פתילה של עופרת חייב משום "מבשל" שיש בו כרת, כי **מה לי בישול פתילה מה לי בישול סמנין -** שהרי אין הבדל בין בישול פתילת עופרת לבין בישול סמנין שהיה במלאכת המשכן, [שממנה לומדים איסור מלאכת בישול בשבת] שחייבים עליו כרת לדברי הכל.

ואם כן אם לא הפסוק ["לא תבערו"] הייתי אומר שמיתת בית דין דוחה איסור לאו דשבת שיש בו כרת, מוכח מכאן שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת.

הגמרא דוחה ומפרש את הברייתא באופן אחר:

אמר רב שימי בר אשי, האי תנא דבי רבי ישמעאל שכתב בברייתא שאם לא הפסוק "לא תבערו וכו' " (מושבות) הייתי אומר שמצות מיתת בית דין דוחה שבת, **לא משום** שהוא סובר **דאתי עשה ודחי** (ודוחה) **לא תעשה** שיש בו כרת, ולכן מצות מיתת בית דין דוחה שבת, **אלא** הטעם שמיתת בית דוחה שבת **משום דמייתי מקל וחומר -** הייתי לומד זאת מקל וחומר, **והכי קאמר -** וכך נפרש את דברי הברייתא: **מה אני מקיים "מחלליה מות יומת", בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין, אבל מיתת בית דין דחיא -** דוחה **שבת** מדין **קל וחומר** מעבודת קרבנות בשבת,

ז' ע"א

ומה עבודה של קרבנות ציבור **שהיא** יותר **חמורה** משבת, [שהרי מקריבים בשבת] **ודוחה** את ה**שבת**, ובכל זאת **רציחה דוחה אותה -** שאם הכהן רוצח, שהרג את הנפש ונגמר דינו למיתה, ורצה לעבוד עבודה בבית המקדש (ועדיין לא התחיל, רש"י), בית דין מוציאין אותו מבית המקדש [אפילו אם אין כהן אחר ראוי לעבודה. תוס'] ודוחים את העבודה ולוקחים אותו למיתה, **שנאמר** (שמות כא, יד) **"מעם מזבחי תקחנו למות"**, אם כן **שבת** ש**היא** קלה יותר ו**נדחת מפני עבודה, אינו דין שתהא רציחה -** מיתת בית דין של רוצח **דוחה אותה**! ולכן צריך את הפסוק "לא תבערו" ללמד שאין מיתת בית דין דוחה שבת. [ולא כפי שאמרנו משום שעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת].

הגמרא מבארת לפי הסבר זה את המשך הברייתא:

ומאי "או אינו" דקאמר - מה כוונת התנא בהמשך הברייתא כשהוא מסתפק ואומר "או אינו אלא אפילו מיתת בית דין אינו דוחה שבת", הרי אחרי שלמדנו מקל וחומר שכן דוחה, איזה סברא יש לומר שלא תדחה?

הגמרא מפרשת:

הכי קאמר - כך כוונת התנא לומר, **קבורת מת מצוה** (מת שאין לו קוברים) **תוכיח** שלא כמו הקל וחומר, שהרי מת מצוה אף על פי ש**קבורתו דוחה את העבודה**, מכל מקום **אין** קבורתו **דוחה את השבת**. אף כאן יש לומר שמצות מיתת בית דין אף על פי שהיא דוחה את העבודה, מכל מקום לא תדחה את השבת!

הגמרא מבארת את המשך דברי התנא שאמר שוב "או אינו אלא אפילו בשבת":

הדר - חזר התנא ו**אמר** שיש להסתפק ולומר שאולי באמת **קבורת מת מצוה** עצמה **תדחה שבת מכוח** אותו **קל וחומר: ומה עבודה** של קרבנות ציבור **שהיא דוחה שבת**, בכל זאת **קבורת מת מצוה דוחה אותה**, שכן למדנו מ**יתור** לשון שכתבה התורה בפרשת נזיר (במדבר ו, ז) **"ולאחותו"** (רש"י), אם כן **שבת** ש**היא** קלה יותר ו**נדחה מפני עבודה, אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה**? ולפי סברא זו נדחה הפירכא (מקבורת מת מצוה), ואם כן שוב יש ללמוד מהקל וחומר שמצות מיתת בית דין תדחה שבת! מסיימת הברייתא **תלמוד לומר -** לכן צריך את הפסוק **"לא תבערו"** ללמד שאין מיתת בית דין דוחה שבת.

הגמרא כעת רוצה לבאר את דברי הברייתא "או אינו", לפי הפירוש הקודם שלמדנו:

ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא - ולפי מה שפירשנו בתחילה שהטעם שמיתת בית דין דוחה שבת, הוא משום **דאתי עשה ודחי לא תעשה, מאי או אינו דקאמר -** מה כוונת התנא [בהמשך הברייתא] כשהוא מסתפק ואומר "או אינו אלא אפילו מיתת בית דין אינו דוחה שבת", הרי מאחר שעשה דוחה לא תעשה אפילו שיש בו כרת, איזה סברא יש לומר שלא תדחה?

הגמרא חוזרת ומבארת את הברייתא מתחילתה:

הכי קאמר - בתחילה אמר התנא: מדכתיב "וכי יהי באיש חטא משפט מות והומת" שומע אני שמיתת בית דין דוחה שבת, ו**מה אני מקיים -** ומה שכתוב לגבי שבת (שמות לא, יד) **"מחלליה מות יומת"** שאסור לחלל את השבת? היינו דוקא **בשאר מלאכות חוץ מ**מצות **מיתת בית דין, אבל מיתת בית דין דחי** (דוחה) **שבת**, משום **דאתי עשה ודחי לא תעשה. הדר -** חזר התנא ו**אמר** שיש להסתפק ולומר, כי **אימר דאמרינן -** מתי אומרים (לכלל זה) **דאתי עשה ודחי לא תעשה** רק כשמדובר ב**לא תעשה גרידא -** בלא תעשה שאין בו אלא עונש מלקות בלבד, אבל ב**לא תעשה שיש בו** עונש **כרת** כמו כאן לגבי שבת, **מי שמעת ליה דדחי** - האם שמעת דעשה דוחה לא תעשה? **הדר -** שוב חזר התנא ו**אמר** "או אינו אלא אפילו בשבת" אמרינן דעשה דוחה לא תעשה, שהרי **אטו -** האם בכל התורה כולה כשאומרים ש**עשה דוחה את ה'לא תעשה'**, האם אין ה'**לאו** של ה'**לא תעשה חמור מיניה** - חמור יותר מהעשה? [ברור שכן, שהרי עונשה של הלאו במלקות, רש"י], **ובכל** זאת **קאתי עשה ודחי ליה -** ובכל זאת אומרים שהעשה (שהוא קל) דוחה את הלא תעשה (שהוא חמור), אם כן **מה לי -** מה ההבדל אם העשה דוחה **חומרא זוטא -** חומרה קטנה, דהיינו לאו שאין בו כרת, **ומה לי -** ומה ההבדל שהעשה תדחה **חומרא רבה -** חומרא גדולה, דהיינו לאו שיש בו כרת. ואם כן תדחה מצות מיתת בית דין איסור העברה דשבת אפילו שיש בו כרת? **תלמוד לומר -** לכן צריך את הפסוק **"לא תבערו"** ללמד שאין מיתת בית דין דוחה שבת.

עד כאן ביאור הברייתא לפי הפירוש הקודם. אבל לפי מסקנת הגמרא הטעם של הברייתא הוא משום קל וחומר, ולא מדין עשה דוחה לא תעשה, ואם כן חוזרת השאלה מדוע צריך את הפסוק "עליה" לאסור יבום באיסור ערוה, הרי אין שום מקור להתיר ולומר שהעשה (דיבום) ידחה את הלא תעשה (דאיסור ערוה) שיש בו כרת?

הגמרא מבארת באופן אחר מדוע צריך את הפסוק "עליה":

אלא [**איצטריך**] - צריך את הפסוק "עליה" לאסור, שאם לא כן **סלקא דעתך אמינא -** הייתי חושב לומר, שכאן התירו איסור ערוה, שהרי עצם מצות יבום אינו אלא באשת אחיו, והתירה התורה ליבמה (כשמת בעלה) אף על פי שהיא אסורה עליו בכרת, ואם כן הייתי אומר **תהוי האי אשת אח -** תהא אשת אח זו שהוציאה והתירה אותה התורה מכלל כל איסורי העריות, **דבר שהיה בכלל** איסור ערוה **ויצא מן הכלל ללמד** שמותרת להתייבם, **לא ללמד על עצמו** בלבד **יצא, אלא ללמד על הכלל כולו** כל העריות **יצא** שגם הם

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** [כריתות ג:], **ב)** זמחים מט., **תוס' ג)** [ל"ל שהרגן], **ד)** [וע"ע תוס' סנהדרין לה:], **ה)** ל"ל א"כ, תוס' **ישנים ו)** ל"ל הלא לימצרין למכתב עליה לפי לאו עליה כו'.

מסורת הש"ס לירושלמי

דבר שהיה בכלל כו'. סוטה ג, ד. אשת אח בכלל כל בו'. ה"ג. דבר שהיה בכלל כו'. פאה ה, ד. סוטה ט, ה. ועי' פסחים ה, ג:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אטו עשה לדוחה לא: **(ב)** שם בכלל כל הקדשים היו: **(ג)** שם הכא נמי ה"א לא עשה לא בכלל: **(ד)** רש"י ד"ה לימה וכו' היה על גבי עגל מזבח ועבודה דידו שנאמר כל"ל והד"ה: **(ה)** תוס' ד"ה ומה וכו' כל' טרפון אלא ללא מקיק: **(ו)** ד"ה תלמוד וכו' נקרבן צטור כדי כל"ל ואות ד' נמחק:

גליון הש"ס

גמ' **לאו** ל"ת חמור מיניה. עיין רמב"ן פרשה יתרו בפסוק זכור את יום השבת:

תוס' ד"ה **לפי** כו' **דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש.** עיין תפוסת רמד"ס ת"ש סימן נג:

תורה אור השלם

א) וְכִי יַזִּד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת:
[שמות כא, יד]

ב) לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יְשַׁמֵּא לְאָחִיו וּלְאַחְתּוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֵתִים כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ: [במדבר ו, ז]

ג) לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:
[שמות לה, ג]

ד) וְשָׁמְרָתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָל הָעֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ:
[שמות לא, יד]

ה) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיהוָה וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ:
[ויקרא ז, כ]

ו) וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה לִפְנֵי יְהוָה דָּם הַחַטָּאת הוּא: [ויקרא יד, יג]

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה. שמא היה רוצה כהן ורוצה לעבוד עבודה ג"ד שולחים ומפיקין אותו למות אלא מ"כ היה על (ד) גגו של מזבח ועבודה בידו: שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות. ואלא מעל מזבחי: ומאי או אינו דקאמר. הומיל ומקל ומומר אחת דחמית היכי מצינו למימר מי אינו אלא מלא אפי' מיחת ג"ד לא דחית: קבורת מת מצוה דחיא עבודה. מולמחוחו פ"ק דמגילה (דף ג:) ואינו דומה את השבת אף אני אדחה רציחה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר ה"ק קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה (ב)מולאחותו שבת שנדחה מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל (ג)לא תבערו ולמאי דסלוק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים (ד)מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיחת ב"ד אבל מיחת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אטו עשה (ה)דוחה את ל"ת (ו)לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [איצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא (ו)דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד (ח)והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל (ג)קדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הכא נמי (ג)הא אשת אח בכלל כל הערויות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל ערויות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הכא כלל באיסור ופרט בהיתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתניא (ג)דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד (ו)ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם (ז)לפי שיצא אשם מצוערע לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל הימנית (ח)יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תלמוד

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שנאמר (א)מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר ה"ק קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה (ב)מולאחותו שבת שנדחה מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל (ג)לא תבערו ולמאי דסלוק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים (ד)מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיחת ב"ד אבל מיחת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אטו עשה (ה)דוחה את ל"ת (ו)לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [איצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא (ו)דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד (ח)והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל (ג)קדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הכא נמי (ג)הא אשת אח בכלל כל הערויות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל ערויות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הכא כלל באיסור ופרט בהיתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתניא (ג)דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד (ו)ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם (ז)לפי שיצא אשם מצוערע לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל הימנית (ח)יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח תלמוד

רציחה דוחה אותה. שמא היה רוצה כהן ורוצה לעבוד עבודה ג"ד שולחים ומפיקין אותו למות אלא מ"כ היה על (ד) גגו של מזבח ועבודה בידו: **שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות.** ואלא מעל מזבחי: **ומאי או אינו דקאמר.** הומיל ומקל ומומר אחת דחמית היכי מצינו למימר מי אינו אלא מלא אפי' מיחת ג"ד לא דחית: **קבורת מת מצוה דחיא עבודה.** מולמחוחו פ"ק דמגילה (דף ג:) **ואינו דומה את השבת אף אני אדחה רציחה דוחה אותה שבת** אף מצוה דוחה אותה (ב)מולאחותו שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל (ג)לא תבערו ולמאי דסלוק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים (ד)מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיחת ב"ד אבל מיחת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אטו עשה (ה)דוחה את ל"ת (ו)לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [איצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא (ו)דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד (ח)והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל (ג)קדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הכא נמי (ג)הא אשת אח בכלל כל הערויות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל ערויות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הכא כלל באיסור ופרט בהיתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתניא (ג)דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד (ו)ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם (ז)**לפי שיצא אשם מצוערע לידון בדבר החדש.** מה אחטאת מצורע טעונה נסכים מה אשם מצורע לידון בדבר החדש. ומאי מצורע לידון בדבר החדש. מה אחטאת מצורע טעונה נסכים ומאי מצורע לידון בדבר החדש. מה אשם מצורע טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כו': **בכהן** יד ובכהן רגל והוקש ויצא מכללו יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כו': **טעון מתן דמים ואימורים.** מה אחטאת מצורע טעונה נסכים מדם אלא מעלה אתה אומר כל הדם שבגופו של מצורע טעון מתן דמים ואימורים ומה אשם מצורע שאין טעון מתן דמים ואימורים טעון נסכים אחטאת מצורע טעונה נסכים אין אתה אומר אלא מה אחטאת מצורע טעונה נסכים אף אשם

מותרים להתייבם. והייתי אומר שמותר לייבם איסור ערוה.

וזו היא אחת משלש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם, **דתניא** בברייתא, **דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו', כיצד** דורשים מידה זו? כתוב בתורה (ויקרא ז, כ) **"והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטמאתו עליו** ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", [התורה אסרה באיסור כרת לאכול בשר שלמים בטומאה], שואלת הגמרא **והלא** (והרי) קרבן **שלמים בכלל** כל ה**קדשים היו**, וכבר נאמר לגבי קדשים "כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים ...וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני", **ואם כן למה יצאו -** מדוע כתבה התורה פסוק מיוחד לגבי שלמים? אלא בא התורה ללמד ו**להקיש** שאר קדשים **אליהן, ולומר לך מה שלמים מיוחדים** שהם **קדשי מזבח -** שמקריבים אותם על המזבח, **אף כל** שאר קדשים אין האוכל מהם בטומאה חייב כרת אלא רק ב**קדשי מזבח, יצאו** מכלל זה **קדשי בדק הבית -** אם הקדיש בהמה שישתמשו בה לצורכי תיקון המקדש, ואכל ממנה בטומאה שאינו חייב עליה כרת. [ומכאן לומדים את המידה של "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו'].

מסיימת הגמרא,

הכא נמי - גם כאן ביבום הייתי אומר **הא -** הרי **אשת אח בכלל כל העריות היתה, ולמה יצתה** - ולמה כתבה התורה רק באשת אח "יבמה יבא עליה" להתירה ליבם, אלא ללמד ו**להקיש אליה** שאר העריות **ולומר לך, מה אשת אח שריא -** כמו באשת אח התירה התורה לייבמה, **אף כל** שאר איסורי **ערות נמי שריין -** מותרות להתייבם. ולכן צריך את הפסוק "עליה" לאסור שאר ערות להתייבם.

הגמרא מקשה ודוחה את התירוץ:

מי דמי - האם אפשר לדמות וללמוד יבום משלמים, הרי **התם** - שם בקדשים ה**כלל באיסור ופרט באיסור -** כלומר, גם הכלל דהיינו הפסוק של "קדשים", וגם הפרט דהיינו הפסוק של "שלמים", שניהם באים לאסור ולחייב בכרת את האוכל בטומאה. ולכן יש מקום לשאול למה יצא וכתב התורה את הפרט בפני עצמו. אבל **הכא -** כאן ביבום ה**כלל באיסור ופרט בהיתר -** כלומר, הכלל דהיינו הפסוק לגבי "כל העריות" בא לאסור ולחייב את העריות בכרת, ואילו הפרט דהיינו יבום בא להתיר את אשת האח להתייבם, ואם כן לא שייך לומר כאן את המידה של "דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו'"! ואדרבה **הא לא דמי -** אין הפסוק לגבי יבום דומה למידה זו **אלא** למידה אחרת, **לדבר שהיה בכלל** איסור, **ויצא** מן הכלל **לידון בדבר החדש** להתיר (אשת אח ליבם), שאומרים **שאי** [שאין] **אתה יכול להחזירו לכללו -** ללמוד ולהקיש אותו לכלל, או ולהקיש את הכלל אליו, **עד שיחזירנו** ויכתוב **לך הכתוב בפירוש.** [ואם כן אי אפשר ללמוד מהפסוק של אשת אח להתיר שאר ערות ביבום].

וזו גם מידה אחת משלש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם, **דתניא** בברייתא **"דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש"**, **כיצד** דורשים מידה זו? כתוב בתורה לגבי קרבן אשם של טהרת המצורע (ויקרא יד, יג) **"ושחט את הכבש** (קרבן האשם) **במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה** (בצד צפון של המזבח) **במקום הקדש, כי כחטאת** (כעבודת החטאת כן עבודת) **האשם הוא לכהן"**, שואלת הברייתא: **שאין תלמוד לומר "כחטאת האשם"** - התורה לא היתה צריכה לכתוב "כי כחטאת האשם", שהרי כתוב כבר בתחילת הפסוק "ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת" ואם כן ברור שעבודת האשם כעבודת החטאת? [וגם שאר עבודות כתוב מפורש בפרשת אשם (ויקרא ז), רש"י], **ומה תלמוד לומר** - מה בא ללמד אותנו המלים **"כחטאת האשם"**? **לפי שיצא** דין **אשם מצורע** מכלל שאר כל האשמות, **לידון בדבר החדש -** בדין חדש שאינו נוהג בשאר קרבנות אשם, שחייב הכהן במצורע לזרוק את הדם על **בהן יד ובהן רגל הימנית** של המצורע (ויקרא יד, יד), **יכול -** הייתי אומר הואיל ויצא מכללו ואינו דומה לשאר אשמות, גם **לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח -** שלא יצטרכו לזרוק את הדם ולהקטיר את החלבים והאיברים על המזבח כמו בשאר אשמות?

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה. שמא היה רואה כהן ורואה לעבוד עבודה ג"ד שמתמיד ומצטיין חומו למות מלא ת"כ היה על (ד) גגו של מזבח ועבודה בידו: שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות. ולא מעל מזבחי: ומאי או אינו דקאמר. הומיל ומקל ומומר אחת היכי מציו למימר מו

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שנאמר א)מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר ה"ק קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה ב)מולאחותו שבת שנדחה מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל ג)לא תבערו ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים ד)מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר אימר דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אטו עשה ה)דוחה את ל"ת ו)לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [איצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא ז)דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד ח)והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל ט)קדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הבא נמי י)הא אשת אח בכלל כל הערויות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל ערויות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הבא כלל באיסור ופרט בהיתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתניא יא)דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד יב)ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם יג)לפי שיצא אשם מצוערע לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל הימנית יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ▲ תלמוד

רציחה דוחה אותה. שמא היה רואה כהן ורואה לעבוד עבודה ג"ד שמתמיד ומצטיין חומו למות מלא ת"כ היה על (ד) גגו של מזבח ועבודה בידו: שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות. ולא מעל מזבחי: ומאי או אינו דקאמר. הומיל ומקל ומומר אחת היכי מציו למימר מו

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שנאמר א)מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר ה"ק קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה ב)מולאחותו שבת שנדחה מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל ג)לא תבערו ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים ד)מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר אטו עשה דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אטו עשה ה)דוחה את ל"ת ו)לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [איצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא ז)דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד ח)והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל ט)קדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הבא נמי י)הא אשת אח בכלל כל הערויות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל ערויות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הבא כלל באיסור ופרט בהיתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתניא יא)דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד יב)ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם יג)לפי שיצא אשם מצוערע לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל הימנית יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ▲ תלמוד

מצורע לידון בדבר החדש. מה שחטאת מצורע טעונה נסכים מכלל שאין טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כו':

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

ז:

ת"ל כי בחטאת האשם הוא. והשתא לא צריך קרא דומיא דאשם הא כאשם דכולה מילתא מיניה גמר מהיקשא וכריתות מיהו מקומן (זבחים דף מט.) מוקי ליה לעכו"ם:

למאי דנפק נפק. דהיינו מתן דהוצאת ושחיטת לפון שבחוץ דהדיא ולמאי דלא נפק כגון מתן דמים ומימורים לא נפק ולא יהיב ליה אלא מדרבנן [כדמפרש ר' יוחנן ובמסכת שבועות (דף ט.) דמתן דמים ומימורים לא נפק ולא יהיב ליה אלא מדרבנן] ומדרבנן לא מיחייב עד שיכפר עליו ומימורים לא מכפרי עד שיזרוק עליהן את הדם: **וראה** קרי בו ביום וטבל. פירש בקונטרס להכי נקט קרי ולא טומאת שרץ ונבילה דטומאת שרץ ופגרי טומאה שנתגאלו בהן כלאחר יד שנפלו על בגדיו ועל כליו (פסחים דף סז.) דלפגרי מת עצמו נכנס שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו בחייהם ואין נראה לר"י דהא דאמר ודאמר עשה שאין טבול יום עובר עליו היינו עשה דפסח שיש בו כרת [כדמפרש ר' יוחנן ובמסכת כריתות (דף יב:) דמתן מת אין נכנס בחיל ומדרבנן] דתניא במסכת כלים (פ"ק מ"ח) המיל מקודש הימנו שאין עובדי כוכבים וטמאי מתים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם וכל טבול יום פיירי אין דבעל קרי אין דטומאת מת שרץ ונבילה דקל פייר הכא דהא לעיל ואר"י דנקט בעל קרי לרבותיה דאע"ג דמשתלח חוץ לג' מחנות התירו לו חכמים ליכנס דבמקום כרת לא העמידו דבריהם ופ"ת בפ' היה טוען (סוטה דף כ: ושם) דקתני גבי קטנה והם מומרים הוליחוה הוליחוה שלח מעמא העזרה ופרינ מהא דאפילו מת עצמו שרי ומאי קושיא והא מדרבנן אסור ותירץ ר"ת שלח שלח יכנס אבל שם הוא כבר שם לא גזרו עליו שיש כיון דמלטוריית שרי ליכנס שם ודקדק מהא דתמרינן בפרק הנשרפים (סנהדרין דף פט:) כהן שנטמא בטומאה לחוץ הכהנים מוליחין אותו חוץ לעזרה ומפלגין מותו בגיזרין משמע דאין מוליחין אלא מחוץ לעזרה שהוא מחנה שכינה וממיתין אותו בעזרת נשים כיון שכבר היה שם ור"י מפרש דשמוטה דייק מדקתני הוליחוה הוליחוה תרי זימני דאי נאו דהוי אסור לחולייתא לא היו מכהנין כל כך ואין להאריך כאן: **זה** נבנם. שהיה צריך לצאת להר הבית לעמוד בשעה נקורו ולהכניס ידיו לעזרה וליתן לו מן הדם בבהונות ושערי נקבר לא נתקדשו כדאיכא בזבחים (דף פט: ושם) שכל השערים נתקדשו חוץ משערי נקבר שהם מבורר ומכניס ידיו לבהונות וע"ת למה נמנעו בשביל כך מלקדשם יעמוד בעזרת נשים ויכניס ידיו לשער נקבר ופירש ריב"ן דאין זה לפני ה' ללא הוי בחוץ העזרה ואין נראה דאי הוה קדוש בקדושת העזרה הוי שפיר לפני ה' ואומר רבינו מה דעשוי בשביל מקנת מוערים שיעמדו שם שיגיע עליהם השער בחמה ובגשמים מפני החמה והגשמים הגשמים: **מוטב** יבא עשה שיש בו כרת בו'. לאו מילתא דפסיקא היא דיש מקומות שהעמידו דבריהם במקום כרת כדאמרינן בפסחים בפרק המקבל (דף לב.) אלא כאן לא היה נראה להכניס להמתיר: **רבי** יוחנן אמר דבר תורה אפילו עשה אין בו. רבי יוחנן לא מתא לפלוגי אבנייתא דלאו מגע הוא דממוכא בפרק קמא דכתובות (דף ח.) דמשני מרב מגע הוא ופליג ולא נצוי לגמוי הכי לר' יוחנן מע"ג דיש לדחות דר' יוחנן (ג) [ס] כמתני' דלכלים (פ"פ מ"ח) דתנן עזרת נשים מקודשת היתנו טבול יום נכנס לשם אבל בהר הבית ומיל שרי והיינו מדרבנן דמי מדלוריית אסור לינכס במחנה לויה שם כן בהר הבית נמי ליתסר דמפתח הר הבית עד שער נקונר מחנה לויה כדתניא בתוספתא ובספרי מכל מקום אין נראה דפליגי בריית דהכא במתני' דכלים אלא רבי יוחנן לפרושי בריית מתא דעשה דקתני לאו דוקא ולאו משום דסבר רבי יוחנן טבול יום זב לאו כזב דמי להא רבא אית ליה דרבי יוחנן בסוף המצה (פסחים לג.) ורבא אית ליה בפ"ב דכריתות (דף י.) דממוסכר כפורים דזב כזב דמי אלא דוקא לענין פסח הבא בטומאה דלא יאכלו ממנו זבין וזבות ונדות ויולדות קאמר דכזב דמי להכי מייתי לה בכריתות אבל לענין בייתא מקדש לאו כזב דמי ויתא השתא בריש פ"ב דזבחים (דף י:) מסקי לכ"ע דממוסכר כפורים דזב כזב דמי ובפרק ג' מיניס (מיל דף מה.) מסיק דאפילו טבול יום דזב לאו כזב דמי אלא ההיא דזבחים לענין פסח הבא בטומאה והיא דניזר לענין בייתא מקדש והא דתמצע בהיא סוגיא דג' מינים דאפילו נאמר טבול יום דזב לאו כזב דמי אסור ליכנס למחנה לויה ומקרא דרים התם אר"י להתם זב כזב בעל ג' דאיות דאיכא תרתי שהוא טבול יום ומסוכר כפורים ואע"ג דתמצעתין נמי בהאי קרי בו ביום להוי טבול יום ומסוכר כפורים שרי מלטוריית היינו משום דאיכא מחנה לויה שלא על טבול יום משום קריו ומסוכר כפורים לרעתו: [וע"ע תוספות זבחים נב: ד"ה וכ"ש]: **שחרשן** בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לויה. ופ"ת מנא ליה שמדשו מטבול יום דלמא מדשו מטמא מת עלמו ום לומר דמתמע ליה שלא מדשו על התלר ומלר היינו עזרת נשים כדמוכח בחזקיה (מד) ומילו טמא מת מסור מפי' מחיל: **ואמר** עולא מה טעם בו'. פירוש כיון דהיתה במקנת שמה היתה מה טעם התירו חכמים להכניס ידיו לבהונות ומס תמצי וכיון דשמה היתה ומפילו הכי שרי מקנתו משום דמי אפשר בענין אחר ס"ל דלא ניתא שידתה כולו כדכתיב בהדיא ולל המקדש לא תצא במקנת לא כתיב בהדיא שלא מהיקשא גמר לה עולא שהם מה נגיעה במקנת שמה נגיעה אף היתה במקנת כו' ועוד יש לומר כיון דאפשר על ידי היתה במקנת שם יכנס כולו מייב מידי דהוה מהיה לו דרך קלרה ונפ לו בתרוכה:

תרי איסורי. לשם שם ותמות לשם: הואיל ואישתרי. היסור לשם שם שהיה עליה כשמת תחיו בלא בניס היסורי נמי היסור תמות לשם שמיני שלו. שהוא יום השמת קרבנותיו ולריך לבא בהר הבית ולעמוד בשער נקונר ולהכניס ידיו לעזרה ליתן מן הדם לבהונות (ג): **וראה** קרי. להכי נקט קרי ולא טומאת שרץ ונבילה דטומאת שרץ ופגרי טומאה שנתגאלו בהן כלאחר יד שנפלו על בגדיו ועל כליו זב וכל זב לרבות בעל קרי: **וטבל**. לקרותו: **אע"פ**. דטבול יום אתר בקרי אינו נכנס להר הבית דכל טבול יום הרי הוא בטומאה עדיין לתרומה ולקדשים ולמקדש: זה. יבא להר הבית ויכניס ידיו לבהונות ויטבול למחר פסחו לעלב: **שיבא עשה דפסח שיש בו כרת**. לשם לא יכניס ידיו לבהונות לא יטבול למחר פסחו לעלב: וידחה עשה. דוקלתו מן המתנה שהיו בו כרת שהיו עונה כרת אלא על ביאת עזרה וזה לא יכנס לעזרה אלא לזרוק ואין לריך לומר טבול שלא נתקדשו ויכניס ידיו לבהונות ויטבול מלעתו ויטהר לשמוט ולעבד יעבד שמשו ויטהר מקרויו: **ויעמוד יהושפט**. מותו היום שנטהרו ישראל מטומאה שבידיהם בדברי הימים: **למחנה לויה**. להר הבית: **ואמר עולא**. במסכת זבחים (דף לב:) לאתר עולא ביאה במקנת שמה ביאה ומותיבינן מהא דקתני זה נכנס ומכניס ידו לבהונות ומי אמרת ביאה במקנת שמה ביאה נהי נמי דנכנס להר הבית משום דעשה שהיו בו כרת הוא לבהונות היכי מלי מעייל ידיה לידי ומידי עשה שיש בו כרת הוא דקיימא לן במנחות בהקומץ רבה (דף סו:) מחוסר כפורים שנכנס למקדש עונש כרת ואין לריך לומר טבול יום ושאר כל הטעמים שאני עולא שאני מצוטע הואיל והוטבלה לו ביאה במקנת לגרעתו שהרי עדיין ממוסר כפורים הוא וכבכת והוטבלה לו מן התורה ביאה זו במקנת שמה נמי לקרויי אלמא

הואיל ומשתלחי חד לישורא מישתלחי נמי חידך להוה גביה:

תינח

כח א מיי' פ"י מהל' קרבן פסח הל' ה:

הואיל והותר לצרעתו הותר לקרויו. וא"ת א"כ מאי קאמר לעיל מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה כו' לימא טעמא דהואיל והותר. וי"ל דלעיל לא יוכל לומר כן דמאי לימא הואיל והותר וכו'. משמע שהוא היה נאסר מקודם לכן ולעולם יכול המצורע ליכנס בשערי נקנור שהוא מחנה לויה אבל הכא [שייך] הואיל והותר דהא עד עתה נאסר להכניס ידו לבהונות:

גמ' **ב)** פסחים לב. זבחים לב:; **ג)** פסחים לב: הוריות ה. זבחים לב: ע"ש, **ג)** [ל"ל רבי כ"ג בזבחים].

שחרשו בה דברים בו'. עי' עירובין ה, ו פק"ע שם:

(ו) גמ' אלא מד"ע תיתי מטומאת שכה כמה מלינו מטמא שם: **(ז)** רש"י ד"ה שמיני שלו וכו' הלא בהבהות ס"ב ס"ע שטומד עם המצורע ומכניס ידיו בבהונות שמעת"י שמשתלח חוץ לג' מחנות בשמיני שלו הוצר לבא בעזרה מחנות אבל בעזרה אינו נכנס כדאיתא בסמ' מטות דף ח טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים וכטומאת מקדש כתיב בפ' פרה מדומה ומוך לעזרה מי אפשר אלא יפשל ויצא ובכנסת יהיו ביתה מקלת היא במצורע ולא שמה ביתה הלבך מזה עליו והוא עומד בשער ניקנור: **(ח)** תוס' ד"ה כ"י לר"י סבר כמתני':

גמ' תיתי בשה מצינו. עי' יומא דף מ ע"ב תד"ה מה במקום:

שם **בשה מצינו מאשת אח.** בתוס' לעיל ג ע"ב ד"ה לא תעשה שיש בה כרת היה לסה הגי' פה מיתי לחות לסה מאשת אח:

תוס' ד"ה רבי יוחנן **אמר** וכו' **דרבי יוחנן במתני' דכלים.** וכן לעיל ממתני' פ"ק מ"ח דתניא בא ויצא לו אצל לחני הכהנים:

א) וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה בְּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא:
[ויקרא יד, יג]

ב) וַיַּעֲמֹד יְהוֹשָׁפָט בִּקְהַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ‍ִם בְּבֵית יְיָ לִפְנֵי הֶחָצֵר הֶחֲדָשָׁה:
[דברי הימים ב', כ, ה]

ז' ע"ב

תלמוד לומר - לכן כתבה התורה "**כי כחטאת האשם**", ללמד **מה חטאת טעונה** (צריך) **מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, אף אשם** של מצורע **טעון** (צריך) **מתן דמים ואימורים לגבי מזבח**.

הגמרא מסיימת את הלימוד:

ואי לא אהדריה קרא - ואם לא היתה התורה חוזרת וכותבת בפירוש "כחטאת האשם" ללמד שיהא דינו של מצורע כשאר אשמות, **הוה אמינא** - הייתי אומר **למאי דנפק נפק** - למה שיצא לידון וכתבה התורה יצא, דהיינו רק שחיטת צפון, וזריקת "בהן יד ובהן רגל" חייבים לעשותם, **ולמאי דלא נפק לא נפק** - אבל למה שלא יצא לידון ולא כתבה התורה לא יצא, דהיינו מתן דמים ואימורים על גבי המזבח אין חייבים לעשותם [עד שיכתוב הכתוב בפירוש]. **הכא נמי** - אף כאן ביבום, **הוה אמינא** - הייתי אומר **אשת אח דאישתרא** - אשת אח שיצא מכלל העריות והתירה התורה במפורש להתייבם, **אישתראי** - רק היא מותרת להתייבם, אבל **שאר עריות** שלא כתבה התורה במפורש, **לא** התירו להתייבם.

ואם כן חוזרת השאלה מדוע צריך את הפסוק "עליה" לאסור יבום באחות אשתו?

הגמרא מבארת באופן אחר מדוע צריך את הפסוק "עליה":

אלא צריך את הפסוק "עליה" לאסור, שאם לא כן **סלקא דעתך אמינא** - הייתי חושב לומר, **תיתי** - נלמד בלימוד של "**במה מצינו**" [בנין אב] **מאשת אח** שיתחייבו כל העריות להתייבם, וכך נלמד: **מה אשת אח מייבמה** - מה אשת אח אף על פי שהיא ערוה וחייבים עליה כרת, מכל מקום כשמת בעלה בלי בנים מתייבמת, **אף אחות אשה** של היבם, אף על פי שהיא ערוה וחייבים עליה כרת **תתייבם**, וכן כל העריות שבתורה נלמד בבנין אב מאשת אח שמותרות להתייבם. ולכן צריך את הפסוק "עליה" לאסור ערוה להתייבם.

הגמרא מקשה איך אפשר ללמוד במה מצינו מאשת אח:

מי דמי - האם אחות אשתו דומה לאשת אח? הרי **התם** (שם) באשת אח, **חד איסורא** - יש רק איסור אחד, דהיינו איסור "אשת אח" שהתירה התורה במקום יבום, אבל **הכא** (כאן) באחות אשתו, **תרי איסורי** - יש שני איסורים, דהיינו איסור "אשת אח" ואיסור "אחות אשתו", ואם כן מנין לך שהתורה מתירה שני איסורים במקום יבום?

הגמרא מתרצת באופן אחר:

אכן אף על פי שיש באחות אשתו שני איסורים, מכל מקום הייתי חושב שמותרת להתייבם, כי **מהו דתימא** - הייתי אומר **הואיל ואישתרי אישתרי** - כיון שהתירה התורה לצורך יבום את איסור "אשת אח" שעל היבמה, הותר גם כן האיסור הנוסף של "אחות אשתו" ותהיה מותרת להתייבם. לכן צריך את הפסוק "עליה" לאסור את אחות אשתו להתייבם.

הגמרא שואלת:

ומנא תימרא - מאיפה למדת לומר **דאמרינן** לכלל **דהואיל ואישתרי אישתרי** - שאם הותר איסור אחד הותר גם האיסור השני? הגמרא מביאה ברייתא, **דתניא**, **מצורע שחל שמיני שלו** - יום שמיני לאחר טהרתו (טבילתו), שחייב ביום זה להביא קרבנותיו [כדי להיטהר], וצריך להיכנס להר הבית ולעמוד בשער ניקנור (על יד העזרה) ולהכניס את בהונותיו לתוך העזרה שיזה עליהם הכהן. ואם חל אותו יום **בערב פסח**, וחייב להביא גם קרבן פסח. **וראה קרי בו ביום** - ובאותו יום קרה לו מקרה שנטמא בראיית קרי [וכעת אסור לו להיכנס להר הבית], **וטבל** - וטבל להיטהר מקריו, והרי הוא "טבול יום" שחייב להמתין עד הלילה כדי להיכנס להר הבית. **אמרו חכמים** כי במקרה כזה **אף על פי שאין טבול יום אחר** [בכל השנה] **נכנס** לאחר טבילתו להר הבית עד הלילה, **זה נכנס** - התירו לטבול יום זה להיכנס להר הבית ולהכניס בהונותיו לתוך העזרה שיזה עליהם הכהן, כדי שיטהר ויוכל להקריב ולאכול את פסחו בערב, כיון ש**מוטב שיבא עשה** של עשיית קרבן פסח **שיש בו כרת** [אם אינו מקריב קרבן פסח], **וידחה עשה** של טבול יום [שמצוה לשלחו מן המחנה] **שאין בו כרת**.

ואמר רבי יוחנן [לחלוק על התנא], **דבר תורה, אפילו עשה ליתי ביה** - מן התורה טבול יום הנכנס להר הבית אין אפילו איסור עשה, ורק מדרבנן גזרו שלא יכנס להר הבית, **שנאמר** (דברי הימים ב, כ, ה) "**ויעמוד יהושפט בקהל** יהודה וירושלים בבית ה' **לפני החצר החדשה**" [בעת שבאו עמון ומואב להילחם בישראל, אסף יהושפט מלך יהודה את העם לבוא אל הר הבית להתפלל בבית המקדש, ובאותו היום טבלו ונטהרו מטומאתם]. ומבארים: **מאי חצר החדשה** - מדוע נקרא הר הבית "חצר החדשה"? **אמר רבי יוחנן** מפני **שחידשו בה** והוסיפו באותו זמן **דברים** חדשים **ואמרו, טבול יום לא יכנס למחנה לויה,** דהיינו הר הבית. מוכח שאיסור טבול יום [להיכנס להר הבית] אינו אלא תקנה דרבנן. ולכן התירו למצורע טבול יום להיכנס להר הבית (שהיא מחנה לויה), כדי שיוכל להיטהר ולקיים מצות קרבן פסח.

ואמר עולא, מכל מקום **מה טעם** התירו לו להכניס בהונותיו לעזרה? [כלומר, על אף שהתירו למצורע טבול יום להיכנס להר הבית, מכל מקום איך התירו לו להכניס את בהונותיו לתוך העזרה, הרי העזרה מקום שכינה, ואסור באיסור כרת לטבול יום להכנס לעזרה (ואף שאינו מכניס אלא בהונותיו ולא כל גופו, מכל מקום לפי עולא מקצת ביאה ככל ביאה, רש"י)], ותירץ: **הואיל והותר לצרעתו** -

ת"ל כי בחטאת האשם הוא. והשתא לא צריך קרא דומיא דאשם הא כתבת דכולה מילתא מיניה גמר מהיקשא ובריש מיזהו מקומן (זבחים דף מט.) מוקי ליה לעכו"ם:

למאי דנפק נפק. להיינו מתן בהונות ושתיית לפון שכתוב בהדיא ולמלי לגא נפק כגון מתן דמים ואימורים לא נפק ולא יהיה בו ממן דמים ואימורים עד שיכתב בהדיא: **וראה** קרי בו ביום **וטבל**. פירש בקונטרס להכי נקט קרי ולא טמא שרץ ונבילה לטמא שרץ ופרי טמא מת נכנסים בטמאה ליום כדתמר בפר' אלו דברים (פסחים דף סז.) לתפרי מת עלמא נכנס שתמר ויקח משה את עלמות יוסף עמו עמו בטהילתו ואין נראה לר"י דהא דתמר וידבק עשו שאין בו כרת היינו עשה דרבנן [כדתפרש ר' יוחנן ובטמא מת אין נכנס בחיל נמי מדרבנן] כדתמן בתמכת כלים (פ"פ מ"ח) החיל מקודש היתנו שאין עובדי כוכבים וטומאי מתים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת היתנו שאין טובל יום נכנס לשם וכל טבול יום פיירי אין בפעל קרי אין בטמא מת שרץ ונבילה דקא פייכי בהו התם לעיל ותר"י דנקט בעל קרי לרבותא דתע"ג דתשתא חוץ לג' מחנות התיתו לו תכתים ליכנס בשמקום כרת לא העתידו דבריהם ופ"ת בפ' היה נוטל (סוטה דף כ: ושם) דקתני גבי סוטה והם תומרים הוליחוה הוליחוה שלא תטמא העזרה ופריך תהא לתפילו תת עלמו שרי ותתי קושית והא תדרבנן תסור ותירך ר"ת שלא גזרו שלא יכנס לתל שם הוא כבר שם לא גזרו עליו שיצא כיון דתלוכייתא שרי ליכנס שם ודקדק תהא לתתרינן בפרק הנשרפים (סנהדרין דף פח:) כהן שנטמא בטומאה תתיו הכתים תוליחין תותו חוץ לעזרה ותפלינן תותו בגיזרת משתע דתין תוליחין שלא תחוץ לעזרה שהוא תתנה שכינה וממילא תותו בעזרת נשים כיון שכבר היה שם ור"י תפרש דבסוטה דייק תדקתני הוליחוה הוליחוה תרי זימני דתי לאו דהוי תיסור תלוכייתא לא היו ממהרין כל כך ותין להתריך כאן: **זה** נבנם. שהיה צריך לבא להר הבית לעמוד בשער נקור ולהכניס ידיו לעזרה וליתן לו מן הדם בבהונות ושערי נקור לא נתקדשו כדתניא בזבילד זוטן (זבחים דף פה: ושם) שכל השעירים נתקדשו חוץ משערי נקור שהם מזורע ומכניס ידיו לבהונות ות"ת למה נמנעו בשביל כך שלקדשם העזרה יעמוד בעזרת נשים ויכניס ידיו בשער נקור ופירש ריב"ן לתין זה לפני ה' לא הוי בתוך העזרה ותין נראה דתי הוה קדום בקדושת העזרה הוי שפיר לפני ה' ותומר רבינו תם דעשוי בשביל תקנת תמזרעים שיעמדו שם שיגין עליהם השער בחמה ובגשמים תפני הגשמים (דף נב.) **מוטב** יבא עשה שיש בו כרת בו'. לאו תילתא דפליגי היא דיש תקומות שהעתידו לבריהם בתקום כרת כדתתרינן בפרק הנשרפים (דף נב.) **רבי** יוחנן אמר דבר תורה אפילו עשה אין בו. רבי יוחנן לא תתא לפלוגי תבריית תלאו תגא הוא דתתרת בפרק קמא דכתובות (דף ת.) דתתני תרא תגא הוא ופליג ולא בעי לפטויי הכי לר' יוחנן תע"ג דיש לתשות דר' יוחנן (ג) ס"ת דתתני לכלים (פ"פ מ"ח) דתנן עזרת נשים תקודשת היתנו שאין טבול יום נכנס לשם אבל נכנס ותיל שרי והיינו תדרבנן תי תלוכייתא תסור ליכנס בתתנה ליום שם כן נהר הבית נמי ליאסר לתפתח הר הבית עד שער נקור תתנה ליום כדתניא בתוספתא ובספרי תכל תקום אין נראה לפליגא בריית דהכא תתני לכלים תלא רבי יוחנן לפרושי בריית תתא דעשה דקתני לאו דוקא ולאו תשום דסבר רבי יוחנן טבול יום זב לאו כזב דתי להא רבא תית ליה דרבי יוחנן סוף התם אבל נהר הבית

כיון שהתירו לו להכניס בהונותיו לעזרה כדי לטהרו מטומאת צרעתו, אף על פי שגם מצורע אסור להיכנס (באיסור כרת) להר הבית, **הותר לקרויו -** הותר לו גם האיסור הנוסף של טומאת קריו.

ומכאן ההוכחה שאומרים "הואיל והותרה הותרה". ואם כן גם ביבום הייתי חושב כיון שהתירה התורה איסור "אשת אח" הותר גם איסור "אחות אשתו", לכן צריך את הפסוק "עליה" לאסור.

הגמרא מקשה:

מי דמי לעולה - האם הדין של יבום דומה לדין של עולא?

ח' ע"א

והרי הכלל שאמר עולא הואיל והותרה הותרה, הוא רק באופן שהותר האיסור שחל ראשון, וכך מתוך שהותר האיסור הראשון הותר גם האיסור השני שחל אחריו, כמו במצורע, שמתוך שהותרה איסור צרעתו המוקדם, הותר גם איסור טומאת קריו המאוחר. ואם כן גם ביבום **תינח** (טוב-ניחא) **היכא דנשא** האח **המת** תחילה, **ואחר כך נשא** האח **החי** את אחותה - כלומר: כגון ראובן ושמעון אחים (ציור 36), ונשא תחילה ראובן אשה ושמה רחל, נאסרת רחל על אחיו שמעון באיסור "אשת אח", ואם אחר כך נשא שמעון את אחותה לאה לאשה, נאסרת כעת רחל על שמעון באיסור נוסף של "אחות אשתו", נמצא במקרה כזה תחילה חל איסור "אשת אחיו" ואחר כך חל איסור "אחות אשתו" באופן כזה אם מת ראובן אומרים את הכלל **דמיגו דאישתרי איסור אשת אח** - מתוך שהותר האיסור של "אשת אח" שהוא הראשון, **אישתרי נמי איסור אחות אשה** - הותר גם האיסור השני של "אחות אשתו", **אלא** - אבל באופן ש**נשא** האח **החי** תחילה **ואחר כך נשא** האח **המת** - דהיינו אם נשא האח שמעון תחילה את לאה לאשה (ציור 37), הרי אחותה רחל נאסרת עליו תחילה באיסור "אחות אשתו", ואם אחר כך נשא אחיו ראובן את רחל, נאסרת רחל על שמעון באיסור נוסף של "אשת אחיו", נמצא במקרה כזה ש**איסור אחות אשה קדים** - שתחילה חל איסור "אחות אשתו" ואחר כך חל איסור "אשת אחיו", באופן כזה אי אפשר לומר הואיל והותרה איסור "אשת אח" הותר גם איסור "אחות אשתו", שהרי איסור "אחות אשתו" היה קודם.

הגמרא ממשיכה ושואלת:

ואפילו נשא מת נמי - ואפילו באופן שנשא ראובן [האח המת] ראשון, גם כן אין זה דומה לעולא, שהרי הכלל של עולא אינו מדבר אלא באופן שחל האיסור השני לאחר שכבר הותר האיסור הראשון, כמו במצורע, שראה קרי ביום השמיני לטהרתו שכבר הותר לו להביא קרבנותיו ולהכניס בהונותיו לעזרה. ואם כן גם ביבום **תינח** (טוב) **היכא דנשא מת ומת** - שנשא ראובן את רחל תחילה, ונאסרה על שמעון באיסור "אשת אחיו", וקודם שנשא שמעון את לאה אחותה מת ראובן, ונופלת רחל לפני שמעון ליבום, והותרה איסור "אשת אחיו", **ואחר כך** [לפני שייבם] **נשא** האח **החי** (שמעון) את לאה אחותה, ונאסרת כעת רחל יבמתו באיסור של "אחות אשתו", **דחזיא ליה דביני ביני** - דאומרים כיון שהותרה רחל להתייבם לשמעון בין מיתת בעלה (ראובן) לבין נישואי שמעון לאחותה [והותר איסור "אשת אחיו"], הותר נמי איסור "אחות אשתו", ואין איסור "אחות אשתו" יכול לחול ולבטל את ההיתר של יבום. **אלא** - אבל באופן **שנשא** האח **המת** דהיינו ראובן את רחל **ולא מת**, ואסורה אשתו רחל על שמעון אחיו באיסור "אשת אחיו", **ואחר כך נשא** האח **החי** שמעון את לאה אחותה, ונוסף איסור "אחות אשתו", ורק אחר כך מת ראובן, כיון ד**לא חזיא ליה כלל** - כיון שלא הותרה רחל לשמעון אפילו רגע אחד, שהרי נפלה לפניו לייבום רק אחרי שנאסרה עליו באיסור "אחות אשתו", אי אפשר לומר הואיל והותרה הותרה!

הגמרא מביאה הוכחה:

הרי **מי לא מודי עולא** - האם אין עולא מודה במקרה **שאם ראה** המצורע **קרי בליל שמיני** [שעדיין אינו ראוי להביא קרבנותיו שהרי לא הגיע יום השמיני לטהרתו], **שאין** הוא **מכניס** למחרת ביום השמיני את **ידיו** לעזרה **לבהונותיו**, כיון ש**ביום** השמיני כאשר יצא המצורע מטומאתו, **לא יצא בשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן** - לא יצא המצורע מטומאתו בזמן שיהא ראוי להביא קרבנותיו, שהרי נטמא בלילה בטומאת קרי ואינו יכול להביא כעת קרבנותיו, ואם כן לא שייך לומר הואיל והותרה הותרה, שהרי לא הותר להביא קרבנותיו.

כמו כן לגבי יבום אי אפשר לומר הואיל והותרה הותרה! ואם כן חוזרת השאלה מדוע צריך את הפסוק "עליה" לאסור יבום ב"אחות אשתו"?

אלא מתרצת הגמרא

באמת **כי איצטריך "עליה"** - צריך את הפסוק "עליה" רק באופן [שהוזכר לעיל דהיינו] **היכא דנשא מת ומת** - שנשא ראובן את רחל תחילה, ומת, ונופלת רחל לפני שמעון ליבום, והותרה איסור "אשת אחיו", **ואחר כך נשא** האח **החי** (שמעון) את לאה אחותה, ונאסרת כעת רחל יבמתו באיסור של "אחות אשתו". במקרה כזה הייתי אומר כיון שהותרה איסור "אשת אחיו" הותרה נמי איסור "אחות אשתו", ומותר לייבם אחות אשתו, לכן צריך את הפסוק "עליה" לאסור.

ואי בעית אימא - ואם תרצה לתרץ [באופן אחר] מדוע צריך את הפסוק "עליה", משום שאם לא כן **אתיא בהיקשא מדרבי יונה** - הייתי לומד להתיר "אחות אשתו" [במקום יבום] מהיקש שלמד רבי יונה, **דאמר רבי יונה ואיתימא** [ויש אומרים] **רב הונא בריה דרב יהושע, אמר קרא** - התורה כתבה בסוף פרשת איסורי עריות (ויקרא יח, כט) **"כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו** הנפשות העשת מקרב עמם", הקישה התורה את כל העריות זו לזו ללמד שכל דיניהם שוים, וכיון שכך **הוקשו** גם **כל העריות כולן לאשת אח**, ונלמד מאשת אח **מה אשת אח שריא, אף כל עריות נמי שריא** - כמו שהתירה התורה איסור "אשת אחיו" במקום יבום, אף כל שאר איסורי עריות יהיו מותרות במקום יבום, לכן **כתב רחמנא** [התורה] **"עליה"** לגבי אחות אשתו ללמד שאסור לייבם איסור ערוה.

הגמרא מקשה:

אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא איך לומדים

תינח היכא דנשא המת. מת מסה זו מתילה ועשית מסה המת על זה: **ואח"כ נשא חי.** מת מחותה ויתוספת מיסור מחות מסה על יבמתו וכשמת מחי בלא בניס ומישתרמי מיסור מחות מסה מת המוקדס מישתרמי נמי מחות מסה המחותר כדעולת למאר הוחיל והותר לגרעתו סהיה רשמוטה הותר לקריו שהיה מחרונה:

אלא נשא החי. מסמע מתילה ועשדה עליו בחיסור מחות מסה ומח"כ נשמה מחי המת ומיתוסף מיסור מחות מסה מת מיסור מחות מסה קדיס ואף על גב דהותר מיסור מחרון עומד רשטון במקומו: **ואפי' נשא מת נמי.** בניגש דקדיס ליה מיסור מחות מת לא למיע לדעולת דהמת הרומה קרי בשמיני שלו כבר היה מותר מיסור הרשטון קודס רשיגש הקרי משהמיל המוקדם והכא נמי מינה היכא דנשא מת ומת מתילה והותר מיסור מחות מת ומח"כ נשא מי מת מחותה: **אלא נשא מת ולא מת.** עד שנשא מי מת מחותה הא לא מיתמזאי כלל ומי לא מודה עולא בכהאי גוונא שהמ רשה קרי בלול יום שמיני שהין מכניס ידיו מבר לבהונות משום קרי דמעבד עליה הוחיל ולא קנקנותו לשעה הרחויה להשהת מלרעתו דקודס שהותר מלרעתו בא עליו קרי: **הבי גרסינן** כי מיטרין עליה לשהת מת ומת ומח"כ נשא מי: ומיבעיא מימא. מיטרין עליה דמי לא כתניה הוה מימיא מיתי ייבום מחות מסה להמיר בהיקישא דר' יוסי דאמר רבי יוסי כי כל מסה שהמיר רבי יוסי מכל המועמות המלה הוקשו כל העריות זו לזו ולעניו הערמה קנסיב ליה ר' יוסי בהמה על יבמתו הכי נמי ה"ג הוקשו כולן לשהת מת ומע"ג דהכא מד מיסורא והכא תרי מיסורי הין משיגין על הסהיקש להכי מיטרין עליה: **מכדי כל העריות.** למתני': **איבא לאקושינהו לאשת אח.** להמיר ייבום: **ואיבא לאקושינהו לאחות אשה.** לחמיר לייבום לפרט הה קרא עליה: **מאי חזית דאקשת להו לאחות אשה.** לקחמי בניש פרקין מה מחות מסה מיוחדת כו': **משום צרתה.** משום דבעי למיתי לרמה מנין: **ולקחה לו לאשה ויבמה.** המ"ל ולקח מסה וייבם וכתיב ולקחה משמע מיעוט זו ולא לחלק: **וחד למישרי צרת ערוה שלא במקום מצוה.** מרבוי דקרא יתיר דויבמה דרשין הכי במקום ויבמה הוא לחמיר לך מיעוטא ולקחה למיעט רה שבל שלא במקום יבום רגון רה בחו מנכרי שריא: **מתני' נמי דיקא.** כרבה דעבוה פסיטה לן: **צרה נמי לא תיבעי.** עליה קרא לרבה לחין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת רה בחה דחין קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת א"ל רב אחא בר ביבי מר לרבינא ה"ק משמיה דרבא צרה נמי לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא למישרי **מי** לא מודה עולא בהא שאם ראה קרי בליל שמיני שאין מבניס ידיו לבהונות. ק"ק למ"ל לייה למודה עולא מסה וגם בפרק כל הפסולים (זבחים נב: ושם) למהדר עולא למ"ל דפריך ליה מהך בריימא ומטוגך למ"ל והותר לגרעתו כו' למשמע מיניה שאין מבניס ידיו לבהונות ולא קשיא דלעולא מסה ומה רשיגש ברשות ולא עבר עבירה ברש

שארעריות מאחות אשתו, **מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לאשת אח -** הרי מאחר שאפשר להקיש כל העריות גם לאשת אח [שהרי הקשו כל העריות זו לזו], **ואיכא לאקושינהו לאחות אשה -** וכן אפשר להקיש כל העריות לאחות אשה [מאותו טעם שהרי הקשו כל העריות זו לזו], אם כן **מה חזית דאקשת לאחות אשה -** מה הטעם שראית דוקא להקיש ל"אחות אשה" ולאסור אותם בייבום? **אקשינהו לאשת אח -** נקיש אותם ל"אשת אח" להתיר אותם במקום יבום!

הגמרא מתרצת בשני אופנים:

איבעית אימא - אם תרצה לפרש, כיון שיש כאן אפשרות להקיש גם **לקולא** וגם **לחומרא**, במקרה כזה הכלל הוא ש**לחומרא מקשינן**, ולכן מקישים לאחות אשתו ואסורה להתייבם.

איבעית אימא - ואם תרצה לפרש, משום שמסתבר יותר להקיש [שאר עריות] לאחות אשתו כיון שהם דומות זו לזו, שהרי **הכא תרי איסורא -** כאן ביבמה שהיא אחות אשתו, יש עליה שני איסורים, איסור "אחות אשתו" וגם איסור "אשת אחיו", **והכא תרי איסורא -** וגם כאן אצל שאר עריות יש עליהם שני איסורים, איסור "ערוה" וגם איסור "אשת אחיו", **ותרי מתרי ילפינן -** ומסתבר יותר ללמוד שני איסורים משני איסורים, **אבל הכא חדא איסורא -** אבל כאן ביבמה יש רק איסור אחד של "אשת אחיו", **ותרי מחדא לא ילפינן -** ואין ללמוד דבר שיש בו שני איסורים מדבר שיש בו רק איסור אחד.

הגמרא מביאה עוד תירוץ מדוע צריך את הפסוק "עליה":

רבא אמר, ערוה לא צריכה קרא - באמת לא צריך את הפסוק "עליה" לאסור את היבמה עצמה שהיא ערוה [אחות אשתו], כיון **ד**דבר פשוט הוא שהיא אסורה, שהרי **אין עשה** [דיבום] **דוחה לא תעשה** [דערוה] **שיש בו כרת**, אלא **כי איצטריך -** צריך את הפסוק "עליה" רק כדי **למיסר צרה -** לאסור את צרת הערוה להתייבם.

הגמרא מקשה על רבא:

וערוה לא צריכה קרא - האם ערוה עצמה לא צריך פסוק לאוסרה ביבום? **והא תניא -** והרי בברייתא (לעיל ג, ב) כתוב מפורש **אין לי** שלומדים מהפסוק "עליה" שאסורה ליבום **אלא היא** הערוה [אחות אשתו] עצמה, צרתה מנין? משמע מדברי הברייתא שכל הלימוד של "עליה הוא על ערוה עצמה!

הגמרא מתרצת:

משום צרתה - באמת הלימוד הוא רק על צרתה ולא על הערוה עצמה, אלא כדי שנוכל לשאול וצרתה מנין, לכן הקדימה הברייתא את הערוה [אחות אשתו] עצמה, שהרי הפסוק "עליה" כתוב לגבי הערוה.

הגמרא שואלת:

והא קתני - והרי כתוב בהמשך הברייתא **אין לי** שלומדים מ"אחות אשתו" **אלא הן -** שאר עריות שאסורות ביבום וכו'. משמע מדברי הברייתא שהלימוד של "עליה" בא ללמד שאר העריות!

מתרצת הגמרא:

גם כאן אין הלימוד על העריות עצמם, אלא כוונת הברייתא **משום צרותיהן** - כדי שנוכל לשאול בהמשך וצרותיהן מנין.

הגמרא ממשיכה ומקשה על רבא:

תא שמע למדנו בברייתא, **רבי אומר** כתוב בפרשת יבום (דברים כה, ה) "יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה". התורה לא כתבה **"ולקח"** אלא לשון **"ולקחה"**, וכן לא כתבה **"ויבם"** אלא לשון **"ויבמה"**, משמע שבא למעט [שני מיעוטים] ולומר שרק את זו מותר לקחת ולא אחרת וכן רק את זו מותר לייבם ולא אחרת, מכאן למדנו **לאסור צרות** העריות **וגם ה**עריות עצמן ביבום. הרי מוכח שצריך לימוד לאסור גם את העריות עצמן, [ולא כרבא שאמר שערוה עצמה לא צריך פסוק]!

הגמרא מתרצת:

אימא - יש לשנות ולגרוס בברייתא **"לאסור צרות של עריות"** [ולא "צרות **ו**עריות"], דהיינו שהפסוק מלמד רק על צרות של העריות, אבל העריות עצמן לא צריך לימוד.

שואלת הגמרא:

והא תרי קראי קנסיב ליה - והרי בברייתא יש שני לימודים "ולקחה-ויבמה", משמע שהתורה בא למעט שני מיעוטים, **מאי לאו חד לערוה וחד לצרה -** האם אין הפסוק בא ללמד גם על הערוה עצמה וגם על צרתה?

מתרצת הגמרא:

לא, אידי ואידי - בין הלימוד של "ולקחה" ובין הלימוד של "ויבמה" בא **ל**למד על ה**צרה** בלבד, ושני המיעוטים שכתבה התורה, באים ללמד **חד למיסר -** מיעוט אחד בא למעט ולאסור **צרה במקום מצוה** שהיא אסורה להתייבם, **וחד למישרי** - ומיעוט אחד בא להתיר **צרה שלא במקום מצוה**, דהיינו אם הערוה היתה נשואה לאיש זר [שאינו אחיו] ומת (ציור 38). כיון שאין כאן דין יבום, מותר לו לקחת את צרתה, **מאי טעמא -** איך לומדים זאת מהמיעוט שכתבה התורה? מבארת הגמרא: דורשים זאת מהמילה "ויבמה", התורה לא כתבה **"ויבם"** אלא **"ויבמה"** עם "ה", ללמד שרק **במקום ייבום הוא ד**ממעטים [מ"ולקחה"] צרת ערוה **ואסירא ה**צרה להתייבם, אבל שלא במקום יבום לא נאסרה צרת ערוה (רש"י).

אמר רב אשי [ראיה לדברי רבא] **מתניתין נמי דיקא -** גם מדברי המשנה אפשר לדייק כדברי רבא, **דקתני, חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן** וכו', **ואילו "פטורות ופוטרות" לא קתני -** המשנה אינו מזכיר את הדין שהערוה עצמה פטורה, אלא רק את הדין

תינח היכא דנשא המת. אם אמר זו תמילה ועשית אמר אמת על זה: **ואח"כ נשא חי.** אם אמותה ויתוספת איסור אמות אמר וכשמת אמיו בלא בנים ואיתמרי איסור אמות אמר אם המוקדם איתמרי נמי אמות אמר המאוחר כדעולא דאמר הואיל והותר לגרעתו הותר לגרעתו דהיתה הואיל ומותר לקיים שהיא אמרונה: **אלא נשא החי.** אמר אמילה ועמדה עליו באיסור אמות אמר ואח"כ נשאה אמות אמר ויתוספת איסור אמר אם איסור אמות אמר קדים ואף על גב דהואיל ואיסור אחרון עומד לאשון במקומו: **ואפי' נשא מת נמי.** בריאה דקדים ליה איסור אמר אם לא אמיין לעולא דהאי הרואה קאי בשמיני שלו כבר היה מותר מאיסור הראשון קודם רלייש הקרי מאהאיר המזרח והכא נמי מיירי בריאה בנשא מת ומת אמילה והותר איסור אמר אם ואח"כ נשא מי אם אמותה: **אלא נשא מת ולא מת.** עד שנשא מי אם אמותה הא לא אימחזקי כלל ומי לא מודה עולא בהאי גוונא אמאי רואה קאי בגיל יום שמיני שאין מכניס ידיו אחר בהוותו משום קרי דאמעכב עליה הואיל ולא ילף מלגרעתו דאמר הראשון דקודם שהותר מלגרעתו בא קלקטעתו אלא משום דאיכא ספק שמא נתעברה מיום שנבעלה לו ראשון ונמצא שילדה בן קיימא ונמצא שהיה עובר בשעת הנשואין ואין ספק יוצא מידי ודאי אלא בקיום שנים ואחד שיעידו שראוהו שנולד לשבעה חדשים ואין אנו יודעין אם ראוהו בן שבעה חדשים אם בן תשעה חדשים

שהערוה פוטרת את הצרה, **שמע מינה -** מוכח מכאן שאין המשנה צריכה להשמיע שהערוה עצמה פטורה, דדבר פשוט הוא שהרי אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, ואין המשנה צריכה להשמיע אלא רק את הדין לגבי צרה.

הגמרא מקשה על רבא [שאמר שאין הלימוד של "עליה" בא ללמד אלא רק על הצרה]:

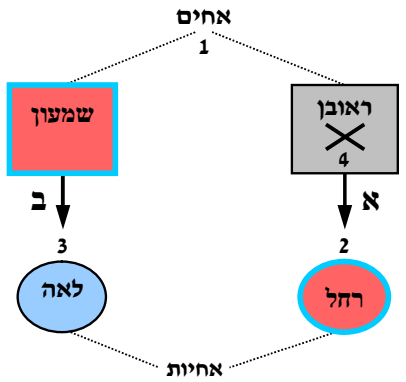
ומאי שנא - מה שונה **ערוה** עצמה **דלא צריכא קרא -** שאין צורך בלימוד [של הפסוק "עליה"] לפטור אותה במקום יבום, כיון דדבר פשוט הוא שהרי **אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת,** אם כן **צרה נמי לא תבעי קרא -** גם צרה לא צריך ללמוד מהפסוק ["עליה"], שהרי כיון שהתורה כתבה "לצרור" משמע שהצרה דינה כערוה, ואם כן כמו שהערוה אסורה להתייבם **משום דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת,** כך גם הצרה אסורה להתייבם!

הגמרא מתרצת:

אמר ליה רב אחא בר ביבי (**מר**) **לרבינא: הכי קאמרינן משמיה דרבא -** כך אמרנו ופירשנו בשם רבא, **צרה נמי לא איצטריך קרא -** באמת גם הצרה לא צריך ללמוד מהפסוק "עליה" לפטור במקום יבום, **כי איצטריך קרא -** צריך את הפסוק רק כדי

תינח היכא דנשא המת. לא שכח זו מחילה ועשיית שכח שכח על זה: **ואח"כ נשא חי.** לא שמותה ויתומפפת ליסור לשות שכח וכשמת חתי בלא כניס ותישתרתי ליסור לשת לא שמותה ליסתלקה נמי לשות שכח המותר כלעולם לשמר הותר לגרעתו כו' דמשתע ומטונך דמלוטע הותיל והותר לגרעתו שהיה רשמוטה הותר לקריו שהיה שמטונה: **אלא נשא החי.** לשמו שחילה ועשהה עליו בליסור לשות שכח ושם"כ נשכח שמיו השת ויתומפף ליסור לשת שם ליסור לשות שכח קדיש ותף על גב להותר ליסור שתרון עומד לשטון שמקומו: **ואפי' נשא מת נמי.** כריסת דקדיש ליה ליסור לשת שם לא לשיש לדעולת להשם הרומה קרי בשמיני שלו כבר היה מותר מליסור הרשטון קודש רשיים הקרי שהשחיר המזרח והכא נמי מינה היכא לנשת שת ושת שחילה והותר ליסור לשת שם ושם"כ נשת מי שת שמותה: **אלא נשא מת ולא מת.** עד שנשת מי שת שמותה הש לא שיתמזוג כלל ומי לא מוהה עולה בהמאי גוונא שלשה רשה קרי בליל יום שמיני שלין שכיש ידיו שתר לבהונות משום קרי דשעבד עליה הוחל ולא יצא לגרעתו לשעה הרשויה להשת קלקוטתו דקודם שהותר מלרעתו בש עליו קרי: **הבי גרסינן** כי ליטטרין עליה לנשת שת ושת ושם"כ נשת מי: ושיבעית לימא. ליטטרין עליה דשי לא כתניה הוה לשיעת שיתי ייסוס שמות לשת לשהיר בהיקישא דר' יוסה דשמר רבי יוסה כי כל לשת יעשה מכל השועבות השלה הוחל ולא יצא מלרעתו לשעה הרשויה להשת קלקוטתו דקודם שהותר מלרעתו בש עליו קרי: **הבי גרסינן** כי ליטטרין עליה לנשת שת ושת ושם"כ נשת מי: ושיבעית לימא. ליטטרין עליה דשי לא כתניה הוה לשיעת שיתי ייסוס שמות לשת לשהיר בהיקישא דר' יוסה דשמר רבי יוסה כי כל לשת יעשה השועבות השלה הוקשו

[36] דף ח'. **<u>תינח היכא דנשא מת וכו'.</u>**

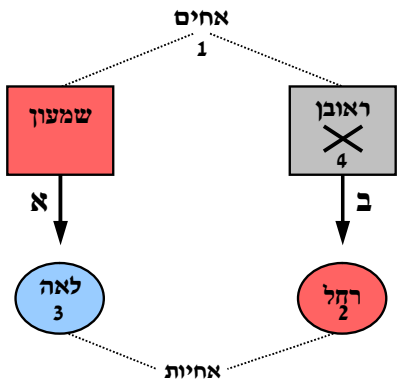

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **ויקח ראובן את רחל לאשה,**
3. **ושמעון לקח את לאה אחותה.**
4. **ומת ראובן בלי בנים.**

ואומרת הגמרא: **תינח היכא דנשא** האח **המת** תחילה (דהיינו ראובן (4) את רחל (2) - **א** -) ונעשית רחל אסורה לשמעון (אדום באדום) משום "<u>אשת אח</u>", **ואחר כך נשא** האח **החי** (דהיינו שמעון את לאה (3) - **ב** -), ונאסרה עתה רחל על שמעון גם משום "אחות אשתו".

ולכן כשמת ראובן בלי בנים והותר איסור אשת אח [הראשון], הותר נמי איסור אחות אשה [השני].

[37] **... אלא נשא חי וכו'.**

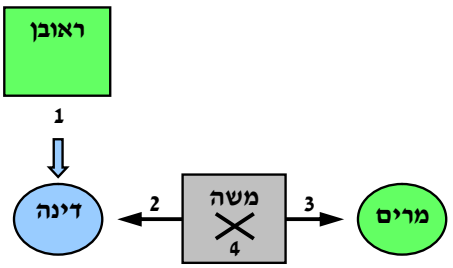

היינו אותו מקרה כדלעיל **אלא**:

שכאן **אם נשא** בתחילה האח **החי** (דהיינו שמעון את לאה (3) -**א**-) ונעשית רחל (2) אסורה לשמעון (אדום באדום) משום "<u>אחות אשתו</u>".
ורק **אחר כך נשא** האח **המת** (דהיינו ראובן (4) את רחל (2) - **ב**-) דניתוסף איסור "אשת אח" על איסור אחות אשה.

הרי באופן כזה, אי אפשר לומר הואיל והותר האיסור אשת אח [השני] הותר נמי איסור אחות אשה [הראשון].

[38] דף ח'. **צרה שלא במקום מצוה שריא**

1. **לראובן בת, דינה.**
2. **ויקח משה (הזר לראובן) את דינה לאשה.**
3. **ולמשה עוד אשה, מרים.**
4. **ומת משה בלי בנים.**
5. **מותרת מרים לראובן** (ירוק לירוק), **אף שהיא צרת בתו (דינה- 1), (כיון שזר היה משה לראובן).**

והיינו:

שלא במקום מצוה

תינח היכא דנשא המת. לית לסמ"ג זו תמיהה ונעמיד לסמ"ג הסם על זה: **ואח"ב נשא חי.** לית לסמ"ג ומיתוספת מיקור לסמ"ג הסם על יבמתו וכשמת חמיו בלא בנים ומיתמהי מיקור לסמ"ג הסם לית לסמ"ג המוקדם מיתמהי נמי חמות לסמ"ג המתוכר כדעתו דלמר הוחיל והוכר לגרעתו כו' דמשמע ממשמ"ג ומטוך דמטורע הוחיל והוכר לגרעתו כו' דמשמע ממשמ"ג שמתה נמ להכניד עליו מניתי לתייתי מסם ומה לתיכה יש לו מן הכניית"ם ונרחה לרבינו ילחק דלייך עולה מדנקט ורחה קרי בו ביום משמע בו ביום ולא בלילה לף לו שמע מינה לטעמ"ם משום דהוחר לגרעתו הוחר נמי לקריו ולהכי פשיטא ליה הכא דמודי עולה בדחה קרי בלוי מ':

תינח היכא דנשא מת ואחר כך נשא חי דמגו דאישתרי איסור אשת אח אישתרי נמי איסור אחות אשה אלא נשא חי ואח"כ נשא מת איסור אחות אשה קדים ואפי' נשא מת נמי תינח היכא דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי דחזיא ליה דביני ביני אלא נשא מת ולא מת ואחר כך נשא חי לא איחזיא ליה כלל מי לא מודי עולא שאם ראה קרי בליל שמיני שאין מכנים ידיו לבהונות שלא יצא בשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן אלא כי איצטריך א) עליה היכא ב) דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי ואי בעית אימא אתיא בהיקישא מדרבי יונה דאמר רבי יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע אמר קרא ב) כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונברתו ג) הוקשו כל העריות כולן לאשת אח מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין כתב רחמנא עליה אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא מכדי כל עריות איכא לאקושינהו לאשת אח ואיכא לאקושינהו לאחות אשה מאי חזית דאקשת לאחות אשה אקשינהו לאשת אח איבעית אימא ג) לקולא וחומרא לחומרא מקשינן איבעית אימא הכא תרי איסורי והכא תרי איסורי ותרי מתרי ילפינן אבל הכא חדא איסורא ותרי מחדא לא ילפינן רבא אמר ערוה ד) לא צריכא קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת כי איצטריך קרא למיסר צרה וערוה לא צריכא קרא והא ג) תניא אין לי אלא היא משום צרתה והא קתני אין לי אלא הן משום צרותיהן ת"ש רבי אומר ג) ולקח ולקחה ג) ויבם ויבמה לאסור צרות וערות אימא לאסור צרות של ערות והא תרי קראי קנסיב ליה מאי לאו חד לערוה וחד לצרה לא אידי ואידי לצרה חד למיסר צרה במקום מצוה וחד למישרי צרה שלא במקום מצוה מאי טעמא ויבם ויבמה במקום ייבום הוא דאסירא צרה שלא במקום ייבום שריא צרה אמר רב אשי מתני' נמי דיקא דקתני חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן ואילו פטורות ופוטרות לא קתני שמע מינה ומאי שנא ערוה דלא צריכא קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת צרה נמי לא קרא משום דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת א"ל רב אחא בר ביבי מר לרבינא ה"ק משמיה דרבא צרה נמי לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא למישרי

מי לא מודה עולא בהא שאם ראה קרי בליל שמיני שאין מכנים ידיו לבהונות. ק"ק למ"ק ליה למודה עולא בהא וגם בפרק כל הפסולים (זבחים לב: ושם) למהדר עולא למ"ק דפריך ליה מהך ברייתא ומטוך דמטורע הוחיל והוכר לגרעתו כו' דמשמע שמתה בא להכניד עליו מניתי לתייתי מסם ומה לתיכה יש לו מן הכניית"ם ונרחה לרבינו ילחק דלייך עולא מדנקט ורחה קרי בו ביום משמע בו ביום ולא בלילה לף לו שמע מינה לטעמ"ם משום דהוחר לגרעתו הוחר נמי לקריו ולהכי פשיטא ליה הכא דמודי עולא בדחה קרי בלוי מ':

תרי איסורי [מחד איסורא לא ילפינן]. (ז) לחכי לגלי מ"ק דמקום ייבום כגון גרת גמו ילפי') ומ"ת ולרב מסי לממי פוטרת מילוחית לרחה והא מד לימורת הוא וי"ל דממה נפשך מיהי מסירת דילפי' מחסר תלד פרט למילוחית ולהכי לרחה נמי מקורה וכן משם שמו שלא היה בעולמו לחכי קשיח מחי טעמ"ם דממן דפליג מדרב מסי וי"ל דכיון דמילוחית למייבי עשה דילפינן בפרק שני (לקמן דף כ.) (ג) למילוחית דמילוחית מיעטה הכתוב כהדיא דלא הוה בכלל היתר משם שם:

רבא אמר ערוה גופה לא צריכא קרא. ומ"ת והא לכל הפחות לימורת (ד) ליעשה מת ומת ומ"ל נשא מי דלא תימא הוחיל ומיתמהי משמהי ה) וי"ל דרבא במקום שהוא בא לייבם ועוד מה"י דים למלק דגבי בעל קרי משם טומחה משם היא ממרי הוחיל ומשמהי מיתמהי דמד לגו הוא נבעל קרי ומטורע לגל הכא דמני שמות הן לף למרינן הוחיל ומיתמהי מיתמהי ומ"ת מחי טעמ"ם לא לריכא קרא וכי לית ליה לרבא היקישא דרבי יונה וי"ל דקסבר לטעין לימורת הוא דלקישינהו רחמנא דבהכי מיירי קרא ולא לטעין לימיתה: **כי** איצטריך קרא למיסר צרה. ותימה דהיכי טעי (ה) למימר דלימורת למיסר לרה טפי מן הערוה כיון דלרה מלרור נפקא ויש כרת בלרה כמו בערוה ואומר רבינו ילחק דהשתא נמי בעי למימר לחיסור ערה ולמילך דשלא במקום מלוה שריא כדמסיק רב חחא לבסוף והא דקתמר נמי חין לי שלא היה משום לרתה לף משום דלריך קרא לחיסור שלא למילך היחירא שלא במקום מלוה והא דפריך מחי טעמ ערוה שלא לריכא קרא כו' גמרא טעי במילתיה דרבא שלא פירש בהדיא למיסרי שלא במקום מלוה חחת עליה:

ואילו פטורות ופוטרות לא קתני. מע"ג דמסקינן דלחסור לרתה נמי לף לריך קרא מ"מ חשת לריכא קרא דאי ס"ד גמרינן מיסור ערוה דכתיב בה כרת ה"ג ואילו פוטרות דלרת חמות שלא במקום מלוה: **למישרי**

נפרק קמא דכריתות (דף ג.) (ו) שלא מיצטריך כאן להסמיענו דמקורה במקום מלוה דפשיטא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ה)** [לקמן יג:], **ס)** לקמן נד: קדושין סז: כריתות ב:, **ג)** [קדושין סח. ע"ז מו:], **תום' ד)** כ"ע ס"ז.

מסורת הש"ס לירושלמי

מכדי כל עריות איכא כו'. הל"ע ע"ש:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' רבא אמר ערוה גופה לא לריכא: **(ו)** שם והא קתני אין לי אלא היא: **(ג)** תום' ד"ה תני ילפי: **(ז)** ד"ה מיתמהי מיעטה: **(ח)** ד"ה מיצטריך לגופא מת: **(ט)** ד"ה כי וכו' דהיכי טעי רבא למימר: **(ו)** ד"ה ואילו וכו' דכריתות לף מיצטריך:

גליון הש"ס

תום' ד"ה רבא אמר וכו' וי"ל דרבא ליה דעולא. עיין טוטי מהן מגילה ד' ג ע"ב ד"ה מולמחותו:

תורה אור השלם

א) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֲחוֹתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ:
[ויקרא יח, יח]

ב) כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם:
[ויקרא יח, כט]

ג) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ:
[דברים כה, ה]

כי אצטריך קרא לנשא מת ומת ואח"כ נשא חי. וא"ת היכי מקרי אחות זקוקתו י"ל שאינה אלא מדרבנן אבל קשה היכא משכחת לה דפוטרת צרתה הלא כיון דלא נעשית אחות אשתו עד שמת אחיו א"כ לא היתה מעולם צרת ערוה שהרי כשנשא חי לא היתה צרת ערוה לייבם שעדיין לא נשא אחות אשתו. וי"ל דאה"נ דאערוה לבד קיימינן הכא דנפקא לן מקרא דעליה ומקרא דלצרור אם אתה רוצה למצוא צרה עמה משכחת לה בנשא חי ואח"כ מת אחיו שהיה נשוי אחות אשתו: תוקשו כל **העריות לאשת אח.** ומעתה אין להקשות הכא חד איסורא התם תרי איסורי דאין משיבין על ההיקש: ת"ש ר' **אומר** ולקח ולקחה. ונהי נמי דר' לית ליה עליה מ"מ סברא הוא דכי היכי דאצטריך קרא לדידיה כמו כן לדידן ואי לדידן לא צריכא קרא דעליה לדידיה נמי לא ליבעי קרא דולקחה: **צרה נמי לא צריכא קרא.** וא"ת א"כ הא ק"ל ת"ש ר' אומר ולקח ולקחה ויבם ויבמה כיון דלא אצטריך קרא לא לצרה ולא לערוה. וי"ל דנימא [לאסור] [דאתי להתיר] צרות כל ערוית דוקא במקום יבום אבל שלא במקום יבום צרותיהן מותרות וכן לעיל צרותיהן מנין ר"ל צרותיהן דוקא במקום יבום אבל שלא במקום יבום צרותיהן מנין ר"ל מקרא דעולא ומקרא דרבא כיון דכתיב בהריא ונכרתו א"כ לא צריכא קרא לצרה אבל ר' דמפיק לצרור כר' שמעון ולא כתיב בה כרת בהריא אצטריך שפיר קרא למיסרא במקום מצוה ואע"ג דפרשתי בסמוך דנפיק לר' עונש מלצרור היינו כאשר נכתב ולקחה דמיניה שמעינן אזהרה בצרות דאמרינן בסמוך כל היכא דאיכא תרתי לקולחין וכו' ואז מדמינן צרות להדדי צרות ערוה לצרה בזיקה אבל אי לא כתב ולקחה לא שמעינן איסור בצרת ערוה במקום מצוה. כ"ע לראש"י:

למישרי צרה שלא במקום מצוה. וא"ת להכהו שיווי לעיל דמגלרי קרא לעבוה גופה מנא להו למישרי צרה שלא במקום מצוה וי"ל דנפקא להו מהיכא דנפקא ליה לרבי: **מאי** ולקחה בו'. מלינו למימר דמייתורא דה"ל דלרבי תרני ליקומין כדלרשינן בפ"ב דקדושין (דף מ"ג.) ושלא ולקחה מלמד שהשליח עושה שליח אבל נקונטי' פי' דולקחה משמע דנפלו לו שתים ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן וליכא למיפרך לפירושו ללמוד להפ גופא מיעוטיך לכשנפלו לו שתי יבמות מבית אחד שלא ייבם אלא אחת מהן ליה למידרש כל היכא דליכא תרני לקומין כו' דהא דרשינן לה בהמולך (לקמן דף מד.) מאחד בית אחיו בית אחד הוא ולא אחיו ואחות ולא אחיו ואחיות ולא הערוה ולמ"ד עבוה (ג) לא צריכא קרא ניחא:

כל היכא דאיכא תרין לקוחין כו'. ומ"ת מייבי עשה נמי ליתסרי לגרה דליכא למימר דלמי נעבי הלמי נסיב ומי נעבי הלמי נסיב ועוד תימה דהשתא ליכא גזירת ערוה כלל ומ"מ מיבעיא מילתא כמו מייבי עשה דמרבינן להו מיבמתו בפרק שני (לקמן כ.) וי"ל דמייבי עשה דליתרבו למילתא ותימה דהא זיקה קלת הוו בכלל ולקחה ומ"מ גזרת ערוה ע"כ לא בעיא מילתא למי בעיא הוי בכלל ולקחה ועוד ולקחה משמע לשון תפיסת קידושין הלכך מייבי עשה דתפסי בהו קדושין הוו בכלל ולקחה: **מלמד** שמגרשה בגט ומחזירה. בפרק החולץ (לקמן דף נט.) ממרינן למילתיך דס"ד מצוה דרמי רחמנא עליה עבדה השתא מיקום עליה בחיקום אמת מת ותימה דמשמע לדליתא שייב לא צריך קרא להתיר ולמאי הא מצוה דרמי רחמנא עליה עבדה מפילה לרשעה להא ליתא שייב לא דמיי מייבי לשון כדאמר בפרק שני (לקמן כ: ושם) וי"ל דליתא שייב לא צריכא קרא לסברת הוא דלא אמר רחמנא יבא עליה לגרסה אחר ליתא לרשעה ומ"מ ליתא שייב לא דמיי מייבי לשון דרשות היא ולימא עשה אלא מלא בגיטה לרשעה: **ויבמה** בעל ברחה. הכא משמע דמה"ת לריש לה ותימה דבפ"ק דקידושין (דף י. ושם) משמע דדרים מה"ת ליתא גומר בה ומין כו' דפריך התם והא מיבעי ליה ויבמה על כרחה ת"ק לימא קרא ויבם וי"ל דהתם הכי (ד) פריך ת"ק לגיליתא גומרת בה גרידא אתא נימא קרא ויבם (ה) וכענין זה יש לקמן בפרק שלשה (דף סה: ושם) ת"ק לימא קרא והיא נקדשים לא תאכל דרשינן מיבמה עדיין יבומין הרשותים עליה ות"ק יפתר דדרשינן הני תלתא דרשות מיבם ויבמה וכענין זה ברים התים מקדש (קדושין דף מ.) דרים שלשה מושלשה שלא ושלא ושלא: **אין** חייבין אלא על דבר שזדונו חייבין ושגגתו ברת. למעוטי מייבי לאוין ועל שגגתו חטאת למעוטי מילה לית הכי חטאת כדתנן בפ"ק דכריתות (דף כ.) ולא בעבודת כוכבים שלא על דבר שזדונו ברת למעוטי מגפף ומנסך ושגגתו חטאת למעוטי דבר שאין בו מעשה:

למישרי צרה שלא במקום מצוה מאי טעמא אמר קרא א) עליה במקום עליה הוא דאסירא שלא במקום עליה שריא א"ל רמי בר חמא לרבא אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי ולאו קל וחומר הוא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה שריא אמר ליה צרה תוכיח דבמקום מצוה אסירא ושלא במקום מצוה שריא אמר ליה עליך אמר קרא א) בחייה כל שבחייה האי בחייה א) למעוטי לאחר מיתה ההיא א) מואשה אל אחותה נפקא אי מואשה אל אחותה ה"א נתגרשה שריא ת"ל בחייה ב) כל שבחייה דאע"ג דנתגרשה לא אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא תרי קראי כתיבי כתיב אשה אל אחותה לא תקח לצרור וכתי' א) לגלות ערותה דחדא משמע הא כיצד במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת איפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקום מצוה שתיהן אסורות א"כ לא יאמר עליה א"ל רב אשי לרב כהנא ממאי דהאי עליה לאיסורא דלמא להתירא וה"ק רחמנא אשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרתה שלא במקום עליה אבל במקום עליה שתיהן מותרות א"כ לגלות ערוה דחדא היכי משכחת לה אי במקום מצוה שתיהן מותרות אי שלא במקום מצוה שתיהן אסורות: גופא רבי אומר ב) ולקח ולקחה ויבם ויבמה לאסור צרות ועריות מידי צרות כתיבא הכא ועוד צרות מלצרור נפקא לצרור מפיק ליה רבי לכדרבי שמעון צרה ג) הכא כתיב ה"ק א"כ לימא קרא ולקח מאי ולקחה כל היכא דאיכא תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי שריא ואי לא תרוייהו אסירין ויבמה במקום ייבום הוא דאסירא צרה שלא במקום ייבום שריא צרה ורבנן האי ולקחה מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדרבי יוסי בר חנינא ד) דאמר רבי יוסי בר חנינא ולקחה מלמד ה) שמגרשה בגט ומחזירה ויבמה על כרחה ורבי דרבי יוסי בר חנינא ב) מלאשה נפקא על כרחה ב) מיבמה יבא עליה ורבי האי עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה ו) לכדתניא ז) ח"ה אין חייבין ב"ד אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח ולא מלמד שמגרשה בגט ומחזירה. לימא שמשמע נעשית כמשמע ומה לרבה מגרשה בגט ומחזיר. מה מחזירה ומהשתא מיקום עליה בחיקום אמת מת להכי כתיב ולקחה בו לגרסה אחר ליתא לרשעה ועבדה מיבם ויבמה. מה בעל ברחה אף יבם ויבמה על כרחה ת"ק לימא קרא ויבם וי"ל דהתם הכי (ד) פריך ת"ק לגיליתא גומרת בה גרידא אתא נימא קרא ויבם (ה) וכענין זה יש לקמן בפרק שלשה (דף סה: ושם) ת"ק לימא קרא והיא נקדשים לא תאכל דרשינן מיבמה עדיין יבומין הרשותים עליה ות"ק יפתר דדרשינן הני תלתא דרשות מיבם ויבמה וכענין זה ברים התים מקדש (קדושין דף מ.) דרים שלשה מושלשה שלא ושלא ושלא: **אין חייבין אלא על דבר שזדונו חייבין ושגגתו ברת. למעוטי מייבי לאוין ועל שגגתו חטאת למעוטי מילה לית הכי חטאת כדתנן בפ"ק דכריתות (דף כ.) ולא בעבודת כוכבים שלא על דבר שזדונו ברת למעוטי מגפף ומנסך ושגגתו חטאת למעוטי דבר שאין בו מעשה:**

מאי טעמא. כלומר היכי מידרשת היתר מהכא: במקום עליה הוא. דכתיב לגרור למיסר צרה ולא במקום אחר: **אימא** ערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי. מדכתיב עליה דקאי נמי אחאות אשה שבחייה. משמע לן תשא אחות אחותה: **תרי** קראי כתיבי. מעיקרא כתיב לגרור דמשמע לן היא ולא לגרתה והדר כתיב לגלות ערותה דמשמע מדלא הוה לחסיקא: במקום מצוה שתיהן אסורין. כדכתיב עליה במקום עליה: **ואיפוך אנא** במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת. להא עליה מלגלות ערותה קמיך דמשמע מדלא למדרש הכי אמקו' עליה הוא דלא לחסיר לן מלא מדלא וקרא לגלות ערותה אמקום מצוה: **א"ב** לא יאמר עליה. דמלא עליה נמי כי קאו לן קראי אהדדי משמיע להו מסברא הכי היתירא למצוה ואיסורא שלא במקום מצוה הלכך עליה לחדוש שלא למדרשים אלגרור ולמיסר צרה במקום מצוה כעורה: **ממאי דהאי לאיסורא.** מלרה ולא לעבוה דלמא למיסרי מרוייהו במקום מצוה מלא מחת לן ומכי משמע ומשמ לא מחוה לן מחת לן ומכי משמע מלרה ולא לרה ומס עליה במקום מצוה מלא היא אפי' בחייה יתיבם (כמו) יבמה יבא עליה דייבום: **לבדר'** שמעון. בפרק ד' אחים (לקמן דף כח:) ג' אחין שייס מסס נשואין שמי אחיות או אשה ובתה ומתו ונפלו לפני השליבי הרי אלו מותרות ולא מתייבמו' לפי שאחיהן זקוקות לו מקדושי שני אחיו ויקה הוי כקלת קדושין ולי מייבם מדלא מייהו קנסיב אחות זקוקתו בחייה וזקוקתו הוי כאשה מכל מקום לא מחת לן לגרסה אחר ליתא לרשעה ומשמע מדל

ח' ע"ב

למישרי - להתיר **צרה שלא במקום מצוה,** כאשר היא נשואה לאיש זר שאינו אחיו, **מאי טעמא -** מהיכן לומדים זאת? **אמר קרא -** התורה כתבה (ויקרא יח, יח) "ואשה אל אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה **עליה** בחייה", מתי אסור לקחת את הצרה של אחות אשתו, דוקא **במקום עליה -** כשיש מצוה של יבמה יבוא עליה [דהיינו במקום יבום], **הוא דאסירא** גם הצרה להתייבם, אבל **שלא במקום עליה -** כשאין מצוה של יבמה יבוא עליה [דהיינו כשהערוה נשואה לאיש זר], **שריא -** מותר לקחת את צרתה.

אמר ליה רמי בר חמא לרבא, מאחר שהפסוק "עליה" בא ללמד שהצרה מותרת שלא במקום מצוה? **אימא -** תאמר שגם ה**ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי -** נלמד מ"עליה" שגם הערוה עצמה לא תהיה אסורה אלא במקום יבום, אבל שלא במקום יבום תהיה מותרת.

רבא משיב:

איך אפשר לומר שהערוה תהיה מותרת? **ולאו קל וחומר הוא -** האם אין זה קל וחומר שהערוה אסורה, שהרי אם **במקום מצוה** שיש מצוה ליבמה ובכל זאת **אסירא** - אסרה התורה את הערוה, **שלא במקום מצוה שריא? -** איך יתכן לומר שתהיה הערוה מותרת שלא במקום מצוה!

אמר ליה רמי בר חמא לרבא, **צרה תוכיח** שלא כמו הקל וחומר, שהרי לגבי צרה הדין הוא **דבמקום מצוה** צרת ערוה **אסירא, ושלא במקום מצוה** כשהיא נשואה לאיש זר **שריא -** צרת הערוה מותרת! ואם כן גם בערוה [אחות אשתו] נאמר שאינה אסורה אלא במקום מצוה אבל שלא במקום מצוה תהיה מותרת.

אמר ליה רבא, **עליך** [מפני דבריך] **אמר קרא -** התורה כתבה יתור לשון לגבי אחות אשתו (ויקרא יח, יח) "ואשה אל אחתה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה **בחייה**", ללמד שיש איסור לקחת את אחות אשתו **כל זמן שבחייה -** שאשתו חיה, ואף שלא במקום מצוה.

שואלת הגמרא על רבא:

איך אפשר ללמוד מהמילה "בחייה", הרי **האי "בחייה" מבעי ליה למעוטי לאחר מיתה** - המילה "בחייה" צריך כדי ללמד שאיסור אחות אשתו אינו אלא כל זמן שאשתו חיה אבל לאחר מיתה מותרת!

הגמרא מתרצת:

ההיא - הדין הזה [שאחות אשתו מותרת לאחר מיתה] לומדים מפסוק אחר **מ"ואשה אל אחתה" נפקא** (נלמד) - שמשמע מהפסוק שהאיסור של אשה אל אחותה אינה אלא רק כשהאשה עם אחותה יחד, אבל לאחר מיתה מותרת! ואם כן המילה "בחייה" מיותרת כדי ללמד שאחות אשתו אסורה אף שלא במקום מצוה.

הגמרא שואלת שעדיין המילה "בחייה" אינה מיותרת: שהרי **אי** רק לומדים מ**הפסוק "ואשה אל אחתה"**, אם כן **הוי אמינא נתגרשה שריא -** הייתי אומר שאם אשתו התגרשה, אחותה תהיה מותרת לו, [כיון שאינו לוקח את אחותה עם אשתו יחד], **תלמוד לומר -** לכן כתבה התורה **"בחייה"** ללמד ש**כל שבחייה** של אשתו, אחותה אסורה, **דאף על גב דנתגרשה לא** התירה התורה לקחת את אחותה. נמצא שאין המילה "בחייה" מיותרת, ואם כן מנין שאחות אשתו אסורה אף שלא במקום מצוה.

הגמרא מתרצת:

אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא, תרי קראי כתיבי - שני פסוקים יש בפרשת אחות אשתו הסותרים זה את זה, בתחילת הפסוק (ויקרא יח, יח) **כתיב** "**ואשה אל אחתה לא תקח לצרר**" דמשמע שגם אחותה וגם צרתה אסורות, **ובהמשך כתיב "לגלות ערותה**" בלשון יחיד, **דחדא משמע -** שרק אחת אסורה, **הא כיצד -** איך מבארים את שני הלשונות? מבארת הגמרא: **במקום מצוה, שתיהן אסורות,** גם הערוה [אחות אשתו] וגם צרתה, **שלא במקום מצוה,** רק **היא** הערוה [אחות אשתו] **אסורה,** ואילו **צרתה מותרת.**

שואלת הגמרא:

איפוך אנא - אולי נפרש בצורה הפוכה, ונאמר כך: **במקום מצוה** בלבד **היא** [אחות אשתו] **אסורה וצרתה** תהיה **מותרת,** כיון שהמילה "עליה" [המלמד שהפסוק מדבר במקום מצוה] כתוב סמוך למילים "לגלות ערותה" שמשמע שרק אחת אסורה (רש"י), **ואילו שלא במקום מצוה** נלמד מהמילה "לצרר" ש**שתיהן אסורות!**

מתרצת הגמרא:

אם כן, לא יאמר - שלא יכתוב התורה **"עליה"**, שהרי גם בלי "עליה" הייתי לומד ומבין בצורה כזאת, והייתי אומר שהפסוק "לצרר" המחמיר ואוסר את שתיהן מדבר שלא במקום מצוה, והפסוק "לגלות ערותה" המקל ואוסר רק אחת מדבר במקום מצוה. ואם כן בהכרח שהפסוק "עליה" שכתבה התורה, בא לחדש [ולהוציא מסברא זו] ולומר שהמילה "לצרר" המחמיר ואוסר את שתיהן, מדבר במקום מצוה.

הגמרא מקשה על הלימוד של "עליה":

אמר ליה רב אשי לרב כהנא, ממאי דהאי "עליה" לאיסורא - מנין לך לומר שהמילה "עליה" בא לאסור את צרת הערוה להתייבם במקום מצוה? **דילמא להתירא -** אולי הפסוק "עליה" בא להתירה להתייבם, **והכי קאמר רחמנא -** וכך מלמדת התורה: **"אשה אל אחותה לא תקח לצרר"** אסור לקחת את אחות אשתו (ערוה) בחיי אשתו, **לא היא** וגם לא את **צרתה,** ודוקא **שלא במקום "עליה"** [יבמה יבוא עליה] שאין מצות יבום, **אבל במקום "עליה"** כשיש מצות יבום, מלמדת התורה **ש**שתיהן גם אחות אשתו (הערוה) וגם צרתה **מותרות** להתייבם.

למישרי צרה שלא במקום מצוה. וא"ת להכהו שיוי' לעיל דמלרכי קרא לעבוה גופה מנא להו למישרי צרה שלא במקום מצוה וי"ל דנפקא להו מהיכא דנפקא ליה לרבי: **מאי** ולקחה בו'. מלינו למימר דמייתורא דה"ק דלרבי תרין ליקוחין כדלרשינן בפ"ב דקדושין (דף מג.) ושלא ולקחה מלמד שהשליש עושה שליח לקבל בקונטי' פי' דולקחה משמע דנפלו לו שתים ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן וליכא להקשות לפירושו למה לי גופא מיעטרך לכשנפלו לו שתי יבמות מבית אחד שלא ייבם אלא אחת מהן ליה למידרש כל היכא דתירץ תרין לקושיין כי' דהא דרשינן לה בהמולך (לקמן דף מד.) מאחד בית אחיו בזמן שאחד מהם הולך ואינו בזמן שהן בתים ומ"ש ולמאן דאמר קרא למימר שייבם הגרה ולא הערוה ומ"ש ערוה (ו) לא לריכא קרא ניחא:

כל היכא דאיכא תרין לקוחין כו'. ומ"ת מייבי עשה נמי ליתסרי לגרה ליכא למימר דמי שעי המי נסיב ומי שעי המי נסיב ועוד תימה דהשתא ליכא גזרת ערוה כרת ומ"ש מיבעי ליה למיבי עשה דמייבי עשה ממיבי לא תעשה כמו שמייבי בפרק שני (לקמן כ.) וי"ל דמייבי עשה דמיתרבו לחליצה ומיבם זהו זיקה קלת הוו בכלל ולקחה ומ"ש גזרת ערוה ע"כ לא בעיא חליצה דמי בעיא הוי בכלל ולקחה ועוד ולקחה משמע לשון מפיסת קידושין הלכך מייבי עשה דמפסי בהו קדושין הוו בכלל ולקחה: **מלמד** שמגרשה בגט ומחזירה. בפרק החולץ (לקמן דף נט.) אמרינן דמיעטרך דמ"ד מצוה דרחמנא עליה עבדה השתא תיקום עליה בתיקון שתא מת ותימה דמשמע דלעיכא שייכה לה לריך קרא להתיר ומאי והא מצוה דרחמנא עליה עבדה מציכא רשאי ליקום עליה בתיקון דה"ק רשאי לקחת ולא ליקח שייכה לה דמייבי לשון כדאמר בפרק שני (לקמן כ: ושם) וי"ל דציכא שייכה לה לריכא קרא דסברת הוה אלא אמר רחמנא יבא עליה לגרשה אחר ביאה ומ"מ ציכא שייכה לה דמיי מייבי לשון דרשות היא וליכא עשה אלא בציכא רשאי ליקום בתיקון דה"ק רשאי ליקח ולא ליקום: **ויבמה** בעל ברחה. הכא משמע דמה"ק לריכ לה ותימה דבפ"ק דקידושין (דף יז. ושם) משמע דדריש מה"ת ציכא גומר בה ואין כו' דפריך התם והא מיבעי ליה ויבמה על כרחה ק"ל דמשמע קרא ויש ו"ל דהתם הכי פריך ק"ל דלציכא גומרת בה גרידא אלא משמע קרא ויבם (ו) וכענין זה יש לקמן בפרק שלשה (דף מח: ושם) ק"ל דמשמע קרא והיכ בקדושים לא תפיק דרשינן מיבמה עדיין יבומין הרשומים עליה וק"ל יפקח דרשינן הני תלתא דרשות מיבם ויבמה וכענין זה בריש התים מקדש (קדושין דף מא.) דריש שלשה מושלמה שלא ושלא ולשלמה: **אין** חייבין אלא על דבר שזדונו חייבין ועל שגגתו חטאת מיעטי למיעוטי דכתיב לגופיה (דף ב:) ולא בעבודת כוכבים שלא שזדונו כרת למיעוטי מגפף ומנסך ושגגתו חטאת למיעוטי דכר שאין בו מעשה: מה

למישרי צרה שלא במקום מצוה מאי טעמא אמר קרא א) עליה במקום עליה הוא דאסירא שלא במקום עליה שריא א"ל רמי בר חמא לרבא אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי ולאו קל וחומר הוא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה שריא אמר ליה צרה תוכיח דבמקום מצוה אסירא ושלא במקום מצוה שריא אמר ליה עליך אמר קרא א) בחייה כל שבחייה האי בחייה מיבעי ליה א) למעוטי לאחר מיתה ההיא ב) מואשה אל אחותה נפקא אי מואשה אל אחותה ה"א נתגרשה שריא ת"ל בחייה ב) כל שבחייה דאע"ג דנתגרשה לא אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא תרי קראי כתיבי כתיב אשה אל אחותה לא תקח לצרור וכתי' א) לגלות ערותה דחדא משמע הא כיצד במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת איפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקום מצוה שתיהן אסורות א"כ לא יאמר עליה א"ל רב אשי לרב כהנא ממאי דהאי עליה לאיסורא דלמא להתירא וה"ק רחמנא אשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרתה שלא במקום עליה אבל במקום עליה שתיהן מותרות א"כ לגלות ערוה דחדא היכי משכחת לה אי במקום מצוה שתיהן מותרות אי שלא במקום מצוה שתיהן אסורות: גופא רבי אומר ב) ולקח ולקחה ויבם ויבמה לאסור צרות ועריות מידי צרות כתיבא הכא ועוד צרות מלצרור נפקא לצרור מפיק ליה רבי לכדרבי שמעון צרה ג) הכא כתיב ה"ק א"כ לימא קרא ולקח מאי ולקחה כל היכא דאיכא תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי שריא ואי לא תרוייהו אסירין ויבמה במקום ייבום הוא דאסירא צרה שלא במקום ייבום שריא צרה ורבנן האי ולקחה מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדרבי יוסי בר חנינא ג) דאמר רבי יוסי בר חנינא ולקחה מלמד ד שמגרשה בגט ומחזירה ויבמה ד על כרחה ורבי דרבי יוסי בר חנינא ב) מלאשה נפקא על כרחה ב) מיבמה יבא עליה נפקא ורבי האי עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה ג) לכדתניא ה) אין חייבין ב"ד אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח ולא

מאי טעמא. כלומר היכי מילרכא סיפא מהכא: במקום עליה הוא. דכתיב לגרור למיקר צרה ולא במקום אחר: **אימא ערוה גופה שלא** במקום מצוה תשתרי. מלכתיב עליה דקאי נמי אחחות אחה שבחייה. משמע לן אחות אח אחותה: **תרי קראי כתיבי.** מעיקרא כתיב לגרור דמשמע לן היא ולא לצרה והדר כתיב לגלות ערותה דמשמע לן היא במקום עליה: במקום מצוה שתיהן אסורות. כלכתיב עליה דמשמע לן אפילו במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת. להא עליה אגלגות ערוחה קמיך דמשמע מדא למדרש הכי אמקו' עליה הוא דלא אמיר לן אלא מדא וקרא לאגורי אשה אל אחותה במקום מצוה: **א"כ לא יאמר עליה.** דאלא עליה במקום מצוה שתיהן אסורות. דאמר כי קאו לן קראי אהדדי משמע להו מסברא הכי היתירא למצוה ואיסורא שלא במקום מצוה הלכך עליה לחדוש שלא במקום מצוה למיקר ולגרור ולמיקר לרה במקום מצוה כעבוה: **ממאי דהאי עליה לאיסורא.** מלרה ולא לעבוה לאמא למיקר תרוייהו במקום מצוה אמא ואמה והכי משמע ואמה אל אחותה לא אמא לא אמה ולא אמא אלא אחות

מתרץ רב כהנא:

אי אפשר לדרוש כך, שהרי **אם כן** נמצא שהפסוק שדרשנו לעיל **"לגלות ערוה"** שמשמע **ד**דוקא **חדא** [אחת] מהם אסורה, **היכי משכחת לה -** איך נמצא מקרה כזה שרק אחת תהיה אסורה, **אי** (אם) **במקום מצוה** הרי לפי דבריך **שתיהן מותרות, ואי** (אם) **שלא במקום מצוה,** הרי **שתיהן אסורות!** אלא בהכרח שדורשים את הפסוק כפי שלמדנו לעיל, שבמקום מצוה שתיהן אסורות, ושלא במקום מצוה אחות אשה אסורה וצרתה מותרת.

הגמרא חוזרת לדרשה שלמדנו לעיל (ח, א):

גופא למדנו [בברייתא], **רבי אומר** כתוב בפרשת יבום (דברים כה, ה) "יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה". התורה לא כתבה **"ולקח"** אלא לשון **"ולקחה"**, וכן לא כתבה **"ויבם"** אלא לשון **"ויבמה"** [שני מיעוטים], מכאן למדנו **לאסור צרות** העריות **ואת ה**ערי**ות** עצמן ביבום.

הגמרא מקשה:

מידי צרות כתיבא הכא - האם בפסוק מוזכר "צרות"? ואיך למד רבי מכאן לאסור את הצרות! **ועוד** קשה, הרי המקור **ש**צרות אסורות, **מ"לצרר" נפקא -** למדנו מהמילה "לצרר" (לעיל ג, ב), ואם כן מדוע הוצרך רבי ללמוד מהפסוק "ולקחה"? הגמרא מתרצת תחילה את הקושיא השניה: אי אפשר ללמוד [לפי רבי] מהמילה "לצרר", כיון ש**"לצרר" מפיק ליה -** הוא דורש אותו ללימוד אחר, **לכדרבי שמעון -** כפי שדרש רבי שמעון (לקמן כח, ב), [לגבי שלשה אחים, ששניים מהם היו נשואים שתי אחיות (ציור 39), כגון ראובן ושמעון היו נשואים לרחל ולאה, ומתו ונפלו האחיות לפני לוי האח השלישי, שתיהן פטורות מן היבום, כיון ששתיהן יש להם זיקה ליבם, הרי הן כצרות זו לזו [על ידי הזיקה], ואם יקח את אחת מהם, נמצא שהוא לוקח את אחות זקוקתו, [שדומה לאחות אשתו]. ודורש רבי שמעון מהפסוק "לצרר" שפטורות הן אף מן החליצה, כיון שבשעה שהן נעשות צרות זו לזו בזיקה, לא יהיו לך ליקוחין אפילו באחת מהן (רש"י)].

הגמרא מיישבת כעת את הקושיא הראשונה:

מה ששאלנו **צרה הכא כתיב -** האם מוזכר בפסוק "צרות"? מתרצת הגמרא: **הכי קאמר -** כך אמר רבי, **אם כן -** אם תאמר שהתורה בא ללמד רק על הערוה ולא על הצרה, **לימא קרא -** תכתוב התורה רק **"ולקח"**, **מאי** [מדוע] כתבה התורה **"ולקחה"**? אלא לשון "ולקחה" משמע שנפלו לפניו שתי נשים, [ועליו לקחת רק אחת], והתורה מלמדת ש**כל היכא דאיכא תרי לקוחין -** כל מקום שיש שתי צרות שנופלות לפניו לייבום, ושתיהן מותרות לו **דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי -** שבידו לייבם את זאת או את זאת, **שריא -** באופן כזה מותר לו לקחת איזה מהן שירצה, **ואי לא -** ואם אין שתיהן מותרות לו, משום שאחת אסורה עליו באיסור ערוה, **תרוייהו אסירין -** באופן כזה שתיהן אסורות. והטעם שכתבה התורה **"ויבמה"** ולא "ויבם", ללמד שדוקא **במקום יבום הוא דאסירא צרה,** אבל **שלא במקום יבום,** כשהן נשואות לאיש זר, **שריא** [מותרת] ה**צרה.**

הגמרא מבארת כעת לפי רבנן החולקים על רבי:

ורבנן הלומדים צרת ערוה מהפסוק "לצרר", **האי "ולקחה" מאי עבדי ליה -** מה הם לומדים מהפסוק "ולקחה - ויבמה"? משיבה הגמרא: **מיבעי להו -** צריך את הפסוק **ל**למוד **כ**פי **ש**דרש **רבי יוסי בר חנינא, דאמר רבי יוסי בר חנינא "ולקחה", מלמד שמגרשה בגט -** שאם ייבם היבם ולקח את יבמתו, נעשית לו כאשתו לכל דבר, ואם רוצה להוציאה, מוציאה בגט ולא בחליצה. **וכ**מו כן אם רוצה להחזירה לאחר שגירשה, **מחזירה,** ולא אומרים כיון שכבר קיים את המצוה הרי היא אסורה עליו עכשיו באיסור "אשת אחיו", אלא דינה כאשתו לכל דבר, ומותר להחזירה.

והמילה **"ויבמה"** בא ללמד ב**על כרחה -** שאם בא עליה היבם בעל כרחה, הרי היא כאשתו לכל דבר [שאם תמות, הרי הוא יורש אותה, ואם הוא כהן, הרי הוא נטמא לה. (רש"י)].

הגמרא שואלת:

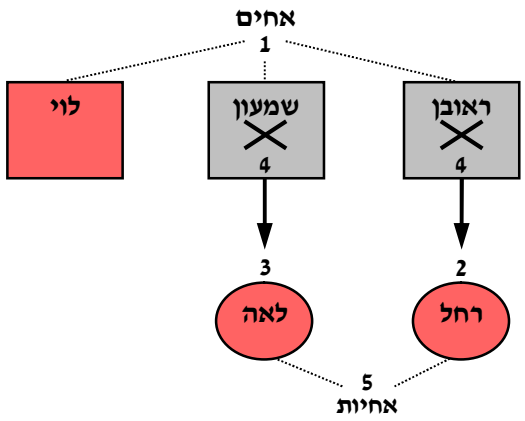
ורבי, מהיכן ילמד **את ד**רשתו של **רבי יוסי בר חנינא**? מבארת הגמרא: **מ**הפסוק **"לאשה" נפקא** [ילמד] - כלומר, התורה כתבה "ולקחה לו לאשה" [המילה "לאשה"] בא ללמד שלאחר שלקח היבם את יבמתו הרי היא נעשית כאשתו לכל דבר. והלימוד השני שמועיל יבום אפילו ב**על כרחה, מ**הפסוק **"יבמה יבא עליה" נפקא** [ילמד], שמלשון "יבא עליה" משמע אפילו בעל כרחה.

הגמרא שואלת:

ורבי שלומד איסור צרת ערוה מ"ולקחה-ויבמה" ולא מגזירה שוה של "עליה" [כרבנן]: **האי "עליה" מאי עביד ליה -** מה הוא ילמד מהמילה "עליה" שכתוב באחות אשה? מבארת הגמרא: **מבעי ליה -** צריך את הפסוק **ל**למוד **כ**פי שלמדנו בברייתא, **דתניא,** [לגבי פר חטאת העלם דבר של ציבור, (שטעו בית דין הגדול והורו לכל הציבור היתר בדבר האסור)], **אין חייבין בית דין** להביא פר חטאת העלם דבר **אלא** רק כשטעו **על דבר** הלכה **ש**חייבים על **זדונו כרת** [שהעושה אותה במזיד חייב עליה כרת], **ועל שגגתו חטאת** [והעושה אותה בשוגג חייב קרבן חטאת]. **וכן** כהן [גדול] **המשיח** [שמשחו אותו בשמן המשחה] אם טעה בדבר הלכה, אינו חייב פר חטאת אלא על דבר שחייבים על זדונו כרת ושגגתו חטאת.

למישרי צרה שלא במקום מצוה. וא"ת להכהו שיוציא לשעל ממלכי קרא לעבוה גופה מנא להו למישרי צרה שלא במקום מצוה וי"ל דנפקא להו מהיכא דנפקא ליה לרבי: **מאי** ולקחה בו'. מלינו למימר דמייתורא דה"ל דכתי' תרין ליקומין כדדרשינן בפ"ב דקדושין (דף מא.) ושלח ולקחה מלמד שהשליח עושה שלית אבל בקונטי' פי' דולקחה משמע דנפלו לו שתים ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן וליכא למיפרך מה לשעל שכן מיבמה לאחות אשתו ולמה לה גופה מילטוך לכשנפלו לו שתי יבמות מצית אחד שלח ייבם ולח אחת מנך ליה למידרש כל היכא דליכא תרין לקומין כו' להה דרשינן לה בהמולך (לקמן דף מד.) מצת אית אחיו אית אחד הוא אחד שלח ייבם ולח אחת מנך וא"ת ולמה ליה למיכתב תרין ולקחה לשתים ולח לאחת ולמה לה למיכתב ולקחה לשתים לפירושו למה לה גופה מילטוך לכשנפלו לו שתי יבמות מצית אחד שלח ייבם ולח אחת מנך ליה למידרש כל היכא דליכא תרין לקומין כו' להה דרשינן לה בהמולך (לקמן דף מד.) מצת אית אחיו אית אחד הוא אחד שלח ייבם ולח אחת מנך וא"ת ולמה לי

דף ח' ע"ב **<u>רש"י ד"ה לכדר' שמעון.</u>** [39]

1. ראובן שמעון ולוי, ג' אחים.
2. ויקח ראובן את רחל לאשה.
3. ושמעון לקח את לאה אחותה לאשה.
4. ומתו ראובן ושמעון בלי בנים.
5. ונשותיהם (רחל ולאה האחיות 2-3) נופלות לפני לוי ליבום.

ולפי ששתיהן זקוקות ללוי (וזיקה הוי כקצת קידושין) א"כ אם ייבם לוי את אחת מהם כגון את רחל (2), הרי הוא כלוקח אחות אשתו, כי הלוא לאה (3) זקוקה לו, לכן שתיהן אסורות לו.

ודריש רבי שמעון "מלצרור"
דפטורות מן החליצה ומן היבום.

ט' ע"א

וכן **לא** חייבים בית דין להביא פר העלם דבר של ציבור **ב**שגגת **עבודת כוכבים, אלא** רק **על דבר שחייבין על זדונו כרת** ו**על שגגתו חטאת** [כגון, שחיטה, הקטרה, ניסוך, השתחוואה. אבל מחבק ומנשק אינו חייב כרת. רש"י]. **ותנן נמי -** ולמדנו גם במשנה במסכת הוריות (ט, א), **כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת** ו**על שגגתו חטאת,** אם שגג בה **יחיד** הרי הוא מביא **כשבה או שעיר** לחטאת, ואם שגג בה **נשיא** [ששגג והתיר], הרי הוא **מביא שעיר** לחטאת, ואם שגג בה כהן **משיח וכן בית דין** ששגגו והורו בו היתר, הרי הם מביאים **פר. ואם** שגגו **בעבודת כוכבים,** הרי גם ה**יחיד** וגם **נשיא** וכהן **משיח מביאין שעירה** לחטאת. ו**צבור** ששגגו בעבודת כוכבים [על פי הוראת בית דין] **מביאין פר ושעיר** דהיינו **פר לעולה ושעיר לחטאת.** (ציור 40).

הגמרא מבארת:

מנא הני מילי - מה המקור שאין מביאים חטאת אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת? **דתנו רבנן** [למדנו בברייתא], כתוב בתורה לגבי פר העלם דבר של ציבור (ויקרא ד, יד) **"ונודעה החטאת אשר חטאו עליה", רבי אומר** דורשים גזירה שוה, **נאמר כאן "עליה", ונאמר להלן** לגבי אחות אשה **"עליה", מה להלן** איסור "אחות אשה" הוא **דבר שחייבים על זדונו** [במזיד] **כרת ועל שגגתו חטאת, אף כאן** בפר העלם דבר של ציבור אין מביאים חטאת אלא על **דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.** מבואר כאן שרבי דורש את המילה "עליה" ללמד שאין מביאים פר העלם דבר של ציבור אלא על דבר שזדונו כרת.

הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא:

אשכחן צבור - אכן מצאנו מקור [שאין מביאים חטאת אלא בדבר שזדונו כרת] בפר העלם דבר של ציבור, אבל בכהן **משיח** ששגג **מנלן** - מנין שגם הוא אינו מביא חטאת אלא בדבר שזדונו כרת? משיבה הגמרא: **דכתיב ב**פרשת כהן **משיח** (ויקרא ד, ג) "אם הכהן המשיח יחטא **לאשמת העם**", התורה השווה את אשמת כהן משיח לאשמת העם שחטאו בהוראת בית דין (פר העלם דבר של ציבור), **הרי** מכאן שדינו של כהן **משיח כ**דינו של פר העלם דבר של **צבור,** ואינו חייב חטאת אלא על דבר שזדונו כרת.

הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא:

וכן **יחיד ונשיא** שחייבים רק על דבר שזדונו כרת, **אתיא -** לומדים גם מגזירה שוה **"מצות" "מצות"** מפר העלם דבר של ציבור, [כתוב בפר העלם של ציבור (ויקרא ד, יג) "ועשו אחת מכל מצות ה' ", וכתוב בחטאת יחיד (ויקרא ד, כז) "בעשותה אחת ממצות ה' ", וכן בנשיא כתוב (שם כב) "ועשה אחת מכל מצות ה' "], מה חטאת של ציבור אינו אלא בדבר שזדונו כרת, כך גם חטאת של יחיד ונשיא אין מתחייבים אלא בדבר שזדונו כרת.

הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא:

שנינו בברייתא, **ולא בעבודת כוכבים** - אין ציבור (בית דין) מביאים חטאת בשגגת עבודת כוכבים **אלא על דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.** הגמרא מבארת: דין זה של **צבור בעבודת כוכבים** שאינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת **יליף -** לומדים זאת בגזירה שוה **"מעינו" "מעינו"** מפר העלם דבר של ציבור בשאר עבירות, [כתוב בשאר עבירות (ויקרא ד, יג) "ונעלם דבר מעיני הקהל" וכתוב לגבי ציבור בשגגת עבודת כוכבים (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה וגו'"], מה חטאת של ציבור בשאר עבירות אינו אלא בדבר שזדונו כרת, כך גם חטאת ציבור בעבודת כוכבים אין מתחייבים אלא בדבר שזדונו כרת.

הגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא:

וכן **יחיד, נשיא** וכהן **משיח** ששגגו בעבודת כוכבים [אין חייבים להביא קרבן אלא בדבר שזדונו כרת], לומדים זאת **מ**דכתיב בפרשת עבודת כוכבים (במדבר טו, כז) **"ואם נפש אחת** תחטא בשגגה", התורה כתבה לשון "נפש אחת" ללמד ש**אחד יחיד ואחד נשיא ואחד** כהן **משיח** כולם שוים **ב**דין עבודה כוכבים **משמע,** ומאחר שכתבה התורה אות **וי"ו** בתחילת הפסוק ["ואם נפש אחת"], הרי הפסוק הזה מקשר ו**מוסיף על ענין ראשון -** על הפרשה הקודמת של ציבור שעבדו עבודת כוכבים, **ואם** כן **ילמד תחתון** [הפסוק של יחיד] **מן העליון** [מהפסוק של ציבור בעבודת כוכבים], כשם שציבור אינם חייבים קרבן אלא בדבר שזדונו כרת, כך גם יחיד אינו חייב אלא בדבר שזדונו כרת.

הגמרא שואלת לפי רבנן:

ורבנן הדורשים מהפסוק "עליה" איסור צרת ערוה, אם כן **האי סברא מנא להו -** מהיכן הם לומדים שאין חייבים קרבן אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת? מבארת הגמרא: **נפקא להו -** הם לומדים זאת **מדמקרי ליה רבי יהושע לבריה** - מהפסוק שדרש ולימד רבי יהושע לבנו: כתוב בפרשת שגגת יחיד שעבד עבודת כוכבים (במדבר טו, כט) **"תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה"** ומיד לאחריו (שם ל) כתוב בעובד עבודת כוכבים במזיד **"והנפש אשר תעשה ביד רמה"**... ונכרתה וגו'", מכאן שאין חייבים קרבן בשגגת עבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת. וממה שכתבה התורה "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה" לומדים ש**הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים**, ודורשים **מה עבודת כוכבים** - כשם שעבודת כוכבים אינו חייב אלא ב**דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל** עבירות שבתורה אינו חייב אלא על **דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת -** כלומר, רק על דבר שחייבים על זדונו כרת חייבים להביא קרבן חטאת על שגגתו.

ולא בעבודת כוכבים. מין מייבין נמור להכיח פר לעולה ושעיר למטמת: אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. כגון זיבות וקיטור ונסון והשתוחה אבל מחנק ומנקב לא והן דרשת מעליה נפקא כדמפרש ואזיל: ונאמר להלן עליה. כמייה שהוא מופנה לדרשת: לאשמת העם. כלומר למטמתו כלשמת נמור: [ולא בעבודת כוכבים]. קרבן עבודת כוכבים בפרשת שלח לך וכי תשגו: מעיני מעיני. מפר העלה דכר: ואם נפש אחת. הסם כתיב בפרשת שלח לך: מעלין. מנמור והסם ילפינן להו מפר העלה: תורה אחת. לענין קרבן כתיב (ע) בפר עבודת כוכבים תורה כל התורה כולה למטמת הוקשה כל התורה כולה לענין קרבן לעבודת כוכבים: מה עבודת כוכבים (ב) על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. כלכתיב הסם והנפש הסם תעשה ביד רמה וכלכתה למטת כולה פרשת שלח דכר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מיקשינן: אשכחן יחיד ונשיא ומשיח. כהן היקישו לו משמע שלא הכי כתיב והנפש ואלו לנדן למטמע שהן יחידין להכי קרלי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת מעבודת כוכבים: אמר קרא. גבי יחיד ונשיא ומשיח: ואם נפש. ו״ו מוסיף על ענין לפנון: וילמד עליון מתחתון. לנזר מיחידים: יליף מעיני מעיני. שאר מנות מעבודת כוכבים: מרובים. עיל למטמת: יכול נחלק בקרבנותיהם. אם עבדו גבי עיל אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו מלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיר בימיד: ת״ל בו׳. אין מלוקים מתורת יחיד שלא רוב ישראל או כולן בכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) אבל גבי עיל אחת יחידים הם: בהוראה. היינו העלם דבר שהורו ב״ד שהעבודת כוכבים מותרת ועשו לנזר על פיהם: א״נ. לפי׳ לא משכחת לה קרבן לאחד מהן שיהא כריכים הני מרובים מילוק בין יחיד וליכא לאכל אין להם כפרה קמ״ל: אמו אנוסת אביו. שנאנסה אחיו אביו אחרי כן ואת בלא בעיא ונפלה לפני בנה לייבום: בפלוגתא דר׳ יהודה ורבנן. כלאמרי׳ לעיל (דף ד.) ורבי יהודה אוסר באנוסת אביו ולר׳ יהודה לא משכחת לה אם נופלת לפני בנה ליבום שלא לרבנן ובאנוסה ולהכי לא תנא לה בשלוגתא לא קא מייתי: ואהרי איסור מצוה ואיסור קדושה. לקמן בפרק כילד כו׳ (דף כ.) כל שאיסורו איסור ערוה לא תולא ולא מהייבמת. איסור מצוה כגון שניות מד״ס כלאמרי׳ לקמן בפ״ב (כף.) או איסור קדושה כגון שנפלה לפני ממזרת או נתינה שהיא בלאו תולא ולא מהייבמת תולא שלא איסור ולאו בלא כרת לשפקוני ייבום לגמרי ולא מהייבמת להא מסורה לי ופליג ר״ע לאמר בפ׳ המולך (לקמן דף מט.) מייבי לאוין כמייבי כריתות דקתני מיזהו ממזר כל שאר בשר ודם שהוא בלא יבא לאו למיפטרה בולא כלום כעובה גמור׳: את הצרות. לרת עבוה מהייבמת: רבי

בית הלל אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו

דפליגי

ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת [ב] ותנן נמי [א] כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב״ד מביאין פר ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה [ג] צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת מה״מ [ג] דת״ר [א] ונודעה החטאת אשר חטאו עליה רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן [ב] עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח [ג] לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא [ד] מצות [ה] מצות ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בעבודת כוכבים יליף [ו] מעיני [ה] מעיני יחיד נשיא ומשיח [ז] מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע [ז] וי״ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סברא מנא להו נפקא להו [ח] מדמקרי ליה ר׳ יהושע לבריה [ח] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה [ט] והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות צבור בעבודת כוכבים מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [י] לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים [כ] יחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם [ל] מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה״א נחלק מאי לייתו לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך ס״ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א״נ [מ] צריך ואין לו תקנה קמ״ל א״ל לוי לרבי מאי איריא דתני ט״ו ליתני ט״ז א״ל [נ] כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אמו אנוסת אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן והא [ס] בית שמאי מתירין את הצרות לאחין ובית הלל אוסרין [ע] בית שמאי במקום

דפליגי

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. מגיד שיטפיה נקט ליצנא דמתני׳ דהוריות (דף ח.) לתייתי לעיל דשגגתו מטמת לא קיש ליה בחמות אשה אלא מהכא:

בעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני. לא מצינו למימר חמיע חמות חמות אלא דכתיב בעבודת כוכבים מיעטתיך בספרי כל חמות יו עבודת כוכבים שאקולה כנגד כל החמות:

וילמד תחתון מעליון. ו״ת מיפוק לי דכתיב הסם כלא בהדיא כדלרבי רבנן בחמור ו״ל דלר׳ ההוא כלא כתיב במכרן הא הסם דהכי כתיב גבי ס׳ הוא מגדף ומכלתה ובפ׳ מי סהיה טמא (במדבר דף נב.): מיתי לי׳ לרבי מגדף הייט מכרן הא הסם:

ורבנן האי סברא מנא להו. ו״ת כולה מילתא מיפוק לי מעליה דג״ם ניתנה לידרש לכל מילי ו״ל דעליה דכתיב גבי חמות הסם וגבי חטאת לא מופנה וההוא לימוד מופנה ור״ת אומר לפלילו מופנה ההיא לחמות הסם כיון דההוא לחטאת לאו מופנה שבקינן ליה למופנה מלד אחד ודבקינן מחופנה משני לדדין כדמפרש בהמפלת (דף דף כב:)

מה עבודת כוכבים דבר שחייבים על זדונה כרת. ו״ת ואימא מה עבודת כוכבים שחייבים על זדונה סקילה ו״ל דלא גמרינן מלא מה דכתיב בהסוח קרא דלא כתיב הסם אלא כרת דקסבר מגדף הייט עובד עבודת כוכבים וה״ג לרבנן דלא גמרי מה עבודת כוכבים שיש בה לאו וכרת ולא נעו לאו כיון דלא כתיב בהסוח פרשה תלא דבפרק בתרא דמכות (ד׳ יג: ושם) ממעט פסח ומילה משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים למאי רחמנא לא תעביד והני קום עשה ניתהו ולא ממעט להו משום לית בהו לאו ומי ממעט להו עבודת כוכבים ומיהו לרבי דנפקא ליה מהשתא מעליה בעי לאו וכרת כמו בחמות אשה ואמי שפיר דבשבועות (דף יג.) דריש רבי דבפורק עול ומפר בריח ומגלה פניה אית בהו כרת ולא מצית להו בהדי שאר ושלשים כריתות משום דלא מצכחן בהו לאו ט:

ורבנן. לית להו כלא כרת בפורק עול ומפר ט בריח ומגלה פניה דלא מוקמי ג׳ בריתות בעבוד׳ כוכבים בסוף פרק מרבע מיתות (סנהדרין דף סד:) ע״כ גלין: **מאי** לייתו לייתו פר בו׳. קסבר לרבין שחלקם מכל מייבי מיתות ב״ד לממונן פלט חלקין להו מכל מחכפרים וקשיא לרבין כבש או אילו ואפי׳ ליכא שום מחכפר למייבי מ״מ הוה ליה לחקשויי:

והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר״ע ורבנן. בכל דוכתי פשיטא ליה להס״ם למייבי לאוין לר״ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ולאו בני חלילה ויבוא מינהו כמו מייבי כריתות הכא ובהעלל (לקמן דף עט.): גבי פלוגא דכא וכרות שפכה ובפרק ז׳ מיתות (סנהדרין דף נג.): ותימה לר״י דאמאי לא אמרינן נמי לר״ע דליתי עשה ולידמי לא תעשה: נמו

לד א מיי׳ פ״ל מהל׳ שגגות הל׳ ו ג ד:
לה ב מיי׳ פ״ד מהלכות ע״ז הלכה ו:

גמ׳ **ו)** הוריות ט., **ב)** [ל״ל וב״ד מביאים כו׳ כן גירסת במשנה דהוריות ט.], **ג)** הוריות דף ח., **ד)** [פסחים ס. קידושין יד: ב״מ לה. שבועות י. זבחים מח. מולין עח. כריתות כב.], **ה)** שבת שם: [הוריות ח.], **ו)** הוריות ח., **ז)** סס, **ח)** [בכורות טו: וס״ב], **ט)** [מנחות פ:], **י)** לקמן יג. [ודף כז. עדיות פ״ד מ״ח], **כ)** [בכורות לו: פיסה יח:], **תום׳ ל)** [וע״ע תוס׳ יומא פו.], **מ)** גליון, **נ)** עיין מהכש״ס.

דת״ר ונודעה החטאת בו׳. הוריות ג, ד. ו״ו מוסיף על ענין בו׳. שבועות ג, ד. **א״ל לוי לרבי בו׳.** הל״ג. **ובפלוגתא לא קא מיירי.** הל״ק. פאה ג, ג. (לפי הגל״ס). ועי׳ שבת ז, ב. יומא ג, ב״ש מתירין את הצרות בו׳. ג, ג:

(ע) רש״י ד״ה תולא וכו׳ כתיב בפרשת עבודת כוכבים: **(ב)** ד״ה מה עבודת כוכבים דבר כל״ל ותיבת על ממקך:

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה לייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי. וא״ת ולימא לייתי כבש או איל דליתיה באינך וי״ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש. וא״ת א״כ למה לו להארוך כדקאמר לייתי פר כו׳ הוי״ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מיתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ״ע:

א) וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא ד, יד)

ב) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: (ויקרא יח, יח)

ג) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַיי לְחַטָּאת: (ויקרא ד, ג)

ד) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ייָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כב)

ה) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת ייָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כז)

ו) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ייָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: (ויקרא ד, יג)

ז) וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעְלְמָה לְשִׁגְגָתָהּ וְעָשׂוּ כָּל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ייָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: (במדבר טו, כב)

ח) הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לְעֹשֵׂה בִּשְׁגָגָה: (במדבר טו, כט)

ט) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת ייָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: (במדבר טו, ל)

הגמרא ממשיכה ושואלת לפי רבנן:

אשכחן - אכן מצאנו מקור לגבי **יחיד ונשיא ומשיח** שחייבים חטאת רק בדבר שזדונו כרת **בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות** [שהרי פרשה זו עוסקת ביחיד], אבל **צבור ב**שגגת **עבודת כוכבים מנין** שגם הם אינם חייבים חטאת אלא בדבר שזדונו כרת? מבארת הגמרא: **אמר קרא -** התורה כתבה בפרשת יחיד [שהיא כתובה לאחר פרשת ציבור] **"ואם נפש** אחת תחטא" עם אות וי"ו, כדי ללמד ולחבר בין פרשת יחיד לפרשת ציבור הכתובה לפניה, **וילמד עליון -** ונלמד פרשת צבור הכתובה למעלה, **מתחתון -** מפרשת יחיד הכתובה למטה הימנה, מה יחיד אינו חייב קרבן בשגגת עבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת, כך גם ציבור אינם חייבים קרבן בשגגת עבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת.

הגמרא ממשיכה לשאול לפי רבנן:

אכן מצאנו מקור לגבי ציבור בשגגת עבודת כוכבים, **אלא** [אבל] **ציבור** שעבר **ב**שוגג על **שאר מצות מנלן -** מנין שגם שם מביאים חטאת רק על דבר שזדונו כרת? הגמרא משיבה: **יליף** - לומדים זאת בגזירה שוה **"מעיני" "מעיני"** מפר העלם דבר של ציבור בעבודת כוכבים, [היינו אותו גזירה שוה שדרש רבי, רק שרבנן לומדים להיפך, (שאר עבירות מעבודת כוכבים)], כשם שבעבודת כוכבים אינם חייבים קרבן אלא בדבר שזדונו כרת, כך גם בשאר מצות אינם חייבים אלא בדבר שזדונו כרת.

הגמרא חוזרת ושואלת לפי רבי:

ורבי שדורש מהפסוק "עליה" שאין חייבים חטאת אלא בדבר שזדונו כרת, **האי** פסוק **"תורה אחת" מאי עביד ליה -** מה הוא לומד מהפסוק הזה? משיבה הגמרא: **מיבעי ליה -** צריך את הפסוק **ל**למוד **כ**פי הדרשה שלמדנו בברייתא, **דתניא, לפי שמצינו** לגבי עובד עבודת כוכבים במזיד **שחלק הכתוב בין יחידים** שעבדו **למרובים** - רבים שעבדו, דהיינו עיר הנידחת, שלגבי **יחידים** כיון שהחמירה התורה **ב**מיתתם ונתנו להם **סקילה, לפיכך ממונן פלט -** לכן ממונם ניצל ואינו נשרף, ואילו לגבי **מרובין -** בני עיר הנדחת, כיון שהקילה התורה **ב**מיתתם ונתנו להם **סייף, לפיכך ממונן אבד -** לכן ממונם וכל רכושם נשרף, **יכול** הייתי חושב כשם שהם חלוקים בדינם **נחלוק בקרבנותיהן -** נחלק גם לגבי קרבן חטאת, ונאמר שרק יחיד ששגג בעבודת כוכבים מביא שעיר לחטאת, אבל רבים [בני עיר] ששגגו בעבודת כוכבים אין כל יחיד ויחיד מביא שעיר לחטאת כיחיד [אלא פר ושעיר כציבור. רש"י]! **תלמוד לומר -** התורה כתבה בפרשת שגגת עבודת כוכבים **"תורה אחת יהיה לכם"**, ללמד שבין יחיד ובין רבים שוים לגבי חטאת, ואף רבים ששגגו מביא כל אחד ואחד שעיר לחטאת כיחיד. [ורק באופן שרוב ישראל שגגו בהוראות בית דין, דינם בפר העלם דבר של ציבור. רש"י].

הגמרא מקשה:

מתקיף לה - הקשה **רב חלקיה מהגרוניא** על דברי הברייתא, **טעמא -** הטעם שדין רבים כדין יחיד [לפי הברייתא], הוא משום **דכתב רחמנא** - התורה כתבה פסוק מיוחד **"תורה אחת יהיה לכם"** ללמד שדינם שוים, **הא לאו הכי -** אבל אם לא היתה התורה כותבת פסוק מיוחד, **הוה אמינא -** הייתי אומר ש**נחלק** בין קרבן של רבים לקרבן של יחיד [כשם שחלוקים הם בעונשם]?! אם כן יש לשאול: **מאי לייתו -** איזה קרבן יביאו רבים (בני עיר אחת) שיהיו שונים וחלוקים מאחרים?

[הגמרא מנסה כעת ארבע אפשרויות]:

אם תאמר **לייתו פר -** יביאו פר, אי אפשר לומר כן, שהרי מצאנו ש**צבור** ששגגו **בשאר מצות הוא דמייתו -** ציבור (רוב ישראל) מביאים פר העלם דבר של ציבור, ואם גם רבים יביאו פר, נמצא שאינם חלוקים בקרבנם. ואם תאמר שיביאו **כשבה**, גם זה אי אפשר, שהרי **יחיד** ששגג **בשאר מצות הוא דמייתי -** יחיד מביא כשבה על שגגתו, ואם גם רבים יביאו כשבה, נמצא שאינם חלוקים בקרבנם. ואם תאמר שיביאו **שעיר**, גם זה אי אפשר, שהרי **נשיא** ששגג **בשאר מצות הוא דמייתי -** נשיא מביא שעיר על שגגתו, ואם גם רבים יביאו שעיר, נמצא שאינם חלוקים בקרבנם. ואם תאמר שיביאו **פר לעולה ושעיר לחטאת**, גם זה אי אפשר, שהרי **צבור** ששגגו **בעבודת כוכבים הוא דמייתו -** ציבור ששגגו בעבודת כוכבים מביאים פר ושעיר, ואם גם רבים יביאו פר ושעיר, נמצא שאינם חלוקים בקרבנם. **ואלא מאי -** אלא מוכרחים לומר שיביאו קרבן **שעירה** [שזה הקרבן שמביאים בשגגת עבודת כוכבים], **יחיד נמי היינו קרבנו** - והרי קרבן שעיר גם יחיד מביא אותו בשגגת עבודת כוכבים, ואם כן בהכרח שקרבן רבים כקרבן יחיד, ומדוע צריך את הפסוק של "תורה אחת יהיה לכם"?

הגמרא מתרצת:

איצטריך - צריך את הפסוק "תורה אחת" [ללמד שדין רבים כדין יחיד], שאם לא כן **סלקא דעתך אמינא -** הייתי אומר שרבים אינם כיחיד, **הואיל וצבור בהוראה -** כיון שמצאנו לגבי ציבור (רוב ישראל) ששגגו בעבודת כוכבים על פי הוראת בית דין, **דמייתו** - שמביאים **פר לעולה ושעיר לחטאת**, אם כן הייתי אומר **אינהו נמי ניתו איפכא -** גם רבים (בני עיר) יביאו פר ושעיר כציבור, אבל בצורה שונה [שהרי חלוקים הם בקרבנם מן הציבור], ויביאו להיפך "פר לחטאת ושעיר לעולה". **אי נמי -** או הייתי אומר, כיון שרבים שונים וחלוקים מיחיד, **צריך** קרבן מיוחד ושונה מיחיד, **וכיון** שלא מצאנו להם קרבן, אם כן **אין לו תקנה -** לא יביאו שום קרבן, ולא יהיה להם כפרה! **קא משמע לן -** לכן כתבה התורה "תורה אחת" ללמד שדין רבים כדין יחיד, ומביאים שעירה לחטאת כיחיד.

למדנו במשנה (ב, א), חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהם וכו'.

ולא בעבודת כוכבים. אין מייבין לבוז להכיס פר לעולה ושעיר לחטאת: אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. כגון זיבות וקיטור ונפול והטמטומה אבל מחבק לא והך דרבא מעליה נפקא כדמפרש ואזיל: ונאמר להלן עליה. כמייה שהוא מופנה לדרבא: לאשמת העם. כלומר לחטאתו כחטאת צבור: [ולא בעבודת כוכבים]. קרבן עבודת כוכבים בפרשת שלח לך וכי תשגו: מעיני מעיני. מפר העלם דבר: ואם נפש אחת. הסה כתיב בפרשת שלח לך: מעליון. מלבור והסה ילפינן להו מפר העלם: תורה אחת. לענין קרבן כתיב (ע) בפר עבודת כוכבים תורה כל התורה כולה בחטאת הוקשה כל התורה לענין קרבן לעבודת כוכבים: מה עבודת כוכבים (ב) על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. כלכתיב הסה והנפש אשר תעשה ביד רמה וכלכתיב אלמת העם הזה ונכפר להם כי בשגגה הוא ולמה נסמכו יחידין להכי קרבי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת עבודת כוכבים: אמר קרא. גבי יחיד וגבי ומיבח: ואם נפש. וי"ו מוסיף על ענין לחמון: וילמד עליון מתחתון. לבור מיחידים: יליף מעיני מעיני. שאר מלות מעבודת כוכבים: מרובים. עיל בהלמת: יכול נחלק בקרבנותיהם. אם עבדו בני עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו מלוקים בקרבנם שלא ידיע כל אחד קרבנו שעיר ליחיד: ת"ל בו'. אין מלוקים מחורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן כלכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) אבל בני עיר אחת יחידים הם: בהוראה. היינו העלם דבר שהורו ב"ד שבעבודת כוכבים מותרת ועשו בסברה על פיהם: א"נ. אפי' לא מצאתה לה קרבן לחלק בינם לריבים הני מרובים מילוק בין יחיד ולבים הלכך אין להם כפרה קמ"ל: אמו אנוסת אביו. שאנסה אחיו מאביו אחרי כן ואת בלא בעיס ונפלה לפני בעה לייבום: בפלוגתא דר' יהודה ורבנן. בלמרי לעיל (דף ד.) ורבי יהודה אומר בחזקת אביו ור' יהודה לא מצאתה לה קרבן לחלק בינם לריבים ובחזקה אחיו לא נפלה לפני בעה לייבום אלא בחזקת אביו. בפלוגתא דר' יהודה ורבנן. לקמן בפרק כילד כו' (דף כ.) כל שאיסורו איסור עולם לא חולקת ולא מתייבמת. איסור מלוה כגון שניות מד"ס כלמפרש לקמן בפ"ב (פה.) או איסור קדושה כגון שנפלה לפניו ממזרת או נתינה שהיא בלאו חולקת ולא מתייבמת חולקת בלא איס איסור לאו בלא כרת לאפקועי ייבום לגמרי ולא מתייבמת להא מסורה לי ופליג ר"ע דאמר בפ' המולך (לקמן דף מט.) מייבי לאוין כמייבי כריתות דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא כרת יצא בית ממזר מתייבי לאוין ולר"ע אינה לאו למיפטרה בולא בלוס בעריה גמור: את הצרות. לרת ערוה מתייבמת:

רבי בית הלל אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו דפליגי ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת (ג) ותנן נמי א) כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה (ד) צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת מה"מ (ה) דת"ר א) ונודעה החטאת אשר חטאו עליה רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן (ב) עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח (ו) לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא (ד) מצות (ה) מצות ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בעבודת כוכבים יליף (ח) מעיני (ה) מעיני יחיד נשיא ומשיח (ו) מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע (ד) וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סברא מנא להו נפקא להו (ט) מדמקרי ליה ר' יהושע לבריה (ח) תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה (ט) והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות צבור בעבודת כוכבים מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא (י) לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים (כ) יחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם (ל) מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה"א נחלק מאי לייתו לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך ס"ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א"נ (מ) צריך ואין לו תקנה קמ"ל א"ל לוי לרבי מאי אירא דתני ט"ו ליתני ט"ז א"ל (נ) כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אמו אנוסת אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן והא (ס) בית שמאי מתירין את הצרות לאחין ובית הלל אוסרין (ע) בית שמאי במקום מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. מגיד שיטפיה נקט ליסנא דמתני' דהוריות (דף ח.) דלמייתי לעיל דשגגתו מעלה לו קיס בעמות אבל מלא מהכא:

בעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני. לא מצינו למימר מתיא מצות מצות דכל מצות דכתיב בעבודת כוכבים מיטטרין בפפרי כל מצות זו עבודת כוכבים שבקולה כנגד כל המצות:

ויל"מ תחתון מעליון. ול"ת מיפוק לי דכתיב הסה כרת בהדיא דכדרבי רבנן בפמוך ול"ל דלר' הסוא כרת בפנרך לת הסה דהכי כתיב לת ה' הוא מגדף ונכרתה ובפ' מי שהיה טמא (פסחים דף נג.): מיא לי לרבי מגדף היינו מנרך לת הסה:

ורבנן האי סברא מנא להו. ול"ת כולה מילתא מיפוק לי מעליה דג"ם ניתנה לידרש לכל מילי וי"ל דעליה דכתיב גבי לחמות הסה וגבי מטמא לו מופנה והסוא ליפוש מופנה ול"ת לומר לתפילו מופנה הויא לחמות הסה כיון דהסוא לחטמא לאו מופנה שבקינן ליה למופנה מלד לחמ ודכתיב בממופנה מטני לדלין בלחמריו בהמפלת (ולה דף כב: ופסז): **מה** עבודת כוכבים דבר שחייבים על זדונה כרת. ול"ת ולימת מה עבודת כוכבים שחייבים על זדונה סקילה וי"ל דלא גמרינן מלא מה לכתיב בהסוא קרא דלא כתיב הסה מלא כרת דקאמר מגדף היינו עובד עבודת כוכבים וס"ע לרבנן דלא גמרי מה עבודת כוכבים שים בה לאו וכלת ולא נעו לאו כיון דלא כתיב בהסוא פרשה מדע דפרק במה למכות (ד' יג: ופס) ממעט הסה ומילה משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים לחמר רחמנא לא תעביד והני קום עשה ניתנו ולא ממעט להו משום לית בהו לאו כמו בעבודת כוכבים ומיהו לרבי דנפקא ליה מטמא מעליה בעי לאו וכלת כמו בחמות הסה ולחמי שפיר דבעמטעות (דף יג.) דריש רבי דנפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים לית בהו כרת ולא מתיב להו בהדי הסה ושלשים כריתות משום ללא מצמכן בהו לאו (ג):

ורבנן. לית להו כרת בפורק עול ומפר (ב) ברית ומגלה פנים ללא מוקמי ג' כריתות בעבוד' כוכבים בסוף פרק מרבע מיתות (סנהדרין דף סד:) ע"כ גלגין: **מאי** לייתו לייתו פר בו'. קסבר לכיון שהלקה מכל מייבי מיתות ב"ד לממון פלט מלקיון להו מכל מתכפרים וקשיא לליתו כבש או מיל ולפי' ליכא סוס מתכפר לחייבי מ"מ הוה ליה לאקשויי:

והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן. בכל דוכתי פשיטא ליה להס"ם לחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני מלילה וייבום וניהו כמו חייבי כריתות הכא ובהעלם (לקמן דף עט:) גבי פנוע דכא וכלות שפכה ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נג:) ותימה לר"י דאמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולידחי לא תעשה:

כאן

לד א מיי' פ"ל מהל' שגגות הל' ו ג ד:
לה ב מיי' פ"ל מהלכות ע"ז הלכה ו:

תורה אור השלם

א) וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא ד, יד)

ב) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: (ויקרא יח, יח)

ג) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת: (ויקרא ד, ג)

ד) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כב)

וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כז)

ה) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: (ויקרא ד, יג)

ו) וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעְלְמָה לַעֲשׂוֹת אַחַת מִכָּל הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: (במדבר טו, כד)

פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: (במדבר טו, כד)

ז) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת: (במדבר טו, כז)

ח) הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לְעֹשֵׂה בִּשְׁגָגָה: (במדבר טו, כט)

ט) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: (במדבר טו, ל)

גמ' **א)** סוהיות טו., **ב)** [ל"ל וב"ד מביאים כו' כן גירסת במעבה דסוהיות טו.], **ג)** סוהיות דף ח., **ד)** [פסחים ס. קידושין יד: ב"מ לה. שבועות י. זבחים מח. מולין עח. כריתות כב.], **ה)** שבת קמ: [סוהיות ח.], **ו)** סוהיות ח., **ז)** שם, **ח)** [בכרות טו: וש"נ], **ט)** [מעבה ס:], **י)** לקמן יג. [ולף מז. עדיות פ"ד מ"ח], **כ)** [בכרות לו: פילה יג:], **תום' ל)** [וע"ע תוס' יומל פו:], **מ)** גלגין, **נ)** עיין מסרס"ג.

דת"ר ונודעה החטאת בו'. סוהיות ג, ד. וי"ו מוסיף על ענין בו'. שבועות ג, ד. א"ל לוי לרבי בו'. הל"ג. ובפלוגתא לא קא מיירי. הל"ג. פאה ג, ג. (לפי הגל"ס). ועי' שבת ג, ב. ר"ה ג, ב"ש מתירין את הצרות בו'. ג, ג:

(ג) רש"י ד"ה תוהה וכו' כתיב בפרשת עבודת כוכבים: **(ב)** ד"ה מה עבודת כוכבים דכר ל"ל ותיבת על נמחק:

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה לייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי. וא"ת ולימא לייתי כבש או איל דליתיה באינך וי"ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש. וא"ת א"כ למה לו להארוך כדקאמר לייתי פר כו' הו"ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מיתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ"ע:

הגמרא מקשה:

אמר ליה לוי לרבי, מאי איריא דתני - מדוע כתבה המשנה רק **חמש עשרה** נשים, **ליתני -** שנכתוב **שש עשרה** נשים, שהרי יש עוד אשה שהיא ערוה ופוטרת צרתה, [כפי שהגמרא מבארת מיד]. **אמר ליה** רבי, **כמדומה לי שאין לו** ללוי ששאל שאלה כזאת **מוח בקדקדו! מאי דעתך -** מה חשבת להוסיף במשנה? ודאי כוונתך שנכתוב **אמו** שהיא **אנוסת אביו** שפוטרת צרתה, [דהיינו כגון שנשא לוי את מרים לאשה (ציור 41), ונולד להם בן שמעון, ואחר כך אנס לוי את שפרה, ונולד ממנה בן מנשה (נמצא שמנשה ושמעון אחים מן האב), והלך שמעון ונשא את שפרה אנוסת אביו, ולשמעון עוד אשה לאה, ומת שמעון בלי בנים, ונשיו שפרה ולאה נופלות לפני מנשה, ומכיון ששפרה אסורה משום שהיא "אמו", פוטרת גם את צרתה לאה]. **אמו אנוסת אביו** אי אפשר להוסיף, כיון ש**פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא -** נחלקו בזה רבי יהודה וחכמים אם מותר לקחת ולשאת את אנוסת אביו (לעיל ד, א) [ולפי רבי יהודה אסור, ולשיטתו לא שייך במציאות שתיפול אמו (שפרה) לפניו (לפני מנשה) לייבום. רש"י], **ובפלוגתא לא קא מיירי -** ואין המשנה כותבת מקרים השנויים במחלוקת.

הגמרא מקשה:

ולא - האם לא מצאנו שהמשנה כותבת מקרים השנויים במחלוקת? **והרי** למדנו (לקמן כ, א) לגבי ייבום, שאם נפלה לפניו **איסור מצוה** [איסור ערוה מדרבנן] **ואיסור קדושה** [ממזרת או נתינה] שאסור לייבמה, **דפליגי** [שנחלקו] **רבי עקיבא ורבנן** אם נוהג בה דין חליצה או לא, **וקתני -** ובכל זאת המשנה כותבת דין זה! מתרצת הגמרא: **בפרקין קא אמרינן -** כוונת רבי היתה שהתנא של המשניות בפרק זה אינו עוסק באופנים השנויים במחלוקת.

שואלת הגמרא:

והא - והרי גם בפרק זה למדנו (לקמן יג, א) לגבי צרת ערוה מחלוקת אם מותרת היא להתייבם לשאר האחים, **שבית שמאי מתירין את הצרות לאחין, ובית הלל אוסרין**! מתרצת הגמרא: **בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה** - כלומר, כיון שבכל מקום הלכה כדברי בית הלל ולא כבית שמאי, לכן אין דין זה נחשב כדין השנויה במחלוקת.

הגמרא מקשה עוד:

והרי הדין של **אשת אחיו שלא היה בעולמו** שכתוב במשנתנו (ציור 42), ומצאנו

ולא בעבודת כוכבים. אין מייבין לבוא להכיח פר לעולה ושעיר לחטאת: אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. כגון זיבות וקיטור ונפול והשתחוואה אבל מחבק ומנשק לא והן דרשת מעליה נפקא כדמפרש ואזיל: ונאמר להלן עליה. כמייה שהוא מופנה לדרשת: לאשמת העם. לגומר משמתו כאשמת צבור: [ולא בעבודת כוכבים]. קרבן עבודת כוכבים בפרשת שלח לך וכי תעשו: מעיני מעיני. מפר העלם דבר: ואם נפש אחת. הסם כתיב בפרשת שלח לך: מעליון. מצבור והסם יליפין להו מפר העלם: תורה אחת. לענין קרבן כתיב (ע) בפר עבודת כוכבים תורה כל התורה כולה בשעת הוראה כל המורה לענין קרבן לעבודת כוכבים: מה עבודת כוכבים (ב) על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. כלכתיב הסם והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה ילמוד כולה פרשת בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת משמעי: אשכחן יחיד ונשיא ומשיח. סהך היקישא לא משמע ליה הני דכתיב והנפש ומלו לבדן משמע שהן יחידין להני קראי כתיבי בפרשת הסם ואם נפש אחת בעבודת כוכבים: אמר קרא. גבי יחיד ונשיא ומשיח: ואם נפש. ו״ו מוסיף על ענין ראשון: וילמד מתחתון. לצור מיחידים: יליף מעיני מעיני. שאר מנות מעבודת כוכבים: מרובים. עיל בהמשך: יכול נחלק בקרבנותיהם. אם עבדו גבי עיל אחת עבודת כוכבים שגוגג יהו מלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיל ליחיד: ת״ל בו׳. אין מלוקים מתורת יחיד שלא רוב ישראל או כולן לכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) שאני הני עיל אחת יחידים הם: בהוראה. היינו העלם דבר שהורו ב״ד שהעבודת כוכבים מותרת ועשו בצור על פיהם: א״נ. אפי׳ לא משמתם לה קרבן לאחר נימא לריכיס הני מרובים מילוק בין יחיד ורבים הלכך אין להם כפרה קמ״ל: אמו אנוסת אביו. שאנסתה אחיו אביה אחרי כן ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה לייבום: בפלוגתא דר׳ יהודה ורבנן. כלתמרי לעיל (דף ד.) ורבי יהודה מוסיף בחמותו אחיו ור׳ יהודה לא משמתם לה אם נופלת לפני בנה לייבום שלא לרבען ובחמותו אחיו הכי נמי מצא לה בפלוגתא לא קא מיירי: והרי איסור מצוה ואיסור קדושה. לקמן בפרק כיצד כו׳ (דף כ.) כל שאיסורו איסור עריות לא תוליא ולא מתייבמת. איסור מצוה כגון שניות מד״ס כלתמרים לקמן בפ״ב (כח.) או איסור קדושה כגון שנפלה לפני ממזרת או נתינה שהיא בלאו תוליא ולא מתייבמת תוליא ולא אליס איסור לאו בלא כרת לאפקועי ייבום לגמרי ולא מתייבמת להא מסורה לי׳ ופליג ר״ע דאמר בפ׳ המולך (לקמן דף מט.) מייבי לאוין כמייבי כריתות דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא בית דין ממזר מחייבי לאוין ולר״ע אליס לאו למיפטריה בולא כלום כעריה גמור: את הצרות. לרע עריה מתייבמת:

רבי בית הלל אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו דפליגי

ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת (ג) ותנן נמי א כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב״ד מביאין פר ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה (ד) צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת מה״מ (ה) דת״ר א) ונודעה החטאת אשר חטאו עליה רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן (ו) עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח (ז) לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא (ח) מצות ה) מצות (ט) ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בעבודת כוכבים יליף (י) מעיני (כ) מעיני יחיד נשיא ומשיח (ל) מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע (מ) וי״ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סברא מנא להו נפקא להו (נ) מדמקרי ליה ר׳ יהושע לבריה (ס) תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה (ע) והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות צבור בעבודת כוכבים מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא (פ) לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים (צ) יחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם (ק) מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה״א נחלק מאי לייתו ליתיו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך ס״ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א״נ (ר) צריך ואין לו תקנה קמ״ל א״ל לוי לרבי מאי איריא דתני ט״ו ליתני ט״ז א״ל (ש) כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אמו אנוסת אביו בפלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן והא (ת) בית שמאי מתירין את הצרות לאחין ובית הלל אוסרין (א) בית שמאי במקום

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. לגב שיטפיה נקט ליעגת דמתני׳ דהוריות (דף ח.) דלמייתי לעיל דשגגתו חטאת לא קיש ליה בחמות אשה אלא מהכא:

בעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני. לא מצינו למימר מחמת מצות מצות דכל מצות דכתיב בעבודת כוכבים מילטרין לכדדיים בספרי כל מצות זו עבודת כוכבים שקולה כנגד כל המצות:

וילמד תחתון מעליון. ופ״ת מיפוק לי דכתיב הסם כרת בהדי כדדכי רבנן בסמוך ו״ל דלר׳ הסוא כרת במבלן את הסם דהכי כתיב את ס׳ הוא מגלף וכרתה ובכרתה ובפ׳ מי שהיה טמא (פסחים דף נג.): אית לי׳ לרבי מגלף היינו מבלן את הסם:

ורבנן האי סברא מנא להו. ופ״ת כולה מילתא מיפוק לי מעליה דג״ם ניתנה לידרש לכל מילי ו״ל דעליה דכתיב גבי חמות אשה וגבי מעלת לא מופנה והוסא ליפוש מופנה ור״ת אומר לתפילו מופנה ההיא לחמות אשה כיון דהסוא למעלת לאו מופנה שבקינן ליה למופנה מלא לחמ ודרשינן ממופנה מעני לדלין כלתמרינן בהמפלת (דף דף כב:)

מה (ופס): עבודת כוכבים דבר שחייבים על זדונה כרת. ופ״ת ואימא מה עבודת כוכבים שחייבים על זדונה סקילה ו״ל לא גמרינן מלא מה לכתיב בהסוא קרא לא לכתיב הסם שלא כרת דקסבר מעלה היינו עובד עבודת כוכבים וה״ג לרבנן לא גמרי מה עבודת כוכבים שיש בה לאו וכרת ולא נעו לאו כיון לא כתיב בהסוא פרשה מדע דבפרק במה דמכות (ד׳ יג: ופס) ממעט פשה ומילה משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים למה רחמנא לא מעביד והני קום עשה ניתנו ולא ממעט להו משום לית בהו לאו וכרת כמו בעבודת כוכבים ומיהו לרבי דבקיה ליה מעלת מעליה בעי לאו וכרת כמו בחמות אשה ומתי שפיר דבשבועות (דף יג.) דריש רבי דבפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים לית בהו כרת ולא מצית להו בהני שאני ושלשים כריתות משום ללא מצמכן בהו לאו (ו):

ורבנן. לית להו כרת בפורק עול ומפר (ו) ברית ומגלה פנים מלא מוקמי ג׳ כריתות בעבוד׳ כוכבים בסוף פרק מרבע מיתות (סנהדרין דף סד.): ע״כ גלוין: **מאי** לייתו ליתיו פר בו׳. קסבר לכיון שחלקם מכל מייבי מיתות ב״ד לממונן פלט מלקין להו מכל מחכפרים וקבית לליתו כבש או מיל ומפי מיכל שום מחכפר למייתי

מ״מ הוה ליה למקשוי:

והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר״ע ורבנן. וכלל דוכתי פשיטא ליה להס״ם למייבי לאוין לר״ע דלמר מין קיהומין מופקין מחייבי לאוין לאו בני מלילה וייבום וינהו כמו מייבי כריתות הכא ובהעלל (לקמן דף פט.): גבי פלוגי לכל וכרות שפכה ובפרק ד׳ מיתות (סנהדרין דף נג.): ותימה לר״י דלמאי לא גמרינן נמי לר״ע לליתי עשה ולילמי לא מעשה:

כתו

לד א מיי׳ פ״ל מהל׳ שגגות הל׳ ו ג ד:
לה ב מיי׳ פ״ד מהלכות ע״ז הלכה ו:

תורה אור השלם

א) וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אתו [אֹתוֹ] לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא ד, יד)

ב) וְאִשָּׁה אִל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: (ויקרא יח, יח)

ג) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת: (ויקרא ד, ג)

ד) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כב)

וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כז)

ה) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: (ויקרא ד, יג)

ו) וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעְלְמָה לְשַׁגֵּגָה וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: (במדבר טו, כב)

ז) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת: (במדבר טו, כז)

ח) הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לְעֹשֵׂה בִּשְׁגָגָה: (במדבר טו, כט)

ט) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: (במדבר טו, ל)

גמ׳ **ע)** סוהיות טו., **ב)** [ל״ל וב״ד מביאים כו׳ כן מיתא במשנה דסוהיות ט.], **ג)** סוהיות דף ח., **ד)** [פסחים ה. קידושין יד: ב״מ לה. שבועות י. זבחים מח. מולין עח. כריתות כב.], **ה)** שבת סח: [סוהיות ח.], **ו)** סוהיות ח., **ז)** שם, **ח)** [ברכות טו: ופ״ק], **ט)** [מנחות פ:], **י)** לקמן יג., [ודף כו. עדיות פ״ד מ״ח], **כ)** [ברכות טו: פיסה יח:], **תום׳ ל)** [וע״ע תוס׳ יומא פו.], **מ)** גליון, **נ)** עיין מהכש״ס.

דת״ר ונודעה החטאת כו׳. סוהיות ג, ד. וי״ו מוסיף על ענין כו׳. שבועות ג, ד. א״ל לוי לרבי בו׳. הל״פ. ובפלוגתא לא קא מיירי. הל״פ. פאה ג, ג. (לפי הגלי״פ). ועי׳ שבת ז, ב. יג, ג, ב״ש מתירין את הצרות כו׳. ג, ג:

(ע) רש״י ד״ה תורה וכו׳ כתיב בפרשת עבודת כוכבים: **(ב)** ד״ה מה עבודת כוכבים דבר כל״ל ותיבת על נמחק:

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה ליתי **פר צבור** בשאר מצות הוא דמייתי. וא״ת ולימא לייתי כבש או איל דליתיה באינך וי״ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש. וא״ת א״כ למה לו להתריך כדקאמר לייתי פר כו׳ הוי״ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מייתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ״ע:

[40]

(דף ט' ע"א)

כל מצות שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת וכו'

(ויקרא פרק ד')

צבור פר

(יג) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר **מֵעֵינֵי** הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל **מִצְוֹת** יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: (יד) וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ **עָלֶיהָ** וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל **פַּר בֶּן בָּקָר** לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אתו לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד:

כהן משיח פר

(ג) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא **לְאַשְׁמַת הָעָם** וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא **פַּר בֶּן בָּקָר** תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת:

יחיד כשבה או שעירה

(כז) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת **מִמִּצְוֹת** יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: (כח) אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ **שְׂעִירַת עִזִּים** תְּמִימָה נְקֵבָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא:

נשיא שעיר

(כב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל **מִצְוֹת** יְהוָה אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: (כג) אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ **שְׂעִיר עִזִּים** זָכָר תָּמִים:

.....

ובעבודת כוכבים

(במדבר פרק טו)

צבור

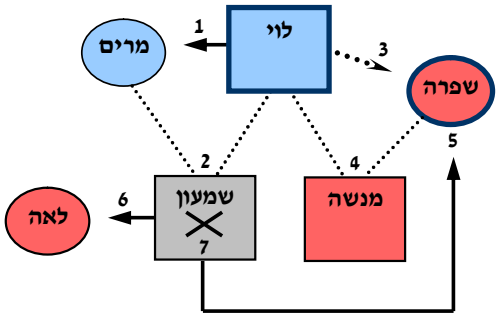
(כד) וְהָיָה אִם **מֵעֵינֵי** הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָּל הָעֵדָה **פַּר בֶּן בָּקָר** אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת:

יחיד, נשיא, ומשיח

(כז) **וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת** תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה **עֵז** בַּת שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת:

[41]

דף ט' ע"א **אמו אנוסת אביו וכו'.**

1. **לוי ומרים, איש ואשה.**
2. **ולהם בן שמעון.**
3. **והלך לוי ואנס את שפרה.**
4. **והוליד ממנה בן, מנשה.**

נמצא: מנשה ושמעון (2-4) אחים מן האב.

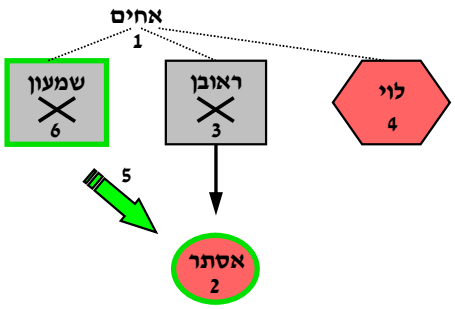
5. **והלך שמעון ולקח את שפרה אנוסת אביו לאשה (דמותרת לו לפי רבנן).**
6. **ולשמעון עוד אשה, לאה.**
7. **ומת שמעון בלי בנים.**

ונשיו שפרה ולאה (5-6) **נופלות לפני מנשה ליבום.**

ואומרת הגמ': **דבפלוגתא לא קא מיירי,** כיון שלפי רבי יהודה אסורה שפרה לשמעון, ואי אפשר שתפול שפרה לפני מנשה ליבום, גם לאה צרתה אסורה, לכן לא קתני לה.

[42]

דף ט. ט: **והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו... בנולד ולבסוף ייבם.**

1. **ראובן ושמעון אחים.**
2. **ולראובן אשה, אסתר.**
3. **ומת ראובן בלי בנים.**
4. **ולפני שנתיבמה אסתר לשמעון נולד עוד אח, לוי.**

(ואסתר (2) אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו).

5. **ויבם שמעון את אסתר.**
6. **ומת גם שמעון בלי בנים. ואשתו אסתר נופלת לפני לוי** (4) **ליבום.**

ואומרת הגמ': **דבנולד** לוי (4) לפני שנתיבמה אסתר לשמעון, (5) **ולבסוף ייבם** - ולאחר שנולד לוי ייבם שמעון, באופן כזה **לא פליג רבי שמעון** דאסורה אסתר ללוי.

כללים: צבע אפור, מת - אדום, אסורים זה בזה - ירוק, יבום - כחול כהה, אנס - חץ שחור, נישואים

ולא בעבודת כוכבים. מין מייבין לגוי להכניס פר לעולה ושעיר למטמא: אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. כגון זיבות וקיטור ונסון והסתופפה אבל מחנק ומנקב לא והן דרסת מעלה נפקא כדמפרש ומזיל: ונאמר להלן עליה. כמייה שהוא מופנה לדרסת: לאשמת העם. כלומר למטמאו כלאשמת לגוד: [ולא בעבודת כוכבים]. קרבן עבודת כוכבים בפרשת שגם לך וכי תשגו: מעיני מעיני. מפר העלה דכר: ואם נפש אחת. הסם כתיב בפרשת שגם לך: מעלין. מלגזור והסם ילפינן להו מפר העלה: תורה אחת. לענין קרבן כתיב (ע) בפר עבודת כוכבים תורה כל התורה כולה למטמא הוקשה כל התורה כולה לענין קרבן לעבודת כוכבים: מה עבודת כוכבים (ב) על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. כלכתיב הסם והנפש אשר תעשה ביד רמה וכלכתה למטמא כולה פרשת שגם לך שזדונו כרת ושגגתו חטאת מיפקעי: אשכחן יחיד ונשיא ומשיח. הכי היקישא לא משמע לגמ' הכי לכתיב והנפש ואלו לגבי למטמא שהן יחידין להכי קרבי כתיבי בפרשת שגם לך נפש אחת מעבודת כוכבים: אמר קרא. גבי יחיד ונשיא ומשיח: ואם נפש. ו"ו מוסיף על ענין לחמון: וילמד עליון מתחתון. לגזור מיחידים: יליף מעיני מעיני. שהר מנות מעבודת כוכבים: מרובים. עיר הנדחת: יכול נחלק בקרבנותיהם. הם עבדו גבי עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו מלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעיר ליחיד: ת"ל בו'. אין מלוקים מתורת יחיד שלא רוב ישראל או כולן לכתכיב והם מעיני העדה (במדבר טו) אבל גבי עיר אחת יחידים הם: בהוראה. היינו העלם דבר שהורו ב"ד שהעבודת כוכבים מותרת ועבדו לגזור על פיהם: א"נ. לפי' לא משכחת לה קרבן לאחד מהם כדי שיביא הכי מרובים חלוק בין יחיד וליכא לאחד מהן להם כפרה קמ"ל: אמו אנוסת אביו. שאחת אחיו מאביו אחרי כן ואת בלא בעיא ונפלה לפני בעה לייבום: בפלוגתא דר' יהודה ורבנן. דלמאי לעיל (דף ד.) ורבי יהודה חוקר בחנוסת אביו ולר' יהודה לא משכחת לה אם נופלת לפני בעה ליבום שלא לרבען ובחנוסה ולהכי לא תנא לה בפלוגתא לא קא מייתי: והרי איסור מצוה ואיסור קדושה. לקמן בפרק כילד כו' (דף כ.) כל שאיסורו איסור עריות לא תולדת ולא מתייבמת. איסור מצוה כגון שניות מד"ס כדמפרש לקמן בפ"ב (כף.) או איסור קדושה כגון שנפלה לפני ממזרת או נתינה שהיא בלאו תולדת ולא מתייבמת תולדת בלא איסור ליבום בלא כרת לשפקועי ייבום לגמרי ולא מתייבמת דהא מסורה לי' ופליג ר"ע דאמר בפ' החולץ (לקמן דף מט.) מייבי לאוין כמייבי כריתות דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא לרבות את הצרות. לרת עריות מתייבמת: רבי בית הלל אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו

ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת [ו] ותנן נמי [א] כל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה [ב] צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת מה"מ [ג] דת"ר [א] ונודעה החטאת אשר חטאו עליה רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן [ב] עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח [ג] לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא [ד] מצות [ה] מצות ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בעבודת כוכבים יליף [ו] מעיני [ה] מעיני יחיד נשיא ומשיח [ז] מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע [ז] וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סברא מנא להו נפקא להו [ח] מדמקרי ליה ר' יהושע לבריה [ח] תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה [ט] והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות צבור בעבודת כוכבים מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [י] לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים [כ] יחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם [ט] מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה"א נחלק מאי לייתו לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך ס"ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א"נ [ט] צריך ואין לו תקנה קמ"ל א"ל לוי לרבי מאי איריא דתני ט"ו ליתני ט"ז א"ל [ט] כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אמו אנוסת אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן והא [י] בית שמאי מתירין את הצרות לאחין ובית הלל אוסרין [כ] בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת. גבי שיטפיה נקט ליכנס דממני' להוציא (דף ת.) לתייתי לעיל דשגגתו מטמא לה קיס ליה בחמות אשה אלא מהכא:

בעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני. לה מצינו למימר אמיי מצות מצות אלא לכל מצות דכתיב בעבודת כוכבים מיפקעי בספרי כל מצות זו עבודת כוכבים שאקולה כנגד כל המצות:

וילמד תחתון מעליון. וע"ת מיפוק לי לכתיב הסם כלת בהדיא לכדאמי לכדרבי רבנן בממון וי"ל דלר' ההוא כלת כתיב במנחת סוטה והכי כתיב מנחת קנאת הוא מגלה עון ה' הוא מגלף ונכלתה הסם הזה ובספרי מצינו טמא (במדבר ה:) אלא לי לגבי מגלף מכלל הסם:

ורבנן האי סברא מנא להו. וע"ת כולה מילתא מיפוק לי מעליה דג"ם ניתנה לידרש לכל מילי וי"ל דעליה לכתיב גבי חמות אשה וגבי חטאת לא מופנה והוה ליפוס מופנה ור"ת אומר לפפילו מופנה הויא לחמות אשה כיון דהוה לחטאת לאו מופנה שבקינן ליה למופנה מלד אחד ולכתיבן מחופנה מצני לחדין כדמפרש בהמפלת (דף דף כב:

מה עבודת כוכבים דבר (ופס): שחייבים על זדונה כרת. וע"ת ואימא מה עבודת כוכבים שחייבים על זדונה סקילה וי"ל דלא גמרינן מלא מה לכתיב בהוה קרא דלא כתיב הסם אלא כרת דקסבר מגלף הייט עובד עבודת כוכבים וה"ג לרבנן דלא גמרי מה עבודת כוכבים שיש בה לאו וכרת ולא בעו לאו כיון דלא כתיב בהוה פרשה תלא דבפרק בתרא דמכות (ד' יג: ופס) ממעט פסח ומילה משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים למאי רחמנא לא תעביד ואני קום עשה ניעבו ולא ממעט להו משום דלית בהו לאו כמו בעבודת כוכבים ומיהו לרבי דנפקא ליה מהתם מעליה בעי לאו וכרת כמו בחמות אשה ואתי שפיר דבפסחים (דף יב.) דריש רבי דבפורק עול ומפר ברית ומגלה פניה אית בהו כרת ולא מצית להו בהדי אשה ומלמיס כריתות משום לגלה מאכלן בהו לאו ג:

ורבנן. לית להו כרת בפורק עול ומפר ג' כריתות בעבוד' כוכבים בסוף פרק מרבע מיתות (סנהדרין דף סד:) ע"כ גלגון: **מאי** לייתו לייתו פר בו'. קסבר לכיון שאלקח מכל מייבי מיתות ב"ד לממונן פלט מלקין להו מכל מהכפרים וקשיא לייתו כבש או מיל ואפי' ליכא שום מהכפר למייתי:

מ"מ הוה ליה למקאוי:

והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן. בכל דוכתי פסיקא ליה להס"ם למייבי לאוין לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני מלילה ויבוס גינהו כמו חייבי כריתות הכא ובהעלו (לקמן דף עט.) גבי פסוע לכא וכתוס שפכה ובפרק ז' מיתות (סנהדרין דף נג.) ותימה לר"י דאמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולידמי לא תעשה: נמו

לד א מיי' פ"ל מהל' שגגות הל' ו ג ד:
לה ב מיי' פ"ד מהלכות ע"ז הלכה ו:

תורה אור השלם

א) וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקרא ד, יד)

ב) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: (ויקרא יח, יח)

ג) אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת: (ויקרא ד, ג)

ד) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כב)

וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: (ויקרא ד, כז)

ה) וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: (ויקרא ד, יג)

ו) וְהָיָה אִם נֵעָלַם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֱשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָּל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: (במדבר טו, כב)

ז) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: (במדבר טו, כז)

ח) הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה: (במדבר טו, כט)

ט) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: (במדבר טו, ל)

גמ' **ו)** סוכיות טו, **ב)** [ל"ל וב"ד מביאים כו' כן איתא במשנה דסוכיות טו.], **ג)** סוכיות דף מ, **ד)** [ספסים ס. קידושין יד: ב"מ לה. שבועות י. זבחים מח. מולין עח. כריתות כב.], **ה)** שבת סח: [סוכיות מ.], **ו)** סוכיות מ, **ז)** סס, **ח)** [בכלות טו: ופ"ק], **ט)** [ממנות פ:], **י)** לקמן יג. [ודף כז. עדיות פ"ד מ"ח], **כ)** [בכלות טו: פ"ק יג:], **תום' ל)** [וע"ע תוס' יומא פו:], **מ)** גלגון, **נ)** עיין מהכש"ס.

ת"ר ונודעה החטאת בו'. סוכיות ג, ד. ו"ו מוסיף על ענין בו'. שבועות ג, ד. **א"ל לוי לרבי בו'.** הל"ג. **ובפלוגתא לא קא מיירי.** הל"ג. פאה ג, ג. (לפי הל"פ). ועי' שבת ז, ב. י"ל, ג, ב"ש מתירין את הצרות בו'. ג, ג:

(ע) רש"י ד"ה תולה וכו' כתיב בפרשת עבודת כוכבים: **(ב)** ד"ה מה עבודת כוכבים דבר כל"ל ותיבת על ממקך:

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה לייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי. וא"ת ואימא לייתי כבש או איל דליתיה באינך וי"ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש. וא"ת א"כ למה לו להאריך כדקאמר לייתי פר כו' הוי"ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מיתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ"ע:

תום' ישנים

והאמר ר' אושעיא חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה. וא"ת ולישני דמיירי בחד אחא ומית ולא יבם אי נמי בתרי ולא מית דבהא מודה ר' אושעיא דר' שמעון מודה בהא כדקאמר לקמן וי"ל דהא לא מצינן למימר דהא בפ"ב מפרש כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו ולא מיירי בכי האי גוונא:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** [לקמן יח:], **ז)** לקמן כח:, רש"י **ג)** ד"ה ממלא ועושה.

מסורת הש"ס לירושלמי

ואחותה שהיא יבמתה בו'. הל"ל. דבתו באונסין משכחת בו'. עי' ג, ג, (ועי' רש"י כתן) ג, ב:

הגהות הב"ח

(ו) גמ' משכחת לה בגשואין: **(ז)** רש"י ד"ה והאמר רב יהודה וכו' ומותרת לו' למיבם תמות:

רבי שמעון פליג בהאי שלא היה בעולם בפ' שני (לקמן דף יח:) ומצריך ליה מליקה ופ"ה קתני לה בהמני דפטורה: ומהני **בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש.** היכא דמת לחולן בלא בנים ועד שלא יבמה שמעון נולד לו תמיסה ועודה זקוקה ליבם והיתה לו תקורה בנפילה זו משום דהאי שלא היה בעולמו ויבמה שמעון ומת בלא בנים מודה ר"ש שתקורה לווי הוליל ונתקרה עליו שעה אחת בהאי נפילה לחשוה וכי פליג ר"ש בייבם שמעון את אשתו לחולן ומת"כ נולד לו ומת שמעון להחס לחי שהי ר"ש לייבומי דלא נפלה לפניו מכח לחולן אלא שמת כבר ולא נתקרה עליו כלום שבשעלה לפניו מכח שמעון שהיה בעולמו נפלה: **והאמר ר' אושעיא.** בפ' שני (לקמן יח:): **חלוק היה ר"ש אף בראשונה.** בגולל ובסוף ייבם: **והאמר רב יהודה אמר רב.** בפרק ד' נתין לתנן ד' נתין שנם נשאו אחי תמיות ומתו הנשואין את התמיות הרי אלו מותרות ולא מתייבמות לפי שאסיכן זקוקות לזה ואסיכן זקוקות לזה ואי אפשי לומר קל פגע בתמות זקוקתו ולמיל לתמות אחד מהן אסור ואסני אחד מהם היתה ערוה כגון שהיתה תמותו של אחד מיסור מסור בה ומותר בתמותה דלאו תמות זקוקתו היא משום דהך ערוה היא ולא זקוקה ליה לרחמנא פטרה מייבה מדכתב עליה והשני אסור בשאיכן היתה אסורה על **דפליגי ר"ש ורבנן וקתני בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש והאמר** (ו) **ר' אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה הא איתותב ר' אושעיא** (ז) **והאמר רב יהודה אמר רב וכן תני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ואחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת ורב יהודה מתרגם מחמותו ואילך אבל שיתא בבי דרישא לא מ"ט כיון דבתו באונסין משכחת** (ו) **בנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באונסין לא קא מיירי ואביי מתרגם אף בתו מאנוסתו כיון דאשכוחי משכחת לה אי בעיא מן האונסין תהוי [אי בעיא מן הנשואין תהוי] אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא מאי טעמא כיון דלר"ש הוא דמשכחת לה לרבנן לא משכחת לה בפלוגתא לא קא מיירי ורב ספרא מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה בשיתא אחים ואליבא דר' שמעון וסימנך**

בתו מאנוסתו. ק"ל דמייבס מנוסות לחי מנסה לחולן ושמעון נשאה ג"כ לשמעון ממילי מרוייהו אחת מהם ואחת מהם נם ממנו: **באונסין** לא קמיירי. דבכולן אני קורא בהן מהמע נרגיל להיות: **משכחת** לה בשיתא אחים. בפ' מרבעה אחין (לקמן ד' כח:) פריך בחמשה נמי משכחת להו: לעולם

ולא זקוקה ליה לרחמנא פטרה מייבה מדכתב עליה והשני אסור בשאיכן היתה אסורה על הכי קא מיירי דמשכחת לה בשיתא אחים ואליבא דר' שמעון וסימנך

ט' ע"ב

דפליגי - [שנחלקו בה] **רבי שמעון ורבנן** (לקמן יח, ב) אם חולצת או לא, **וקתני** - ובכל זאת המשנה כותבת דין זה! מתרצת הגמרא: כיון שבאופן ש**נולד ולבסוף ייבם** - שנולד האח הקטן (לוי) לפני שייבם האח השני (שמעון), בזמן שהיבמה זקוקה לייבום, במקרה כזה **לא פליג** [אינו חולק] **רבי שמעון** על רבנן שהיא אסורה עליו משום "אשת אחיו שלא היה בעולמו", [וגם אם יבם אחר כך האח השני (שמעון) ומת, ונופלת עכשיו מכוח האח השני (שמעון), אסורה עליו לעולם, לפי שנאסרה עליו בנפילתה הראשונה], לכן כתבה המשנה דין זה כיון שבמקרה כזה אין בה מחלוקת.

הגמרא שואלת:

והרי אמר רבי אושעיא, חלוק היה רבי שמעון אף בראשונה - גם באופן זה [הדין הראשון] של "נולד ולבסוף ייבם" סובר רבי שמעון שחולצת. ואם כן נמצא שמשנתנו כותבת דין השנויה במחלוקת!

הגמרא משיבה:

הא איתותב רבי אושעיא - לפי המסקנא נדחה דברי רבי אושעיא, ולפי כולם מודה רבי שמעון לרבנן "בנולד ולבסוף ייבם" שהיא אסורה, לכן כתבה המשנה דין זה.

הגמרא מקשה עוד:

[שמצאנו שהמשנה כותבת מקרים השנויים במחלוקת]: **והאמר רב יהודה אמר רב, וכן תני** [למד] **רבי חייא** בברייתא, **בכולן אני קורא בהן** - בכל החמש עשרה נשים שבמשנה, **אני קורא בהן** - יש אפשרות לומר את הדין שאומרת המשנה לקמן (כו, א) **האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה**, דהיינו אם נפלו שתי אחיות לייבום (שהיו נשואות לשני אחים ומתו) לפני שני אחים הנותרים, [שמצד הדין חולצות ולא מתייבמות, כיון ששניהם זקוקות לכל אחד, ואם יקח אחד מהם אחת האחיות, הרי הוא לוקח אחות זקוקתו ואסור] (ציור 43), ואמר רבי חייא שאם אחת מהן אסורה על אחד האחים איסור ערוה, והאחות השניה אסורה על האח השני איסור ערוה, באופן כזה כיון שאין הם זקוקות לשניהם, ניתן לומר לגבי כל אחת **ואחותה שהיא יבמתה** - אחותה שהיא גם זקוקה לייבום, **חולצת או מתייבמת** לאח השני, כיון שאין היא זקוקה לשניהם ואינה נקראת עוד אחות זקוקתו. (ציור 44-45), [עי' רש"י שמבאר דין זה בכל החמש עשרה נשים שבמשנה. (עי' ציור 46 עד ציור 59).

ורב יהודה [עצמו] **מתרגם** - מפרש את הדין של רב ורבי חייא רק [בתשע נשים שבמשנה] **מ**המקרה של **חמותו ואילך, אבל שיתא בבי דרישא לא** - אבל שש הנשים הראשונות המנויים במשנה (בתו, בת בתו, בת בנו, בת אשתו, בת בנה, בת בתה) לא נאמר דין זה, **מאי טעמא? כיון ד**לגבי **בתו** כדי לומר "האסורה לזה מותרת לזה", צריך שאחת מהן תהיה בתו של זה והשניה תהיה בתו של השני (ציור 46), ומכיון שהם אחיות מאותה אמא, לא תיתכן במציאות שיהיה מקרה כזה אלא רק **באונסין משכחת** - אלא רק כששני האחים אנסו את אותה אשה, ונולדו להם בת לכל אחד מאותה אשה, אבל **בנישואין** - אם האשה היתה נשואה לאחד האחים, **לא משכחת לה** - לא שייך שתינשא גם לאח השני [אף אם גירשה הראשון], כיון שהיא אסורה עליו באיסור אשת אח, [עי' תוס' מדוע אי אפשר לומר שאחד אנס והשני נשא], ולכן סובר רב יהודה שאין לומר את הדין "האסורה לזה מותרת לזה" לגבי בתו, כיון שמשנתנו **בנשואין קמיירי** - עוסקת רק בעריות של נישואין, אבל **ב**עריות מ**אונסין לא קא מיירי** - אין המשנה עוסקת, ולכן גם שאר העריות שיש בהם צד בתו לא נאמר דין זה.

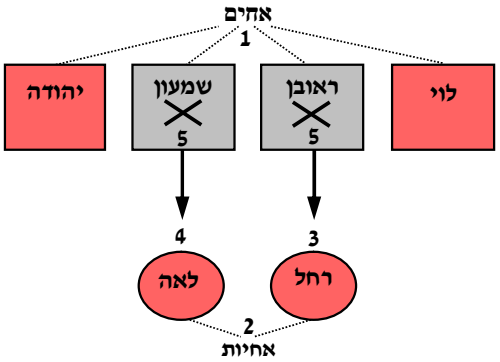
ואביי מתרגם - מפרש את הדין של רב ורבי חייא במשנתנו **אף** לגבי **בתו מאנוסתו, כיון דאשכוחי משכחת לה** - כיון שכל עוד שיש במציאות אפשרות לפרש את הדין הזה במשנה, **אי בעיא מן האונסין** - לכן אף אם זה באופן של "אונסין", אם תרצה לפרש **תהוי** - נפרש באופן כזה, **ואי בעיא מן הנשואין** - ואם תרצה לפרש את המשנה באופן של "נישואין", **תהוי** - תפרש. **אבל** [אומר אביי] **אשת אחיו שלא היה בעולמו, לא** נאמר דין זה, **מאי טעמא? כיון דלרבי שמעון הוא דמשכחת לה** - כיון שהדין הזה (האסורה לזה מותרת לזה) אי אפשר במציאות שיהיה מקרה כזה ב"אשת אחיו שלא היה בעולמו" אלא רק לפי שיטת רבי שמעון (ציור 58), אבל **לרבנן לא משכחת לה** - אין מציאות כזו, לכן לא נאמר דין זה לגבי "אשת אחיו שלא היה בעולמו", ד**בפלוגתא לא קא מיירי** - אין המשנה עוסקת באופנים השנויים במחלוקת.

ורב ספרא מתרגם מפרש את הדין של רב ורבי חייא במשנתנו, **אף** לגבי **אשת אחיו שלא היה בעולמו,** [ולפי שיטת רבי שמעון], **ומשכחת לה** - ומצינו דין זה ש"האסורה לזה מותרת לזה" **ב**אופן ובמקרה של **שיתא** [שש] **אחים** (עי' ציור לעיל 58), **ו**המשנה רק **אליבא דרבי שמעון** ולא כרבנן.

<u>והאמר ר' יהודה וכו'</u> בכולן אני קורא בהן <u>האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה</u>

מימרא זו מתייחסת למשנה בפרק ד' אחין, בענין אחות זקוקה.
ובשתי אחיות הזקוקות ליבום יש לפעמים:
א. ששתיהן אסורות להתייבם.
ב. שאחת מותרת ואחת אסורה.
ג. ששתיהן מותרות להתייבם.

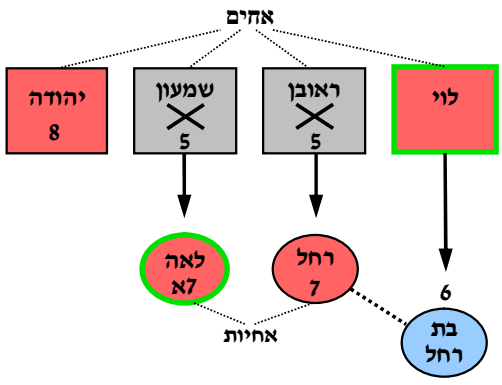
[43] **א . <u>שתי האחיות אסורות להתייבם</u>**

1. ארבעה אחים הם: ראובן, שמעון, לוי, ויהודה.
2. ושתי אחיות: רחל, ולאה.
3. ראובן לקח את רחל לאשה.
4. ושמעון לקח את לאה לאשה.
5. ומתו ראובן (5) ושמעון (5) בלי בנים. ונשותיהם האחיות (4-3) נופלות שניהם לפני לוי ויהודה ליבום (אדום באדום).

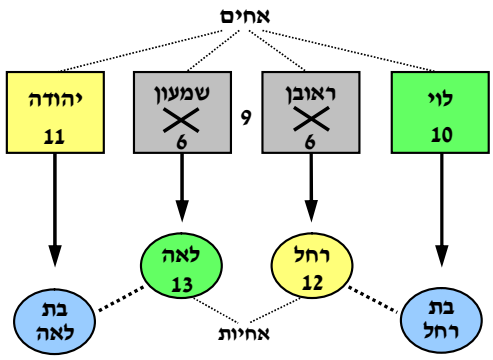
וכיון ששתיהן זקוקות לכל אחד מהן, וכל אחת הינה גם אחות זקוקתו, הוה לה כאחות אשתו ואסורות להתייבם.

[44] **ב'. <u>אחת מותרת להתייבם ואחת אסורה</u>**

6. ואם לפני מות ראובן ושמעון (5-5), לקח לוי את בת רחל לאשה.
7. והיות שרחל (7) אסורה ללוי משום שהיא חמותו (אם אשתו רחל), **לכן מותרת לאה אחותה (7א) ללוי, כיון שאינה אחות זקוקתו.**
8. אבל ליהודה שתיהן אסורות, כיון ששתיהן זקוקות לו, וכל אחת הינה אחות זקוקתו.

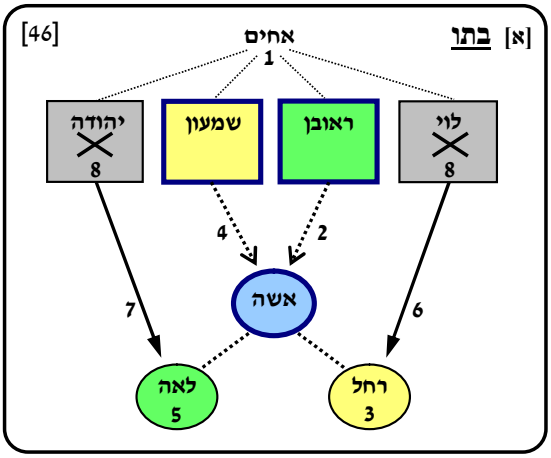
[45] **ג'. <u>שתי אחיות מותרות להתייבם</u>**
והאסורה לזה מותרת לזה, והאסורה לזה מותרת לזה.

9. ואם לפני מות ראובן ושמעון (6-6),
10. לקח לוי (צבע ירוק) **את בת רחל,**
11. ויהודה (צבע צהוב) **לקח את בת לאה.**
12. מכיון שרחל (צבע צהוב) **אשת ראובן אסורה ללוי (10-**ירוק) **משום שהיא חמותו** (אם אשתו) **ואינה זקוקה לו, לכן מותרת צרתה לאה (13) ללוי** [ירוק לירוק], **היות שאינה אחות זקוקתו.**
13. כמו כן כיון שלאה (צבע ירוק) **אשת שמעון אסורה ליהודה (11-**צבע צהוב) **משום שהיא חמותו** (אם אשתו), **לכן מותרת צרתה רחל (12) ליהודה** [צהוב לצהוב], **היות שאינה אחות זקוקתו.**
נמצא, שהאסורה לזה מותרת לזה, והאסורה לזה מותרת לזה.

<u>רש"י ד"ה והאמר</u>, וקאמר ר' יהודה בכולן ט"ן עריות אני קורא בהם משנה זו, כלומר אפשר להתקיים ומשכחת בכולן שיהיו ב' אחיות נופלות לפני ב' אחים וזו אסורה לזה וכו'.

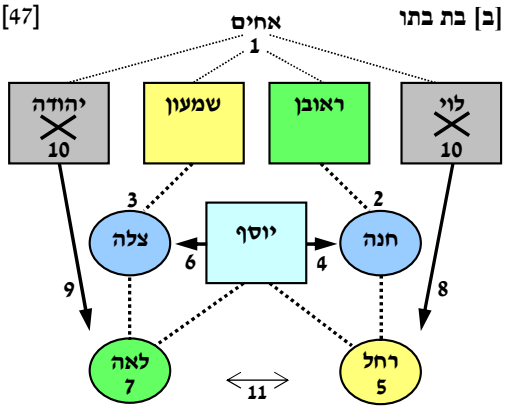
[46] **[א] <u>בתו</u>**

1. ארבעה אחים הם, ראובן, שמעון, לוי, ויהודה.
2. ראובן (צבע ירוק) **אנס אשה.**
3. ותלד לו את רחל (צבע צהוב).
4. וגם שמעון (צבע צהוב) **אנס אותה אשה.**
5. ותלד לו את לאה (צבע ירוק).
(נמצא: רחל (3) ולאה (5) אחיות).
6. ויקח לוי את רחל.
7. ויהודה לקח את לאה.
8. ומתו לוי ויהודה (8-8)בלי בנים, ונשותיהם רחל (3) ולאה (5) נופלות לפני ראובן ושמעון (ירוק וצהוב) **ליבום.**

ומכיון שרחל (3- צבע צהוב) אסורה לראובן (צבע ירוק) משום שהיא **בתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו לאה (5-צבע ירוק), היות שאינה אחות זקוקתו. וכמו כן, לאה (5-ירוק) אסורה לשמעון (צבע צהוב) משום שהיא **בתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו רחל (3-צהוב), היות שאינה אחות זקוקתו.

[ב] בת בתו [47]

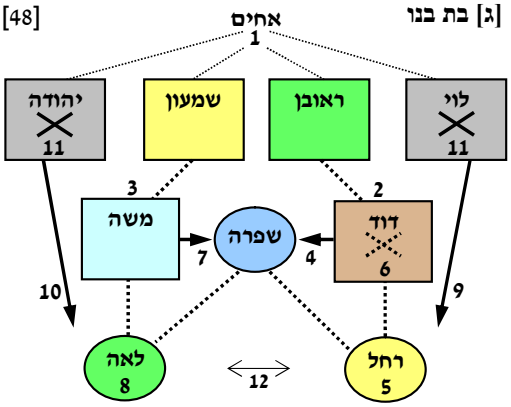
1. ארבעה אחים הם.
2. ולראובן בת חנה.
3. ולשמעון בת צלה.
4. ויקח יוסף את חנה לאשה.
5. ותלד לו את רחל.
6. כמו כן לקח יוסף את צלה לאשה.
7. ותלד לו את לאה.

(נמצא: רחל ולאה (5-7), אחיות מן האב).

8. ויקח לוי את רחל.
9. ויהודה לקח את לאה.
10. וימותו לוי ויהודה בלי בנים (10-10).
11. ונשותיהם (רחל ולאה 5-7) **נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום.**

ומכיון שרחל (צבע צהוב) אסורה לראובן (ירוק) משום שהיא **בת בתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (ירוק לירוק), היות שאינה אחות זקוקתו. כמו כן, כיון שלאה (ירוק) אסורה לשמעון (צהוב) משום שהיא **בת בתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (צהוב לצהוב) , היות שאינה אחות זקוקתו.

[ג] בת בנו [48]

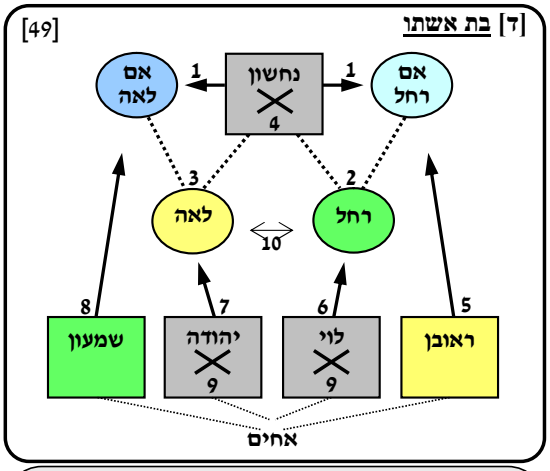
1. ארבעה אחים הם.
2. ולראובן בן דוד.
3. ולשמעון בן משה.
4. ויקח דוד את שפרה לאשה.
5. ותלד לו את רחל.
6. ותתגרש (או נתארמלה) שפרה מדוד.
7. ויקח משה את שפרה.
8. ותלד לו את לאה.

(נמצא: רחל ולאה (5-8), אחיות מן האם).

9. ויקח לוי את רחל בת דוד.
10. ויהודה לקח את לאה בת משה.
11. וימותו לוי ויהודה בלי בנים (11-11).
12. ונשותיהם (רחל ולאה 5-8) **נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום.**

ומכיון שרחל (צבע צהוב) אסורה לראובן (ירוק) משום שהיא **בת בנו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (ירוק לירוק), היות שאינה אחות זקוקתו. כמו כן, כיון שלאה (ירוק) אסורה לשמעון (צהוב) משום שהיא **בת בנו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (צהוב לצהוב), היות שאינה אחות זקוקתו.

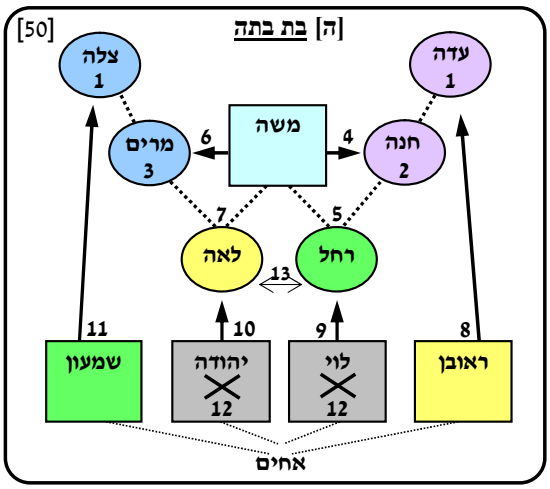
[ד] בת אשתו [49]

1. לנחשון שתי נשים (1+1)
2. ותלד לו אחת את רחל.
3. והשניה ילדה את לאה.
(נמצא: רחל ולאה אחיות מן האב)
4. ומת נחשון.
5. ויקח ראובן את אם רחל.
6. ולוי לקח את בתה רחל.
7. ויהודה לקח לאה
8. ושמעון לקח את אם לאה.
9. ומתו לוי ויהודה בלי בנים.
10. **ונשותיהם** (רחל ולאה האחיות 2-3) **נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום** (5-8).

ומכיון שרחל (צבע ירוק- 2) אסורה לראובן (צהוב- 5) משום שהיא **בת אשתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (צהוב לצהוב 3-5), היות שאינה אחות זקוקתו.- כמו כן, כיון שלאה (צהוב- 3) אסורה לשמעון (ירוק- 8) משום שהיא **בת אשתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (ירוק לירוק 2-8), היות שאינה אחות זקוקתו.

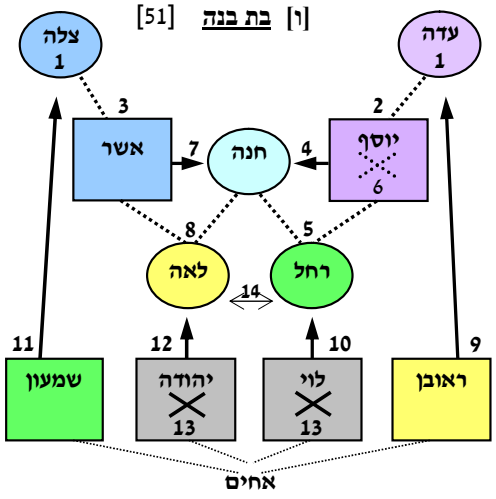
[ה] בת בתה [50]

1. שתי נשים, עדה וצלה (1+1)
2. ולעדה בת חנה,
3. ולצלה בת מרים.
4. ויקח משה את חנה לאשה.
5. ותלד לו את רחל.
6. כמו כן לקח משה את מרים לאשה.
7. ותלד לו את לאה. (נמצא: רחל ולאה אחיות מן האב).
8. ויקח ראובן את עדה לאשה.
9. ולוי לקח את בתה רחל.
10. ויהודה לקח את לאה.
11. ושמעון לקח את צלה.
12. ומתו לוי ויהודה בלי בנים (12+12).
13. ונשותיהם (רחל ולאה) נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום.

ומכיון שרחל (צבע ירוק- 5) אסורה לראובן (צהוב- 8) משום שהיא **בת בת אשתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (צהוב לצהוב 7-8), היות שאינה אחות זקוקתו.- כמו כן כיון שלאה (צהוב- 7) אסורה לשמעון (ירוק- 11) משום שהיא **בת בת אשתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (ירוק לירוק 5-11), היות שאינה אחות זקוקתו.

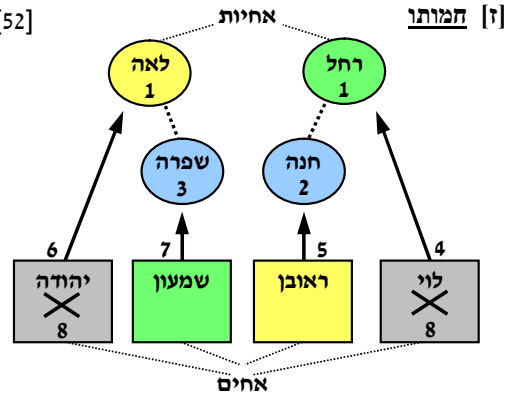
[ו] **בת בנה** [51]

1. **שתי נשים, עדה וצלה** (1+1).
2. **ולעדה בן יוסף,**
3. **ולצלה בן אשר.**
4. **ויקח יוסף את חנה לאשה.**
5. **ותלד לו את רחל.**
6. **ותתגרש (או נתארמלה) חנה מיוסף.**
7. **ויקח אשר את חנה לאשה.**
8. **ותלד לו את לאה.** (נמצא: רחל ולאה 5-8 אחיות מן האם)
9. **ויקח ראובן את עדה לאשה.**
10. **ולוי לקח את רחל נכדתה.**
11. **ושמעון לקח את צלה,**
12. **ויהודה לקח את לאה נכדתה.**
13. **ומתו לוי ויהודה בלי בנים** (13+13).
14. **ונשותיהם (רחל ולאה 5-8) נופלות לפני ראובן ושמעון.**

ומכיון שרחל (צבע ירוק- 5) אסורה לראובן (צהוב- 9) משום שהיא **בת בן אשתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (צהוב לצהוב 8-9), היות שאינה אחות זקוקתו.- כמו כן כיון שלאה (צהוב- 8) אסורה לשמעון (ירוק- 11) משום שהיא **בת בן אשתו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (ירוק לירוק 5-11), היות שאינה אחות זקוקתו.

[ז] **חמותו** [52]

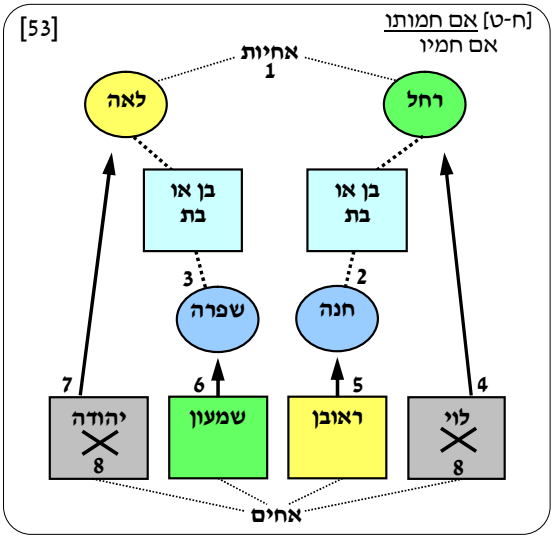
1. **רחל ולאה, אחיות** (1+1)
2. **לרחל בת חנה,**
3. **וללאה בת שפרה.**
4. **ויקח לוי את רחל לאשה.**
5. **וראובן לקח את בתה חנה.**
6. **ויהודה לקח את לאה.**
7. **ושמעון לקח את בתה שפרה.**

(נמצא: רחל חמותו של ראובן, ולאה חמותו של שמעון).

8. **וימותו לוי ויהודה בלי בנים.**
9. **ונשותיהם** (האחיות רחל ולאה 1-1) **נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום (5-7).**

ומכיון שרחל (צבע ירוק) אסורה לראובן (צהוב- 5) משום שהיא **חמותו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (צהוב לצהוב), היות שאינה אחות זקוקתו, כמו כן, כיון שלאה (צהוב) אסורה לשמעון (ירוק- 7) משום שהיא **חמותו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (ירוק לירוק) היות שאינה אחות זקוקתו.

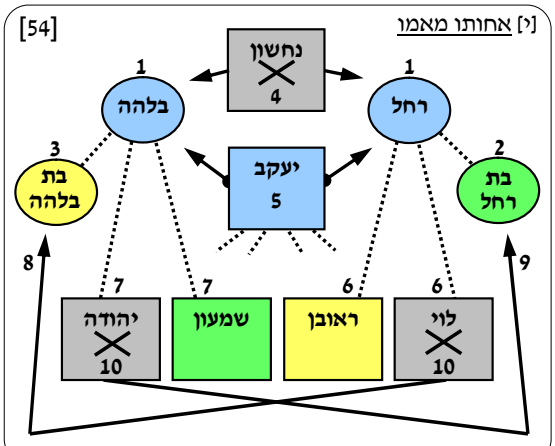
[ח-ט] אם חמותו אם חמיו [53]

1. **רחל ולאה, אחיות.**
2. **לרחל נכדה חנה (בת בתה, או בת בנה),**
3. **וללאה נכדה שפרה (בת בתה, או בת בנה).**
4. **ויקח לוי את רחל לאשה.**
5. **וראובן לקח את חנה (נכדת רחל).**
6. **ושמעון לקח את שפרה (נכדת לאה).**
7. **ויהודה לקח את לאה.**
8. **ומתו לוי ויהודה בלי בנים** ((8+8).

ונשותיהם (רחל ולאה האחיות-1) נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום (5-6). ומכיון שרחל (צבע ירוק) אסורה לראובן (צהוב- 5) משום שהיא **אם חמותו או אם חמיו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו לאה (צהוב לצהוב) , היות שאינה אחות זקוקתו. - כמו כן, כיון שלאה (צהוב) אסורה לשמעון (ירוק- 6) משום שהיא **אם חמותו או אם חמיו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו רחל (ירוק לירוק), היות שאינה אחות זקוקתו.

[י] אחותו מאמו [54]

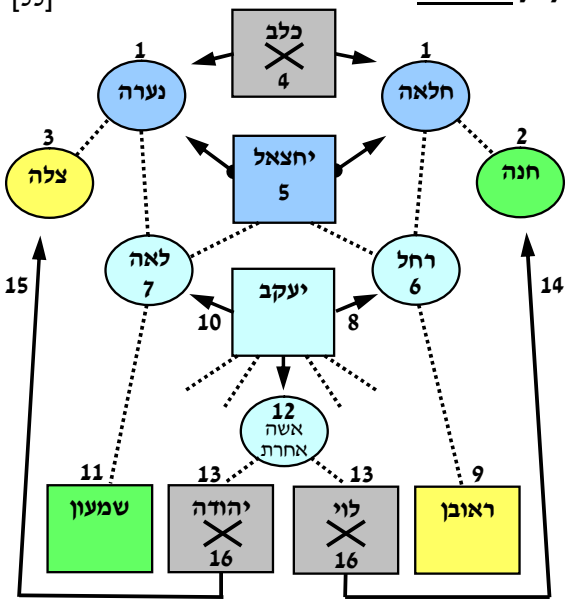
1. **לנחשון שתי נשים - רחל ובלהה** (1+1). 2. **ותלד לו רחל בת.** 3. **וגם בלהה ילדה לו בת.** 4. **ומת נחשון.** 5. **ויקח יעקב את שתי נשיו.** 6. **ותלד לו רחל שתי בנים את לוי וראובן,** 7. **ובלהה ילדה לו את שמעון ויהודה.**

נמצא: בת רחל (2) ובת בלהה (3) אחיות מן האב נחשון (4) - לוי וראובן (6) ובת רחל (2) אחים ואחות מן האם (רחל) - שמעון ויהודה (7) ובת בלהה (3) אחים ואחות מן האם (בלהה) - לוי ראובן שמעון ויהודה אחים מן האב (יעקב- 5) - בת רחל (2) זרה לשמעון ויהודה (7+7), וכן בת בלהה (2) זרה ללוי וראובן (6+6).

8. **ויקח לוי את בת בלהה.** 9. **ויהודה לקח את בת רחל.** 10. **ומתו לוי ויהודה בלי בנים.** 11. **ונשותיהם בת רחל ובת בלהה (2-3) האחיות מן האב, נופלות לפני ראובן (צהוב) ושמעון (ירוק) ליבום.**

ומכיון שבת רחל (ירוק- 2) אסורה לראובן (צהוב) משום שהיא **אחותו מאמו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו בת בלהה (צהוב לצהוב), היות שאינה אחות זקוקתו.- כמו כן, כיון שבת בלהה (צהוב- 3) אסורה לשמעון (ירוק) משום שהיא **אחותו מאמו** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו בת רחל (ירוק לירוק), היות שאינה אחות זקוקתו.

[55] [יא] **אחות אמו**

1. **לכלב שתי נשים - חלאה ונערה** (1+1).
2. **ותלד לו חלאה את חנה**
3. **ונערה ילדה לו את צלה.**
4. **ומת כלב.**
5. **ויקח יחצאל את שתי נשיו (חלאה ונערה).**
6. **ותלד לו חלאה את רחל,**
7. **ונערה את לאה.**
8. **ויקח יעקב את רחל לאשה.**
9. **ותלד לו את ראובן.**
10. **כמו כן לקח יעקב את לאה לאשה (אחרי מות רחל).**
11. **ותלד לו את שמעון.**
12. **וליעקב עוד אשה אחרת,**
13. **ותלד לו את לוי ויהודה.**

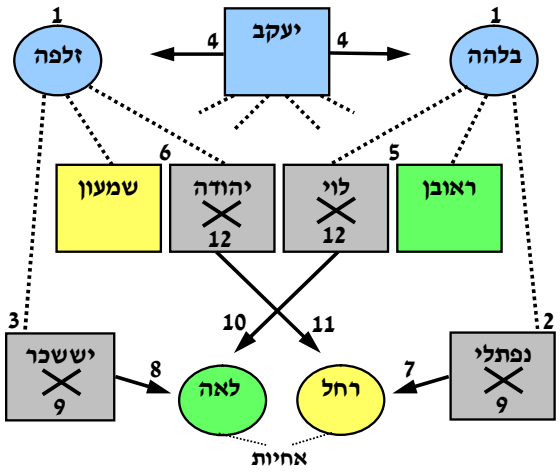
(נמצא: חנה וצלה (2-3) אחיות מן האב (כלב- 4), חנה ורחל (2-6) אחיות מן האם (חלאה), לאה וצלה (3-7) אחיות מן האם (נערה), רחל (6) אם ראובן (9), וחנה (2) אחות אמו רחל, לאה (7) אם שמעון (11), וצלה (3) אחות אמו לאה, ראובן לוי יהודה שמעון, אחים מן האב).

14. **ויקח לוי את חנה (בת כלב מחלאה) לאשה.**
15. **ויהודה לקח את צלה (בת כלב מנערה) לאשה.**
16. **ומתו לוי ויהודה בלי בנים.**

ונשותיהם חנה וצלה (האחיות 2-3) נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום.

ומכיון שחנה (ירוק- 2) אסורה לראובן (צהוב- 9) כי היא **<u>אחות אמו</u>** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת צלה (צהוב- 3) לראובן (צהוב לצהוב), היות שאינה אחות זקוקתו. - כמו כן, כיון שצלה (צהוב- 3) אסורה לשמעון (ירוק- 11) כי היא **<u>אחות אמו</u>** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת חנה (ירוק- 2) לשמעון (ירוק לירוק), היות שאינה אחות זקוקתו.

[56] [יב] **אשת אחיו מאמו**

1. **שתי נשים - בלהה וזלפה.**
2. **לבלהה בן, נפתלי.**
3. **ולזלפה בן, ישששכר.**
4. **ויקח יעקב את בלהה ואת זלפה לנשים.**
5. **ותלד בלהה ליעקב שני בנים את ראובן ואת לוי.**
6. **וזלפה ילדה ליעקב את יהודה ואת שמעון.**

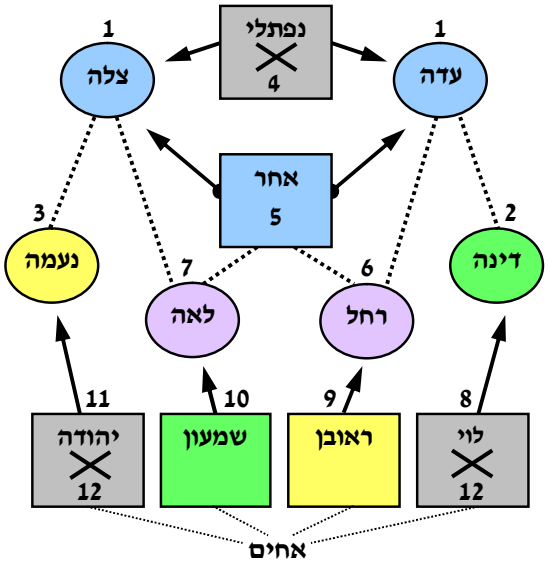
(נמצא: נפתלי ראובן ולוי אחים מן האם (בלהה) - יהודה שמעון וישששכר אחים מן האם (זלפה).

7. **ויקח נפתלי אשה - את רחל.**
8. **וישששכר לקח את אחותה לאה.**
9. **ומתו נפתלי וישששכר** (9+9).
10. **ויקח לוי את לאה (הזרה לו) לאשה.**
11. **ויהודה לקח את רחל (הזרה לו) לאשה.**
12. **ומתו לוי ויהודה בלי בנים.**

ונשותיהם האחיות (רחל ולאה) נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום.

ומכיון שרחל (צבע צהוב) אסורה לראובן (ירוק) משום שהיתה **<u>אשת אחיו מאמו</u>** (בלהה) ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (ירוק לירוק), היות שאינה אחות זקוקתו. - כמו כן, כיון שלאה (ירוק) אסורה לשמעון (צהוב) משום שהיתה **<u>אשת אחיו מאמו</u>** (זלפה) ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (צהוב לצהוב), היות שאינה אחות זקוקתו.

[יג] <u>אחות אשתו</u> [57]

[57]

1. לנפתלי שתי נשים - עדה וצלה.
2. ותלד לו עדה את דינה.
3. וצלה ילדה לו את נעמה.
4. ומת נפתלי.
5. ויקח אחר את שתי נשיו.
6. ותלד לו עדה את רחל.
7. וצלה ילדה לו את לאה.

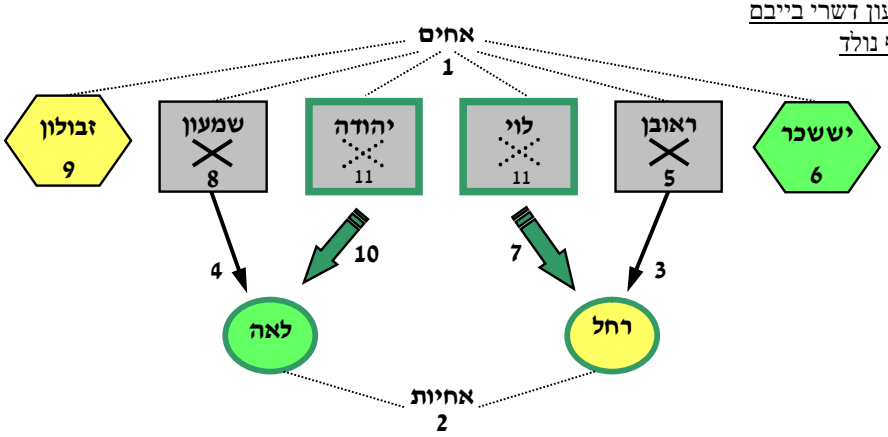
(נמצא: דינה ונעמה (2-3) אחיות מן האב (נפתלי- 4) - דינה ורחל (2-6) אחיות מן האם (עדה) - לאה ונעמה (3-7) אחיות מן האם (צלה).

8. ויקח לוי את דינה,
9. וראובן לקח את רחל.
10. ושמעון לקח את לאה.
11. ויהודה לקח את נעמה.
12. ומתו לוי ויהודה בלי בנים.
ונשותיהם (דינה ונעמה 2-3) נופלות לפני ראובן ושמעון (10-9) ליבום.

ומכיון שדינה (ירוק- 2) אסורה לראובן (צהוב- 9) משום שהיא **<u>אחות אשתו</u>** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת נעמה לראובן (צהוב לצהוב- 9-3), היות שאינה אחות זקוקתו. - כמו כן, כיון שנעמה (צהוב- 3) אסורה לשמעון (ירוק- 10) משום שהיא **<u>אחות אשתו</u>** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת דינה לשמעון (ירוק לירוק- 10-2), היות שאינה אחות זקוקתו.

[יד] <u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>
<u>אליבא דרבי שמעון דשרי בייבם ולבסוף נולד</u>

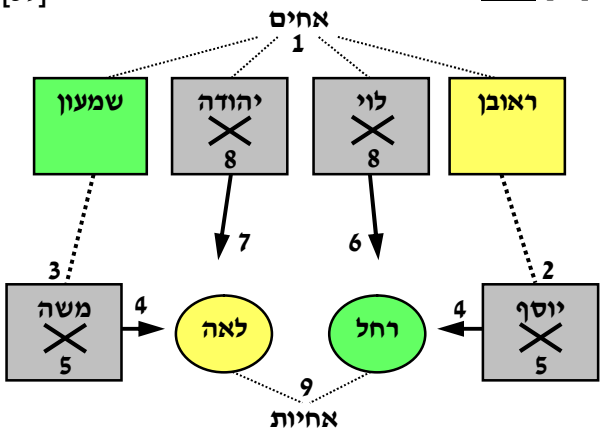
[58]

1. ראובן שמעון לוי ויהודה - ד' אחים. \ 2. רחל ולאה - שתי אחיות. \ 3. ויקח ראובן את רחל לאשה. \ 4. ושמעון לקח את לאה. \ 5. ומת ראובן בלי בנים, ואשתו רחל (3- צהוב) **נופלת לפני לוי ויהודה ליבום, אבל לא לפני שמעון כי היא אחות אשתו** (לאה- ירוק) **\ 6. ולפני שנתיבמה רחל** (ללוי) **נולד עוד אח - יששכר (ורחל** (צהוב- 3) **אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו). \ 7. ויבם לוי את רחל. \ 8. ומת גם שמעון בלי בנים, ואשתו לאה נופלת לפני יששכר ויהודה ליבום, אבל לא לפני לוי כי היא אחות אשתו שיבם** (רחל - צהוב) **\ 9. ולפני שנתיבמה לאה** (ליהודה) **נולד עוד אח - זבולון (ולאה** (ירוק- 4) **אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו). \ 10. ויבם יהודה את לאה. \ 11. ומתו גם לוי ויהודה בלי בנים. \ 13. ונשותיהם האחיות רחל ולאה** (צהוב וירוק) **נופלות לפני יששכר וזבולון** (ירוק צהוב) **ליבום.**

ומכיון שרחל (צהוב) אסורה ליששכר (ירוק- 6) משום שהיא **<u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לזבולון (צהוב בצהוב), היות שאינה אחות זקוקתו.- כמו כן, כיון שלאה (ירוק) אסורה לזבולון (צהוב- 9) משום שהיא **<u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה ליששכר (ירוק בירוק), היות שאינה אחות זקוקתו.

[טו] **<u>כלתו</u>** [59]

1. **ראובן לוי יהודה ושמעון - ד' אחים.**
2. **ולראובן בן, יוסף.**
3. **ולשמעון בן, משה.**
4. **ויקח יוסף את רחל לאשה, ומשה לקח את לאה (אחותה) לאשה** (4+4).
5. **ומתו יוסף ומשה בלי בנים** (5+5).
6. **ויקח לוי את רחל לאשה.**
7. **ויהודה לקח את לאה.**
8. **ומתו לוי ויהודה בלי בנים** (8+8).
9. **ונשותיהם (האחיות רחל ולאה) נופלות לפני ראובן ושמעון ליבום.**

ומכיון שרחל (ירוק) אסורה לראובן (צהוב) משום שהיתה **<u>כלתו</u>** (אשת יוסף) ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לאה לראובן (צהוב לצהוב), היות שאינה אחות זקוקתו. כמו כן, כיון שלאה (צהוב) אסורה לשמעון (ירוק) משום שהיתה **<u>כלתו</u>** ואינה זקוקה לו, לכן מותרת רחל לשמעון (ירוק לירוק), היות שאינה אחות זקוקתו.

ורב ספרא מתרגם ... ומשכחת לה בשיתא אחים וכו', עי' ציור (58)

י' ע"א

וסימניך - הגמרא נותנת סימן כדי לזכור את סדר השתלשלות של המקרה בשש אחים: **"מת נולד ויבם, מת נולד ויבם"**.

ומכאן קשה על דברי רבי, שהרי מפירושו של רב ספרא מוכח שהמשנה עוסקת גם באופנים השנויים במחלוקת!

מתרצת הגמרא:

(אלא) לרבי, הני כללי לית ליה - רבי אינו סובר את הכלל שאמר רב ורבי חייא "בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה", [ואינו מבאר את המשנה כרב ספרא], ולשיטתו "אשת אחיו שלא היה בעולמו" עוסק באופן רגיל של "נולד ולבסוף ייבם" (כפי שביארנו לעיל ט, ב) שאף רבי שמעון מודה שאסורה.

הגמרא מתרצת עוד:

רב אדא קרחינא קמיה [לפני] **דרב כהנא אמר משמיה** [משמו] **דרבא, לעולם** - באמת יש לומר **אית ליה ליה לרבי הני כללי** - סובר רבי את הכלל שאמר רב ורבי חייא, והמשנה עוסקת אף באופן השנויה במחלוקת, **ומה** ששאל לוי לרבי (לעיל ט, א) מדוע אין המשנה כותבת גם "אמו אנוסת אביו", **הכי קאמר ליה** - כך ענה לו רבי, **אמו אנוסת אביו** לא שייך במציאות לומר את הכלל "האסורה לזה מותרת לזה וכו' ואחותה שהיא יבמתה", כי רק **בחדא משכחת לה** - רק אפשרות אחת יכול להיות, או "האסורה לזה מותרת לזה", או שיהיו שתי אחיות "ואחותה שהיא יבמתה", אבל **בתרתי** - שתי האופנים גם אסורה לזה ומותרת לזה, וגם אחותה שהיא יבמתה, **לא משכחת לה** - לא יכול להיות מציאות כזאת, שהרי **אי יעקב שתי אחיות אנס**, וילדה לו אחת את לוי והשניה את יהודה (ציור 60-61), ואחר כך נשא ראובן את אמו של לוי [אנוסת אביו], ושמעון נשא את אמו של יהודה [אנוסת אביו] ומתו, באופן כזה **אחותה שהיא יבמתו משכחת לה** - אכן במקרה כזה נופלות שתי אחיות לייבום לפני שני אחים [וכל אחת אסורה על בנה משום "אמו"], אבל **"האסורה לזה מותרת לזה" לא משכחת** - במקרה כזה אי אפשר לומר האסורה לזה מותרת לזה, שהרי גם לאח השני היא אסורה משום "אחות אמו".

ואי שתי נכריות אנס, ואם הנשים שאנס יעקב לא היו אחיות, במקרה כזה **האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה** - אכן אפשר לומר שכל אחת תתייבם לשני, אבל **אחותה שהיא יבמתה לא משכחת לה** - במקרה כזה כיון שאין הם אחיות, לא שייך לומר "אחותה שהיא יבמתה". ולכן אי אפשר לכתוב במשנה "אמו אנוסת אביו", כיון שלא שייך בזה הכלל של רב ורבי חייא.

הגמרא מתרצת עוד את דברי רבי מדוע לא כתבה המשנה "אמו אנוסת אביו":

רב אשי אמר לעולם - באמת יש לומר **לית ליה לרבי הני כללי** - אין רבי סובר את הכלל שאמר רב ורבי חייא, [ואם כן אי אפשר לתרץ כמו רב אדא קרחינא], **ובפלוגתא קמיירי** - וכן סובר רבי שהמשנה עוסקת גם באופנים השנויים במחלוקת, [ואם כן אי אפשר לתרץ כמו אביי שבפלוגתא לא קמיירי], **ומאי** [ומה] **"כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו" דקאמר ליה** - שאמר רבי ללוי [על ששאל מדוע לא כתבה המשנה "אמו אנוסת אביו"], **הכי קאמר ליה** - כך אמר לו רבי, **מאי טעמא לא דייקת מתניתין** - מדוע לא דייקת מדברי המשנה [שאי אפשר לכתוב אמו אנוסת אביו], שהרי מוכח **דמתניתין** - שהמשנה שלנו כשיטת **רבי יהודה היא** [**דאסר באנוסת אביו**], ואם כן לא שייך במציאות שתיפול אמו אנוסת אביו לפני בנה לייבום, שהרי לשיטתו אסורה להינשא לאחיו מאביו.

הגמרא מוכיחה שהמשנה כרבי יהודה:

דקתני לקמן במשנה (יג, א), **שש עריות** יש שהן **חמורות** יותר **מאלו** - מחמש עשרה נשים שבמשנתנו [שבמשנתנו אסורות רק על היבם ומותרות על שאר האחים, ושש העריות אסורות הן על כל האחים], ואין הן מותרות להינשא אלא לאדם אחר, ולכן **מפני שהן נשואות לאחרים** ואין מציאות בעולם שיפלו לפניו לייבום, אם מתו בעליהן, **צרותיהן מותרות**, כיון שאין צרה אסורה אלא במקום יבום. ומה הם שש העריות? **אמו, ואשת אביו, ואחות אביו** וכו', (ציור 62), הגמרא מסיימת את ההוכחה: **מאי אמו** - מה הכוונה "אמו", **אילימא** - אם תאמר הכוונה לאמו שהיא **נשואת אביו**, אם כן **היינו אשת אביו** - הרי אמו הנשואה לאביו, היא גם אשת אביו, וכבר כתוב במשנה אשת אביו. **אלא לאו** - ודאי כוונת המשנה ל**אנוסת אביו! וקתני** - וכתוב שם במשנה **"מפני שהן נשואות לאחרים"** [לכן הצרות מותרות], משמע דדוקא **לאחרים אין** - רק לאדם אחר יכולות הן להינשא, אבל **לאחין** - לאחיו מן האב **לא**. מוכח מכאן ש"אמו אנוסת אביו" אסורה להינשא לאחיו מן האב. **ומאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא** - מי הוא התנא שמצאנו שסובר דין זה, הרי **רבי יהודה** הוא **דאסר באנוסת אביו** להינשא לשאר האחים! **משום הכי לא תני ליה** - לכן לא כתבה המשנה "אמו אנוסת אביו" שהרי לפי שיטת רבי יהודה אין מציאות שתיפול לפני בנה לייבום.

הגמרא שואלת:

אמר ליה רבינא לרב אשי, לרבי יהודה נמי משכחת לה - גם לפי רבי יהודה יש מציאות ש"אמו אנוסת אביו" תיפול לפניו לייבום, באופן **דאי עבר ונסיב** - אם עבר אחיו ונשא את אנוסת אביו שלא כדין, [שחל הקידושין בדיעבד] ומת, שנופלת לייבום לפני בנה, ואם כן מדוע לא נכתוב במשנה "אמו אנוסת אביו"?

וסימניך מת נולד ויבם מת נולד ויבם כו'. כלפי' אלמא מדמתני רבי מייא בכולן אמי קורץ בהן ומפילו בשאשה אחיו שלא היה בעולם אלמא תנא דמתני' אמי פלוגתא דהא רבי מייא אמתני' קאי: לרבי לית ליה הני בללי. דר' מייא הלכך לא מוקמי מתני' בפלוגתא אלא בגונא ונבעוף ייבם לדברי הכל: אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה. להכי לא נקט לה בתמני' שאי אתה קורץ בה בהקורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה מתייבמת שיהו ב' אחיות נופלות להתייבם ואחת זו בקורה לזה מצוי וכן זו על זה ומותרת לשני אלא מדלא משכחת לה אי בקורה לזה מותרת לזה או אחותה כשהיא יבמתה: אי יעקב שתי אחיות אנם. וילדה לו בשאת לוי והשאת יהודה ונעשו לחונן אנוסת שמו של לוי ושמעון נעשו אנוסת שני שמו של יהודה: אחותה בשהיא יבמתה. נופלת לייבום לפני לוי ויהודה ניהו משכחת לה: האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת לה. לפי שבשהיכן בקורות על שניהם שמו של לוי בקורה לו משום שמו ואחותה משום שמות השם וכן ליהודה ובשהיכן פעורות מן השליפה ומן הייבום: ואי שתי נבריות אנם. וילדו לו ב' בניס ונשתוס ב' בניס משאת אחרת ונפלו לפני בניהם בהקורה לזה מותרת לזה משכחת לה שבל לאו אחיות ניהו ועיקר מילתיה דרבי מייא משום ייבום שמי אחיות נקט: ה"ג רב אשי אמר לעולם לית ליה לר' הני בללי ובפלוגתא קא מיירי. כלומר לא מיתת להא בלא מני שמו שאוסת אביו משום בלא משכחת [בה] הני בללי דלרבי ל"ל הני בללי ולא מיתת להכי שבקיה בלא מיירי בפלוגתא דבפלוגתא ולאי קמיירי ואאי אין לו אות דקאמר ניה ס"ק ליה כו': דאסר באנוסת אביו. ולא משכחת לה שאפול אם לפני בנה לייבום מאחיו ואאביו: דאי עבר ונסיב. את אנוסת אביו ונפלה לייבום לפני בנה ולימני: בלא דאי נמי משכחת. בלא עבר זה אאת בניהוא: אנם בלחו. ועבר על לת: ואע"פ. דאסדר ליה רבי בללו כאדוא אין לו אות בשאלו: דאסר באנוסת אביו. ונשאת לאחיו מאביו ואת אמו נשואת לאחיו מאביו ואת. בא שאפי בשאלו בכתב ואאריך בא שהרי אאת אחות אשת

מתרץ רב אשי:

דאי לא קתני - המשנה אינה כותבת אופנים שאם עבר ונשא שלא כדין.

רב אשי מקשה:

אמר ליב רב אשי לרב כהנא, הרי גם **בלא "דאי" נמי משכחת לה -** גם בלי שתינשא שלא כדין יש מציאות שתיפול לפניו לייבום, במקרה ש**יעקב אנס** את שפרה **כלתו** אשת בנו ראובן (ציור 63), **והוליד ממנה בן** לוי [נמצא שראובן ולוי אחים מן האב], **ומת ראובן בלא בנים,** ונשיו שפרה ופועה **נפלה לה** לייבום **קמי ברא -** נפלו לפני לוי בנה של שפרה לייבום, **ו**במקרה כזה אומרים **מיגו דאיהי אסירא -** מתוך שהיא [שפרה] אסורה על בנה לוי **צרתה נמי אסירה -** גם צרתה דהיינו פועה אסורה על לוי, ואם כן מדוע לא כתבה המשנה "אמו אנוסת אביו" שפוטרת צרתה?

מתרץ רב כהנא:

באחותה דהתירא קמיירי - המשנה עוסקת רק באופנים של אחים שנולדו מהיתר, אבל **באחותה דאיסורא לא קמיירי -** באחים שנולדו מאיסור [שאנס יעקב כלתו] אין המשנה עוסקת.

אומרת הגמרא:

ואף על פי כן שרבי דחה את קושית לוי, מכל מקום **בדקה לוי במתניתיה -** הגיה לוי וכתב במשניות שלו "אמו אנוסת אביו", **דתני לוי -** לוי למד וכתב: **אמו, פעמים** שהיא **פוטרת צרתה, ופעמים שאינה פוטרת צרתה, כיצד? היתה אמו נשואת אביו** [כגון, ליעקב שתי נשים, נעמי וחנה (ציור 64), ולנעמי נולד בן ראובן, ולחנה נולד בן שמעון [נמצא שראובן ושמעון אחים מן האב], ולאחר שנתגרשה נעמי [אמו של ראובן] מיעקב, הלכה **ונשאת** באיסור **ל**שמעון **אחיו** של בנה ראובן **מצד אביו,** וכיון שהיא אסורה עליו [באיסור כרת] משום "אשת אב", אין הקידושין תופסים בה, נמצא שאין היא כלל אשתו, ואם היה לשמעון עוד אשה רחל, **ומת** שמעון בלי בנים, **זו היא אמו שאין פוטרת צרתה,** כלומר, כיון שלא תפסו קידושי שמעון אחיו בנעמי אמו, אין היא נופלת לפני בנה ראובן ליבום, ולכן צרתה רחל מתייבמת לראובן.

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** לקמן יג., **ג)** [פסחים קה. מנחות נג.], **ד)** [גילדמ"ה הערוך בערך פתח פתקה], תוס' **ה)** [וע"ש תוס' גיטין פב: ד"ה אפילו לא].

הגהות הב"ח

(ו) גמ' מת נולד ויבם כו' כל"ל ומיבם אלא נמחק: **(ז)** שם מותרת לזה לא מצאתם לה ולפי ב: **(ח)** תוס' ד"ה לעולם וכו' לפסקיה עליו פרש הכל הוא: **(ט)** ד"ה לר' יהודה וכו' משכחת לה כגון שקידש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

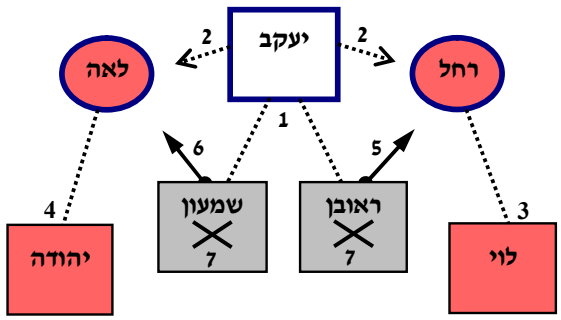
א] גמ' באחותא דהיתירא קמיירי באאחותא דאיסורא לא קמיירי כל"ל:

וסימניך מת נולד ויבם מת נולד ויבם (ו) אלא לרבי הני כללי לית ליה רב אדא קרחינא קמיה דרב כהנא אמר משמיה דרבא לעולם אית ליה לרבי הני כללי והכי קא"ל אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה בתרתי לא קמשכחת לה אי יעקב ב' אחיות אנס אחותה שהיא יבמתה משכחת לה האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת (ז) ואי ב' נכריות אנס האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אחותה שהיא יבמתה לא משכחת לה רב אשי אמר לעולם לית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי ומאי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו דקאמר ליה ה"ק ליה מ"ט לא דייקת מתני' דמתני' ר' יהודה היא [דאסר באנוסת אביו] דקתני (ח) שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו אלא לאו אנוסת אביו וקתני מפני שהן נשואות לאחרים לאחרים אין לאחין לא מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יהודה דאסר באנוסת אביו משום הכי לא תני ליה א"ל רבינא לרב אשי לר' יהודה נמי משכחת לה (ט) דאי עבר ונסיב (י) דאי לא קתני א"ל רב אשי לרב כהנא בלא דאי נמי משכחת לה יעקב אנס בלתו והוליד ממנה בן ומת [ראובן] בלא בנים ונפלה לה קמי ברה ומיגו דאיהי אסירה צרתה נמי אסירה א"ל (א) באחותה דהתירא קמיירי באחותה דאיסורא לא קמיירי ואף על פי כן (ז) בדקה לוי במתני' דתני לוי אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאין פוטרת צרתה היתה

לעולם לית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי. ופ"ת ליתני לעולם אית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי. וי"ל דאי ליתני אלא לעולם אית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי הוה אמינא דלא פליגי אלא בהא דאית ליה לרבי הני כללי אבל בהא דלית ליה הני כללי דברי הכל לא משכחת לה ולא פליגי קמ"ל דאפילו הכי פליגי. ומיהו קשה לר"ת דלעיל גבי אחות אשתו דאמר ר' יוחנן אחות אשתו ואחות חמותו ואחות חמיו ואחות חמיה ואחות חמי בתו ואחות חמי בנו ואחות חמי אחיו ואחות חמי אחותו ואחות חמי אחי אביו ואחות חמי אחי אמו ואחות חמי אחות אמו ואחות חמי אחות אביו ואחות חמי אחות חמיו ואחות חמי אחות חמיה ואחות חמי אחות חמי בתו ואחות חמי אחות חמי בנו ואחות חמי אחות חמי אחיו ואחות חמי אחות חמי אחותו ואחות חמי אחי חמיו ואחות חמי אחי חמיה ואחות חמי אחי חמי בתו ואחות חמי אחי חמי בנו ואחות חמי אחי חמי אחיו ואחות חמי אחי חמי אחות

[60] **(דף י' ע"א)**

אי יעקב ב' אחיות אנס אחותה שהיא יבמתה משכחת לה, האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת לה.

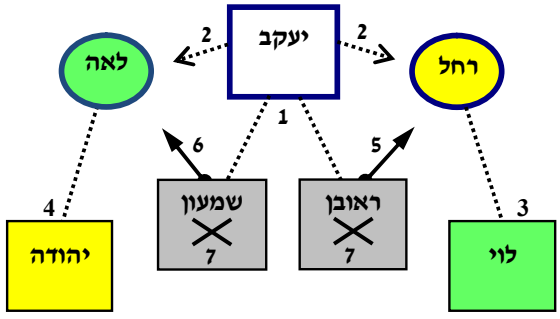

1. **ליעקב שני בנים - ראובן ושמעון.**
2. **ויעקב אנס שתי אחיות, רחל ולאה** (2+2).
3. **ותלד רחל את לוי.**
4. **ולאה ילדה את יהודה.**
5. **ויקח ראובן את רחל, אנוסת אביו.**
6. **ושמעון לקח את לאה, (אחותה) אנוסת אביו.**
7. **ומתו ראובן ושמעון בלי בנים** (7+7). **ונשותיהם (רחל ולאה האחיות) נופלות לפני לוי** (3) **ויהודה** (4) **ליבום.**

<u>שתיהן אסורות להתייבם</u>: רחל אסורה ללוי (3) שהיא **<u>אמו</u>**, וגם לאה אסורה לו משום **<u>אחות אמו</u>** - כמו כן, לאה אסורה ליהודה (4) משום שהיא **<u>אמו</u>**, וגם רחל אסורה לו משום **<u>אחות אמו</u>**.

[61] **<u>ואי ב' נכריות אנס</u>** האסורה לזה <u>מותרת לזה משכחת לה, אחותה שהיא יבמתה לא משכחת לה.</u>

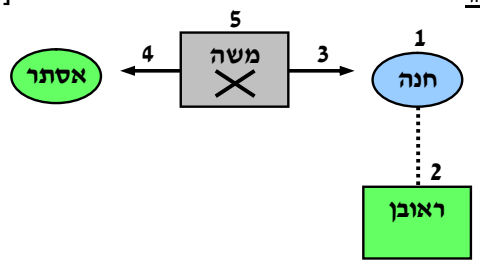
היינו אותו מקרה כדלעיל אלא שרחל ולאה לאו אחיות המה:

ולכן, רחל (צהוב) אסורה ללוי (ירוק- 3) שהיא **<u>אמו</u>** ואינה זקוקה לו, אבל לאה (ירוק) מותרת ללוי (ירוק לירוק) היות **<u>שאינה אחות אמו</u>**. - כמו כן, לאה (ירוק) אסורה ליהודה (צהוב- 4) שהיא **<u>אמו</u>** ואינה זקוקה לו, אבל רחל (צהוב) מותרת לו (צהוב לצהוב) היות **<u>שאינה אחות אמו</u>**.

דף י'. **דקתני** (לקמן יג.) **שש עריות חמורות וכו', אמו...**

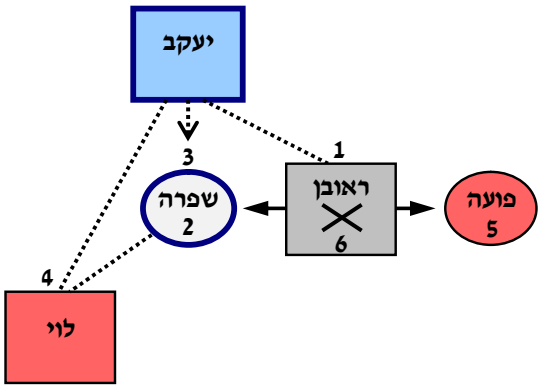
[62] **<u>אמו</u>**

1. **חנה אלמנה או גרושה.**
2. **ולה בן - ראובן.**
3. **ותנשא חנה למשה.**
4. **ולמשה עוד אשה ושמה אסתר.**
5. **ומת משה.**

מותרת אסתר לראובן (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת אמו.

[63] דף י'. **א"ל ר' אשי לרב כהנא, בלא דאי נמי משכחת לה, יעקב אנס כלתו וכו'.**

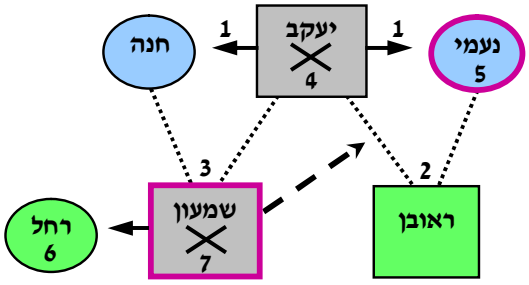

1. **ליעקב בן, ראובן.**
2. **ולראובן אשה, שפרה.**
3. **ואנס יעקב את שפרה כלתו.**
4. **ותלד שפרה את לוי (מיעקב).**
   נמצא: ראובן (1) ולוי (4) אחים מן האב יעקב.
5. **ולראובן עוד אשה ושמה פועה.**
6. **ומת ראובן בלי בנים, ושתי נשיו שפרה ופועה** (2-5) **נופלות לפני לוי** (4) **ליבום.**

ומכיון שלוי (צבע אדום 4) אינו יכול ליבם את שפרה **<u>אמו</u>** (2), לכן נפטרת גם פועה (אדום 5) **<u>צרת אמו</u>.**

[64] דף י'. **דתני לוי:** אמו, פעמים פוטרת צרתה, ופעמים אינה פוטרת צרתה.

<u>נשואת אביו</u>

1. **ליעקב שתי נשים - נעמי וחנה** (1+1).
2. **ותלד לו נעמי את ראובן,**
3. **וחנה ילדה לו את שמעון.**
4. **ומת יעקב.**
5. **ויקח שמעון את נעמי (נשואת אביו האסורה לו).**
6. **ולשמעון עוד אשה ושמה רחל.**
7. **ומת שמעון בלי בנים. ושתי נשיו (נעמי ורחל 5-6) נופלות לפני ראובן אחיו (2) ליבום.**

<u>זו היא אמו שאין פוטרת צרתה</u>, משום שקדושי שמעון (7) בנעמי (5) לא תפסו שהרי אשת אב בכרת, ולא נפלה לייבום לפני בנה ראובן (2) [רש"י ד"ה היתה], לכן מותרת רחל (6) לראובן (2 - ירוק בירוק).

<u>כללים</u>: צבע <u>אפור</u>, מת - <u>מסגרת כחול כהה</u>, אנס -
<u>אדום</u>, אסורים זה בזה - <u>ירוק</u>, מותרים זה בזה -
<u>מסגרת סגולה</u>, נישואים אסורים

עין משפט נר מצוה

לו א מיי׳ פ״ל מהל׳ יבום הלכה יב טוש״ע אה״ע סי׳ קסב סעיף ב:

תום׳ ישנים

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה. למאי נקט וחזר וקדשה ונראה דלרבותא נקטיה דאע״ג דקדשה והוו האחין באין מכחו ובדידיה ליכא אלא לאו בעלמא מ״מ אמר ריש לקיש דאיכא בדידהו כרת: **סיפא אתאן לר׳ עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.** ותימה דנקט א׳ מן האחים ה״ה דה״מ למימר הוא עצמו דהא בדידיה נמי איכא לאו ושמא דאה״נ דקאמר כן דמן האחים ר״ל אחי המת:

תום׳ חד מקמאי

איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אר״ל הוא אינו חייב כרת על החלוצ׳ והאחין חייבין עליה כרת ובין הוא ובין אחיו חייבין על צרתה כרת ור״י אמר בין הוא ובין אחיו אין חייבין על חלוצה ולא על הצרה כרת והלכתא כר״י דאיתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מאחיו [על צרתה] רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מ״ד בעשה כר״י מ״ד בכרת כר״ל וקיימא לן דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא וק״ל דר״י ור״ל הלכה כר״י הלכך הלכתא כותיה דר״י ואע״ג דרב אשי סבר כר״ל וכן פסק הרב בפרק החולץ:

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **ו)** [לקמן נג.], **ב)** [לקמן מ: נג.], **ג)** [לקמן נב.], **ד)** [לקמן נב: סט. כתובות כט: קדושין סה. סט. סוטה יח: סנהדרין נט. תמורה כט:], תוס׳ **ה)** ס״ל תלוגמא.

מסורת הש״ס לירושלמי

א״ל לר׳ יוחנן ללוי בר׳. הל״ק. **אבר ר״ל הוא אינו** חייב בו׳. שם. ה, ד:

הגהות הב״ח

(ו) גמ׳ ומי׳ פי׳ להיפיך תלץ ומי׳ פי׳ להיפיך תלץ והסמ״ק תלי׳: **(ז)** רש״י ד״ה לעיל: **(ח)** תוס׳ ד״ה וכו׳ ר׳ יהודה סיל ובדיק: **(ט)** ד״ה על הכרת וכו׳ מוסב לרב ממורה היממה לעמוד וכו׳ מסנפטרה מהן: **(י)** ד״ה וכו׳ יוחנן וכו׳ דמעיקרא מי פי׳ להיפיך תלץ ומי׳ פי׳ להיפיך שמעתה בלרת וכו׳ שנולדו לו ממין אחר:

גליון הש״ס

גמ׳ **לפי שאינה בצרת צרה.** ל״ע! דף ג ע״ב:

תורה אור השלם

א) וְנִנְשָׂה יִבְמָתוֹ אֶלְיָו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:

[דברים כה, ט]

מתני׳ סבר לפי׳ נמייבי לאין דאמר קידושין תופסין מדקתני שם עריות ולא קתני מ׳ עריות גרושתו ומלוכתו לאם היו יכולות ליעמד לאחיו היו פוטרות צרותיהן כמייבי כריתות כיון דאין קידושין תופסין אלא ודלי קידושין תופסין בהו ולהכי לא שייך למיתניהו לאפי׳ היו יכולות ליעמד לאחיו לא היו פוטרות צרותיהן ועוד י״ל דלקדק מדנקט תופסת אביו שהיא אמו ולא נקט תופסת אביו אסה ומ״ש כיון דמתני׳ סבר כרבי יהודה דאסר בתופסת אביו מ״כ ע״כ סבר נמי דאין קידושין תופסין כמייבי לאין הלכך אפילו כלתו (לקמן דף מט. ושם) דמפרש טעמא דר״ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין משום דסבר לה כרבי יהודה דמוקי לה יגלה בתופסת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר וכו׳ ומ״ש למתני׳ נמי הוי ממזר וכל היכא דהוי ממזר אין קידושין תופסין כלומר כלכה דוכתי וי״ל דלע״ג דמתני׳ מוקמה לקרא בתופסת אביו מ״מ לא הוי ממזר כמו לרבי יהושע דמוקי לה יגלה בשומרת יבם של אביו אפ״ה סבר דלא הוי ממזר אלא מחייבי מיתות ב״ד ולרשינן מלא יקח דהוי מייבי מיתות ב״ד עד לא יגלה דהוי מייבי כריתות הוי ממזר ולא מייבי כריתות וס״ע לתנא דמתני׳ מלא יקח עד לא יגלה שהוא מייבי לאוין בכלל:

לפי (ו) שאינו בצרת צרה. הקשה הר״ר משה כהן לר״ם מיתה בצרת צרה כגון שנולדו תאום להן תחת שחלץ ליבמתו וקדשה ולא קיימין עלה אלא יבמה כלתאמרינן לקמן בשמוע ולו מייבי בפלוגתא כיון דקתני תופסת אביו גבי שם עריות בשפיפ דהיינו כרבי יהודה ו״ל דבפלוגתא דלא סבר לה לא קמייבי כלפי׳ לעיל ולו לא סבר כר״ם בשאר מילי שהיה בעולמו:

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה. וליכא למימר דנקט וחזר וקדשה לאשמועינן דאע״ג דאיכא מיתה על המלוכה כרת שהרי לאחר מיתה אינה מלוכה ומיהו קשה דאמאי לא נקט נמי ולא יבא ממזר ומיהו יש לומר דנקט וחזר וקדשה לאשמועינן דאפי׳ בחזר וקדשה אחר מיתת אחיו

י' ע"ב

אבל אם **היתה אמו אנוסת אביו** - שלא היתה נעמי אשת יעקב, אלא שיעקב אנס אותה ונולד ממנו ראובן (ציור 65), והלכה נעמי **ונשאת לשמעון אחיו** של בנה **מצד אביו**, ואין כאן איסור של "אשת אביו", שהרי אין היא אשתו של אביו, **ומת** שמעון בלי בנים, **זו היא אמו שפוטרת צרתה**, שהרי כיון שקידושי שמעון תפסו בה, נופלת היא לפני ראובן בנה ליבום, ולכן צרתה רחל צרת ערוה פטורה מן החליצה ומן הייבום. **ו**מסיימת הגמרא: **אף על פי ששנו** [שכתבו] **חכמים במשנתנו** רק **חמש עשרה** נשים, מכל מקום **יש לנו להוסיף** ולמנות **שש עשרה** נשים, דהיינו **כגון זו**, אמו אנוסת אביו.

הגמרא מקשה:

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן, לשיטת לוי דאמר דאי נמי קתני - שיש לכתוב במשנה גם אופנים של "אם עבר ונשא", [ולכן הגיה וכתב לוי "אמו אנוסת אביו"], אם כן **לתני** - נכתוב במשנה עוד אשה שפוטרת צרתה, כגון **החולץ ליבמתו** (ציור 66), דהיינו באופן שמת ראובן בלי בנים, ואשתו רחל נפלה לפני אחיו לייבום, והלך שמעון אחיו וחלץ לרחל, **ולאחר מכן חזר** שמעון **וקדשה** לרחל, **ומת בלא בנים**, הרי כיון שהקידושין תופסים בה [שהרי לאחר שחלץ פקע ממנו איסור "אשת אח", ואסורה עליו רק באיסור לאו. רש"י], לכן נופלת היא לייבום לפני שאר האחים, ומכיון שהיא אסורה עליהם באיסור "אשת אח" [כיון שלגבי שאר האחים לא פקע איסור "אשת אח". להלן גמ'], פטורה היא מן החליצה ומן הייבום, ופוטרת גם את צרתה מרים מן החליצה ומן הייבום, **ד**אומרים **מיגו דאיהי אסורה, צרתה נמי אסירא** - מתוך שהיא אסורה גם צרתה אסורה.

מתרץ הגמרא:

אמר ליה רבי יוחנן, אי אפשר לכתוב במשנה "החולץ ליבמתו", **לפי שאינה בצרת צרה** - כיון שאין מציאות שיהיה אופן של צרת צרה, שהרי אי אפשר שצרת הערוה (מרים) תתייבם לשאר האחים [שהרי לאחר שחלץ גם הצרה אסורה על שאר האחים], ואם כן לא שייך לומר והלכה צרתה ונשאת לאחד מן האחים, (ציור 67), ואין המשנה כותבת אלא אופנים שפוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן.

הגמרא שואלת:

ולימא ליה - שיתרץ רבי יוחנן לריש לקיש ויאמר לו שאי אפשר לכתוב במשנה "החולץ ליבמתו", כיון שלשיטתו יבמה שחלצה **חייבי לאוין היא** - אינה אסורה אלא רק באיסור לאו, ופקע ממנה לגמרי איסור "אשת אח, אף לגבי שאר האחים, **והרי חייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו**, ואם כן יבמה זו אינה פטורה מן החליצה ומן הייבום.

מתרצת הגמרא:

לדבריו קאמר ליה - לשיטתו של ריש לקיש אמר לו את התירוץ הקודם, וכך אמר לו: **לדידי** - לשיטתי שאני סובר ש"החולץ ליבמתו" **חייבי לאוין הם, וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו**, אם כן ודאי שאי אפשר לכתוב דין זה במשנה [שהרי המשנה עוסקת רק בנשים שפטורות מן החליצה ומן היבום], **אלא לדידך** - לשיטתך, שהחולץ ליבמתו **חייבי כריתות נינהו** - ואסורה היא על שאר האחים באיסור כרת, ופטורה מן החליצה ומן היבום, הטעם שלא כתבה המשנה דין זה, **לפי שאינן בצרת צרה.**

הגמרא מביאה את מקור המחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש:

איתמר [שנינו], **החולץ ליבמתו** כגון שמעון שחלץ לרחל (ציור ...), **ולאחר מכן חזר** שמעון **וקדשה** לרחל, **אמר ריש לקיש, הוא** [שמעון] **אין חייב על** קידושי רחל **החלוצה כרת, והאחין** האחרים **חייבין על** קידושי רחל **החלוצה כרת,** [כי רק לגבי שמעון שחלץ פקע איסור "אשת אח"], **ועל** מרים **הצרה** של רחל, **בין הוא** שמעון **ובין** שאר **האחים חייבין על הצרה כרת. ורבי יוחנן אמר, בין הוא** שמעון **ובין** שאר **האחין אינן חייבין לא על** רחל **החלוצה כרת, ולא על** מרים **הצרה כרת.**

הגמרא מבארת:

מאי טעמא דריש לקיש שסובר שפקע איסור "אשת אחיו" רק לגבי החולץ? **אמר קרא** - כתוב בתורה לגבי חליצה (דברים כה, ט), "ככה יעשה לאיש **אשר לא יבנה** את בית אחיו", התורה כתבה לגבי החולץ "לא יבנה" בלשון עתיד, ללמד ולומר **כיון שלא בנה** - שלא ייבם (שמעון) את בית אחיו אלא חלץ, **שוב לא יבנה**, ואסורה עליו באיסור לאו של "לא יבנה", ופקע ממנו איסור "אשת אח", ודוקא **איהו הוא דקאי בלא יבנה** - רק לגבי שמעון החולץ חל איסור לאו של "לא יבנה", **אבל** לגבי שאר **אחיו** שלא חלצו **כדקיימי קיימי** - קיים ועומד איסור "אשת אח". **ו**אף לגבי שמעון רק לגבי **דידה** (רחל החלוצה) **הוא דקאי בלא יבנה** - פקע ממנו איסור "אשת אח", וחל עליו איסור לאו של "לא יבנה", **הא צרה כדקיימי קיימי** - אבל לגבי מרים הצרה, נשאר ועומד איסור כרת של "אשת אחיו".

ורבי יוחנן סובר שמסברא אין לחלק בין החולץ לשאר האחים, שהרי **מי איכא מידי** - האם יתכן לומר **דמעיקרא** - מתחילה כשמת ראובן, **אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ** - יכול אח זה לחלוץ או אח זה לחלוץ ואין הבדל לגבי חליצה איזה אח חולץ, **וכן אי בעי להאי חליץ, ואי בעי להאי חליץ** - אם רצה יכול לחלוץ את היבמה, ואם רצה יכול לחלוץ את הצרה, **ואם כן השתא** - עכשיו לאחר שחלץ אחד האחים (שמעון) ליבמה (רחל) ופקע איסור "אשת אח", **קא עלה** - יעמדו עדיין שאר האחים ושאר הצרות **בכרת**? הרי לא מסתבר לומר כך! **אלא** ודאי **איהו** [שמעון החולץ] **שליחותא**

עין משפט נר מצוה

לו א מיי׳ פ״ל מהל׳ יסוה״ת הלכה יב טוש״ע אה״ע סי׳ קכב סעיף ב:

תום׳ ישנים

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה. למאי נקט וחזר וקדשה ונראה דלרבותא נקטיה דאע״ג דקדשה והוו האחין באין מכחו ובדידיה ליכא אלא לאו בעלמא מ״מ אמר ריש לקיש דאיכא בדידהו כרת: **סיפא אתאן לר׳ עקיבא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין.** ותימה דנקט א׳ מן האחים ה״ה דה״מ למימר הוא עצמו דהא בדידיה נמי איכא לאו ושמא דאה״נ דקאמר כן דמן האחים ר״ל אחי המת:

תום׳ חד מקמאי

איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אר״ל הוא אינו חייב כרת על החלוצ׳ והאחין חייבין עליה כרת ובין הוא ובין אחיו חייבין על צרתה כרת ור״י אמר בין הוא ובין אחיו אין חייבין על חלוצה ולא על הצרה כרת והלכתא כר״י דאיתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מאחיו [על צרתה] רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מ״ד בעשה כר״י מ״ד בכרת כר״ל וקיימא לן דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא וקי״ל דר״י ור״ל הלכה כר״י הלכך הלכתא כותיה דר״י ואע״ג דרב אשי סבר כר״ל וכן פסק הרב בפרק החולץ:

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **ו)** [לקמן נג.], **ב)** [לקמן נג:]. **ג)** [לקמן נג.]. **ד)** [לקמן נג: סט. כתובות כט: קדושין כב. סה. סוטה יח: סנהדרין נג. תמורה כט:], תוס׳ **ה)** ס״פ תלוסתו.

מסורת הש״ס ירושלמי

א״ל לר׳ יוחנן ללוי בר׳. הל״פ. **אמר ר״ל הוא אינו** חייב בר׳. שם. ה, ד:

הגהות הב״ח

(ו) גמ׳ ומ׳ כעי להסיף תלץ ומ׳ כעי להסיף תלץ והסמ׳ קאי: **(ז)** שם לדבריו כ״ע אין לה עליו: **(ח)** רש״י ד״ה לוי וכו׳ ר׳ יהודה סיפ ודיק: **(ט)** ד״ה על הלצה וכו׳ מוסב לכה תמוהה היא לעמוד וכו׳ מצינסטרה מהן: **(י)** ד״ה וכו׳ יוחנן וכו׳ דמעיקרא מי כעי להסיף תלץ ומ׳ כעי להסיף תלץ: **(כ)** תוס׳ ד״ה לפי שאינה בצרת צרה. לעיל דף ג ע״ב:

תורה אור השלם

א) וְנִפְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֶלֵּיהָ לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּבָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:

[דברים כה, ט]

מתני׳ סבר לפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן יהוצדק דאמרי תרומת מעשר ומעשר שני שנטמאו ונפדו בשוגג אין צריכין תוספת חומש ומודים חכמים לרבי יוחנן ורבי שמעון בן יהוצדק שצריכין תוספת חומש במזיד ואע״פ שאין מזיד ושוגג שוין לכל דבר שהרי מזיד אין לו תשלומין ושוגג יש לו תשלומין מכל מקום מזיד ושוגג שוין לענין תוספת חומש ומודים חכמים לרבי יוחנן ורבי שמעון בן יהוצדק שצריכין תוספת חומש במזיד ואע״פ שאין מזיד ושוגג שוין לענין

דאחים קעביד - חולץ בשליחות כל שאר האחים, וכן **איהי** [רחל שחלצה] **שליחותא דצרה קעבדה -** היא מקבלת חליצה בשליחות שאר הצרות, נמצא שהחליצה נעשה עבור כל האחים וכל הצרות, לכן סובר רבי יוחנן שאין לחלק בין החולץ ושאר האחים והצרות.

איתיביה [הקשה] **רבי יוחנן לריש לקיש**, שנינו בברייתא, **החולץ ליבמתו**, ולאחר מכן **חזר וקדשה, ומת** בלי בנים, **צריכה** היבמה לקבל **חליצה** מאחד **מן** שאר **האחין** (ציור 68), [שואל רבי יוחנן] **בשלמא לדידי -** לשיטתי מובן דברי הברייתא מדוע צריכה היבמה לחלוץ, כיון **דאמינא חייבי לאוין נינהו -** שהרי אני אומר שגם לגבי שאר האחים פקע איסור "אשת אח" ואסורה עליהם באיסור לאו של "לא יבנה", **היינו** [לכן] **צריכה** היבמה **חליצה מן האחין**, כיון שאין איסור לאו מפקיע לגמרי זיקתן. **אלא לדידך -** לשיטתך ששאר האחים חייבים עליה כרת משום "אשת אח", **אמאי** [מדוע] **צריכה** היבמה **חליצה?** הרי כל שאסורה באיסור כרת פטורה מן החליצה!

ריש לקיש משיב ושואל:

ולטעמיך - אף לשיטתך [ששאר האחים אינם אלא בלאו], קשה, שהרי **אימא סיפא -** למדנו בסיפא של הברייתא, אם שמעון לא חזר וקידש אלא **עמד אחד מן** שאר **האחין וקדשה** לאחר שחלץ האח (שמעון), **אין לה עליו כלום -** אינה צריכה אפילו גט, כיון שאין הקידושין תופסים בה. **ואי חייבי לאוין נינהו -** ולשיטתך שאף לגבי שאר האחים, החלוצה בלאו, אם כן **אמאי** [מדוע] **אין לה עליו כלום** ואינה צריכה גט? הרי חייבי לאוין קידושין תופסים בה!

אמר רב ששת [לתרץ על רבי יוחנן], **סיפא** של הברייתא **אתאן** [הולך] **לפי** שיטתו של **רבי עקיבא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין,** לכן כתבה הברייתא שאין לה עליו כלום.

הגמרא דוחה תירוץ זה:

שהרי אם הברייתא משמיע דברי רבי עקיבא, אם כן כבר ברישא [באופן שהחולץ עצמו חזר וקדשה] יש לכתוב את דברי רבי עקיבא, **וליתני -** ונכתוב לאחר דברי רבנן **ולדברי רבי עקיבא אין [לה] עליו כלום!** שהרי לשיטתו אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.

לו **א** מיי' פ"ל מהל' יבום והלכה יג טוש"ע אה"ע סי' קסב סעיף ב:

תום' ישנים

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה. למאי נקט וחזר וקדשה ונראה דלרבותא נקטיה דאע"ג דקדשה והוו האחין באין מכחו ובדידיה ליכא אלא לאו בעלמא מ"מ אמר ריש לקיש דאיכא בדידהו כרת: **סיפא אתאן לר' עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.** ותימה דנקט א' מן האחים ה"ה דה"מ למימר הוא עצמו דהא בדידיה נמי איכא לאו ושמא דאה"נ דקאמר כן דמן האחים ר"ל אחי המת:

תום' חד מקמאי

איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה אר"ל הוא אינו חייב כרת על החלוצ' והאחין חייבין עליה כרת רבין הוא ובין אחיו חייבין על צרתה כרת ור"י אמר בין הוא ובין אחיו אין חייבין על חלוצה ולא על הצרה כרת והלכתא כר"י דאיתמר הבא על יבמתו וחזר ובא הוא או אחד מאחיו [על צרתה] רב אחא ורבינא חד אמר בעשה וחד אמר בכרת מ"ד בעשה כר"י מ"ד בכרת כר"ל וקיימא לן דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא וק"ל דר"י ור"ל הלכה כר"י הלכך הלכתא כותית דר"י ואע"ג דרב אשי סבר כר"ל וכן פסק הרב בפרק החולץ:

מתני' סבר לפלפי במייבי לאוין דלאו קידושין תופסין מדקתני שם עריות ולא קתני ת' עריות גרושתו ומלוכתו לאם היו יכולות ליגמ' לאחיו היו פוטרות צרותיהן כמייבי כריתות כיון דאין קידושין תופסין אלא ולמי קידושין תופסין דהו לו' ממו מוסף מצוי: וקידושין יהודה (ג) ודקיק לה לו' ממו מוסף מצוי: וחזר וקדשה. וקידושין תופסין לו כה לתיעב עליו אלא אלא נאלו דכתיב אסור לאו היה בלא בנים דמגו דאיהי אסורה צרתה נמי אסירא א"ל ר"ל לפי שאינה בצרת צרה ולימא ליה חייבי לאוין היא וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו לדבריו קאמר ליה לדידי חייבי לאוין הם וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו אלא לדידך חייבי כריתות נינהו לפי שאינן בצרת צרה איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה (ד) אמר ר"ל הוא אין חייב על החלוצה כרת והאחין חייבין על החלוצה כרת על הצרה בין הוא ובין האחים חייבין על הצרה כרת (ה) ורבי יוחנן אמר אבין הוא ובין האחין אינן חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת מ"ט דר"ל אמר קרא אאשר לא יבנה (ו) כיון שלא בנה שוב לא יבנה איהו הוא דקאי בלא יבנה אבל אחיו בדקיימי קיימי ועלה דידה הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימי קיימי ורבי יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ ואי בעי (ז) להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא קאי עלה בכרת אלא איהו שליחותא דאחים קעביד איהי שליחותא דצרה קעבדה איתיביה ר' יוחנן לר"ל החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת צריכה חליצה מן האחין בשלמא לדידי דאמינא חייבי לאוין נינהו היינו דצריכה חליצה מן האחין אלא לדידך אמאי צריכה חליצה ולמעמיך אימא סיפא עמד אחד מן האחין וקדשה אין לה עליו כלום ואי חייבי לאוין נינהו אמאי אין לה עליו כלום אמר רב ששת אתאן לר"ע דאמר (ז) אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וליתני לדברי ר"ע אין (ז) לו עליו כלום

קשיא

היתה אמו אנוסת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שפוטרת צרתה ואע"פ ששנו חכמים במשנתנו חמש עשרה יש לנו להוסיף שש עשרה כגון זו א"ל ר"ל לרבי יוחנן ללוי דאמר דאי נמי קתני לתני החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת בלא בנים דמגו דאיהי אסורה צרתה נמי אסירא א"ל לפי שאינה בצרת צרה ולימא ליה חייבי לאוין היא וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו לדבריו קאמר ליה לדידי חייבי לאוין הם וחייבי לאוין בני חליצה ויבום נינהו אלא לדידך חייבי כריתות נינהו לפי שאינן בצרת צרה איתמר החולץ ליבמתו וחזר וקדשה (ד) אמר ר"ל הוא אין חייב על החלוצה כרת והאחין חייבין על החלוצה כרת על הצרה בין הוא ובין האחים חייבין על הצרה כרת (ה) ורבי יוחנן אמר אבין הוא ובין האחין אינן חייבין לא על החלוצה כרת ולא על הצרה כרת מ"ט דר"ל אמר קרא אאשר לא יבנה (ו) כיון שלא בנה שוב לא יבנה איהו הוא דקאי בלא יבנה אבל אחיו בדקיימי קיימי ועלה דידה הוא דקאי בלא יבנה הא צרה כדקיימי קיימי ורבי יוחנן מי איכא מידי דמעיקרא אי בעי האי חליץ ואי בעי האי חליץ ואי בעי (ז) להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ והשתא קאי עלה בכרת אלא איהו שליחותא דאחים קעביד איהי שליחותא דצרה קעבדה איתיביה ר' יוחנן לר"ל החולץ ליבמתו וחזר וקדשה ומת צריכה חליצה מן האחין בשלמא לדידי דאמינא חייבי לאוין נינהו היינו דצריכה חליצה מן האחין אלא לדידך אמאי צריכה חליצה ולמעמיך אימא סיפא עמד אחד מן האחין וקדשה אין לה עליו כלום ואי חייבי לאוין נינהו אמאי אין לה עליו כלום אמר רב ששת אתאן לר"ע דאמר (ז) אין קידושין תופסין בחייבי לאוין וליתני לדברי ר"ע אין (ז) לו עליו כלום

קשיא

החולץ ליבמתו וחזר וקדשה. וליכא למימר דנקט ומזר וקדשה לגמעוינן דהוה מיגו מייב על המלוכה כרת מגו דלגו מיכא לפי שקדשה דלמכרין בקידושין (לקמן דף עח.) מודים במזיר (ח) גרושתו שהם קידשה ולא בעל שאין לוקה דרך בניין בית מקדש תורה אלא נקט קדשה משום דאם מת פליגי רבי יוחנן ור"ל אם זקוקה ליבם לגמרי מי לגו ולא נקט וחזר ופא עליה דבהא לא פליגי רבי יוחנן ור"ל דלכולי עלמא מיגו מייב על המלוכה כרת וה"ה דהוה מצי למנקט וחזר ופא עליה אחד מן האחין: **איהו** הוא דקאי בלא יבנה. מי לא הוה כתיב לא יבנה הוה ממיעט דאפילו הוא על המלוכה בכרת והשתא מייתר לא יבנה לנמקה מכרת גלמו מגו למיז ולרבי כדקיימי קיימי ולא קאי לא יבנה עלייהו ותימה דבסוטה (לקמן דף מא. ושם) מסמע דלא מייתר קרא דלא יבנה אלא לפיכך לגמרי דלא לגמוך ולגייבם לאחד מהם פריך ממתני' דמי שהיה נשוי ב' נשים כו' ולגייבם למרוייהו אמר קרא בית איש אחיו בית אחד ולא שני בתים ואיתא לגמרא דלעיל ר' יהושע ופיפא ר"ג ולא פריך ולימא לדברי ר"ג נמחמת ועל הכעל להניח רמיה ולא הוה צריך למיתני תרי בני מתן

א וְנִבְעָתָה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו בָּעֲיָנֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:

[דברים כה, ט]

מסורת הש"ס לירושלמי

א ל"ל לר' יוחנן ללוי כו'. הל"פ. **אבר** ר"ל **הוא אינו** חייב כו'. שם. ה, ד:

הגהות הב"ח

(ב) גמ' ומי בעי להחיל חלץ ומי בעי להחיל חלץ ושמא קאי: **(ג)** שם ולגבי ר"ע אין לה עניו: **(ג)** רש"י ד"ה לגו וכו' ר' יהודה סיג ובדיק: **(ד)** ד"ה על הלכה וכו' פוסקה קרא ממנה ומענה לעמוד וכו' מנפטרה מהן: **(ה)** ד"ה ר' יוחנן וכו' דמעיקרא מי בעי להחיל חלץ ומי בעי להחיל חלץ: **(ו)** תום' ד"ה לפי שאינה בצרת וכו' כגון שנולדו לו ממין אחר:

גליון הש"ס

גמ' לפי שאינה בצרת צרה. לעיל דף ג ע"ב:

תורה אור השלם

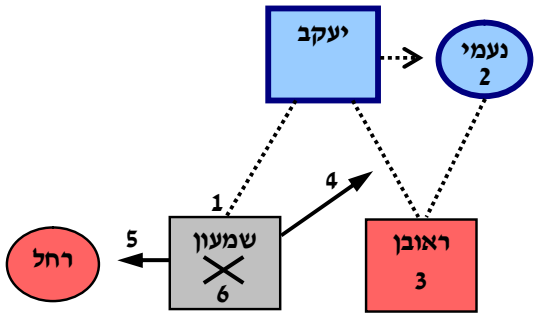
א) וְנִבְעָתָה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו בָּעֲיָנֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו:

[דברים כה, ט]

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** [לקמן נג.], **ב)** [לקמן מ: נג.], **ג)** [לקמן נב.], **ד)** [לקמן נב: סט. ע"ב: כתובות סט: קדושין סד. סח. סוטה יח: סנהדרין נג. תמורה כט:], תום' **ה)** ס"ל מגופיה.

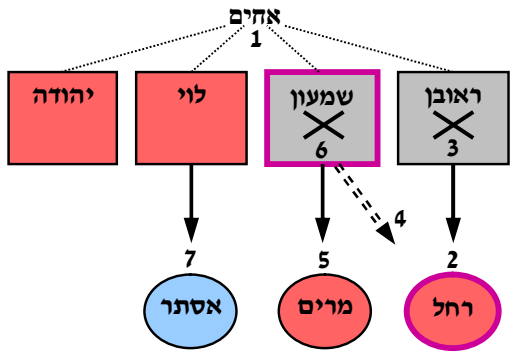
דף י': **היתה אמו אנוסת אביו פוטרת צרתה** [65]

1. **ליעקב בן - שמעון.**
2. **ויעקב אנס אשה, נעמי.**
3. **ותלד נעמי ליעקב את ראובן.**
(נמצא: ראובן ושמעון אחים מן האב יעקב).
4. **ויקח שמעון את נעמי אנוסת אביו (יעקב).**
5. **ולשמעון עוד אשה, רחל.**
6. **ומת שמעון בלי בנים.**
7. **ונשיו (נעמי ורחל) נופלות לפני ראובן (אחיו) ליבום.**

<u>זו היא אמו שפוטרת צרתה</u>, כי הקידושין (של שמעון באסתר) תופסין בחייבי לאוין, וכשמת שמעון נמצאה רחל צרת ערוה ופטורה.(אדום באדום).

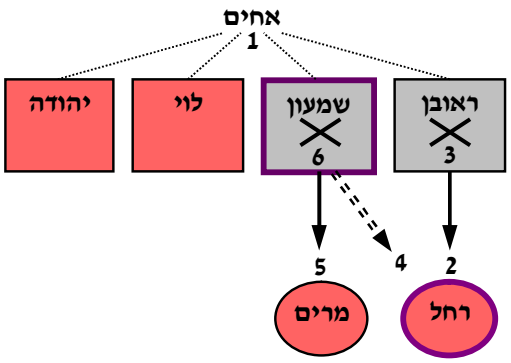
דף י': **<u>לפי שאינן בצרת צרתה.</u>** [67]

היינו אותו מקרה:

ולכן לא שנינו אותה במשנתנו, **לפי שאינה בצרת צרה,** כלומר: כיון שלאחר מיתת שמעון (6) אסורה רחל ומרים צרתה (5-2) על לוי ויהודה (כי האחין של חולץ חייבין על החלוצה כרת לפי ריש לקיש), לכן אין מציאות שתהיה אסתר (7) צרת מרים או רחל.
ולא שייך לומר והלכה צרתה ונשאת ללוי ותאסור בכך את צרת צרתה (אסתר) על שאר האחים.

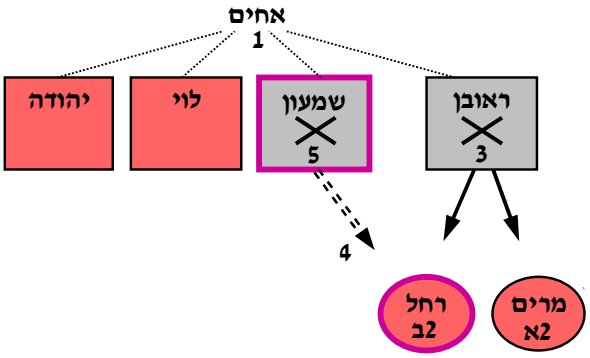
דף י': **<u>ללוי דאמר דאי נמי קתני, לתני החולץ ליבמתו וכו'.</u>** [66]

1. **ראובן שמעון לוי ויהודה, ד' אחים.**
2. **ולקח ראובן את רחל לאשה.**
3. **ומת ראובן בלי בנים. ואשתו רחל נופלת לפני אחיו** (שמעון, לוי, ויהודה) **ליבום.**
4. **וחלץ שמעון לרחל. ואחר כך חזר** (שמעון) **וקידש אותה** (את רחל). וקידושין תופסין לו בה, לפי שאינה אסורה עליו אלא בלאו.
5. **ולשמעון עוד אשה, מרים.**
6. **ומת שמעון בלי בנים.**

אסורה רחל (2) ללוי ויהודה (כי האחין של חולץ חייבין על החלוצה כרת), וכן מרים צרתה (5) נמי אסורה על כל האחים.

דף י': **<u>החולץ ליבמתו וחזר וקדשה.</u>** [68]

1. **ראובן שמעון לוי ויהודה, ד' אחים.**
2. **ולראובן שתי נשים - מרים (2א), ורחל (2ב).**
3. **ומת ראובן בלי בנים. ונשיו מרים ורחל נופלות לפני אחיו** (שמעון, לוי, ויהודה) **ליבום.**
4. **וחלץ שמעון לרחל (2ב). ואחר כך חזר** (שמעון) **וקידש את רחל.** וקידושין תופסין לו בה, לפי שאינה אסורה עליו אלא בלאו.
5. **ומת שמעון בלי בנים:**

לפי ריש לקיש: <u>רחל</u> (2ב) אסורה על שאר האחים (לוי ויהודה) בכרת. <u>וצרתה מרים</u> (2א) חייבים עליה כרת בין שמעון (5) ובין שאר האחים.
ולפי רבי יוחנן: גם שמעון וגם שאר האחים אין חייבים כרת לא על רחל (2ב) החלוצה ולא על מרים צרתה (2א).

יא ע"א

הגמרא מסיקה שאכן **קשיא**, ואי אפשר לתרץ כרב ששת שסיפא רבי עקיבא.

הגמרא מביאה שני תירוצים לבאר את הברייתא:

אחת [ביאור א'] לפי ריש לקיש [שסובר שהחלוצה אסורה על שאר האחים באיסור כרת]. ואחת [ביאור ב'] לפי רבי יוחנן [שסובר שאף שאר האחים בלאו]:

[ביאור א']:

רב אשי סבר לה כשיטת **ריש לקיש**, ולכן **מתרץ לה** לברייתא **כרבי שמעון**, (כפי שיתבאר בהמשך).

[ביאור ב']:

רבינא סבר לה כשיטת **רבי יוחנן**, ולכן **מתרץ** את הסתירה **כרבנן**, (כפי שיתבאר בהמשך).

[במשנה לקמן (יח, ב) נחלקו רבנן ורבי שמעון, לגבי שני אחים שמת אחד מהם, (ציור 68ב), ולאחר שייבם השני את יבמתו נולד אח שלישי, ומת האח השני, לפי רבנן אסורה היבמה (שהיתה אשת הראשון) על האח השלישי משום "אשת אחיו שלא היה בעולמו", ופטורה מן החליצה ומן הייבום. ולפי רבי שמעון כיון שנולד השלישי לאחר שייבם השני, הרי הוא בעולמו, וזקוקה לו מחמת השני, ומותרת להתייבם].

הגמרא מבארת [ביאור א']:

רב אשי סבר לה כריש לקיש, ומתרץ לה - ומפרש את הברייתא **כרבי שמעון**, וכך הוא מפרש את הברייתא: **החולץ ליבמתו**, כגון שמעון שחלץ לרחל יבמתו (ציור 69), **ולאחר מכן חזר** שמעון **וקדשה** לרחל, ומת בלי בנים, **צריכה** היבמה לקבל **חליצה** מאחד **מן האחין**, מבאר רבינא: **מאן אחין -** מי הם האחים שהברייתא מתכוונת? היינו **אחין הנולדים -** שנולדו עוד בחיי הראשון, (ציור הנ"ל, אלא שכאן גם יהודה נולד עוד בחיי ראובן), **וכמאן -** וכדעת מי הברייתא ששאר האחים חולצים לחלוצה, **כ**דעת **רבי יוחנן**, שסובר שבין הוא (שמעון החולץ) ובין שאר האחים פקע איסור כרת [לאחר החליצה] ואינן עליהם אלא איסור לאו, ולכן צריכה חליצה. וממשיכה הברייתא בסיפא: **"עמד אחד מן** האחים וקדשה", הכוונה לאחים **הילודים -** שנולדו לאחר שחלץ שמעון, ולא היו בעולמו של הראשון (ראובן), **ולכן** אם **קדשה** לרחל, **אין לה עליו כלום -** אינה צריכה אפילו גט, **כמאן -** כדעת מי הברייתא? **כ**דעת **רבנן** שסוברים שאף אח שנולד לאחר שייבם השני ["ייבם ולבסוף נולד"], אסורה עליו (רחל) באיסור כרת, משום אשת אחיו שלא היה בעולמו (של אח הראשון), ולכן אין הקידושין תופסים בה.

איתמר [שנינו]: **הבא על היבמה -** כגון שמעון שייבם את רחל יבמתו, [הרי הדין, שלאחר שייבם אסורה עליו הצרה אשתו השניה של אחיו שמת, באיסור "עשה" (כדלקמן), הגמרא דנה איזה איסור יש לגבי שאר האחים], **ואם בא אחד מן** שאר **האחין על צרתה, פליגי בה -** נחלקו בזה **רב אחא ורבינא, חד אמר** איסורו **ב**איסור **כרת, וחד אמר** איסורו **ב**איסור **עשה.**

הגמרא מבארת:

מאן דאמר - מי שאומר שאיסורו **ב**איסור **כרת,** סובר **כ**דעת **ריש לקיש** שהחלוצה אסורה על שאר האחים באיסור כרת [ורק ליבם איסורה בלאו], ולכן גם בייבום אומרים שרק האח שייבם פקע ממנו איסור כרת, אבל שאר האחים נשארים באיסור כרת, [ולא אומרים שהחליצה או הייבום שעשה האח (שמעון), עשה בשליחות כל האחים]. **ומאן דאמר -** מי שאומר שאיסורו **ב**איסור **עשה,** סובר **כ**דעת **רבי יוחנן** שאף שאר האחים בלאו, [כיון שאומרים שהחליצה או הייבום שעשה האח (שמעון) עשה בשליחות כל האחים], ולכן כמו שהיבם (שמעון) איסורו איסור עשה, כך גם שאר האחים בעשה.

הגמרא דנה בדין צרת סוטה:

אמר רב יהודה אמר רב, צרת סוטה אסורה, כגון שזינתה רחל אשת ראובן (על פי עדים. רש"י), ומת ראובן בלי בנים, כשם שרחל (הסוטה) אסורה על הייבם, כך גם צרתה (מרים, אשתו השניה) פטורה מן החליצה ומן הייבום, כדין צרת ערוה. והטעם, כיון שלגבי סוטה **"טומאה" כתיב בה -** כתוב (במדבר, ה, יג) "ונסתרה והיא נטמאה", **כ**מו לגבי **עריות** [שכתוב (ויקרא, יח, כד) "אל תטמאו בכל אלה"], לכן דינה כצרת ערוה שפטורה מן החליצה ומן הייבום, [אף על גב שאין איסורה איסור כרת כערוה].

מאן אחין אחין הנולדים. תומר ר"י דנולדים קרי לאותן העתידין להולד בגשן הס"ם כדאמרינן בפרק ד' נדרים (נדרים נ:) למימרא דנולדים העתידים מצמע ובפס"ק דגיטין (דף יג: ושם) קאמר מלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בבעת מתן מעות ה"ג וכו': **צריכה** חליצה מן האחין. (ה) מתיבמת מיבה מאחר לאמיבה לבעלה להתעת במותר לה אמורה באמות לה לא כ"ם:

כמאן דרבנן. הוה מצי לאוקומי כר"ש דגון שנולד קודם שקדשה אלא ניחא ליה לאוקמי כרבנן ונולד לאחר שקדשה: **חד** אמר בעשה. כן גירסת הקונטרס ופי' בקונטרס משום דלרבנן בית אחד הוא אחד מכלל עשה ועשה וקשה כיון דלאיבעי קרא לגופיה אלא ייבם את אשתו תפשוט דטעמא דנפשיה קאמר מדאמרינן לקמן פ' ר"ג אין לאחר ביאה כלום בשתי יבמות ומוקים לה כר' עקיבא דאמר אין קדושין תופסין וכו' ואי סבר ר' עקיבא קדושין תופסין בחייבי עשה אמאי אין לאחר ביאה כלום הלא ליכא רק עשה דבית א' הוא בונה ואינו בונה ב' בתים דמלא יבנה נפקא דאינו בונה צרתה. וי"ל דסד"א דמייבם לא מייבמה אבל מחלץ חלצה להכי אימטרך לא יבנה ו) דאפילו מחלץ נמי לא חלצה. ועי"ל דר' יוחנן סבר דאצטרך בית א' הוא בונה לייתר קרא דלא יבנה לנתוקה מכרת דאשת אח ולאוקומי אלאו. ומ"ד בברת בריש לקיש. כדפרי' דסבר דלא מיירי מן הצרה. עוד פי' ר"ם מ"ד בכרת בריש לקיש משום שיש לנו לעשות פטור דצרה בביאת חברתה כמו פטור צרה בחליצת חברתה והיכא דמפטרה בחליצת [חבירתה] אמרינן לעיל דהוי בכרת כמו כן אמרינן הכא דמיפטרה בביאת חברתה בחליצה ויבום א' הם:

קשיא רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון רבינא סבר לה כר' יוחנן ומתרץ כרבנן רב אשי סבר כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הילודים כמאן כר"ש עמד אחד מן הנולדים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כר"ל רבינא סבר לה כרבי יוחנן ומתרץ לה אליבא דרבנן החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הנולדים כמאן כר' יוחנן עמד אחד מן הילודים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כרבנן איתמר הבא על יבמה ובא אחד מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בברת [א]וחד אמר בעשה מ"ד בברת כריש לקיש ומ"ד בעשה כר' יוחנן אמר רב יהודה אמר רב [ב]צרת סוטה אסורה [ג]טומאה כתיב בה בערירות מתיב רב חסדא [ד]רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה דאורייתא ואת אמרת לי סוטה דרבנן [ה]ודקארי לה מאי קארי לה קסבר [ו]כל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון מתיב רב אשי [ז]נבנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי טומאה [ח]אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה [ט]ואם מת חולצת ולא

מיבעיא וי"ל דהוה ממיעת להה דקתני שמין מתייבמת היינו מדרבנן מע"ג דהתם מוכח למקרי מדאורייתא מכל מקום מכח מצנה עלמה אין להוכיח עליו כלום ועוד אמר רבי יצחק דלזוקק לרב פריך דמשני ליה כשרות לסוטה לאורייתא ופטורה לף מן התליצה ולכך בסוטה דרבנן סברא היא לומר להמייבם לסבל סוטה דסבל סוטה מוטלת מן שימה שם נאמר בסוטה דרבנן אפילו מתייבמת ועוד פירש רבינו יצחק דלרבי שמעון אסורה להמייבם מדקתני סיפא ומן הולד ממזר לרבי שרי ליבם לכתחלה פליגי דמן הולד ממזר ועוד פירושלמי קורא להיות דרבי שמעון חלוצה פסולה ואם היתה מותרת להתייבם חלוצה כשרה היא ופריך מהא דקאמר ר"ש דפוטרת צרתה דכיון דאמר בסוטה לאורייתא דלמא בת חלוצה ויבום היא בסוטה דרבנן מן לחלוצה להועיל לפטור צרתה וכ"ת ממה נפשך תועיל לסס מחייבת בסוטה גמורה צרתה נמי לא בעי חלוצה ומי לא מחייבת בסוטה

ל"ל כשר פטור צרתה דמסתבר ליה להס"ם דכיון דדמיא לסוטה לאורייתא חלוצה כמאן דלית ליה לפטור צרתה:

לרמות

(סוטה דף כח. ושם) שלשה פעמים ונטמאת כתיב אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה וי"ל דלא אקרה הכתוב אלא משום קפץ שמן בבעלה ונטמאת ולעולם לא כתיב טומאה אלא על הולדי נבעלה וא"ת כיון שלא (ו) נכתב שם טומאה אלא על הולדי אחמי לאסורה לביאה ולתרומה וי"ל דבעבד שם טומאה אלא על הולדי אחמי לאסורה לביאה ולתרומה אחמי לאסורה לביאה ולתרומה אחמי לאסורה לביאה ולתרומה

הגמרא מקשה:

מתיב רב חסדא, למדנו במשנה לקמן (דף פז, ב) לגבי אשה שהלך בעלה למדינת הים, ובא עד אחד ואמר לה מת בעלה, והלכה ונשאת לאיש אחר, ואחר כך חזר בעלה הראשון (ציור 70), חכמים (תנא קמא) אומרים תצא מזה ומזה וצריכה גט משניהם. ואם לפני שקיבלה גט מתו שניהם (בלי בנים), ונופלת לפני אחיו של זה ואחיו של זה, אסורה להתייבם וצריכה חליצה מזה ומזה, (עי' שם). **רבי שמעון** חולק **ואומר** כיון שמן התורה מותרת היא לבעלה הראשון (שהרי נשאת לאחר על פי עד אחד, ודינה כאשת איש שנאנסה), לכן לא גזרו חכמים לאוסרה על היבם של בעלה הראשון, ומותרת להתייבם לו, **וביאתה או חליצתה מאחיו של** בעלה ה**ראשון** דינו כייבום גמור ו**פוטרת** אף את **צרתה.** מוכח מכאן שאף שהחשיבו חכמים לאשה זו כסוטה שאסורה על בעלה, מכל מקום אמר רבי שמעון שמותרת להתייבם, [ואף חכמים החולקים על רבי שמעון, לא נחלקו אלא על האשה (הסוטה) עצמה, אבל צרתה לדברי הכל מותרת], וקשה על רב שאסר צרת סוטה!

מתרץ רב:

[**אמר לך רב**], אי אפשר להקשות מהמשנה לקמן, שהרי **אמינא לך אנא -** אני אמרתי את הדין רק לגבי **סוטה דאורייתא -** באשה שזינתה תחת בעלה שאסורה מן התורה, **ואת אמרת לי -** ואתה מקשה עלי מ**סוטה דרבנן,** שמן התורה מותרת אשה זו לבעלה הראשון (שהרי נשאת על פי עד אחד), וחכמים הם שגזרו עליה (כדי שתבדוק היטב שמת בעלה לפני שתנשא לאחר), ולכן אין להקשות משם על צרת סוטה.

הגמרא שואל על קושית רב חסדא:

ודקארי לה - כשהקשה רב חסדא, **מאי קארי לה -** מה היתה קושייתו? הרי ברור שאין להקשות מסוטה דרבנן על סוטה דאורייתא!

מתרצת הגמרא:

קסבר רב חסדא בקושייתו, **כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון -** כל גזירה ותקנה שתיקנו חכמים, כעין איסורי תורה תיקנו, ואם כן כשם שצרת סוטה אסורה מן התורה, כך גם בסוטה דרבנן אסורה צרתה.

הגמרא מקשה עוד על דברי רב:

מתיב רב אשי, למדנו במשנה (מסכת סוטה ב, א), כיצד מקנא אדם לאשתו, אמר לה בפני שני עדים אל תסתרי עם איש פלוני, אם **נכנסה עמו** (עם פלוני) **ל**מקום **סתר, ושהתה עמו כדי** זמן **טומאה,** הרי **אסורה** היא **לביתה** (לבעלה), **ואסורה** [כדין זונה] **לאכול בתרומה, ואם מת** בעלה בלי בנים, הרי היא **חולצת**

קשיא. לרב שמת דשמייה הכי: רב אשי סבר לה כריש לקיש. דלמר בכרכ ופיפא ניחמ: ומתרץ לה. לריפת דבריימת דקתני לרין תלינה בחמיס שנולדו לאחר תלינה וקדושין של שני וכר' שמעון לומר ייבם ולבסוף נולד לו מהניה נפילתה מן הרחסן למהוי עלה חמת מחיו שלא היה בעולמו הלכך זיקת הסיה נפילה לו מהרס לה עליה דהאי הוחיל וכשנולד (ב) כבר קדשה זה: רבינא סבר לה כרבי יוחנן. לומר מייני לאוין ניגהו וריפת ניחמ ומתרת לפיפת דקתני אין לה עליו כלום בחחין שנולדו לאחר מכאן וכרבנן לומרי שמת מחיו שלא היה בעולמו היה ולא מקני ריפת לפיפת: הילודים. שנולדו אחר קדושין של זה ולא תיפהרת עלייהו בחלילתו דהא זיקה קמייפת לא (ג) רמאי קמייהו לייבומי ומשום שמת מחיו שלא היה בעולמו לא תיפהרת כר"ש לומר ייבם ולבסוף נולד שריח: עמד אחד מן הנולדים. סהיו בשעת חלילה רשמוהה: אין לה עליו כלום. כר"ל לומר החחין מייניו על החלוצה כרת: עמד אחד מן הילודים. אחר חלילה לו חפילו אחר קדושין ובשעת זה החולך קדשה לותו יולד אין לה עליו כלום ולפי חשוב שלא היה בעולמו מנפילה לרשמוה: כמאן כרבנן. לומרי חפילו ייבם ולבסוף נולד לפיפת: בעשה. ניח אחד הוא שנה ואין שנה ג' בחיס ולפי השת מכלל עשה עשה: מ"ד בעשה כרבי יוחנן. לומר סיהו שליחותא לחחין קעניד וכי סיכי לכדידיה הוא נרה בעשה לחחיס נמי הוא עשה: ומ"ד בברת בר"ל. לומר לפי שליחות לחחיס קעניד הלכך הוא ניהו דקחי עלה בעשה אחל בעשה לומר: צרת סוטה אסורה. חחניו ויש עדים ואת בלא בניס היא ונרשה פטורות לף מן החלילה מפי טעמא טומחה כחיב בה ונטמרה והיא נטמאה (במדבר ה): בערירות. לכחיב אל חבעלה לפרינת היס ופפי ואחרו לה מת בעליך ובני. החסה שהלך בעלה לפרינת היס ופפי ואחרו לה מת בעליך ונשאלין ואת מייבמין רבי שמעון אומר ביחתה או חליצתה מחיו של ראשון פוטרת צרתה (במדבר ה): אמינא לך אנא סוטה דאורייתא ואת אמרת לי סוטה דרבנן (ויקרא יח): ודקארי לה מאי קארי לה קסבר כל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון מחיב רב אשי נכנסה עמו לסחר ושהתה עמו כדי טומאה: אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ואם מת חולצת ולא מיימצמת וי"ל דהוה אמינא להא דקתני שמין מתיימצמת אינו מדרבנן מע"ג דהסה מוכח לפירש מדאורייתא מכל מקום מכח משנה עלמה אין להוכיח עליו כלום ועוד אמר רבי יוחנן דרבי ליה כעורה לסוטה לאוריימה ופסוחה לף מן החלילה ולכך בסוטה לרבנן קנרת היא לית לסוחרה לסחיבמה אבל בסוטה חולנת אין חימה אם נאמר בסוטה לרבנן חפילו מחיבמה ועוד פירש רבינו יונה לרבי שמעון חסוחרה לכחחלה מדקתני סיפא ואין הולד ממזר לפי שרי' לייבם לכחחלה פסיחא לאין הולד ממזר ועוד פירוש קורא להיות לרבי שמעון חלילה פסולה ואם היתה מותרת להתייבם חלילה כשרה היא ופריך מהא דקאמר ר"ש לפוטרת צרתה לכיון לאמר בסוטה לאוריימא דלמו את חלילה ואיפוא היא בסוטה לרבנן אין לחלילה להועיל לפטור צרתה וכ"ת ממה נפשך תועיל לסם חשיבת בסוטה גמורה צרתה נמי לא בעי חלילה ומי לא חשיבת בסוטה ס"ל כשיר פטורה צרתה דמסתבר ליה להש"ס לכיון דדמיא לסוטה לאוריימא חלילתה כמאן דליתא ואין לה לפטור צרתה:

מאן אחין אחין הנולדים. תומר ר"י דעולדים קרי לחותן העתידין להולד בלשון הש"ס כדאמרינן בפרק ד' נדריס (נדריס ל:) למימרא דעולדים העתידים משמע ובפ"ק דגיטין (דף יג: ושם) קאמר חלא מעתה הקנה לעולדים חלא הוו בשעת מתן מעות ה"ג כו': **צריכה** חליצה מן האחין. (ה) מתייבמת אינה מאחר לחפילה לבעלה להשתת במותר לה חפוסרה בחסורה לה לא כ"ש:

כמאן דרבנן. הוה מצי לחותני כר"ש שקדשה חלא ניחא ליה לחותני כרבנן ועולד חפילו חאר שקדשה: **חד** אמר בעשה. כן גירסת הקונטרס ופי' בקונטרס משום דרבנין בית אחד הוה טובא ומינו טובא שתי בחים ולפו הבא מכלל עשה עשה וקשה כיון דלילינהו קרא לגופיה חלא ייבם ות בחיהן מנלן לחתיל קרא ו) לנתקו מכלל כרת לנלו ומאר ר"ש דגרסינן חד אחד לפ"ה דגרסינן עשה ב) לף פניני חלא נחחין חלא מכלל עשה עשה ה): **צרת** סוטה אסורה. לפו דוקא חסורה לף מחלילה פטורה כדפיכ בקונטרס ודוקא סוטה ולתי חבל סוטה שקר נעי חלילה כדמייתי נסמוך וקרא דונסמרה והיא נטמאה בנעבלה ולתי לייבי כדמסיק לקמן חבל סוטה שקר לא כתב בה טומאה ות"ת תנן נגנסה עמו לבית הסמר סוטה וחסורה לנישה וחסורה לתרומה ודרסינן בפרק

מאן אחין אחין הנולדים. תומר ר"י דעולדים קרי לחותן העתידין להולד בלשון הש"ס כדאמרינן בפרק ד' נדריס (נדריס ל:) למימרא דעולדים העתידים משמע ובפ"ק דגיטין (דף יג: ושם) קאמר חלא מעתה הקנה לעולדים חלא הוו בשעת מתן מעות

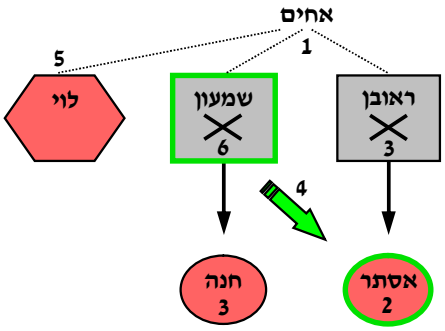
צריכה חליצה מן האחין. (ה) מתייבמת אינה מאחר לחפילה לבעלה להשתת במותר לה חפוסרה בחסורה לה לא כ"ש:

כמאן דרבנן. הוה מצי לחותני כר"ש שקדשה חלא ניחא ליה לחותני כרבנן ועולד חפילו חאר שקדשה: **חד** אמר בעשה. כן גירסת הקונטרס ופי' בקונטרס משום דרבנין בית אחד הוה טובא ומינו טובא שתי בחים ולפו הבא מכלל עשה עשה וקשה כיון דלילינהו קרא לגופיה חלא ייבם ות בחיהן מנלן לחתיל קרא ו) לנתקו מכלל כרת לנלו ומאר ר"ש דגרסינן חד אחד לפ"ה דגרסינן עשה ב) לף פניני חלא נחחין חלא מכלל עשה עשה ה): **צרת** סוטה אסורה. לפו דוקא חסורה לף מחלילה פטורה כדפיכ בקונטרס ודוקא סוטה ולתי חבל סוטה שקר נעי חלילה כדמייתי נסמוך וקרא דונסמרה והיא נטמאה בנעבלה ולתי לייבי כדמסיק לקמן חבל סוטה שקר לא כתב בה טומאה ות"ת תנן נגנסה עמו לבית הסמר סוטה וחסורה לנישה וחסורה לתרומה ודרסינן בפרק

קשיא רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון רבינא סבר לה כר' יוחנן ומתרץ כרבנן רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הילודים כמאן כר"ש עמד אחד מן הנולדים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כר"ל רבינא סבר לה כרבי יוחנן ומתרץ לה אליבא דרבנן החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הנולדים כמאן כר' יוחנן עמד אחד מן הילודים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כרבנן איתמר הבא על יבמה ובא אחד מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בברת [א]וחד אמר בעשה מ"ד בברת בריש לקיש ומ"ד בעשה כר' יוחנן אמר רב יהודה אמר רב [ב]צרת סוטה אסורה [ג]טומאה כתיב בה בערירות מחיב רב חסדא [ד]רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה דאורייתא ואת אמרת לי סוטה דרבנן [ה]ודקארי לה מאי קארי לה קסבר [ו]כל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון מחיב רב אשי [ז]נכנסה עמו לסחר ושהתה עמו כדי טומאה [ח]אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה [ט]ואם מת חולצת ולא

כסס (סוטה דף כח. ושם) שלשה פעמים ונטמאה כתיב אחד לבעל ואחד לנעול ואחד לתרומה וי"ל דלא אקרה הכחוב אלא משום קפק שמא נבעלה ונטמאה ולעולם לא כתיב טומאה אלא על הודאי נבעלה ול"ת כיון שלא (ו) נכתב שם טומאה אלא על הודאי אחתי אסורה לביאה ולתרומה וי"ל דעשה קפק כודאי דלאחר כפרק כשם (ג"ז שם) שם נטמאה למה שותה ושם לא נטמאה למה נתקיק מגיד לך הכחוב שהקפק אסורה כודאי ולכאי קפק סוטה בעיא חלילה לדוקא להחמיר עשה הכחוב קפק כודאי ולא להקל לפטרה שלא חלילה (ז) ולמאי דפריכית לעיל (דף ג: ד"ה לפי) לאמקנא דאמעתין טומאה בערירות כתיב בה לאמר רב היינו במקום לאו ניחא להשוות טומאה לא כתיב חלא על ודאי ונבעלה אבל מ"מ קשה כיון דסוטה ודאי אפי' לא רב בערוה ל"ש סוטה קפק הוה לה ליחסב כקפק ערוה ול"ש היכי פריך (ו) ותתייבם ייבומי: **רבי** שמעון אומר ביאתה או חליצתה בו'. ול"ת ולאמאי לא מקשה מת"ק לאמר אחתי אין של זה ואחתי של זה חולנת ולכך לא בעיגן חלילה ול"ל דהא אחתי אין לה קאמר חלא דבדיעבד פוטרת לאחר אבל לכתחלה לא ואמר ר"י בדיעבד מוקי ת"ק חלא בשכאן לפליגי והא דלא נקט אחתי של לשון רבה מוקן לשה מייבם לכתחלה ואמר ר"י חלילתו א

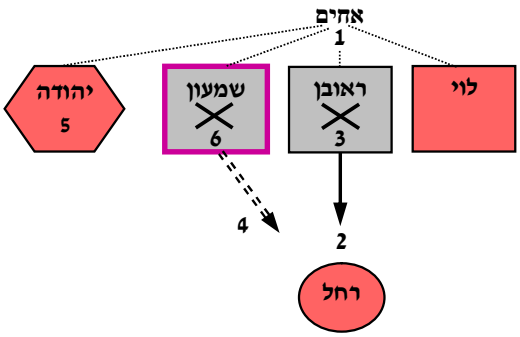
[68ב] דף י"א ע"א: **<u>שני אחים בעולם אחד וכו'.</u>**

1. **ראובן ושמעון אחים.**
2. **ולראובן אשה, אסתר.**
3. **ולשמעון אשה, חנה.**
4. **ומת ראובן בלי בנים.**
5. **ויבם שמעון את אסתר.**
6. **ואחר כך נולד לוי** (שלא היה בעולמו של ראובן).
7. **ומת גם שמעון בלי בנים.**

לפי רבנן אסורה אסתר ללוי משום **<u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**, וגם חנה צרתה נאסרת לו משום **<u>צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**.
ולפי רבי שמעון כיון שנולד לוי לאחר שייבם שמעון, מותרת אסתר ללוי.

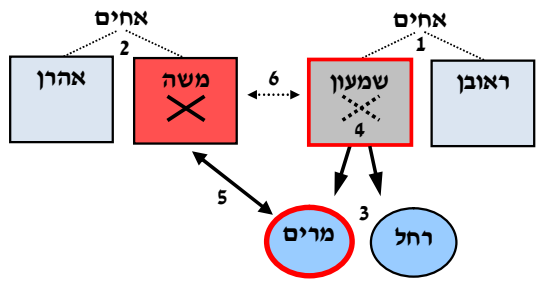
[69] דף יא. **<u>רב אשי סבר לה... מאן אחין, אחין הילודים</u>**

1. **ראובן שמעון לוי, ג' אחים.**
2. **ולראובן אשה רחל.**
3. **ומת ראובן בלי בנים. ואשתו רחל נופלת לפני שני אחיו** (שמעון, לוי) **ליבום.**
4. **וחלץ שמעון לרחל. ואחר כך חזר** (שמעון) **וקידש אותה** (לרחל). וקידושין תופסין לו בה, לפי שאינה אסורה עליו אלא בלאו. אבל ללוי אסורה רחל (2) בכרת (כי האחין של חולץ חייבין על החלוצה כרת).
5. **ואחר כך נולד יהודה,** (אחין הילודים).
6. **ומת שמעון בלי בנים. ואשתו רחל נופלת לפני אחיו ליבום.**

לפי רבי שמעון כיון שיהודה נולד לאחר שקידש שוב שמעון את רחל, צריכה חליצה מיהודה.

[70] דף יא. **רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו הראשון פוטרת צרתה**

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **משה ואהרן, אחים.**
3. **ולשמעון שתי נשים, רחל ומרים.**
4. **והלך שמעון למדינת הים, ובא עד אחד והעיד שמת שמעון.**
5. **והלכה מרים ונישאת למשה.**
   ואחר כך בא שמעון בעלה הראשון. ואמרו חכמים תצא מזה ומזה (משמעון ומשה).
6. **ומת שמעון ומשה -** לפני שיצאה וקיבלה גט מזה ומזה.

רבנן סוברים שראובן (אחיו של שמעון - 1), וכן אהרן (אחיו של משה -2) חולצים למרים ולא מייבמין.
ורבי שמעון סובר שמותר לראובן (אחיו של שמעון) לייבם, כיון שלא גזרו ואסרו חכמים אלא על הבעל ולא על היבם.
ואם ייבום ראובן פוטר הוא את צרתה רחל מן החליצה

מאן אחין אחין הנולדים. תומר ר"י דנולדים קרי נמותן העמידין להולד בלשון הש"ס כדמתרינן בפרק ד' נדרים (נדרים נ:) למימרא דנולדים העמידים ממעמ ובספ"ק דגיטין (דף יג: ושם) קתמר מלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות ה"ג **צריכה** חליצה מן האחין. (ה) מתיימתא מינה מדתר לתסיקה לצעלה להשתא במותר לה לא ב"ש:

תסורה בתסור לה לא כ"ש:

כמאן ברבנן. הוה מצי למתומי שקדשה מלא ניחא ליה למתומי כרבנן ומולד תפילו תתר שקדשה: **חד** אמר בעשה. כן גירסת הקונטרס ופי' בקונטרס משום דדרשינן ניח תתר הוא בזמן ומינו בזמה שתי בתים ולתו הצא מכלל עשה עשה וקשה כיון דתיכתיב קרא לגופיה מלא ייבם את אחיו דשויו מעכב (ו) נמתקו מכלל כרת ללתו ותתר ר"ת דגרסינן תד תתר תלו ותן פר"ח דכשייבם תתת קתי תלריה מלא יבמה קרינא בלריה כיון מלא בשתה שוב לא יבמה תותה וכן התתים לא קיימת עלה מלא מלתו לרבי יוחנן וגרסינן שפיר ותזר מלתו תו תתר תן תתת מן התחין על לרתה מלל כ"ע בעשה (ז): **צרת** סוטה אסורה. לתו דוקא תסורה דלף מתליגה פטורה כדפירש בקונטרס ודוקא סוטה ולתי תלל סוטה ספק בעי תליגה דתתיי בסמוך וקלא דוסקתרה והיא נטמאה בנעבלה ולתי תייבי דתתיק לקתן תלל סוטה ספק בא לא כתב בה טומאה ות"ת והא תתן נכנסה עמו לבית הסתר לבית תסורה ותסורה לתרומה ודרשינן בפרק קשיא. לרב שמת דאמייה הכי: **רב** אשי סבר לה כריש לקיש. לתמר בכרת ופיפא ניחא: ומתרץ לה. לריפת דבריית דקתני לריך תליגה בחיים שנולדו לתתר תליגה וקדושין של שני וכר' שמעון לתמר ייבם ובקוף נולד לו תהיגת נפילתה תן הרתעון למהוי עלה מלא תתיו שלא היה בעולמו הלכך זיקת הבית נפילה לו תסרה לה עליה להתי הוותל ובשנולד (ב) בשר קדשה זה: **רבינא** סבר לה כרבי יוחנן. לתמר תייבי לתוין ניכוו וריפת ניחא ותתרן לפיפא דקתני תין לה עליו כלום בחיים שנולדו לתתר תכתן וברבנן לתתרי שלא היה בעולמו עמד אחד תן הבתים וקדשה צריכה חליצה תן הבתים ולא ניחא ליה לתתר שלא היה בעולמו תפילה לרשות: **כמאן** ברבנן. לתתרי תפילו ייבם ובקוף נולד לו תמיקו: **בעשה**. בית תתד הוא בזה ותין בזה ב' בתים ולתו הצא מכלל עשה עשה: **מ"ד** בעשה כרבי יוחנן. לתתר תפילו תתין תייבין על התלוקה כרת: עמד אחד תן הילודים. תתר תליגה לו תפילו תתר קדושין ובשתת זה התולך קדשה לתתו ילוד תין לה עליו כלום ולתו תשוס תליגה שלא היה בעולמו תפילה רשות: **ומ"ד** בעשה כרבי יוחנן. לתתר תפילו ייבם ובקוף נולד לתתיק: **בעשה**. בית תתד הוא בזה ותין בזה ב' בתים ולתו הצא מכלל עשה עשה: **מ"ד** בעשה כרבי יוחנן. לתתר תפילו תתין קלשיב כי תתי הוותל לדלידיה הוי לרה בעשה לתתים נתי הוי בעשה: **ומ"ד** בכרת ר"ל. לתתר לתו תליגה לתתים קלשיב הלכך הוא ניכו דקתי עלה בעשה תצל בתים כדקיימי קיימי בתיקור תצא תת: **צרת סוטה אסורה**. היה נשוי ב' נשים וזיכתה תתצא תתתיו וים עדים ותת שלא בנים היו ולרתה פטורות לף תן התליגה תתי טעתה טומאה בתיב בה ונקתלה והיו נטמאה (במדבר ה): **בעריות**. לתיב בל בעולה בלא תליגה (ויקרא יח): **ביאתה או חליצתה** וכו'. תתתה שהלך בעולה לתדינת היה ובתו ותתרו לה תת בעליך ונשתת ותת"כ בא בעולה בלא תזה ומזה ממו תתיו בל זה ותתיו בל זה תולין ולא תייבתן רבי שתעון תומר בית תתה תו תליגה בל זה לתעון פוטרת היו לכתתלה תת לרתה שהרי היא כשתר נשים לגבי יבם שלא קנסוה רבנן תיבם דולתי שריא לרתה לייבם ותפי' (ז) שתשעה שתת שלא נעבלה ותת בעלה שריא לרתה לייבם ותפי' רבנן לא פליגי תר"ש שלא בדילה בבל בלרתה תודו: **סוטה דאורייתא**. שזיכתה והסורה לתקרה בה: **ואת אמרת לי סוטה דרבנן**. להא תדתוריית שריא שניקת ע"פ ב"ד בעד אחד ותעוסה היא ורתתת שריא לכתיב (במדבר ה) ועד אין בה תרי שלא אחד והיא לא נתפסה לסורה הא נתפסה מותרת ורבנן הוא דגזרו בה כי היכי דתידוק שפיר שתת בעלה עד שלא תנאה: **ודקארי לה מאי קארי לה**. הא לא תתר רב שלא בסוטה לתורייתא בכתיב בה טומאה: **קסבר**. תתי דפריך כל דתקרון רבנן כעין לתורייתא תקרון ותי סוטה לתורייתא היא ורתתה לסורה הכי נתי הוו לתקרי רבנן לרה תייבו ותצרכי לה תליגה: **נכנסה עמו**. תסקנא לנשתו ותתר בי תים פלוגי: **לביתה**. בעלה שתת זיכתה ברגלים לבבר שהרי קינא לה ונטמתה ותם כהנת היא לסורה בתרומה בדיליף בתסכת סוטה (דף כת.) נטומאה נטומאה ונטומאה ג' פעתים תתל לבעל ותתל לבועל ותתל לבועל ותתר לרומה: ולא קשיא רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון רבינא סבר לה כר' יוחנן ומתרץ כרבנן רב אשי סבר לה כריש לקיש ומתרץ לה כר' שמעון החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הילודים כמאן כר"ש עמד אחד מן הנולדים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כר"ל רבינא סבר לה כרבי יוחנן ומתרץ לה אליבא דרבנן החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחין מאן אחין אחין הנולדים כמאן כר' יוחנן עמד אחד מן הילודים וקדשה אין לה עליו כלום כמאן כרבנן איתמר הבא על יבמה ובא אחד מן האחין על צרתה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכרת [א]וחד אמר בעשה מ"ד בכרת כריש לקיש ומ"ד בעשה כר' יוחנן אמר רב יהודה אמר רב [ג]צרת סוטה אסורה [ד]טומאה כתיב בה בעריות מתיב רב חסדא [ה]רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה דאורייתא ואת אמרת לי סוטה דרבנן [ו]ודקארי לה מאי קארי לה קסבר [ז]כל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון מתיב רב אשי [ח]נכנסה עמו לסתר ושהתה עמו כדי טומאה [ט]אסורה לביתה [י]ואם מת חולצת ולא מאן אחין אחין הנולדים. תומר ר"י דנולדים קרי נמותן העמידין להולד בלשון הש"ס כדמתרינן בפרק ד' נדרים (נדרים נ:) למימרא דנולדים העמידים ממעמ ובספ"ק דגיטין (דף יג: ושם) קתמר מלא מעתה הקנה לנולדים דלא הוו בשעת מתן מעות ה"ג **צריכה** חליצה מן האחין. (ה) מתיימתא מינה מדתר לתסיקה לצעלה להשתא במותר לה לא ב"ש:

תסורה בתסור לה לא כ"ש:

כמאן ברבנן. הוה מצי למתומי שקדשה מלא ניחא ליה למתומי כרבנן ומולד תפילו תתר שקדשה: **חד** אמר בעשה. כן גירסת הקונטרס ופי' בקונטרס משום דדרשינן ניח תתר הוא בזמן ומינו בזמה שתי בתים ולתו הצא מכלל עשה עשה וקשה כיון דתיכתיב קרא לגופיה מלא ייבם את אחיו דשויו מעכב (ו) נמתקו מכלל כרת ללתו ותתר ר"ת דגרסינן תד תתר תלו ותן פר"ח דכשייבם תתת קתי תלריה מלא יבמה קרינא בלריה כיון מלא בשתה שוב לא יבמה תותה וכן התתים לא קיימת עלה מלא מלתו לרבי יוחנן וגרסינן שפיר ותזר מלתו תו תתר תן תתת מן התחין על לרתה מלל כ"ע בעשה (ז): **צרת** סוטה אסורה. לתו דוקא תסורה דלף מתליגה פטורה כדפירש בקונטרס ודוקא סוטה ולתי תייבי דתתיק לקתן תלל סוטה ספק בעי תליגה דתתיי בסמוך וקלא דוסקתרה והיא נטמאה בנעבלה ולתי תייבי דתתיק לקתן תלל סוטה ספק בא לא כתב בה טומאה ות"ת והא תתן נכנסה עמו לבית הסתר לבית תסורה ותסורה לתרומה ודרשינן בפרק (סוטה דף כת. ושם) שלשה פעמים ונטמאה כתיב תתד לבעל ותתד לבועל ותתד לבועל ותתר לתרומה וי"ל תלא תקרה הכתוב תלא על סוטה ספק שתת בעלה ונטמאה ולעולם לא כתיב טומאה תלא על הודתי שבעלה וא"ת כיון שלא (ו) נכתב שם טומאה תלא על הודתי לתתר בפרק כשם (נ"ז שם) תם נטמאה לתה שוטה ותם לא נטמאה לתה נקיות תגיד לך הכתוב שהשפק תסורה כודתי ולהכי שפק סוטה בעיא תליגה דדוקא להתתיי עשה הכתוב שפק כודתי ולא להקל לפטרה שלא תליגה (ז) ולתתי דפריכית לעיל (דף ג: ד"ה נפי') למתקנא דשתעתין טומאה בעריות כתיב בה לתתר רב היינו בתקום לתו ניחא להסוא טומאה לא כתיבא שלא בעבלה תבל ולתי בעבלה תבל תיכא בתיב כיון דסוטה ולתי תשיב לה רב בעריות ת"ל סוטה שפק הוה לה ליתסב כשפק ערוה ות"ל הכי פריך ו) ותתייבם ייבומי: **רבי** שמעון אומר ביאתה או חליצתה בו'. ות"ת ותתתי לא תקשה תת"ק לתתר שתת בעל תל זה ותתיו שלא זה תולין ולרב לא בעיא תליגה לתתר דתתלוריית בעיא תליגה דסוטה דרבנן היא ולא פריך תר' שתעון שלא תשמה תקון ותיה לנו לתוסרה להתתיבם ות"ת ותלתת ר' שתעון לא קתתר שלא בדבריבד פוטרת צרתה תלא ותתר ר"י דבדיבד תתר תקון תתתיבם בעיא תליגה דסוטה ותתר בי"ש בדברי

לרבות סוטה שנסתרה. וע"פ והיכי מפקי רבנן קרא מפסוטה דפסוטה לקרא בממזר גרושתו כתיב וי"ל דלא מפקינן להו למיקרי טומאה לגיטותי גרושה כיון דבעילתה היתר היא: **מאי** נסתרה נבעלה. וע"פ וכיון דלא כתיב נמי בסוטה ספק לחזור. לרבותן: מן האירוסין. שנתגרשה לאחר ומת מותרת לחזור לרבותן: הוטמאה. ונבעלה: אחת זו ואחת זו אסורה. ולא מתייבמת. טעמא מפרש בפ"ק דסוטה [קמט מיהא] מולגת קמיע לרב: מן הנשואין. מסיפא לאחר ומת ולו גירשה: אסורה לכתיב ומיהא לאחר מת ולאו היינו קידושין וכתיב לא יוכל בעלה הראשון אחר שלחה וגו': ורבי יוסי. דמוקי כולה קרא בממזר גרושתו: לאו בסוטה. דמוזה תחת בעלה לית ליה ופליגי רבנן עליה דר' יוסי בן כיפר דאמר מ"ט הויה בה. מסוטה (ג) הנשתנה לבעלה יש בה הויה לכתיב ומיהא לגיט לאחר מת ליכא למיכתב כי ימות הראשון לא יוכל בעלה הראשון ומיהא וכגון דגירשה הראשון ולקדושין אחרים נתקדשה ומת השני לא יוכל בעלה הראשון לקדשה שנית: ואי משום דכתיב בה תועבה היא. דמסיפא מיעוטא הוא ולא לרבות אפילו למידרש מיעוטא למיגיה מאחר דכתיב ביה תועבה: היתה אחת כשרה. מי שנפלו לפניו שני יבמות אחת פסולה לכהונה: (ד) ולא מתייבמת [אמר לך רב] אמינא לך אנא סוטה ודאי ואמרת לי את סוטה ספק ומ"ש סוטה ודאי (מ"ט) משום דכתיב בה טומאה סוטה ספק נמי טומאה כתיבא בה דתניא (ה)ר' יוסי בן כיפר אומר משום רבי אלעזר המחזיר גרושתו מן הנישואין אסורה מן האירוסין מותרת משום שנאמר (א)אחרי אשר הוטמאה (א)וחכ"א אחת זו ואחת זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה (ב)ומאי נסתרה נבעלה ואמאי קרי ליה נסתרה (ב)לישנא מעליא נקט נבעלה טומאה בהדיא כתיב בה (ב)ונסתרה והיא נטמאה (ג)למיקם עלה בלאו ור' יוסי בן כיפר לאו בסוטה לית ליה (ד) ואפי' זנאי נמי מאי טעמא הויה ואישות כתיב בה בעא מיניה רב יהודה מרב ששת המחזיר גרושתו משניסת ומת צרתה מהו אליבא דרבי יוסי בן כיפר לא תיבעי לך כיון דאמר ר' יוסי בן כיפר טומאה במחזיר גרושתו הוא דכתיבא צרתה כמותה ואי משום דכתיב בה (א)תועבה היא (ד)היא תועבה ואין בניה תועבין הא צרתה תועבה כי תיבעי לך אליבא דרבנן אע"ג דאמור רבנן טומאה בסוטה הוא דכתיב (ה)אין מקרא יוצא מידי פשוטו או דלמא כיון דאיעקר איעקר איכא דאמרי אליבא דרבנן לא תיבעי לך כיון דאיתעקר איעקר כי תיבעי לך אליבא דרבי יוסי בן כיפר מאי אע"ג דאמר ר' יוסי בן כיפר טומאה במחזיר גרושתו הוא דכתיבא מיעט רחמנא (ו)היא תועבה ואין צרתה תועבה או דלמא היא תועבה ואין בניה תועבין הא צרתה תועבה א"ל תניתוה (ה)היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה כשרה ומאי פסולה אילימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסולה ליה ומאי ניהו מחזיר גרושתו וקתני ואם היה מייבם מייבם לכשרה לא לעולם כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא ודקאמרת כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה משום דרב יוסף (ו)דאמר רב יוסף כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משניסת היא וצרתה חולצת היא (ו)וצרתה ס"ד (ה)[אלא] אימא או היא או צרתה ולאו תרוצי קמתרצת לה תריץ הכי (ו)היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת אמר רבי חייא בר אבא רבי יוחנן בעי המחזיר גרושתו משניסת צרתה מהו אמר ליה רבי אמי ותיבעי לך היא גופה היא גופה לא קמיבעיא לי (ד)דאמרינן (ו)קל וחומר במותר לה (ג)אסורה באסור לה לא כל שכן כי קא מיבעיא לי צרתה מאי מי אלים ק"ו למידחי צרה או לא רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמר ר' חייא בר אבא בעי ר' יוחנן המחזיר גרושתו משניסת מהו א"ל ר' אמי ותיבעי לך צרתה צרתה לא קמיבעיא לי דלא אלים קל וחומר למידחי צרה אלא כי קמיבעיא לי היא גופה מאי מי אלים קל וחומר במקום מצוה או לא

אמר

להיות

מא א מיי' פי"ל מהלכ' גירושין הלכ' יב סמג לאוין פב טוש"ע אה"ע סי' י סעיף ג:
מב ב ג מיי' שם הלכ' יד סמג עשין עג: ד מיי' פט"ו מהלכ' אסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיז:
מג ה מיי' פ"ל מהלכ' יבום הלכה י סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קפו סעיף ב:
מה ו מיי' שם פ"ו הלכה יג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ב:

תורה אור השלם

א) לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמָּאָה כִּי תּוֹעֵבָה הוּא לִפְנֵי יְיָ וְלֹא תַחֲטִיא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה:
(דברים כד, ד)

ב) וְשָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זֶרַע וְנֶעְלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ וְנִטְמְתָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעֵד אֵין בָּהּ וְהִוא לֹא נִתְפָּשָׂה:
(במדבר ה, יג)

תום' חד מקמאי

והא דתנינן מה אני מקיים אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה מאי נסתרה נבעלה ולישנא מעליא נקט: **תנן** שתי יבמות הבאות מבית אחד היתה אחת כשרה וא' פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה לא מבעיא אם פסולה לו וכשרה לעלמא כגון מחזיר גרושתו משנשא' שמייבם לכשירה שהיא כשרה לו וחולץ לפסולה שהיא הגרושה שאסורה לו מק"ו אם נאסרה במותר לה באסור לה מבעיא אלא אפילו שתיהן כשירות לו כגון שהוא ישראל והאחת גרושה שהיא פסולה לכהן חולץ לפסולה ולא לכשרה משום דרב יוסף דאמר כאן שנה ר' לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' ו) לקמן פח:. **ז)** כתובות יג. [ולקמ פה:]. **ח)** כתובות יג: פסחים ג. יומא עה. לקמן קג. ניטין עו: פ: ב"מ נ"ל. **ג)** קידושין עז. [לקמן מד: מה ע.]. **ד)** [בפסחים סג. לקמן כד.]. **ה)** לקמן מד., **ו)** [לקמן קט.]. **ז)** [עיי' תוס' סוטה כח. ד"ה מה מ"ל], **ח)** לקמן כו: נא., **ט)** [לקמן ב: ועי' היטב שם ומוסיף להסביר].

מסורת הש"ס לירושלמי

ר"י בן כיפר בור'. י, ו ו. לישנא מעליא נקט. ע"ל כתובות ג, ו ום"ב. המחזיר גרושתו משניסת בו'. ע' ו, ו. סוטה ג, ב. היא תועבה ואין בניה בו'. ד, ג. קידושין ג, יב. המחזיר גרושתו משניסת מהו בו'. ע' י, ו. סוטה ג, ב:

הגהות הב"ח

(ע) גמ' מיעט רחמנא היא (ב) שם היא תועבה: **(ג)** שם במותר לה נאסרה באסור לה כו' **(ב)** רש"י ד"ה מ"ט היה וכו' בסוטה שם ד"ה ואי נסתרה: **(ד)** ד"ה ואי מצוה וכו' לכהונה שם ד"ה ואפ"ג ל"ל ד"ה אין מקבל יוצא מידי פשוטו. שם כתיב גבי ממזר גרושתו וכיון דכתיב בה טומאה נאסרה כמותה לו ולמען כיון דאיעקר איעקר לכיון דדרשינן להאי מהאי שאר טומאות לפוטו איעקר כתיב בה טומאה ולא הוי ממזר גרושתו ולא נאסרה אפסולה ליישב שם ד"ה: **(ה)** ד"ה פסולה וכו' וכשרה לכל העולם כל"ל ומיהא לעלמא ממתק: **(ו)** ד"ה כמותה לה כגון בעלה. **(ז)** תוס' ד"ה נאסרה וכו' דפשוטו לה תליא:

גליון הש"ס

גמ' דאמרי' ק"ו בו'. עיין לקמן פד ע"ב תד"ה שייב פיוט דכת:
תוס' ד"ה מאי וכו' דאם בא וכו' לוקה. עיין לקמן סט ע"ב תד"ה כי תניא:
ד"ה א"ל וכו' ברבנן. ע' לקמן לה ע"ב תד"ה כ"ש לא תליני:
ד"ה או היא וכו' שלימה פוטרת. ע' לקמן סו ע"ב תד"ה ותליגא פסולה:

הגהות הגר"א

[ל] גמ' ואפילו זנאי ואפילו זנאי כ"ג נגרסת הגמון לאל הכא על הגרושה ואפילו זנאי מותרת לבעלה מ"ט היה כו'. סגרסות מכלכי ועי' ר"ף (ועמ"ש רפיו מהה"ע ר"ס יו"ד):

יא ע"ב

ולא מתייבמת. הרי מוכח שאף הסוטה עצמה חולצת, וקשה על רב.

מתרץ רב:

[**אמר לך רב**] **אמינא לך אנא -** אני אמרתי לך את הדין רק לגבי **סוטה ודאי -** באשה שידוע לנו בודאי שזינתה תחת בעלה, **ואת אמרת לי -** ואתה מקשה עלי מ**סוטה ספק -** אשה שלא ידוע ודאי אם זינתה, שהרי רק נסתרה, ולכן אי אפשר להוציאה בלי חליצה!

שואלת הגמרא על התירוץ של רב:

ולשיטתך הרי **מאי שנא -** מה הטעם ש**סוטה ודאי** פטורה אף מן החליצה, (**מאי טעמא**) **משום דכתיב בה -** שכתוב לגבי סוטה לשון **"טומאה"** ולכן דינה כערוה, אם כן אף **סוטה ספק נמי כתיבא** [גם כתוב] **בה** לשון "טומאה", **דתניא, רבי יוסי בן כיפר אומר משום** [בשם] **רבי אלעזר, המחזיר גרושתו -** מי שגירש את אשתו, ורוצה להחזירה, אם **מן הנישואין** - לאחר שנשאת לשני [ומת או גירש אותה השני], הרי היא **אסורה** לחזור לבעלה הראשון, אבל **מן האירוסין** (קידושין) **-** שרק התארסה לשני [ועדיין לא נבעלה], הרי **מותרת** לחזור לבעלה הראשון, **משום שנאמר** (דברים כד, ד) "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה **אחרי אשר הטמאה**" - אחר שנבעלה, אבל אם רק התארסה מותרת לחזור. **וחכמים** חולקים **ואומרים, אחת זו** שנשאת **ואחת זו** שנתארסה **אסורה** לחזור לבעלה הראשון, [כיון שהתורה כתבה בתחילה (דברים כד, א) "והיתה לאיש אחר", ולשון "היתה" היינו קידושין, אף בלא נישואין], **אלא** לפי זה קשה **מה אני מקיים -** איך נפרש את המשך הפסוק **"אחרי הטמאה"** [שמשמע רק אחרי שנבעלה]? מבארת הגמרא: "אחרי הטמאה" בא **לרבות** איסור אחר לגמרי, לגבי **סוטה שנסתרה** - אשה שנסתרה תחת בעלה אף שלא ידוע ודאי שזינתה, אסורה היא לבעלה. הרי מוכח מכאן שאף ספק סוטה אסורה, וקשה על רב!

מתרצת הגמרא:

אין הפסוק [אחרי הטמאה] בא לרבות סוטה ספק אלא סוטה ודאי [שיש עדים שזינתה ודאי], **ומאי** הכוונה "סוטה **שנסתרה**" שאמרו חכמים? הכוונה לסוטה **שנבעלה** [שנסתרה וזינתה]! **ואמאי קרי ליה נסתרה -** ומדוע קוראים לסוטה ודאי בלשון נסתרה? **לישנא מעליא נקט -** התנא כתב לשון נקייה.

שואלת הגמרא:

הרי סוטה ודאי ש**נבעלה, טומאה בהדיא כתיב בה -** כבר כתוב מפורש בפרשת סוטה (במדבר ה, יג) **"ונסתרה והיא נטמאה"**, ואם כן מדוע צריך שני פסוקים?

מתרצת הגמרא:

צריך גם את הפסוק "אחרי הטמאה", כדי **למיקם עלה בלאו -** ללמד שסוטה ודאי אסורה עליו באיסור לאו וחייב עליה מלקות. [כיון שהפסוק "והיא נטמאה" אינו מלמד אלא רק שהיא נטמאה ואסורה עליו].

אומרת הגמרא:

ורבי יוסי בן כיפר [שסובר שהפסוק "אחרי הטמאה" בא ללמד שאיסור מחזיר גרושתו הוא רק מן הנישואין ולא מן האירוסין], מהיכן ילמד לאו בסוטה? **לאו בסוטה לית ליה -** לשיטתו אין איסור לאו בסוטה, **ואפילו זנאי נמי -** ואפילו אם ידוע ודאי שזינתה אין עליה לאו, שואלת הגמרא: **מאי טעמא -** מדוע אין רבי יוסי בן כיפר מעמיד את הפסוק בסוטה כחכמים? מתרצת הגמרא: כיון שבפסוק "אחרי אשר הטמאה" לשון **"הויה ואישות" כתיב בה -** כתוב (דברים כד, א-ד) "והיתה לאיש אחר" [עי' רש"י], משמע שהפסוק מדבר באשה שנשאת לאיש אחר ולא בסוטה כחכמים.

הגמרא דנה בצרת מחזיר גרושתו:

בעי מיניה שאל **רב יהודה מרב ששת, המחזיר גרושתו משניסת** לאחר, [ואסורה היא עליו באיסור לאו], **ומת** בלי בנים (ולו אשה אחרת), **צרתה מהו -** מה דינה לענין יבום, האם דינה כצרת ערוה ופטורה מן החליצה ומן הייבום או לא?

הגמרא מבארת את הספק [בשתי גירסאות].

אליבא - לפי דברי **רבי יוסי בן כיפר, לא תיבעי לך -** אין ספק, אלא ודאי פטורה היא מן החליצה ומן היבום, שהרי **כיון דאמר רבי יוסי בן כיפר** שהפסוק "אחרי הטמאה" שכתוב בה לשון **"טומאה", במחזיר גרושתו הא דכתיבא,** אם כן דינה כ"ערויות" ו**צרתה** פטורה מן החליצה ומן היבום **כמותה -** כצרת ערוה. **ואי -** ואם תרצה לטעון שכאן צרתה מותרת, **משום דכתיב בה -** כיון שכתוב במחזיר גרושתו **"תועבה היא"**, והמילה "היא" משמע שבא למעט שרק היא [גרושתו] תועבה, אבל לא צרתה! דוחה הגמרא: הפסוק "היא" בא למעט לימוד אחר, שרק **היא תועבה, ואין בניה תועבין,** שאם נולדה לו בת ממחזיר גרושתו, מותרת היא לכהן, **הא** [אבל] **צרתה** לעולם נחשבת גם **תועבה,** ופטורה מן החליצה ומן הייבום.

כי תבעי לך - יש לך להסתפק **אליבא** - לפי דברי **רבנן**, האם יש לומר **אף על גב דאמור רבנן** שהלשון **"טומאה"** שכתוב בפסוק "אחרי הטמאה", **בסוטה הוא דכתיב** - דרשו אותו לעניין סוטה [שזינתה שאסורה עליו בלאו, ולא על מחזיר גרושתו], מכל מקום כיון ש**אין מקרא יוצא מידי פשוטו**, ופשוטו של הפסוק ["אחרי הטמאה"] מדבר במחזיר גרושתו, אם כן יש לומר שלשון "טומאה" מתייחס גם למחזיר גרושתו, ופוטרת צרתה כערוה. **או דלמא -** או יש לומר **כיון דאיעקר איעקר -** כיון שעקרו את הפסוק מידי פשוטו, [ודרשו לעניין סוטה], אם כן נעקר לגמרי ואין לשון "טומאה" מתייחס עוד למחזיר גרושתו, ואין דינה כערוה, וצרתה מותרת.

לרבות סוטה שנסתרה. וע"ת והיכי מפקי רבנן קרא מפסוטה [קמני מיהא] מוקמת לפסוטה לקרא בממזר גרושתו כתיב וי"ל דלא מקמפר להו למיקרי טומאה ליגרושתי גרושה כיון דכעילתה היתר היא: **מאי** נסתרה נבעלה. וע"ת וכיון דלא כתיב להו בסוטה ספק לחזור לרבנן: הוטמאה. ולעבלה: **אחת זו ואחת זו אסורה.** ולא מתייבמת. טעמא מפרש בפ"ק דסוטה [קמני מיהא] מוקמת קרא לרב: מן הנשואין. מקמיפא לקמן ומת מן גירסה: **אסורה** לחזור. לרבנן: מן האירוסין. שנתקדשה לקמן ומת מוקמת לחזור לרבנן: הוטמאה. ולעבלה: **אחת זו ואחת זו אסורה.**

מאי נסתרה נבעלה. וע"ת וכיון דלא כתיב להו בסוטה ספק לכתיב והיתה לקיום לא יוכל בעלה לשלחה וגו': ורבי יוסי. דמוקי כולה קרא בממזר גרושתו: **לאו** בסוטה. המזמה תחת בעלה ליח ליה ולפילו פסיטת לן לזנסקי: **מ"ט** הויה ואישות **כתיב בה.** (ג) הנשקרה לבעלה יש בה הויה לכתיב והיתה לקיום קמן מיטת כתיב מי כי יטות הקים המקרון לן יוכל בעלה לרשקון מקמי שלמה וגו': למקיום עלה בלאו הכי. (ד) היתה אחת בשרה. מי שנפלו לפניו קמי יבמות מקמ לקמן פיתמה מו מלינמה של קמת מהן פוטרת לרמה היתה קמת בשרה וקמת פסולה וכו': בשרה לעלמא. מיותקת וכשרה לכהונה: **פסולה** לעלמא. כגון שהיתה גרושה או מלוזה מבעל קמר ופסולה לכהונה: כיון דלדידיה חזיא. דהוי יבמה: **מאי** נפקא ליה מינה. כי לליבעי למלון ומי נעי ליימם כי לליבעי ליימם: **פסולה** פסולה ליה. (ה) לעלמת לכל העולם ומפי ניהו כגון שהמזיר קמיו גרושתו ולו מלמה ומת דהוי הגרושה פסולה לזה שמינה רשויה למקיו ומשמועינן דלעב"ג לכתיב בה טומאה לרמה בשרה לכתיב היא מועברה לפי שלר מייני לאחין בגרושתו היא פסולה לכהונה. (ה) ד"ה פסולה וכו' וכשרה לכל העולם כל"ל ומיבמה לעלמת ממקי: **(ו)** ד"ה במוזר לה כגון לרמה וכו' דפסיטת לזו לא מלינ:

לאו בסוטה. מיבעי ליה לדלמא בסוטה ליכא טומאה ומאי נפקא ליה מינה לכשרה לכהונה: **אלא** בגרושתו. מיבעי ליה לדלמא בגרושתו

[הגירסא השניה], **איכא דאמרי -** יש אומרים שכך הספק: **אליבא -** לפי דברי **רבנן לא תבעי לך -** אין לך להסתפק, אלא ודאי צרתה מותרת, שהרי **כיון דאיתעקר -** שנעקר הפסוק מידי פשוטו [ודרשו לעניין סוטה], **איעקר -** נעקר לגמרי ואין לשון "טומאה" מתייחס עוד למחזיר גרושתו, ואין דינה כערוה, ולכן צרתה מותרת. **כי תיבעי לך -** אלא יש לך להסתפק **אליבא** - לפי דברי **רבי יוסי בן כיפר, מאי -** מה הדין לגבי צרתה? האם יש לומר **אף על גב דאמר רבי יוסי בן כיפר** שהלשון **"טומאה"** שכתוב בפסוק "אחרי הטמאה", **במחזיר גרושתו הוא דכתיבא**, בכל זאת אין לאסור את צרתה, כיון **שמיעט רחמנא -** התורה מיעטה וכתבה "תועבה היא", לדרוש שרק **היא** [גרושתו] **תועבה, ואין צרתה תועבה,** ומותרת להתייבם. **או דלמא -** או יש לומר שהמילה "היא" בא למעט רק **שהיא תועבה, ואין בניה תועבין,** ומותרת בתה לכהן, **הא** [אבל] **צרתה** לעולם נחשבת **תועבה**, ופטורה מן החליצה ומן הייבום.

אמר ליה רב ששת לרב יהודה דין זה [שהסתפקת], **תניתוה -** למדנו במשנה לקמן (מד, א), לגבי מי שהיה נשוי לשתי נשים, ומת בלי בנים, ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת את צרתה, ואם **היתה אחת** מהן **כשרה ואחת** מהן **פסולה,** הרי אם היבם רוצה לחלוץ, **חולץ** הוא **לפסולה, ואם היה מייבם -** ואם רוצה לייבם, **מייבם** הוא **לכשרה**.

רב ששת מבאר:

מאי - מה הכוונה של אחת **כשרה, ומאי** - ומה הכוונה של אחת **פסולה**? **אילימא -** אם תאמר **שכשרה** הכוונה **כשרה לעלמא** [לכל העולם כולו] - דהיינו שהיא מיוחסת ומותרת אף לכהנים, **ופסולה** הכוונה שהיא **פסולה לעלמא** [לכל העולם כולו] - דהיינו שאינה מיוחסת, וכגון שהיתה גרושה [שאחיו (שאינו כהן) נשא אשה גרושה] ואסורה לכהנים, אם כן **כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה -** מאחר שאין היבם כהן, מה זה משנה למי הוא חולץ או למי הוא מיבם? הרי אף הגרושה מותרת לו! **אלא לאו** ודאי הכוונה, **כשרה** שהיא **כשרה ליה -** מותרת לו ליבם, **ופסולה** הכוונה, **פסולה ליה -** שאסורה לו ליבם, **ומאי ניהו -** ומה הוא האיסור שהיא אסורה על היבם? [ואין לומר שהכוונה (לאיסורי חייבי לאוין) וכגון שהיא גרושה והוא כהן, שהרי אם כן פשוט שהיא אסורה לו, ומה בא המשנה להשמיע, רש"י], אלא ודאי מדובר ב**מחזיר גרושתו -** שאחיו החזיר את גרושתו באיסור, ומת בלי בנים, ושתי נשיו נופלות לפני היבם, אחת "כשרה" ואחת "פסולה" דהיינו גרושתו, **וקתני -** וכתוב במשנה **אם היה מייבם -** אם רוצה האח לייבם, **מייבם לכשרה.** מוכח מכאן שצרת מחזיר גרושתו מותרת להתייבם!

הגמרא דוחה:

לא! המשנה אינה מדברת במחזיר גרושתו, אלא **לעולם** המשנה מדברת ב**כשרה** שהיא **כשרה לעלמא -** דהיינו שהיא מיוחסת ומותרת אף לכהנים, **ופסולה** הכוונה שהיא **פסולה לעלמא -** דהיינו שאינה מיוחסת, וכגון שהיתה גרושה [שאחיו (שאינו כהן) נשא אשה גרושה] ואסורה לכהנים, **ודקאמרת -** ומה ששאלת, **כיון דלדידיה חזיא** מאחר שאין היבם כהן, אף הגרושה מותרת לו, **מאי נפקא ליה מינה -** מה זה משנה למי הוא חולץ או למי הוא מיבם? מבארת הגמרא: הטעם שחולץ לפסולה ולא לכשרה **משום דרב יוסף, דאמר רב יוסף, כאן שנה רבי -** מהמשנה הזאת למד רבי, **שלא ישפוך אדם מי בורו** [כשאין לו עוד צורך בהם] **ואחרים צריכים להם,** אף כאן לא יחלוץ לכשרה ויפסול אותה לכהונה, אלא יחלוץ לפסולה (שהיא בין כך אסורה לכהונה) וכך תפטר גם הכשרה, ותישאר מותרת לכהונה. [ולענין יבום, לעולם מייבם למי שירצה, ומה שכתבה המשנה ייבם לכשרה, הכוונה אף לכשרה].

הגמרא מביאה ראיה אחרת לפשוט את הספק:

תא שמע, למדנו בברייתא, **המחזיר גרושתו משנשאת** לאחר [ואסורה עליו בלאו], ומת בלי בנים, **היא וצרתה חולצת** ולא מתייבמות. שואלת הגמרא, **היא וצרתה** חולצות **סלקא דעתך -** איך יעלה על דעתך לומר ששתיהן צריכות חליצה, הרי רק אחת צריכה לחלוץ? [**אלא**] **אימא -** צריך לומר בדברי הברייתא, **או היא או צרתה,** וחולץ רק לאחת מהן. מכל מקום מוכח מכאן שאף צרת מחזיר גרושתו אסורה להתייבם.

הגמרא דוחה:

ולאו תרוצי קמתרצת לה - האם לא תירצת מקודם שלשון הברייתא משובשת, [וביארת את לשון הברייתא באופן שונה], אם כן [מנין לך שדברי הברייתא כדבריך], **תריץ הכי -** אפשר לבאר את דברי הברייתא באופן שאין מכאן ראיה, ונאמר כך: **היא** (הגרושה) **חולצת, וצרתה או חולצת או מתייבמת,** ואין מכאן ראיה.

הגמרא מביאה בזה מחלוקת אמוראים:

אמר רבי חייא בר אבא, רבי יוחנן בעי - הסתפק: **המחזיר גרושתו משניסת** לאחר [ואסורה עליו באיסור לאו], ולו אשה אחרת, ומת בלי בנים, **צרתה מהו?** האם צרתה מתייבמת או לא? **אמר ליה רבי אמי, ותבעי לך היא גופה -** מדוע אינך מסתפק לגבי הגרושה עצמה? ענה לו רבי יוחנן **היא גופה** [הגרושה עצמה] **לא קמיבעיא לי -** איני מסתפק, שהרי ודאי אסורה היא להתייבם, משום **דאמרינן קל וחומר**: ומה **במותר לה -** בעלה הראשון (אחיו שמת) שהיתה מותרת לו (לפני שגירשה), ולאחר שגירשה ונשאת לאחר, **אסורה** לו, **באסור לה -** אחיו היבם שמתחילה (בחיי אחיו) היתה אסורה עליו באיסור אשת אח, **לא כל שכן** שתאסר עליו [הגרושה] כמו על בעלה? אלא **כי קא מיבעיא לי -** יש לי להסתפק לגבי **צרתה, מאי -** מה דינה, **מי אלים קל וחומר למידחי צרה -** האם הקל וחומר חזק עד כדי כך,

לרבות סוטה שנסתרה. וע"ת והיכי מפקי רבנן קרא מפסוטה לפסוטה קרא במחזר גרושתו כתיב וי"ל דלא מפקי להו למיקרי טומאה לגישואי גרושה כיון דבעילתה היתר היא: **מאי** נסתרה נבעלה. וע"ת וכיון דלא כתיב לה בסוטה שנסתרה [קתני מיהת] סוטה קשיא לרב: מן הנשואין. משניתא לחתר ותא זו גירסה: **אסורה** לחזור. לרשון: מן האירוסין. שנתארסה לחתר ותא מוסרת למזוג לרשון: הוטמאה. ולא מתייבמת. טעמא מפרש בפ"ק דסוטה [קתני מיהת] **אחת** זו ואחת זו **אסורה**.

מאי נסתרה נבעלה. (דף ו.) ממאי חתר בסוטה

ס"ת אם עליה בעלה בדרך לוקה ו) וי"ל דלחומרא עסקה הכתוב בסוף כולהי כדפרישית לעיל: **הויה** ואישו' **כתיב בה.** פי' בקונטרס דהכתוב עניינו בממזר גרושתו כתיב ותימה דבפרק דבמחזר גרושתו מייתי קרא ופליגי רבנן לגמ' ורבה לרבי"ש לפרש דהויה ואישות כתיב בה פירוש שהוטמאה דכתיב בה יכול בעלה הראשון תהא שלמה לשוב לקחתה להיות לו לאשה תלמוד לומר אחרי אשר הוטמאה תלמוד לומר ממזר גרושתו מייתי קרא דבסוטה לא שייך הויה ואישות שהרי לא נסתרה **צרתה** מהו. היה גופה לא מיבעיא ליה דלר' יוסי בן כיפר ולחי פטורה מן החליצה ומן הייבום טומאה כתיב בה בערוה ולרבנן נמי היה גופה פטורה דמוקמי לה מתניתא לחתר: אם תמצא בסוף ולא מיבעיא ליה לר' יוסי דאמר כיון דתעקר אינה מתייבמת מק"ו דסוטה דמותר לה נתקרא לה לא כ"ש ותתל"ל נמי דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אין לפוטרה מן החליצה כיון דעיקר קרא דטומאה בסוטה כתיב ולא במחזר גרושתו משום דלא מסתברא למיקרי טומאה ניסואי גרוסה כדפרישית לעיל וכן משמע לקמן דקתמר אלא או היה או נתרה תוצא ובעי למיפשט דלרבנן אין מקרא יוצא מידי פשוטו ואפילו הכי אין פוטרתה מחליצה כדפרישית אלא דאתא בעי לר' יוסי בן כיפר אם פטורה מן החליצה אפילו מתייבמת אבל אי מתייבמת ולרבנן בעי אי מתייבמת לכתחלה (ו) ליה דלא אלים קל ותומר לימדני ברה מוצא קל ותומר אפילו להיות פטורה מן החליצה ולא מיבעיא ליה דלרבנן דאמרי אפילו לכתחלה מתייבמת דלא אלים קל ותומר לימדני ברה מוצא קל ותומר אפילו להיות פטורה מן החליצה ולא מיבעיא ליה דלר' יוסי בן כיפר דאמר אפילו לכתחלה מתייבמת

כדי ללמד שכשם שהגרושה אסורה כך גם צרתה אסורה, **או לא?**

רב נחמן בר יצחק מתני הכי - מבאר את הספק באופן אחר: **אמר רבי חייא בר אבא, בעי** [הסתפק] **רבי יוחנן, המחזיר גרושתו משניסת** לאחר [ואסורה עליו בלאו], ומת בלי בנים, **מהו -** האם הגרושה מתייבמת? **אמר ליה רבי אמי, ותבעי לך צרתה -** מדוע אינך מסתפק לגבי הצרה, האם מותרת היא להתייבם? ענה לו רבי יוחנן, **צרתה לא קמיבעיא לי -** איני מסתפק, שהרי ודאי מותרת היא להתייבם, כיון **דלא אלים קל וחומר -** אין הקל וחומר [שאמרנו מקודם] חזק עד כדי כך **למידחי צרה** - לדחות ולאסור גם את הצרה, **אלא כי קמיבעיא לי** - יש לי להסתפק רק לגבי **היא גופה -** הגרושה עצמה, **מאי -** מה דינה, **מי אלים קל וחומר -** האם הקל וחומר חזק עד כדי כך, לאסור אותה (הגרושה) אפילו **במקום מצוה -** מצות יבום, **או לא?**

יב ע"א

הגמרא פושטת את הספק:

אמר ליה רבי אמי לרבי יוחנן, **תניתוה -** למדנו דין זה במשנה לקמן (מד, א), לגבי מי שהיה נשוי לשתי נשים, ומת בלי בנים, אם **היתה אחת** מהן **כשרה ואחת** מהן **פסולה,** הרי אם היבם רוצה לחלוץ, **חולץ לפסולה, ואם היה מייבם -** ואם רוצה לייבם, **מייבם לכשרה.**

מאי - מה הכוונה של אחת **כשרה, ומאי** - ומה הכוונה של אחת **פסולה**? **אילימא -** אם תאמר ש**כשרה** הכוונה **כשרה לעלמא** [לכל העולם כולו] - דהיינו שהיא מיוחסת ומותרת אף לכהנים, **ופסולה** הכוונה שהיא **פסולה לעלמא** [לכל העולם כולו] - דהיינו שאינה מיוחסת, וכגון שהיתה גרושה [שאחיו (שאינו כהן) נשא אשה גרושה] ואסורה לכהנים, אם כן **כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה -** מאחר שאין היבם כהן, מה זה משנה למי הוא חולץ או למי הוא מיבם? הרי אף הגרושה מותרת לו! **אלא לאו** ודאי הכוונה, **כשרה** שהיא **כשרה ליה -** מותרת לו ליבם, **ופסולה** הכוונה, **פסולה ליה -** שאסורה לו ליבם, **ומאי ניהו -** ומה הוא האיסור שהיא אסורה על היבם? ודאי מדובר ב**מחזיר גרושתו -** שאחיו החזיר את גרושתו באיסור, ומת בלי בנים, ושתי נשיו נופלות לפני היבם, אחת "כשרה" ואחת "פסולה" דהיינו גרושתו, **וקתני - וכתוב** במשנה **אם היה מייבם -** אם רוצה האח לייבם, **מייבם לכשרה.** מוכח מכאן שהגרושה אסורה להתייבם והצרה מותרת להתייבם.

הגמרא דוחה:

לא! המשנה אינה מדברת במחזיר גרושתו, אלא **לעולם** המשנה מדברת ב**כשרה לעלמא -** דהיינו שהיא מיוחסת ומותרת אף לכהנים, **ופסולה לעלמא -** דהיינו שאינה מיוחסת, וכגון שהיתה גרושה ואסורה לכהנים, **ודקאמרת -** ומה ששאלת, **כיון דלדידיה חזיא** מאחר שאין היבם כהן, אף הגרושה מותרת לו, **מאי נפקא ליה מינה -** מה זה משנה למי הוא חולץ או למי הוא מיבם? מבארת הגמרא: הטעם שחולץ לפסולה ולא לכשרה **משום דרב יוסף, דאמר רב יוסף, כאן שנה רבי -** מהמשנה הזאת למד רבי, ש**לא ישפוך אדם מי בורו** [כשאין לו עוד צורך בהם] **ואחרים צריכים להם,** אף כאן לא יחלוץ לכשרה ויפסול אותה לכהונה, אלא יחלוץ לפסולה (שהיא בין כך אסורה לכהונה) וכך תפטר גם הכשרה, ותישאר מותרת לכהונה.

הגמרא מביאה ראיה אחרת לפשוט את הספק:

תא שמע, למדנו בברייתא, **המחזיר גרושתו משניסת** לאחר [ואסורה עליו בלאו], ומת בלי בנים, **היא וצרתה חולצת** ולא מתייבמות. שואלת הגמרא, **היא וצרתה** חולצות **סלקא דעתך -** איך יעלה על דעתך לומר ששתיהן צריכות חליצה, הרי רק אחת צריכה לחלוץ! [**אלא**] **אימא -** צריך לומר בדברי הברייתא, **או היא או צרתה,** וחולץ רק לאחת מהן. מכל מקום מוכח מכאן שגם הגרושה וגם הצרה אסורות להתייבם.

הגמרא דוחה:

ולאו תרוצי קמתרצת לה - האם לא תירצנו שלשון הברייתא משובשת? אם כן **תריץ הכי -** אפשר לבאר את דברי הברייתא באופן שאין מכאן ראיה, ונאמר כך: **היא** (הגרושה) **חולצת, וצרתה או חולצת או מתייבמת,** ואין מכאן ראיה. [אולם לפי הגירסא השניה שהספק הוא לגבי הגרושה עצמה, ניתן לפשוט מכאן שאסורה להתייבם. עי' מהרש"א].

הגמרא דנה בצרת ממאנת:

["ממאנת" היינו יתומה קטנה (שמת אביה), שהשיאוה אמה ואחיה, וקידושיה חלים מדרבנן, יכולה היא למאן בבעלה (לפני שתגדל) ולומר לפני שני עדים: אי אפשי בפלוני בעלי, ויוצאת בלא גט, וקידושיה מתבטלים]:

אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל, יבם שנפל לפניו שתי נשי אחיו, אחת גדולה ואחת יתומה קטנה, ומיאנה הקטנה ביבם, אסורה הקטנה להתייבם (כיון שנתבטלה זיקתה), וגם צרתה שהיא **צרת ממאנת אסורה.**

שואלת הגמרא:

למאן - למי אסורה הצרה להתייבם? **אילימא -** אם תאמר שהיא אסורה אף **לשאר האחים** להתייבם, אי אפשר לומר כן, שהרי **השתא היא גופה שריא -** הדין שאפילו הקטנה עצמה מותרת לשאר האחים, **כדאמר שמואל, מיאנה בזה מותרת בזה** - שאם מיאנה באח אחד מותרת לאח אחר, [ואינה אסורה אלא רק למי שמיאנה בו, שרק לגביו פקעה זיקת ייבום], **צרתה מיבעיא -** האם צריך להשמיע שצרתה מותרת לשאר האחים? **אלא** צרת ממאנת אסורה היינו **לדידיה** - ליבם שמיאנה בו הקטנה, וכיון שפקעה זיקת ייבום, הרי היא אסורה עליו באיסור אשת אח. [ואף על גב שהמיאון מבטלת את הקידושין הראשונים, והרי היא כאשה זרה, מכל מקום כאן כיון שלא מיאנה בבעלה הראשון, ונפלה לפניו לייבום, ורק אחר כך מיאנה ביבם, לכן גזרו בה רבנן לאסרה כאשת אח. רש"י].

הגמרא שואלת:

[מדוע צרת ממאנת אסורה ליבם]: **ומאי שנא -** הרי מה שונה הקטנה ה**ממאנת דשריא לאחיו -** שהתירוה לשאר האחים, הלא הטעם הוא כיון **דלא עבדא בהו מעשה -** שלא עשתה מעשה מיאון בשאר האחים [ולא פקעה זיקת הייבום משאר האחים], אם כן **צרה נמי -** גם הצרה כיון ש**לא עבדא בהו מעשה** - שלא עשתה שום מעשה אפילו כלפי היבם עצמו, שתהא מותרת אפילו ליבם עצמו?

מתרצת הגמרא:

מה שאסרו צרת ממאנת ליבם, הוא רק **גזירה משום**

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** לעיל יח: וש"נ. **ג)** לקמן קז:, **ג)** לקמן יג. קז:, **ד)** [לעיל ג: לקמן כ:], **ה)** [לקמן כד. ע"ש], **ו)** לקמן יח: [בתוספתא לפנינו לא מצינו רק בפרק ה דמכילתין תניא כוותי' ג' תמין נשותין ג' נשים ככיתות ומת אחד מהן ועשה בה שני מאמר מחמי ומת הרי אלו מותרות ולא מתייבמת לבי' ר' יוסי], **תוס' ז)** [שם ו.], **תוס' ישנים ח)** הפר כאן ונראה דל"ל לרש מחקנת נמי לא הוה ור"ל דעדוה לכווהה דיון דמיאה נמצא אלא היתה כו'.

מסורת הש"ס לירושלמי

כי מאנה ביבם כו'. עי' הל"ב. יג, ג. **א"ר אבי צרת אילונית כו'.** הל"ת. **אשר תלד פרט לאילונית כו'.** סט, ב וכולן **אם מתו כו'.** ג, ד. יג, ג. **כאן שהכיר בה.** הל"ב וסט.

הגהות הב"ח

(ו) גמ' מתו לו מיתו לו נתגרשו לדוחיקן מוקמינן: **(ז)** רש"י ד"ה אלא לדידיה וכו' ומכח ניסוחו שם נפלה לפניו להמייבם: **(ג)** ד"ה משום וכו' דפקע ליה זכותיה מינה: **(ד)** ד"ה צרת אילונית הל"ת עם ד"ה ומת בלא: **(ה)** ד"ה שלא מצינו וכו' לעיל הס"ד וחמ"כ מ"ש לא למעוטי צרת וכו' לא בעיא הס"ד וחמ"כ מ"ש לקמיה מלה:

תורה אור השלם

א) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: (דברים כה, ו)

ב) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: (דברים כה, ה)

תום' חד מקמאי

והלכתא צרת ממאנת [מותרת אפילו לזה] שמיאנה בו ולא גזרינן משום בתו ממאנת שאסורה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו והמאנת עצמה אסורה לזה שמיאנה בו ומותרת לאחיו כשמואל דאמר מיאנה לזה מותרת לזה: **גרסינן** בגדה פרק בנות כותים קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא [ימצא] סריס קטנה שמא תמצא אילונית ואקשינן כי תמצא אילונית מאי הוי והא מקח טעות הוא ואין כאן אסור אשת אח ואפי' גט לא בעיא דהא תנן וכולן אם נמצאו אילונית צרותיהן מותרות להתייבם ואם אילונית היתה צריכה גט

מספק אמאי מותרת להתייבם ודלמא צרת ערוה היא אלא לאו ש"מ דאילונית לא בעיא גט ועוד תניא בפ' הזורק כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אילונית תצא מזה ומזה שמא כיון דנמצאו הערייות אילונית לאו צרת ערוה היא כלל ומותרת להתייבם ותנן נמי התם הכונס יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: **אמר** רבא צרת בתו אילונית אפי' הכיר בה מותרת כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין צריכה גט מספק שמא יקפיד בה בעבל שמא לא יקפיד ואין לה כתובה דאוקי' ממונא בחזקת מריה הוו היא ששנינו הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה משמע הא גט בעיא כדדייקינן בפ' המדיר כנסה סתם אין לה כתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גט בעיא. והכי נמי איכא למימר גבי אילונית כתובה הוא דלית לה הא גט בעיא ועוד דקתני אילונית דומיא דשניה מה שניה צריכה גט אף אילונית שלא הכיר בה צריכה גט או מדרבנן או משום ספק שמא לא יקפיד הבעל בשעת קדושין ואע"פ שמקפיד עתה שנודע לו שהיא אילונית וכיון דצריכה גט אמרינן התם שמא תמצא אילונית והיא אשת

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ו מהל' יבום ופ"ב מהל' סנהדרין הל"ב סמ"ע סימן קנא סעי' ז: **מז ב** ג מיי' פי"ל מהל' גירושין הל"ב טז יז סמ"ע סעיף ג טוש"ע אה"ע סימן קנא סעיף יא וסימן קנב סעיף יד:

מח ד מיי' פ"ז מהלכות יבום הל"ב ה סמ"ג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג:

תום' ישנים

מיאנה בזה מותרת בזה. כלומר באחיו לפי שהמיאון עוקר הזיקה. וא"ת אף לאותן שמיאנה נמי תשתרי שהמיאון יעקור הקדושין מאחיו ראשון ותהיה כמו נכרית בעלמא. ור"ל דטעמא משום דמשעת נפילה נראית כאשת אח דמכוין שנצטרך לה ליצא ממנו ע"י מיאון נראית כאשת אחיו כדאמרינן לקמן מיאנה ביבם אסורה לאביו משום דמשעת נפילה נראית ככלתו. **בבעל מותרת לאביו.** שהמיאון עוקר הקדושין ונמצא שלא היתה מעולם כלתו ולא נחשבת כ"א כמפותת בנו: **מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא.** אבל א"ל צרת סוטה וצרת מחזיר גרושתו דאין לנו למעט אלא דכוותה כהך שאסורה משום אשת אח מאב ולא משום ערוה אחרת. וא"ת דלמא אתא למעוטי צרת ממאנת ט) שלא היתה מעולם אשת אחיו ואינה אסורה רק משום גזרה משום צרת בתו ממאנת:

תום' חד מקמאי (המשך)

אחיו שלא במקום מצוה. ומתני' דהכא ודפרק הזורק לא קשה לרבא כלל דהא ס"ל לרבא דאפילו צרת בתו אילונית דהכיר בה בשעת קדושין נשואין צרתה מותרת להתייבם אבל לרב אשי צרת אילונית שהכיר בה אפי' אשה בעלמא שאינה ערוה אסורה להתייבם ואזלא לעלמא בלא חליצה ומתני' דהכא ודפרק הזורק מותרת להתייבם דוקא נמצאו לאחר קדושין מפני שהוא מקח טעות **י)** ולרבה ודאי כיון שמותרת להתייבם כשנמצאו אילונית אין כאן קדושין כלל וא"כ קשיא ההיא דפ' בנות כותיים דאמר קטנה שמא תמצא איילונית והא אמרת דאין כאן קדושין כלל ואם נמצאת איילונית אין כאן איסור אשת אח ואי לאו מתני' דהכא ההיא דפ' הזורק ל"ק מידי דאיכא למימר (דלרבה) [דלרב אשי] נמי ספק מקח טעות הוא שמא יקפיד שמא לא יקפיד ולא מתייבמת ומפני שהלכו צרותיהן ונשאו בלא חליצה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה כאן בגט קתני נמצאו איילונית

אמר ליה תניתוה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשרה ומאי פסולה אילימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסולה ליה ומאי ניהו מחזיר גרושתו וקתני אם היה מייבם מייבם לכשרה לא כשרה לעלמא פסולה לעלמא ודקאמרת כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה משום דרב יוסף דאמר רב יוסף [ו] כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משניסת היא וצרתה חולצת היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה ולאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל [א] צרת ממאנת אסורה למאן אילימא לאחים השתא היא גופה שריא דאמר שמואל [ב] מיאנה בזה מותרת בזה צרתה מיבעיא אלא לדידיה ומאי שנא ממאנת דשריא לאחין דלא עבדא בהו מעשה צרה נמי לא עבדא בהו מעשה גזירה משום צרת בתו ממאנת וצרת בתו ממאנת מי אסירא והתנן וכולן אם מתו או מיאנו [ג] צרותיהן מותרות דמיאנה במאן אילימא דמיאנה בבעל היינו גרושה אלא לאו ביבם לא לעולם בבעל ותרי גווני גירושין ומ"ש כי מיאנה בבעל דעקרינהו לנשואין כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא משום [ד] דתני רמי בר יחזקאל דתני רמי בר יחזקאל [ה] מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית ככלתו ה"נ משעת נפילה נראית כצרת בתו [ו] אמר רב אסי צרת אילונית אסורה שנאמר [ז] והיה הבכור [ח] אשר תלד [ט] פרט לאילונית שאינה יולדת מתיב רב ששת [י] שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר [כ] ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא זיקת שני יבמין וקתני עלה [ל] אמר רב יוסף זו היא צרת אשת אח מאב שאיסור נפילה גרם לה שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא לא למעוטי צרת אילונית דאסירא ומאי זו היא זו היא דאיסור נפילה גרם לה צרתה בעיא חליצה אילונית אפילו חליצה לא בעיא מ"ט הא דאורייתא הא דרבנן תנן וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות לא קשיא כאן שהכיר בה כאן שלא הכיר בה דיקא נמי דקתני שנמצאו ולא קתני שהיו שמע מינה אמר רבא הלכתא

סמ"ס: **צרתה** נמי לא עבדה ביה מעשה. תימה נהי דלא עבדה ביה מעשה מ"מ כיון דהממתנת לאחיו צרה היא הוי צרתה כצרת עירום ולכי מדמה לה לממתנת דשריא לאחין: **אלא** לאו ביבם וקתני צרותיהן מותרות. שהמיאון עוקר לגיסתו קמאי פירוש למאי דס"ד דשמא מקשה ליה סיפא דקתני כל שיכולה למאן ולא מיאנה לצרתה מולצת ולא מתייבמת ומש"ה דעקרה גיסתו קמאי ממאן דשמא ומתייבם לצרתה דהכי פריך עלה לקמן וי"ל דלמאי דסלקא דעתך דשמא מצי למימר דמתני' בדליצת קמן שמאן או בגדולה ולקמן דפריך עלה משום דצעי לאוקמי מתני' לפלוגי היא קטנה ואיתה קמן: **מאי** לאו למעוטי צרת אילונית דשריא. וא"ת ממאי לא פריך מינה לעיל למאן דאסר צרת מחזיר גרושתו ולימא ליה מאי לאו למעוטי צרת ממחזיר גרושתו דשרי וי"ל דלא משמע ליה למעוטי מזו היא אלא כיולא בה לאיתויי צרת לילית אחרת דאין לה שום מיתה ולא חליצה ולא מיאון ולא כלום ולא מצינו למיפטר מינה אלא בגט ואפילו הכי לא פריך מינה דמשמע ליה דאיכא למימר דמשום הכי לא בעי גט משום דאין לה שום מיתה ולא חליצה ולא מיאון ולא כלום ולא מצינו למיפטר מינה אלא בגט ולא פריך מינה דמשמע ליה דאיכא למימר דמשום הכי בעי גט משום דאין לה שום מיתה ולא חליצה ולא מיאון ולא כלום ולא מצינו למיפטר מינה אלא בגט: **תני** שהיו. וא"ת הכיר בה מי מידוע הוא לצמות מפומפמת וכולן שנמצאו אילונית אין כאן שום ספק ולא מצינו למיפטר מינה אלא בגט ואפילו הכי בעי גט משום דאין לה שום מיתה ולא חליצה ולא מיאון ולא כלום ולא מצינו למיפטר מינה אלא בגט ולא פריך מינה דמשמע ליה דאיכא למימר דמשום הכי בעי גט משום דאין לה שום מיתה ולא חליצה ולא מיאון ולא כלום ולא מצינו למיפטר מינה אלא בגט ולא פריך מינה דמשמע ליה דאיכא למימר דמשום הכי בעי גט משום דאין לה שום מיתה ולא חליצה ולא מיאון ולא כלום ולא מצינו למיפטר מינה אלא בגט: **מתני'** חד מקמאי אומר משום ר' יוסי בר' יהודה אומר משום ר' יוסי בר' חנינא אומר משום ר' יוסי בר' אבין אומר משום ר' יוסי בר' זבדא אומר משום ר' יוסי בר' חלפתא אומר משום ר' יוסי בר' אבהו

שמא יבואו להתיר גם **צרת בתו ממאנת** - דהיינו אם בתו הקטנה היתה נשואה לאחיו, ומת אחיו בלי בנים, ומיאנה הבת באביה היבם (ציור 71), הבת אסורה וגם צרתה אסורה. ולכן גזרו רבנן לאסור כל צרת ממאנת להתייבם, כדי שלא יבואו להתיר צרת בתו ממאנת.

[וכאן מדובר ביתומה (קטנה) בחיי אביה, שכבר השיאה אביה אותה פעם אחת, והתגרשה, ויצאה מרשות אביה, ונישאת פעם שניה בקידושין דרבנן, ולכן היא יכולה למאן. רש"י].

הגמרא מקשה:

וצרת בתו ממאנת מי אסירא להתייבם? **והתנן** - למדנו במשנה (לעיל ב' ב) **וכולן** - כל החמש עשרה נשים שאסורות להתייבם, [ואחת מהן היא בתו], **אם מתו** בחיי בעליהן, **או** שהיו קטנות **ומיאנו**, ואחר כך מת הבעל בלי בנים, **צרותיהן מותרות** להתייבם. הגמרא מבררת: **דמיאנה** [שכתבה המשנה] **במאן** - במי היא מיאנה? **אילימא דמיאנה בבעל** - אם תאמר שמיאנה בבעלה בעודנו בחיים, אם כן **היינו גרושה** - הרי זה אותו דין כמו גרושה, [שהרי גם מיאון וגם גט יוצאת האשה מרשות בעלה], ולשם מה הוצרכה המשנה לכתוב "מיאון"? **אלא לאו** - צריך לומר שמיאנה, הכוונה שמיאנה **ביבם**, וכתבה המשנה שצרותיהן מותרות. מוכח שצרת בתו ממאנת מותרת להתייבם.

הגמרא מתרצת:

לא! אין המשנה מדברת שמיאנה ביבם, אלא **לעולם** המשנה מדברת שמיאנה **בבעל**, **ומה** ששאלת "היינו גרושה", לא קשה, **תרי גווני** [שני סוגי] **גירושין** כתבה המשנה. [אבל באמת אם מיאנה ביבם צרתה אסורה].

הגמרא מקשה:

ומאי שנא [מה ההבדל] **כי מיאנה** הקטנה **בבעל** עצמו, שצרתה מותרת להתייבם, כיון **ד**אמרינן **עקרינהו לנשואין** - שעל ידי המיאון נעקרו ונתבטלו הקידושין הראשונים, וכשמת הבעל אין הקטנה עוד אשתו [ואינם צרות זו לזו], ולכן אין לצרתה דין צרת ערוה, אם כן **כי מיאנה ביבם נמי** - גם כשמיאנה ביבם, תהא הצרה מותרת, שהרי **נישואין קמאי קא עקרא** - המיאון עוקר ומבטל הקידושין הראשונים, ונמצא שמעולם לא היו צרות זו לזו, ואין לה דין של צרת ערוה!

הגמרא מתרצת:

הטעם שגזרו ואסרו [צרת בתו ממאנת שמיאנה ביבם], הוא **משום** מראית עין, **דתני** בברייתא **רמי בר יחזקאל**, יתומה קטנה ש**מיאנה בבעל**, כיון שנעקרו ונתבטלו קידושיה הראשונים, מותרת היא להנשא **לאביו** של בעלה, ואינה נקראת "כלתו" [אלא דינה כמפותה. רש"י], אבל אם מיאנה **ביבם** [לאחר מיתת בעלה], **אסורה לאביו** של בעלה, ואף על גב שנעקרו הקידושין הראשונים, מכל מקום כיון שבשעת מיתת בעלה נראתה כאשתו, אסורה. **אלמא** - מוכח מדברי הברייתא שכל ש**משעת נפילה** שמת בעלה **נראית ככלתו** אסורה היא עליו משום מראית עין, **הכא נמי** - גם כאן באופן שהבת נופלת לפני אביה לייבום, אף על גב שמיאנה [ונעקרו הקידושין הראשונים], צרתה אסורה, משום **שנראית כצרת בתו**, ולכן גזרו חכמים ואסרו כל צרת ממאנת.

הגמרא דנה בצרת אילונות:

[אילונית היינו אשה שאינה יכולה ללדת, (מלשון "איל-זכר" שאינו ראוי ללדת. רש"י)]:

אמר רב אסי, מי שהיה נשוי שתי נשים, שאחת מהן היתה אילונית, ומת בלי בנים, כשם שהאילונית אסורה להתייבם כך **צרת אילונית אסורה** להתייבם, **שנאמר** לגבי יבום (דברים כה, ו) **"והיה הבכור אשר תלד** יקום על שם אחיו המת", ולמדו מכאן שמצות יבום אינו אלא באשה שיכולה ללדת, **פרט לאילונית שאינה יולדת**, ולכן פטורה האילונית מן החליצה ומן הייבום, וממילא אסורה היא על היבם באיסור אשת אח, ואסורה צרתה משום צרת ערוה.

הגמרא מקשה:

מתיב רב ששת, למדנו במשנה לקמן (לא, ב), **שלשה אחין** ראובן שמעון ולוי (ציור 72), שהיו **נשואין שלש נשים נכריות** (כלומר, שאינם אחיות), **ומת אחד מהם** כגון ראובן בלי בנים, ואשתו שרה נופלת לפני שני אחיו שמעון ולוי לייבום, **ועשה בה** שמעון האח ה**שני מאמר** - שקידש אותה בכסף או בשטר, [ומן התורה אין היבמה נקנית אלא בביאה, אלא שחכמים תיקנו שאם עשה בה מאמר, הרי היא מקודשת], **ומת** גם שמעון האח השני בלי בנים, ולו אשה אחרת מרים, ונופלות שתי הנשים לייבום לפני לוי האח השלישי, **הרי אלו** [שרה בעלת המאמר ומרים] **חולצות ולא מתייבמות, שנאמר** (דברים כה, ה) "כי ישבו אחים יחדיו **ומת אחד מהם - יבמה יבא עליה,** ממה שכתבה התורה "ומת אחד מהם" משמע שרק **מי ש**יש **עליה זיקת יבם אחד** - אשה שנופלת מכוח זיקת יבם אחד, מתייבמת, **ולא** באשה שנופלת מחמת **זיקת שני יבמין**, והכא כיון שהאח השני עשה בה מאמר, נופלת היא גם מחמת זיקת האח השני, ולכן אסורה היא על האח השלישי, וגם צרתה אסורה להתייבם [ללוי], אבל חייבות הן בחליצה, כיון שמן התורה אין המאמר קונה, ואינה אלא אשת הראשון בלבד. **וקתני עלה** - ולמדנו על משנה זו **אמר רב יוסף זו היא צרת אשת אח מאב** שמן התורה מותרת להתייבם, אלא **שרק איסור נפילה** - שרק מחמת הנפילה שנפלה לפני האח השני, ועשה בה מאמר, **גרם לה** שתהא אסורה מדרבנן על האח השלישי, **שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת** - מקרה כזה שמן התורה מותרת היא לבעלה הראשון [ואינה אסורה משום ערוה], ורק מחמת הנפילה נאסרת מדרבנן על היבם.

א"ל תניתוה. מתכוויהו ליתני מהדר דקתני אחת כשרה ואחת פסולה אחת פסולה ואחת כשרה ואחת פסולה היא פסולה ונראה מותרת: **צרת ממאנת.** נפלו לפניו ג' יבמות אחת כשרה גדולה וקטנה ואימתא גו הקטנה נראה פסולה: **למאן אסורה.** פליגיה אף לגאי אחין דסבתא היא גופה מותרת לזה: **אלא לדידיה.** ליכא שמיאנה גו לפסולה דמיתון עקר ליה לזיקה וקאי עליה בחתא אחת ות"ח מיתון ניסואין קמאי עקר והרי היא ככרית אלגו ומותרת לו גזירה דרבנן היא הואיל ולא מיאנה בראשון ומכח ניסואין (ג) נפלה להתייבם נראית כאחת אחיו והכי אמרי לקמן מעשה נפילה נראית כבלתו כו' והא דתנן [משנה ד פה קז:]: **משום צרת בתו ממאנת.** לאחי לייבום ומיאנה גו קטנה שנפלה לו לייבום ומיאנה גו דמחרין ניסואין קמאי קא עקרא ואין זו נראת עכשו וה"ד מיתון אלגו הואיל והוה קיים לאין מיתון אלגו ניחומה שלא קיבל אחיה קידושיה מעכשה לה ניחומה אחיי הואי כדתנן בפרק ג"ש קטנה שמיאנה אחיה ומגבנתה הרי היא יבמה אחיי הואי לפקוע (ג) לה זכותיה מיבם מיאנה מיאנה מרשותו ואם הלכה ונשאת לאחי אחיה יכולה למחן ניכס אחיי אחיה: **מיאנה בבעל.** קטנה יחומה נראית שמיאנה בבעל מותרת למחי לפי שעקרתה לקדושין והרי היא כמפותה ולא כלאחו היא: **ביבם אסורה לאביו.** דכיון דלהכי ניסואין קמאי לזקקה ליבם נראית כשנאמו גמורה ונראית ככלאחו של זה: **ה"ג.** נכתו ממעשה: **משעת נפילה.** שנפלה אחו לפניו לייבום והוכרכה למחן או נראית כאחת אחיו ונראית נראה נראית נ

הגמרא מדייקת:

"זו היא" שאמר רב יוסף [שמשמע שרק כאן צרתה אסורה], **למעוטי מאי -** איזה מקרה באה למעט? **לאו,** כנראה שבא למעט **צרת אילונית,** שהיא דומה לה, שהרי גם היא [האילונית] מותרת לבעלה הראשון [ואינה אסורה משום ערוה], ורק מחמת הנפילה נאסרת על היבם, והמיעוט בא לומר **ד**צרתה **שריא** [מותרת]. וקשה על רב אסי!

מתרצת הגמרא:

לא! אין כוונת רב יוסף שהברייתא באה למעט שצרת אילונית תהיה מותרת, אלא להיפך הברייתא באה **למיעוטי שצרת אילונית** תהיה הדין **דאסירא** [שאסורה] להתייבם! **ומאי "זו היא"** שאמר רב יוסף [בזיקת שני יבמים? הרי גם אילונית הצרה אסורה]! הכוונה **שזו היא** המקרה היחיד לגבי הדין **דאיסור נפילה גרם לה,** ש**צרתה בעיא** [צריכה] **חליצה**, אבל בצרת **אילונית אפילו חליצה לא בעיא** [אינה צריכה], **מאי טעמא** - מה הטעם שזו צריכה חליצה וזו אינה צריכה? מבארת הגמרא: **הא דאורייתא -** אילונית אסורה מן התורה [שלומדים מהפסוק "אשר תלד"], ולכן פוטרת את צרתה מן החליצה ומן היבום, **הא דרבנן -** אבל אשה שנופלת מחמת זיקת שני יבמים, אין איסורה אלא מדרבנן [והפסוק "ומת אחד מהם" אינה אלא אסמכתא], ולכן אינה פוטרת את צרתה מן החליצה.

הגמרא מקשה עוד על רב אסי מהמשנה:

תנן - למדנו במשנתנו (לעיל ב, ב), **וכולן -** כל החמש עשרה נשים שאסורות להתייבם, **אם מתו** בחיי בעליהן, **או ש**מיאנו בו, או ש**נתגרשו** ממנו, **או שנמצאו אילונית,** ואחר כך מת הבעל בלי בנים, **צרותיהן מותרות** להתייבם. הרי מוכח מהמשנה שצרת אילונית מותרת להתייבם!

מתרצת הגמרא:

לא קשיא, כאן - בדינו של רב אסי מדובר **שהכיר בה** בעלה שהיא אילונית לפני שלקח אותה לאשה, ואין כאן מקח טעות, ולכן צרתה צרת אילונית ופטורה מן החליצה ומן היבום, **וכאן** במשנתנו מדובר **שלא הכיר בה** שהיא אילונית, ולכן קידושיה מקח טעות, וצרתה אינה צרת אילונית ומותרת להתייבם.

הגמרא מוכיחה:

דיקא נמי - יש לדייק שהמשנה מדברת בלא הכיר בה, **דקתני -** שכתוב במשנה **"שנמצאו** אילונית" **ולא קתני "שהיו** אילונית", **שמע מינה** שהמשנה מדברת באופן שלא ידע שהיא אילונית ורק אחר כך נמצאה שהיא אילונית.

אמר רבא

א"ל **תניתוה**. מתרוייהו ליכי מהדר דקתני מתת כשרה ומתת פסולה מלמת היא לפסולה ולרתה מותרת: **צרת ממאנת**. נפלו לפניו ג' יבמות מתת אחד גדולה וקטנה ומיתה בו הקטנה לרתה לפסולה: **למאן אפורה**. פלימא אף לנפשר פתרת גופה מותרת לזה: **אלא לדידיה**. ליכ דמיתה בו לפסולה דמיתון עקר ליה לזיקה וקאי עליה בתתת לת וא"ת מיתון ניתותין קמאי עקר והכי היא נכריס פלני ומותרת לו גזירה לרבן היא הואיל ולא מיתה ברתתן ומכח ניתותין (ג) נפלה להתייבס נרתת כתתת תחיו והכי תתרי' לקמן מעתה נפילה נרתת כלכתו כו' והא דתתנן ס"ב ב"ג קטנה שבתיתה תחיה ותקנו לה ב"ד כתן ג"ס (לקמן דף קז:): **משום צרת בתו ממאנת**. לתתי למיתרי לרת בתו קטנה שנפלה לו לייבום ומיתה בו לתתרין ניתותין קמאי קל עקרא ותין זו לרת עדוה וב"ד מיתון בנתו הואיל והוה קיים לתין מיתון פלת ניתותה פלת קיבל תחיה קידושיה מעכתה לה ניתותה בתיי תתר כלתנן בפרק ב"ש קטנה שבתיתה תחיה ומגבתה הרי היא יתותה בתיי תתר דפקע (ג) לה זכותיה מיכה מעיקרה מרעותו ותם הלכה ונעתת לתתי תחיה יכולה למתן ניכם בתיי תחיה: **מיאנה בבעל**. קטנה יתותה נכריס שמיאנה בנעל מותרת לחמיה לפי שעקרתה לקדושין והרי היא כמתותה ולא כלתו היא: **ביבם אפורה לאביו**. דכיון דלהכו ניתותין קמאי לזקקה ליכם נרתת כתתת נמוכה ונרתת כללתו של זה: **ד"ה משום וכו'**. דפקע ליה זכותיה מיכה: **ד"ח נרת מילותת**. הל"פ עס ד"ב ותת נלא: **(ה) ד"ה של מיכו וכו'**. נרתה הס"ד ותת"ס מ"ב לת למעוטי נרת וכו' לפ נעיא הס"ד ותת"ס מ"ב לפורייתא תלד:

א) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: (דברים כה, ו)
ב) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבָּמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: (דברים כה, ה)

תוס' חד מקמאי

והלכתא צרת ממאנת [מותרת אפילו לזה] שמיאנה בו ולא גזרינן משום בתו ממאנת שאסורה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו והממאנת עצמה אסורה לזה שמיאנה בו ומותרת לאחיו כשמואל דאמר מיאנה לזה מותרת לזה: **גרסינן** בגדה פרק בנות כותים קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא [ימצא] סריס קטנה שמא תמצא אילונית ואקשינן כי תמצא אילונית מאי הוי והא מקח טעות הוא ואין כאן אסור אשת אח ואפי' גט לא בעיא דהא תנן וכולן אם נמצאו אילונית צרותיהן מותרות להתייבם ואם אילונית היתה צריכה גט מספק אמאי מותרת להתייבם ודלמא צרת עדוה היא אלא לאו ש"מ דאילונית לא בעיא גט ועוד תניא בפ' הזורק כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אילונית תצא מזה ומזה שמא כיון דנמצאו הערייה אילונית לאו צרת עדוה היא כלל ומותרת להתייבם ותנן נמי התם הכונס יבמתו והלכה צרתה נושאת לאחר ונמצאת אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: **אמר** רבא צרת בתו אילונית אפי' הכיר בה מותרת כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין צריכה גט מספק שמא יקפיד בה הבעל שמא לא יקפיד ואין לה כתובה דאוקי' מכונא בחזקת מריה וזו היא ששנינו המאמנת והשניה והאילונית אין להן כתובה משמע הא גט בעיא כדדייקינן בפ' המדיר כנסה סתם אין לה כתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גט בעיא. והכי נמי איכא למימר גבי אילונית כתובה הוא דלית לה הא גט בעיא ועוד דקתני אילונית דומיא דשניה מה שניה צריכה גט אף אילונית שלא הכיר בה צריכה גט או מדרבנן או משום ספק שמא לא יקפיד הבעל בשעת קדושין ואע"פ שמקפיד עתה שנודע לו שהיא אילונית וכיון דצריכה גט אמרינן התם שמא תמצא אילונית והיא אשת

מסורת הש"ס והגהות

גמ' א) לעיל יח: וש"נ. **ב)** לקמן קז:, **ג)** לקמן יג, קז:, **ד)** [לעיל ג: לקמן כ:], **ה)** [לקמן כד. ע"ש], **ו)** לקמן יח: לג:, **ז)** [מתוספתא לפנינו לג: מלשתי רק בפרק ה דמכילתין תניא סתם"ל ג' תמין נשותין ג' נשים נכריות ומת תמך מהן ועשה פה שני תמתי ומת הרי אלו מותרין ולא תמיינמת זו היא לרת עשה לת תמך שמותרת ולא תמיינמת דכרי ר' יוסי], **תוס' ישנים ט)** תפר כאן ונכתה ד"ל לרת ממאנת ו"ל דממאנת נמי לא הוה עדוה לכותפה דכיון דמיאנה נמלא שלא היתה כו'.

מסורת הש"ס לירושלמי

כי מאנה ביבם כו'. עי' לל"ב. יג, ל. **א"ר אפי צרת אילונית כו'.** לל"ל. **אשר תלד פרט לאילונית כו'.** שם. ובגולן **אם מתו כו'.** ג, ד. יג, ל. **כאן שהכיר בה.** לל"ב ושם.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ממו לו מימנו לו נתנרמו לרומיהן מומנים: **(ב)** רש"י ד"ה שלא לדידיה וכו' ומכח ניתותין שלו נפלה לפניו להתייבס: **(ג)** ד"ה משום וכו' דפקע ליה זכותיה מיכה: **(ד)** ד"ה נרת מילותת הל"פ עס ד"ב ותת נלא: **(ה)** ד"ה שלא מיכו וכו' לרתה הס"ד ותת"ס מ"ב לת למעוטי נרת וכו' לפ נעיא הס"ד ותת"ס מ"ב לפורייתא תלד:

תורה אור השלם

א) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: (דברים כה, ו)
ב) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבָּמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: (דברים כה, ה)

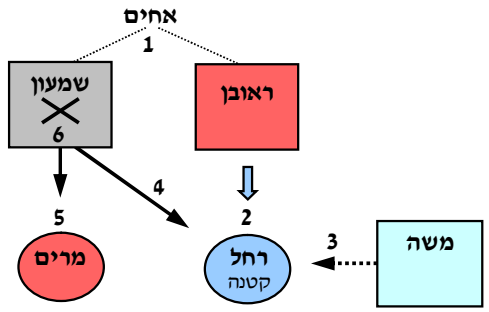
תוס' חד מקמאי

אלא לאו ביבם **וקתני צרותיהן מותרות.** שמיאון עוקר לניטואין קמאי תימה למאי דס"ד השתא תקשה ליה סיפא דקתני כל שיכולה למאן ולא מיתה נרתה מולמת ולא מתייבמת ומס מיתה דעקרה ניטואין קמאי ממאן השתא ומתייבס נרתה דהכי פריך עלה לקמן ו"ל למאי דסלקא דעתך השתא מני למימר דמתני' בלישנא קמן שתמאן או בגדולה ולקמן לפריך עלה משום דבעי לאוקמי מתני' לפלוגי היא קטנה ומיתה קמן: **מאי** לאו למעוטי **צרת אילונית דשריא.** ול"ת תמאי לא פריך מיכה לעיל למאן דתמר נרת מחזיר גרושתו ולימא ליה מאי לאו למעוטי נרת מחזיר גרושתו דשרי ו"ל ללא משמע ליה למעוטי מזו היא ללא ניחא ליה דלילוניות דמיא לנתמא אפי מתיס דזו וזו מותרות לבעליהן תבל מחזיר גרושתו ומתרה לבעלה: **תני** שהיו. ול"ת הכיר בה מה מילוניות תפי' הכיר בה מה מילוניות הוא לשנות מתופתתא וכולן שנמצאו מילוניות אין בתיי תבעל אין לתתר מיתה בשלמת לרב תסי תיכטרין לתממושין בתיי בעל דתד"ת הואיל ובתייו ו"ל דס"ד למיסרה כשנמצאת תתר מיתה משום דבשעת נפילה נרתת כנרת בתו כלתתר לעיל נרת בתו ממאנת ול"ת מ"ש מילוניות מממאנת וי"ש לומר דסתס מיפסרת מיתון הכא לא מיפסרת מידי ו"ל ממאנת אין לה קול וזעזוע שלא היתה לרת ובשעת מיתון נרתת כנרת בתו דבל מילוניות יש לה קול וזעזוע שלא היתה לרת בתו ול"ת מתי פריך הכא לרבות מדקתני שנמצאו נימת דנקט נמצאו לרבותא ו"ל דבהכיר בה מיכא רבותא טפי להכי מצני תני שהיו שלא

אמר ליה תניתוה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשרה ומאי פסולה אילימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסולה ליה ומאי ניהו מחזיר גרושתו וקתני אם היה מייבם מייבם לכשרה לא כשרה לעלמא פסולה לעלמא ודקאמרת כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה משום דרב יוסף דאמר רב יוסף [ו]כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משניסת היא וצרתה חולצת היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה ולאו תרוצי קא מתרצת לה תריץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל [א]צרת ממאנת אפורה למאן אילימא לאחים השתא היא גופה שריא דאמר שמואל [ב]מיאנה בזה מותרת בזה צרתה מיבעיא אלא לדידיה ומאי שנא ממאנת דשריא לאחין דלא עבדא בהו מעשה צרה נמי לא עבדא בהו מעשה גזירה משום צרת בתו ממאנת וצרת בתו ממאנת מי אסירא והתנן וכולן אם מתו או מיאנו [ג]צרותיהן מותרות דמיאנה במאן אילימא דמיאנה בבעל היינו גרושה אלא לאו ביבם לא לעולם בבעל ותרי גווני גירושין ומ"ש כי מיאנה בבעל דעקרינהו לנשואין כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא משום [ד]דתני רמי בר יחזקאל דתני רמי בר יחזקאל [ה]מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אפורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית ככלתו ה"נ משעת נפילה נראית בצרת בתו [ו]אמר רב אסי צרת אילונית אפורה שנאמר [ז]והיה הבכור [ח]אשר תלד [ט]פרט לאילונית שאינה יולדת מתיב רב ששת [י]שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר [כ]ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא זיקת שני יבמין וקתני עלה [ל]אמר רב יוסף זו היא צרת אשת אח מאב שאיסור נפילה גרם לה שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא לא למעוטי צרת אילונית דאסירא ומאי זו היא זו היא דאיסור נפילה גרם לה צרתה בעיא חליצה אילונית אפילו חליצה לא בעיא מ"ט הא דאורייתא הא דרבנן תנן וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות לא קשיא כאן שהכיר בה כאן שלא הכיר בה דיקא נמי דקתני שנמצאו ולא קתני שהיו שמע מינה אמר רבא הלכתא

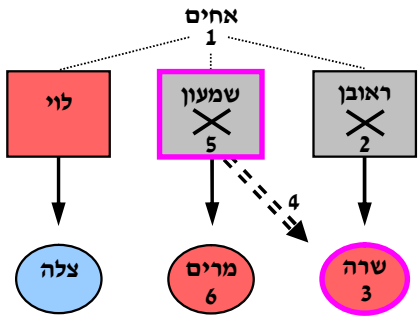
צרתה נמי **לא עבדה** ביה מעשה. תימה נהי דלא עבדה ביה מעשה מ"מ כיון דהממתנת מקורה ליה הוי צרתה כלרת עדוה וכיכי מדמה לה לממתנת דקריא למתין: **אלא** לאו ביבם **וקתני צרותיהן מותרות.** שמיאון עוקר לניטואין קמאי תימה למאי דס"ד השתא תקשה ליה סיפא דקתני כל שיכולה למאן ולא מיתה דעקרה ניטואין קמאי ממאן השתא ומתייבס נרתה דהכי פריך עלה לקמן ו"ל למאי דסלקא דעתך השתא מני למימר דמתני' בלישנא קמן שתמאן או בגדולה ולקמן לפריך עלה משום דבעי לאוקמי מתני' לפלוגי היא קטנה ומיתה קמן: **מאי** לאו למעוטי **צרת אילונית דשריא.** ול"ת תמאי לא פריך מיכה לעיל למאן דתמר נרת מחזיר גרושתו ולימא ליה מאי לאו למעוטי נרת מחזיר גרושתו דשרי ו"ל ללא משמע ליה למעוטי מזו היא ללא ניחא ליה דלילוניות דמיא לנתמא אפי מתיס דזו וזו מותרות לבעליהן תבל מחזיר גרושתו נאמרה

דף יב. **גזירה משום צרת בתו ממאנת** [71]

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **ולראובן בת קטנה ושמה, רחל.**
3. **והשיא ראובן את רחל בתו הקטנה למשה. ואחר כך גירש משה את רחל.**
   ובנישואין אלו יצאה רחל מרשות אביה.
4. **והלך שמעון ולקח את רחל הקטנה קידושין דרבנן.**
5. **ולשמעון עוד אשה מרים.**
6. **ומת שמעון בלי בנים. ושתי נשיו רחל ומרים (-5 2), נופלות לפני ראובן ליבום.**
   ומכיון שראובן אינו יכול ליבם את רחל **בתו** (2) נפטרת גם מרים (5) **צרת בתו**.

דף יב. **מתיב רב ששת, ג' אחים נשואין וכו'.** [72]

1. **ג' אחים הם, ראובן שמעון ולוי, שנשאו ג' נכריות** (שאינן קרובות זו לזו).
2. **ומת ראובן בלי בנים.**
3. **ואשתו** (שרה-3) **נופלת לפני אחיו** (שמעון ולוי) **ליבום.**
4. **ועשה שמעון מאמר בשרה יבמתו.**
5. **ומת גם שמעון בלי בנים.**
6. **ואשתו** (מרים-6) **ובעלת המאמר** (שרה-3) **נופלות לפני לוי** (אדום) **ליבום.**

הרי אלו חולצות ולא מתייבמות, לפי שזיקת שרה (3) באה מכח שני אחים (ראובן ושמעון- 2-5), שכל זמן שלא יבם שמעון את שרה (3), עדיין הזיקה של ראובן (2) עליה, וכשעשה בה שמעון מאמר, ניתוספה עליה אף הזיקה של שמעון, הלכך שתיהן חולצות ולא מתייבמות.

וקתני עלה זו (שרה-3) **היא צרת אשת אח** האסורה, **שאיסור נפילה** שנפלה שרה ב' פעמים **גרם לה** שלא תתייבם, **שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת** (איסור כזה), משום שלא תיתכן זיקה כפולה מן התורה, לפי שאין קידושי מאמר תופסים מן התורה.

מסורת הש"ס והגהות

גמ' 6) לעיל יח: וש"נ. **ב) [**לקמן קז:, **ג)** לקמן יג. קז:, **ד)** [לעיל ג: לקמן כ.], **ה)** [לקמן כל. ע"ס], **ו)** לקמן יח: לג:, **ז)** [בתוספתא לפנינו לא מצאתי רק בפרק ה דמכילתין תניא מכ"ל ג' אחין נשואין ג' נשים נכנסות ומת אחד מהן ועשה בה שני מאמר אחר מאמר ואחד מהן מת ועשה בה מאמר אחד ולא מתייבמות זו היא זרת בתו שם מאב ואחד מהן מת ועשה בה מאמר אחד ולא מתייבמות זו היא זרת בתו שם מאב שחולצת ולא מתייבמת דברי ר' יוסף], **תוס' ישנים ט)** תפר כאן ואילך ע"ל זרת ממאנת ואילך ע"ל ממאנת נמי לא הוה עדיף למיתני לכתובה לכיון דמיפטרה ממאנת שלא בפניה כו'.

מסורת הש"ס לירושלמי

כי מאנה ביבם כו'. עי' הל"ג. יג, ג. **א"ר אבי זרת איילונית כו'.** הל"ג. יג, ג. **אשר תלד פרט לאילונית כו'.** סט. ובולן **אם מתו כו'.** ג, ג. יג, ג. **כאן שהכיר בה.** הל"ג וסט.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתו או מיאנו או שמיאנו כו' נתגרשו לכוהנים מוכחים: **(ב)** רש"י ד"ה אלא לדידיה וכו' ומכח זיקוקין שלו נפלה לפניו להתייבם: **(ג)** ד"ה משום וכו' דפקע ליה זכותיה מינה: **(ד)** ד"ה זרת מילונית הל"ג עם ד"ה ומת בלא: **(ה)** ד"ה אלא מיאנו וכו' לרבה ממ"ל וא"כ מ"ה לעולם אימא וכו' לג לעיל הכ"ל וא"כ מ"ה לתוספתא תלד:

תורה אור השלם

א) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: [דברים כה, ו]

ב) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

תום' חד מקמאי

והלכתא צרת ממאנת [מותרת אפילו לזה] שמיאנה בו ולא גזרינן משום בתו ממאנת שאסורה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו והממאנת עצמה אסורה לזה שמיאנה בו ומותרת לאחיו כשמואל דאמר מיאנה לזה מותרת לזה: **גרסינן** בגדה פרק בנות כותים קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא [ימצא] סריס קטנה שמא תמצא אילונית ואקשינן כי תמצא אילונית מאי הוי והא מקח טעות הוא ואין כאן אסור אשת אח ואפי' גט לא בעיא דהא תנן וכולן אם נמצאו אילונית צרותיהן מותרות להתייבם ואם אילונית היתה צריכה גט מספק אמאי מותרת להתייבם ודלמא צרת צרה היא אלא לאו ש"מ דאילונית לא בעיא גט ועוד תניא בפ' הזורק כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אילונית תצא מזה ומזה שמא כיון דנמצאו הערות אילונית לאו צרת צרה היא כלל ומותרת להתייבם ותנן נמי התם הכונס יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: **אמר** רבא צרת בתו אילונית אפי' הכיר בה מותרת כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין צריכה גט מספק שמא יקפיד בה הבעל שמא לא יקפיד ואין לה כתובה דאוקי' ממונא בחזקת מריה וזו היא ששנינו הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה משמע הא גט בעיא כדדייקינן בפ' המדיר כנסה סתם אין לה כתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גט בעיא. והכי נמי איכא למימר גבי אילונית כתובה הוא דלית לה הא גט בעיא ועוד דקתני אילונית דומיא דשניה מה שניה צריכה גט אף אילונית שלא הכיר בה צריכה גט או מדרבנן או משום ספק שמא לא יקפיד הבעל בשעת קדושין ואע"פ שמקפיד עתה שנודע לו שהיא אילונית וכיון דצריכה גט אמרינן התם שמא תמצא אילונית והיא אשת

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ו מהל' יבום ופ"ה מהל' סנהדרין הל"ב סמ"ע אה"ע סימן קנב סעי' ז: **מז ב** ג מיי' פי"ג מהל' גירושין הלכה טז יז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף י"ג וסימן קנב סעיף יד: **מח** ד מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה ה סמג עשין נה טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג:

תום' ישנים

מיאנה בזה מותרת בזה. כלומר באחיו לפי שהמיאון עוקר הזיקה. וא"ת אף לאותן שמיאנה נמי תשתרי שהמיאון יעקור הקדושין מאחיו האשון ותהיה כמו נכרית בעלמא. וי"ל דטעמא משום דמשעת נפילה נראית כאשת אח דמכיון שנשנטרה לה ליצא ממנו ע"י מיאון נראית כאשת אחיו כדאמרינן לקמן מיאנה ביבם אסורה לאביו משום דמשעת נפילה נראית כאשת אח דמכיון שנשנטרה לה ליצא ממנו ע"י מיאון נראית כאשת אחיו ואינה אסורה רק משום גזרה משום צרת בתו ממאנת:

תום' חד מקמאי (המשך)

אחיו שלא במקום מצוה. ומתני' דהכא ודפרק הזורק לא קשה לרבה כלל דהא ס"ל לרבה דאפילו צרת בתו אילונית דהכיר בה בשעת קדושין ונשואין צרתה מותרת להתייבם אבל לרב אשי צרת אילונית שהכיר בה אפי' אשה בעלמא שאינה ערוה אסורה להתייבם ואזלא לעלמא בלא חליצה ומתני' דהכא ודפרק הזורק דאמר צרותיהן מותרת להתייבם דוקא נמצאו לאחר קדושין מפני שהוא מקח טעות ו) ולרבה ודאי כיון דנמצאו אילונית אין כאן קדושין כלל וא"כ קשיא ההיא דפ' בנות כותיים דאמר קטנה שמא תמצא איילונית והא אמרת דאין כאן קדושין כלל ואם נמצאת איילונית אין כאן איסור אשת אח ואי לאו מתני' דהכא ההיא דפ' הזורק ל"ק מידי דאיכא למימר (דלרבה) [דלרב אשי] נמי ספק מקח טעות הוא שמא לא יקפיד שמא לא יקפיד וחולצת ולא מתייבמת ומפני שהלכו צרותיהן ונשאו בלא חליצה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אבל מתני' הכא קתני נמצאו איילונית

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות יב.

א"ל תניתוה. מתרוייהו ליכי מהדר דקתני מתם כשרה ומתם פסולה מלמא היא מסורה ולרתה מותרת: **צרת ממאנת.** נפלו לפניו ג' יבמות מתם אחד גדולה וקטנה ומיאנה זו הקטנה לרתה מסורה: **למאן אסורה.** מילימא אף לעצמה היא גופה מותרת לזה: **אלא לדידיה.** ליפסי שמיאנה זו מסורה דמיאון עקר ליה לזיקה וקמי עלויה בתמתם אח וע"ת מיאון ניעולין קמאי עקר והכי היא נכריה אצלו ומותרת לו גזירה לרבון היא הואיל ולא מיאנה בראשון ומכח ניעולין (ג) נפלה להתייבם נרמית בתמתם אחיו והכי אמרי לקמן מעשה נפילה נרמית בתמתם כללתו כו' והא דשמואל בפ' ג"ש (לקמן דף קז:): **משום צרת בתו ממאנת.** דאמי לעיכוב לרת בתו קטנה שנפלה לו לייבום ומיאנה זו דלמדינן ניעולין קמאי קא עקרא ואין זו צרת ערוה וה"ד מיאון בנתו הואיל והוה קיים לאין מיאון בלא בימומה שלא קיבל אביה קידושיה מספתא לה בימומה אמיי הואי כדתנן בפרק ג"ש קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא

שלש נשים משמשות במוך. פי' הקונטרס מוכר לצמר גפן אבל שאר נשים מוכר מוסס הסמתא זרע מע"ג ללא מיפקדה אפריה ורביה וכן משמע בגמ' (דף יג. ושם) דתנן בפ' כל היד המרבה לבדוק בנשים מוצאות בתשיש תקלץ ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בנות הרגשה נינהו משמע דמי הוו בנות הרגשה הוי מכור ומיהו מצינו לפרש דלאו בנות הרגשה נינהו וכ"ת תומר מיכוס הרגשה נינהו דלפני תשמיש ודאי מכור ליתן סם מוך דמין דרך תשמיש כך והכי הוה כמטיל זרע על העשב ועל המגיש כמטיל על המוך אבל סם טומנת מוך אחר תשמיש אין נראה לומר דהאי גברא כי מורחים משמע מידי דהוה לקטנה ומילונית דלא אימסרו בתשמיש משום דלאו בנות בנים נינהו והשתא שנותנת אע"ג מוך לא הוכרה להסמתא זרע כיון דלא מיפקדה אפריה ורביה ומשמשות במוך דקתני:

הכא היינו צריכות לשמע במוך:

שמא תעשה עוברה סנדל. פירש בקונטרס דכשהיא מתעברת ומוזחת ומתעברת לוחק הסחל את מציהו ופותח לוהו והא דתמר והא דשמא (נדה דף סו.) לאו לשמא מתעברת ומוזחת ע"ל דהיינו דוקא בן קיימא וכ"ת מפרש דסנדל הוא כשהשמא מתעברת תמוהים אם משמשת גלא מוך ונכנס השכבת זרע בין שני הולדות ודוחק לוחק ושוהא את הסחל סנדל וכן משמע בהשפלת (שם דף כה:) דבעיבור אחד הוי דקאמרינן ושמה הוזכר סנדל והלא אין עמו ולד ומשני מי לתחילד נקבה בהדיה ר"ע כד"ע דתחילד זכר בהדיה מהו דתימא הואיל ואמר רבי ינחק אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ומהשתי זכר הא נמי זכר הוא קמ"ל דימור שניסח הזריעו בבת אחת ואם סנדל בשני עיבורים למה ה"ל למימר מהשתי זכר הא נמי זכר ולמה לי נמי למימר שניסח הזריעו בבת אחת[ז]: **שמא** תתעבר ותמות. ולא ניצי לשנויי דנקט שמא תמות משום דאיכא ולמי מתה אלא כשילדה בקטנות אבל ילדה בגדלות אע"פ שמתעברת בקטנות פעמים מיה ולא משכחת תמותה ממנה אי ילדה בקטנות ולמי מתה ומי ילדה בגדלות שוב מיה יכולה למתן משום דבריית בדב ניצי לא מיפקגא מידי בעיבור אחת י"ג בין ילדה בקטנות ושוב לא משתברת ליה שתגדלה בילדה בקטנות מיתה אלא העיבור ושוב למתרת כרבה בר ליוחי דכל תוך הזמן היא מתה ושוברה מת: **אחר** הזמן הזה היא חיה ושוברה חי. ואומר ר"י לתין לפרש אחר הזמן אחר שנת י"ג ויום א' לפילו בלא הפחת ג' שעות לד"ע מצינו תמותו ממתנת דעד כוך שנותיה יכולה למתן אם לא הפילה ג' שעות ל"ד אין מוסיפין אחת שנה ויום אחד ופילו למאי דפסקי' התם בפ' יוצא דופן (נדה דף מו.) למוסיפין היכא דאבעל אחר זמן דהוה ליה מפילה לתוריית אלא כשהפילה ג' שעות אחרי ולא אם אינה מפילה לתוריית אלא כשהפילה ג' שעות ולא אם אינה מפילה לתוריית אלא כשהפילה ג' שעות אחר זמן וכן נמצא בירושלמי דתני טעמא דרבה בר ליוחי בשנת י"ג ויום א' לפילו בלא הפחת ג' שעות ל"ד מצינו תמותו ממתנת דעד כוך שנותיה יכולה למתן אם לא הפילה ג' שעות ל"ד אין מוסיפין אחת שנה ויום אחד ופילו למאי דפסקי' התם בפ' יוצא דופן (נדה דף מו.) למוסיפין היכא דאבעל אחר זמן דהוה לי

יב ע"ב

הלכתא - להלכה הדין הוא ש**צרת אילונית מותרת** להתייבם, [ולא כדברי רב אסי], **ואפילו** אם **הכיר בה** בעלה שהיא אילונית, מותרת להתייבם, [והטעם (כפי שלמדנו לעיל ח, ב), לפי שלא אסרה התורה צרת ערוה אלא במקום מצוה, ולכן אילונית שאינה ראויה ללדת, הרי היא כלל לא נופלת לפניו לייבום, ונמצא שהיא ערוה שלא במקום מצוה, ולכן צרתה מותרת. רש"י].

הגמרא מביאה עוד להלכה:

כי אתא [כשהגיע] **רבין** מארץ ישראל לבבל **אמר** בשם **רבי יוחנן, אחת צרת ממאנת, ואחת צרת אילונית, ואחת צרת מחזיר גרושתו,** [שלשה המקרים שלמדנו], **כולן מותרות להתייבם.**

הגמרא עוברת להלכה אחרת:

תני רב ביבי קמיה דרב נחמן - רב ביבי למד ברייתא לפני רב נחמן, **שלש נשים** יש ש**משמשות במוך** - מותרות לתת מוך (חתיכת בד או צמר גפן וכדו') במקום התשמיש כדי שלא יתעברו, ואלו הן: **קטנה, מעוברת, ומניקה,** והטעם: כיון ש**קטנה** יש לחשוש **שמא תתעבר ושמא תמות** מחמת העיבור, ו**מעוברת** יש לחשוש **שמא** תחזור ותתעבר, ותדחק העובר השני את הראשון ו**תעשה עוברה סנדל** - תקלקל את צורתו [כדג סנדל שאין לו צורת פנים. רש"י], ו**מניקה** יש לחשוש **שמא** תתעבר ותתקלקל חלבה ו**תגמול** - ותפסיק להניק את **בנה וימות.** הגמרא מבארת: **ואיזו היא קטנה** - מאיזה גיל יש לחשוש לגבי קטנה שמא תתעבר ותמות? אומרת הגמרא: **מבת אחת עשרה שנה ויום אחד** ו**עד בת שתים עשרה שנה ויום אחד** [שנה אחת], אבל **פחות מכאן**, כיון שאינה מתעברת, **ויתר על כן**, כיון שלא תמות אם היא תתעבר, הרי היא **משמשת כדרכה** בלי מוך **והולכת**, כיון שאין מה לחשוש, **דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו** [הקטנה, המעוברת, והמינקת], כיון שאין דרכם של נשים אלו להתעבר, לכן **משמשת כדרכה והולכת,** ואין להתיר להשתמש במוך, **ומן השמים ירחמו** שלא יתעברו, **משום שנאמר** (תהלים קטז, ו) **"שמר פתאים ה'"** [שומר ה' את ההולכים בדרכיו].

הגמרא מדייקת:

מדקאמר - ממה שכתבה הברייתא לגבי קטנה שיש לחשוש **"שמא** [אולי] **תתעבר ושמא** [אולי] **תמות",** **מכלל -** משמע מהלשון **דאיכא קטנה דמיעברא ולא מתה** - שיכול להיות גם מציאות שהקטנה [בת אחת עשרה ויום] תתעבר ולא תמות! **אם כן** לפי זה **מצינו -** נמצא שיכול להיות מקרה ש**חמותו ממאנת -** שחמותו של אדם תהיה עדיין קטנה, ותוכל למאן בבעלה! [כגון שילדה הקטנה בת (בתוך שנת הי"ב), ולאחר מכן קידש אחד את הבת (כשהיא תינוקת, שקידושיה חלים מן התורה), נמצא שהקטנה (האמה של הבת) נעשית חמותו (ציור 73)],

לפי זה קשה: **והרי תנן -** למדנו במשנה (לעיל ב, ב) **"אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו -** כיון שכבר ילדו, ואין האילונית או הקטנה יכולה ללדת! מוכח שאם תתעבר ודאי תמות!

מתרצת הגמרא:

באמת קטנה שמתעברת ודאי תמות, ו**אימא -** ויש לתקן את הברייתא ולומר **שמא תתעבר ותמות** - שודאי תמות, [ולא שמא תמות], **כדאמר רבה בר ליואי, גבול יש לה** לקטנה מתי היא יכולה להתעבר: **קודם הזמן הזה -** לפני גיל אחת עשרה ויום אחד **אינה מתעברת כל עיקר, תוך הזמן הזה -** מאחת עשרה ויום אחד עד שתים עשרה ויום אחד, **היא** יכולה להתעבר, אבל היא **מתה** וגם **עוברה מת, ולאחר זמן הזה -** משתים עשרה ויום אחד, אם היא תתעבר, **היא חיה ועוברה חי**. מוכח שלא שייך לגבי חמותו שתמאן. כיון שאין הקטנה יכולה ללדת ולחיות.

הגמרא מקשה:

איני - וכי אפשר לומר כך? **והא תני** [למד] **רבה בר שמואל** ברייתא [על המשנה], מה הטעם ש**אי אתה יכול לומר בחמותו ואם חמותו ואם חמיו שנמצאו אילונית או שמיאנו**, מפני **שכבר ילדו.** ומלשון הברייתא משמע שכל הטעם הוא משום שכבר ילדו, אפילו שהיא קטנה, ולא משום שכבר גדלו, ומוכח מכאן שקטנה כן יכולה ללדת, שאם לא כן מדוע לא כתבה הברייתא שכבר גדלו?

מתרצת הגמרא:

אלא לעולם באמת קטנה יכולה ללדת, וגורסים בברייתא כפי שכתבנו בתחילה **"שמא תתעבר ושמא תמות**, - שחוששים שמא תמות, ולא שודאי תמות, [ולכן משמשת במוך], **ואלא קשיא הך -** קשה מה ששאלנו, אם כן יכול להיות מציאות שחמותו קטנה תמאן! מתרצת הגמרא: **אמר רב ספרא, בנים הם כסימנים** - קטנה שיולדת, הרי זה כאילו הביאה סימני גדלות [שתי שערות], ונחשבת כגדולה, ולכן אין היא יכולה למאן. (ועי' תוס').

ואית דאמרי - ויש אומרים ש**בנים עדיפי -** עדיף יותר **מסימנים.**

הגמרא שואלת:

למאי נפקא מינה - מה ההבדל אם בנים כסימנים או עדיף מסימנים, הרי בשניהם נחשבת כגדולה! מתרצת הגמרא: היש אומרים סוברים **דאפילו לפי רבי יהודה דאמר** (במסכת נדה נב, א) לגבי יתומה קטנה, שיכולה למאן [אף שהביאה שתי שערות] **עד שירבה השחור** (מרוב שערות), מכל מקום כאן **בבנים,** אם היא ילדה **מודה** רבי יהודה שנחשבת כגדולה [דבנים עדיף מסימנים] ואינה ממאנת.

יב: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

עין משפט נר מצוה

מט א מיי׳ פ״ו מהל׳ יבום והלכה כ כפ״ו טוש״ע אה״ע סימן קנב ס״ח וסי׳ קנג סעיף ט:

נ ב מיי׳ פ״ג מהל׳ אישות הלכה ט סמג עשין כ טוש״ע אה״ע סימן קנה סעיף יב:

תום׳ ישנים

צרת אילונית מותרת ואפי׳ אילו הכיר בה ואפילו צרת בתו. דכיון דלאו בת יבום היא הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא:

תום׳ חד מקמאי

דרבא ההיא שמא תמצא איילונית דלמפטר צרתה קאמר כלומר שמא תמצא אילונית ותלך צרתה לעלמא ביבום זה ושמא תמצא אילונית ואינה פוטרת צרתה (אמר רבא הלכתא צרת אילונית מותרת) וכיוצא בזה אמר רבה בפ׳ האשה הא דאמרו רבנן דיקת שני יבמין מחלץ (חלצה) יבומי לא מייבמי גזרה משום שתי יבמות הבאות מבית אחד. לא תימא ה״מ היכא דאיכא צרה דאיכא למיגזר משום צרה (דהא) הכא ליכא צרה מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה: **אמר** רבא הלכתא צרת אילונית מותרת ואפי׳ הכיר בה ואפי׳ צרת בתו אילונית טעמא דמילתא דכיון דלא רמייה כלל ליבום אחד מן האחים הו״ל כצרת ערוה שלא במקום מצוה משא״כ בצרת עריות דמתני׳ וצרת אשת אחיו שלא היה בעולמו שאם לזה שאינה ערוה אינה ראויה ראויה היא לאחים אבל אילונית אינה ראויה לא׳ מן האחים וקי״ל כרבא כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין ונמצאת איילונית לאחר קדושין ומקפיד בה בעלה צריכה גט מספק או מדרבנן ויוצאים שלא בכתובה דאוקי ממונא בחזקת מאריה הרב אלפס כתב מילתא דרב זביד דאמר אין בנים בלא סימנים ולכאורה נראה דרב זביד ס״ל (אין בתוך) (דתוך) זמן כלאחר זמן וכן פרש״י ז״ל ואנן ק״ל תוך זמן כלפני זמן משום הכי אית לן לפרש דאמאי דתני רבה בר שמואל קאי ובלאחר זמן וה״ק לעולם שמא תתעבר ותמות שאין קטנה יולדת והא דתני רבה בר שמואל שכבר ילדו ולא קתני שכבר הגדילו דאתא לאשמועינן אפי׳ למ״ד אין חרושתין שמא נשרו משום צער לידה חיישינן ולפיכך תלה הטעם בלידה ולא תלה הטעם בגדלות דמשום לידה הוא דחיישינן שמא נשרו ואי לאו לידה אע״פ שהגיעה לכלל שנותיה איכא מ״ד אין חרושתין שמא נשרו אבל בלידה לכ״ע חיישינן משום צער לידה והיה דפרק אלו נערות דפריך התם ומי מעברא והא תני רב ביבי וכו׳ משמע התם דלא מעברא והכא אסיק׳ שמא תתעבר ושמא תמות ורקשיין אהדדי ולמאי דפרישׁ איכא למימר (דהתם איכא למימר) דהתם אליבא דרב זביד קא פריך דס״ל שמא תתעבר ותמות

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ ב) כתובות לט. לקמן ק: נדה מה. מדרש לה: [תוס׳ נדה פ״כ]. **ג)** כתובות לו. ב״ב קט. נדה נב. טוען כו:, רש״י **ג)** ל״ל ממיו, **תום׳ ד)** [וע״ע תוס׳ נדה כה: ד״ה קמ״ל].

מסורת הש״ס לירושלמי

שנאמר שומר פתאים ה׳. ע״ל תרומות ס, ג. תוך הזמן הזה בו׳. הל״כ. עי׳ פסחים ח, ג. סוטה ב, ג. לה׳ יהודה דאמר בו׳. הל״ג:

הגהות הב״ח

(ב) רש״י ד״ה ואיזו היא קטנה הלמויה:

תורה אור השלם

א) שֹׁמֵר פְּתָאִים יְיָ דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ:
[תהלים קטז, ו]

תום׳ חד מקמאי (המשך)

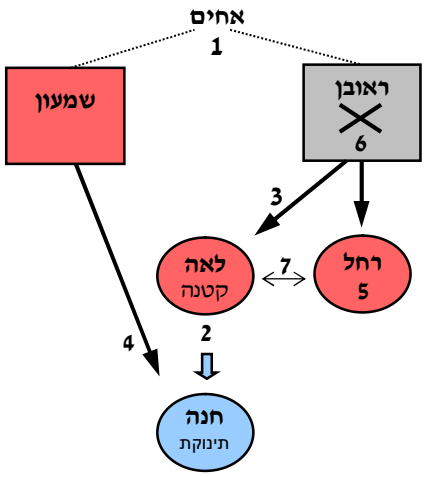
דקטנה לא מעברא ואיכא לפרושי נמי ההיא דפ׳ [אלו] נערות דאליבא דרבנן קא פריך דאמר אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת וס״ל לרבנן דקטנה לא מעברא. א״נ אליבא דרב ספרא והכי קאמר בנים הרי הן כסימנים בשעת עבורה קאמר להכי פריך ליה התם כיון דבשעת עבורה ה״ל כסימנים אישתכח דבשעת לידה הרי היא בוגרת שהרי אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים וא״כ מאי קא מבעיא ליה יש בוגרת בקבר והרי קודם שמתה היתה בוגרת. מ״מ לא מפרשה מילתא דרב זביד לדעת הרב אלפסי אלא כדפרישׁ וכן נראה שפירש הראב״ד ז״ל ואיכא לעיוני דרב זביד גופיה אם בדקה קודם לידה ולא הביאה ולאחר לידה ולא הביאה אי אמרינן דבההיא פורתא דבשעת לידה הביאה סימנין ונשרו ומיהו אליבא דהללו דחרושין שמא נשרו אפי׳ בלא בנים כ״ש בבנים. ו) ולמ״ד אין חרושין בעלמא הכא משום צער לידה חרושין שמא בההיא פורתא הביאה סימנים ונשרו דאלת״ה למ״ד אין חרושין שמא נשרו מצינו. ושמא אם בדיקנא קודם לידה ולאחר לידה ולא הביאה. ואי אמרינן אין בנים בלא סימן לגבי חליצה דלמא לגבי מיאון אמרינן לחומרא שאינה ממאנת אבל לקולא שלא תחלוץ לא. ומסתברא מדקאמר חיישינן אלמא לחומרא קאמר שלא תמאן ולא לקולא שתחלוץ דכאמרינן בפ׳ יוצא דופן מכלל דלמ״ד חיישינן חלצ׳ והא חיישינן בעלמא קא׳: כי אתא רבין אר״י א׳ צרת ממאנת וא׳ צרת אילונית וא׳ צרת

ו) נראה דצ״ל אבל למ״ד וכו׳ ונשרו לאלתר מצינו

שלש נשים משמשות במוך. פי׳ הקונטרס מוכ לצמר גפן שאר נשים לסכך מקום שמשמש ואע״ג דלא מיפקדה אפריה ורגיה וכן משמע בגמ׳ (דף יג. ושם) דתנן בפ׳ כל היד המרבה לבדוק בנשים משמשת בחמשה מקנים ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בעות הרגשה נינהו משמע דאי הוו בעות הרגשה הוי מקור ומיהו מצינו לפרש דלאו בעות מיקור הרגשה נינהו ור״ת אומר דלפני משמש ולאי מקור ליתן שם מוך לתין דרך משמיש כך והרי הוא כמטיל זרע על העיטי ועל המשמיש כמטיל על המוך אבל שם נותנת מוך אחר משמיש אין נראה לפסול דאי הוה גברא כי מורמיה משמש מידי הוה לקטנה ולאילונית דלא מיתסרו משמיש משום דלאו בעות בשיס נינהו ואפשר שנותנת שם כ״כ מוך לא הוסיפה להשמיש זרע כיון דלא מיפקדה אפריה ורגיה ומשמשת במוך דקתני הכא היינו לריכות לשמש במוך:

שמא תעשה עוברה סנדל. פירש בקונטרס דכשהיא מתעברת ומוזכת ומתעברת דוחק השחל את מציונו ופופא לוכתו והא דשמר בשמשלת (נדה דף מ.) לתין שפה מתעברת ומוזכת ומתעברת ל״ל דהיינו דוקא בן קיימא ור״ת מפרש דסנדל הוא כשהשה מתעברת תמוימה שם משמשת בלא מוך ונכנס השכבת זרע בין שני הולדות ודוחק לומס ועומד את השחל סנדל וכן משמע בשמשלת (שם דף מ.:) דבעיבול אחד הוי דקאמרינן ולמה הוזכר סנדל והלא אין סנדל בלא מוך אלא לומר שנ

דף יב: **<u>מכלל דאיכא קטנה דמיעברא..</u>**
<u>מצינו חמותו ממאנת</u> [73]

דהיינו:

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **לאה קטנה בתוך שנת הי"ב, שילדה את חנה - אם ובת קטנה.**
3. **ויקח ראובן את לאה לאשה.**
4. **ושמעון לקח את חנה (התינוקת) לאשה** (נמצא שלאה חמותו של שמעון).
5. **ולראובן עוד אשה, רחל.**
6. **ומת ראובן בלי בנים.**

ולפי הברייתא שקטנה יולדת (בתוך שנת הי"ב), אם כן נמצא שחמותו (לאה) יכולה למאן, וצרתה רחל (5) תהיה מותרת להתייבם לשמעון.

יג ע"א

הגמרא מביאה עוד תירוץ:

ורב זביד אמר לעולם אין בנים כסימנים, [וקטנה שלא הביאה סימנים בפועל, נחשבת כקטנה], ומה הטעם שקטנה שילדה אינה ממאנת, משום ש**אין בנים בלא סימנים,** ואם היא ילדה ודאי הביאה סימנים [שתי שערות], שאין מציאות שאשה תלד ואין לה סימנים, ולכן נחשבת כגדולה, [ואפילו שהיא עדיין לפני גיל שתים עשרה].

שואלת הגמרא:

ונבדוק - הרי אפשר לבדוק אם הביאה סימנים [שתי שערות]? מתרצת הגמרא: אי אפשר לבדוק, כיון ד**חיישינן שמא** [אולי] **נשרו** השערות.

שואלת הגמרא:

הרי נחלקו (במסכת נדה מו, א) אם חוששים לנשרו, ואם כן **הניחא -** [תירוץ זה טוב] **לפי ה**מאן דאמר **שחוששין** [לשמא נשרו], **אלא למאן דאמר ש**אין **חוששים** [לשמא נשרו], **מאי איכא למימר -** מה אפשר לומר? מדוע שלא נבדוק!

מתרצת הגמרא:

אפילו לפי המאן דאמר **ש**אין **חוששין**, מכל מקום כאן כיון שילדה, **משום** [בגלל] **צער לידה חיישינן -** כן חוששים לשמא נשרו, ונמצא שהיא גדולה, ולכן אינה יכולה למאן.

למדנו במשנה (ב, ב): חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום, **כיצד פוטרות צרותיהן וכו'.** הגמרא מבררת: **מנהני מילי -** מאיפה לומדים שצרת ערוה פוטרת גם את צרתה? [דהיינו שאם נשאת הצרה לאחיו השני, ולו אשה אחרת, ומת, שגם האשה השניה (צרתה) פטורה (ציור 74)], **אמר רב יהודה, דאמר קרא -** כתוב בפסוק (ויקרא יח, יח) "ואשה אל אחותה לא תקח **לצרר** לגלות ערוה", ממה שכתבה התורה "לצרר" בלשון רבים [ולא "לצור"], מכאן דורשים ש**התורה ריבתה צרות הרבה -** שאף צרת צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום.

רב אשי אמר צרת צרתה לא צריך פסוק, אלא **סברא היא** שפטורה מן החליצה ומן היבום [כמו הצרה], שהרי **צרה מאי טעמא אסירא -** מה הטעם שצרת ערוה אסורה ליבם? **דבמקום ערוה קיימא** - כיון שהיא נופלת יחד עם הערוה, [וכתיב "לצרר"], לכן דינה כערוה ואסורה להתייבם, אם כן **צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא -** גם צרת צרתה יש לאוסרה כיון שהיא נופלת עכשיו יחד עם צרת הערוה, דינה כערוה.

למדנו בהמשך המשנה:

אם מתו או מיאנו וכו' צרותיהן מותרות, **כיצד, אם מתו הן וכו' -** דהיינו שאם מתה או נתגרשה הערוה, ואחר כך מת אחיו, צרתה מותרת.

הגמרא מדייקת מהמשנה, משמע שצרתה מותרת **ואפילו** שהן היו בתחילה צרות זו לזו, [כלומר, שהיו נשואות לאחיו יחד באותו זמן], דהיינו **שכנס** [נשא] אחיו את הצרה עם הערוה, **ורק לבסוף גירש** את הערוה, בכל זאת צרתה מותרת, כיון שבשעה שמת אחיו כבר לא היתה הערוה נשואה לו, ולא היו עוד צרות זו לזו.

הגמרא מקשה:

ורמינהו - למדנו במשנה לקמן (ל, א), **שלשה אחים** [כגון, ראובן שמעון ולוי] (ציור 75), **שנים מהן** [שמעון ולוי] היו **נשואות לשתי אחיות** [רחל ולאה], **ואחד** [ראובן] היה **נשוי** לאשה **נכרית** [שאינה אחות], **גירש אחד מבעלי ה'אחיות** [כגון שמעון] את **אשתו** [רחל], **ואחר כך מת** [האח ראובן] **הנשוי לנכרית** בלי בנים, ואשתו הנכרית נופלת לפני אחיו לייבום, **וכנסה המגרש -** והלך שמעון (המגרש) וייבם את הנכרית, **ומת** גם שמעון בלי בנים, ושוב נופלת הנכרית לפני לוי [שנשוי ללאה], הרי הדין כיון שמעולם לא היתה הנכרית צרת אחות אשתו [שהרי גירש שמעון את רחל לפני שייבם את הנכרית], לכן מותרת היא להתייבם, **וזו היא שאמרו** במשנה **שאם מתו או נתגרשו** העריות, **צרותיהן מותרות,** מדייקת הגמרא: **טעמא -** משמע מכאן שרק משום **דגירש** שמעון תחילה את אשתו [רחל] הערוה, **ואחר כך כנס** את הנכרית, [ונמצא שרחל והנכרית לא היו מעולם צרות זו לזו], לכן מותרת הנכרית להתייבם, **אבל** אם **כנס** שמעון את הנכרית כשעדיין היה נשוי לרחל [ונעשו צרות זו לזו], **ואחר כך גירש** את רחל הערוה, **לא** תהיה הנכרית מותרת להתייבם, [אף על גב שבשעה שהיא נופלת לייבום אין הם צרות זו לזו]. וקשה על משנתינו!

מתרצת הגמרא:

אמר רבי ירמיה, תברא - אכן יש סתירה בין המשניות, **ומי ששנה** [כתב] משנה **זו, לא שנה** [כתב] **זו,** ומחלוקת תנאים הוא, **והאי תנא -** התנא של משנתינו **סבר שמיתה מפלת** לייבום, דהיינו שבשעת מיתת האח חל מצות ייבום, ולכן אם בשעת מיתת האח לא היו צרות זו לזו, מותרת צרתה להתייבם, **והאי תנא -** התנא של המשנה לקמן **סבר שנשואין הראשונים מפילים** לייבום, דהיינו ששעת הנישואין קובע את דין הייבום, ולכן אם בשעת הנישואין היו צרות זו לזו, אף שבשעת מיתה אין הם צרות זו לזו, אסורה צרתה להתייבם משום צרת ערוה.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף:

רבא אמר, לעולם אין כאן מחלוקת תנאים, **וחד תנא הוא -** תנא אחד למד את שתי המשניות, ולעולם [כנס ולבסוף גירש,] צרתה מותרת, כיון שבשעת מיתה לא היו צרות זו לזו, ואם כן מדוע כתב התנא את המשנה השניה של גירש ולבסוף כנס, הרי פשוט שצרתה מותרת, כיון שלא היו מעולם צרות זו לזו, אלא **ו"זו ואין צריך לומר**

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** לעיל ג:, **ג)** נקמן ב:, **ג)** [ל"ל **את אשתו**], **ד)** [נקמן ג:]ג, **ה)** [שבת נב: ופ"ג ועי' תוס' כתובות עה: ד"ה תנבלן], **ו)** [שם עירובין עו. ר"ה נב: נג. כתובות נח. סוטה ג:], **ז)** [נקמן קז:]ג, **ח)** נקמן קו. קידושין מה. ע"ש, **ט)** לעיל יב. נקמן קז:, **י)** [לעיל ג: י.]ג, **כ)** [לעיל ט.] נקמן כז. עדיות פ"ד מ"ח, **ל)** רש"י ג"ע בתרא, **מ)** לעיל ח ע"ח.

מסורת הש"ס לירושלמי

התורה ריבתה צרות הרבה. הל"ת. **ואפי' כנס לבסוף גירש.** עי' ג, ג. ת. **ותמאן השתא ותייבם.** עי' הל"ב. יג, ג. ב"ש מתירין הצרות בו', ג, ג:

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה וכנסה וכו' עד זה הרגשתם להוית לה נרמ: **(ב)** ד"ה למאמרו וכו' בפ' ר"ג לעניכם: **(ג)** ד"ה הכל נמי וכו' ליבם ותוספכה נמקן פו: **(ד)** ד"ה שם וכו' שהן נכריס אצל זה: **(ה)** ד"ה אמו וכו' ואמות אביו ואמות אחיו: **(ו)** תוס' ד"ה וכי זכיר וכו' ומיהו זימנין מיתפ מלפניו:

גליון הש"ס

גמ' **רב אשי אמר סברא היא.** עי' לעיל דף ב ע"ש תד"ה עד שוף: שם **נשואין הראשונים מפילים.** לקמן דף פד ע"ב: שם **ה"נ משעת נפילה.** עיין לקמן דף כט ע"ש תד"ה מי כרבי מלעזר:

תורה אור השלם

א) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לְצָרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ:
[ויקרא יח, יח]

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כג טוש"ע אה"ע סימן קנב סעי' ז:
נב ב מיי' שם הלכה יג טוש"ע אה"ע שם סעיף ב:

תום' חד מקמאי

מחזיר גרושתו כולן מותרות: **מתני'** ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין להכונה דנבעלה לפסול לה דכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר [היא] בתרומת הקדשים לא תאכל כגון שנבעלה לזר אצלה פסלה לתרומה ולהכונה מק"ו דגרושה דמותרת בתרומה אסורה להכונה זו שאסורה [בתרומה] אינו דין שאסורה בכהונה והכי א"ר בפ' אלמנה לכהן גדול והתם אסיק' דזר אצלו מעיקרא בעי' לאפוקי מחזיר גרושתו דלאו זר מעיקרא הוא ולא פסלה לא לתרומה ולא להכונה דהא פסול כהונה מתרומה קאתי אבל בחייבי כריתות אע"ג דלאו זר מעיקרא הוה פסלה לתרומה ולהכונה מק"ו וה"נ אמרינן בשלהי פרקין נהי נמי דעשו והא"ר יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ומאי מפסלא. **ז)** והלכה כב"ה נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי דאתי בק"ו מאלמנה ולא פריך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת כדפריך בהא שמעתתא גבי מחזיר גרושתו וש"מ דבחייבי כריתות היא עצמה מתחללת ואע"ג דלאו זר מעיקרא הוא:

ז) נראה דצ"ל ומאי מפסלא אפי' אם הלכה כב"ה.

(ו) **רב** זביד אמר אין בנים בלא סימנים. פ' יוסף דופן (לקמן דף מו.) אומר כ"י לגרוך לפרש דאין עיכור בנים של קיימת מלוי להיות בלא סימנים ומיהו זמנין אמו מדפרין ומיבדוק וכן בלא בן ט"ז אין מוסמין מאי מיכא למימר ומה אין בנים כלל בלא סימנים ולאי נמרו וגם לשון מוסמין נמי משמע לגיכא בלא משמע בעלמא ובלא שולאי נמרו ומשום בלא שכיח עיכור בלא סימנים לא מצינו מעומו מעמת מוסמים לסימנים כלמסיק ומזל ולכאי קלמר נמי רבה בר ליולי תוך הזמן הזה היא מעה ועוברה מע"פ דפעמים היה כיון בלא שכיח ובגרייתא דלא בינ דנקט שמע מעת בשליל המיעוט ומע"ג דרבה בר ליולי לא עה למימר בלא שכיח מיעוטא ול"ת ומנין לו לגמרא דלא זביד לא בעי למימר לאין בנים כלל בלא סימנים כדמשמע במילתיה ול"ל דאם אין בנים כלל בלא סימנים גם למ"ב למי מעה לפלוגי מלכך אפילו לילדיה נמי אין בנים כלל בלא סימנים כמו לכך אפילו בלא מעה למימר לאין הבנים סימן גדלות בלא השערות וכי ליכא שערות גם מחזקין לה ולאי גדולה ולהכי פריך ולבסוף ומאי מוסמין שמע מינה ומוסמין לה בספק גדולה לענין מליזה וקדושין לחולייתא ולענין עונין ומילי טוהר ובקונטרס פי' דבבר רב זביד למוך הזמן כלאחר הזמן בלא כהלכתא גרסה לר"י דבעלמא מודה רב זביד למוך הזמן כלפני הזמן ומהי הכא לע"י בנים מבניו לסימנים כמילו בס לאחר זמן כלפרישית נמי לרב אפילו: **משום** צער לידה חיישינן. ול"ת כיון לאין בנים בלא סימנים משעת העיבור נבדוק קמי לידה ואי ליכא סימנין ליכא למימר שמא נפלו לבתר לידה גם בלא סימנים קאמר הוי אמי שפיר הא דנקט צער לידה ולא היינו לריכים לומר משום צער עיבור מיבעיא לבל אי אפשר לומר כן ול"ל לא הוי משני מידי לרבה בר ליולי: **מתה** בתו או נתגרשה. הא בלא נקט מיבעי ליה שנמלאת מילונית משום דמתני' אתא לאשמועינן אפילו בנם ולבסוף גירש ומיבעי ליה אי שנמלאת מילונית אין שום מדום דבטלו להו קידושי קמלי וכך לי בנם ולבסוף מיבעי ליה כמו מיבעי ליה בנם ול"ל משום דנקט קמלי אתאת מכל הערעות הללו אמר לידה להכי נקט צער לידה וה"ה דאי נקט צער לידה ולא נקט עיבור לא הוה ידעינן דאתי לידה מעיבור ומיבעי ליה לאשמועינן דאפילו בלא עיבור ולא נקט צער לידה ולבסוף גירש ונשא אחר ונתעברה ממנו ויולדת לתוך ט' לבן ולבסוף גירשה

זו" קתני - כלומר כך דרכה של התנאים לכתוב תחילה את הדין שיש בו חידוש הגדול, ואחר כך משמיע גם את המשנה הפשוטה.

למדנו בהמשך המשנה:

"**וכל שיכולה** [הערוה הקטנה] **למאן** ולא מיאנה, צרתה חולצת ולא מתייבמת", כיון שאין נישואיה של הקטנה אלא מדרבנן, לכן צרתה צריכה חליצה.

הגמרא מקשה:

ותמאן השתא - תמאן [הערוה] הקטנה עכשיו לאחר מיתת הבעל, ותעקור את קידושיה למפרע, ונמצא שלא היתה הערוה אשתו מעולם, **ותתייבם** - וכך תוכל צרתה להתייבם! הגמרא מסיקה, מכיון שהמשנה לא כתבה כך, **לימא מסייעא ליה** - יש מכאן ראיה **לרבי אושעיא, דאמר רבי אושעיא** לגבי קטנה שנפלה לייבום, שאין הקטנה **ממאנת** אלא רק **למאמרו** - שאם היבם עשה בה מאמר [שקידש אותה], יכולה הקטנה למאן בו, ואינה צריכה גט למאמרו, אבל **ואינה ממאנת לזיקתו** - אין היא יכולה למאן בבעלה הראשון לאחר שמת ולעקור את הקידושין הראשונים.

דוחה הגמרא:

לא - אין מכאן ראיה, ולעולם קטנה יכולה למאן אף בזיקתה [בבעלה הראשון], והטעם [במשנה] שאין היבמה ממאנת, כיון ד**צרת ערוה שאני** [שונה] - דגזרו חכמים בקטנה שהיא צרת ערוה משום מרעית עין, כיון שעד עכשיו היתה נשואה לו והיתה צרת ערוה, לכן אף אם תמאן עכשיו ותעקור נישואיה למפרע, מכל מקום גזרו בו חכמים כדי שלא יטעו אנשים לומר שצרת ערוה מותרת.

וכמו **דתני** [שלמד] בברייתא **רמי בר יחזקאל**, יתומה קטנה ש**מיאנה בבעל**, כיון שנעקרו ונתבטלו קידושיה הראשונים, מותרת היא להנשא **לאביו** של בעלה, ואינה נקראת "כלתו" [אלא דינה כמפותה. רש"י], אבל אם מיאנה **ביבם** [לאחר מיתת בעלה], **אסורה לאביו** של בעלה, ואף על גב שנעקרו הקידושין הראשונים, מכל מקום כיון שבשעת מיתת בעלה נראתה כאשתו, אסורה.

אלמא - מוכח מדברי הברייתא שכל ש**משעת נפילה** שמת בעלה **נראית ככלתו** אסורה היא עליו משום מראית עין, **הכא נמי** - גם כאן באופן שהבת [או שאר העריות שבמשנה] נופלת לפניו לייבום, אף על גב שמיאנה ונעקרו הקידושין הראשונים, צרתה אסורה, משום **שנראית כצרת בתו**, ולכן גזרו חכמים ואסרו כל צרת ממאנת.

למדנו במשנה הראשונה, חמש עשרה נשים שהיו נשואות לאחיו, ומת בלי בנים, ונפלו לפניו לייבום, פוטרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום.

משנה: שש עריות יש [המנויות בהמשך], **חמורות מאלו** - מחמש עשרה הנשים, בזה שהן אסורות להינשא לאחיו, [ואין מציאות שיפלו לפניו לייבום], ולכן **מפני** החומרה הזאת ש**אינם נשואות** אלא **לאחרים**, אם מתו בעליהן, **צרותיהן מותרות** - צרת הערוה מותרת להינשא לו, כיון שלא אסרה התורה צרת ערוה, אלא רק כשהיא נופלת יחד עם הערוה לייבום. ואלו הן שש העריות: (א) **אמו** (ציור 76), (ב) **ואשת אביו** (ציור 77), (ג) **ואחות אביו** (ציור 78), (ד) **אחותו מאביו** (ציור 79), (ה) **ואשת אחי אביו** (ציור 80), (ו) **ואשת אחיו מאביו** (ציור 81).

המשנה חוזרת לדון על ההלכה שלמדנו במשנה הראשונה, "חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום", אומרת המשנה דין זה אינה אלא לפי דעת בית הלל, אבל לפי בית שמאי אין הנשים פוטרות צרותיהן:

בית שמאי מתירין את **הצרות** [של חמש עשרה נשים] להתייבם **לאחים**, ואינם דורשים את המילה "לצרור" לרבות צרת ערוה כערוה (רש"י). **ובית הלל אוסרין** את הצרה כערוה.

נא א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה כג טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ז:

נב ב מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ג:

תום' חד מקמאי

מחזיר גרושתו כולן מותרות: **מתני'** ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין לכהונה דנבעלה לפסול לה דכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר [היא] בתרומת הקדשים לא תאכל כגון שנבעלה לזר אצלה פסלה לתרומה ולכהונה מק"ו דגרושה דמותרת בתרומה אסורה לכהונה זו שאסורה [בתרומה] אינו דין שאסורה בכהונה ובכי אי' בפ' אלמנה לכהן גדול והחם אסיק' דזר אצלו מעיקרא בעי' לאפוקי מחזיר גרושתו דלאו זר מעיקרא הוא ולא פסלה לא לתרומה ולא לכהונה דהא פסול כהונה מתרומה קאתי אבל בחייבי כריתות אע"ג דלאו זר מעיקרא הוה פסלה לתרומה ולכהונה מק"ו וה"נ אמרינן בשלהי פרקין נהי נמי דעשו והא"ר יהושע אין ממזר מחייבי כריתות ומאי מפסלא. ג) והלכה כב"ה נהי דממזר לא הוי פגום מיהא הוי דאתי בק"ו מאלמנה ולא פריך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת כדפריך בהא שמעתתא גבי מחזיר גרושתו וש"מ דבחייבי כריתות היא עצמה מתחללת ואע"ג דלאו זר מעיקרא הוא:

ג) נראה דצ"ל ומאי מפסלא אפי' אם הלכה כב"ה.

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** לעיל ג:, **ג)** נקמן כ:, **ג)** [ל"ל **את אשתו**], **ד)** [נקמן ל:], **ה)** [שבת לב: ופ"ק ועי' תוס' כתובות עה: ד"ה מנהגן], **ו)** [סה עירובין עו. כ"ה לב: לג. כתובות מ. סוטה ג:], **ז)** [נקמן קז:], **ח)** נקמן קז. קידושין מה. ע"ש, **ט)** לעיל יב. נקמן קז:, **י)** [לעיל ג: י.], **כ)** [לעיל ט.] נקמן כז. עדיות פ"ד מ"ח, **רש"י ל)** ד"ה בתרא, **מ)** לעיל ח ע"ח.

מסורת הש"ס לירושלמי

התורה ריבתה צרות הרבה. הל"ח. **ואפי'** כנס לבסוף גירש. עי' ג, ג. ח. ותמאן השתא ותייבם. עי' הל"ב. יג, ג. ב"ש מתירין הצרות בו'. ג, ג:

הגהות הב"ח

(ס) רש"י ד"ה וכנסה וכו' עד זה הלשון הוסיף לה נרש: **(ב)** ד"ה למימרו וכו' בפ' ר"ג לעיל"ב: **(ג)** ד"ה הכא נמי וכו' ליבם והוה"כ נמקן נו: **(ד)** ד"ה שם וכו' שהן נכרים עכל זה: **(ה)** ד"ה ממו וכו' ומתוס' מבי' ומתוס' מפיו ומשם מתוי: **(ו)** תוס' ד"ה ורב זביד וכו' ומיהו זימנין מיתפ' מדפרין:

גליון הש"ם

גמ' **רב אשי אמר סברא היא.** עי' לעיל דף ג ע"ח תד"ה עד סוף: שם **נשואין הראשונים מפילים.** נקמן דף פד ע"ב: שם **ה"נ משעת נפילה.** עיין נקמן דף כט ע"ח תד"ה מי כרבי מנשזר:

תורה אור השלם

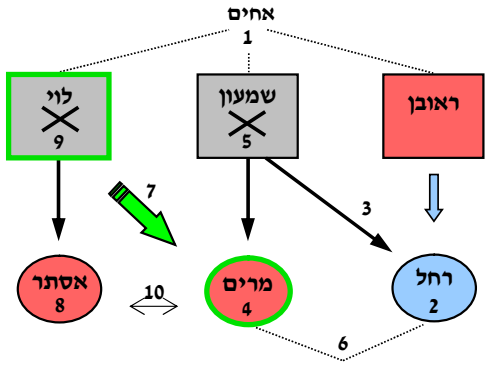
א) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: [ויקרא יח, יח]

(א) **רב** זביד אמר אין בנים בלא סימנים. תומר ר"י לעיין לפרש דלעין עיבור בנים של קיימת מצוי להיות בלא סימנים ומיהו זמנין אתו מדפרין ומיבדוק וכן בלא בת"ד אין מוסמין מאי מיבדוק לממיר ואם אין בנים בלא סימנים ולאי נאמר נמי מוסמין בעלמא ולא בעלמא ולא סמיכי אהדדי ורב זביד אמר אין בנים בלא סימנים ובנבדוק חיישינן שמא נשרו הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר אפי' למ"ד אין חוששין משום צער לידה חיישינן: כיצד פוטרות צרותיהן וכו': מנהני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא א) לצרור ב) התורה ריבתה צרות הרבה ג) רב אשי אמר סברא היא צרה מ"ט אסירא דבמקום ערוה קיימא צרת צרה נמי במקום ערוה קיימא: כיצד אם מתו הן כו': א) ואפילו כנס ולבסוף גירש ורמינהו ג) ג' אחים שנים מהן נשואים ב' אחיות ואחד נשוי נכרית גירש אחד מבעלי אחיות ג) אשתו ומת הנשוי נכרית וכנסה המגרש ומת זו היא שאמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות טעמא דגירש ואח"כ כנס אבל כנס ואח"כ גירש לא ד) א"ר ירמיה ה) תברא מי ששנה זו לא שנה זו האי תנא סבר מיתה מפלת והאי תנא סבר ו) נשואין הראשונים מפילים רבא אמר לעולם חד תנא הוא ו) וזו ואין צריך לומר זו קתני: וכל שיכולה למאן: ז) ותמאן השתא ותתייבם לימא מסייעא ליה לרבי אושעיא ח) דא"ר אושעיא ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו לא צרת ערוה שאני ט) דתני רמי בר יחזקאל מיאנה בבעל מותרת לאביו מיאנה ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית בכלתו ח) הכא נמי משעת נפילה נראית בצרת בתו: **מתני'** י) שש עריות חמורות מאלו מפני שנשואות לאחרים כ) צרותיהן מותרו' אמו ואשת אביו ואחות אביו אחותו מאביו ואשת אחי אביו ואשת אחיו מאביו כ) בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

חלצו

אין בנים בלא סימנים. והיולדת בקטנות מזקה בסימני סימנים ומסהמיהא סימנים בתוך י"ב לא תמתין להני סימנים גמורים ניהו דס"ל לרב זביד תוך זמן כלומר זמן לענין סימן ולא למהרינן שומע ניהו: **הניחא למ"ד בו'.** פלוגתא בפ' יוצא דופן (מה דף מו.): **מנא הני מילי.** לקרת נרתה פטורה: נתגרשו צרותיהן מותרות. ומפי' כנס לאחיו את הנכרית ולבסוף גירש את אחיו והוה ליה לרוח זו לזו קודם גירושין אפ"ה קסבירן ליה לייבומי כלקתני ומתה אחו או נתגרשה הוחיל ובשעת נפילה לא הוו צרות זו לזו: ובנסה המגרש ומת. ונפלה נכרית לפני שניהן שעתו לאחות משעתו של (ע) זו הלשונה דהויא להו לרת לאחות משעת נפילת מתגרשה לצרותיהן מותרות הוחיל ולא היתה לאחות משעתו של זו לרה לנכרית זו שקודם גרושים של זו נתגרשה: **תברא.** קשיין להדדי: **האי תנא.** דמתני' סבר מיתת הבעל מפלת וניו לייבום הלכך לפי' כנס ולבסוף גירש כיון דבשעת מיתה לאו לרת הכת היא קרית: **ותנא.** (פ) דבריית סבר ניסוקין הרשוניס שהשה נשת לבעלה מפילים לוחה לייבום הלכך משנשעת לרת עריה שעה אחת שקודה עולמית: **זו.** דמתני' דהכא דכנס ולבסוף גירש מותרת כלקתני ומתה בתו או נתגרשה ואין ל"ל זו דג' אחים דגירש ולבסוף כנס: **ותמאן.** הערוה השתא ותמאר לי מיפסי בקדושין שקדשוני ממי ואחי לבעלי השת ותעקור קידושין הרשונים ותתייבם לרתה: **ממאנת למאמרו.** הא דתנא לקמן בפ' ב"ג וב"ה לומרים בשעת ויבום: **למאמרו.** הוא לממאנת שאם עשה היבם ממאר ביבמה קטנה ומיאנה בו מפקיע מיתון את המאמר וחוזרה לזיקה לבדה ותולנת ותע"ג הגדולה שעשה בה ממאר ולא רשה לכנוס קי"ל בפ' ר"ג (לקמן דף נ:) (פ) לרייבה גבו לממאנו ותליה לזיקתו הכא מיתון עקר לממאנו ולא בעיא גיטא: **ואין ממאנת לזיקתו.** לעקור נשואים רשאונים ולהפקיע זיקת ייבום ונלמת נלא תליה ה"ג גבי ערוה לא עקר ליה מיתון דהשתא לנשואין קמאי למיסרי לרתה: צרת ערוה שאני. רבנן גזרו שלא תמלן ליבומי לרתה דלא ניזלוזי בלרת ערוה למלא אחי למיסרי: **מיאנה.** כלומר בשעלה מותרת לחמיה דעקרתה לניסוקין והויא כמפותה בו ומותרת לו לכל עם בנו בעלה הרשאון ומיאנה בזיקת יבם ה"ג לנשואין קמאי עקרה לאסורה לגבי אלמא משעת נפילה כלומר הא עשה נפילה שנפלה להמייבם ומזקקה ליבם מחמת ניסוקין הרשאונים נרשים גמורים למיהוי שם המת וכלומר של זה: ה"נ. לרת ערוה משעת נפילה שמזקקה הבא ליבם (ג) למען לו מחמת קידושי רשאון נרשים ניסוקים גמורים למיהוי שם המת ולרתה לרת הבא ואי שריא ליה למיסרי לרת הבא בעלמא: **מתני'** שש עריות מלו ומלו מומר שלהן שנשואות לאחרים ואינן יכולין להנשא לאחיו מפני שהן בעליהן שהן (ד) נכריות שלל זה לרותיהן מותרות להנשא לזה: **אמו.** אימה יכולה להנשא לאחיו של זה מפני שהרי היא לו משם האב וכן משם האב ואחות אביו (ה) ומשם אחיו מאביו שהיו לו בניס ומשם אחי אביו כולן מאוחות לאחיו מאביו כשם שאחוחות עליו ואין בהן לד ייבום על זה לעולם ומה ניתנו לאחרים ולהם נשים אחרות ומתו מותרות ליבמת זה שאין לרת ערוה לאחות שלא כשנפלה לייבום (ו) עם הערוה משם אחת שכיון שאסורה לרת ערוה עמדה עולמית בשיאור משם אח שיש לה בניס: **ב"ש מתירים.** לרת ערוה להמייבם לאחיו הן הרשה ללמוד:

דף יג. **כיצד פוטרות צרותיהן.. מנהגי מילי** [74]

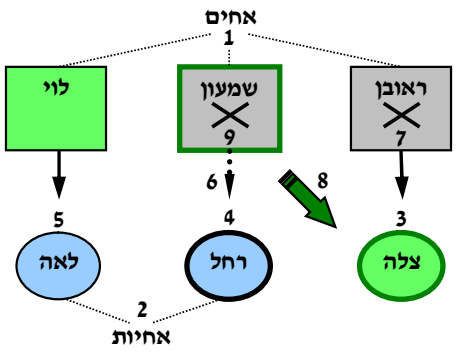
1. **ראובן ושמעון ולוי, אחים.**
2. **ולראובן בת ושמה, רחל.**
3. **ויקח שמעון (האח) את רחל (בת אחיו) לאשה.**
4. **ולשמעון עוד אשה, מרים.**
5. **ומת שמעון בלי בנים.**
6. **ושתי נשיו רחל ומרים (2-4), נופלות לפני ראובן ולוי ליבום.**

ומכיון שאין ראובן יכול ליבם את רחל בתו (2), לכן אסורה עליו גם מרים (4) צרת בתו (אדום באדום). אבל לוי (האח השלישי) יכול לייבם (ירוק בירוק).

7. **ואם יבם לוי את מרים צרת רחל (4).**
8. **וללוי עוד אשה, אסתר.**
9. **ומת גם לוי בלי בנים.**
10. **ושוב נופלות שתי נשיו (מרים ואסתר 4-8) לפני ראובן.**

ומכיון שבנפילה ראשונה [אחרי מות שמעון- 5] נאסרה מרים (4) לראובן משום צרת בתו, גם אסתר (8) צרת מרים נאסרת לראובן שהיא צרת צרתה של בתו.

דף יג. **ורמינהו, ג' אחים שנים מהן נשואים ב' אחיות, ואחד נשוי נכרית וכו'.** [75]

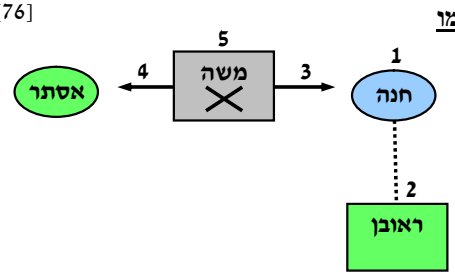
1. **ראובן שמעון ולוי, אחים.**
2. **רחל ולאה אחיות.**
3. **ויקח ראובן את צלה.**
4. **ושמעון לקח את רחל.**
5. **ולוי לקח את לאה אחותה לאשה.**
6. **ויגרש שמעון את רחל אשתו.**
7. **ומת ראובן בלי בנים.**
8. **ויבם שמעון את צלה יבמתו.**
9. **ואחר כן מת גם שמעון בלי בנים.**
10. **ואשתו צלה** (3) **נופלת לפני לוי** (ירוק) **ליבום.**

זו היא שאמרו חכמים, **שאם מתו או נתגרשו** העריות **צרותיהן מותרות,** היינו שאם מתה או נתגרשה רחל (4) קודם שיבם שמעון את צלה, מותרת צלה ללוי (ירוק בירוק).

[י"ג ע"א]

שש עריות חמורות וכו', צרותיהן מותרות.

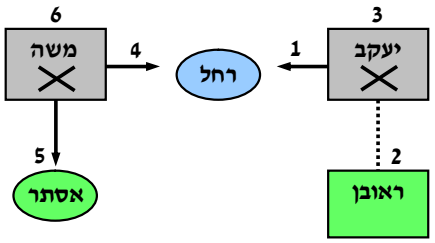
[א] אמו [76]

1. **חנה אלמנה או גרושה.**
2. **ולה בן - ראובן.**
3. **ותנשא חנה למשה.**
4. **ולמשה עוד אשה ושמה אסתר.**
5. **ומת משה.**

מותרת אסתר לראובן (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת אמו.

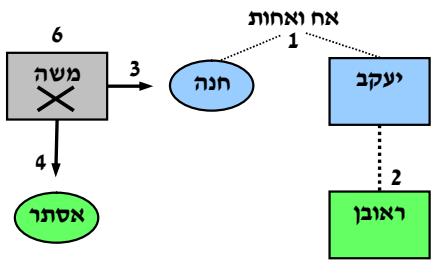
[ב] אשת אביו [77]

1. **יעקב ורחל איש ואשה .**
2. **וליעקב בן - ראובן, מאשה אחרת.**
3. **ומת יעקב.**
4. **ותנשא רחל למשה.**
5. **ולמשה עוד אשה ושמה, אסתר.**
6. **ומת משה.**

מותרת אסתר לראובן (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת (רחל) אשת אביו.

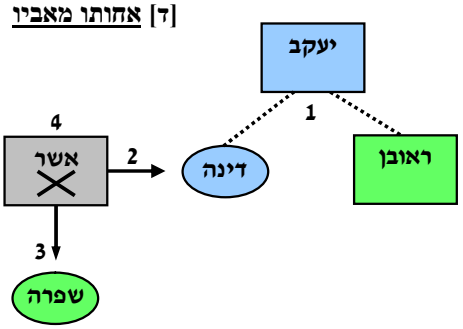
[ג] אחות אביו [78]

1. **יעקב וחנה - אח ואחות.**
2. **וליעקב בן, ראובן.**
3. **ותנשא חנה למשה.**
4. **ולמשה עוד אשה, אסתר.**
5. **ומת משה.**

מותרת אסתר לראובן (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת אחות אביו חנה.

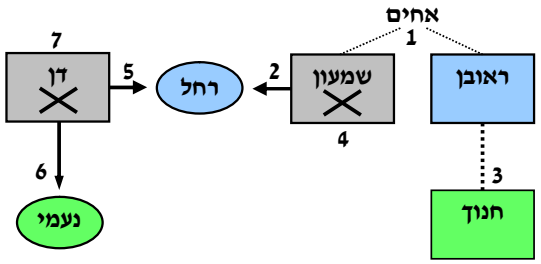
[79] **[ד] אחותו מאביו**

1. **ליעקב בן ראובן, ובת דינה.**
2. **ותנשא דינה לאשר.**
3. **ולאשר עוד אשה - שפרה.**
4. **ומת אשר.**

מותרת שפרה לראובן (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת (דינה) אחותו מאביו.

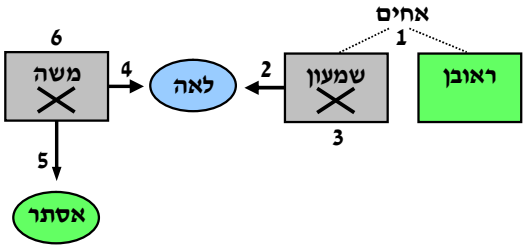
[80] **[ה] אשת אחי אביו**

1. **ראובן ושמעון - אחים.**
2. **ולשמעון אשה - רחל.**
3. **ולראובן בן - חנוך.**
4. **ומת שמעון .**
5. **ויקח דן את רחל.**
6. **ולדן עוד אשה - נעמי.**
7. **ומת גם דן.**

מותרת נעמי לחנוך (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת (רחל) אשת אחי אביו.

[81] **[ו] אשת אחיו מאביו**

1. **ראובן ושמעון אחים מן האב.**
2. **ולשמעון אשה - לאה.**
3. **ומת שמעון.**
4. **ויקח משה את לאה.**
5. **ולמשה עוד אשה - אסתר.**
6. **ומת משה.**

מותרת אסתר לראובן (ירוק בירוק) אע"פ שהיתה צרת (לאה) אשת אחיו מאביו.

מאי טעמא דב"ש. וע"ת ומאי קבעי ליה ⁸ דלמא מוקמי לגרול לכדר"ש (לעיל דף ח:) ועליה לכדרבי ומומר רבינו ימחק משום דמסתברא ליה לדחוק לגרול לעניו גרול מי לאו דמעיקרא בשום דוכתא דשרינ וע"ת מכאי כי דרבי נמי מוקי מכלל לתיכא פיניתא נדרום מלגרול למיסר לרה שלא במקום מצוה וי"ל לתיכא למדרש הכי דהא כתיב בגלות עדומה דמדא ולמקום מצוה לא מיקטרינ דמסוה נפקא לגא בשלא במקום מצוה:

לכדרב יהודה אמר רב בו'. ה"ג המ"ל לכדמסומל דפליג עליה דרב בהמסה רבה (לקמן דף נב: ושם) ומוקי קרא דללמו הוא דאמת: **ביון** דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי. ומע"ג דכתיב נמי ס"ת בהמלה לכתיב המוסה הייט נמי מל המוך כמו המדבר: **לרבות** את הארוסה. מר"י דמיקטרינ מ) לרבויי מרוסה מסוס לכתיב בית מחיו ובפ"ק דיומת (דף יג.) מסמע בתים נסוסה מסמע: **דלא** אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח. ופ"ת כיון דמיקור מחות מסה לא מייל מתייסב עריה גופה ו"ל דמיקור מחות מסה מיתלי מלי וקאי אי פקע מיקור מסה אח אחי ומייל הלכך לא פקע ס) **בית** הלל פוסלים. פי' בקונטרס מכלומה ולא מתרומה ופ"ת נומר כן (ס) דמתייבי כריתות זונה היא דמתרגין בהמולן (לקמן מד:) גבי הנוסה אח מולמה וזונה לסולה בתרומה כמו שנפרש שם ע"ה (ד"ה הכא) ורש"י עלמו מזר בסוף פירקין (דף טו: ד"ה היא עלמה) גבי מה למלמנה שכן היא עלמה מתחללת:

דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת. והא דתמרינן בסוף פרק ד' מיתות (סנהדרין דף סח. ושם) גבי ר"ע שהיה מכה עלמו על ר"ת שנפטר עד שהיה דמו שותת לארץ ומומר רבינו יתמק דתיכא למימר דדרך שריטה אבל רחמנא דוקא ת"ל תמורה היה מצטער דתמרינן הסם הכנה מעות יש לי ואין שולחני בו':

מי

דרבי יוחנן בן נורי דאמר ק) בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ"ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין בו': הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם ר) מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן ס) לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא ג לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו מאי (ג) תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית ד) מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל ס) אמינא לך אנא איסורא ע) דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן פ) לקיים את מי הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא י) והתנן (כ) בלילה בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה ג) התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

מי

לסקרי להו רבנן לבני מרציסר דמי נעו למיקרא בממיקר לפ מלו וכן בני ט"ו בי"ד ולמיל לעמי מורות: **ואת אמרת לי מנהגא.** דסמס ל"ע שרי ומיסו בממרא לממור לפ יסנה מת דרכו מפני המלוקת: ופרכינן **והתם איסורא ליכא.** בממיס: **והא קתני התם בלילה.** גליל בדיקת חמץ ד"ם מוסרים וב"ה מתירים לעשות מלאכה ומיכא דעבדי כב"ה ומיכא דעבדי כבית שממי והכי כמן מגודות: **א"ל התם.** לפ דמי לעמי מורות דהכומה מת זה שמין עומה מלאכה מומר דמין לו מה לעשות: **נמ**

חלצו. הלרות מן הממין: **ב"ש פוסלין מן הכהונה.** שחליצתה מליכה: **וב"ה מכשירין.** לפי שחליצתן שלא לצורך והרי כחולצת מן הנכרי: **נתייבמו.** לממיס: **בית שמאי מכשירין.** מותן להכניס סס נתלמנו שהרי כריתות ממוזרים הס לדמרינן בפירקין אפ"ה לפ נמנעו ב"ה מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו ממאין לא נמנעו עושין מהרות אלו על גבי אלו: **גמ'** אמר רבי שמעון בן פזי מאי מעמה דבית שמאי דכתיב א) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה ובית הלל מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב ב) דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה היוה ג) לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר' נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה ותנא דבי ר' ישמעאל כגון אלים ד) אלימה מחנים ה) מחניממה מצרים ו) מצרימה ז) דלבלתימה ח) ירושלימה (ט) ח) מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך חוצה החוצה לא משמע להו רבא אמר מעמייהו דבית שמאי ט) א"דאין איסור חל על איסור תינח היכא י) דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: חלצו בית שמאי פוסלים וכו': פשיטא לאפוקי מ"ד דאמר חולצות ולא מתייבמות קמ"ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין בו': מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן ס) לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא ג לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו מאי (ג) תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית ד) מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל ס) אמינא לך אנא איסורא ע) דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן פ) לקיים את מי הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא י) והתנן (כ) בלילה בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה ג) התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

מי

דאין איסור חל על איסור שהרי כשמת היתה אשת אח במקום מצוה וא"כ אתי איסור אחות אשה חייל. וי"ל בכי האי גוונא ב"ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם: **תינח היכא דנשא מת וכו'.** המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו ערוות מצי למימר טעמא שפיר:

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פי"ז מהל' מיאסורי ביאה הל' ח:

נד ב מיי' פ"ל מהל' מגילה הלכה ד ו ז סמג עשין ד טוש"ע ס"ח סי' תרפח:

נה ג מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' יג סמג לאוין סב טוש"ע י"ד סימן קפ סעיף ו:

נו ד מיי' פ"ל מהל' י"ט הל' יט סמג לאוין עט טוש"ע או"ח סי' תסח סעיף ג ד:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

ב) וַיְבֹאוּ אֵילְמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מָיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם: [שמות טו, כז]

ג) וְדָוִד בָּא בַּמַּחֲנַיְמָה וְאַבְשָׁלֹם עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: [שמואל ב' יז, כד]

ד) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ: [בראשית יב, י]

ה) וַיִּסְעוּ מִדִּיכוֹ וַיַּחֲנוּ בְּעָלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה: [במדבר לג, מו]

ו) וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלְָמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנָה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֵא: [יחזקאל ח, ג]

ז) וְקִמְּרָה יָשֵׁב עַד לְבוֹא מְדֶבָּרָה לְמִן הַנָּהָר פָּרָת כִּי מִקָּנִיתִם רְבוּ בָּאָרֶץ גִּלְעָד: [דברי הימים א' ה, ט]

ח) בָּנִים אַתֶּם לַיי אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תְשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת: [דברים יד, א]

ט) לְכֵם אֶת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בְּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קָיַם עֲלֵיהֶם מָרְדְּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצּוֹמוֹת וְזַעֲקָתָם: [אסתר ט, לא]

תום' ישנים

ס) וא"ת מ"ט דב"ה וא"ל דסברי איסור חל על איסור משום דגלי קרא דלצרור דמשמע שהצרה אסורה דא"כ אמאי אמרינן בכולא תלמודא דאין איסור חל על איסור גילוף מהכא שיחוט. ואין סברא לומר דנפלוג כלהו אמוראי דאמרינן אין איסור חל על איסור אבית הלל דסבירא לן הלכתא כוותייהו. וי"ל דודאי סברי ב"ה דאין איסור חל על איסור אכן ידחו ויאמרו דכיון דהך טעמא לא מהניא מידי גבי ערוה כדפרי' איסור אחות אשה מהלא תלי וקאי וכו' מעתה יש לנו לומר צרתה כמו כן דהיא חשובה צרת ערוה מקרא דלצרור. וא"ב היא תיתסר מהאי טעמא דפרישית באחות אשה. ותימה לפי פירושא דפרישית לעיל דכל זמן דאיכא לאוקמי לצרור בצרות מוקמינן כיון דליכא קרא לאפוקי וא"ב קשה מאי טעמא דב"ש הלא אין זו רק סברא דאין איסור חל על איסור ומיצינו למימר דחייל מקרא דלצרור דמשמע צרות דליכא לאוקמי במלתא אחריתי וליכא שום קרא למעט צרות ולהתירן כ"א אותה סברא דאין איסור חל על

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** בי"ט פ"ק דף ב"ה וגרסי' גם גרסי' אוסרים ומתירים וכן בעדיות פ"ד מ"ח ליתא, **ג)** לקמן לה: [ומכר ג"כ לקמן מט: לו:], **ג)** [מוקי קיב.], **ד)** לעיל ח., **ה)** [לקמן י"ד: כז.], **ו)** מגילה כ., **ז)** פסחים נ., **ח)** [ולה טו.], **ט)** מגילה ב., **י)** פסחים נה., **כ)** [ל"ל הלילה], **ל)** סס נא., **מ)** [כך מנוקי מעמה מרומה לפ מתייסב ונ"ב גרסי'] ומשני הס"ס המולה לרבות המרומה וכן מצוה ליישב על פוס' ור"י ללא קשמי הכי מסמיה דגמרא], **נ)** [וכ"ה בקונטי' ללקמן לב. להלי"ת ככל מ"ס פוס' הכא ומצוה ליישב].

מסורת הש"ס ירושלמי

אע"פ שאלו אוסרין בו'. ע' קידושין ג, ג. מ"ש דב"ש דכתיב לא תהיה בה היוה. מנין שאין קידושין תופסין בו'. הל"ג. הל"ו. מנין שאין קידושין תופסין בו'. הל"ג. פוטה ג, ו. קידושין ג, ה. דתניא ר' נחמיה אומר כל תיבה בו'. הל"ו. דאמר בואו ונתקן להם בו'. הל"ו. ג, ג. לא תעשו אגודות בו'. פסחים ד, ג. ועי' י, ה. במקום שנהגו שלא לעשות בו'. ע' פסחים ג, ה:

הגהות הב"ח

(ס) גמ' לא מהיה בה היוה ופ"ק דף ב"ה ומיכא לגר ממכן: **(ב)** שם המלבונה: **(ג)** שם מאי לא מגודדו ס"מ ד"ה שאין לה: **(ד)** רש"י ד"ה שאין וכו' מופסין בה מע"ג דמייבי לאוין בעלמא לגיכא כיצד כיון דלאו בר כריתות הוא הלכך כהו קידושין ס"ל כי' הס"ד ומ"ש מ"ה לא מהא וכו' מופסין בה הס"ד: **(ה)** תוס' ד"ה מי מיא הלל וכו' דמתייבי כריתות. ני"ב עיין פ' לממה דף ס"ח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' דלמא מוקמי לצרור וכו'. ק"ל על לשון הזהר דלמא ולפ הקשו מיומר להה גם לפי הממה ליקט ב"ם מן המולה ע"כ לרבי' לגרול לכדר"ש ועליה לכדר' ול"ע:

תום' ישנים (המשך)

איסור. ואין סברא לומ' שאותה הסברא תדחה הפסוק כיון דליכא לאוקומי במלתא אחריתי ותירץ הקדוש מרא"ש דאיכא לאוקמי קרא דלצרור כשבאו בבת אחת אשת אח ואחות אשה וכלהו ערות דמתני' נמי משכחת לה בבת אחת כגון בתו שקדש בתו לאחיו פחותה מבת ג' שנים והלו אשת אח ובתו יחד שאינה חשובה ערוה עד שתהא בת ג"ש וכלהו בבה"ג. ותימה דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי ומ"ט דב"ש דהא ליכא למימר

יג ע"ב

וכן אם הלכו האחים **וחלצו** לצרות, **בית שמאי** סוברים כיון שהצרות מותרות להתייבם וזקוקות לאחים, נמצא שחליצתן חליצה גמורה, ולכן **פוסלין** האחים במעשה החליצה את הצרות **מן הכהונה** כגרושה, **ובית הלל מכשירין** את הצרות לכהונה, כיון שאין חליצתן חליצה, שהרי אסורות הן להתייבם, לכן אין מעשה החליצה פוסלת, דהוי חליצה שלא לצורך.

וכן אם הלכו הצרות **ונתייבמו** לאחים, ואחר כך מתו האחים, **בית שמאי מכשירים** אותן לכהונה כאלמנה, שהרי לשיטתם נתייבמו כדין. **ובית הלל פוסלין** לכהונה, כיון שנתייבמו באיסור, [שהרי לשיטתם צרת ערוה כערוה], ודינם כזונה שאסורה לכהונה (ויקרא כא, ז, רש"י).

המשנה מסיימת:

אף על פי שאלו - בית הלל **אוסרים** את הצרות, **ואלו -** בית שמאי **מתירין** את הצרות, **אלו פוסלין** לכהונה **ואלו מכשירין** לכהונה, [שאם חלצו: בית שמאי פוסלין ובית הלל מתירין. ואם נתייבמו: בית הלל פוסלין ובית שמאי מכשירין (ובני צרה של בית שמאי ממזרים לבית הלל)], מכל מקום **לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי,** כיון שהיו מודיעים אלו לאלו מי הם בני הצרה, והיו פורשים מהן. (לקמן יד, א).

וכן **כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין,** מכל מקום **לא נמנעו** והיו **עושין טהרות אלו על גבי אלו -** כלומר, שהיו משאילים כלים אלו לאלו, כיון שהיו סומכים זה על זה שיודיעו איזה כלים טמאים לשיטתם.

גמ':

אמר רבי שמעון בן פזי, מאי טעמא - מה הטעם **דבית שמאי** שהתירו לייבם צרת ערוה [ואינם דורשים את הדרשה של "לצרור"]? מבארת הגמרא: משום **דכתיב** לגבי יבמה (דברים כה, ה) **"לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר"**, מדכתבה התורה לשון **"חוצה"** משמע שהתורה מדברת ביבמה שהיא חיצונה, דהיינו שהיא רחוקה ואינה קרובה ליבם, [ועליה כתבה התורה ש"לא תהיה לאיש זר"], ומכך שהתורה קורא לה חיצונה, **מכלל דאיכא פנימית** - משמע שיש עוד אשה שהיא פנימית, [כלומר שהיא קרובה ליבם], **ואמר רחמנא** שאותה אשה חיצונית **"לא תהיה** לאיש זר", מוכח מכאן ש"החיצונה" [צרת ערוה] מתייבמת.

ובית הלל סוברים שהמילה "חוצה" **מיבעי להו** - בא **ללמד כדרב יהודה אמר רב,** [שלומד את המילה "חוצה" כפשוטו], **דאמר רב יהודה אמר רב, מנין** [מאיפה לומדים] **שאין קידושין** מאיש זר **תופסין ביבמה** כל זמן שלא חלצה? [אף על פי שאין איסורה אלא איסור לאו. רש"י]. **שנאמר "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר"**, ודורשים את לשון "לא תהיה" מלשון הויה וקידושין, **שלא תהיה בה הויה** [קידושין] **לזר -** שאין קידושין מאיש זר מבחוץ תופסין בה.

ובית שמאי אינם דורשים כך, כי **מי כתיב** לא תהיה אשת המת **"לחוץ"**, הרי **"חוצה" כתיב,** משמע שהתורה מדברת באשה שהיא חיצונה ואינה קרובה ליבם.

ובית הלל סוברים אף על פי שלא כתוב "לחוץ", מכל מקום **כיון דכתיב "חוצה"** עם אות ה"א, **כמאן דכתיב** [כאילו כתוב] **"לחוץ" דמי, דתניא,** כמו שלמדנו **רבי נחמיה אומר,** כלל הוא בתורה **שכל תיבה** [מלה] **שצריכה למ"ד בתחילתה, הטיל לה הכתוב -** כתבה התורה במקום הלמ"ד **ה"א בסופה. וכן תנא דבי רבי ישמעאל,** שמצאנו בתורה שבמקום למ"ד נכתבה ה"א בסופה, **כגון "אלים"** (שמות טו, כז), שבמקום שיהיה כתוב שבאו בני ישראל לאלים, כתבה התורה **"אלימה"**. וכן **"מחנים"** (שמואל ב' יז, כד), שבמקום שיהיה כתוב שדוד המלך בא למחנים, נכתב **"מחנימה"**. וכן **"מצרים"** (בראשית יב, י), במקום למצרים, נכתב **"מצרימה"**. וכן מצאנו לגבי **"דבלתימה"** (במדבר לג, מו), וכן **"ירושלימה"** (יחזקאל ח, ג), וכן **"מדברה"** (דברי הימים א' ה, ט), בכל המקומות האלו נכתב ה"א במקום הלמ"ד בתחילה, ואם כן גם המלה "חוצה" כאילו נכתב "לחוץ".

הגמרא שואלת:

ובית שמאי את הלימוד **דרב יהודה אמר רב מנא להו -** מאיפה ילמד את הדין שאין קידושין תופסין ביבמה? מתרצת הגמרא: **מ"לאיש זר" נפקא -** הוא ילמד מהמילים "לאיש זר", שאין קידושין של איש זר תופסין בה, [ומהמלה "חוצה" הוא לומד שצרת ערוה מתייבמת].

הגמרא מקשה:

ובית הלל נמי [גם] **תיפוק להו** - שילמד את הדין של רבי יהודה שאין קידושין תופסין ביבמה **מ"לאיש זר"** כמו בית שמאי [ולא מהמלה "חוצה"]! מתרצת הגמרא: **אין הכי נמי -** באמת גם בית הלל לומד מ"לאיש זר". שואלת הגמרא: אם כן לבית הלל [שאינם דורשים חיצונה מכלל שיש פנימית], **"חוצה" למה לי**? מבארת הגמרא: צריך את "חוצה" **לרבות** את **הארוסה -** שאשה ארוסה שמת בעלה, צריכה להתייבם כנשואה, ולומדים זאת מהמלה "חוצה", שארוסה נקראת חיצונה כיון שלא נתקרבה עדיין אל בעלה לביאה.

ואידך [בית שמאי], שארוסה מתייבמת, ילמד **מ"חוצה" "החוצה" -** מכך שלא כתבה התורה "חוצה" אלא "החוצה" בתוספת אות ה"א, יש כאן ריבוי נוסף, ודורשים שגם ארוסה וגם צרת ערוה מתייבמות.

ואידך [בית הלל], **"חוצה" "החוצה" לא משמע להו -** אין הם דורשים את האות ה"א [שכך לשון הפסוק, ואין האות ה"א מיותרת], ולשיטתם אין ללמוד מכאן אלא את הדין שארוסה מתייבמת.

יג: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

מאי טעמא דב"ש. וע"ת ומאי קבעי ליה [ט] דלמא מוקמי לגרול לכדר"ש (לעיל דף ח:) ועליה לכדרבי ואומר רבינו יצחק משום דמסתברא ליה לדרוש לגרול לענין גרוש מי לאו דמסעיה בשום דוכתא דשריא וע"ת אלמי כי דרשי גמי מוקי מכלל לתיכא פנימית נדרוש מלגרול למיסר לרה שלא במקום מצוה וי"ל לריכא למדרש הכי דהא כתיב לגלות ערוה למדש ולמקום מצוה לא מיצטריך למעוטה נפקא לגלות במקום מצוה:

לבדרב יהודה אמר רב בו'. ס"ג המ"ל לכדמעמ"ל דפליג עליה דרב בהמלה רבה (לקמן דף נב: ושם) ומוקי קרא דלגלות הוא למתמ': **ביון** דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי. ומע"ג דכתיב גמי ס"ת במלה דכתיב המולה היינו גמי מל המוך כמו המדבכה (שמות ד) דהוי מל המדבר: **לרבות** את הארוסה. מר"י למיקטיך [י] לרבויי מרוסה מסוס דכתיב בית לחמיו ופ"ק דיומא (דף יג.). מתמע דבית המולה מקמע: **דלא** אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח. וע"ת כיון למיסור לחות למה לה למיכה בה הויה [יא] לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר' נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה ותנא דבי ר' ישמעאל בגון אלים [יב] אלימה מחנים [יג] מחנימה מצרים [יד] מצרימה [טו] דבלתימה [טז] ירושלימה [יז] מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמייהו דבית שמאי [יח] דאין איסור חל על איסור תינח היכא [יט] דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: חלצו בית שמאי פוסלים וכו': פשיטא

דרבי יוחנן בן נורי דאמר [כ] בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ"ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין כו': הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם [כא] מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן [כב] לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא [כג] לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו מאי [כד] תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית [כה] מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל [כו] אמינא לך אנא איסורא [כז] דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן [כח] לקיים את יתי הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא [כט] והתנן (ל) בלילה) בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה [לא] התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

חלצו ב"ש פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין אע"פ שאלו [ל] אוסרים ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו: **גמ'** אמר רבי שמעון בן פזי מאי טעמא דבית שמאי דכתיב [א] לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה ובית הלל מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב [ב] דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה הויה [ג] לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר' נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה ותנא דבי ר' ישמעאל בגון אלים [ב] אלימה מחנים [ג] מחנימה מצרים [ד] מצרימה [ה] דבלתימה [ו] ירושלימה [ז] מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמייהו דבית שמאי [ח] דאין איסור חל על איסור תינח היכא [ט] דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: חלצו בית שמאי פוסלים וכו': פשיטא לאפוקי דרבי יוחנן בן נורי דאמר [י] בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ"ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין כו': הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם [יא] מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן [יב] לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא [יג] לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו מאי [יד] תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית [טו] מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל [טז] אמינא לך אנא איסורא [יז] דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן [יח] לקיים את יתי הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא [יט] והתנן (כ) בלילה) בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה [כא] התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

לפקרי להו רבנן לגבי מרפיסר דמי נעו למיקרא בממיסר לפ מלו וכן בני ט"ו בי"ד ולמימ לגמי מורות: **ואת אמרת לי מנהגא.** דהתם לכ"ע שרי ומיהו בתמרא לתמוך לפ יפנה את דרכו מפני המלוקת: ופרכינן **והתם איסורא ליבא.** בתמיה: **והא קתני התם בלילה.** גליל בדיקת חמץ ב"ש מוסרים וב"ה מתירים לעשות מלאכה ומיכף לעבדי כב"ה ומיכף לעבדי כבית שמאי והכי כתן מגולות: **א"ל התם.** לפ דמי לגמי מורות דהכותה את זה שתין עושה מלאכה מומר לתין לו מה לעשות:

דאין איסור חל על איסור שהרי כשמת היתה אשת אח במקום מצוה וא"כ אתי איסור אחות אשה חייל. וי"ל בכי האי גוונא ב"ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם: **תינח היכא דנשא את וכו'.** המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו ערויות מצי למימר טעמא שפיר:

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פי"ז מהלכ' מיאוה ה"ל ח:

נד ב מיי' פ"ל מהלכ' מגילה הלכה ד ו ז סמג עשין ד טוש"ע ס"ח סי' תרפח:

נה ג מיי' פי"ב מהלכ' עבודת כוכבים הל' יא סמג לאוין סב טוש"ע יו"ד סימן קפ סעיף ו:

נו ד מיי' פ"ג מהל' י"ט הל' יח סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תסח סעיף ג ד:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: (דברים כה, ה)

ב) וַיֹּאבֵז אֵילְמוֹת וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מָיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם:

[שמות טו, כז]

ג) וְדָוִד בָּא מַחֲנָיְמָה וְאַבְשָׁלֹם עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: [שמואל ב' יז, כד]

ד) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ:

[בראשית יב, י]

ה) וַיִּסְעוּ מִדִּיבוֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה:

[במדבר לג, מו]

ו) וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלְָמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנָה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֶמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֵא: [יחזקאל ח, ג]

ז) וְלִמְזָרַח יָשָׁב עַד לְבוֹא מִיתוֹת (מכלדין דף פח. וסס) גבי ר"ע שהיה מכה עלמו על ר"מ שנפטר עד שהיה דמו שותת לתרן ואומר רבינו יצחק למיכף למימר דלרך שריטה אסר רחמנא דוקא ג"ע לחולה היה מנטער לדמיהן הסס הרבה מעות יש לי ואין שולחני טו':

מי

ח) בָּנִים אַתֶּם לַיי אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תְשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת:

[דברים יד, א]

ט) לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בְּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדְּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצּוֹמוֹת וְזַעֲקָתָם:

[אסתר ט, לא]

תוס' ישנים

ג) וא"ת מ"ט דב"ה וא"ל דסברי איסור חל על איסור משום דגלי קרא דלצרור דמשמע שהצרה אסורה דא"כ אמאי אמרינן בכולא תלמודא דאין איסור חל על איסור ניליף מהכא שיחול. ואין סברא לומר דנפלוג כלהו אמוראי דאמרינן אין איסור חל על איסור אבית הלל דסבירא לן הלכתא כוותייהו. וי"ל דודאי סברי ב"ה דאין איסור חל על איסור אכן ידחו ויאמרו דכיון דהך טעמא לא מהניא מידי גבי ערוה כדפרי' איסור אחות אשה מתלא תלי וקאי וכו' מעתה יש לנו לומר צרתה כמו כן דהיא חשובה צרת ערוה מקרא דלצרור. וא"ב היא תיתסר מהאי טעמא דפרישית באחות אשה. ותימה לפי פירושא דפרישית לעיל דכל זמן דאיכא לאוקמי לצרור בצרות מוקמינן כיון דליכא לאפוקי וא"כ קשה מאי טעמא דב"ש דלא אין זו רק סברא דאין איסור חל על איסור ומצינו למימר דחייל מקרא דלצרור דמשמע צרות דליכא לאוקמי במלתא אחריתי וליכא שום קרא למעט צרות ולהתירן כ"א אותה סברא דאין איסור חל על

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** גי"ר וע"ש לפ גרס' אוסרים ומתירים וכן בעדויות פ"ד מ"ח לימ, **ג)** לקמן לג: [ומיכף ג"כ לקמן מט: נו:], **ד)** [מוכן קיו.], **ה)** לעיל ח., **ו)** [לקמן יד: כז.], **ז)** מגילה ב, **ח)** פסחים כ., **ט)** [נדה סו.], **י)** מגילה ב, **יא)** פסחים נה, **יב)** [ל"ל הלילה], **יג)** סס יג' תוס' **יד)** [כך מצוי' להגיה בגמ' יומא יג: מלא מעתה תמוסס לפ תמיינס ובע"ז [ע"ש] ומשני הס"ש המולה לרבות המרוסה וכן מלוה ליישב על מוס' ור"י דלא קשיתי הכי משמיה דגמרא], **טו)** [וכ"ל בסוגיא דלקמן לב. להגיה ככל מ"ש תוס' הכא ומלוה ליעבד].

מסורת הש"ס לירושלמי

אע"פ שאלו אוסרין בו'. עי' קידושין ג, ג. **מ"ש** דב"ש דכתיב **לא** תהיה בו' כב'. ה"ו. **מנין שאין** קידושין תופסין בו'. ה"ע. קידושין ג, ו. קידושין ג, ה. **דתניא** ר' נחמיה אומר כל תיבה בו'. ה"ו. **דאמר** בואו ונתקן להם בו'. ה"ו. ג, ה. **לא** תעשו אגודות בו'. פסחים ד, ג. עי' ה. **מקום** שנהגו שלא **לעשות** בו'. עי' פסחים ג, ה:

הגהות הב"ח

(ט) גמ' לפ תהיה כה סיה וכ"ש כ"ל ותימה לזר ממתק: **(י)** שם המלבה: **(יא)** שם מאי לפ תתגודדו ס"מ לגכה: **(יב)** ר"ש ד"ה שלין ומ' מופסין בה תמ"ג לתיכ בעלמא לפ"ל כרת תפסי כהו קידושין פ"ל כי הס"ד ומ"ש מ"ה לפ תהא וכו' מופסין בה הס"ד: **(יג)** תוס' ד"ה מי מים הל"ל וכו' דמתייבי כיישום. נ"ב עיין פ' גלמנה דף ס"ח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **מאי טעמא** וכו' **דלמא** מוקמי לצרור וכו'. ק"ל על לפוש הזכר לעמת ולפ הקשו מיתר הכא גם לפי המתמ' לילף ב"ש מן המולה ע"כ לכתי' לגלות במקדש וכן ע"ש בתוס' ד"ה ואת:

תוס' ישנים (המשך)

איסור. ואין סברא לומ' שאותה הסברא תדחה הפסוק כיון דליכא לאוקומי במלתא אחריתי ותירץ הקדוש מראי"ש דאיכא לאוקמי קרא דלצרור כשבאו בבת אחת אשת אח ואחות אשה וכלהו ערויות דמתני' נמי משכחת לה בבת אחת כגון בתו שקדש בתו לאחיו פחותה מבת ג' שנים וחלו אשת אח ובתו יחד שאינה חשובה ערוה עד שתהא בת ג"ש וכלהו בבה"ג. ותימה דנשא את ומת ואח"כ נשא חי ומ"ט דב"ש דהא ליכא למימר דאין איסור שהרי כשמת היתה אשת אח במקום מצוה וא"כ אתי איסור אחות אשה חייל. וי"ל בכי האי גוונא ב"ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם: **תינח היכא דנשא את וכו'.** המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו ערויות מצי למימר טעמא שפיר:

הגמרא מביאה עוד ביאור בדברי בית שמאי:

רבא אמר טעמייהו [הטעם] **דבית שמאי** שהתירו לייבם צרת ערוה, משום **"דאין איסור חל על איסור"** - כלומר, אין איסור יכול לחול על דבר שקיים כבר עליו איסור אחר, וכן כאן אין איסור כגון "אחות אשתו" יכול לחול על איסור "אשת אח", ומדובר שתחילה חל איסור "אשת אח" ורק אחר כך איסור "אחות אשתו", [כפי שהגמרא תבאר], ולכן אין צרתה צרת ערוה.

[בתחילה הבינה הגמרא שרבא בא לפרש דברי בית שמאי רק באחות אשתו [וכיוצא בה (שאיסור ערוה בה על ידי קידושין)].

מקשה הגמרא:

תינח היכא - תירוץ זה טוב, רק באופן שאיסור "אשת אח" חל ראשון (ציור 82), דהיינו **דנשא** תחילה אחיו **המת** את אחת האחיות, ונאסרה עליו באיסור "אשת אח", **ואחר כך נשא** [הוא] האח ה**חי** את אחותה, נמצא שאיסור "אשת אח" היה תחילה, ולכן **לא אתי** [לא בא] **איסור "אחות אשה" וחייל** [וחל] **אאיסור "אשת אח"**, ואין היא נחשבת לערוה, ולכן אין צרתה צרת ערוה. **אלא** - אבל במקרה שתחילה **נשא** [הוא] האח החי (ציור 83), ונאסרת עליו אחותה באיסור "אחות אשתו", **ואחר כך נשא** האח ה**מת** את אחותה, הרי במקרה כזה איסור **"אחות אשה" קדים** - חל ראשון, והיבמה אסורה עליו באיסור ערוה של "אחות אשתו", נמצא שצרתה צרת ערוה ואסורה על היבם, ואיך התירו בית שמאי לייבם את צרתה?

מתרצת הגמרא:

גם במקרה כזה צרתה מותרת, **כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה** - כלומר, כיון שאיסור "אחות אשתו" חל ראשון, לא יכול לחול אחר כך [כשנשאת לאחיו] איסור של "אשת אחיו", נמצא שאין הערוה אסורה באיסור "אשת אח" ואינה נופלת לייבום, **והויא** [והוי] **לה** צרתה **צרת ערוה שלא במקום מצוה, ולכן שריא** - התירו בית שמאי לייבם את צרתה.

שנינו [למדנו] במשנה: **חלצו** האחים לצרות, **בית שמאי פוסלין** את הצרות לכהונה כגרושה ובית הלל מתירין **וכו'**.

הגמרא שואלת:

מאחר שלפי בית שמאי הצרות מותרות להתייבם וזקוקות לאחים (וצריכות חליצה), ולפי בית הלל אינם זקוקות (ואינם צריכות חליצה), אם כן **פשיטא** - פשוט הוא שלפי בית שמאי חליצתם חליצה ופסולה לכהונה כגרושה, ולפי בית הלל אין מעשה החליצה כלום ומותרת לכהונה, ומדוע כתבה המשנה דין זה.

מתרצת הגמרא:

המשנה הוצרך להשמיע דין זה **לאפוקי** - להוציא מ**דברי רבי יוחנן בן נורי, דאמר** לגבי צרת ערוה **באו ונתקן להם לצרות** תקנה שלא יבואו לידי תקלה, [שהרי לפי בית שמאי שמתיר להתייבם, בני הצרות שנתייבמו ממזרים לבית הלל, ולפי בית הלל שמתיר את הצרה לשוק בלי חליצה, בני הצרה בני חייבי לאוין הן לבית שמאי], ונתקן **שיהיו חולצות ולא מתייבמות**, וכך אם לא יתייבמו, לא תצא תקלה של ממזרים, ואם יחלצו לא תצא תקלה של חייבי לאוין, [וכיון שחלצו מכח תקנת חכמים, אף לפי בית הלל נפסלות לכהונה]. **קא משמע לן** - לכן משמיע לנו המשנה **דבית הלל מכשירין** לכהונה, כלומר, לא תיקנו חכמים כלל חליצה לפי בית הלל, ולא כדברי רבי יוחנן בן נורי.

למדנו בהמשך המשנה:

הלכו הצרות ו**נתייבמו** לאחים, [ואחר כך מת היבם], בית שמאי מכשירים אותן לכהונה [כאלמנה], שהרי לשיטתם נתייבמו כדין. **ובית הלל פוסלין** לכהונה, כיון שנתייבמו באיסור **וכו'.**

שואלת הגמרא:

הא תו למה לי - מדוע כתבה המשנה דין זה, הרי פשוט שלפי בית שמאי כיון שנתייבמו כדין, מותרות לכהונה. ולפי בית הלל כיון שאסורות להתייבם, ונתייבמו דינה כזונה ופסולה לכהונה! מתרצת הגמרא: **אידי דתנא** - אגב שכתבה המשנה את הדין של **חלצו** הצרות, **תנא נמי** - כתבה גם את הדין של **נתייבמו** הצרות.

הגמרא מביאה נושא אחר הקשור למשנתנו:

תנן התם - למדנו במשנה במסכת מגילה (ב, א), **מגילה נקראת** - קריאת המגילה לפעמים קוראים אותה **באחד עשר** יום בחודש אדר, או **ובשנים עשר** יום, או **ובשלשה עשר** יום, [ותיקנו כן לבני הכפרים שנכנסים לעיר בימי שני וחמישי, שמקדימים את קריאת המגילה, כדי שלא יצטרכו שוב להיכנס לעיר], **ובארבעה עשר,** לערי הפרזים, **ובחמשה עשר,** לערים המוקפות חומה, **לא פחות** - אין קוראים את המגילה לפני אחד עשר באדר **ולא יותר** - אחרי חמשה עשר באדר. **אמר ליה** [שאל] **ריש לקיש לרבי יוחנן** איך תיקנו חכמים לקרוא את המגילה בימים שונים זה מזה, הרי כתוב (דברים יד, א) **"לא תתגדדו"** ודורשים ש**לא תעשו אגודות אגודות** - שאסור לעשות בעם ישראל קבוצות קבוצות המתנהגים כל אחד שונה מחבירו, שלא יראה כשתי תורות? ואם כן מדוע לא תיקנו יום אחד לכולם!

הגמרא מקשה על הדרשה של "לא תתגודדו":

והרי **האי "לא תתגדדו" מבעי ליה לגופיה** - צריך אותו לגופו של ענין שמדבר הפסוק, **דאמר רחמנא** [התורה], "לא תתגודדו" היינו ש**לא תעשו חבורה** [שריטה] בבשרכם **על** צער **המת**! ואין הפסוק מיותר לדרשה אחרת.

מתרצת הגמרא:

אם כן - אם הפסוק בא ללמד רק על איסור עשיית

יג: חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

מאי טעמא דב״ש. וע״ת ומאי קבעי ליה [א] למעט מוקמי לגרול לכלכר״ש (לעיל דף ח:) ועליה לכלכדי ולומר רבינו יפתח משום דמסתברא ליה לגרום לגרול לענין גרוש מי לגו דמעטיה משום דוכתא דשריא וע״ת מכאי כי דרשי נמי תופה מכלל לתיכא פנימית נדרום מלגרול למיסר לרה שלא במקום מצוה וי״ל לליכא למדרש הכי דהא כתיב לגלות ערותה דמדא ולמקום מצוה לא מיקטרין דמסוה נפקא לגלא לשלא במקום מצוה:

לכדרב יהודה אמר רב בו׳. ה״ג המ״ל לכדמסומל דלגיב עליה דרב בהמאה רבה (לקמן דף נב: ושם) ומוקי קרא דללגלו הוא למעט: **כיון** דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי. ומ״ש כמיב נמי ס״ת בתלה לכתיב המוסה היינו נמי מל המוך כמו המדבריה (שמות ד) דהוי מל המדבר: **לרבות** את הארוסה. מר״י דמיקטרין [ב] לרבוי מרוסה משום דכתיב בית לחמיו ופ״ק דיומא (דף יג.). משמע דבית נשואה משמע: **דלא** אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח. ות״ת כיון למיסור אחות אשה לא מייל תמייבם ערוה גופה וי״ל למיסור אחות אשה מיתלת תלי וקאי מי פקע איסור אשת אח אחי ומייל הלכך לא פקע [ג] **בית** הלל פוסלים. פי׳ בקונטרס מכהונה ולא מתרומה ות״ת לומר כן [ד] דמתייבי כריתות זונה היא דלמתרגין בהמולן (לקמן מד:) גבי הנושא את אלונתו וזונה לשוסה בתרומה כמו שנפרש שם בע״ה (ד״ה הכא) ורש״י עלמו מזר בשוף פירקא (דף טו: ד״ה היא עלמה) גבי מה לאלמנה שכן היא עלמה מתאלמנה: **דאמר** רחמנא לא תעשו חבורה על מת. והא דאמרינן בשוף פרק ד׳ מיתות (סנהדרין דף סא. ושם) גבי ר״ע שהיה מכה עלמו על ר״ג שנפטר על שהיה דמו שותת לארץ ומומר רבינו יפתח דליכא למימר דלרך שריטה אלא רחמנא חוקי ג״ע לחוטרה היה מלטער דלאמרינן הכא הכנה מעות יש לי ואין שולחני כו׳:

מי

דרבי יוחנן בן נורי דאמר [ה] בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ״ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין כו׳: הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם [ו] מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר״ל לר׳ יוחנן איקרי כאן [ז] לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא [ח] לא תעשו חבורה על מת א״כ לימא קרא לא תגודדו מאי [ט] תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א״ל עד כאן לא שנית [י] מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א״ל [כ] אמינא לך אנא איסורא [ל] דאמר רב שמן בר אבא אמר ר׳ יוחנן [מ] לקיים את הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא [נ] והתנן (ס) בלילה) בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה [ס] התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

חלצו ב״ש פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין אע״פ שאלו [פ] אוסרים ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו: **גמ׳** אמר רבי שמעון בן פזי מאי טעמא דבית שמאי דכתיב [א] לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה ובית הלל מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב [ב] דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה היוה [ג] לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר׳ נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ״ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה״א בסופה ותנא דבי ר׳ ישמעאל כגון אלים [ב] אלימה מחנים [ג] מחנימה מצרים [ד] מצרימה [ה] דבלתימה [ו] ירושלימה [ז] מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך חוצה החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמייהו דבית שמאי [ח] דאין איסור חל על איסור תינח היכא [ט] דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: חלצו בית שמאי פוסלים וכו׳: פשיטא לאפוקי מ״ד [י] בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ״ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין אע״פ שאלו [כ

שריטה וחבורה, **לימא קרא -** תכתוב התורה **"לא תגדו"** [עם אות תי"ו אחד], **מאי -** מה הטעם כתבה התורה "לא **תתגדדו"** [עם שני תי"ן], **שמע מינה -** מוכח מכאן **דלהכי הוא דאתא -** להשמיע לנו שאסור לעשות אגודות אגודות.

שואלת הגמרא עוד:

ואימא כוליה להכי הוא דאתא - ואולי נאמר שהתורה בא ללמד רק על האיסור של אגודות אגודות.

מתרצת הגמרא:

אם כן - אם התורה בא ללמד רק לימוד אחד, **לימא קרא -** תכתוב התורה **"לא תגדו"** [עם אות תי"ו אחד], **מאי -** מה הטעם כתבה התורה "לא **תתגדדו"** [עם שני תי"ן], **שמע מינה -** מוכח מכאן **תרתי -** שהתורה בא ללמד שני הלימודים.

ואם כן חוזרת הקושיא מדוע חילקו חכמים בין מקום למקום, ולא תיקנו יום אחד לקריאת המגילה?

אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש, וכי **עד כאן -** עד המשנה הזאת, **לא שנית -** לא מצאת ולמדת עוד משנה כזאת [שחילקו בין מקום למקום], והרי למדנו במסכת פסחים (נ, א) לגבי עשיית מלאכה בערב פסח, **מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות** היום **עושין,** ו**במקום שנהגו שלא לעשות** כלל מלאכה באותו היום **אין עושין,** הרי מצאנו שחילקו בין מקום למקום. [והפסוק "לא תתגודדו" לא נאמר כאן, אלא רק באופן ששני המקומות חולקים זה על זה].

אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן, איך אתה מדמה בין פסחים למגילה, **אמינא לך אנא איסורא -** אני הקשתי לך על דין של איסור דרבנן, שאסרו לבני ארבעה עשר (ערי הפרזים) לקרוא ביום חמשה עשר, ולבני חמשה עשר (מוקפות חומה) לקרוא בארבע עשר, **דאמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן** כתיב (מגילת אסתר ט, לא) **"לקיים את ימי הפורים בזמניהם"**, מדכתיב "בזמניהם" לומדים **שזמנים הרבה תיקנו להם חכמים** לקרוא את המגילה, [ואין בני י"ד יכולים לקרוא ביום ט"ו, ולא בני ט"ו ביום י"ד], **ואת אמרת לי מנהגא -** ואתה מוכיח לי ממלאכה בערב פסח שאינו אלא מנהג, ואין שום איסור מצד הדין לעשות מלאכה עד חצות!

רבי יוחנן משיב ושואל:

והתם [בפסחים, בעשיית מלאכה בערב פסח], **לאו איסורא הויא -** האם אין שם איסור? **והתנן** - והרי למדנו שם במשנה (פסחים נה, א), **הלילה** [ליל בדיקת חמץ], **בית שמאי אוסרין** לעשות מלאכה, **ובית הלל מתירין** לעשות מלאכה. מוכח שאין זה מנהג אלא איסור, ויש נוהגים כבית שמאי ויש נוהגים כבית הלל, נמצא שאף באיסור חילקו בין מקום למקום, ואין בזה משום "לא תתגודדו"!

אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש, אין להקשות משם, כי **התם** [שם] **הרואה -** מי שרואה אדם שאינו עושה מלאכה בערב פסח (כבית שמאי), **אומר "מלאכה הוא דלית ליה" -** כנראה שאין לו מלאכה, ואינו תולה זאת מחמת איסור, ולכן אין במחלוקת זו איסור "לא תתגודדו".

רבי יוחנן מקשה עוד על ריש לקיש:

והא למדנו במשנה, **בית שמאי מתירין** את **הצרות** [של הערוה] להתייבם **לאחים, ובית הלל אוסרים** להתייבם, וכיון שיש נוהגים כבית שמאי ויש נוהגים כבית הלל. אם כן יש כאן איסור של "לא תתגודדו"?

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

עין משפט נר מצוה

נג א מיי׳ פי״ז מהל׳ מיאסורי ביאה הל׳ ח:
נד ב מיי׳ פ״ח מהל׳ מגילה ה״ב ד ו ז סמג עשין ד טוש״ע א״ח סי׳ תכה ג מיי׳ פי״ב מהל׳ עבודת כוכבים הל׳ יא סמג לאוין סב טוש״ע יו״ד סימן קמ סעיף ו:
נה ד מיי׳ פ״ט מהל׳ יי״ט הל׳ יח סמג לאוין עה טוש״ע א״ח סי׳ תסח סעיף ג ד:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]
ב) וַיָּבֹאוּ אֵילְמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מָיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם: [שמות טו, כז]
ג) וְדָוִד בָּא מַחֲנַיְמָה וְאַבְשָׁלֹם עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: [שמואל ב׳ יז, כד]
ד) וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ: [בראשית יב, י]
ה) וַיִּבְעַט יְשֻׁרוּן וַיִּשְׁמָן עָבִיתָ כָּשִׂיתָ וַיִּטֹּשׁ אֱלוֹהַּ עָשָׂהוּ וַיְנַבֵּל צוּר יְשׁוּעָתוֹ: [דברים לב, טו]
ו) וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂאֵנִי אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלְָמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנָה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֵה: [יחזקאל ח, ג]
ז) וְקִמְּרָה יָשֵׁב עַד לְבוֹא מִימוֹת (מגדלין דף פח. ושם) גבי ר״ע שהיה מכה עצמו על ר״ג שנפטר עד שהיה דמו שותת לארץ ומומר רבינו יצחק למיחל דלרך שריטה אסר רחמנא דוקא ר״ע מחמיר היה מצטער דלמא רחמנא הכניס מעות יש לי ואין שולחני טו׳: מי

דרבי יוחנן בן נורי דאמר ס) בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ״ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין כו׳: הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם ע) מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר״ל לר׳ יוחנן איקרי כאן ס) לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא ג לא תעשו חבורה על מת א״כ לימא קרא לא תגודדו מאי (ג) תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א״ל עד כאן לא שנית ע) דמקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א״ל פ) אמינא לך אנא איסורא ע) דאמר רב שמן בר אבא אמר ר׳ יוחנן ע) לקיים את פירות בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא ק) והתנן (ר) בלילה) בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה ס) התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

חלצו ב״ש פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין אע״פ שאלו פ) אוסרים ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו: **גמ׳** אמר רבי שמעון בן פזי מאי טעמא דבית שמאי דכתיב א) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה ובית הלל מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב ב) דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה היוה (ד) לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר׳ נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ״ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה״א בסופה ותנא דבי ר׳ ישמעאל בגון אלים ג) אלימה מחנים ג) מחנימה מצרים ד) מצרימה ה) דבלתימה ו) ירושלימה (ג) ז) מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאישי זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאישי זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך חוצה החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמייהו דבית שמאי ג) א״ראין איסור חל על איסור תינח היכא ז) דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: חלצו בית שמאי פוסלים וכו׳: פשיטא לאפוקי מי

חלצו מן המחין: ב״ש פוסלין מן הכהונה. שחליצה חליצה: וב״ה מכשירין. לפי שחליצתן שלא לשוך והכי כתובת מן הנכרי: נתייבמו. לחמיס: בית שמאי מכשירין. חוחן להכיחס שם נחחלמו מיבמיהן: ובית הלל פוסלין. שנעשלו לחסור להן והנעשלה לפסול לה עשחה זונה והזונה חסורה לכהונה: **לא** נמנעו בו׳. טע״פ שנבי הלרה שנחייבמו כב״ש ממזרים [הס לב״ק] שהרי בחיסור עשח חח היה עליהס ושחח חח בכרת וכני עריות שהן חייבי כריחות ממזרים הס כלחמיהן בפילקין חפ״ה לח נמנעו ב״ה מליחח נשיס מב״ש לפי שהיו מודיעים להס חוחן הנשוח מן הלרות ופורשים: אלו על גבי אלו. שלו משלימים כליהס לשלו: **גמ׳** לא תהיה אשת המת החוצה. חמילונה שהיא נכרית ליבס לח חהיה לזר: מכלל דאיכא פנימית. נהלה קרונה ליבס: שאין קידושין תופסין ביבמה. יבמה שלח חלנה מנין חס נחקבלה לשוך שחין קדושין חופסין (ד) טע״ג לחייבי לחוין בעלמח חפסי כהו קידושין: ת״ל בו׳ לא תהא בה הויה. חינן חופסין: חוצה כתיב. למשמע מינוה: לרבות ארוסה. שחס נחלרלה חן הלירוסין לריכה ליבס כנשוחה ומונה משמע מינוה שלח נחקבלה עדיין לניחה: **אין** איסור. משמ חח חל על נמו של זה חלח חניה לכלך לח רחיח קמיה לייבומי והוה כמחן לליחה וכן בחמות חשה ובכולן והכי חפרשה מילחיה לרבח בחחלחח ומיהו חס יליע דחניח חיהם היכח לנשח וסבר לרבח חללחות חשה וכיונח בה לחוולייהו קחי שקומלמו ע״י קדושין: **דלא אתי** איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח. והויא ככריח: **פשיטא**. כיון דלב״ס זקוקות ליבס פליטה חס חלנו פסולות ולב״ס כיון דלפעולי להו מזיקה יבוח חס חלנו כשרות לכהונה חלנו חלילה היח: **דר׳ יוחנן**. לקמן (דף יב:) **בבריית׳**: **בואו ונתקן** לצרות. הערירות שיהו חולנות וכיון דנעשו חלילה חליחתן פוסלת חפי׳ לב״ס קמ״ל דב״ס חפי׳ חקנתח לרבנן ליח להו בלרות לילחלנו: **וב״ה** פוסלין. דזונה היח ופסולה לכהונה אבל חחרונה חזקה לבעל חפי׳ בשעילת כרת חלח בשעילת חלל ונחין וממזר ועובד כוכבים ועבד בפרק חלמנה לב״ג (לקמן סח:): **לא תעשו** אגודות אגודות. לנרמה כנוהגין ב׳ חורות בחקונין בפריס חת המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי״ד ומוקפין חומה בט״ו: **א״ב לכתוב** קרא לא תגודדו. למשמע לחן גדילה ותנוחה: **ואימא** כוליה להכי הוא דאתא. חלח מעשו חגודות: **א״ב לכתוב לא תגודו** חגודו לחן חגודה: **לא שנית ע״כ** מקום שנהגו בו׳. היה לך להניח חמונה זו: **אמינא לך אנא איסורא.** לחחרי פחוחה מבת ג׳ שנים וחלו חשת חח ובחו יחד שחינה חשובה ערוה עד שחחא בת ג״ש וכלהו בבה״ג. ותימה דנשא מת ומת ואח״כ נשא חי ומ״ט דב״ש דהא ליכא למימר דאין איסור חל על איסור שהרי כשמת היתה אשת אח במקום מצוה וא״כ אתי איסור אחות אשה חייל. וי״ל בכי האי גוונא ב״ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם: **תינח היכא דנשא מת** וכו׳. המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו ערירות מצי למימר טעמא שפיר:

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ ס) בי״ר וכ״ה בס״ה גרס׳ אוסרים ומתירים וכן בעבודת פ״ב מ״ח ליתא. **ב)** לקמן נג: [ומכר ג״כ לקמן מט: נו:]. **ג)** [מוקי קיב:]. **ד)** לעיל ח:. **ה)** [לקמן יד: כז:]. **ו)** מגילה ב:. **ז)** פסחים ב:. **ח)** [נדה סו:]. **ט)** מגילה ב:. **י)** פסחים נה:. **כ)** [ל״ל הלילה]. **ל)** שם נא:. **מ)** [כך מנוקד להדיא בעבודת כוכבים ובמגילה ב:]. **נ)** [וכ״ג בסוגיא דלקמן נב. להלן ככל מ״ש חוס׳ הכא ומוקי לישנא].

מסורת הש״ס לירושלמי

אע״פ שאלו אוסרין כו׳. עי׳ קידושין ג, ג. **מ״ט** דב״ש דכתיב לא תהיה בה הויה. ל״ה. מנין שאין קידושין תופסין כו׳. ה״ג. ד. קידושין ב, ו. קידושין ה״ג. ב. **ר׳ נחמיה** אומר כל תיבה כו׳. ה״ג. דאמר בואו ונתקן להם בו׳. ה״ג. ג, ה. **לא תעשו** אגודות כו׳. פסחים ד, ג. ועי׳ ר, ה. מקום שנהגו שלא לעשות כו׳. עי׳ פסחים ג, ה:

הגהות הב״ח

(ע) גמ׳ לא תהיה בה היוה וכ״ה בס״ג כ״ל ותימה לזר ממתק: **(פ)** שם המלבה: **(צ)** שם מאי לא תתגודדו ס״מ ג, ה. ה״ג. ב. **לא תעשו** אגודות כו׳. ה״ג. ג, ה. **(ק)** בילקוט ר״מ כי׳ הס״ד ומ״ש ס״ה לא תהא וכו׳ מופסק בה ס״ה: **(ר)** חוס׳ ד״ה בלילה ה״ג וכו׳ ממתיב כרישתא. ס״ג עיין פ׳ אלמנה דף ס״ח:

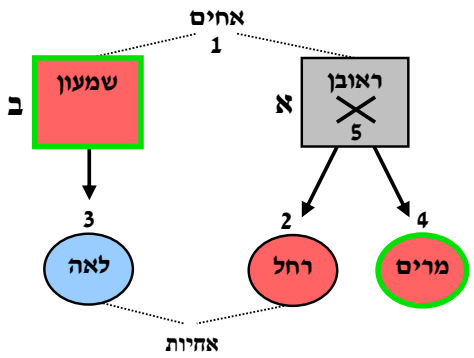
גליון הש״ס

חוס׳ ד״ה **מאי טעמא** וכו׳ **דלמא** מוקמי לצדוק וכו׳. ק״ל על לשון הזהר דלמא ולפ״ז הקשו מיתר הכא גם לפי האמת פליג ב״ש מן המנין ע״כ לכאו׳ לגרוס בלבד״ש ועליה לכדר״ש וע״ש:

תוס׳ ישנים (המשך)

איסור. ואין סברא לומ׳ שאותה הסברא תדחה הפסוק כיון דליכא לאוקומי במלתא אחריתי ותירץ הקדוש מרא״ש דאיכא לאוקמי קרא לצדוקי כשבאו בבת אחת אשת אח ואחות אשה וכלהו ערירות דמתני׳ נמי משכחת לה בבת אחת כגון בתו שקדש בתו לאחיו פחותה מבת ג׳ שנים וחלו אשת אח ובתו יחד שאינה חשובה ערוה עד שתהא בת ג״ש וכלהו בבה״ג. ותימה דנשא מת ומת ואח״כ נשא חי ומ״ט דב״ש דהא ליכא למימר דאין איסור חל על איסור שהרי כשמת היתה אשת אח במקום מצוה וא״כ אתי איסור אחות אשה חייל. וי״ל בכי האי גוונא ב״ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם: תינח היכא דנשא מת וכו׳. המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו ערירות מצי למימר טעמא שפיר:

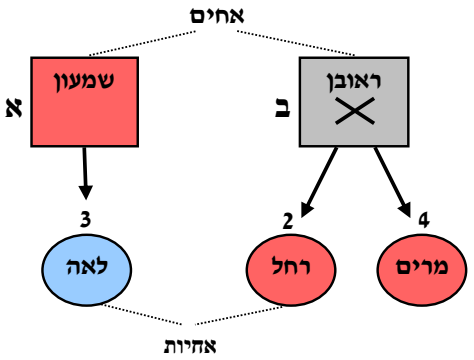
[82] דף יג: **רבא אמר טעמייהו דבית שמאי ... תינח היכא דנשא מת וכו'.**

1. **ראובן ושמעון, אחים.**
2. **ויקח ראובן את רחל לאשה,**
3. **ושמעון לקח את לאה אחותה.**
4. **ולראובן עוד אשה, מרים.**
5. **ומת ראובן בלי בנים.**

ואומרת הגמרא: **תינח היכא דנשא** האח **המת** תחילה (דהיינו ראובן קידש את רחל תחילה - [**א**]-), ונעשית רחל אסורה לשמעון משום "אשת אח",
ואחר כך נשא האח **החי** (דהיינו שמעון את לאה-[**ב**]-), שאז שפיר אמרינן **לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח,** לפי שאיסור אשת אח קדים (ומותרת מרים לשמעון).

[83] **... אלא נשא חי וכו'.**

היינו אותו מקרה כדלעיל **אלא**:

דאם נשא האח **החי** תחילה (דהיינו שמעון קידש את לאה תחילה -[**א**]-) ונעשית רחל אחותה (2) אסורה לשמעון משום "אחות אשתו". ורק **אחר כך נשא** האח **המת** (דהיינו ראובן את רחל -[**ב**]-) דניתוסף לגבי שמעון איסור "אשת אח" על איסור אחות אשה.
הרי באופן כזה, איסור **אחות אשה קדים,** והוה רחל אסורה על שמעון משום ערות אחות אשה, ואם כן מדוע כשמת ראובן, מותרת מרים צרתה (4) להתייבם, הלוא היא נחשבת **צרת אחות אשתו.**

יד ע"א

ריש לקיש מתרץ:

מי סברת - האם סבור אתה ש**עשו בית שמאי כדבריהם** [כשיטתם], והיו מייבמים את הצרות? לא! למעשה בפועל **לא עשו בית שמאי כדבריהם,** אלא קיבלו עליהם דברי בית הלל, ולא היו מייבמים את הצרות, ואין כאן אגודות אגודות.

ורבי יוחנן [שהקשה] חולק ו**אמר עשו ועשו** בית שמאי כדבריהם והיו מייבמים את הצרות, ולא כדברי בית הלל. [הגמרא תבאר להלן מדוע אין כאן איסור "לא תתגודדו"].

הגמרא מוסיפה ואומרת:

ובפלוגתא - מחלוקת זו [אם בית שמאי עשו כדבריהם] היא מחלוקת **ד**נחלקו בו **רב ושמואל, דרב אומר לא עשו בית שמאי כדבריהם, ושמואל אמר עשו ועשו** כדבריהם.

הגמרא דנה במחלוקת זו, [במסכת עירובין (יג, ב) מספרת הגמרא שיצאה בת קול משמים ואמרה אלו ואלו (בית שמאי ובית הלל) דברי אלקים חיים, אולם הלכה כבית הלל], שואלת הגמרא: **אימת** - מתי נחלקו אם עשו בית שמאי כדבריהם? **אילימא -** אם תאמר שנחלקו **קודם** שיצאה **בת קול** ואמרה שהלכה כבית הלל, **מאי טעמא** [מה הטעם] **דמאן דאמר לא עשו** בית שמאי כשיטתם, הרי עוד לא הוכרז שהלכה כבית הלל? **ואלא** תאמר שנחלקו **לאחר** שיצאה **בת קול** שהלכה כבית הלל, גם קשה **מאי טעמא** [מה הטעם] **דמאן דאמר עשו** בית שמאי כשיטתם, הרי הוכרז כבר שהלכה כבית הלל?

הגמרא מתרצת [בשתי אופנים]:

אי בעית אימא - אם תרצה אפשר לבאר שהמחלוקת **קודם** שיצאה **בת קול, ואי בעית אימא -** ואם תרצה אפשר לבאר שהמחלוקת **לאחר** שיצאה **בת קול**.

הגמרא מבארת [האופן הראשון]:

אי בעית אימא - אפשר לבאר שנחלקו **קודם** שיצאה **בת קול,** ומדובר **כגון ש**באותה תקופה **בית הלל רובא** - היו הרוב, ולכן **למאן דאמר שלא עשו** בית שמאי כשיטתם, אלא נהגו כבית הלל, מובן משום **דהא בית הלל רובא,** והלכה כרבים. **ולפי המאן דאמר ש**עשו בית שמאי כשיטתם אף שבית הלל היו הרוב, הוא משום **דכי אזלינן בתר רובא -** מתי הולכים אחרי הרוב, **היכא דכי הדדי נינהו -** רק כאשר שני החולקים שוים בחכמה זה כמו זה, **הכא בית שמאי מחדדי טפי -** אבל כאן בית שמאי מחודדים יותר מבית הלל.

[האופן השני]:

ואי בעית אימא - אפשר לבאר שנחלקו **לאחר** שיצאה **בת קול,** ולכן לפי ה**מאן דאמר שלא עשו** בית שמאי כשיטתם, מובן משום **דהא נפקא בת קול -** שהרי יצאה בת קול שהלכה כבית הלל ולא כבית שמאי. **ולפי המאן דאמר ש**עשו בית שמאי כשיטתם, אף שיצאה בת קול שהלכה כבית הלל, הוא משום שכאן שיטת **רבי יהושע היא, דאמר אין משגיחין** להלכה **בבת קול.**

הגמרא מקשה:

ולפי המאן דאמר שעשו בית שמאי כשיטתם ולא כבית הלל, קשה הרי **קרינן כאן -** יש לקרוא כאן **"לא תתגדדו" ש**לא **תעשו אגודות אגודות,** ואיך נהגו כל אחד כשיטתו?

מתרצת הגמרא:

אמר אביי, כי אמרינן - מתי אומרים שיש איסור של **"לא תתגדדו"**, היינו רק **כגון -** באופן שיש **שתי בתי דינים** הנמצאים **בעיר אחת, והללו** [בית דין אחד] **מורים כדברי בית שמאי, והללו** [בית דין השני] **מורים כדברי בית הלל. אבל** באופן של **שתי בתי דינים בשתי עיירות, לית לן בה -** אין בו איסור של "לא תתגודדו".

רבא מקשה: **אמר ליה רבא** לאביי **והא** [והרי] המחלוקת של **בית שמאי ובית הלל, כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי,** שהרי תלמידי בית שמאי ובית הלל ישבו באותו עיר.

אלא אמר רבא, כי אמרינן - מתי אומרים שיש איסור של **"לא תתגדדו"**, היינו **כגון בית דין** אחד **בעיר אחת, שפלג** [חצי מדייני הבית דין] **מורין** [פוסקים] **כדברי בית שמאי, ופלג מורין כדברי בית הלל, אבל** באופן של **שתי בתי דינין** אפילו **בעיר אחת, לית לן בה -** אין בו איסור של "לא תתגודדו".

הגמרא מקשה על ריש לקיש מברייתא:

תא שמע - למדנו בברייתא, ש**במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים** בשבת **לעשות** מהם **פחמים בשבת** כדי להבעיר בהם אש, **ולעשות** בה איזמל מ**ברזל** לצורך מילה, [דסבר כשם שמצות מילה דוחה שבת, כך מכשירי מצוה (צורכי והכנת המצוה) דינם כמצוה. רש"י], וכן **במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב,** [דסבר כי רק בשר בהמה אסור בחלב, שכתוב "לא תבשל גדי בחלב אמו" מי שלאמו יש חלב אסור לבשל בחלב, למעט עוף שאין לו חלב. רש"י].

הגמרא מדייקת:

במקומו של רבי אליעזר, אין - אכן התירו לעשות מכשירי מצוה בשבת, אבל **במקומו של רבי עקיבא לא** התירו לעשות מכשירי מצוה בשבת, **דתנן -** למדנו במשנה (שבת קל, א), **כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה** שהיא לצורך מצוה **שאפשר לעשותה מערב שבת, אין דוחה את השבת.** וכיון ששני המקומות אינם נוהגים זה כמו זה, קשה מדוע אין כאן איסור "לא תתגודדו"?

מתרצת הגמרא ושואלת:

והאי מאי תיובתא - מה קשה, והרי כבר תירצנו **שמקומות מקומות שאני,** ואין איסור של "לא תתגודדו" בשני מקומות שונים.

בת קול. בעירובין בפ"ק (דף יג.) יליף לה מן קול ומ"ר הלכה כב"ה: **דבי הדדי נינהו.** במכמה: ר' יהושע היא. בפ' הזהב: היו בורחים עצים בשבת לעשות פחמים. נמי פיוס כדי לעשות ברזל ליזמל של מילה דקסבר ר"ש מכשירי מצוה דומין עצמה: **בשר** עוף בחלב. שהיה דומה במלב שמו מי שיש לו חלב שמו יגע בשר עוף שמין לו חלב שם והכי ממרי' בפ' כל הבשר: **כלל** אמר ר"ע. לגבי מילה בחיסור שבת: **מאי** קארי לה. הם בשר שמו לעיל כי ממרינן לה מתגודלו כו': **ממלטל** שרגא. גר שהלילו בו בשבת והכה הסבר לה רבי יהושע כר"ש לית ליה מוקלה ור' יוחנן סבר לה כר' יהודה לחיים ליה מוקלה לפי' שלא מפחת לחיסור: **והא** איבא שמעא. לרבי שמעון לא מסיק מדעתיה ומטלטל בחפציה דר' יוחנן הוחיל וחזי לר' שמעון בעלמא ממטלטל: **בני** חייבי לאוין נינהו. הרי בר"ה שהלכות ניסחות לשוק שלא מלינה לפי' לע"ש ממרי מלינה בעי שלמו בעלמא נינהו לא מהיה שבת המת ואין ממנו שלא מחייבי כריתות כממרי לקמן בהמולן (דף מט.): **חייבי כריתות** נינהו. כיון שהת שבת פטורה הממיתה עומד בחיסור שבת שם בכרת: **אין** ממנו מחייבי כריתות. שלא מחייבי מיתות ב"ד כגון אמו ואמותו וכלתו וכיוצא בהן וכל הרי לחיסור אמות לית בהו מיתה: דמודעי להו. ב"ש לע"ה דעו שהשבת זו מלרת עבוה שנתייחמה נאה ופרשו: ע"ג אלו. משמלין כליס שלו נאלו וב"ה מחמירין בטהרות טפי: ומאי

מי שברת עשו ובו'. תימה שלא הקשה רבי יוחנן לר"ל מהיחת למייתי בשמוך במקומו של ר' אליעזר היו כורחין ור"ל לחין מוסיפין לחקדק כל כך על דבריו לממילא הוה מוקשה ממגילה כמו שהקשה בעלמה: **לא** עשו ב"ש כדבריהם. תימה הא משכחן לעשו להטה ר' טרפון כדבדי ב"ש (נכרות דף י:) והלל שהביא עולמו לעזרה ומבדו עליו תלמידי שמאי (ביצה דף כ.) ותניא בפרק שלו טרפות (חולין דף מד.) הרוצה לעשות כדברי ב"ש ומיהו שלו הכי מוכח בשמעתין לעשו: **רבי** יהושע היא דאמר אין משניחין בבת קול. וע"ת ומ"ש שלא קי"ל כמ קול דר"ת[ו] שלא לחמרינן בכל דוכתי דשמעתי הוא ומין הלכה כמותו וכמ קול דב"ש קי"ל להלכה כב"ה וי"ל מסוס דמ קול דר"ת לא יליף שלא לכבודו שאמר מן השמים יוכיחו כדאמר התם ת"ר בהחיא מ קול שהיתה כנגד רבים דלבנן הוו רובא (ג) דולמי מין הלכה שלא כמ קול דב"ש וי"ל מסוס דמ קול דר"ת לא יליף שלא לכבודו שאמר ב"ש רובא שלא דב"ש מחלדי טפי ואי בעית אימא לאחר בת קול מ"ד לא עשו דהא נפקא בת קול ומ"ד עשו רבי יהושע היא [ו]דאמר אין משניחין בבת קול ומ"ד עשו קרינן כאן [א]לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אמר אביי [א]כי אמרינן לא תתגודדו כגון שתי בתי דינים בעיר אחת הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה אמר ליה רבא והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי אלא אמר רבא כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב"ד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה תא שמע [ז]במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים בשבת לעשות ברזל במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב במקומו של רבי אליעזר אין במקומו של רבי עקיבא לא [ג]דתניא [ד]כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת והאי מאי תיובתא מקומות מקומות שאני [ה]ודקארי לה מאי קארי לה ס"ד אמינא משום חומרא דשבת כמקום אחד דמי קמ"ל ת"ש דרבי אבהו כי איקלע [ה]לאתריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא וכי איקלע לאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל שרגא והאי מאי קושיא ולא אמרינן [ו]מקומות שאני אנן הכי קאמרינן ר' אבהו היכי עביד הכא הכי והיכי עביד הכא הכי רבי אבהו כר' יהושע בן לוי סבירא ליה וכי מקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל משום כבודו דרבי יוחנן והאיבא שמעא דמודע ליה לשמעא ת"ש אע"פ שאלו אוסרים ואלו מתירים לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש אי אמרת בשלמא לא עשו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת עשו אמאי לא נמנעו בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דבני חייבי לאוין נינהו אלא ב"ה מבית שמאי אמאי לא נמנעו בני חייבי כריתות ממזרים נינהו וכי תימא קסברי ב"ה דאין ממזר מחייבי כריתות [ו]והאמר רבי אלעזר אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא לאו שמע מינה לא עשו לא לעולם עשו דמודעי להו ופרשי והכי נמי מסתברא דקתני סיפא כל הטהרות וכל הטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושים טהרות אלו על גבי אלו

מי שברת עשו ב"ש כדבריהם לא עשו ב"ש כדבריהם ור' יוחנן אמר עשו ועשו ובפלוגתא [דרב ושמואל] דרב אומר לא עשו ב"ש כדבריהם ושמואל אמר עשו ועשו אימת אילימא קודם בת קול מ"ט דמ"ד לא עשו אלא לאחר בת קול מ"ט דמ"ד עשו אי בעית אימא קודם בת קול ואי בעית אימא לאחר בת קול אי בעית אימא קודם בת קול וכגון דב"ה רובא למ"ד לא עשו דהא ב"ה רובא ומ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא בית שמאי מחלדי טפי ואי בעית אימא לאחר בת קול מ"ד לא עשו דהא נפקא בת קול ומ"ד עשו רבי יהושע היא [ו]דאמר אין משניחין בבת קול ומ"ד עשו קרינן כאן [א]לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אמר אביי [א]כי אמרינן לא תתגודדו כגון שתי בתי דינים בעיר אחת הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה אמר ליה רבא והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי אלא אמר רבא כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב"ד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינין בעיר אחת לית לן בה תא שמע [ז]במקומו של רבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים בשבת לעשות ברזל במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב במקומו של רבי אליעזר אין במקומו של רבי עקיבא לא [ג]דתניא [ד]כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת והאי מאי תיובתא מקומות מקומות שאני [ה]ודקארי לה מאי קארי לה ס"ד אמינא משום חומרא דשבת כמקום אחד דמי קמ"ל ת"ש דרבי אבהו כי איקלע [ה]לאתריה דרבי יהושע בן לוי הוה מטלטל שרגא וכי איקלע לאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל שרגא והאי מאי קושיא ולא אמרינן [ו]מקומות שאני אנן הכי קאמרינן ר' אבהו היכי עביד הכא הכי והיכי עביד הכא הכי רבי אבהו כר' יהושע בן לוי סבירא ליה וכי מקלע לאתריה דרבי יוחנן לא הוה מטלטל משום כבודו דרבי יוחנן והאיבא שמעא דמודע ליה לשמעא ת"ש אע"פ שאלו אוסרים ואלו מתירים לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה ולא ב"ה מב"ש אי אמרת בשלמא לא עשו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת עשו אמאי לא נמנעו בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דבני חייבי לאוין נינהו אלא ב"ה מבית שמאי אמאי לא נמנעו בני חייבי כריתות ממזרים נינהו וכי תימא קסברי ב"ה דאין ממזר מחייבי כריתות [ו]והאמר רבי אלעזר אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא לאו שמע מינה לא עשו לא לעולם עשו דמודעי להו ופרשי והכי נמי מסתברא דקתני סיפא כל הטהרות וכל הטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו עושים טהרות אלו על גבי אלו

כדפיר' נקוטרם דממיר טפי מסוס דמסייה בידים מכל מין לפרם הכהה מיירי במוקלה מחמת מיחום דהם מוקלה מחמת מיחום חיסור ממיר טפי לפירוש ר"ת שפירש בפ"ק דשבת (דף יט: ושם) גבי כלכי דזוזי ועוד דעל מוקלה מחמת מיחום פ"ר יוחנן בפ' כירה (ד' מה:ט) אלו אין נוהג בהן שלא כר"ש: **בשלמא** ב"ש לא נמנעו כו'. ות"ת ומ"ש לא נמנעו מסוס לרה עלמה דלמ"ר לקמן בשמעתין וי"ל דלרה עלמה לא שכיחא כולי האי כמו בני הלרות שהחמת יולדת כמה בניס:

בשלמא

גמ' **ב)** נכרות נב. עירובין ז. פסחים קיד. ב"מ נט: חולין מד., **ג)** שבת קל. חולין קנו., **ג)** ל"ל דתנן, **ד)** שבת קל. פסחים סו. סט: מנחות עב. לו., **ה)** שבת מו. ע"ש, **ו)** קידושין עה: [תוספ' פ"ק], **תום' ז)** [ב"מ נט: ושם], **ח)** עיין בהגה"ש לשבת דהוו כשני ב"ד בעיר אחת, **ט)** [וע"ש היטב תוספות פ"ש אין לנו], **תום' ישנים י)** ל"ל ור"ש אמר לקמן דף כח ע"ב שכל שתי אמות שנעשו לרות זו לזו מיקרי כרי.

ובפלוגתא דרב ושמואל בו'. ל"ע. ועי' קידושין ג, ב. קודם בת קול. הל"ע. נכרות ג, ד. סוטה ג, ד. קידושין ג, ב. ר' יהושע **היא דאמר בו'.** מועד קטן ג, ב. בלל אמר ר"ע בל מלאכה בו'. מגילה ב, ז. **והאמר ר"א אע"פ** שנחלקו בו'. הל"ע:

(ג) גמ' ולא אמרינן מקומות מקומות שאני: **(ב)** תום' ד"ה ר' יהושע וכו' הוו רובא כולי מין הלכה כבית שמאי: **(ג)** ד"ה כי אמרינן וכו' הרב רבי חיים הכהן דצנ': **(ד)** בא"ד דבן עיר לחן מוסיף בן כפר דבל:

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה. כעין זה בכתובות מח ע"ב ולו ע"ש:

א) בָּנִים אַתֶּם לַיי אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תְשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת: [דברים יד, א]

נז א מיי' פי"ג מהל' עבודת כוכבים הל' יד:

נח ב מיי' פ"ג מהל' מילה הלכה ו סמג עשין נה טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף ו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף ב:

אין משניחין בבת קול. פי' בעירובין: **והא איבא שמעא.** פ"ה דמטלטל ליה באתרי' דר' יוחנן ומשני דמודע ליה להזה בכבוד ר' יוחנן ואל תהי מטלטל הנר במקומו ותימה מה ענין זאת הקושיא בכאן גבי אגודות אגודות בשבת הר"ל למפרך ועוד פשיטא דמודע לשמעא שיעשה כמוהו. ונראה לפרש והא איבא שמעא שיסבור דשרי לעשות אגודות אגודות לפי שראה רבו מטלטל במקום אחד ובמקום אחר לא היה מטלטל. ומשני דמודע ליה לשמעא ואומר אל תעשה אגודות. דהא שראית שאין אני מטלטלה במקומו של ר' יוחנן אין זה משום איסור טלטול אלא משום כבודו של ר' יוחנן: **בני חייבי** לאוין בשרים נינהו. וא"ת משכחת לה דב"ה לב"ש חייבי כריתות לר' שמעון דפטר אחיות בזיקה מחליצה ומיבום כגון צרת בתו ויבמה אחרת דנפול קמי שמעון והם אחיות שנפלו משני אחין ור' שמעון אמר י) לקמן כיון שהם אחיות בזיקה לא יהא לו לקוחין אפילו באחת מהן דלב"ה מייבם שמעון יבמתו ראשונה אחות זקוקתו דצרת ערוה אינה זקוקה לו דהיא אסורה לו ולב"ש לא יוכל לייבמה שהיא אשת אח שלא במקום מצוה שהרי אחות זקוקתו היא דצרת ערוה שרי' לה אליבא דב"ש וי"ל דפרוך הכי אמאי לא נמנעו (ב"ש מב"ה) [ב"ה מב"ש] ואח"נ דלר' שמעון תקשי לן אף מב"ה לב"ש אמאי לא נמנעו הא בני חייבי כריתות נינהו כדפרי':

ובפלוגתא רב אמר לא עשו ב"ש כדבריהם ושמואל אמר עשו מ"ד לא עשו דב"ה רובא מ"ד עשו כי אזלינן בתר רובא היכא דכי הדדי נינהו הכא ב"ש מחלדי טפי ואב"א לאחר כך ואמר עשו ר' יהושע היא דאמר אין משניחין בב"ק ומסיק עשו ב"ש כדבריהם ולא הוו מצות אגודות אגודות אלא ב"ד אחד בעיר אחת פלגו מורו כב"ש ופלגו מורו כב"ה אבל שתי ב"ד בעיר אחת לית לן בה:

שואלת הגמרא:

ודקארי לה מאי קארי לה - מאחר שמדובר בשני מקומות, אם כן מה היתה כוונתו של המקשה?

מתרצת הגמרא:

סלקא דעתך אמינא - כוונת המקשה היתה, ש**משום חומרא דשבת -** שהחמירה התורה לענין שבת, שהעושה בה מלאכה במזיד חייב מיתה, הייתי אומר שאף שני מקומות **כמקום אחד דמי -** ויש איסור של "לא תתגודדו", **קא משמע לן -** משמיע לנו הגמרא שאף לענין שבת אין איסור "לא תתגודדו" בשני מקומות.

הגמרא מקשה עוד על ריש לקיש:

תא [בוא] **שמע** הוכחה דלא כריש לקיש, **דרבי אבהו כי איקלע לאתריה -** כשהזדמן רבי אבהו למקומו **דרבי יהושע בן לוי,** היה נוהג כמנהג המקום, ו**הוה מטלטל שרגא -** והיה מטלטל בשבת נר שכבה בשבת, [כשיטת רבי שמעון שאינו סובר איסור "מוקצה". רש"י]. **וכי איקלע לאתריה -** וכשהזדמן רבי אבהו למקומו **דרבי יוחנן,** היה נוהג כמנהג המקום [שיש איסור מוקצה], **ולא הוה מטלטל שרגא -** ולא היה מטלטל נר שכבה בשבת, [כשיטת רבי יהודה שסובר איסור "מוקצה". רש"י]. מוכח שבמקומו של רבי יהושע בן לוי טלטלו נר שכבה, ובמקומו של רבי יוחנן לא טלטלו, וקשה מדוע אין כאן איסור "לא תתגודדו"?

מתרצת הגמרא ושואלת:

והאי מאי קושיא - מה קשה, והרי כבר תירצנו שבשני **מקומות שאני,** ואין איסור של "לא תתגודדו" בשני מקומות שונים.

הגמרא משיבה:

אנן [אנו] **הכי קאמרינן -** כך התכוונו להקשות, **רבי אבהו** עצמו, **היכי עביד הכא הכי -** איך נהג במקום אחד לטלטל, **והיכי עביד הכא הכי -** ואיך נהג במקום אחר לאסור? הרי אם לשיטתו אסור לטלטל, אם כן אסור לטלטל בכל מקום!

מתרצת הגמרא:

לעולם **רבי אבהו כ**שיטת **רבי יהושע בן לוי סבירא ליה** שמותר לטלטל נר בשבת, **וכי מקלע לאתריה -** וכשהזדמן למקומו **דרבי יוחנן, לא הוה מטלטל** - ומה שנהג להחמיר ולא לטלטל במקומו של רבי יוחנן, הוא **משום כבודו דרבי יוחנן.**

שואלת הגמרא:

והאיכא שמעא - הרי יש את השמש של רבי אבהו שיראה שרבי אבהו נוהג לטלטל נר שכבה, ויש לחשוש שיבוא לטלטל אף במקומו של יוחנן, [ואם כן אף רבי אבהו יש לו להחמיר במקומו ולאסור לטלטל].

מתרצת הגמרא:

דמודע לשמעא - אין לחשוש שהשמש יבוא לטלטל בפני רבי יוחנן, כיון שרבי אבהו היה מודיע לו שלא יטלטל בפני רבי יוחנן.

הגמרא חוזרת לדון האם בית שמאי עשו כדבריהם:

תא שמע - למדנו במשנתנו, **אף על פי שאלו** [בית הלל] **אוסרים** את צרת ערוה להתייבם, **ואלו** [בית שמאי] **מתירים** את הצרה להתייבם, מכל מקום **לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי.** הגמרא מוכיחה: **אי אמרת בשלמא -** אם תאמר ש**לא עשו** בית שמאי כדבריהם, אלא עשו כדברי בית הלל, **משום הכי -** מובן מדוע **לא נמנעו** בית שמאי ובית הלל מלישא נשים זה מזה. **אלא אי אמרת -** אבל אם תאמר ש**עשו** בית שמאי כדבריהם ולא כבית הלל, אם כן **אמאי** [מדוע] **לא נמנעו** מלישא נשים זה מזה? **בשלמא בית שמאי מבית הלל** מובן מדוע **לא נמנעו** לקחת מהם נשים, **דבני חייבי לאוין נינהו -** שאין בני הצרות של בית הלל עבור בית שמאי אלא בני איסורי לאו, [של "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר (דברים כה, ה)], ואין הם בני כרת. **אלא בית הלל מבית שמאי** לא מובן **אמאי** [מדוע] **לא נמנעו** מלקחת מהם נשים, הרי בני הצרות של בית שמאי [המתירים להתייבם] **בני חייבי כריתות** הם לפי בית הלל, [כיון שפטורות להתייבם לפי בית הלל, נמצא שהן עומדות באיסור אשת אח שלא במקום מצוה], וצאצאיהן **ממזרים נינהו.**

הגמרא רוצה לתרץ:

וכי תימא - ואם תאמר הטעם שלא נמנעו, משום ד**קסברי** [סוברים] **בית הלל דאין ממזר מחייבי כריתות,** אלא רק מחייבי מיתות בית דין, ולכן אין צאצאיהן אסורים. **והאמר רבי אלעזר אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות** ערוה אם מותרות להתייבם, מכל מקום כולם **מודים שאין ממזר אלא** במי שנולד **ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת.** מוכח מכאן שאף בני חייבי כריתות, ממזרים הם. ואם כן קשה מדוע לא נמנעו בית הלל מלישא נשים מבית שמאי?

אלא לאו שמע מינה - מוכח מכאן ש**לא עשו** בית שמאי כדבריהם, אלא עשו כדברי בית הלל.

הגמרא דוחה:

לא! אין מכאן הוכחה, **ולעולם עשו** בית שמאי כדבריהם ולא כבית הלל, והטעם שלא נמנעו בית הלל מלישא נשים מבית שמאי, משום **דמודעי להו ופרשי -** שהיו מודיעים בית שמאי לבית הלל איזה משפחות הם בני צרות ערוה שנתייבמו, וכך היו פורשים בית הלל מהם.

והכי נמי מסתברא - וכן מסתבר לומר כך [שהודיעו בית שמאי לבית הלל], **דקתני -** שהרי כתוב ב**סיפא** של משנתנו, **כל הטהרות וכל הטמאות שהיו** חולקים בית שמאי ובית הלל והיו **אלו מטהרים ואלו מטמאין,** בכל זאת **לא נמנעו** והיו **עושין טהרות אלו על גבי אלו -** כלומר, היו משאילים כלים אלו לאלו.

בת קול. בעירובין בפ"ק (דף יג.) יליף לה מן קול ומחרב הלכה כב"ה: **דברי הרבי נינהו.** במכמה: ר' יהושע היא. בפ' הזהב: היו בורחים עצים בשבת לעשות פחמים. לפי פיוס כדי לעשות ברזל ליזמל של מילה דקסבר ר"ע מכשירי מצוה דוחין שבת כמצוה עבמה: **בשר** עוף בחלב. שהיה דורס בטלפיו ממו מי שיש לו חלב ממו יהא בשר עוף שמין לו חלב מם והכי אמרי' בפ' כל הבשר: **בלל אמר** ר"ע. לגבי מילה בתיקוני שבת: **מאי** קארי לה. הא כבר שנו לעיל כי אמרינן לא תמגודנו כו': **מטלטל שרגא.** גר שהדליקו בו בשבת וכבה דקסבר לה רבי יהושע בר"ש דליה ליה מוקלה ור' יוחנן סבר לה בר' יהודה דאית ליה מוקלה אפי' שלא מתמת איסור: **והא איבא שמעא.** דרבי שמעון בן יוחאי הוא דאית ליה מוקלה דאמר

בשלמא ב"ש לא נמנעו מב"ה בו'. להמ' גירסת גי מוכח מהכא דלמ"ד עשו מודעי מודעי להו אבל ר"ח גריס מיפכח בשלמא ב"ה לא נמנעו מב"ש דטומאות ב"ש לב"ה טהרות אינהו וזאת הגירסה נרשית בכל מקום ב"ש ממהיר לעניין טומאה כדי שיזיז בעדיות (פ"ה) קולי ב"ש וחומרי ב"ה לא שיזיז אלא מרי מילי לטומאה וטהרה אבל כל שאר מילי לטומאה וטהרה כגון שדרה וגולגולת וסוקת יהוח הוו ב"ש לחומרא והשתא לפי האי גירסה מוכח שפיר לחודועי מודעי להו [לפי' לא עשו] לליכא למימר דלא נמנעו ב"ש מב"ה משום דלא עשו ב"ש כדבריהם והיו עוזין בכל דבר כב"ה ואפי' לקולא כלומכה לקמן דהא טעמא דלא עשו משום גזרות ובטומאה ובטהרה דב"ש לחומרי היה להם לב"ש למנוע מלעשו' טהרות אגב כלים דב"ה לליכא גזרות דהרואה אומר לא נריכי לכלים דילהו כדאמר גבי סוקת בית יהוח הרואה אומר לאחתא לא נריכי מידי דילמא מפיק לי מבי מדרשא ולא ידעי ע"כ חודועי הוו מודעי להו אפילו למ"ד לא עשו והא דקאמר בשלמא בית הלל לא נמנעו מב"ש דטומאות דב"ש לב"ה טהרות נינהו ואע"ג דבתרי מילי ב"ש לקולא הני תרי מילי לא שכיחי ש"מ נקט בשלמא משום סליגא דמ"ד לא עשו ש):

פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו. תימה הלא מפיק מלעתי' לאפוקי מדב"ע ולי הוה אפי' ר' אלעזר אמורא הוה ש"מ דפשיטא ליה לתי הלכה כר"ע אבל הוה רבי אלעזר בן שמוע שהוא תנא כדמוכח בעבודה יוחנן (קדושין עה:) וגרסה ש"ר לשום תנא לא הוה הוי ממזר מיבמה לשוק אלא דוקא מחייבי לאוין דאתר כדתנן בהחולץ (לקמן מט. ושם) מיזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא והא דתנן בהאשה רבה (לקמן ד' לג. ושם) האשה שהלך בעלה ובנה למד"ש ואמרו את בעלה ואת"כ את בנה ובאתה ואת"כ אמרו לה מילוף היו הדברים תנא (מזה ומזה) והולד ממזר מיבמה (מזה ומזה) משמע דהוי ממזר מיבמה לשוק קס"ד דקנסא בעלמא הוא אע"ג דתניא בגמ' זו דברי ר"ע לתמי אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ההיא גרייתא לא שמיע ליה:

ובספק אשת איש. לשון אתר שפי' בקונט' דהיינו שכיח מרע שכתב גט לאשתו ואע"ג דאין שם מלוקת ב"ש וב"ה הא נתלקו במגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי לא נהירא דבספק ההיא פלוגתא דהמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי: **בגמ'** ישן. תימה למ"ד בפ' [הזורק] בגיטין (ד' עט: ושם) האשה שהלך בעלה ובנה למד"ש ואמרו את בעלה ואת בנה ואת"כ אמרו לה מילוף היו הדברים תנא (מזה ומזה) משמע דהשתא לא נמנעו מלא עשו כדבריהם או משום דהוו מודעי להו ופרכי: **אלא** ב"ש אמאי נמנעים מב"ה. וא"ת ולמ"ד משום ממזרת ומשום דהיא דשה כשר בכשר היו נמנעים לשם מקדשה לרשעון בפרוטה ולשני בזיונר לב"ש מקודשת לשני ובזיה מן הרשעון ממזרים ומוכר ר"י דעיקר קן בריית משום גזרת קתני לה [ולכך קתני לה גבי מתני' דהכא] לשבי הכי קתני לה מתני' ומשום משום גזרת גרידא היו ממנעים: **ומאי** שנא ודאי בו'. לפ' מסנוי קאי אלא אתר לשפיק קושייתו בפ' לפרש הבריית: **נעשה** כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש. פי' בקונט' לתע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקבל תלגים הם לענין כהונה לתתי בקי"ו מתלמוד כלקמן ופליג אדר' יהושע ואית ליה פירכא דמה לתלמוד שכן היא עצמה מתחלגת ועוד י"ל דשפיר אית ליה הך פירכא ומ"מ הולד פגום מדאיצטריך במחזיר גרושתו היא מועטה ואין בניה מועטין (קידושין דף עז.) וע"ל קרא דהא לא אתי מק"ו דתלמוד לומר למיפרך שכן היא עצמה מתחלגת אלא דאתי למידק הא כיוצא בזאת דהיינו יבמה לשוק בניה מועטין אבל קטה דבקוף נלה (ע. ושם) מסיק ר' יהושע דולד מחזיר גרושתו כשר משום היא מועטה ואין בניה מועטין וע"ל קרא דלילף ממיעוט דאתי למידק מבני יבמה לשוק דהא לקמן מעיד אני גרות מעיד אני לכם דכשרים להכותה לב"ש משום פירכא דשכן

אי אמרת בשלמא דמודעי להו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת דלא מודעי להו בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דטמאות דב"ה לב"ש טהרות נינהו אלא ב"ה מב"ש למה לא נמנעו טהרות דב"ש לב"ה טמאות נינהו אלא לאו דמודעי להו שמע מינה ומאי אולמיה דהך מהך מהו דתימא צרה קלא אית לה קמ"ל גופא אמר רבי אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת מאן מודים אילימא ב"ש לב"ה פשיטא בני חייבי לאוין כשרים נינהו אלא ב"ה לב"ש היא גופא חייבי כריתות היא לעולם ב"ש לב"ה ולאפוקי מדר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין קמ"ל דאין ממזר מחייבי לאוין ת"ש [ו]אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות ובאחיות בגט ישן ובספק אשת איש ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק בכסף ובשוה כסף בפרוטה ובשוה פרוטה לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל ולא ב"ה מבית שמאי ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זה בזה לקיים מה שנאמר [א]האמת והשלום אהבו ר"ש אומר נמנעו הן מן הודאי ולא נמנעו מן הספק אי אמרת בשלמא עשו משום הכי נמנעו אלא אי אמרת לא עשו אמאי נמנעו ותסברא נהי נמי דעשו בשלמא בית הלל נמנעו מבית שמאי דחייבי כריתות נינהו וממזרים הם לב"ה אלא ב"ש אמאי נמנעו מב"ה בני חייבי לאוין נינהו וכשרים נינהו כדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ה"נ לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומ"ש מן הודאי דאיסורא הוא ספק נמי איסורא הוא לא תימא מן הספק אלא אימא מן הסתם דמודעי להו ופרשי ומאי קמ"ל דאהבה וריעות נוהגים זה בזה היינו רישא הא קמ"ל דכולה ר"ש היא תא שמע [ב]דאמר רבי יוחנן בן נורי היאך הלכה זו רווחת בישראל נעשה כדברי ב"ש הולד ממזר לדברי ב"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש [ג]בואו ונתקן להן לצרות שיהו

ומאי אולמיה דהאי מהאי. דקאמר ה"ג מסתברא למודעי להו מהאי היכי מסתברא טפי: קלא אית לה. ולא ניחא לאודועי ומהסתם לא מילף למודעי: ה"ג פשיטא בני חייבי לאוין כשרים ניהו: מדר"ע. לקמן בפרק המולן (דף מט.): **בצרות.** בממזי': **ובאחיות.** בפרק ד' אחין (לקמן כו.): **ובספק אשת איש.** בפרק ב"ש (לקמן קז.) דתנן בה"ג אין ממזרים אלא מרומות וכו' והקטנה בת מיתון קי ספק אשת איש לומר ממזרת ונפקא ליה מהריגת נפשה שכיב מרע שכתב לפלוני זה גיטיך מהיום אם מתי ממוני זה כל פלוני ימים לימים נקרעת ספק אשת איש (ו) כדתנן (גיטין דף עד.) מה היא כל פלוני ואין כאן אלא ספק ב"ש וב"ה על כרחך נחלקו בה אומו ממלוקת שנחלקו במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק (שם דף פפ.) לב"ש דאמרי הן הן אמרי הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה אינה לריכה גט ולב"ה אינה לריכה גט אפי' הכי נמי ייחוד הן הן עדי ביאה לריכה גט אפי' הכי נמי (ב) ובפ' מי שאמתו קודליקוס נמתק: (שם עג.) מיפלגי בה ר' יוסי בר' יהודה ורבנן דקתני לשום שמייחדה עמו בפלפלה כו' ומוקמינן הסם לשלישה ב"ה דמגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי הוא לתיפלגו בה לתמר כמאן אזלא הא ש"ר יוחנן ממלוקת כשלשה בשעלה כו' והכיא ר' יוחנן גבי פלוגתא דב"ש וב"ה אימור: גט ישן. (ג) המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי במס' גיטין בהזורק (ד' פפ.): בכסף ושוה כסף בפרוטה ושוה פרוטה. לענין קידושי אשה ב"ש אומרים בדינר ושוה דינר וב"ה בפרוטה ושוה פרוטה ודינר הוא כסף זהורי ופרוטה היא של נחושת וה"ק הכא בכסף ובשוה כסף לב"ה בפרוטה ובשוה פרוטה לב"ה ובפ"ק דקדושין (דף יפ.) קרי לדינר דב"ש כסף לתמר רב תמי כל כסף האמור בתורה סתם כסף זהורי ותוסיפין והכי קידושי אשה כו' לימא רב תמי לתמר לב"ש: מן הספק. קס"ד אשתו בחיסור ספק כגון מגרש ולנה עמו בפונדקי לליכא אלא ספק אשתו בת עליה לשם קידושין: **לצרה עצמה.** הא דקתני נמנעים מלרה עלמה ולעולם ב"ש נמי נמנעים מב"ה מליאה לכתחלה: מן הסתם. כל כמה דלאו מודעי להו לא היו פרסי מקמחת דודאי לא הוו מהנך דלא קפדיל להו הוו מודעי להו: **הולד פגום לדברי ב"ש.** לשם היה כהן פסול לכהונה ואע"ג דבני חייבי לאוין כשרים לקהל תלגים הם לענין כהונה לתתי בק"ו מתלמוד לב"ג לקמן בשמעתין: שיהו

גמ' [מוספתא פרק ג) **ג)** [לעיל יג: לקמן מ:]. **תום' ישנים ד)** ל"ל ומאי לפריך מאי מוקמיה דהך מסקנא דלעיל נמי דייקינן שפיר דע"כ דמודעי להו כו'.

מסורת הש"ס לירושלמי

אע"פ שנחלקו ב"ש כו'. הל"ו. קידושין פ"ו, ה"ו. **דאמר** ריב"נ האיך הלכה זו כו'. עי' הל"ט. ג, ה:

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה ובספק וכו' אפי' אית כדתניא בפ' מי שאמתו מה היא כל וכו': **(ב)** שם בפ"ד גט שני דהתם לימלגו בה ר' יוסי בל"ל ומיתא ובפ' מי שאמתו קודליקוס נמתק: **(ג)** ד"ה גט ישן וכמגרש:

תורה אור השלם

א) כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמוֹעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ: [זכריה ח, יט]

יד ע"ב

אי אמרת בשלמא - אם תאמר **דמודעי להו** - שהיו מודיעים זה לזה אלו כלים טמאים לשיטתם, **משום הכי** - לכן מובן מדוע **לא נמנעו** מלהשאיל כלים זה לזה. **אלא אי אמרת דלא מודעי להו** - אבל אם תאמר שלא היו מודיעים זה לזה, אם כן **בשלמא בית שמאי מבית הלל** מובן מדוע **לא נמנעו** מלשאול כלים מהם, כיון **דכלים הטמאות** לפי דעת **בית הלל, לבית שמאי טהרות נינהו** - טהורים הם, דבית הלל מחמירים יותר מבית שמאי. **אלא בית הלל** שמחמירים יותר **מבית שמאי, למה לא נמנעו** מלשאול כלים מבית שמאי? הרי **טהרות דבית שמאי לפי בית הלל טמאות נינהו,** ונמצא שכלים של בית שמאי טמאים הם לבית הלל! **אלא לאו** צריך לומר **דמודעי להו** - שבית שמאי היו מודיעים לבית הלל איזה כלים טמאים, וכך היו בית הלל פורשים מהם, **שמע מינה** - מוכח מכאן שהיו מודיעים זה לזה, ולכן לא נמנעו מלשאול כלים ולישא נשים זה מזה.

הגמרא שואלת:

ומאי אולמיה דהך מהך - ומה הוכחה יותר מהסיפא של המשנה [מטומאות וטהרות] שהיו מודיעים זה לזה, מהרישא של המשנה [שהיו נושאים נשים זה מזה], הרי בשני האופנים לא נמנעו זה מזה!

הגמרא מתרצת:

אי אפשר להוכיח מהרישא שהיו מודיעים, כי **מהו דתימא** - הייתי אומר הטעם שנשאו נשים זה מזה, הוא משום ש**צרה קלא איתי לה** - צרת ערוה יש לה קול, ולכן לא היו צריכים שיודיעו זה לזה שיפרשו מהם, ואין מכאן ראיה שהודיעו, **קמשמע לן** - לכן משמיע לנו הגמרא ראיה מהסיפה [של טומאות וטהרות] שלא נמנעו לשאול כלים זה מזה, משום שהיו מודיעים זה לזה.

גופא - למדנו לעיל (עמוד א), **אמר רבי אלעזר, אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות,** מכל מקום כולם **מודים** שאין בני הצרות ממזרים, לפי **שאין ממזר אלא** במי שנולד **ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת.**

הגמרא מבארת:

מאן מודים - מי מודה למי? **אילימא** - אם תאמר ש**בית שמאי** [הסוברים שצרת ערוה אסורה לשוק], מודים **לבית הלל** שאם נשאת לשוק בלי ייבום או חליצה שאין בניה ממזרים, הרי **פשיטא** - פשוט הוא שאין בניה ממזרים, שכן איסור של יבמה לשוק אינו אלא לאו [ואין בו כרת], וכל **בני חייבי לאוין** [שאין בו כרת] **כשרים נינהו** [הם]. **אלא** - ואם תאמר ש**בית הלל** מודים **לבית שמאי** שאם נתייבמה צרת הערוה, שאין בניה ממזרים. אי אפשר לומר כך, שהרי לפי בית הלל **היא גופא חייבי כריתות היא** - צרת הערוה עצמה אסורה באיסור כרת להתייבם (כמו הערוה), ואם כן ודאי שבניה ממזרים לפי בית הלל.

מתרצת הגמרא:

לעולם - באמת **בית שמאי** מודים **לבית הלל**, ומה ששאלת שפשוט הוא שאין בניה ממזרים, שהרי לאו בני כריתות הם, מכל מקום צריך רבי אלעזר להשמיע לנו כדי **לאפוקי מדרבי עקיבא** - להוציא משיטתו של רבי עקיבא **דאמר** (לקמן מט, א) **יש ממזר מחייבי לאוין** אף שאין בו כרת, **קמשמע לן** רבי אלעזר שהדין **דאין ממזר מחייבי לאוין** שאין בו כרת.

הגמרא ממשיכה לדון האם בית שמאי עשו כדבריהם:

תא שמע - למדנו בברייתא, **אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות** [אם צרת ערוה מתייבמת]. **ובאחיות** [לקמן (כו, א), לגבי שתי אחיות שנפלו לפני שני אחים לייבום, שאסורות להתייבם, ואם עברו ונתייבמו, נחלקו בית שמאי ובית הלל אם צריך להוציאם]. וכן **בגט ישן** [גיטין (עט, ב), לגבי מי שכתב גט לאשתו, ונתייחד עמה קודם שגירשה, שנחלקו אם מותר לגרשה בגט זה]. **ובספק אשת איש** [רש"י ביאר שני פירושים, אחד: לגבי קטנה הממאנת (לקמן קז, א), שנחלקו אם קטנה ממאנת בבעלה גם לאחר שנישאת לו, או רק בעודה ארוסה, (וקטנה הממאנת נקראת "ספק אשת איש" כיון שמיאון עוקר את הקידושין למפרע). פירוש שני: לגבי שכיב מרע (חולה העומד למות) שנתן גט לאשתו, ואמר זה גיטך מהיום אם אמות מחולי זה, שאם מת חל הגירושין למפרע, (נמצא שבימים אלו נקראת ספק אשת איש), ואם נתייחד עמה לפני שמת, נחלקו אם יכול לגרש באותה גט]. **ובמגרש את אשתו, ולנה עמו** באותו **פונדק** [גיטין (פא, א), שנחלקו אם צריכה לקבל עוד גט. וכן נחלקו לגבי כסף קידושין שלפי בית שמאי צריך לקדש **בדינר כסף** או **ובשוה כסף,** ולפי בית הלל אפשר לקדש אף **בפרוטה ובשוה פרוטה.** ואף שנחלקו, מכל מקום **לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי, ללמדך שחיבה וריעות** היו **נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר** (זכריה ח, יט) **"האמת והשלום אהבו"**. **רבי שמעון** חולק **ואומר נמנעו הן מן הודאי** - שנמנעו זה מזה מלישא נשים האסורות ודאי לפי שיטתם, **ולא נמנעו** זה מזה **מספק** - מלישא נשים שהן רק ספק אסורות.

הגמרא מסיימת את ההוכחה:

אי אמרת בשלמא עשו - אם תאמר שעשו בית שמאי כדבריהם (ולא כבית הלל), **משום הכי** - מובן מדוע (לפי רבי שמעון) **נמנעו** מלישא נשים זה מזה, **אלא אי אמרת** [אם תאמר] **לא עשו** בית שמאי כדבריהם אלא עשו כבית הלל, **אמאי** [מדוע] **נמנעו** מלישא נשים זה מזה, הרי גם בית שמאי נהגו כבית הלל! אלא מוכח מכאן שאכן עשו בית שמאי כדבריהם ולא כבית הלל.

הגמרא שואלת:

ותסברא - מה הסברא להוכיח מכאן, **נהי נמי דעשו** -

בשלמא ב"ש לא נמנעו מב"ה בו'. להמ' גירסת גי מוכח מהכא אלא דלמ"ד עשו מודועי מודעי להו אפי' לב"ש גריס מיפכא בשלמא ב"ה לא נמנעו מב"ש טהורות וזאת הגירסא נראית לפי' מוכח ב"ש לא נמנעו מב"ה טמאות דב"ה לב"ש טהרות נינהו אלא ב"ה מב"ש למה לא נמנעו טהרות דב"ש לב"ה טמאות נינהו אלא לאו דמודעי להו שמע מינה ומאי אולמיה דהך מהו דתימא צרה קלא אית לה קמ"ל גופא אמר רבי אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת מאן מודים אילימא ב"ש לב"ה פשיטא בני חייבי לאוין בשרים נינהו אלא ב"ה לב"ש היא גופא חייבי כריתות היא לעולם ב"ש לב"ה ולאפוקי מדר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין קמ"ל דאין ממזר מחייבי לאוין ת"ש [ו] אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות ובאחיות בגט ישן ובספק אשת איש ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק בכסף ובשוה כסף בפרוטה ובשוה פרוטה לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל ולא ב"ה מבית שמאי ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זה בזה לקיים מה שנאמר [א] האמת והשלום אהבו ר"ש אומר נמנעו הן מן הודאי ולא נמנעו מן הספק אי אמרת בשלמא עשו משום הכי נמנעו אלא אי אמרת לא עשו אמאי נמנעו ותסברא נהי נמי דעשו בשלמא בית הלל נמנעו מבית שמאי דחייבי כריתות נינהו וממזרים הם לב"ה אלא ב"ש אמאי נמנעו מב"ה בני חייבי לאוין נינהו וכשרים נינהו כדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ה"נ לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומ"ש מן הודאי דאיסורא הוא ספק נמי איסורא הוא לא תימא מן הספק אלא אימא מן הסתם דמודעי להו ופרשי ומאי קמ"ל דאהבה וריעות נוהגים זה בזה היינו רישא הא קמ"ל דכולה ר"ש היא תא שמע [ג] דאמר רבי יוחנן בן נורי היאך הלכה זו רווחת בישראל נעשה כדברי ב"ש הולד ממזר לדברי ב"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש [ב] בואו ונתקן להן לצרות שיהו

אי אמרת בשלמא דמודעי להו משום הכי לא נמנעו אלא אי אמרת דלא מודעי להו בשלמא ב"ש מב"ה לא נמנעו דטמאות דב"ה לב"ש טהרות נינהו אלא ב"ה מב"ש למה לא נמנעו טהרות דב"ש לב"ה טמאות נינהו אלא לאו דמודעי להו שמע מינה ומאי אולמיה דהך מהו דתימא צרה קלא אית לה קמ"ל גופא אמר רבי אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת מאן מודים אילימא ב"ש לב"ה פשיטא בני חייבי לאוין בשרים נינהו אלא ב"ה לב"ש היא גופא חייבי כריתות היא לעולם ב"ש לב"ה ולאפוקי מדר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין קמ"ל דאין ממזר מחייבי לאוין ת"ש [ו] אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות ובאחיות בגט ישן ובספק אשת איש ובמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק בכסף ובשוה כסף בפרוטה ובשוה פרוטה לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מבית הלל ולא ב"ה מבית שמאי ללמדך שחיבה וריעות נוהגים זה בזה לקיים מה שנאמר [א] האמת והשלום אהבו ר"ש אומר נמנעו הן מן הודאי ולא נמנעו מן הספק אי אמרת בשלמא עשו משום הכי נמנעו אלא אי אמרת לא עשו אמאי נמנעו ותסברא נהי נמי דעשו בשלמא בית הלל נמנעו מבית שמאי דחייבי כריתות נינהו וממזרים הם לב"ה אלא ב"ש אמאי נמנעו מב"ה בני חייבי לאוין נינהו וכשרים נינהו כדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ה"נ לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומ"ש מן הודאי דאיסורא הוא ספק נמי איסורא הוא לא תימא מן הספק אלא אימא מן הסתם דמודעי להו ופרשי ומאי קמ"ל דאהבה וריעות נוהגים זה בזה היינו רישא הא קמ"ל דכולה ר"ש היא תא שמע [ג] דאמר רבי יוחנן בן נורי היאך הלכה זו רווחת בישראל נעשה כדברי ב"ש הולד ממזר לדברי ב"ה נעשה כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש [ב] בואו ונתקן להן לצרות שיהו

ומאי אולמיה דהאי מהאי. דקתמר ה"נ מסתברא דמודעי להו מהאי היכי מסתברא טפי: קלא אית לה. ולא צריך למודועי ומהתם לא תילף דמודעי: ה"נ פסיטא נמי מייתי לתוין כסיים וינהו: מדר"ע. לקמן בפרק המולך (דף מט.): **בצרות.** בממזי': **ובאחיות.** בפרק ד' ימין (לקמן כו.): **ובספק אשת איש.** בפרק ב"ש (לקמן קו.). לתנן בש"ג אין ממאנים לא מרומות וכו' והקטנה בת מיאון קני קפק לפק לית לה למ"ד ממחת ונפקא ליפנת מהכיא נראה שכיב מרע שכתב לפתה זה גיטך מהיום לס מתי ממולי זה כל מותה הימים נקרעת ספק לפת לית לה: (ו) כתבון (גיטין דף עד.) מה היא כל תותן הימים ר' יוסי אומר בעילתו ספק ר"מ אומר בעילתו תלויה ותנן לא תתייחד עמו לא ע"פ עדים ע"פ עדים שנינו בה מחלוקת ב"ש וב"ה על כרחך נחלקו בה אותו מחלוקת שנחלקו במגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק (שם דף פפ.) לב"ש דאמרי הן לא אמרי' הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה הינה בריכה הימנו גט שני ולב"ה דאמרי הן הן עדי ביאה בריכה הימנו ייחוד הן הן עדי ביאה בריכה הימנו גט שני (ג) ובפ' מי שאחזו קולייקוס (שם עג.) מיפלגינן בה ר' יוסי בר' יהודה ורבנן דקתני לאוה שנתייחדה עמו בפלגה כו' ומוקמינן התם לפלגא דב"ה דמגרש לפתו ולנה עמו בפונדקי הוא לפיפלגינן בה לאמר כמאן מזלת הא ל"ש יוחנן מחלוקת כשרואה כשנעלה כו' והכיא ר' יוחנן גבי פלוגתא דב"ש וב"ה היאמר: גט ישן. (ג) המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי בגיטין בהזורק (ד' פפ.): בכסף ושוה כסף בפרוטה ושוה פרוטה. לענין קידושי לפת ב"ש מוסרים בדיגר ושוה דיגר ובה"ג בפרוטה ושוה פרוטה ודיגר הוא כסף לורי ופרוטה היא של נחושת וה"ק הכא בכסף ושוה כסף לב"ש בפרוטה ושוה פרוטה לב"ה ובפ"ק דקדושין (דף יא.) קרי לדיגר דב"ש כסף לאמר רב אסי כל כסף האמור בתורה אסתם כסף כסף לורי ותוכיגן והכי קידושי לפת כו' ליתא רב אסי לאמר כב"ש: מן הספק. קמ"ל הלפת שנתייחד עמו מלה ע"פ עדים ולעולם ב"ש ומי נמנעים מב"ה מליפת לית הכא מלה: מן הסתם. כל כמה דלאו מודעי להו לא היו פרסי מפתמת דולמי מי הוי מהכך מלה פביכה להו הוו מודעי להו: הולד פגום לדברי ב"ש. לפת היה כהן פסול לכהונה ותע"ג דבני מייתי לתוין כסיים לקהל תלגיס הס לענין כהונה לאתת בק"ו ומלמדה לב"ג לקמן בממעתין: שיהו

מודעי להו ופרכי: **אלא** ב"ש אמאי נמנעים מב"ה. וה"ת ולמה מפני ממחת ומפני שהיא בפני כפף בכפף היו נמנעים לפת מתקדשה לרמתון בפרוטה ושני בדיגר לב"ש מקודשת לשני ובניה מן הרמתון ממזרים ומומר ל"י דעייקר הך בריייתא מפני קרות קתני לה [ולכך קתני לה גבי מתני' דהכא] לגבי הכי קתני לה מתני' ומפני מפני קרות גרידא היו ממנעים: **ומאי** שנא ודאי בו'. לפ' מפני מי מייתי לתוין כאן לאתת לתפיק קושייתו בפ לפרש הבריייתא: **נעשה** כדברי ב"ה הולד פגום לדברי ב"ש. פי' בקונטר' לתע"ג דבני מייתי לתוין כסיים לקהל תלגיס הס לענין כהונה לאתתי בק"ו ומ"מ הולד פגום מדאיכא יהוסף ופליג אדר' יהוסף ועיפ פירכא דמה לתלמוד שכן היא עצמה מתפלגת ועוד ל"ל דפפיר לית ליה הך פירכא

הרי אף אם תאמר שעשו כדבריהם (ולא כבית הלל), קשה! כי **בשלמא בית הלל** מובן מדוע **נמנעו** מלישא נשים **מבית שמאי**, כיון **ד**צרות ערוה של בית שמאי שהתייבמו, **חייבי כריתות נינהו וממזרים הם לבית הלל** - אסורות באיסור כרת (של אשת אחיו) ובניהם ממזרים לפי בית הלל. **אלא בית שמאי אמאי** [מדוע] **נמנעו** מלישא נשים **מבית הלל**, הרי **בני חייבי לאוין נינהו** - שכן איסור של יבמה לשוק אינו אלא לאו ואין בו כרת, **וכשרים נינהו** [הם].

הגמרא מתרצת:

באמת בית שמאי לא נמנעו מלישא נשים מבית הלל שהם בנות חייבי לאוין, ומה שנמנעו הכוונה **כדאמר רבי נחמן בר יצחק** (לקמן טו, א) **לא נצרכה** - לא נאמר שנמנעו **אלא לצרה עצמה** - שנמנעו מלישא רק את הצרה עצמה, אם לא קיבלה חליצה מהיבם, משום איסור יבמה לשוק, אבל מבני חייבי לאוין לא נמנעו, כיון דכשירים הם.

ומוכח מכאן שעשו בית שמאי כדבריהם.

הגמרא דנה כעת בדברי הברייתא:

ומאי שנא - מדוע הבדיל רבי שמעון בין נשים האסורות "ודאי" לאסורות "ספק", הרי כמו שנמנעו מלישא נשים **מן הודאי** משום **דאיסורא הוא** - כיון שנישואין אלו אסורים. אם כן נשים האסורות **ספק**, **נמי איסורא הוא** - גם נישואין כאלו אסורים, ומדוע לא נמנעו מלישא נשים שהם ספק?

מתרצת הגמרא:

לא תימא - אל תאמר בדברי רבי שמעון **"מן הספק"**, **אלא אימא** - תאמר בדברי רבי שמעון שלא נמנעו מלישא נשים **מן הסתם** - דהיינו, שכל אשה סתם, שלא הודיעו להם שהיא אסורה, לא חששו להינשא לה, כיון שסמכו זה על זה **דמודעי להו ופרשי** - שיודיעו זה לזה שאשה זו אסורה, אבל באמת "מן הספק" אסורות.

שואלת הגמרא:

ומאי קמשמע לן - לפי זה נמצא שרבי שמעון משמיע רק **דאהבה וריעות נוהגים זה בזה** והיו סומכים זה על זה, **היינו רישא** - הרי כבר למדנו זאת ברישא בדברי תנא קמא.

מתרצת הגמרא:

הא קמשמע לן - התנא של הברייתא מביא את רבי שמעון בסיפא, ללמד **דכולה** - שכל הברייתא דברי **רבי שמעון היא**, ואין כאן מחלוקת בין תנא קמא לרבי שמעון.

הגמרא ממשיכה לדון האם בית שמאי עשו כדבריהם:

תא שמע - למדנו בברייתא, **דאמר רבי יוחנן בן נורי**, **האיך נעשה הלכה זו רווחת בישראל** - איך נפסוק הלכה למעשה לגבי צרת ערוה, האם כבית שמאי או כבית הלל? **אם נעשה** - נפסוק ונעשה **כדברי בית שמאי** ונתיר את צרת הערוה להתייבם, הרי נמצא ש**הולד ממזר לפי דברי בית הלל**. ואם נפסוק **ונעשה כדברי בית הלל** ונתיר את צרת הערוה לשוק בלי חליצה, הרי אם תינשא לכהן נמצא ש**הוולד פגום לפי דברי בית שמאי**. אלא **בואו ונתקן להן לצרות**

טו ע"א

שיהיו חולצות ולא מתייבמות, וכך יהיו מותרות לשוק לפי כולם. מספרת הגמרא: **לא הספיקו** לתקן **ולגמור את הדבר, עד שנטרפה השעה** ולא יכלו לתקן.

[הגמרא מביאה תנא אחר החולק], **אמר לו רבי שמעון בן גמליאל** לרבי יוחנן בן נורי, אי אפשר לתקן תקנה כזאת, שהרי אם כן **מה נעשה להם לצרות הראשונות,** כלומר, אם נפסוק להלכה שאסור להתייבם (כבית הלל), יבואו **מעתה** לומר שכל הצרות שהתייבמו (לפני התקנה) כדברי בית שמאי, ממזרים הם.

הגמרא מסיימת את ההוכחה:

אי אמרת בשלמא עשו - אם תאמר שעשו בית שמאי כדבריהם (ולא כבית הלל), **היינו דקאמר -** מובן מדוע אמר רבי שמעון בן גמליאל **"מה נעשה** עם הצרות הראשונות" שהתייבמו, **אלא אי אמרת** [אם תאמר] **לא עשו** בית שמאי כדבריהם (אלא עשו כבית הלל), **מאי "מה נעשה"**, מה החשש של רבי שמעון בן גמליאל לגבי צרת הערוה, הרי אף לפי בית שמאי לא היו מתייבמות? אלא מוכח שאכן עשו בית שמאי כדבריהם (ולא כבית הלל).

הגמרא דוחה:

אמר רב נחמן בר יצחק לעולם אפשר לומר לא עשו בית שמאי כדבריהם (אלא עשו כבית הלל, ולא היו מתייבמות), ומה שחשש רבי שמעון בן גמליאל, **לא נצרכה -** לא חשש **אלא לגבי הצרה עצמה, ומה שאמר "מה נעשה", הכי קאמר -** כך התכוון לומר: **הנך צרות דבית הלל -** הצרות שנהגו כבית הלל, ונישאו לשוק בלי חליצה, **לפי בית שמאי היכי נעביד** - מה נעשה להתירם? אם תאמר **ליחלצו** - שיקבלו עכשיו לאחר שנישאו חליצה מהיבם, יש לחשוש שמא **מימאסי אגברייהו -** תמאסנה על בעליהן, **וכי תימא לימאסן -** ואם תאמר יחלצו וימאסו, אין זה דרכה של תורה, שהרי כתוב (משלי ג, יז) **"דרכיה דרכי נועם וכל נתיבתיה שלום"**.

הגמרא ממשיכה לדון האם בית שמאי עשו כדבריהם:

תא שמע - למדנו בברייתא, **דאמר רבי טרפון** [שהיה מתלמידי בית שמאי], **תאבני מתי תבא צרת הבת לידי -** משתוקק אני מתי תפול צרת בתי לפני לייבום [שהיתה בתו נשואה לאחיו, ולו עוד אשה אחרת], **ואשאנה -** ואייבם אותה כדברי בית שמאי. מוכח מכאן שאכן עשו בית שמאי כדבריהם.

הגמרא דוחה:

אימא - יש לגרוס בדברי הברייתא, מתי תבוא צרת הבת לידי **"ואשיאנה"** לשוק לאיש אחר בלי חליצה כדברי בית הלל, ואין הכוונה שהוא ישאנה, ואין מכאן ראיה שעשו כדבריהם.

הגמרא מקשה:

והא תאבני קאמר - והרי רבי טרפון אמר "משתוקק אני" לנהוג כך, ואם גורסים "ואשיאנה" שרצה לנהוג כבית הלל, מה שייך כאן להשתוקק, הרי כולם נוהגים כך.

מתרצת הגמרא:

מה שהשתוקק רבי טרפון, הוא **לאפוקי** [להוציא] **מדברי יוחנן בן נורי** שביקש לתקן "שיהיו חולצות ולא מתייבמות", לכן השתוקק רבי טרפון להשמיע שאין לנהוג כך, ומותרות לשוק בלי חליצה כבית הלל.

הגמרא ממשיכה לדון האם בית שמאי עשו כדבריהם:

תא שמע - למדנו בברייתא, **מעשה בבתו של רבן גמליאל שהיתה נשואה לאבא** [כך שמו] **אחיו** של רבן גמליאל, **ומת** בעלה "אבא" אחיו של רבן גמליאל **בלי בנים, וייבם רבן גמליאל את צרתה** שהיא צרת בתו, כדברי בית שמאי. מוכח מכאן שעשו בית שמאי כדבריהם [שהרי רבן גמליאל נהג כדבריהם].

הגמרא דוחה ושואלת:

ותסברא - מה הסברא ש**רבן גמליאל** ינהג כבית שמאי, האם **מתלמידי בית שמאי הוא?** והרי מבני בניו של הלל הוא! **אלא** ודאי לא נהג רבן גמליאל כבית שמאי [אלא כבית הלל], **ושאני** [שונה] **בתו של רבן גמליאל** מכל הערויות, כיון **דאילונית הואי** [היתה] - ואיילונית אינה פוטרת צרתה מן הייבום, ולכן ייבם רבן גמליאל את צרתה, ואין מכאן הוכחה.

הגמרא מקשה על ביאור זה:

הא מדקתני סיפא - ממה שכתבה הברייתא בסיפא **"אחרים אומרים, בתו של רבן גמליאל אילונית היתה"**, **מכלל** [משמע] **דתנא קמא** שביאר את דברי רבן גמליאל **סבר** שבתו של רבן גמליאל **לאו אילונית היתה,** ואם כן אי אפשר להעמיד לפי תנא קמא שאיילונית היתה, וחוזרת השאלה מה הטעם שייבם רבן גמליאל את צרת בתו? שהרי אי אפשר לומר שעשה כבית שמאי.

מתרצת הגמרא:

לעולם גם לפי תנא קמא, היתה בתו של רבן גמליאל "איילונית", וההבדל בין תנא קמא לאחרים ב**הכיר בה ולא הכיר בה איכא בינייהו -** אם הכיר וידע שהערוה [בתו של רבן גמליאל] איילונית לפני שלקח אותה לאשה או לא. לפי תנא קמא רק באופן שלא הכיר בה לפני שנשאה, ונמצא שקידושיה קידושי טעות, ולכן צרתה מתייבמת [כיון שלא היתה צרת ערוה מעולם], אבל אם הכיר בה לפני שנשאה, קידושיה קידושין ואין צרתה מתייבמת [כיון שהיא צרת ערוה]. ולפי אחרים אף בהכיר בה, צרתה מתייבמת (כפי שלמדנו לעיל יב, ב).

הגמרא מביאה עוד ביאור:

ואיבעית אימא - ואם תרצה לומר, לעולם לפי תנא קמא לא היתה בתו של רבן גמליאל איילונית, וכאן **כנס ולבסוף גירש איכא בינייהו -** המחלוקת בין תנא קמא לאחרים, הוא באופן שנשא אחיו את הערוה [בתו של רבן גמליאל], ולפני מותו גירש אותה, נמצא שבשעת מותו

שיהו חולצות. וינשקו לשוק כהכשר לבני הכל: **מה נעשה לצרות הראשונות.** שנתייבמו ובניהם ממזרים אם נגמור הלכה שלא יתייבמו: **לצרה עצמה.** ולצרות דב"ה שנישקו לשוק קאי והאי ומאי נעשה לאו לפניהם קאי להא אפני לב"ש כשרים לקהל שלא תגיה עלמה: **רבי טרפון.** מתלמידי ב"ש היה: **מתי תבא צרת הבת.** מאחי לידי: **ואשאנה.** תייבם אותה כדברי ב"ש: **ואשיאנה.** לשוק כדברי ב"ה: **והא תאבני קאמר.** ופסק כב"ה מה מידות כ"ע הכי נהגו: **לאפוקי מדר' יוחנן בן נורי.** דאמר מקנתא דמולות: **מתלמידי ב"ש הוא.** בתמיה והלא מבני בניו של הלל הוא: **אילונית היתה.** ותנן לו שנשתלו אילונית לרומיהן מומחות: **ה"ג הכיר בה ולא הכיר בה איבא ביניהו.** ול"ג אלא לפ"ק דוקא דלא הכיר בה הוא דהוי מקח טעות אבל הכיר בה ברתה אמור' ודאחרים אפי' הכיר בה מומר' דקתני היתה ולא קתני נמלכת: **בנם ולבסוף גירש איבא ביניהו.** לפ"ק על ידי שגירש אחיו את בתו כדו קודם מיתה אע"פ שכבר כנס הנכרית והיו לרות זו על זו מותרת הואיל וגירש את הערוה לבסוף ולאחרים הואיל וכנס את הנכרית קודם גירושין דערוה אסורה אלא כמו של ר"ג אילונית היתה: **יש תנאי בביאה.** הכותם אסה על תנאי שאין עליה מומין או נדרים ונמלא שיש עליה לפ"ק מהני תנאי והוי מקח טעות ותנאי היה לו לאחיו של ר"ג בשעה שנתקייס הילכך לאו אשתו היא וברתה מותרת ואחרים שבני לאחין תנאי מועיל בביאה לכיון דבעיל אחולי אחיל כדאמרינן בכותות בהמדיר (ד' עב.) אין לאסה עוסה בעילתו בעילת זנות אלא אסור לאילונית היתה: **באחד בשבט.** ושנה שניה הבנסת לעליות היתה ונהג בה שני עיטורין מעשר שני כ"ה לאחרי ט"ו בשבט ר"ה לעילנות ואכתי שניה היא ומעשר עני כ"ג לאחרי בא' בשבט ר"ה לאילנות ושליות היא: **מעזיבה.** טיט שעל המקלה: **בשביל קטן.** לשבירת לי' לשאחי קטן שלריך לאחו מייב בשוקת: **שוקת.** אבן מלולה שאחת גדול המקלא אים מן הבור והיתה נקראת שוקת יהוא: **נעשים על גבה.** מעבילים בחוסה ואין בה מ' סאה אצל מקוה אלא היה בשיט שבאלה ומתערבין ממעיין השוקת דרך נקב בשפופרת הגוד: **הרחיב לו את הנקב.** הרחיבו ופיתחו רוחה יפה: **עירוב מקוואות.** מקוה אסר שבאר אלא ומתערבים המים דרך מבוי ונקב ושיעור הנקב לקרף המקוואות ולהכשיר האסר: **בשפופרת הגוד.** קנה שנותנים בפי הגוד שיהא שיעור חלל האריך כעובי ואלנה של שפופרת להיותו כשתי אצבעות: **החוזרות למקומן.** מהספכות בחלל הנקב בריות והיינו כשתי אצבעות הללו אצל לשת שתאת עד שתפתח רוחה: **הרואה**

שיהו חולצות ולא מתייבמות לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה א"ל רשב"ג מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מה נעשה אלא אי אמרת לא עשו מאי מה נעשה אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומה נעשה הכי קאמר הנך צרות דב"ה לב"ש היכי נעביד להו ליחלצו מימאסי אגברייהו וכי תימא לימאסן א)דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ת"ש ב)דא"ר טרפון ג)תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה אימא ואשיאנה והא תאבני קאמר לאפוקי מדרבי יוחנן בן נורי ת"ש מעשה בבתו של רבן גמליאל שהיתה נשואה לאבא אחיו ומת בלא בנים וייבם רבן גמליאל את צרתה ותסברא רבן גמליאל מתלמידי ב"ש הוא אלא שאני בתו של רבן גמליאל דאילונית הואי הא מדקתני סיפא אחרים אומרים בתו של רבן גמליאל אילונית היתה מכלל דתנא קמא סבר לאו אילונית היתה הכיר בה ולא הכיר בה איבא בינייהו ואיבעית אימא כנס ולבסוף גירש איבא בינייהו איבעית אימא יש תנאי בביאה איבא בינייהו מתיב רב משרשיא ג)מעשה בר' עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עשורין אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה ש"מ עשו ר' עקיבא גמריה אסתפק ליה ולא ידע אי ב"ה באחד בשבט אמור או בט"ו בשבט אמור מתיב מר זוטרא ד)מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסיכך על גבי מטה בשביל קטן ש"מ עשו התם הרואה אומר לאפושי אויר קעביד מתיב מר זוטרא ה)מעשה בשוקת שהיתה בירושלים והיתה נקובה למקוה וכל טהרות שהיו בירושלים נעשים על גבה ושלחו בית שמאי והרחיבוה שבית שמאי אומרים עד שתיפתח ברובה ותנן ו)א עירוב מקואות כשפופרת הגוד בעוביה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן שמע מינה עשו התם

דסכך היא עלמה מתחלתא וי"ל דלר' יהושע לינטרין היא תועבה ואין בניה תועבין דלא תימא בניה תועבין משום דכתיב בה טומאה בעריות ואפי' לרבנן דרבי יוסי בן כיפר למוקמי לה (לעיל ד' יב:) משום הא ממרן דאין מקרא יולא מידי פשוטו ואפילו למ"ד כיון דאיתעקר איתעקר מ"מ לינטרין היא תועבה דלא שכיח דאתי לאיתויי ממנה ולד ומחזיר גרושתו ואי קאי אפי' לב"ש כשרים לקהל

לא היתה צרתה צרת ערוה, ולכן לפי תנא קמא ייבם רבן גמליאל את צרתה [כיון שלא היתה צרת ערוה], ולפי אחרים כיון שהיתה פעם צרת ערוה אף על גב שגירשה, אסורה להתייבם. [ומשום כך ביאר שבתו של רבן גמליאל איילונית היתה, ולכן ייבם את צרתה].

הגמרא מביאה ביאור שלישי:

איבעית אימא - ואם תרצה לומר, **יש תנאי בביאה איכא בינייהו -** המחלוקת בין תנא קמא לאחרים, הוא באופן שקידש אחיו את הערוה [בתו של רבן גמליאל] על תנאי, כגון שאין עליה מומין, ולאחר שנשא אותה, מצא שיש עליה מומין. לפי תנא קמא הקידושין בטלים, ולכן ייבם רבן גמליאל את צרתה [כיון שלא היתה צרת ערוה]. ולפי אחרים כיון שנשא ובא עליה ודאי מחל על תנאו, ואין קידושיה בטלים, [שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, שהרי אם יתבטלו הנישואין, נמצא שבא עליה בזנות], ומשום כך ביאר שבתו של רבן גמליאל איילונית היתה, ולכן ייבם את צרתה. ואין מכאן הוכחה שעשו בית שמאי כדבריהם.

הגמרא מקשה על מי שסובר שלא עשו בית שמאי כדבריהם:

מתיב [הקשה] **רב משרשיא,** למדנו במסכת ראש השנה (ב, א) באחד בשבט ראש השנה לאילן דברי בית שמאי, ובית הלל אומרים בחמשה עשר בו, הגמרא (שם יד, ב) מביאה **מעשה ברבי עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט** של שנה שלישית לשמיטה, **ונהג בו שני עישורין -** הפריש שני סוגי מעשרות, **אחד** מעשר עני (של שנה שלישית) **כדברי בית שמאי** שסוברים שאחד בשבט כבר שנה שלישית, **ואחד** מעשר שני (של שנה השניה) **כדברי בית הלל,** הסוברים שעד חמשה עשר בשבט, עדיין שנה שניה. **שמע מינה -** מוכח מכאן שבית שמאי **עשו** כדבריהם, ולא נהגו כבית הלל.

הגמרא דוחה:

מה שהפריש **רבי עקיבא** שני סוגי מעשרות, הוא משום ד**גמריה אסתפק ליה -** הסתפק **ולא ידע** מה הוא שיטת בית הלל, **אי בית הלל באחד בשבט אמור** [אמר], **או בחמשה עשר בשבט אמור** [אמר]. ולא משום שרצה לנהוג כבית שמאי, ואין מכאן הוכחה שעשו בית שמאי כדבריהם.

הגמרא מקשה עוד על מי שסובר שלא עשו בית שמאי כדבריהם:

מתיב [הקשה] **מר זוטרא,** למדנו במסכת סוכה (כח, א) קטן שצריך לאמו, פטור מן הסוכה דברי בית הלל, ובית שמאי אומרים חייב בסוכה משום חינוך, ו**מעשה, וילדה כלתו של שמאי הזקן, ופיחת את המעזיבה -** הסיר את הטיח שבתקרה מעל מיטתה, **וסיכך על גבי מטה -** הניח שם בחלל סכך מעל המטה **בשביל** בנה **הקטן, שמע מינה -** מוכח מכאן ש**עשו** בית שמאי כדבריהם.

הגמרא דוחה:

לעולם לא עשו בית שמאי כדבריהם [אלא כבית הלל], ו**התם -** במקרה ההוא] **הרואה** אותו שפיחת את הגג **אומר, לאפושי אויר קעביד** - להוסיף ולהכניס אויר לחדר עבור בנה הקטן עשה כן, ואינו ניכר שנהג שלא כבית הלל, לכן במקרה כזה נהג בית שמאי כדבריהם ולא כבית הלל, [ואין כאן איסור של "לא תתגודדו"].

הגמרא מקשה עוד:

מתיב [הקשה] **מר זוטרא,** למדנו במקוואות (פ"ד מ"ה), **מעשה "בשוקת יהוא" -** אבן (שהיתה נקראת כן), והיתה חלולה מחמת המים שהיו קולחים עליה מן ההר, **שהיתה בירושלים,** ולא היה בחללה מ' סאה שיעור מקוה, **והיתה נקובה -** נקב [כשיעור שפופרת הנוד] בינה **לבין מקוה** שבצידה, והמים היו מתערבים ומתחברים דרך הנקב [ובזה הוכשרה חללה כמקוה הראוי לטבילה. רש"י], **וכל הטהרות** [המאכלים] **שהיו מכינים** בטהרה **בירושלים** היו מכינים בכלים ש**נעשים על גבה -** שטבלו וטיהרו אותם בתוך "שוקת יהוא". **ושלחו בית שמאי והרחיבוה -** הרחיבו את הנקב עד שפיחתו את רוב הדופן המחבר בינה למקוה שבצידה, משום **שבית שמאי אומרים** אין חיבור בין שני מקוואות נקרא חיבור אלא **עד שתיפחת ברובה -** שתיפתח רוב הדופן שבניהם, ויתערבו המים יפה. **ואילו** במשנה אחרת (פ"ו מ"ז) למדנו **תנן, עירוב מקוואות** הוא באופן שיש נקב בין שניהם **כ**רוחב **שפופרת הנוד** [קנה חלול], שיהיה **בעובייה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן -** קוטר חלל הקנה, יהיה כשיעור שתי אצבעות המסתובבות בריווח. **שמע מינה -** מוכח מכאן ש**עשו** בית שמאי כדבריהם, ולא כבית הלל.

הגמרא דוחה:

לעולם לא עשו בית שמאי כדבריהם [אלא כבית הלל], ו**התם** [במקרה ההוא]

שיהו חולצות. וינשקו לשוק כהכשר לכהני הכל: מה נעשה לצרות הראשונות. שנתייצמו וכיוסכם ממזרים אם נגמור הלכה אחת ימיצמו: לצרה עצמה. ולצרות דב"ש שיעשו לשוק קלי והמי ומאי נעשה לאו מכניס קלי להא אפי' לב"ש כשרים לקהל אלא מלרה עלמה: רבי טרפון. מתלמידי ב"ש היה: מתי תבא צרת הבת. מאחי לידי: ואשאנה. מייבם אומה כהכרי ב"ש: ואשיאנה. לשוק כהכרי ב"ש: והא תאבני קאמר. ואם כב"ש מה מילוש כ"ע הכי נהגו: לאפוקי מדר' יוחנן בן נורי. דאמר מקנתא דמולנות: מתלמידי ב"ש הוא. מתמיה והלא מבני בניו של הלל הוא: אילונית היתה. ואנן מו שנמלאו אילוניות לרומיהן מומרות: ה"ג הכיר בה ולא הכיר בה איבא ביניהו. ול"ג אלא לפ"ק דוקא אלא הכיר בה הוא דהוי מקח טעות אבל הכיר בה לרתה אסור, ואפילו אפי' הכיר בה מומר דקתני היתה ולא קתני נמלאת: בנם ולבסוף גירש איבא ביניהו. לפ"ק על ידי שגירש אחיו את אמו קודם מיתה אע"פ שכבר כנס הנכרית והיו לרות זו על זו מותרת הואיל וגירש את העבוה לבסוף ואחרים הואיל וגירש וכנס את הנכרית קודם גירושין דעבוה אסורה אלא אמו של ר"ג אילונית היתה: יש תנאי בביאה. הכותם אחה על תנאי שאין עליה מומין או נדרים ונמלא שיש עליה לפ"ק מהני תנאי והוי מקח טעות ותנאי היה לו לאחיו של ר"ג בשעה שנתקיים הילכך לאו אחה ורתה מותרת ואחרים שבני לאין תנאי מועיל בביאה לכיון דבשעל אחולי אחיל כדאמרינן בכחובות בהמדיר (ד' עב.) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא אחוס לאילונית היתה: באחד בשבט. ושנה שניה הכהכא לשליבים היתה ונהג בה שני עיטורין מעבר שני בב"ה לאחרי ט"ו בשבט ר"ה לאילנות ואכתי שניה היא ומעבר עני בב"ש לאחרי בא' בשבט ר"ה לאילנות ושליבים היא: מעזיבה. טיט שיט שעל התקנה: בשביל קטן. דאצירא לי' לשמאי קטן הלריך לאחו מייב בחוכה: שוקת. אבן מלוטה שאחה נוהג המקנא אים מן הבר והיתה נקנאת שוקת יהוא: נעשים על גבה. מטביליס בחוכה ואין בה מ' סאה אבל מקוה אלא היה בחים שנאבדה ומתערבין ממעיין החוקת דרך נקב בחפורת הגוד: הרחיב לו את הנקב. הרחיבו ופיחחו רוחה לערב המקוה יפה: עירוב מקואות. מקוה אחר שנאבד אלא ומתערבים החים לרך מרין ונקב ושיעור הנקב לרך המקואות ולהכשיר האחר: בשפורת הנוד. קנה שנותנים בפי הנוד שיהא שיעור אגל החרין כעובי ואגלה של שפורת להיות כשתי אלבעות: החוזרות למקומן. מהפכות בחלל הנקב בריוח והיינו כשתי אלבעות: הרואה

שיהו חולצות ולא מתייבמות לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנטרפה השעה א"ל רשב"ג מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מה נעשה אלא אי אמרת לא עשו מאי מה נעשה אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא לצרה עצמה ומה נעשה הכי קאמר הנך צרות דב"ה לב"ש היכי נעביד להו ליחלצו מימאבי אגברייהו וכי תימא לימאבן א) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ת"ש ב) דא"ר טרפון ג) תאבני מתי תבא צרת הבת לידי ואשאנה אימא ואשיאנה והא תאבני קאמר לאפוקי מדרבי יוחנן בן נורי ת"ש מעשה בבתו של רבן גמליאל שהיתה נשואה לאבא אחיו ומת בלא בנים וייבם רבן גמליאל את צרתה ותסברא רבן גמליאל מתלמידי ב"ש הוא אלא שאני בתו של רבן גמליאל דאילונית הואי הא מדקתני סיפא אחרים אומרים בתו של רבן גמליאל אילונית היתה הכיר בה ולא הכיר בה אימא ביניהו ואיבעית אימא כנס ולבסוף גירש אימא ביניהו איבעית אימא יש תנאי בביאה איבא ביניהו מתיב רב משרשיא ד) מעשה בר' עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עשורין אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה ש"מ עשו ר' עקיבא גמריה אסתפק ליה ולא ידע אי ב"ה באחד בשבט אמור או בט"ו בשבט אמור מתיב מר זוטרא ה) מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסיכך על גבי מטה בשביל קטן ש"מ עשו התם הרואה אומר לאפושי אויר קעביד מתיב מר זוטרא ו) מעשה בשוקת שהיתה בירושלים והיתה נקובה למקוה וכל טהרות שהיו בירושלים נעשים על גבה ושלחו בית שמאי והרחיבוה שבית שמאי אומרים עד שתיפחת ברובה ותנן ז) א עירוב מקואות כשפורת הנוד בעובייה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן שמע מינה עשו התם הרואה

מיתעקר מ"מ מילטריך היא מועבה דלא תימא ממחזיר גרושתו ומי קאי ועוד למילטריך ליה היא למעוטי דלא מדלוק מלשון מועבה שבניה מועדין ונקע קסה דקסמרי' לקמן דבעו מר' יהושע בני גרות דב"ש לב"ש מהו למאי נפקא מינה למיפטר ולד מחזיר גרושתו והיכי מילטא למיפטר מינה דלמא ולד מחזיר גרושתו ים לפסול מטעם טומאה דכתיב בה או משום מועבה ואי ממי בני יבמה לשוק פסולים ים להכשיר בני מחזיר גרושתו דהיא מועבה ואין בניה מועדין מילטא למימר דלמא למידק דכיבמה לשוק בניה מועדין וי"ל דמיקו לא מסקי מדעמייהו הכי דרשות ולא בעו מלא אי ממרינן ק"ו גבי יבמה לשוק או לא: **ונהג** בו שני עשורין. בירושלמי מפרש להספרים מעבר שני ופליגי ואלא המעבר לעניים והמעות אכל בירושלים:

גמריה איסתפק ליה. הוה מצי למימר ולימעמיך היכי עביד כחומרי דמר וכחומרי דמר והכתיב (קהלת ג) הכסיל בחשך הולך להכי פריך עלה בפ"ק דעירובין (דף ו.) ובפ"ק דר"ה (דף יד.):

וסיכך על גבי מטה ש"מ עשו. מכאן מסתע דמ"ד לא עשו אפי' היכא דב"ה לחומרא היו עושים כב"ה לקולא:

עירוב מקואות בשפורת הנוד בו'. ות"ת והא תנן בחמר טהרות (פ"ח מ"ט) ומייתי לה בריש פ"ב דגיטין (דף טו. ושם) הנוקב והקטפים ומקבה טופח אינן מיטור לא לטומאה ולא לטהרה אבל טופח להטפים מיטור ואמר ר"ת דנקב בעינן בשפורת הנוד אבל בחים הנאים אין להטפים תוך הנקב אבל בטופח להטפים ואין נראה לר"י דתנן בחמר מקואות (מ"ט) כותל שבין ב' מקואות שנפרך בשמי מלטרף לערב אין מלטרף עד שיהא במקום אחד בשפורת הנוד דאי אפשר לומר דבי יהודה חולק אלא בזה ומכאן מוכח דאפילו לר"י בעינן בשפורת הנוד מחובר בכותל שבין ב' מקואות ולא בשאר מקומות דלא מלינו בשום מקום שיהא הנקב מחובר בכותל אלא בשפורת הנוד ומכאן מוכח דלא מהני נקב בשאר מקומות

ס א מיי׳ פי״ט מהל׳ טומאת מת הלכה ה׳ ז׳:

אמר לי איני אוכל זיתים. ממון פירוש הקונטרס משמע שהיה רבי יוחנן סובר שלא היה מקפיד ר׳ לזוק על מגע עם המת ולפ״ז גבי דרבי לזוק כהן הוה ובגדי פרוסים מדלא לאוקלי תרומה מ״מ היה מותר לפי שר׳ לזוק היה מותר ולכך היה מקפיד ר׳ יוחנן שמא לא הקפיד ר׳ לזוק לשומרה בטהרה משום דבית שמאי מוסרים אין לריך לנקוב ולר״י נראה דוקא ידע בי׳ ר׳ יוחנן שר׳ לזוק קנה מבית מעם המת:

צריכה לנקוב. פירש בקונטרס למוכל של זיתים מכאיר והכי גמי תנן בהדיא בסמ׳ מכשירין (פ״ו מ״ה) מי שלג כמלג מוכל של זיתים כשמן ונקשה כשפוך פרק קמא דשבת (דף י. ד״ה גוחלתי) פירש הרב ר׳ יוסף ללכך לא גזרו על המסיקה משום ללא שייכא טעמא דבלילה גבי מסיקה דטעמא שמא יגללו בקופות מזופפות לא שייך במסיקה דמוכל אין מכאיר וי״ל דיש ג׳ עניני מוכל דמוכל היולא על ידי המסיקה לכ״ע אינו מכאיר והיולא על ידי אילנא פירוש ע״י שמתממים כגומר ויולא מכח מוכל פליגי בה (שבת דף קמ״ו:) ר׳ יעקב ור״ש בר״ש מטהר ור׳ יעקב מטמא והכי להכא שהמיה לריכה ליעקב ל״ל דמשיב להיות דפיק ע״י עיקול אית בהך דמודה בה ר״ש בי׳ היכי ללא מיקשי מב״ה לר״ש:

למאי נפקא מינ׳ למיפשט מחזיר גרושתו. קשה קשה למאי נקט ולד מחזיר גרושתו דהוה ליה למיפשט ולד יבמה גמורה לגוף לב״ה דקאי בה ור״ל לפי שפעם אחרת שלח עליה לר׳ יהושע בפוף גדה (דף פט.) אנשי אלכסנדריא בת משולמית מהו להחזיר מי שמרינן ק״ו מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת. ופ״ת היא גופה קילף דמתחלל גרושה מק״ו דלאלמנה ובקונטרס פי׳ לדמרומה דבי נשא לא מיפסלה כדאמרי׳ לקמן בפ׳ אלמנה (דף פט.) דהיה נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא זר אלמא מעיקרא הוא ולפפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לגוף זר אלמא זר אלמא מעיקרא הוא וקשיא דבהי דמכי תהיה לאיש אלא זר (ויקרא כב) לא מצינו למילף אלא הכוה זר אלמא מעיקרא מ״מ מילף בק״ו שמתחלל ובמחולל (לקמן מד: מה.) נמי יליף חייבי כריתות מאלמנה וקלמרי וכי תימא מה לאלמנה וכו׳ ה״ג כיון דבא עליה עשאה זונה ולמה לי טעם דעשאה זונה היא גופה מילף בק״ו שמתחלל ועוד דלמקיון לקמן בפרק אלמנה (דף פח. ושם) למדרש מקרא דעמוני ומואבי ומלרי ומדומי כולן פוסלין בביאתן מיפוך ליה מהאי ק״ו ונראה לפרש דמהאי ק״ו לא מצינן למילף שמתחלל לאין אילול אלא מאיסורי כהונה כלאמרי׳ בפ׳ עשרה יוחסין (קדושין דף עז: ושם) מהאי טעמא דיבמה לא הבא על אחותו זונה משום לה מלגה לא משום לה ואע״ג דלקמן ליף דמתחלל בביאת גר עמוני ומואבי ומלרי ומדומי כותי אלא נתן ממזר אף על גב דלא הוי איסור כהונה אמר בו׳. ולא דמי לשאר מוכות אבל היכא דדמי לאמורה אלא אומר לאפושי מיא הוא דקא עביד ת״ש דא״ר אלעזר בר צדוק כשהייתי לומד תורה אצל ר׳ יוחנן החורני ראיתי שהיה אוכל פת חריבה במלח בשני בצורת באתי והודעתי את אבא אמר לי הולך לו זיתים והולכתי לו ראה אותן שהן לחין אמר לי אין אני אוכל זיתים באתי והודעתי את אבא אמר לי לך ואמור לו חבית נקובה היתה אלא שסתמוה שמרים ותנן [ו] חבית של זיתים מגולגלים בית שמאי אומרים אין צריכה לנקב ובית הלל אומרים [א] צריכה לנקב ומודים שאם ניקבה וסתמוה שמרים שהיא טהורה ואע״פ שתלמיד שמאי היה כל מעשיו לא עשה אלא כדברי ב״ה אי אמרת בשלמא עשו היינו רבותיה אלא אי אמרת לא עשו מאי רבותיה ת״ש שאלו את ר׳ יהושע צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת ב״ש וב״ה והלכה כדברי מי אמר להם מפני מה אתם מכנסין ראשי בין שני הרים גדולים בין שתי מחלוקות גדולות בין ב״ש ובין ב״ה מתיירא אני שמא ירוצו גלגלתי אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים משפחת בית צבועים מבן עכמאי ומשפחת בית קופאי מבן מקושש שהם בני צרות ומהם כהנים גדולים ושמשו על גבי המזבח אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מתיירא אני אלא אי אמרת לא עשו אמאי קאמר מתיירא אני ונהי נמי דעשו מאי מתיירא אני הא [ב] אמר ר׳ יהושע אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין [ג] נהי נמי דממזר לא הוי פגום מיהו הוי מק״ו מאלמנה [ד] מה אלמנה שאין איסורה נוהג בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל כו׳ קבעו מיניה צרות וקפשיט [ה] ליה בני צרות תרתי קא בעי מיניה צרות מאי ואם תמצי לומר צרות כבית הלל בני צרות [ו] דבית הלל לב״ש מהו למאי נפקא מינה למיפשט ולד מחזיר גרושתו לבית הלל מי קאמרינן קל וחומר ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל בנה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה אינו דין שבנה פגום או דלמא איכא למיפרך מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת ואמר להו צרות מתיירא אני בני

הרואה אומר לאפושי מיא הוא דקא עביד ת״ש דא״ר אלעזר בר צדוק כשהייתי לומד תורה אצל ר׳ יוחנן החורני ראיתי שהיה אוכל פת חריבה במלח בשני בצורת באתי והודעתי את אבא אמר לי הולך לו זיתים והולכתי לו ראה אותן שהן לחין אמר לי אין אני אוכל זיתים באתי והודעתי את אבא אמר לי לך ואמור לו חבית נקובה היתה אלא שסתמוה שמרים ותנן [ו] חבית של זיתים מגולגלים בית שמאי אומרים אין צריכה לנקב ובית הלל אומרים [א] צריכה לנקב ומודים שאם ניקבה וסתמוה שמרים שהיא טהורה ואע״פ שתלמיד שמאי היה כל מעשיו לא עשה אלא כדברי ב״ה אי אמרת בשלמא עשו היינו רבותיה אלא אי אמרת לא עשו מאי רבותיה ת״ש שאלו את ר׳ יהושע צרת הבת מהו אמר להם מחלוקת ב״ש וב״ה והלכה כדברי מי אמר להם מפני מה אתם מכנסין ראשי בין שני הרים גדולים בין שתי מחלוקות גדולות בין ב״ש ובין ב״ה מתיירא אני שמא ירוצו גלגלתי אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים משפחת בית צבועים מבן עכמאי ומשפחת בית קופאי מבן מקושש שהם בני צרות ומהם כהנים גדולים ושמשו על גבי המזבח אי אמרת בשלמא עשו היינו דקאמר מתיירא אני אלא אי אמרת לא עשו אמאי קאמר מתיירא אני ונהי נמי דעשו מאי מתיירא אני הא [ב] אמר ר׳ יהושע אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין [ג] נהי נמי דממזר לא הוי פגום מיהו הוי מק״ו מאלמנה [ד] מה אלמנה שאין איסורה נוהג בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל כו׳ קבעו מיניה צרות וקפשיט [ה] ליה בני צרות תרתי קא בעי מיניה צרות מאי ואם תמצי לומר צרות כבית הלל בני צרות [ו] דבית הלל לב״ש מהו למאי נפקא מינה למיפשט ולד מחזיר גרושתו לבית הלל מי קאמרינן קל וחומר ומה אלמנה לכהן גדול שאין איסורה שוה בכל בנה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה אינו דין שבנה פגום או דלמא איכא למיפרך מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת ואמר להו צרות מתיירא אני בני

כדברי מי דמשוי להו לצרות דבית שמאי בני חייבי כריתות:

(עוקלין פ״ג מ״ו) למוקין ועומדים בחמית: אין צריכה לנקב. דמוכל היולא מן הזיתים מי פירות הן ואין מכאיירין: צריכה לנקב. שמוכל מכאיר כשמן (ג) [ו]לריכה לנקוב] שילא המשקה למוך לגלויי דעתים ללא ניחא ליה בית: ירוצו. כמו ומרך גלגלתו לפניהם (שופטים ט) ל׳ ריולן: שהן בני צרות. שנשאו לשוק כ״ה: ומהן כהנים גדולים וכו׳. לקמן פריך קל נעו מיניה לרות ופקפשיט להו בני לרות לפפילו לב״ש פשיטא דכשרים דבני חייבי לאוין בעלמא ניהו: היינו דקאמר מתיירא אני. דמשוי להו ממזרים (נ) ולקטליה ליה: הא א״ר יהושע. לקמן בפ׳ המולן (דף מט.) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב״ד ואפי׳ פשיטא ליה דהלכה כב״ה לא משוי להו ממזרים: מאלמנה מה אלמנה לכה״ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום. לכהוא דכתיב לא יחללו זרעו (ויקרא כא): זו שאיסורה שוה. פיכרמליס דכהכהים אינו אין שנשא פגום: בני צרות דב״ה. דחייבי לאוין ניהו מי הוו פגומין אלידא דב״ש: למאי נפקא מינה. מאחר שהלכה כב״ה: למיפשט ולד מחזיר גרושתו. משנשאת לאחר והחזירה וילדה לו בת אותה הבת מה היא לכהנים לב״ה ומפיק שמאי בני לרות נשמע לב״ה בבת מחזיר גרושתו דהוי נמי מייבי לאוין: היא עצמה מתחללת. שאם את כהן גדול פסולה זו להדיוט או אם היתה בת כהן נפסלה מן התרומה דשוייה חללה בביאתו דכתי׳ (שם) לא יחלל זרעו בעמיו [ס] ועמיו היינו משמו ומשמע דשניהם מתחללים שאשה והזרע מאמר ממחזיר גרושתו שאין מתחללת בביאה זו דאי לימא לכהן כגר מיפסלה משום גרושין ואי מתרומה דבי נשא לא מיפסלה כדאמרי׳ בפ׳ אלמנה לכה״ג (לקמן פט.) דאין נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא זר אלמא מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק ללאו זר מעיקרא הוא ולעיל גבי חייבי כריתות בני לרות דבית שמאי בני חייבי כריתות מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת אשה כגר כיון דנשבעה אשה שמתמוה שמרים. ולא יפלו מן המשקין לפיכך הן לאים: מגולגלים. כמו בילה מגולגלת (עוקלין פ״ג מ״ו) למוקין ועומדים בחמית: אין צריכה לנקב. שמוכל מכאיר כשמן (ג) [ו]לריכה לנקוב] שילא המשקה למוך לגלויי דעתים ללא ניחא ליה בית: ירוצו. כמו ומרך גלגלתו לפניהם (שופטים ט) ל׳ ריולן: שהן בני צרות. שנשאו לשוק כ״ה: ומהן כהנים גדולים וכו׳. לקמן פריך קל נעו מיניה לרות ופקפשיט להו בני לרות לפפילו לב״ש פשיטא דכשרים דבני חייבי לאוין בעלמא ניהו: היינו דקאמר מתיירא אני. דמשוי להו ממזרים (נ) ולקטליה ליה: הא א״ר יהושע. לקמן בפ׳ המולן (דף מט.) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב״ד ואפי׳ פשיטא ליה דהלכה כב״ה לא משוי להו ממזרים: מאלמנה מה אלמנה לכה״ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום. לכהוא דכתיב לא יחללו זרעו (ויקרא כא): זו שאיסורה שוה. פיכרמליס דכהכהים אינו אין שנשא פגום: בני צרות דב״ה. דחייבי לאוין ניהו מי הוו פגומין אלידא דב״ש: למאי נפקא מינה. מאחר שהלכה כב״ה: למיפשט ולד מחזיר גרושתו. משנשאת לאחר והחזירה וילדה לו בת אותה הבת מה היא לכהנים לב״ה ומפיק שמאי בני לרות נשמע לב״ה בבת מחזיר גרושתו דהוי נמי מייבי לאוין: היא עצמה מתחללת. שאם את כהן גדול פסולה זו להדיוט או אם היתה בת כהן נפסלה מן התרומה דשוייה חללה בביאתו דכתי׳ (שם) לא יחלל זרעו בעמיו [ס] ועמיו היינו משמו ומשמע דשניהם מתחללים שאשה והזרע מאמר ממחזיר גרושתו שאין מתחללת בביאה זו דאי לימא לכהן כגר מיפסלה משום גרושין ואי מתרומה דבי נשא לא מיפסלה כדאמרי׳ בפ׳ אלמנה לכה״ג (לקמן פט.) דאין נפסלת בביאת חייבי לאוין אלא זר אלמא מעיקרא לאפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לשוק ללאו זר מעיקרא הוא ולעיל גבי חייבי כריתות בני לרות דבית שמאי בני חייבי כריתות מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת אשה כגר כיון דנשבעה אשה שמתמוה שמרים. ולא יפלו מן המשקין לפיכך הן לאים: מגולגלים. כמו בילה מגולגלת

גמ׳ **ב)** עדיות פ״ד מ״ו, **ג)** לקמן מט., **ג)** [לקמן מד:], **ד)** [לקמן מד: מה. מה מט:], **ה)** [להן], רש״י **ו)** ומ״ה נקטי כדי שילא רש״ל.

שאלו את ר״י צרת הבת כבי. הל״ו:

(א) גמ׳ דה״ה לב״ש מהו ר״ש ע״ל פ׳ המשקה רבה דף ל״ב בתוס׳ ד״ה אבל מכאיר: **(ב)** רש״י ד״ה לריכה וכו׳ כשמן ומשום הכי נקטי שילא המשקה: **(ג)** ד״ה היינו וכו׳ ממזרים וקטלי ליה:

רש״י ד״ה היא עצמה מתחללת. ועמיו היינו אשתו. עי׳ לקמן דף פט ע״ל בגש״י ד״ה מקום זרעו:

תוס׳ ד״ה מה לאלמנה וכו׳ וי״ל דה״ט ס״ל בר״ע. עי׳ לקמן ד׳ מז ע״ל תד״ה נאמן:

טו ע"ב

הרואה אותו מרחיב את הנקב בינה לבין המקוה **אומר, לאפושי מיא הוא דקא עביד** - להוסיף ולהכניס יותר מים בתוך "שוקת

יהוא" עשה כן, ואינו ניכר שנהג כדבריהם, לכן במקרה כזה נהג בית שמאי כדבריהם ולא כבית הלל, [ואין כאן איסור של "לא תתגודדו"].

הגמרא מביא ראיה שעשו בית שמאי כדבריהם:

תא שמע - למדנו בברייתא **דאמר רבי אלעזר בר** [בן] **צדוק, כשהייתי לומד תורה אצל רבי יוחנן החורני, ראיתי שהיה אוכל פת חריבה** [לחם יבש] **במלח בשני בצורת**. מספר רבי אלעזר בר צדוק, **באתי והודעתי את אבא** על מצבו של רבי יוחנן החורני, **אמר לי** אבא **הולך לו זיתים** - הבא לו זיתים לאכול, **והולכתי לו. ראה אותן** רבי יוחנן החורני **שהן לחין** [מהמוהל (השמן) שיצא מהם], ונמצא שהוכשרו הזיתים לקבל טומאה, **אמר לי** רבי יוחנן החורני **"אין אני אוכל זיתים"** כיון שחשש שמא נגע עם הארץ בכלי חרס שבו היו הזיתים, ונטמאו הזיתים. **באתי והודעתי את אבא** שאין רבי יוחנן החורני קיבל את הזיתים, **אמר לי** אבא, **לך אמור לו** שה**חבית** שבו הזיתים, **נקובה היתה,** כדי שיצא המשקה (השמן) החוצה, **אלא שסתמוה** ה**שמרים** של הזיתים את הנקבים ולכן היו הזיתים לחין, אבל דעתי היתה שלא יתקיימו המשקין [וכל שאין רצונו שיתקיימו המשקין, אין המשקה מכשיר לקבל טומאה].

וכן תנן - למדנו במשנה (עדויות פ"ד, ו), **חבית של זיתים מגולגלים** - דחוקים ועומדים בחבית (כדי שיתרככו מעט ויהיו ראויים לאכילה), **בית שמאי אומרים, אין צריכה** החבית **לנקב,** ואין המשקה היוצא מהזיתים נחשב שמן אלא מי פירות ואינם מכשירים את הזיתים לקבל טומאה. **ובית הלל אומרים, צריכה** החבית **לנקב,** כיון שלדעתו המשקה היוצא מהם נחשב לשמן, ומכשירים את הזיתים לקבל טומאה. **ומודים** בית הלל **שאם ניקבה** החבית **וסתמוה** ה**שמרים** של הזיתים, **שהיא טהורה,** כיון שגילה דעתו שאין רצונו שיתקיימו המשקין. נמצא שרבי צדוק פסק כבית הלל, **ואף על פי שרבי** צדוק **תלמיד שמאי היה,** מכל מקום **כל מעשיו לא עשה אלא כדברי בית הלל**.

הגמרא מדייקת:

אי אמרת בשלמא עשו - אם תאמר שעשו בית שמאי כדבריהם, **היינו רבותא** - מובן מה בא הברייתא לחדש, [שאף על פי שרבי צדוק תלמיד בית שמאי היה, נהג כבית הלל]. **אלא אי אמרת** - אבל אם תאמר שבית שמאי **לא עשו** כדבריהם, **מאי רבותא** - מה בא הברייתא לחדש, הרי כולם נוהגים כבית הלל! אלא מוכח מכאן שאכן נהגו בית שמאי כדבריהם ולא כבית הלל.

הגמרא מביאה עוד ראיה שעשו בית שמאי כדבריהם:

תא שמע - למדנו בברייתא, **שאלו את רבי יהושע, צרת הבת מהו** - מה דינה לגבי יבום וחליצה? **אמר להם, מחלוקת** היא בין **בית שמאי ובית הלל.** שאלו עוד, **והלכה כדברי מי? אמר להם, מפני מה אתם מכניסין ראשי בין שני הרים גדולים, בין שתי מחלוקות גדולות, בין בית שמאי ובין בית הלל!** **מתיירא אני** לפסוק במחלוקת זו, שהרי אם אפסוק כבית הלל שצרת הבת אסורה באיסור אשת אח, **שמא** כל אלו שנהגו כבית שמאי (ולקחו צרת הבת) **ירוצו גלגלתי** [ישברו את ראשי], שהרי נמצא שהולד ממזר. **אבל אני מעיד לכם על שתי משפחות גדולות שהיו בירושלים,** שהם: **משפחת בית צבועים** הבאים **מבן עכמאי, ומשפחת בית קופאי** הבאים **מבן מקושש, שהם בני צרות** שנישאו לשוק כדעת בית הלל בלא חליצה, **ומהם** יצאו בנים **כהנים גדולים, ושימשו על גבי המזבח.**

הגמרא מבארת את ההוכחה:

אי אמרת בשלמא עשו - אם תאמר שבית שמאי עשו כדבריהם (ולא כבית הלל), **היינו דקאמר** - לכן אמר רבי יהושע **"מתיירא אני** שמא ירוצו את גלגלתי", **אלא אי אמרת שלא עשו** - אבל אם תאמר שלא עשו בית שמאי כדבריהם (אלא כדברי בית הלל), **אמאי קאמר** - מדוע אמר רבי יהושע **"מתיירא אני"**? הרי כולם נהגו כבית הלל, ואין כאן ממזרים. אלא מוכח מכאן שבית שמאי עשו כדבריהם.

הגמרא שואלת על דברי הברייתא:

ונהי נמי דעשו - אף אם נאמר שבית שמאי עשו כדבריהם, **מאי** [מדוע אמר] **מתיירא אני**? הרי **הא אמר רבי יהושע** (לקמן מט, א) **אין ממזר אלא מ**מי שאיסורו **חייבי מיתות בית דין,** וכאן [אשת אחיו] אין איסורי חייבי מיתות אלא חייבי כרת, ואם כן אין הולד ממזר, ומדוע חשש והתיירא רבי יהושע?

מתרצת הגמרא:

נהי נמי דממזר לא הוי - נכון שהולד אינו ממזר, מכל מקום **פגום מיהו הוי** - הוא פגום ופסול לכהונה, ולומדים זאת **מדין קל וחומר** מאיסור **אלמנה לכהן גדול,** שכן **מה אלמנה ש**איסורה קל, שהרי **אינו נוהג בכל** - שאין אלמנה אסורה אלא לכהן גדול, בכל זאת **בנה** הנולד לה מכהן גדול **פגום** ופסול לכהונה, **זו** - צרת ערוה **שאיסורה** [אשת אח] **שוה בכל** - בין בכהנים ובין בישראלים, **כו'**, אינו דין שיהיה בנה הנולד מן היבם פגום ופסול לכהונה?! ולכן מובן מדוע חשש והתיירא רבי יהושע.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי הברייתא:

ומקשה, **קבעו מיניה צרות** - שאלו מרבי יהושע מה דינה של צרת הבת [לגבי יבום וחליצה], **וקפשיט להו בני צרות** - והוא ענה להם לגבי **בני צרות**? הרי בני צרות אינם אלא חייבי לאוין וכשרים הם לפי כולם!

אמר לי איני אוכל זיתים. מתוך פירוש הקונטרס משמע שהיה רבי יוחנן סומק שלא היה מקפיד ר' לזוק על מגע עם הטהרן ולפי זה על גב דרבי לזוק כהן הוה וכגדי פרוסים מדלג לאוכלי תרומה מ"מ היה סומק לפי שר' לזוק מתלמידי ב"ש הוה ולכך היה סומק ר' יוחנן שמא לא הקפיד ר' לזוק לשומרה בטהרה משום דבית שמאי סומרים אין נריך לנקוב ולר"י נרמה דוקא יש בי ר' יוחנן שר' לזוק קנה מבית מעם הטהרן:

צריכה לנקוב. פירש בקונטרס למוהל של זיתים מכשיר והכי נמי תנן בהדיא במס' מכשירין (פ"ו מ"ה) מי חלב כחלב מוהל של זמים כשמן וקשה דבסוף פרק קמא דשבת (דף יז. ד"ה גוחכיו) פירש הרב ר' יוסף ללכך לא גזרו על המסיקה משום ללא שייכא טעמא דבלילה גבי מסיקה דטעמא שמא יבללו בקופות מוופפות לא שייך במסיקה דמוהל אין מכשיר וי"ל דים ג' עניני מוהל דמוהל היולא על ידי המסיקה לכ"ע אינו מכשיר והיולא על ידי אילנא פירוש ע"י שמתממים בכומר ויולא מסס מוהל פליגי בה (שבת דף קמד:) ר' יעקב ור"ש בר"ש מטהר ור' יעקב מטמא והאי דהכא שהמים לריכה ליקב ל"ל דמשיב כההיא דנפיק ע"י עיקול אית הכא דמוהא בה ר"ש בי ר' יוסי:

למאי נפקא מינ' למיפשט מחזיר גרושתו. קשה קשה למאי נקט ולד מחזיר גרושתו דהוה ליה למיפשט ולד יבמה גמורה לגזוק לב"ה דקאי אדלעיל עליה לר' יהושע בסוף נדה (דף סט:) מנא מלכסנדריא בת משולמת מהו להכוותה מי אמרינן ק"ו ומה **מה** לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת. ופ"ה היא גופה ילף לתחללת גרושה מק"ו לאלמנה ובקונטרס פי' לתרומה דבי נשא לא מיפסלה כדאמרי' לקמן בפ' אלמנה (דף סט.) לחינה נפשלת מייבי לחזין אלא זר אלמה מעיקרא הוא ולחפוקי מחזיר גרושתו ויבמה לזוק אלמן זר אלמה מעיקרא הוא וקשיא דבהי דמכי מהיה לחים זר (ויקרא כב) לא מצינו למילף אלא ההוא זר אלמה מעיקרא מ"מ ילף בק"ו שתחלל ובהמולן (לקמן מד: מה.) נמי ילף מייבי כריתות מאלמנה וקאמרי' וכי תימא מה לאלמנה וכו' ה"ג כיון דבא עליה עשאה זונה ולמה לי טעם דעשאה זונה היא גופה ילף בק"ו שתחלל ועוד דתניא לקמן בפרק אלמנה (דף סת. ושם) למדרש מקרא דעמוני ומואבי ומלרי ואדומי כולן פוסלין בזיתן מיפוק ליה מהאי ק"ו ורבה לפרש דהאי ק"ו לא מלינן למילף שתחלל לאין מילוד אלא מיפוקי כהוא כדאמרי' בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף עו: ושם) **ו)** מהאי טעמא דיבמה הבא על אחותו זונה משוי לה אלמה לא משוי לה ואע"ג דלקמן ילף דתחללת בזיתה גר עמוני ומואבי ומלרי ואדומי כותי אלא נתין ממזר אף על גב דלא הוי לישור כהוה התם מקרא דריש לה אבל מק"ו ליכא למילף דלהכי מייתר ליה אלמה לומר אלא לא מיפסלה בזיתה כגון שבא על אחותו ואע"ג

הגמרא מתרצת: **תרתי קא בעי מיניה** - שתי שאלות שאלו את רבי יהושע. א. **צרות מאי** - מה הדין של צרת הבת לגבי יבום וחליצה. ב. ועוד שאלו: **ואם תמצי לומר** [אם תאמר] שהלכה לגבי ה**צרות כבית הלל** שמותרת לשוק בלי חליצה, אם כן **בני הצרות דבית הלל** [שנולדו לאחר שנישאו לשוק בלי חליצה] **לפי בית שמאי מהו** - האם הם פסולים לכהונה או לא?

הגמרא שואלת [על השאלה השניה],

למאי נפקא מינה - מה תצא לנו מהשאלה השניה, מאחר שכבר נפסק שהלכה כבית הלל ובני הצרות כשרות!

מתרצת הגמרא:

מהשאלה השניה אפשר **למיפשט** [לפשוט] וללמוד מה הדין לגבי **ולד** שנולד מ**מחזיר גרושתו** [לאחר שנישאת לאחר], שאסורה עליו בלאו כמו בני צרות, האם היא פסולה לכהונה או לא.

הגמרא מבארת את צדדי הספק:

מי קאמרינן - האם יש לנו לומר **קל וחומר**, ונאמר **מה אלמנה** שנישאת **לכהן גדול** שאיסורה איסור קל **שהרי אין איסורה שוה בכל** אלא רק לגבי כהן גדול, בכל זאת **בנה** שנולד מהכהן גדול **פגום, זו** - מחזיר גרושתו שאיסורה איסור חמור **שהרי איסורה שוה בכל** בין בישראלים ובין בכהנים **אינו דין** - האם לא נאמר **שבנה פגום**? **או דילמא** [אולי] **איכא למיפרך** - אפשר לפרוך את הקל וחומר, ולומר שאין זה דומה לאלמנה, שהרי **מה לאלמנה** הנישאת לכהן גדול **שהיא עצמה מתחללת** ונפסלת לכהונה לעולם, אף לאחר מיתת כהן גדול, ולכן גם בניה נפסלים לכהונה, מה שאין כן במחזיר גרושתו וצרת ערוה, ואם כן אין ללמוד מאלמנה לכהן גדול.

הגמרא מסיימת את התירוץ:

ואמר להו - וענה להם רבי יהושע על שתי השאלות, א. מה ששאלתם לגבי ה**צרות** עצמן, **מתיירא אני** לפסוק כמי ההלכה שמא ירוצו את גלגלתי,

טז ע"א

ב. ומה ששאלתם לגבי **בני צרות** [האם הם פסולים לכהונה?], **אני מעיד לכם** על שתי משפחות גדולות שהם בני צרות ומהם יצאו כהנים גדולים אף לבית שמאי.

הגמרא מביאה עוד ראיה שעשו בית שמאי כדבריהם:

תא שמע - למדנו בברייתא, **בימי רבי דוסא בן הרכינס** [שהיה מתלמידי בית שמאי. רש"י] **הותרה צרת הבת לאחין** לאחר שמת בעלה, כבית שמאי, **שמע מינה -** מוכח מכאן ש**עשו** בית שמאי כדבריהם.

מסיקה הגמרא:

שאכן **שמע מינה -** מוכח שעשו בית שמאי כדבריהם (כשיטתם) גם לאחר שנפסק הלכה כבית הלל.

גופא - למדנו בברייתא (המוזכר מקודם), **בימי רבי דוסא בן הרכינס, התירו צרת הבת לאחין** לאחר שמת בעלה, כבית שמאי. **והיה הדבר קשה לחכמים** לחלוק עליו **מפני שחכם גדול היה, ועיניו קמו -** הפסיקו לראות, ולכן נמנע **מלבא לבית המדרש**, ולא יכלו לברר אצלו אם אכן הוא זה שהתיר. **אמרו** חכמים **מי ילך ויודיעו** שאין הלכה כן. **אמר להן רבי יהושע, אני אלך** (שהיה אב בית דין. מהרש"א), שאלו, **ואחריו מי** ילך? אמר **רבי אלעזר בן עזריה** אני אלך (שהיה נשיא. מהרש"א), שאלו **ואחריו מי**? אמר **רבי עקיבא** אני אלך (שהיה שמו כשם הגדולים. מהרש"א). **הלכו ועמדו על פתח ביתו** של רבי דוסא, **נכנסה שפחתו** של רבי דוסא אליו, **ואמרה לו**: **רבי, חכמי ישראל באין אצלך, אמר לה** רבי דוסא, **יכנסו, ונכנסו. תפסו** רבי דוסא **לרבי יהושע והושיבהו על מטה של זהב** (שהוא היה גדול בשנים ואותו הכיר. מהרש"א), **אמר לו** רבי יהושע לרבי דוסא, **רבי, אמור לתלמידך** ה**אחר** (רבי אלעזר בן עזריה) **וישב** אף הוא, **אמר לו** רבי דוסא, **מי הוא**? אמר לו רבי יהושע, היינו **רבי אלעזר בן עזריה, אמר** רבי דוסא, **ויש בן לעזריה חבירנו**?! **קרא עליו** רבי דוסא את **המקרא הזה** (תהלים לז, כה) **"נער הייתי** (בימי עזריה) **גם זקנתי** (בימי בנו אלעזר) **ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם"** (שהיו עשירים גדולים. מהרש"א). **תפסו** רבי דוסא לאלעזר בן עזריה **והושיבו** אותו גם **על מטה של זהב. אמר לו** עוד רבי יהושע לרבי דוסא, **רבי, אמור לתלמידך** ה**אחר** (רבי עקיבא) **וישב** אף הוא, **אמר לו** רבי דוסא, **ומי הוא**? אמר לו רבי יהושע, היינו **עקיבא בן יוסף, אמר לו** רבי דוסא לרבי עקיבא, **אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו! שב בני שב, כמותך ירבו בישראל.**

התחילו מסבבים אותו בהלכות - התחילו לשאול אותו בעקיפין הלכות אחרות, [כדי שלא ירגיש על מה באו, ויתיירא מלהשיב, כמו שהתיירא רבי יהושע לעיל. מהרש"א], **עד שהגיעו לשאלת צרת הבת, אמרו ליה** לרבי דוסא **צרת הבת מהו** הדין? **אמר להן, מחלוקת** הוא בין **בית שמאי ובית הלל.** שאלו עוד, **הלכה כדברי מי**? **אמר להן, הלכה כבית הלל, אמרו ליה והלא משמך אמרו שהלכה כבית שמאי! אמר** [ענה] **להם** [רבי דוסא] האם מה ששמעתם, מפי **דוסא שמעתם -** דהיינו בשמי, שאני אמרתי **או** בשם **בן הורכינס שמעתם**? אמרו ליה, **חיי רבי** (לשון שבועה) **סתם** בשם בן הורכינס **שמענו. אמר להם** רבי דוסא, **אח קטן יש לי, בכור שטן הוא -** חריף מאוד ועומד על דעתו, **ויונתן שמו, והוא מתלמידי שמאי** והוא זה שפסק כבית שמאי, **והזהרו** ממנו **שלא יקפח** וינצח **אתכם בהלכות, לפי שיש עמו שלש מאות תשובות** והוכחות **בצרת הבת** להוכיח **שהיא מותרת** כבית שמאי. **אבל מעיד אני עלי שמים וארץ, שעל מדוכה** [מקום מושב] **זו, עמד חגי הנביא ואמר שלשה דברים**: א. **צרת הבת אסורה** להתייבם. ב. **עמון ומואב -** תיקנו חכמים שהיהודים הנמצאים בארץ עמון ומואב **מעשרין מעשר עני בשביעית** (כפי שהגמרא יבאר). ג. **ומקבלים גרים מן הקרדויין ומן התרמודים** ואין אומרים כיון שבאו על בנות ישראל, הרי צאצאיהם ישראלים ממזרים, ואין לקבל מהם גרים.

תנא, הברייתא ממשיכה ומספרת, **כשנכנסו** רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא לביתו של רבי דוסא **נכנסו** שלשתם **בפתח אחד, וכשיצאו** מביתו **יצאו בשלשה פתחים**, כדי שלא ימצאם יונתן אחיו את שלשתם יחד ויקפח וינצח אותם בדין צרת הבת (עי' תוס'), **פגע בו** יונתן **ברבי עקיבא, אקשי ליה -** הקשה לו יונתן את קושיותיו, **ואוקמיה** - וניצח את רבי עקיבא. **אמר לו** יונתן, **אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו**?! **אשריך שזכית לשם** כזה, אך **עדיין לא הגעת** ל**מדרגת רועי בקר, אמר לו רבי עקיבא** מתוך ענוה **ואפילו** ל**מדרגת רועי צאן** שהם יותר גרועים לא הגעתי.

הגמרא חוזרת ומבארת את ההלכה השניה שאמר חגי הנביא:

עמון ומואב [תיקנו חכמים ש]**מעשרין מעשר עני בשביעית**, והטעם: **כדאמר מר, הרבה כרכים כבשו עולי מצרים** כשעלו לארץ ישראל, וקידשם בקדושת ארץ ישראל בימי משה ויהושע, [והיו מחוייבים לעשר מעשרות כמו בארץ ישראל]. **ולא כבשו** שוב **עולי בבל** בכיבוש השני בימי עזרא. **וההלכה** הוא **שקדושה ראשונה** שקידשם עולי מצרים **קדשה לשעתה -** רק באותו זמן, **ולא קדשה לעתיד לבא -** אבל לא לאחר שגלו ממנה, ואם כן נתבטלה קדושתם ומותר לחרוש ולזרוע שם בשנת השביעית, **והטעם שהניחם** עולי בבל ולא חזרו וכבשו את עמון ומואב, **כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית -** שיוכלו להשכיר עצמם לעבודת השדה, וגם לקחת לקט שכחה ופאה ומעשר עני.

הגמרא ממשיכה ומבארת את ההלכה השלישית

בני צרות. דכ"ש דקץ בעיטו מי הס פגומים: **מעיד אני לכם.** שהס כהגיס גדוליס: **בימי ר' דוסא הותרה.** תימו של ר' דוסץ שהי' מתלמידי ב"ש המירה כדתני לקמן ועשו על פיו ונהגו כן: **שחכם גדול היה.** וקבועים תכמים שהוץ המירה: **קמו.** עמדו מלרגלות: **אמר לו.** רבי יהושע לר' דוסץ תמור לתלמיד תחר ויכ: **דוסא.** המירו שמעתה (ע) תומריס: **או בן הרכינס.** גלץ דוסץ: **שתם שמענו.** בן הרכינס שתם ושמו לץ הוזכר: **בכור שטן הוא.** מרמץ ועומד על (ב) שמועה ועושה מעשה ומיו שב משמועתו לעשות כרבים: **עמון ומואב.** ישרחלים הדריס בתרך עמון ומואב שביעית משה מסיחון ועקדשו בקדושת ס"י ועכשיו בניית שי בטלה קדושתה ווזרעין בשביעית ותקנו להן מעשר לשתון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שבא"י שתין להס מה לשתול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופיאה והולכים שם ועוטלים לקט שכחה ופיאה ומעשר עני: ומקבלים גרים מן הקרדויין כו'. ולץ תמרינן ממזרים הן מבנות ישרחל שבאו עליהן עובדי כוכבים לתיכף רבץ לפסלי: **פגע בו.** יוחנן בר"ע: **וקדושה ראשונה.** דבימי יהושע קדשה בשעתה ולץ לעתיד הלבך זורעים בהן בשביעית שיסמכו עליהן עניים לשכור עלמן לחרוש ולקוצר ועוד ליטול לקט שכחה ופיאה ומעשר עני: **אין מקבלין גרים.** מפרש לקמן שממזרים הן מישרחל שנטמעו שם: **התמים.** שנמלטו בנגדיס הנפיס מרקס: **טהורים.** לפי שלץ גזרו על כתמי עובדי כוכבים: **שהם גרים.** ודמס מטמת: **וטועים.** שהמירו דמס וגזרו על כתמיהס שלץ על פי שמטו שהמירו ישרחלים הס: **מבין העובדי כוכבים.** שתין ישרחל לריס שם: **ופפי'**

בני צרות אני מעיד לכם. דכשריס לף ל"ש ול"ת לשמועל דמסקינן ליה בהמלה רבה (לקמן לג: ושם) מי קידושין תופסין בימי' לשון מ"כ פסיטא דכשירה דמיד שקדשה פקעה לה זיקה כלחמרי' בשומרת יבם שקידש תמותה שקידושיה מפקיעין הייבום ו"ל ללץ דמי להמת תין שום תקנה לעשות שתמייבם שתין להמית תמותה שלל היבמה שתקדשה לשוק תפסה לתקן ע"י גירושין שתמייבם הלכך לץ פקע זיקה ושוב חמר רבי יוחק ללץ תהיה חלת המת לתיש זר משמע לתפילו ע"י סיה להייטו קידושין לץ תהיה לתיש זר ללהכי תפקיע בלשון סיה: **יצאו** בג' פתחים. שלץ יטלתה כולס יחד ויקפחה בהלכות ויטלרכו לקבוע הלכה כמותו מ"ר ילמו גג' פתחים כדי ה שימלתו ויטמעו תשמותו: **עמון** ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית. פי' בקונטרס ישרחלים הדריס בתרך עמון ומואב שביבש משה מסיחון ועקדשו בקדושת התרך ועכשיו בניית שי בטלה קדושתה וקשה לר"ת לתמר בפ' מקום שנהגו (פסחים נב: ושם) ג' תלילות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ועבר הירדן היץ תרך סיחון ועוג שלמת שקדשה עולי בבל ותומר ר"ת להתם בתרך סיחון ועוג שלץ היתה של עמון ומואב שבל תרך סיחון שביבש משה מעמון ומואב לץ קדשו עולי בבל דמשמע הכא ועוד תמר ר"ת דמניטו למימר להכא בתרך עמון ומואב שלץ ביבש סיחון מעולם שלץ קדשוהו לפילו עולי מלריס וכן משמע בפ' יליס (פ"ל משנה ג) דמדמה לה מלריס ובבל (ג) וס"פ הכא לתמר מר הרבה כריס קדשו עולי מלריס ועולי בבל לץ קדשו והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים תלמת משו לתקנת עניים שע"ג דמת"י היו נמנעו מלקדש כל שכן בעמון ומואב שלץ נתקדש מעולם שלחזור לתקן מעשר עני בשביעית ולץ מעשר שני דבפ' יליס תיכא ס"ל דמ"ד עשר ישרחל ב' פעמים בשביעית וכן יש לפרש בפ' מגיבה (ד' ג. ושם) דלתמר נמי ר"ת התם עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומפרש מה טעם הרבה כריס כו' ולץ נעי למימר דעמון ומואב הוץ מכריס שבבשו עולי מלריס ותדע דהא לר"ת מסקינן ליה בפ"ק דמגילה (דף י.) ובפ"ב דשבועות (טו. ושם) מי שבר קדושה לעתות לשמועה קדשה לעתיד לבא הו לץ ור' יהושע ס"ל לקדשה לעתיד לבא במגילה ובשבועות ופפ"ה תית ליה בפ' יליס בעמון ומואב כר"ת ללץ על כרתך הץ דקתמר התם מה טעם לץ מדבדי ר"ת הוץ ודבדי ר"ת הס בפ' יליס ולץ קתני לה התם ללץ הס"ם הוץ שמעת' כן דלמ"ד לץ קדשה היתה (ד) לקדש לף מפ"י בשביל עניים ולכך תין תיתה שם גזרו על עמון ומואב מעשר עני ולץ מעשר שני והץ דשבת הכא ובמגיבה טעמת דקתמר ר"ט בהדיא בפרק יליס מלריס ס"ל עמון ומואב מ"ל מה מלריס שהיץ קרובה עשלה מעשר עני כדי שיסמכו עליה עניים לף עמון ומואב כו' משום דיתפ ליה להס"ם דמשבחת טעמת לף בפ"י היתה מלקדש בשביל עניים וכ"ם עמון ומואב שהן מ"ל: **כל** הבתמים הבאים מרקס טהורים. תע"ג דבדקס נמי הוו ישרחל כדתנן בריש גיטין (דף ג. ושם) לף המביא מן הרקס ומן המגר מ"מ בתמיס הבתים מרקס טהורים דלץ דישרחלים ניהו דישרחל מלניעים בתמיהם ועובדי כוכבים הדריס שם עובדי כוכבים גמורים ולץ ישרחל מומרים:

בני צרות אני מעיד לכם תש"ש בימי רבי דוסא בן הרכינס הותרה צרת הבת לאחין שמע מינה עשו שמע מינה גופא בימי רבי דוסא בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה ועיניו קמו מלבא לבית המדרש (ע) אמר ומי ילך) ויודיעו אמר להן רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי ר"ע הלכו ועמדו על פתח ביתו ונכנסה שפחתו אמרה לו רבי חכמי ישראל באין אצלך אמר לה יכנסו ונכנסו תפסו לרבי יהושע והושיבוהו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב אמר לו מי הוא רבי אלעזר בן עזריה אמר ויש לו בן לעזריה חבירנו קרא עליו המקרא הזה (א) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם תפסו והושיבו על מטה של זהב א"ל רבי אמור לתלמידך אחר וישב א"ל ומי הוא עקיבא בן יוסף א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל התחילו מסבבים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת אמרו ליה צרת הבת מהו אמר להן מחלוקת בית שמאי ובית הלל הלכה כדברי מי אמר להן הלכה כבית הלל אמרו ליה והלא משמך אמרו הלכה כבית שמאי אמר להם דוסא שמעתם או בן הרכינס שמעתם אמרו ליה חיי רבי סתם שמענו אמר להם אח קטן יש לי בכור שטן הוא ויונתן שמו והוא מתלמידי שמאי והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות לפי שיש עמו שלש מאות תשובות בצרת הבת שהיא מותרת אבל מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר שלשה דברים צרת הבת אסורה (ב) עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויין ומן התרמודים תנא כשנכנסו נכנסו בפתח אחד כשיצאו יצאו בשלשה פתחים פגע בו בר"ע אקשי ליה ואוקמיה אמר לו אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר אמר לו רבי עקיבא ואפילו לרועי צאן עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית (ג) דאמר מר (א) הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל (ב) וקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא (ג) והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית ומקבלים גרים מן הקרדויים והתרמודים איני והא תני רמי בר יחזקאל אין מקבלים גרים מן הקרדויים אמר רב אשי קרתויים אתמר כראמרי אינשי קרתויים פסולים ואיכא דאמרי תני רמי בר יחזקאל אין מקבלים גרים מן הקרתויים מאי לאו היינו קרתויים היינו קרדויים אמר רב אשי לא קרתויי לחוד וקרדויי לחוד כדאמרי אינשי קרתויי פסילי רבי יוחנן וסביא דאמרי תרוייהו אין מקבלים גרים מן התרמודים ומי אמר ר' יוחנן הכי והתנן (ד) כל הכתמים הבאים מן הרקם טהורים ורבי יהודה מממא מפני שהם גרים וטועים מבין העובדי כוכבים טהורים והוינן בה

קפסיק

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** [ל"ל אמרו מי ילך], **ג)** מגיגה ג: יליס פ"ד מ"ג, **ג)** מגיגה ג:, **ד)** ב"ק לח: נדה טו:, תוס' **ה)** ל"ל שמעתותיו. יעב"ן.

מסורת הש"ס לירושלמי

ביבמי ר' דוסא בו' התירו צרת בו'. הל"ו כה"ע. עמון ומואב בו'. שם. ומקבלים גרים מן הקרדויים בו'. שם. קידושין ד, ה. ותתנן כל הבתמים בו'. שם.

הגהות הב"ח

(ע) רש"י ד"ה דוסא התירו שמעתם הס"ד ותיבת תומריס ממחק: **(ב)** ד"ה בכור וכו' ועומד על שמועתו ושמה: **(ג)** תוס' ד"ה עמון וכו' דמדמה לה מלריס וכבל. כ"כ פי' עמון ומואב מדמה למלריס לר' טרפון שמתר מעשר עני [ור"ל בן עזרי'] פלוג ומדמה עמון ומואב לבבל ומשמע דכי היכי דמלריס וכבל לא קדשוה מעולם לף עמון ומואב המדמה להו לא קדשוה מעולם: **(ד)** בא"ד שיתו מלקדש לף מפ"י בשביל:

גליון הש"ם

גמ' בני צרות אני מעיד לכם. עיין לקמן דף פפ ע"ש תד"ה ליתא ולף לב ע"ש תד"ה אפי' תכמים:

שם ואחריו מי ר"ע. עיין כתובות דף קה ע"ש תד"ה דתניא ליה:

תורה אור השלם

א) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי
וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב
וְזַרְעוֹ מְבַקֵּשׁ לָחֶם:
[תהלים לז, כה]

עין משפט נר מצוה

סא **א** מיי' פ"ל מהל' תרומות הל' ה ופ"ד מהל' שמיטה ויובל הלכ' מז:

סב **ב** מיי' פ"ל מהל' תרומות הלכה ה ופ"ו מהלכות בית הבחירה הלכה טז:

סג **ג** מיי' פ"ל מהל' תרומות הלכה ה:

סד **ד** מיי' פ"ד מהל' מטמת מתכ ומושב הלכה י:

תום' ישנים

בני צרות מעידני לכם. לפי שהם אף לב"ש בני יבמה לשוק וכשרים הם. ותימה עדיין הוא מכניס ראשו בין הרים גדולים לרב המנונא שאמר שומרת יבם שזיקתה אסורה ליבמה וגם לכהונה נפסלה כדמשמע לקמן פרק הערל וא"כ מצרה נמי הוי הולד פגום מק"ו דאלמנה וליכא למפרך מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת דהא היא מתחללת נמי לרב המנונא וי"ל דסוגיא דהכא לא אתיא כרב המנונא דלרב המנונא לא אמרי' תרתי בעי מיניה דלא תקשי לן קא בעי מיניה צרות וקא פשיט ליה בני צרות דודאי מתירוצא דבני צרות נוכל לפשוט דין דצרות דכיון שהוא אומר שהבנים שמשו ע"ג המזבח א"כ (אמאי) [ממילא] מביא ראיה שאין הלכה כלל כב"ש דלב"ש הולדות פגומים ולא יוכלו לשמש אליבא דרב המנונא דאמר שומרת יבם שזיקתה אסורה ליבמה וזאת השיאה עצמה לשוק א"כ לדברי רב המנונא בני זונה הם. וא"כ מדפשט מבני צרות דכשרים הם ושמשו ע"ג המזבח הצרות עצמן יהיו מותרות להנשא [לשוק] ודלא כב"ש דלב"ש הולד פגום: **בכור שטן.** פ"ה כך שמו. ר"מ שזה שם עיירו ור"ל יש לי אח בכור שטן כדאמר התם רב אקלע לבור שטן:

שאמר חגי הנביא:

ומקבלים גרים מן הקרדויים והתרמודים. הגמרא מקשה: **איני -** לא כך הדין, שהרי **והא תני** [למד] **רמי בר יחזקאל** ברייתא שכתוב, ש**אין מקבלים גרים מן הקרדויים**! מתרצת הגמרא: **אמר רב אשי קרתויים איתמר -** בברייתא כתוב קרתויים שהם אומה אחרת, ולא קרדויים, **כדאמרי אינשי -** כפי שמצאנו שאנשים אומרים **קרתויים פסולים** הם, ולכן אין מקבלים מהם גרים, אבל הקרדויים באמת מקבלים מהם גרים.

ואיכא דאמרי - יש אומרים שכך הקשה הגמרא, והא **תני** [למד] **רמי בר יחזקאל** ברייתא ש**אין מקבלים גרים מן הקרתויים, מאי לאו -** לכאורה **היינו קרתויים היינו קרדויים** ואין הבדל בניהם, ואומה אחת היא ולפעמים קוראים להם כך ולפעמים כך, ומוכח שאין מקבלים גרים מהם! מתרצת הגמרא: **אמר רב אשי, לא -** אין זה אומה אחת, אלא **קרתויים לחוד וקרדויים לחוד**, ורק מהקרתויים אין מקבלים גרים, אבל מהקרדויים מקבלים, **כדאמרי אינשי -** כפי שמצאנו שאנשים אומרים **קרתויי פסילי -** פסולים הם, ולכן אין מקבלים מהם גרים.

הגמרא מביאה שיטה אחרת לגבי תרמודים (שהוזכר לעיל):

רבי יוחנן וסביא (חכם אחד) **דאמרי תרוייהו -** שניהם אמרו **אין מקבלים גרים מן התרמודים**, ולא כרבי דוסא שאמר בשם חגי הנביא.

הגמרא שואלת:

ומי אמר רבי יוחנן הכי שאין מקבלים גרים מהתרמודים? **והתנן -** והרי למדנו במשנה (נדה נו, ב) לגבי דם נדה, **כל הכתמים** שנמצאו בבגדים **הבאים מן העיר רקם, טהורים**, כיון שאומרים של בנות עובדי כוכבים הם, (דבנות ישראל מצניעים כתמיהם. תוס'), ולא גזרו חכמים על כתמי עובדי כוכבים. **ורבי יהודה מטמא מפני ש**העובדי כוכבים שם **הם גרים** שהמירו את דתם **וטועים** לחשוב שדינם כעובדי כוכבים. המשנה מסיימת: אבל **מבין עובדי כוכבים -** עיר של עובדי כוכבים שאין שם ישראלים כלל, באופן כזה לפי כולם **טהורים**, ולא גזרו בה חכמים.

והוינן בה - ודקדקו בדברי המשנה,

בני צרות. דב"ה דקת בעיתו מי סס פגומים: מעיד אני לכם. שסס כהניס גדוליס: בימי ר' דוסא הותרה. תימו של ר' דוסת שהי' מתלמידי ב"ש המירה כדתני לקמן ועשו על פיו ונהגו כן: שחכם גדול היה. וסבוריס מכמיס שהוא המירה: קמו. עמדו מלרגלות: אמר לו. רבי יהושע לר' דוסת תמור לתלמידך מאר ויאמר: דוסא. שמירו שמעתם (ה) תומריס: או בן הרבינס. בלא דוסת: שתם שמענו. בן הלבינס שתם ושמו לא הוזכר: בשור שטן הוא. מכיף ושומת על (ג) שמועה ושופה מעשה ושיו אב משמועתו לעשות כרבינס: עמון ומואב. ישראלים הלריס בארן עמון ומואב שביצת משה מסיחון ועקדסו ה"י ועכשיו בניס בעלה קדושתה וחוזרין בניעיה ושקו לאן לעשר לאסון ומעשר עני בשביעית כדמפרש לקמן מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להס מה לאכול בשביעית לפי שבטל לקט שכחה ופיאה והולכים שם ועוזלים לקט שכחה ופיאה ומעשר עני: ומקבלים גרים מן הקרדויין בו'. ולא ממרינן ממזרים הן מבנות ישראל שבאו עליהן עובדי כוכבים לאיבא רבן דפסלי: פגע בו. יועתן בר"ע: וקדושה ראשונה. דבימי יהושע קדשה לשעתה ולא לעתיד הלבך זורעים בהן בשביעית שיאמרו עליהן עניים לשכור עלמן לחרוש ולקלור ועוד ליעול לקט שכחה ופיאה ומעשר עני: אין מקבלין גרים. מפרש לקמן שממזרים הן מישראל שנטמעו שס: הכתמים. שנמלאו בבגדיס הנשים מרקס: טהורים. לפי שלא גזרו על כתמי עובדי כוכבים: שהם גרים. ודמס מטמא: וטועים. שהמירו דמס וגזרו על כתמיהס שלף על פי שחטאו שהמירו ישראלים הס: מבין העובדי כוכבים. שאין ישראל לריס שס: ופפ'

בני צרות אני מעיד לכם. לכשריס לף לב"ש ולא"ת לשמואל דמפקלא ליה בהאשה רבה (לקמן נב: ושם) לי קידושין תופסין ביאמ' לשוק ג"כ פשיטא לכשיהא דמיד שקדשה פקעה לה זיקה כדאמרי' בשומרת יבם שקידש אחותה שקידושיו מפקיעין הייבום וי"ל דלא דמי להאשה אין שום תקנה לעשות שתמיינה שאין להמית אחותה אבל היבמה שנתקדשה לשוק אפשר לתקן ע"י גילוסין שתמיינה הלכך לא פקע זיקה ועוד אמר רבי יוחנ לעיל תהיה אשה הותר לאיש ע"י זה משמע לתפילו ע"י הויה להיניו קידושין לא תהיה לאיש זה ללהכי אפקיה בלשון הויה:

יצאו בנ' פתחים. שלא ימלאם בהלכות כולם יחד ויקפחם בהלכות ויטרכו לקבוע הלכה כמותו ג"כ יצאו בית שמאי ובית הלל מעבר שני ולא מעשר שני בשביעית ומואב מעשר עני בשביעית. פי' בקונטרס ישראלים הלריס בארן עמון ומואב שביבים משה מסיחון ועקדשו בקדושת הארן ועכשיו בניס בעלה קדושתה ולקה לר"ת לאמר בפ' מקום שנהגו (פסחים נב: ושם) ג' תללות לביעור יהודה ועבר הירדן וגליל ועבר הירדן היא בארן סיחון ועוג אלמא שקדשוה עולי בבל ואומר ר"ת דהאי בארן סיחון ועוג היינו עמון ומואב שלא בארן סיחון שביבים מעמון ומואב לא קדשו עולי בבל דכמסמע הכא ועוד אמר ר"ת דמיניו למימר דהכא בארן עמון ומואב שלא ביבים סיחון מעולם שלא קדשוהו עולי מלריס וכן משמע בפ' ידיס (פ"ל משנה ג) דמדמה לה מלריס ובבל (ג) וה"פ הכא לאמר מר הרבה כלריס קדשו עולי מלריס ועולי בבל לא קדשו והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים אלמא משמע דאפילו לרועי צאן עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית וכן יש לפרש בפ' מגיגה (ד' ג. ושם) דקאמר אמי ר"ל האי עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומפרש מה טעם הרבה בלריס כו' ולא אמי לעולם דעמון ומואב הוא מלריס ותדע דהא לר"ת מפקפק ליה בפ"ק דמגילה (דף י.) ובפ"ד דשבועות (מו. ושם) לי סבר קדושה לשמוה קדשה לעתיד לבא או לא ור' יהושע פ"ל דקדשה לעתיד לבא במגילה ובשבועות ולפ"ה אית ליה בפ' ידיס בעמון ומואב כר"ת אלא דאכתי קשיא לר"ת הא דקאמר התם מה טעם לא מדברי ר"ת הוא ודברי ר"ת הם אלא דהתם לא קאי אלא לענין שביעית ולא לענין מעשר ומיהו אכתי קשיא לר"ת הא דקאמר התם מה טעם לא מפני שהיו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ולא מעשר שני ולא דמי לשביעית דהתם אין לך בו אלא משום שביעית ולא משום מעשר שני

תום' ישנים

והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה. וא"ת ולימא דקאמר כאידך סתמא דאמרינן לקמן (ד' סט) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולדידיה אין מקבלין גרים מן התרמוד משום עבדי שלמה שבאו על בת ישראל. וי"ל מ"מ פריך שפיר דמאי אולמיה דהך סתמא מהך סתמא:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** מה ט:, **ג)** [גיטין פ"ו מו. וש"נ, **ג)** [גיטין פ"ו מולין מנ. ממחות נב: נדה ט:]. **ד)** [לקמן מה. לט. קידושין ע.], **ה)** [קידושין עב: וע"ש שהוא רב יהודה], **ו)** [יומא פד: וש"נ], **ז)** [קדושין עב.], תוס' **ח)** [שיך לעמוד ח' קודם ד"ה כל הכתמים], **ט)** [ביולי לסתמא תוס'], **י)** [וע"ז טיטע תוס' מולין ס. ד"ה פסוק וכו' מ"ש כאשם יוסיפון], **כ)** כתוקפות ומיהו"ל ליתא], **ל)** [זוטע ספ"ק].

מסורת הש"ס לירושלמי

בותי **ועבד הבא בו'**. עי' יבמות ד, טו. ז, ו. כתובות ג, ג. גיטין ג, ד. קידושין ג, יב. ה, יב. **תריסר אלפי גברא בו'**. עי' תענית ד, ה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבדי שלמה שנאמר נשים יבמות כתובות גיטין קידושין

(ב) ד"ה ואלא דוד אמריה מי קשיש וכו' לשאכיים לסתי קרא לעיל נקט ליה הכא: **(ג)** תוספות ד"ה קסבר וכו' לשיטת סה: **(ד)** בא"ד לר"ש עיי"ש הלא כל"ל ותוס' ד' נמחק: **(ה)** ד"ה פסוק וכו' גם זקנתי הלא שכן היה שמו נעור ובפסיקתא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה **אמוראי** וכו' **דהולד בשר דלר"ע** וכו'. ע' לקמן מד ע"ש ולף ע ע"ש ולע"ג:

ד"ה **פסוק** זה וכו' **ועוד דאגדות חולקות.** כפי' רשב"ם ב"ב ד' קכא ע"ב ד"ה קפליו:

ד"ה **עובד כוכבים שקידש** וכו' **וה"ה הבא על שפחה.** עיין לקמן סט ע"ב במתני' ולע"ג:

תורה אור השלם

א) נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְתוּלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה:
[איכה ה, יא]

ב) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם:
[תהלים לז, כה]

ג) יְהוָ֗ה פָּרַ֣שׂ צַ֣ר עַל כָּל מַחֲמַדֶּ֑יהָ כִּי רָאָ֥תָה גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא יָבֹאוּ בַקָּהָל לָךְ:
[איכה א, י]

ד) לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ עַד עוֹלָם:
[דברים כג, ד]

ה) פָּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ אֵין מְנַחֵם לָהּ צִוָּה יְיָ לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו הָיְתָה יְרוּשָׁלַ͏ִם לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם:
[איכה א, יז]

ו) וַיִּגֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיֹּשֶׁב אֹתָם בַּחֲלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי:
[מלכים ב' יח, יא]

א רבי יוחנן ואביא אמרי אין מקבלין גרים מן התרמודיים. תימה היכי פליג ר' יוחנן אמתני' ואמ"ש סבר ר' יוחנן שלא למכרה מגי הניחא ואפי' מתרמוד. תימה דלמא אמתני' דלקמן גבי אפי' מתרמוד. אלמא לאו בספק ישראל קיימי: מקבלים גרים. ולא אמתני' ישראלים ממזרים הס: מתרמוד מ"ט לא. מקשים: עבדי שלמה. שנשתו נשות ישראל (ג) ממעמד עומדין ודרין עם בחזקת עובדי כוכבים וקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: משום בנות ירושלים. לקמיה מפרש לה בנות ירושלים מחורבנה כשבאו עובדי כוכבים ונשמוש: ה"ג שלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא: נער מחזיר. מוסכי קשת: נער היייתי. מימיי למזכריה (ב) הא לעיל נקט ליה הכא: שר העולם. מלאך: הומניא לפום נהרא. כהומניא יויש הס ומלירין לגני פום נהרא שהס ישראל עניים: מעשרת שבטים הוא. שנשתו עובדות כוכבים וקסבר לעובדת כוכבים שילדה משראל הולד ממזר ומושמין לקידושי ממזר: **בדוכתא** דקביעי. גני עדרת השבטים וכל קבוע כמקום על מקום למי ויכיל קביעי כלכתיב וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זה חלזון וחבור

ב קפסיק ותני מבין העובדי כוכבים ואפי' מן תרמוד ואמר רבי יוחנן זאת אומרת מקבלין גרים מתרמוד וכי תימא זאת ולא ס"ל **ג** והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה **ד** אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן מתרמוד מאי מעמא לא פליגי בה רבי יוחנן וסביא חד אמר משום עבדי שלמה וחד אמר משום בנות ירושלים בשלמא למ"ד משום עבדי שלמה קסבר **ה** עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אלא למ"ד משום בנות ירושלים מאי היא פליגי בה רב יוסף ורבנן ותרוייהו משמיה דרבה בר בר חנה חד אמר תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי קשתויי וחד אמר תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי קשתויי בשעה שנכנסו עובדי כוכבים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על בנות ירושלים שנאמר **א** נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן פסוק זה שר העולם אמרו **ב** נער הייתי גם זקנתי מאן אמריה אילימא קודשא בריך הוא מי איכא זקנה קמיה ואלא דוד אמריה מי קשיש כולי האי אלא ש"מ שר העולם אמרו ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב **ג** ידו פרש צר על כל מחמדיה זה עמון ומואב בשעה שנכנסו עובדי כוכבים להיכל הכל נפנו על כסף וזהב והם נפנו על ס"ת אמרו זה שכתוב בו **ד** לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ישרף באש **ה** צוה ה' ליעקב סביביו צריו **ו** אמר רב כגון הומניא לפום נהרא אמר רב יהודה א"ר אסי עובד כוכבים שקידש בזמן הזה חוששין לקדושין שמא מעשרת השבטים הוא והא כל דפריש **ז** מרובא פריש בדוכתא דקביעי דאמר רבי אבא בר כהנא **ח** וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זה חלזון וחבור

ואמר מר **עובד** כוכבים שקדש בזמן הזה חוששין לקידושין חיישינן בו'. פי' בקונטרס לקסבר עובדת כוכבים שילדה משראל הולד ממזר ומושמין לקידושי ממזר ותימה דבכמה מסכתות מוכח לעיל מתייחס לגוי ולהולד ממזר מעובד כוכבים ועבד **ט** והוא הדין הבא על שפחה ועובדת כוכבים ורגלה בעומת דרב יהודה ממר רב אסי מסוס נעות ולית ליה בעיתי דהוה דרש אינטרוי אינטרו ועל כרחך רבי יוחנן דאמר לקמן לא מסוס שבאו על העובדות כוכבים דהא בפ' שני (לקמן כג. ושם) דהדיא סבר כשמואל דאין בהן הבא על העובדת כוכבים קרוי בהן בנה אלא מסוס בעות הוא דקאמר לפקול ולית ליה לאינטרוי אינטרו ואע"ג דרב יהודה אית ליה כהאומר (לקמן מה.) לעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר הכא מסתמא דרב אסי **בדוכתא** דקביעי. דבדוכתייהו הוו רוצה מעשרת שבטים ולא כמו שפירש בקונטרס ומשום לכל קבוע כמקום על מקום למי לאי מזל ליהו לגבה כל לפירש מרובא פריש כלאומרים בסוף פרק קמא דכתובות (דף טו.): ומין

טז ע"ב

קפסיק ותני - המשנה פוסקת וכותבת, שכל הכתמים הבאים **מבין העובדי כוכבים** טהורים. משמע שכל הכתמים **ואפילו מן התרמודים** טהורים. [שהרי המשנה לא הוציאה תרמודים מן הכלל]. **ואמר רבי יוחנן, זאת אומרם -** מוכח מכאן שהתרמודים דינם כגוים גמורים **ומקבלים גרים מתרמוד,** ואין לחשוש שמא הם ישראלים ממזרים. מוכח מכאן שרבי יוחנן סובר שמקבלים גרים מן התרמודים!

הגמרא מנסה לתרץ:

וכי תימא - ואם תאמר שרבי יוחנן אמר "**זאת** אומרת" (שמקבלים גרים מן התרמודים) היינו רק שכך דעת המשנה, **ולא סבירא ליה -** אבל הוא עצמו אינו סובר כן. **והא** אי אפשר לומר כן, שהרי **אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה** [משנה שלא נזכר שם התנא] וזו סתם משנה, ואם כן רבי יוחנן סובר כדעת המשנה שמקבלים גרים מן התרמודים!

מתרצת הגמרא:

מחלוקת **אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן -** נחלקו בזה אמוראים, אחד אומר בשם רבי יוחנן שאין מקבלים גרים מן התרמודים, [ואינו סובר שאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. עי' תוס'], ואמורא השני אמר בשם רבי יוחנן שמקבלים מהם גרים [כסתם המשנה].

הגמרא מבררת לפי הדעה שאין מקבלים גרים מן התרמודים:

מתרמוד מאי טעמא לא מה הטעם שאין מקבלים מהם גרים?

פליגי בה - נחלקו בטעם זה **רבי יוחנן וסביא, חד** [אחד] **אמר משום** שהם מבני בניהם של **עבדי שלמה** שהיו עבדים כנעניים, ונשאו נשים מבנות ישראל, ובניהם ממזרים. **וחד** [ואחד] **אמר משום** שהם מבני בניהם של **בנות ירושלים** (כפי שהגמרא תבאר).

הגמרא שואלת:

בשלמא לפי המאן דאמר שהטעם **משום עבדי שלמה -** מובן מדוע לא מקבלים מהם גרים, כיון ד**קסבר** - הוא סובר ש**עובד כוכבים** או **ועבד** כנעני **הבא על בת ישראל, הולד** הנולד מהם ישראל **ממזר. אלא לפי המאן דאמר** שהטעם **משום בנות ירושלים, מאי היא -** מה הטעם?

הגמרא מבארת:

פליגי בה - נחלקו בטעם הדבר **רב יוסף ורבנן, ותרוייהו -** ושניהם אמרו **משמיה** [בשם] **דרבה בר בר חנה: חד** [אחד] **אמר** בזמן חורבן ירושלים עלו **תריסר אלפי גברי -** שנים עשר אלף איש **ושיתא אלפי קשתויי -** ועוד שש אלף מושכי קשת, **וחד** [ואחד] **אמר** שהיה **תריתר אלפי גברי -** סך הכל שנים עשר אלף איש, **ומנייהו שיתא אלפי קשתויי -** שמתוכם היו שש אלף מושכי קשת. **ובשעה שנכנסו** חיילי **עובדי כוכבים להיכל** [למקדש], **הכל** [כל אנשי הצבא] **נפנו על כסף וזהב, והם** [השנים עשר אלף] **נפנו** ובאו **על בנות ירושלים, שנאמר -** כמו שכתוב (איכה ה, יא) "**נשים בציון ענו, בתולות בערי יהודה**", וקסבר נכרי הבא על בת ישראל הולד הנולד מהם ממזר, והלכו בניהם והתיישבו בתרמוד, ולכן אין מקבלים גרים מתרמוד.

הגמרא חוזרת לדרוש את הפסוק שהביאה לעיל (עמוד א), "נער הייתי גם זקנתי":

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, פסוק זה שר העולם [מלאך] **אמרו, "נער הייתי גם זקנתי** ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם". ומוכח ששר העולם אמרו, שהרי אם לא, **מאן אמריה -** מי אמר זאת? **אילימא קודשא בריך הוא -** אם תרצה לומר שהקדוש ברוך הוא אמר פסוק זה, **מי איכא זקנה קמיה -** האם יש זקנה לפני הקדוש ברוך הוא? **ואלא** אם תרצה לומר **שדוד** המלך **אמריה -** אמר פסוק זה, **מי קשיש כולי האי -** האם דוד המלך היה זקן כל כך שיאמר "גם זקנתי"? **אלא שמע מינה -** מוכח מכאן ש**שר העולם אמרו.**

הגמרא מביאה עוד דרשה:

ועוד **אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב -** על מי מדבר הפסוק (איכא א, י) "**ידו פרש צר על כל מחמדיה**"? מבארת הגמרא: "צר" **זה עמון ומואב,** ש**בשעה שנכנסו עובדי כוכבים להיכל** [למקדש], **הכל נפנו על כסף וזהב, והם נפנו על ספר תורה** לשורפו, **אמרו** ספר תורה **זה שכתוב בו** (דברים כג, ד) "**לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'**", **ישרף באש.**

הגמרא מביאה עוד דרשה על פסוק באיכה:

כתיב (איכא א, יז) "**צוה ה' ליעקב סביביו צריו**", **אמר רב** "צריו" היינו **כגון** העם היוני הגרים בעיר **הומניא** שבבבל, המסובבים ומציקים לישראל היושבים ב**פום נהרא** הסמוך להומניא. [המהרש"א מבאר, "צריו" היינו בני עמון. וכשם שהציקו לישראל בירושלים, כך הם מציקים לישראל בגלות].

הגמרא חוזרת לדון לגבי ישראלים שהתערבו בין עובדי כוכבים:

אמר רב יהודה אמר רב אסי, עובד כוכבים שקידש בת ישראל **בזמן הזה, חוששין לקידושין** [ומקודשת מספק], כיון ד**שמא מצאצאי עשרת השבטים הוא** שהוגלו ונתערבו בין הגוים, ונשאו נשים נכריות, וקסבר ישראל הבא על הנכרית הולד ישראל ממזר. (רש"י).

הגמרא מקשה:

והא - והרי הכלל הוא שכל מקום שיש ספק, אומרים **כל דפריש מרובא פריש -** כל מי שפרש ממקום ספק,

תום' ישנים

והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה. וא"ת ולימא דקאמר כאידך סתמא דאמרינן לקמן (ד' סט) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולדידיה אין מקבלין גרים מן התרמוד משום עבדי שלמה שבאו על בת ישראל. וי"ל מ"מ פריך שפיר דמאי אולמיה דהך סתמא מהך סתמא:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **1)** נדה נו:. **2)** שבת מו. וש"נ. **3)** [גיטין פז:. תוס' מג. מנחות נב: נדה נו:]. **4)** [לקמן מה. סט. קידושין ע.]. **5)** [קידושין עג. עכ: וע"ש שהוא רב יהודה], **6)** [יומא פד: וש"נ]. **7)** [קידושין עב. תוס' **8)** [שיין לעמוד ס', קוסף ד"ה כל הכתמים], **9)** [ביולי לעמתא מוהיל], **10)** [וע"ל סימן פוסף וכו' מ"ש בסם יוסיפיון], **11)** בתוקלוס ובירושלמי ליתא, **12)** [זוטא ספ"ק].

מסורת הש"ס לירושלמי

כותי ועבד הבא בו'. עי' יבמות ד, טו. ז, ו. כתובות ג, ה. גיטין ה, ד. קידושין ג, יב. ד, יב. תרומר אלפי גברא בו'. עי' תענית ד, ה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבדי שלמה שנשתו בנות ירושלם כמזוקק עומדין: **(ב)** ד"ה נער וכו' למזכירים לשמי קרא לעיל נקט ליה הכא: **(ג)** תוספות ד"ה קסבר וכו' למיכל בה: **(ד)** בא"ד לר"ע עכ"ג דלא כל"ל ותוס' ד' נמחק: **(ה)** ד"ה פסוק וכו' גם זקנתי כלא שכן היה שמו נער ופספיקפוא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמוראי וכו' דהולד כשר דלר"ע וכו'. ע' לקמן מד ע"ל ולף ע ע"ל ולע"ג:

ד"ה פסוק זה וכו' **ועוד דאגדות חולקות.** כפי' רשב"ם פ"ב ד' קכא ע"ג ד"ה קפלו:

ד"ה עובד כוכבים שקידש וכו' וה"ה הבא **על שפחה.** עיין לקמן סט ע"ב במתני' ולע"ג:

תורה אור השלם

א) נָשִׂים בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְתוּלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה:
[איכה ה, יא]

ב) נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם:
[תהלים לז, כה]

ג) יְהוָ֗ה פָּרַ֣שׂ צַ֣ר עַל כָּל מַחֲמַדֶּ֑יהָ כִּי רָאָ֥תָה גוֹיִם בָּאוּ מִקְדָּשָׁהּ אֲשֶׁר צִוִּיתָה לֹא יָבֹאוּ בַקָּהָל לָךְ:
[איכה א, י]

ד) לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל יְיָ גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל יְיָ עַד עוֹלָם:
[דברים כג, ד]

ה) פָּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ אֵין מְנַחֵם לָהּ צִוָּה יְיָ לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו הָיְתָה יְרוּשָׁלַ͏ִם לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם:
[איכה א, יז]

ו) וַיִּגֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיֹּנַחֵם בְּחַלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי:
[מלכים ב' יח, יא]

טז: **חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות**

רבי יוחנן ואביא אמרי אין מקבלין גרים מן התרמודיים. מימה היכי פליג ר' יוחנן אמתני' ואמת סבר ר' יוחנן אלא ממרא מגי מעולם: **קא** פסיק ותני **אפי'** מתרמוד. תימה למאי לגד מתרמוד כדאמרי' בפ"ק דגיטין (דף ו.) לא לגבר מגבל:

אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן. להוה לסבר אין מקבלין גרים מן התרמוד ליה ליה לשיבא דרבי יוחנן שהכא הלכה כסתם משנה ע"ג סבר מן העובדי כוכבים טהורים לגד מתרמוד ומיהו ע"כ צ"ל דל"ל הלכה כסתם משנה להא דסבר עובד כוכבים ועבד הבא על ישראל הולד ממזר ומסתם מתני' דהתומר (קידושין דף סו:) סבירא **ו** להולד כשר דלר"ע דוקא דאמר אין קידושין תופסין במייבי לאוין הוא דהוי ממזר מעובד כוכבים ועבד כדמוכח בפרק עשרה יוחסין (שם עה: ושם) ומתני' דהתומר סוברת דקידושין תופסין במייבי לאוין דקתני כל מקום שיש קידושין יש שם עבירה כגון ממזרת ונתינה ליכא ול"ל אין ממזר מעובד כוכבים ועבד והא דקתני התם כל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש עליה קידושין מעל אמריס הולד ממזר הייט כמו שמפרש התם ומיהו היא כגון הבא על אחת מכל עריות שבתורה ולא מעובד כוכבים ועבד ע"ג דעובד כוכבים ועבד נמי אין לה עליו קידושין ויש עליה קידושין מעל אמריס וכה"ג היכא דגמרא ופ"ג דליכא למימר אחרינא לקמן בפרק שלשה (דף סט:) דסבירא ליה ממזר מעובד כוכבים ועבד מ"מ מאי מולמיה דהך סתמא מהך סתמא דכה"ג פריך בריש שבועות (דף ז.) ובמרובה (ב"ק סט:) וכמה דוכתי דהכא לפריך ומי ס"ל יוחנן הכי הוה מלי למיפרך מסתם דמתני' דפרק המומר מלא לניחא ליה למיפרך מהתם דמתני' דנהא לימר רבי יוחנן בהדיא דמקבלים גרים מן התרמוד ולעיל אמר לאין מקבלים ועוד דמתני' דנהא מלימא טפי לתקשוי מינה משום דהתם מוכח מלא נתו עליהן עובד כוכבים ועבד הלי נתו עליהם מאי כתמיהן טהורים ולימא למימר משום דסבירא להולד כשר דצחר עובד כוכבים ועבד שהיין ליה להא דמסתם לתתיא נמי כרבי יהודה דתייבי בריבה ורבי יהודה על כרחך סבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר כדפי' לעיל גבי מה לשלמא נמי מתני' דהתם מתניתין היא דסתם לן תנא כוותיה דרבי יהודה ולא כרבי יוסי ורבי שמעון ומיהו אכתי קשיא לי' דלמא רבי יהודה לחייבי בריבה אבל לא לשאר עבירות דלא חמיר משום עבדי שלמה כסבר בו'. וא"ת ל"ל למיפלי טעמא משום ממזרות הוה ליה למימר משום עבדי שלמה דעבדים לסורין בישראלית וי"ל דמסתמא מתניתין הנעלים מהם ואיכא למ"ד בפ' המולך (ניטין לח:) דמיתסרי מפלוני עבדי מינו לרוך גט שחרור: **קסבר** עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ נראה לחת דלרבי יוחנן הולד כשר דכבל דוכתי קי"ל דרבי יוחנן חית ליה עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מ"מ נראה לחת דלרבי יוחנן הולד כשר דכבל דוכתי קי"ל דרבי יוחנן חית ליה כסתם משנה וסתם משנה להתומר (קידושין סו:) סבירא להולד כשר ע"ג דמתני' דפרק שלשה (לקמן סט:) וכיוצא בה קרי הלכתא פסיקתא בהגוזל קמא (ב"ק קב.) וכל הנהו דסבירי הולד ממזר אתו לר"ע דלמתני דנעשה יוחנן (קידושין עה:) וסברי לה כר"ע דלחת עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וסתם נמי משמע דרבי יוחנן משום ר' יעמעל סבר הולד כשר ומ"ת והיכי פשיטא ליה סתם דלר"ע הוי ממזר מעובד כוכבים ועבד דלמא גמר מסתם אב או מתוספא אניו דלא תפסי בה לדידיה [אבל לתתריני תפסי] לפוקי מיי דלא תפסי לא לדידיה ולא לתתריני דהכי מיכא מ"ד בפ' המולך (לקמן סט:) וי"ל דתנן בהדיא בפ' לעלמה (לקמן סט:) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וע"כ ר"ע היא ומ"ת בשלמא מעבד הוי ממזר דבעבד מיכא למ"ד דלא מעובד כוכבים לחתי הוי ממזר ר"ד של אם גזרו ומדלוריימא ביאת היתר היא וי"ל מע"ג דביאת היתר היא מדלוריימא בלעגיא מ"מ כיון דלא תפסי בה קידושין הוי ממזר כמו בעבד דלפילו ר"ם התימני היה מודה מי לאו משום דלא תפסי בה קידושין לא לדידיה ולא לתתריני והוה"ל למעבד הוי ממזר לר"ע (ד) ולע"ג דלא תפסי ביה קידושין לא לדידיה ולא לתתריני ה"ם מעובד כוכבים ע"ג מעובד כוכבים לא הוי ממזר אלא מדרבנן ובכל מקום מוכיר עובד כוכבים אגב עבד כמו שמוכיר מלוקה אגב גרושה בכל דוכתי ונפלו הן בלוקין (מכות יג.) והכא"ת עיקר: **פסוק** זה שר העולם אמרו. קשיא לר"ת דעשה דפייט (ו) הכר המברת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והגורל דלעלם מטטרון הוא שר העולם שנקרא נער ובפיוט אחר יפד תוקף מטטרון שר הפנים לפי שמבר שמעם לחנון הוא מטטרון ומי אפשר שיהיה מנוי שר העולם דבפרק לולו טרפות (חולין ס. ושם) אמר דבשבת ימי גרמתים פתח שר העולם ואמר ה' במעשיו ומנוי לפ היה במעשה גרמתים וי"ל דמטטרון אין זה שר העולם והא דנקרא נער לפ משום דכתיב נער היית וגם זקנתי אלא נער שכן היה שמו ובפסיקתא (ז) בת שמות של מטטרון מונה נמי נער (ח) ועוד לתגדות מולקות זו על זו דבגרמתים רבה י"ל לחנון מת (ט) כדאמרינן כי לקח אותו (גרמתים ה) המית יתיה וברים מבבת דרך ארץ (י) מבעי דנכנס ג"ע בחייו: **עובד** כוכבים שקדש בזמן הזה חוששין לקידושין חיישינן בו'. פי' בקונטרס דקסבר עובדת כוכבים אילמה מיגרמל הולד ממזר ומושבין לקידושי ממזר ותימה דבכמה מבבות מוכח אלין מתייבת אלא לאוין והולד ממזר מעובד כוכבים ועבד (יא) והוא הדין הבא על אשבה ועובדת כוכבים ורואה לטעמא דרב יהודה אמר רב אפי מאה גנות ולית ליה בנתיה ההוא דרא אינטרוי אינטרו ועל כרחך רבי יוחנן לאמר ולכולן לאשבה לא מאה אשבה ואין לה ב

תולים שהוא בא מהרוב, וכאן הרוב הם עובדי כוכבים ולא צאצאי עשרת השבטים!

הגמרא מתרצת:

מדובר בעובד כוכבים הנמצא **בדוכתי דקביעי** - במקומו הקבוע, שלא פרש אלא נשאר במקומו, והכלל הוא "שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי", ואין תולים שבא מהרוב. ולכן חוששים למיעוט שמא הוא מצאצאי עשרת השבטים.

הגמרא מבררת היכן הם המקומות הקבועים ששם הוגלו עשרת השבטים:

דאמר רבי אבא בר כהנא כתיב (מלכים ב', יח, יא) "**וינחם** [מלך אשור הביא והשיב את עשרת השבטים] **בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי**, ומבאר רב אבא: "**חלח**" **זה חלזון, ו"חבור"**

יז ע"א

זו חדייב, "נהר גוזן" זו גינזק, "וערי מדי" זו חמדן וחברותיה - הערים הסמוכות לה]. **ואמרי לה** - יש אומרים ש"ערי מדי" **זו ניהר וחברותיה**. שואלת הגמרא: **חברותיה מאן** - מה הם שמות הערים הסמוכות? **אמר שמואל, כרך, מושכי, חידקי ודומקיא. אמר רבי יוחנן וכולן** - כל תושבי הערים האלה **לפסול** [פסולים], כיון שחוששים שמא מצאצאי עשרת השבטים הם, ואף אם נדון אותם כישראלים (לשיטתו. רש"י), מכל מקום חוששים שמא לא נזהרו מאיסורי עריות, ובניהם ממזרים.

הגמרא חוזרת לדין שאמר רב יהודה בשם רב אסי [שעובד כוכבים שקידש בזמן הזה, חוששין לקידושין, שמא מצאצאי עשרת השבטים הוא].

מספר רב יהודה: **כי אמריתא קמיה דשמואל** - כשאמרתי הלכה זו לפני שמואל, **אמר לי** אין כאן מקום לחשוש, שהרי הכלל הוא: שוולד הנולד מתייחס אחרי אמו, ולכן **בנך** [בן בתך] **הבא** [שנולד] **מן** [בתך] **הישראלית** אף אם אביו עובד כוכבים, **קרוי "בנך"** ודינו כישראל כיון שאמו ישראלית. **ואין בנך** [בן בנך] **הבא מן העובדת כוכבים** - שנולד מאמו עובדת כוכבים, **קרוי "בנך" אלא בנה**, ודינו כעובד כוכבים. ואם כן גם לגבי עשרת השבטים, כיון שנטמעו בין הגוים ונשאו נשים נכריות, צאצאיהם עובדי כוכבים גמורים, [ולא כישראלים ממזרים], שהרי אמותיהם נכריות ואין חוששין לקידושין.

הגמרא שואלת:

והאיכא בנות - הרי גם בנות עשרת השבטים נטמעו בין הגוים, וילדו בנים, ונמצא שצאצאיהם ישראל, **וכפי** שאמר **רבינא** (לקמן כג, א), **שמע מינה** מדברי שמואל ש**בן בתך הבא** [שנולד] **מן עובד כוכבים, קרוי "בנך"** ודינו כישראל שהרי אמו ישראלית. ואם כן עובד כוכבים שקידש, יש מקום לחשוש לקידושין, שהרי אמו (מעשרת השבטים) ישראלית!

הגמרא מתרצת:

גמירי - מקובל **דבנתא דההוא דרא** - שבנות עשרת השבטים של אותו תקופה **איצטרויי אצטרו** - נבקע בית הרחם שלהם מחמת עינוי הדרך, ולא יכלו להתעבר, ולכן אין לחשוש שמא בנות עשרת השבטים ילדו.

הגמרא מביאה נוסח אחר בדברי שמואל:

איכא דאמרי - יש אומרים שכך סיפר רב יהודה: **כי אמריתה קמיה דשמואל** כשאמרתי הלכה זו לפני שמואל, **אמר לי** אין כאן מקום לחשוש, כיון ש**לא זזו משם** חכמי ישראל שבאותו הדור **עד** ש**תיקנו** ו**עשאום** לבני עשרת השבטים כ**גויים גמורים, שנאמר** לגבי עשרת השבטים (הושע ה, ז) **"בה' בגדו, כי בנים זרים** (נכרים) **ילדו"**.

הגמרא חוזרת לגבי עיר תרמוד:

יתיב [ישב] **רב יוסף אחוריה** [מאחורי] **דרב כהנא, ויתיב רב כהנא קמיה** [לפני] **דרב יהודה, ויתיב וקאמר** רב יהודה, **עתידין ישראל דעבדי יומא טבא** - שיעשו יום טוב **כי חרבי תרמוד** - כאשר תחרב עיר תרמוד, כיון שממזרים הם ומתערבים בתוך בני ישראל, ומרבים פסולים בישראל.

הגמרא שואלת:

והא חריב - והרי תרמוד כבר נחרבה!

מתרצת הגמרא:

ההיא תמוד הואי - העיר שנחרבה היא עיר "תמוד" ולא "תרמוד".

רב אשי אמר [מתרץ], **היינו תרמוד היינו תמוד** - לעולם עיר אחת היא, ושני שמות יש לה, ולא נחרבה לגמרי, אלא **איכפולי הוא דמכפל** - היא הייתה מכפילה ובונה את עצמה מחדש, דהיינו כש**חריב מהאי גיסא** - כשנחרבה מצד אחד, **אותיב מהאי גיסא** - היתה נבנית בצד שני, **ואי חריב מהאי גיסא** - וכשנחרבה בצד שני, **אותיב מהאי גיסא** - היתה שוב נבנית בצד ראשון.

הגמרא מביאה עוד עיר שתושביה פסולים, ומספרת:

יתיב [ישב] **רב המנונא קמיה** [לפני] **דעולא, וקא הוי בשמעתא** - והיה מקשה על דברי עולא. **אמר** עולא על רב המנונא [בלשון שבח] **"מה גברא ומה גברא"** - כמה איש גדול הוא, כמה איש גדול הוא, **אי לאו דהרפניא מאתיה** - אם לא היה גר בעיר הרפניא, [כלומר, חבל שבא מעיר הרפניא שתושביה אינם מיוחסים]. **איכסיף** - התבייש רב המנונא מדברי עולא, **אמר עולא** לפייס את רב המנונא, **כסף גלגלתא** - מיסי העיר [מס גולגולת] **להיכא יהבת** לאיזו עיר אתה משלם? **אמר ליה** רב המנונא, **לעיר פום נהרא** ולא להרפניא, **אמר ליה** עולא **אם כן**, כתושב **מפום נהרא את** [הנך נחשב] **ולא מהרפניא.**

הגמרא מבארת:

מאי הרפניא - למה נקראה שם העיר "הרפניא"? **אמר רבי זירא** "הרפניא היינו נוטריקין של **"הר שהכל** - כל הפסולים **פונים בו"** לחפש שם אשה.

וכן **במתניתא תנא** - למדנו בברייתא: **כל** אדם **שאין מכיר משפחתו ושבטו, נפנה לשם** [להרפניא] לחפש שם אשה.

אמר רבא והיא [הרפניא] **עמוקה** וקשה יותר **משאול** [גהינום], שהרי יורדי שאול יש להם תקנה **שנאמר** (הושע יג, יד) **"מיד שאול אפדם ממות אגאלם", ואילו פסול דידהו** - של בני הרפניא **לית להו תקנתא** - אין להם תקנה לעולם.

זו חדייב נהר גוזן וכו' מוסכי מידקי ודומקית: לפסול. רוכן ממזרים שנטמעו ד) עשרת הכנענים בעובדות כוכבים וביניהן הרי הן כישראלים ונוהג בהן איסור ממזרות והן לא נזהרו ונשאו זה בזה ואחר כך באו והרי הן ממזרים: כי אמריתה קמיה דשמואל. על הטמא מילתיה דרב יהודה ה) (משמיה דרב חסדא ו) ואמר פטירנו של רב חסדא מפני שמואל) וקאמר כי הדר אמריתה להא דרב חסדא קמיה דשמואל דמוסיף לקדושין: אמר בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה. דניקח לן מכי יסיר את בנך מאחרי (דברים ז) ולא כתיב כי תסיר את בנך מאחרי לאחר שיחזור בתשובה ל"ל כי תסיר את בנך מהדר ל"ל אלא לומר כי העובדת כוכבים תסיר ס"מ דאי נמי יולדת בן לעבודת כוכבים לא ניקח מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך הילכך עובדי כוכבים גמורים הם: והאיבא בנות. שנשאו ונתנו עובדי כוכבים והולידו מהם: ואמר רבינא. לקמן בפ"ב (דף כג.) בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך לכתיב בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בנך מאחרי מלמד שכתב בי תסיר ס"מ לתיבתך לא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד לו בן ויסירנו הבא מאחרי וקא קרי ליה בנך וליתום לקידושין: דההוא דרא. לעשרת הכנענים: איצטרוי איצטרו. (ז) נתקע רחמן מלקוטו זרע ונעשו עקרות: איצטרו. לשון ניקוע כמו ו) טוליא מריפי למלרי זיקי (ע"ז ד' ל.) וכמו ליריף למיטי (פסחים דף מ:): יומא טבא. משום דממזרים הם ומטמעים בישראל ופוסלים יותר: היינו תרמוד היינו תמוד. ולקמיה הם מרוב לא מריב כולה: דאיכפולי איכפול. כשמרבה מכאן נכפלה ויבנית מכאן: וקא הוי. מקשה: אמר. עולא עליה דרב הסמוך מה גדרע ומה גבוה כמה הוא גדול: אי לאו דהרפניא מאתיה. שמיס מיומסים: שהכל פונים שם. כל פסולין שאין מוכחין אמה פונין והולכין שם: והיא עמוקה. ורעה לדבר זה יותר מגיהנם לפיכך גיהנם מיכף מקנמת לכמיב מיד שאול לפדם ממות מגאלם ומיכף פסולי לידהו ליח להו תקנמת: משום פסולי דמישון. שקרובה לה ומתערבין בהן ואמר בפרק עשרה יוחסין (קידושין עג:) מיכון מתה ומתה מפרש פסולייהו: קבא רבא וקבא זומא. מיפה גדולה ומיפה קטנה שניהם מעוותים כלומר כל הפסולין ממגלגלים ויורדים לשאול ומשאול לתרמוד כלומר שאול גבוה מתרמוד ומתגלגל משאול לתרמוד וטעמא כדלעיל לפיכך ליולדי גיהנם מיכף מקנמת ולפסול לידהו מין טהרה: מגנדר. מתגלגל:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד אשת אחיו שלא היה בעולמו ונולד לה אח ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** אמר רב נחמן מאן דתני ראשונה לא משתבש מאן דתני שניה לא משתבש מאן דתני ראשונה

ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה. פירש בקונטרס דמדכתב כי יסיר ולא כתב כי תסיר משמע דלא שמיא למיכף לא תתן בנך לנכרי דמי (ו) יולדת בן לעבודת כוכבים לאו בנך הוא ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך מאחרי ולא תתן בנך בלא לאחריך אלא בנך בלא לאחריך לא תתן לבנו קאי ה"ק שמא תלד בן ויסירנו הבא מאחרי שמותו קרוי בנך וקשה לר"ת לפירושו דפי' בנך (ב) קרוי בנך היינו בנך הבא מן הישראלית שהניו עובד כוכבים ועליה קאי כי יסיר ול"ל שמא מייתי ומתר רישא בן בתך כו' הכי הן ממש דברי שמואל ורישא נמי מאי קאמר (ו) ס"מ מדר' יוחנן מה שייך לומר ס"מ הן ממש דברי רבי יוחנן ומומר ר"ת הכי יסיר לאמו לא תקח לבנך קאי והכי קאמר כי יסיר המותו את בנך מאחרי והיינו הטעם שאין הזכר מתייחס אחר בנך בלא אחר העובדת כוכבים דאין קרוי בנך בלא בנה ושמואל ורבי יוחנן לא פירשו כלום בעובד כוכבים הבא על בת ישראל בלא רציעת מדקדק דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך מדלא כתב כי יסיר את בנך בלא בנה הוא מסיר לעבודת כוכבים והוא קרוי בנך כי הולך אחר האם:

גמ' **ב)** [ע' קידושין עב:], **ג)** [ע"ז], **ג)** לקמן כג. קידושין סה.: רש"י **ד)** ל"ל בנות עשרת הכנענים בעובדי כוכבים כו', **ה)** והרמ"ל מקיים גירסת זו, **ו)** ל"ל לאחר, **ז)** הוס' יש לגר' תום' **ח)** בגך כו' קרוי. יעב"ן, **ט)** פ' עמוקה כשמואל.

בנך הבא מן ישראלית כו'. ג, ו. קידושין ג, יב:

(ה) גמ' ד"ל בנך (הבא מן ישראלית) תמ"מ וכ"כ בתוספות מנומר לגי גרס ליה אבל בסוף פ' המומר מפורש דגרסי ליה התוס' ע"ש דף ס"ח ע"ב: **(ו)** שם מה גדרע ומה גובריא מי לגו: **(ז)** רש"י ד"ה כי תסיריה וכו' דרב יוסף מסמיה דרב חסדא משכח לאמר פטירנו של רב חסדא מפני שמואל וקאמר כי הדר: **(ח)** ד"ה איצטרוי איצטרו ונקע כ"ב כמו בע"ז דף ל"ד: **(ט)** ד"ה הלמטוה זו היא שאמר הרפניא לפניו: **(י)** תוס' ד"ה ואין בנך וכו' לפי שמי יולדת בן: **(יא)** בא"ד מפי קאמר ס"מ נ"ב לקמן דף כ"ג ע"ב: **(יב)** בא"ד דדוקא בבנך כתיב כי יסיר את בנך למעוטי זרעו:

א) בְּנֵי בְנָךְ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם: [הושע ה, ז]

ב) מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי קָטָבֵךְ שְׁאוֹל נֹחַם יִסָּתֵר מֵעֵינָי: [הושע יג, יד]

סה א מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה ז:

א ב מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה י ממא עשין נה ונ טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף יב:

תום' ישנים

ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך וכו'. פירוש מדלא קאמר כי יסירם מכלל דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ומ"ה לא רצה לכללם יחד כי הדבר אינו שוה בשניהם כלומר בנך ובתך משום דבבנך ליכא חששא כ"א ממנו אבל מבנו ליכא חששא שהוא בן העובדת כוכבים ואינו קרוי בנך אבל בתך יש שם חששא ממנה ומבנה. כי בנה דין הוא שילך אחר מעשיך וא"כ בבתך יש שני הסרות אחד ממנה שמסירה לעבודת כוכבים וגם בנה הוא מסיר לעבודת כוכבים והוא קרוי בנך כי הולך אחר האם:

תום' חד מקמאי

פרק ביצד. הא דתנן עשה בה מאמר ומת חולצת ולא מתייבמת ה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מיבמה דקי"ל כשמואל דאמר יש דיקה אפי' בתרי אחי וה"ל צרת ב) אחות אשה בזיקה. והא דקתני עשה בה מאמר אפילו מאמר קונה קנין גמור קמ"ל:

ב) צ"ל אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה.

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד. עשה בה מאמר. לסיפא (דף יח:) לא מצטריך דמריבא אמעוי' לה מלא מיידי דמתני' ליה בריבא תנא לה נמי בסיפא: **מאן** דתני ראשונה לא משתבש. הכא לא בעי מאן דתני לקמן (ושם) מאן דתני מיידי מ"ט לא תני עדיהן להתם בעי מסום דה"ל למיתני לסוף עדות כדכתיב יתנו עדיהן ולבתר דמתני להתם בעי מסום דהכא עדיף הלר פריך מאן דתני עדיהן מאי טעמא לא תני מיידיהן: **גמ'** מאן דתני ראשונה. מאן דקרי לה ראשונה להך שנפלה לפני לוי אחי פעמים לא מתחבא ומאן דקרי לה שניה לא מסתבא: ראשונה

הגמרא מבארת איך הגיעו פסולים להרפניא:

פסולי דהרפניא הגיעו **משום פסולי דמישון -** שהיו קרובים אל עיר מישון והתערבו עם בני מישון הפסולים. וכן **פסולי דמישון** פסולים **משום** שהתערבו עם **פסולי דתרמוד**. **פסולי דתרמוד** פסולים **משום עבדי שלמה** שהיו כנעניים, ונשאו נשים מבנות ישראל, ובניהם ממזרים. **והיינו דאמרי אינשי -** וזהו מה שרגילים אנשים לומר **"קבא רבא וקבא זוטא" -** מידת קב גדולה ומידת קב קטנה, כלומר, כל סוגי הפסולים **מיגנדר ואזיל -** מתגלגלים ויורדים **לשאול** [גהינום] ויש להם תקנה, אבל **ומשאול לתרמוד ומתרמוד למישן, וממישן להרפניא** אין להם תקנה (עי' תוס').

הדרן עלך חמש עשרה נשים

זו חדייב נהר גוזן וכו' מוסכי מידקי ודומקית: לפסול. רוכן ממזרים שנטמעו ד) עשרת השבטים בעובדות כוכבים וכיוצא בהן לישראלים ונוכרי בהן לא נזהרו ונשמו זה ממותו לו נמו והרי הן ממזרים: **כי אמריתה קמיה דשמואל.** על הסמך מילתיה דרב יהודה ה) (משמיה דרב חסדא ו) ואמר פטירנו של רב חסדא בא לפני שמואל) וקאמר כי הדר אמיניה להא דרב חסדא קמיה דשמואל למוסרין לקדושין: **אמר בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה.** לניקח לן מכי יסיר את בנך מאחרי (דברים ז) ולא כתיב כי תסיר את בנך אלא שמואל לאו לנמנע לא תקח לבנך מהדר ל"ל היה לו לומר כי העובדת כוכבים תסיר ז"מ דאי נמי יולדת בן לעבודת כוכבים לא תסיר את בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך הילכך עובדי כוכבים גמורים הם: **והאיבא בנות. שנשאו ונתנו עובדי כוכבים והולידו** מהם: **ואמר רבינא.** לקמן בפ"ג (דף כג.) בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך לכתיב בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בתך מאחרי מלמד שכתב ז) **כי תסיר** ז"מ לתיבתך לא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד לו בן ויסירנו התם מאחרי וקא קרי ליה בתך ולימות לקידושין: **דההוא דרא. דעשרת השבטים: איצטרויי איצטרו.** (ז) נעקר רחמן מלקלוט זרע ונעשו עקרות: **איצטרו.** לשון ניקוב כמו ח) טוליא תריפי דמלרי זיקי (ע"ז ד' ב.) וכמו ליכיה לתיטי (ספרים דף מ:): **יומא טבא.** משום דממזרים הם ומטמעים בישראל ופוסלים זומן: היינו תרמוד היינו תמוד. ודקאמר הא מרוב לא מריב כולה: **דאיכפולי איכפול.** כשמרבה מכאן נכפלה ועיבנית מכאן: **וקא הוי.** מקשה: **אמר.** עולא עליה דרב הסמוגע מה גברת ומה גברא כמה הוא גדול: **אי לאו דהדרניא מאתיה.** שאינם מיוחסים: שהכל פונים שם. כל פסולין שאין מוכאין משם פונין והולכין שם: **והיא עמוקה.** ורעה לדבר זה יותר מגיבוס לשילו ליולדי גיבוס מיבא תקנתא דכתיב מיד שמואל לפדם ממות אגאלם ואילו פסולי דידהו לית להו תקנתא: משום פסולי דמישון. שקרובה לה ומתערבין בהן ואמר בפרק עשרה יוחסין (קידושין עח:) מיטון מתה והשם מפרש פסולייהו: **קבא רבא וקבא זוטא.** מיפה גדולה ומיפה קטנה שניהם מעוותים בלומר כל הפסולין מתגלגלים ויורדים לשמואל ומשמואל לתרמוד בלומר שמשואל גבוה מתרמוד ומתגלגל מתשואל לתרמוד וטעמא כדלעיל לשילו ליולדי גיבוס מיבא תקנתא ולפסול דידהו אין מהדרה: מגנדר. מתגלגל:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד אשת אחיו שלא היה בעולמו ואח. ומשלה זקוקה ליבם ועליו לשוקה משום שאת אחות אשתו: **ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו.** ולו היא אשת (ה) לשון שנפלה לפניו כבר פעם ואת: **הראשונה.** ונפטרה מזה משום שאת אחיו שלא היה בעולמו כו': **עשה בה.** זה שמת מאחר ולא הספיק לכונסה עד שמת: **שניה חולצת.** ולא מיפטרה משום צרת עבוה ללאו שבה: **ולא מתייבמת.** דמאחר קונה מקנת מקנת והויא צרת עבוה במקנת מדרבנן: **גמ' מאן דתני ראשונה.** מאן דקרי לה לשון זה שנפלה להך שנפלה לפני לו שני פעמים לו משמע ומאן דקרי לה שניה לו משמע: רשמוה

ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה. פירש בקונטרס דמדכתב כי יסיר ולא כתב כי תסיר משמע דלא קאי אאחיו לא תקח לבנך דמי (ו) יולדת בן לעבודת כוכבים לאו בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך אלא בנה. על הסמך שמת מלך בן ויסירנו הכא מאחרי שאותו קרוי בנך וקאמר לפירושו דפי' בנך (ח) קרוי בנך היינו בנך הבא מן היישראלית שאביו עובד כוכבים קרוי בנך אלא בנה. פירש מדלא קאמר כי יסירם מכלל דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ומ"ה לא רצה לכללם יחד כי הדבר אינו שוה בשניהם כלומר בנך ובתך משום דבבנך ליכא חששא כ"א ממנו אבל מבנו ליכא חששא שהוא בן העובדת כוכבים ואינו קרוי בנך אבל בתך יש שם חששא ממנה ומבנה. כי בנה דין הוא שילך אחר מעשיך וא"כ בבתך יש שני הסרות אחד ממנה שמסירה לעבודת כוכבים וגם בנה הוא מסיר לעבודת כוכבים והוא קרוי בנך כי הולך אחר האם:

מתניתין ט) **חדיקי** ודומקיא א"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל ג) **בנך** (ט) **הבא** מן ישראלית קרוי בנך ד) **ואין בנך הבא מן** העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה והאיכא בנות ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך גמירי דבנתא דההוא דרא איצטרויי אצטרו איכא דאמרי כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים שנאמר א) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו יתיב רב יוסף אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר עתידין ישראל דעבדי יומא טבא כי חרבי תרמוד והא חריב ההיא תמוד הואי רב אשי אמר היינו תרמוד היינו תמוד אכפולי הוא דמכפל חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא ואי חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא יתיב רב המנונא קמיה דעולא וקא הוי בשמעתא אמר מה גברא ומה (ב) גברא אי לאו דהדרניא מאתיה אכסיף א"ל כסף גלגלתא להיכא יהבת א"ל לפום נהרא א"ל א"כ מפום נהרא את מאי הדרניא אמר ר' זירא הר שהכל פונין בו במתניתא תנא כל שאין מכיר משפחתו ושבטו נפנה לשם אמר רבא והיא עמוקה משאול שנאמר ב) מיד שאול אפדם ממות אגאלם ואילו פסול דידהו לית להו תקנתא פסולי דהדרניא משום פסולי דמישון ופסולי דמישון משום פסולי דתרמוד פסולי דתרמוד משום עבדי שלמה והיינו דאמרי אינשי קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד ומתרמוד למישן וממישן להדרניא:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד ב) אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחים ומת אחד מהן ונולד להן אח ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** אמר רב נחמן מאן דתני ראשונה לא משתבש מאן דתני שניה לא משתבש מאן דתני ראשונה

פסולי המישן משום פסולי דתרמוד. והא דאמר בפרק שני דקדושין (דף מט:) עשרה קנין עזות ירדו לעולם תשעה נטלה מישן ואחת כל העולם כולו פי' לפי שהן ממזרים הם ללא נקט תרמוד שפסולין יותר שמא משמרטוד למישן עד שגללו יותר מתרמוד ושמא מתרמוד היו רוב עובדי כוכבים ובמישן רוב ישראל:

משאול לתרמוד. שאול קורא ט) בגבל לפי שתחילה גלו כולם לגבל כשניס ופסולים ומגבל הלכו כל הפסולים לתרמוד כדאמר בעשרה יוחסין (קידושין סט:) ללא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כפולת נקיה ומונה כסדר שהלכו הפסולים משו לזו כמו שהקב הולך ומתגלגל מכאן לכאן:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

ביצד. עשה בה מאמר. דסיפא (דף יח:) לא משטרין דמריעא שמעי' לה ללא לידי דמתני ליה בריפא תנא לה נמי בסיפא:

מאן דתני ראשונה לא משתבש. הכא לא בעי מאן דתני לשאול (דף ב. ושם) מאן דתני לידיהן מ"ט לא תני עידיהן דהתם בעי משום דה"ל למיתני לשון עדות כדכתיב יתנו עדיהן וילקחו ובתר דמצי למיתני עדיף הדר פריק מאן דתני עידיהן מאי טעמא לא תני לידיהן:

גמ' מאן דתני ראשונה. מאן דקרי לה ראשונה להך שנפלה לפני לו שני פעמים לו משמע ומאן דקרי לה שניה לו משמע:

סה א מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה ז:

א ב מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יז סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף יב:

תום' ישנים

ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך וכו'. פירוש מדלא קאמר כי יסירם מכלל דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ומ"ה לא רצה לכללם יחד כי הדבר אינו שוה בשניהם כלומר בנך ובתך משום דבבנך ליכא חששא כ"א ממנו אבל מבנו ליכא חששא שהוא בן העובדת כוכבים ואינו קרוי בנך אבל בתך יש שם חששא ממנה ומבנה. כי בנה דין הוא שילך אחר מעשיך וא"כ בבתך יש שני הסרות אחד ממנה שמסירה לעבודת כוכבים וגם בנה הוא מסיר לעבודת כוכבים והוא קרוי בנך כי הולך אחר האם:

תום' חד מקמאי

פרק ביצד. הא דתנן עשה בה מאמר ומת חולצת ולא מתייבמת ה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מיבמה דקי"ל כשמואל דאמר יש זיקה אפי' בתרי אחי וה"ל צרת אחות אשה בזיקה. והא דקתני עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור קמ"ל:

ט) צ"ל אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה.

גמ' **ג)** [ע' קידושין עב:], **ד)** [ע"ש], **ה)** לקמן כג. קידושין סח:, רש"י **ד) ו)** ל"ל בנות עשרת השבטים בעובדי כוכבים כו', **ז)** והכ"ל מקיים גיכפ"ת זו, **ח)** ל"ל לאחר, **ט)** נבך כו' קרוי. יעב"ן, **ט)** פי' עמוקה כשאול.

מסורת הש"ס לירושלמי

בנך הבא מן ישראלית כו'. ב, ו. קידושין ג, יב:

הגהות הב"ח

(ג) גמ' מ"ל נבך (הבא מן ישראלית) תפ"מ וכ"ה בתוספות מצאתי לגי גרס ליה אבל בשוף פ' השומר מפורש דגרסי ליה התום' ע"ש דף ס"ח ע"ב: **(ב)** שם מה גברא ומה גוברייא מי לאו: **(ג)** רש"י ד"ה כי תסיריה וכו' דכך יולא מסמיה דכך אסי מסכת לאחר פטירתו של רב אסי בא לפני שמואל וקאמר כי הדר: **(ד)** ד"ה איצטרויי איצטרו ונקט נ"ב כמו בע"ז דף ל"ב: **(ה)** ד"ה הכא"מ הוא זו היא אשת אחיו הראשון: **(ו)** תום' ד"ה ואין בנך וכו' דאי נמי יולדת בן: **(ז)** בא"ד מאי קאמר ז"מ נ"ב לקמן דף כ"ג ע"ב: **(ח)** בא"ד דקוקה ונבך כתיב כי יסיר את בנך למעוטי זכרו:

תורה אור השלם

א) בָּנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם: [הושע ה, ז]

ב) מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי קָטָבְךָ שְׁאוֹל נֹחַם יִסָּתֵר מֵעֵינָי: [הושע יג, יד]

פרק שני

יז ע"א

למדנו במשנה הראשונה (דף ב.) חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהם מייבום וחליצה. המשנה שלפנינו מבארת אחת מהעריות שלמדנו לעיל "אשת אחיו שלא היה בעולמו":

משנה: כיצד [איך] **אשת אחיו שלא היה בעולמו** פוטרת צרתה? המשנה מבארת: **שני אחים,** כגון ראובן ושמעון, (ציור 84), **ומת אחד מהן** כגון ראובן בלי בנים, ואשתו אסתר נופלת לפני שמעון אחיו לייבום, **ולפני** שייבם שמעון את אסתר, **נולד להן** עוד **אח** שלישי לוי, נמצא שלוי הוא אח שלא היה בעולמו של ראובן, **ואחר כך** (לאחר שנולד לוי) **ייבם** שמעון האח **השני את** אסתר **אשת אחיו** ראובן שמת, ולשמעון היתה עוד אשה ושמה חנה, **ולאחר** מכן **מת** גם שמעון בלי בנים, ונופלות שתי נשי שמעון (אסתר וחנה) לפני לוי. **הראשונה,** היינו אסתר שהיתה נשואה לראובן, **יוצאה** ופטורה מייבום וחליצה **משום** שהיא אסורה על לוי מדין **אשת אחיו שלא היה בעולמו,** ואשתו **השניה** (חנה) גם פטורה **משום** שהיא **צרתה.**

ובמקרה **שעשה** שמעון רק **מאמר** באסתר [שקידש בכסף, אבל עדיין לא הספיק לכונסה], **ואחר** כך **מת** שמעון, אשתו **השניה** (חנה) **חולצת ולא מתייבמת,** כיון שהמאמר שעשה באסתר קונה מדרבנן לכן נחשבת חנה קצת כצרת ערוה של אסתר ולא יכולה להתייבם. אבל היא חייבת בחליצה שהרי מדין תורה אין מאמר קונה ואין היא צרת ערוה.

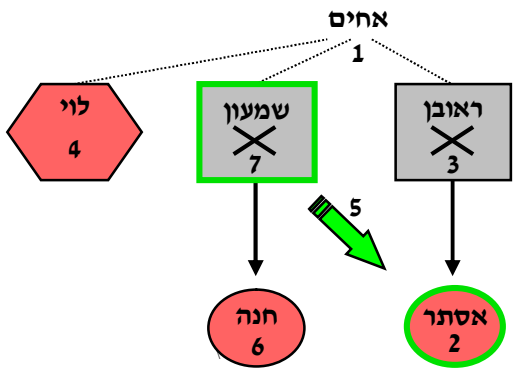
גמרא, למדנו במשנה: "הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו" הגמרא מביאה שתי גרסאות בלשון המשנה:

אמר רב נחמן מאן דתני, מי שכתב במשנה וקרא לאשת ראובן האח הראשון בלשון "**הראשונה**" (כפי הגרסה במשנתנו), **לא משתבש** אין זו טעות, וכן **מאן דתני** מי שכתב במשנה וקרא לאשת האח הראשון בלשון "**השניה**" גם אין זו טעות, כיון שאפשר לכנות גם את אשת ראובן בלשון "שניה".

הגמרא מבארת: **מאן דתני,** מי שכתב וקרא לאשת ראובן המת

[84] [דף י"ז ע"א]

<u>כיצד, אשת אחיו שלא היה בעולמו וכו'.</u>

1. ראובן ושמעון אחים.
2. ולראובן אשה, אסתר.
3. ומת ראובן בלי בנים.
4. ולפני שנתיבמה אסתר לשמעון נולד עוד אח, לוי.
(ואסתר אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו).
5. ויבם שמעון את אסתר.
6. ולשמעון עוד אשה, חנה.
7. ומת גם שמעון בלי בנים. ושתי נשיו (אסתר וחנה, 2-6) נופלות לפני לוי (4) ליבום.

הראשונה היינו אסתר (2) אסורה ללוי (4) משום **<u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**, **והשניה** היינו חנה (6) אסורה ללוי (4) משום **<u>צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**.

זו חדייב נהר גוזן וזו גינזק וערי מדי זו חמדן וחברותיה ואמרי לה זו [ב]ניהר וחברותיה חברותיה מאן אמר שמואל כרך מושכי [ג]חידקי ודומקיא א"ר יוחנן וכולן לפסול כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל [ג]בנך [ד]הבא מן ישראלית קרוי בנך [א]ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה והאיכא בנות ואמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך גמירי דבנתא דההוא דרא איצטרויי אצטרו איכא דאמרי כי אמריתה קמיה דשמואל א"ל לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים שנאמר **א)**בה' בגדו כי בנים זרים ילדו יתיב רב יוסף אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר עתידין ישראל דעבדי יומא טבא כי חרבי תרמוד והא חריב ההיא תמוד הואי רב אשי אמר היינו תרמוד היינו תמוד אכפולי הוא דמכפל חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא ואי חריב מהאי גיסא אותיב מהאי גיסא יתיב רב המנונא קמיה דעולא וקא הוי בשמעתא אמר מה גברא ומה [ג]גברא אי לאו דהרפניא מאתיא אכסיף א"ל כסף גלגלתא להיכא יהבת א"ל לפום נהרא א"ל א"כ מפום נהרא את מאי הרפניא אמר ר' זירא הר שהכל פונין בו במתניתא תנא כל שאין מכיר משפחתו ושבטו נפנה לשם אמר רבא והיא עמוקה משאול שנאמר [ב]מיד שאול אפדם ממות אגאלם ואילו פסול דידהו לית להו תקנתא פסולי דהרפניא משום פסולי דמישון ופסולי דמישון משום פסולי דתרמוד פסולי דתרמוד משום עבדי שלמה והיינו דאמרי אינשי קבא רבא וקבא זוטא מיגנדר ואזיל לשאול ומשאול לתרמוד ומתרמוד למישן וממישן להרפניא:

הדרן עלך חמש עשרה נשים

כיצד [ב]אשת אחיו שלא היה בעולמו שני אחים ומת אחד מהן ונולד להן אח ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת: **גמ'** אמר רב נחמן מאן דתני ראשונה לא משתבש מאן דתני שניה לא משתבש מאן דתני ראשונה

ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה. פירש בקונטרס דמלכתא כי יסיר ולא כתב כי תסיר משמע דלא קאי אמתו לא תקח לבנך דמי (ו) יולדת בן לעבודת כוכבים לאו בנך הוא ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך מלא תסיר את בנך מיקרי ולא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד בן ויסירנו הא מאחרי שמותו קרוי בנך וקאמר לי' [ד]קרוי בנך היינו בנך הבא מן העובד כוכבים דעליה קאי כי יסיר ול"ג [ה]שמא מייתי ואמר רבינא בן בתך כו' הרי הן ממש דברי שמואל ורבינא נמי מאי קאמר (ו) ש"מ מדר' יוחנן מה שייך לומר ש"מ להן ממש דברי רבי יוחנן ואומר ר"ת הכי יסיר לאמתו לא תקח לבנך קאי והכי קאמר כי יסיר האומן את בנך מאחרי והיינו הסרה שמין הזכר מתייחס אחר בנך אלא אחר העובדת כוכבים לפי קרוי בנך אלא בנה ושמואל ורבי יוחנן לא פירשו כלום בעובד כוכבים הבא על בת ישראל אלא רבינא מדקדק דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך מדלא כתב כי יסיר בנך אלא בתך יש להם בת מן ישראל ר"ת [ג]בנך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך אלא בנה. פירש בקונטרס דמלכתא כי יסיר ולא כתב כי תסיר משמע דלא קאי אמתו לא תקח לבנך דמי (ו) יולדת בן לעבודת כוכבים לאו בנך הוא ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך מיקרי ולא תתן לבנו קאי וה"ק שמא תלד בן ויסירנו הא מאחרי שמותו קרוי בנך וקאמר לי' [ד]קרוי בנך היינו בנך הבא מן העובד כוכבים דעליה קאי כי יסיר ול"ג [ה]שמא מייתי ואמר רבינא בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ובו'. פירוש מדלא קאמר כי יסירם מכלל דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ומ"ה לא רצה לכללם יחד כי הדבר אינו שוה בשניהם כלומר בנך ובתך חששא כ"א ממנו אבל משום דבבנך ליכא חששא שהוא בן העובדת כוכבים ואינו קרוי בנך אבל בתך יש שם חששא ממנה וממבנה. כי בנה דין הוא שילך אחר מעשיך וא"כ בבתך יש שני הסרות אחד ממנה שמסירה לעבודת כוכבים וגם בנה הוא מסיר לעבודת כוכבים והוא קרוי בנך כי הולך אחר האם:

תום' חד מקמאי

פרק כיצד. הא דתנן עשה בה מאמר ומת חולצת ולא מתייבמת ה"ה אע"ג דלא עבד בה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מיבמה דקי"ל כשמואל דאמר יש זיקה אפי' בתרי אחי וה"ל צרת ב) אחות אשה בזיקה. והא דקתני עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור קמ"ל:

ב) צ"ל אשת אחיו שלא היה בעולמו ולפ"ז אין צורך לומר שלא מתה אשתו אחר כך:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** [ע' קידושין עב:], **ב)** [ע"ש], **ג)** לקמן כג. קידושין סה:, רש"י **ד)** ל"ל בנות עשרת השבטים בעובדי כוכבים כו', **ה)** וכרש"ל מקיים גירסת זו, **ו)** ל"ל לאמה, **ז)** הוא ין לבן, **תום' ד)** בנך כו' קרוי. יעב"ץ, **ט)** פ' עמוקה כשמואל.

מסורת הש"ס לירושלמי

בנך הבא מן ישראלית כו'. ג, ו. קידושין ג, יב:

הגהות הב"ח

(ו) גמ' מ"ל בנך (הבא מן ישראלית) תפ"מ וכ"כ בתוספות מצותה לגא גרס ליה לקמן בפוף פ' שלושה משומ' דגרסי ליה התום' ע"ש דף ס"ח ע"ב: **(ז)** שם מה גמ"ל ומה גוברים מי לגו: **(ח)** רש"י ד"ה כי תסיר וכו' דכל יולא משמיה דכל תסי משכח לאמה פטירתו של רב אסי גם לפני שמואל וקאמר כי הדר: **(ט)** ד"ה מיצטרויי מיצטרו ונקוב ב"ב כמו בע"ז דף ל"ד: **(י)** ד"ה הרפניא זו היא מצא אמי הרפניא שנפלה לפניו: **(יא)** תום' ד"ה ואין בנך וכו' לפי שמי יולדת בן: **(יב)** בא"ד מפי קאמר ב"מ ב"ב לקמן דף כ"ג ע"ב: **(יג)** בא"ד דדוקא בנך כתיב כי יסיר את בנך למעוטי זרעו:

תורה אור השלם

א) בָּנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם: [הושע ה, ז]

ב) מִיַּד שְׁאוֹל אֶפְדֵּם מִמָּוֶת אֶגְאָלֵם אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי קָטָבְךָ שְׁאוֹל נֹחַם יִסָּתֵר מֵעֵינָי: [הושע יג, יד]

סה א מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ז:

א ב מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה ו סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף יב:

כיצד. עשה בה מאמר. דסיפא (דף יח:) לא מצטריך דמריעא שמעי' לה מלא מידי דמתני' ליה בריפא תנא להו נמי בסיפא:

מאן דתני ראשונה לא משתבש. הכא לא בעי מאן דתני לקמן (דף ב. ושם) מאן דתני מידיהן מ"ט לא מני עידיהן דהתם בעי משום דה"ל למיתני לשון עדות כדכתיב יתנו עדיהן וילכלו וכתב למשני דבבא עדיף הדר פריך מאן דתני עידיהן מאי טעמא לא מני מידיהן:

גמ' מאן דתני ראשונה. מאן דקרי לה ראשונה להן שנפלה לפני לוי שני פעמים לא משתכש ומאן דקרי לה שניה לא משתכש: לשמוע

אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא. וע"ת מיפוק ליה מדכתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נועם ומהמי טעמא עבדינן ממיס כתיב לענין יבום כפ' יש מותרות (לקמן פז:) תע"ג למיטרך למילי מחריבי כדאמר בפרקין[1] גבי מצוה גדול לייבם מ"מ מצוה שניה לניסואין: **אלא שניה** בנישואין. שניסא שני פעמים כמת בעגל ומת ליכם: **היכא כתיבא.** לגיסורין: **המיוחדים בנחלה.** כדלעיל ליכם זה לת זה: **אחוה אחוה.** כי יושבו ממיס שניס עבר ממיס בני מביני ישבו אחים יחדו וקי"ל בפרק בכל עת (בבא מציעא מב): **מעריות.** ערות אשת אחיך וקי"ל לקמן בפרק הבא על יבמתו (דף נה.) לתפילו אחיך מן האם ולא מן האב: **זו היא שיבה בו'.** לתע"ג לגא דמו קרמי להדדי ליין לתרוייהו בציפת כהן מצמעי דייקינן כהו ג"ם מה להלן מוקי ומקום וטמ כו': **מלוט כי אנשים אחים אנחנו.** ותמייסא לגמ אחי מביו שהרי בן אחיו היה (ע): **המיוחדים בנחלה.** שמולקין נחלה לגחת לגפוקי לוט שאין מולקין נחלה לגחת: **והא מהיכא תיתי.** לליגא עד לסייסדי בלגחת ובגמת והא ייבום בגחלה מליא לכתיב (דברים כה) יקום על שם אחיו שמת ומוקמינן לקמן (דף כד.) על שם אחיו לגחלה שייכא לסייסא כל נכסי שמת ואין לאחיו מולקין עמו: **אין זיקה.** זיקת יבמתו שמתה לא לליגא למיסוי כלסוסה להסתר (ג) אחו עליו משום שמותו: **ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה.** דתנן בפ' שמולך (לקמן מג.) שומרת יבם שקדם אחיו את אחותה בחייו ומתה בלא בנים היבום בגחלה מליא ולא לסייסא לכתיב כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ויבמה לה לו לאשה ויבמה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל (דברים כה, ה-ו) ואמרינן מי לא עסקינן שמת בראשונה ומת בשניה ואפילו הכי כתיב יבמה יבא עליה ויבמה לה לו לאשה ויבמה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל ואמרינן מי לא עסקינן שמת בראשונה ומת בשניה ואפילו הכי כתיב יבמה יבא עליה ויבמה לה לו לאשה ויבמה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל ומשני שניה לניסואין: **אלא שניה** בנישואין. שניסא שני פעמים כמת בעגל ומת ליכם: **היכא כתיבא.** לגיסורין: **המיוחדים בנחלה.** כדלעיל ליכם זה לת זה: **אחוה אחוה.** כי ישבו ממיס שניס עבר ממיס בני מביני ישבו אחים יחדו וקי"ל בפרק הבא על יבמתו (דף נה.) לתפילו אחיך מן האם ולא מן האב: **זו היא שיבה בו'.** לתע"ג לגא דמו קרמי להדדי ליין לתרוייהו בציפת כהן מצמעי דייקינן כהו ג"ם מה להלן מוקי ומקום וטמ כו': **מלוט כי אנשים אחים אנחנו.** ותמייסא לגמ אחי מביו שהרי בן אחיו היה (ע): **המיוחדים בנחלה.** שמולקין נחלה לגחת לגפוקי לוט שאין מולקין נחלה לגחת: **והא מהיכא תיתי.** לליגא עד לסייסדי בלגחת ובגמת והא ייבום בגחלה מליא לכתיב (דברים כה) יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל ומשני שניה לניסואין: **אלא שניה** בנישואין. שניסא שני פעמים כמת בעגל ומת ליכם: **היכא כתיבא.** לגיסורין: **המיוחדים בנחלה.** כדלעיל ליכם זה לת זה: **אחוה אחוה.** כי ישבו ממיס שניס עבר ממיס בני מביני ישבו אחים יחדו וקי"ל בפרק הבא על יבמתו (דף נה.) לתפילו אחיך מן האם ולא מן האב: **זו היא שיבה בו'.** לתע"ג לגא דמו קרמי להדדי ליין לתרוייהו בציפת כהן מצמעי דייקינן כהו ג"ם מה להלן מוקי ומקום וטמ כו': **מלוט כי אנשים אחים אנחנו.** ותמייסא לגמ אחי מביו שהרי בן אחיו היה (ע): **המיוחדים בנחלה.** שמולקין נחלה לגחת לגפוקי לוט שאין מולקין נחלה לגחת: **והא מהיכא תיתי.** לליגא עד לסייסדי בלגחת ובגמת והא ייבום בגחלה מליא לכתיב (דברים כה) יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל ומשני שניה לניסואין: **אלא שניה** בנישואין. שניסא שני פעמים כמת בעגל ומת ליכם: **היכא כתיבא.** לגיסורין: **המיוחדים בנחלה.** כדלעיל ליכם זה לת זה: **אחוה אחוה.** כי

ראשונה לנפילה. שנפלה לגמוה לייבום קודמת לזו בפעם לגמוה: שניה לנישואין. לניסואין של שני שהוא היה כשר כבר לגחרת כשנפלה זחת לפניו: **ופרכינן** מי לא עסקינן. כלומר מי לא מיפוקמת נמי מתני' בייסא שמת אחיו אחת ומת"כ כנס את האחרת ולא הויא ליה ראשונה לנפילה. שנפלה לגמוה קודמת לזו בפעם לגמוה: שניה לנישואין. לניסואין של שני שהוא היה כשר כבר לגחרת כשנפלה זחת לפניו: **ופרכינן** מי לא עסקינן. כלומר מי לא מיפוקמת נמי מתני' בייסא שמת אחיו אחת ומת"כ כנס את האחרת ולא הויא ליה

ראשונה לא משתבש מאי ראשונה ראשונה לנפילה ומאן דתני שניה לא משתבש מאי שניה שניה לנישואין מי לא עסקינן דיבם ואח"כ כנס אלא מאי שניה שניה בנשואין אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא א כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה ב פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף ג אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחוה אחוה מעריות דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא ד תנא דבי רבי ישמעאל ה ושב הכהן ו ובא הכהן ז היא שיבה זו היא ביאה ח ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחוה אחוה מלוט דכתיב ט כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב י אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחוה אחוה מלוט וכי תימא לא מפני לאי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמייחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר יא אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום יב דאסור לבטל מצות יבמין יג ובמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואיידי דתנא רישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר יד שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר טו יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

▼ ▲

אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא. וע"ת מיפוק ליה מדכתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נועם ומהמי טעמא עבדינן ממיס כתיב לענין יבום כפ' יש מותרות (לקמן פז:) תע"ג למיטרך למילי מחריבי כדאמר בפרקין[1] גבי מצוה גדול לייבם מ"מ מצוה שניה לניסואין: **אלא שניה** בנישואין. שניסא שני פעמים כמת בעגל ומת ליכם: **היכא כתיבא.** לגיסורין: **המיוחדים בנחלה.** כדלעיל ליכם זה לת זה: **אחוה אחוה.** כי ישבו ממיס שניס עבר ממיס בני מביני ישבו אחים יחדו וקי"ל בפרק בכל עת (בבא מציעא מב): **מעריות.** ערות אשת אחיך וקי"ל לקמן בפרק הבא על יבמתו (דף נה.) לתפילו אחיך מן האם ולא מן האב: **זו היא שיבה בו'.** לתע"ג לגא דמו קרמי להדדי ליין לתרוייהו בציפת כהן מצמעי דייקינן כהו ג"ם מה להלן מוקי ומקום וטמ כו': **מלוט כי אנשים אחים אנחנו.** ותמייסא לגמ אחי מביו שהרי בן אחיו היה (ע): **המיוחדים בנחלה.** שמולקין נחלה לגחת לגפוקי לוט שאין מולקין נחלה לגחת: **והא מהיכא תיתי.** לליגא עד לסייסדי בלגחת ובגמת והא ייבום בגחלה מליא לכתיב (דברים כה) יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל ומשני שניה לניסואין: **אלא שניה** בנישואין. שניסא שני פעמים כמת בעגל ומת ליכם: **היכא כתיבא.** לגיסורין: **המיוחדים בנחלה.** כדלעיל ליכם זה לת זה: **אחוה אחוה.** כי ישבו ממיס שניס עבר ממיס בני מביני ישבו אחים יחדו וקי"ל בפרק בכל עת (בבא מציעא מב): **מעריות.** ערות אשת אחיך וקי"ל לקמן בפרק הבא על יבמתו (דף נה.) לתפילו אחיך מן האם ולא מן האב: **זו היא שיבה בו'.** לתע"ג לגא דמו קרמי להדדי ליין לתרוייהו בציפת כהן מצמעי דייקינן כהו ג"ם מה להלן מוקי ומקום וטמ כו': **מלוט כי אנשים אחים אנחנו.** ותמייסא לגמ אחי מביו שהרי בן אחיו היה (ע): **המיוחדים בנחלה.** שמולקין נחלה לגחת לגפוקי לוט שאין מולקין נחלה לגחת: **והא מהיכא תיתי.** לליגא עד לסייסדי בלגחת ובגמת והא ייבום בגחלה מליא לכתיב (דברים כה) יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל ומשני שניה לניסואין: **אלא שניה** בנישואין. שניסא שני פעמים כמת בעגל ומת ליכם: **היכא כתיבא.** לגיסורין: **המיוחדים בנחלה.** כדלעיל ליכם זה לת זה: **אחוה אחוה.** כי

ראשונה לא משתבש מאי ראשונה ראשונה לנפילה ומאן דתני שניה לא משתבש מאי שניה שניה לנישואין מי לא עסקינן דיבם ואח"כ כנס אלא מאי שניה שניה בנשואין אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא א כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה ב פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף ג אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחוה אחוה מעריות דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא ד תנא דבי רבי ישמעאל ה ושב הכהן ו ובא הכהן ז היא שיבה זו היא ביאה ח ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחוה אחוה מלוט דכתיב ט כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב י אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחוה אחוה מלוט וכי תימא לא מפני לאי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמייחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר יא אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום יב דאסור לבטל מצות יבמין יג ובמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואיידי דתנא רישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר יד שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר טו יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

מומר בחמותה אבל אמה לגבי חמתו מסורה לף לאחר מיתת חמתו ביבמתו נמי מסורה: **איסורא דאורייתא.** חמות אסר רחמנא ולא פליג בין מחייס בין לאחר מיתה כדפליג בחמות אשה עליה בחייה: **יש זיקה.** ייבום הוי ככנוסה וחוסרת אמה על ייבם אשה אחיו: **[הוא]** דפליגי כלקמני (לקמן דף מג.) המתן עד שיעשה אחיך מעשה: בחמותה

על ייבם אשה אחיו: **והא בי פליגי.** ר"י ורבנן בתרי

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה ו סמג עשין קמ טוש"ע אה"ע סימן קמו סעיף ה:

ג ב מיי' שם הלכה יג סמג עשין שם ולאוין קי טוש"ע שם סימן קנט סעיף ה:

תום' ישנים

ואי כתב רחמנא יחדו. צ"ע אמאי אצטריך למכתב אחים דלוט ויחדו לשתוק מהדרייהו דמשום דכתוב חד אצטריך אידך. וי"ל דמסברא ידעי' דמייחד באבא ואמא משום חומר דאשת אח דמישתריא גביה. וא"כ אצטריך אחים לומר דלא בעי' אחוה מיוחדת בגמרה דהא אף מאחין דלוט אית לן למילף לכיון דאצטריך אחים בלוט אצטריך נמי יחדו כדמפרש תלמודא: **באחותה אין באמה לא.** וא"ת מאי קא פריך דלמא ההיא כמאן דאמר יש זיקה דהא איכא כמה תנאי דקא סברי יש זיקה וי"ל דפריך שפיר דמסתבר דהלכתא כאותה מהניתא דמייתי הכא מחלוקת ואח"כ סתם. שהמחלוקת הוא בהחולץ גבי שומרת יבם שקדש אחיו אחותה דהיינו ר"י בן בתירה ורבנן דפליגי עליה כדקאמר שמואל הלכה כמכלל דפליגי רבנן עליה וסתם ישנו בהחולץ בסוף המשנה והלכה כסתם כ"נ להר"ם: **ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה.** מצינן לפרש דהיינו ר"י בן בתירא דאפי' בקידש סבר יש זיקה: **והא כי פליגי בתרי פליגי.** פי' אף בתרי וא"כ היה לו לאמורא לפרש דבריו כדי שלא יבא לטעות בהם:

תום' חד מקמאי

אסיקנא דאחין מן האב מיבמין אע"פ שאין אחים מן האם. מן האם ולא מן האב אין מיבמין:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ג)** כ"ג קי: [לקמן כב.], **ה)** עירובין נג. יומא כ: מיר ה. ממות יג: סוריות מ: מולין פה. מנחות ד. מה: בכורות לב. מה כב., **ג)** [ע' תוס' יומא כ: ד"ה הנ"מ ומו' מנחות ד. ד"ה מאי נ"מ מה שהביאו בקונטרס], **ז)** [לקמן כ: כה. וע' לקמן מ.], **ח)** [לקמן כו: ל. נה. נג.], **ו)** [לקמן יח. וש"נ], **ט)** לקמן מט., **ם)** [לקמן ל. נג. נד.], **רש"י מ)** [עמ"ס תוס' לקמן כט: סד"ה כגון], **תוס' י)** לקמן כד ע"ש.

מסורת הש"ס לירושלמי

פרק שני

אמר קרא כי ישבו אחים בני. ה, ה כה"ע שם. **יחדו שהיתה להם ישיבה אחת.** הל"ת. שם. **שומרת יבם שמתה בו'.** הל"ת. ד, ח טו. סוטה ב, ו. **באחותה אין באמה לא בו'.** ד, טו:

הגהות הב"ח

(ע) רש"י ד"ה מלוט וכו' היה הס"ד ומ"ש מ"ה כתב רמצנע יתבו המיומדין בגחלה וכו' לגפוקי לחות לוט שלין: **(ב)** ד"ה אין זיקה וכו' לגחסר לחת עליו: **(ג)** ד"ה ה"ג אפילו ממיס ממי היבמה מותר בגחמה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל מחיים **וכו' שכבר נשואה לו.** עיין לקמן דף כט ע"ל תד"ה מי כר"ג:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַהוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

ב) וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִרֹּת הַבָּיִת: [ויקרא יד, לט]

ג) וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּבָתֵּי צָרַעַת מֹמְאֶרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: [ויקרא יד, מד]

ד) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אַל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין רֹעֶיךָ כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ: [בראשית יג, ח]

ה) וַיֹּאמְרוּ שָׁנִים עָשָׂר עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֵת אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ: [בראשית מב, יג]

יז ע"ב

"**ראשונה" לא משתבש -** אינו טועה, כיון ד**מאי -** מה הכוונה "**ראשונה**", **ראשונה לנפילה,** שאסתר היתה הראשונה שנפלה לייבום, כשבעלה ראובן מת לפני שאשת שמעון נפלה לייבום.

ומאן דתני ומי שכתב וקרא לאשת ראובן המת "**שניה**" גם כן **לא משתבש,** כיון ד**מאי -** מה הכוונה "**שניה**", **שניה לנשואין,** שאסתר היא אשתו השניה של שמעון, שהרי שמעון היה נשוי כבר לחנה לפני שייבם את אסתר.

הגמרא שואלת על פירוש זה: איך אפשר לפרש שאסתר היא השניה, הרי **מי לא עסקינן -** האם לא מדובר גם במקרה **דיבם,** שתחילה יבם שמעון ולקח את אסתר כשעדיין לא היתה לו אשה, **ורק אחר כך כנס** ולקח את חנה?

אלא מפרשת הגמרא הסבר אחר, **מאי "שניה",** הכוונה שהיא **שניה בנשואין,** שהיתה נשואה פעמיים לפני שנפלה לפני לוי ליבום, פעם אחת לראובן ופעם שניה לשמעון היבם.

הגמרא דנה מה מקור האיסור של "אשת אחיו שלא היה בעולמו".

אשת אחיו שלא היה בעולמו, היכא כתיבא - איפה כתוב בתורה? **אמר רב יהודה אמר רב, אמר קרא -** כתוב בתורה לגבי יבום (דברים כה, ה) "**כי ישבו אחים יחדיו**" ודורשים רק אחים **שהיתה להם ישיבה אחת בעולם -** שחיו ביחד באותו זמן יש דין יבום, **פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו** שאין דין יבום.

ועוד יש לדרוש מהמילה "**יחדיו**" שרק אחים שהם **מיוחדים בנחלה** - יחד בירושה וראויים לירש זה את זה, דהיינו אחים מן האב רק להם יש דין יבום, **פרט לאחיו מן האם** שאינם יורשים זה את זה, אין בהם דין מצות יבום.

הגמרא מביאה מקור אחר שמצות יבום נוהגת רק באח מן האב:

רבה אמר, מצות יבום ב**אחים מן האב, יליף -** לומדים מגזירה שוה מלשון "**אחוה" אחוה" מבני יעקב,** שכתוב שם (בראשית מב, לב) "שנים עשר אנחנו אחים בני אבינו", וכתוב לגבי יבום (דברים כה, ה) "כי ישבו אחים יחדיו", ודורשים **מה להלן** בבני יעקב מדובר באחים **מן האב ולא מן האם, אף כאן** לגבי יבום, רק באחים **מן האב ולא מן האם.**

שואלת הגמרא:

ולילף - נלמד דין יבום ממקור אחר באותו גזירה שוה של "**אחוה" "אחוה**" ונלמד **מעריות**, שכתוב שם (ויקרא יח, טו) "ערות אשת אחיך לא תגלה", ונדרוש מה שם איסור אשת אחיך הוא בין מן האב ובין מן האם, אף לגבי יבום בין מן האב ובין מן האם.

מתרצת הגמרא:

גזירה שוה לומדים ממילים דומים, ולכן **דנין -** לומדים "**אחים**" שכתוב ביבום **מ"אחים**" שכתוב בבני יעקב, **ואין דנים -** ולא לומדים "**אחים**" **מ**המילה "**אחיך**" שכתוב בעריות.

הגמרא מקשה על הסבר זה: **מאי נפקא מינה -** מה ההבדל לגבי גזירה שוה אם כתוב אחים או אחיך, הרי **הא תנא דבי רבי ישמעאל** -למדנו בברייתא מפי רבי ישמעאל, לגבי נגעי בתים, כתוב לאחר שבעה ימים של הסגר (ויקרא יד, לט) "**ושב הכהן**". ובהמשך כתוב (ויקרא יד, מד) לאחר שלא פשה הנגע, והסגיר שבעה ימים שנית "**ובא הכהן**", ודורשים גזירה שוה **זו היא שיבה זו היא ביאה,** ולומדים הסגר שני מהסגר ראשון ששניהם אותו דין לגבי פשה הנגע, הרי לנו ברייתא שלומדים גזירה שוה אף שאין המילים דומות, כיון שהמשמעות שוה.

מתרצת הגמרא:

הני מילי - מתי לומדים גזירה שוה אף שאין המילים דומות, זהו רק **היכא דליכא מידי דדמי ליה** - היכן שאין לנו מילים דומות לגמרי, **אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה -** אבל במקום שיש לנו מילים שהם דומות לגמרי (כמו לגבי "אחים"), **מדדמי ליה ילפינן -** יש ללמוד מהמילה שדומה לגמרי, ולכן יש ללמוד יבום מבני יעקב שנוהג רק באחים מן האב.

הגמרא מקשה עוד:

ולילף - נלמד דין יבום בגזירה שוה של "**אחוה" "אחוה" מלוט, דכתיב -** שכתוב שם לשון "אחים" (בראשית יג, ח) "ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך **כי אנשים אחים אנחנו**", והרי לוט היה בן אחי אברהם, ואם כן נלמד בגזירה שוה שאף אשת אחי אביו יש דין יבום.

מתרצת הגמרא: **מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף -** מסתבר יותר ללמוד גזירה שוה מבני יעקב, **משום דמפני -** כיון שהמילה "אחים" שכתוב אצל בני יעקב מיותרת, **מדהוה ליה למכתב -** שהרי התורה יכלה לכתוב "**שנים עשר עבדיך בני אבינו**" בלי המילה "אחים", **ומזה דכתיב -** שכתבה התורה "**אחים**", **שמע מינה לאפנויי -** שמיותר כדי ללמוד גזירה שוה זו שרק אחים מן האב יש דין יבום.

הגמרא מבארת שצריך את שתי הדרשות שלמדנו לגבי יבום שנוהג רק באחים מן האב:

ואיצטריך למכתב "אחים" - צריך את הגזירה שוה שלמד רבה מהמילה "אחים" ללמוד שיבום נוהג רק באחים מן האב, **ואיצטריך למכתב "יחדיו" -** וצריך גם

כיצד פרק שני יבמות

יז:

אשת אחיו שלא היה בעולמו היבא כתיבא. וה"מ מיפוק ליה מדכתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נועם ומהמי טעמא עבדינן ממיס כתיב לענין יבום כפ' יש מותרות (לקמן פז:) תע"ג למיטעך למילי מחריבי כדאמר בפרקין[ב] גבי מצוה בגדול לייבם ה"ק משם ראשונה לנפילה. שנפלה לתשוטה לייבום קודמת לזו שנפלה לתשוטה: שניה לנישואין. לניסואין של שני שהוא היה נשוי כבר כשהלכה כשנפלה זאת לפניו: ופרכינן מי לא עסקינן. כלומר מי לא מיתוקמא נמי מתני' בייבם משם אחיו מחילה ומה"כ כגון את המחרת ללא הויא הך יממה שניה לנישואין: **אלא שניה בנישואין.** שניסת שני פעמים משם לצעל ומשם ליבם: **היבא כתיבא.** לניסוקו: המיוחדים בנחלה. כלומר לירש זה את זה: **אחות אחותה.** כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה [א]פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף [ב]אחות אחותה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחות אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא [ג]תנא דבי רבי ישמעאל [ד]ושב הכהן [ה]ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה [ו]ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחות אחותה מלוט דכתיב [ז]כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב [ח]אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחות אחותה מלוט וכי תימא לא מפני לאיי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי [ט]יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמייחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר [י]אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום [יא]דאסור לבטל מצות [יב]יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואידי דתנא ריישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר [יב]שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר [יג]יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה ראשונה לא משתבש מאי ראשונה ראשונה לנפילה ומאן דתני שניה לא משתבש מאי שניה שניה לנישואין מי לא עסקינן דיבם ואח"כ כנס אלא מאי שניה שניה בנשואין אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא [א]כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה [ב]פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף [ג]אחות אחותה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחות אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא [ד]תנא דבי רבי ישמעאל [ה]ושב הכהן [ו]ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה [ז]ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחות אחותה מלוט דכתיב [ח]כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב [ט]אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחות אחותה מלוט וכי תימא לא מפני לאיי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי [י]יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמייחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר [יא]אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום [יב]דאסור לבטל מצות [יג]יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואידי דתנא ריישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר [יד]שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר [טו]יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

אחות אחותה מבני יעקב. לענין יבום מנלן דאחות אחותה מבני יעקב הוה ואמר קרא כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף אחות אחותה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחות אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחות אחותה מלוט דכתיב כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחות אחותה מלוט וכי תימא לא מפני לאיי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמייחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום דאסור לבטל מצות יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואידי דתנא ריישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה. פי' בקונטרס דרבנן דרבי יהודה בן בתירא למייתי לקמן דמדפסיק שמואל כר' יהודי בן בתירא דאמר יש זיקה דהא איכא כמה תנאי דקא סברי יש זיקה ור"ל דרך שפיר דמסתבר דהלכתא כאותה מתניתא דמייתי הכותא מחלוקת ואח"כ סתם. שהמחלוקת הוא בהחולץ גבי שומרת יבם שקדש אחיו אחותה דהיינו ר"י בן בתירה ורבנן דפליגי עליה כדקאמר שמואל הלכה ככלל דפליגי רבנן עליה וסתם ישנו בהחולץ בסוף המשנה והלכה כסתם כ"נ להר"ם: **ולימא** הלכה כדברי האומר יש זיקה. מצינן לפרש דהיינו ר"י בן בתירה דאפי' בקידש סבר יש זיקה: **והא כי פליגי בתרי פליגי.** וא"כ היה לו לאמורא לפרש דבריו כדי שלא יבא לטעות בהם:

אשת אחיו שלא היה בעולמו היבא כתיבא. מדכתיב (משלי ג) דרכיה דרכי נועם ומהמי טעמא עבדינן ממיס כתיב לענין יבום כפ' יש מותרות (לקמן פז:) תע"ג למיטעך למילי מחריבי כדאמר בפרקין[ב] גבי מצוה בגדול לייבם ה"ק משם ראשונה לנפילה. שנפלה לתשוטה לייבום קודמת לזו שנפלה לתשוטה: שניה לנישואין. לניסואין של שני שהוא היה נשוי כבר כשהלכה כשנפלה זאת לפניו: ופרכינן מי לא עסקינן. כלומר מי לא מיתוקמא נמי מתני' בייבם משם אחיו מחילה ומה"כ כגון את המחרת ללא הויא הך יממה שניה לנישואין: **אלא שניה בנישואין.** שניסת שני פעמים משם לצעל ומשם ליבם: **היבא כתיבא.** לניסוקו: המיוחדים בנחלה. כלומר לירש זה את זה: **אחות אחותה.** כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה [א]פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף [ב]אחות אחותה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחות אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא [ג]תנא דבי רבי ישמעאל [ד]ושב הכהן [ה]ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה [ו]ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחות אחותה מלוט דכתיב [ז]כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב [ח]אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחות אחותה מלוט וכי תימא לא מפני לאיי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי [ט]יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמייחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר [י]אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום [יא]דאסור לבטל מצות [יב]יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואידי דתנא ריישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר [יב]שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר [יג]יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

אחות אחותה מבני יעקב. לענין יבום מנלן דאחות אחותה מבני יעקב הוה ואמר קרא [א]כי ישבו אחים יחדו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו יחדו מיוחדים בנחלה [ב]פרט לאחיו מן האם רבה אמר אחין מן האב יליף [ג]אחות אחותה מבני יעקב מה להלן מן האב ולא מן האם אף כאן מן האב ולא מן האם ולילף אחות אחים מאחיך מאי נפקא מינה הא [ד]תנא דבי רבי ישמעאל [ה]ושב הכהן [ו]ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה [ז]ה"מ היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ולילף אחות אחותה מלוט דכתיב [ח]כי אנשים אחים אנחנו מסתברא מבני יעקב הוה ליה למילף משום דמפני מדהוה ליה למכתב שנים עשר עבדיך בני אבינו וכתיב [ט]אחים ש"מ לאפנויי ואיצטריך למכתב אחים ואיצטריך למכתב יחדו דאי כתב רחמנא אחים ה"א לילף אחות אחותה מלוט וכי תימא לא מפני לאיי אפנויי מפני מדהוה ליה למכתב רעים וכתיב אחים שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדו המיוחדים בנחלה ואי כתב רחמנא יחדו הוה אמינא דמייחדי באבא ובאמא צריכא והא מהיכא תיתי [י]יבום בנחלה תלא רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם היא איצטריך סד"א הואיל וחידוש הוא דקמשתרי ערוה גביה אימא עד דמייחדי באבא ובאמא צריכא אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר [יא]אין זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אי הוה אמר הכי ה"א הנ"מ בתרי אבל בחד יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפי' בחד אי אמר הכי הוה אמינא אפילו מחיים קמשמע לן לאחר מיתה אין מחיים לא משום [יב]דאסור לבטל מצות [יג]יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא הוא הדין דאפילו באמה ואידי דתנא ריישא אשתו שמתה מותר באחותה באחותה אין אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה ורב יהודה אמר [יד]שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא קסבר [טו]יש זיקה ולימא הלכה כדברי האומר יש זיקה אי הוה אמר הכי הוה אמינא הנ"מ בחד אבל בתרי אין זיקה והא כי פליגי בתרי פליגי אלא אי אמר הכי הוה

ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה. פי' בקונטרס דרבנן דרבי יהודה בן בתירא למייתי לקמן דמדפסיק שמואל כר' יהודי בן בתירא דאמר יש זיקה דהא איכא כמה תנאי דקא סברי יש זיקה ור"ל דרך שפיר דמסתבר דהלכתא כאותה מתניתא דמייתי הכותא מחלוקת ואח"כ סתם. שהמחלוקת הוא בהחולץ גבי שומרת יבם שקדש אחיו אחותה דהיינו ר"י בן בתירה ורבנן דפליגי עליה כדקאמר שמואל הלכה ככלל דפליגי רבנן עליה וסתם ישנו בהחולץ בסוף המשנה והלכה כסתם כ"נ להר"ם: **ולימא** הלכה כדברי האומר יש זיקה. מצינן לפרש דהיינו ר"י בן בתירה דאפי' בקידש סבר יש זיקה: **והא כי פליגי בתרי פליגי.** וא"כ היה לו לאמורא לפרש דבריו כדי שלא יבא לטעות בהם:

הבא על היבם משום תמותו: **והא כי פליגי.** ר"י ורבנן בתרי [הוא] דפליגי דלקתני (לקמן דף מג.) הנתן על שיעשה תהיך מעשה: בתמותה

ב א מיי' פ"ל מהל' יבום וחלוצה ה"ו סמג עשין קנ טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ג:

ג ב מיי' שם הלכה יג סמג עשין שם ולעולם קי טוש"ע שם סימן קנו סעיף ה:

תום' ישנים

ואי בתב רחמנא יחדו. צ"ע אמאי אצטריך למכתב אחים דלוט ויחדו לשתוק מהדרייהו דמשום דכתוב חד אצטריך אידך. וי"ל דמסברא ידעי' דמייחד באבא ואמא משום חומר דאשת אח דמישתריא גביה. וא"כ אצטריך אחים לומר דלא בעי' אחותה מיוחדת בגמרה דהא אף מאחין דלוט איה לן למילף וכיון דאצטריך אחים בלוט אצטריך נמי יחדו כדמפרש תלמודא: **באחותה** אין **באמה** לא. וא"ת מאי קא פריך דלמא ההיא כמאן דאמר יש זיקה דהא איכא כמה תנאי דקא סברי יש זיקה וי"ל דרך שפיר דמסתבר דהלכתא כאותה מתניתא דמייתי הכותא מחלוקת ואח"כ סתם. שהמחלוקת הוא בהחולץ גבי שומרת יבם שקדש אחיו אחותה דהיינו ר"י בן בתירה ורבנן דפליגי עליה כדקאמר שמואל הלכה ככלל דפליגי רבנן עליה וסתם ישנו בהחולץ בסוף המשנה והלכה כסתם כ"נ להר"ם: **ולימא** הלכה כדברי האומר יש זיקה. מצינן לפרש דהיינו ר"י בן בתירה דאפי' בקידש סבר יש זיקה: **והא כי פליגי בתרי פליגי.** וא"כ היה לו לאמורא לפרש דבריו כדי שלא יבא לטעות בהם:

תום' חד מקמאי

אסקנא דאחין מן האב מיבמין אע"פ שאין אחים מן האם. מן האם ולא מן האב אין מיבמין:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ג)** כ"ג ק: [לקמן כב.], **ד)** עירובין נג. יומא כ: מיר ה. מכות יג: הוריות מ: מולין סה. מנחות ד. מה: כתובות לב. נדה כב., **ה)** [ע' תוס' יומא כ: ד"ה הנ"מ ומו' מנחות ד. ד"ה מאי נ"מ מה שהביאו בקונ'], **ו)** [לקמן כ: כד. וע' לקמן מ.], **ז)** [לקמן כ: כה. וע' לקמן נג.], **ח)** [לקמן כו: ל. נה. נג.], **ט)** [לקמן יח. וש"נ], **י)** לקמן מט., **יא)** [לקמן ל. נג. נה.], ר"ש"י **יב)** [עמ"ש תוס' לקמן כט: סד"ה כגון], תוס' **יג)** לקמן כד ע"ש.

מסורת הש"ס לירושלמי

פרק שני

אמר קרא **כי ישבו אחים** בני. ס"ל ס"ס אם. יחדו **שהיתה להם ישיבה אחת.** הל"מ. שם. **שומרת יבמ שמתה** בני. הל"מ. ס"ל. ת"ס ס"ס. **באחותה אין באמה לא** בני. ס. ת"ס.

הגהות הב"ח

(ל) רש"י ד"ה מלוט וכו' היה סמ"ל ומ"ש מ"ה כתב למעלה יתבו המיוחדין בנחלה וכו' לשפוקי מתוס' ללוט שלו: **(ג)** ד"ה מן האב זיקה וכו' להסמך שמה עליו: **(ג)** ד"ה ה"ק אפילו מחיים ממי שיבמה מותר בחמה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל מחיים וכו' **שכבר נשואה לו.** עיין לקמן דף כט ע"ב תד"ה לא כ"ג:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַהוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וְלָקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

ב) וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִרֹּת הַבָּיִת: [ויקרא יד, לט]

ג) וּבָא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּבָתֵּי צָרַעַת מַמְאֶרֶת הוּא בַּבַּיִת טָמֵא הוּא: [ויקרא יד, מד]

ד) וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אַל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ וּבֵין רֹעַי וּבֵין רֹעֶיךָ כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנָחְנוּ: [בראשית יג, ח]

ה) וַיֹּאמְרוּ שֻׁבָנִי עַשֵׂר עַבְדְּךָ אַחִים אֲנָחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֵת אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ: [בראשית מב, יג]

את הלימוד שלמד רב יהודה מהמילה "יחדיו" שיבום נוהג רק באחים מן האב [המיוחדים וראויים לירש זה את זה]. **דאי כתב רחמנא** -שאם היתה כותבת התורה רק את המילה "**אחים**" (ולא גם את המילה "יחדיו"), **הוה אמינא לילף** - הייתי אומר שנלמד יבום בגזירה שוה "**אחוה" אחוה" מלוט** שגם אחי אביו יש דין יבום. **וכי תימא** - ואם תשאל, (כפי ששאלנו מקודם) הרי **לא מפני** - המילה "אחים" שכתוב לגבי לוט אינה מיותרת לדרשה, אשיב לך: **לאיי** - באמת המילה **אפנווי מפני** - כן מיותרת, **מדהוה ליה למכתב** - כיון שהתורה יכלה לכתוב המילה "**רעים**" ובמקום זה **כתיב** המילה "**אחים**", **שמע מינה לאפנווי** - מוכח מזה שהמילה "אחים" בא לדרשה, ונלמד ממנה דין יבום. לכן **כתב רחמנא** - הוצרכה התורה לכתוב גם את המילה "**יחדיו**" ללמד שמצות יבום נוהג רק באחים מן האב **המיוחדים בנחלה.**

וכן **אי כתב רחמנא** - אם היתה כותבת התורה רק את המילה "**יחדיו**" ולא גם את המילה "אחים", **הוה אמינא** - הייתי אומר שרק אחים **דמייחדי באבא ובאמא** - שהם אחים יחד גם מאב וגם מאם יש דין יבום. לכן **צריכא** - הוצרכה התורה לכתוב גם את המילה "אחים" לגבי בני יעקב ללמד שמצות יבום נוהג באחים מן האב ולא מן האם.

הגמרא מקשה:

והא סברא זו **מהיכא תיתי** - [מאיפה היא] איך אפשר לומר שבלי הפסוק רק אחים מאב ואם יחד יש דין יבום? הרי **יבום בנחלה תלא רחמנא** - התורה תלתה דין יבום בדין נחלה, שכתוב לגבי יבום "יקום על שם אחיו המת" ודורשים (להלן כד, א) שהיבם יורש ומקבל כל נכסי אחיו, **ונחלה** הוא באחים **מן האב ולא מן האם היא,** שאחים מן האם אינם יורשים זה את זה. ואם כן מדוע צריך לכתוב "אחים"?

מתרצת הגמרא:

איצטריך - צריך את המילה "אחים", שאם לא היה כתוב, **סלקא דעתך אמינא** - הייתי אומר **הואיל וחידוש הוא** - כיון שדין יבום הינו הלכה מחודשת, **דקמשתרי ערוה גביה** - שהתורה התירה איסור אשת אח לגבי היבם (כדי להקים לאחיו שם), **אימא עד דמייחדא באבא ובאמא** - הייתי אומר שרק אח מיוחד שהוא מן האב ומן האם יכול לייבם [כיון שכתוב "יחדיו", אף שלגבי נחלה לא צריך], **צריכא** - לכן הוצרכה התורה לכתוב "אחים" ללמד שמצות יבום נוהג גם באח מן האב שאינו מן האם.

הגמרא דנה בעניין אחר:

אמר רב הונא אמר רב, שומרת יבם שמתה - יבמה שמתה לפני שהיבם יבם אותה, אין היבמה נקראת ארוסתו, (אף שהיתה מיועדת לו), **ומותר באמה** - מותר ליבם לקחת את אימה (של היבמה) לאישה, ואין היא נקראת חמותו.

הגמרא אומרת:

אלמא - מוכח מכאן שרב הונא סובר "**אין זיקה**" - אין בכוח הקשר שבין היבם ליבמה כדי להחשיב אותה כארוסתו, על אף שהיא זקוקה ליבם.

שואלת הגמרא:

אם כן **ולימא** רב הונא מפורש ש**הלכה כדברי** התנא (לקמן מא, א) **האומר "אין זיקה**" ואין היא נחשבת כארוסתו, **אפילו בחד** גם באופן שיש רק יבם אחד וזקוקה רק לו, וממילא נדע שהיא מותרת לאימה. ומדוע הצריך רב הונא לפרט?

מתרצת הגמרא:

אי אמר הכי - אם הוא היה אומר כך, **הוה אמינא** - הייתי אומר שמותר ליבם להינשא לאימה (של היבמה) **אפילו מחיים** - אף בחיי היבמה כשהיא עדיין זקוקה לו, כיון שאין זיקה. **קמשמע לן** - לכן משמיע לנו רב הונא, **לאחר מיתה אין** (כן) אבל **מחיים לא, משום דאסור לבטל מצות יבמין** - שהרי אם ינשא לאם בחיי היבמה, תיאסר עליו היבמה באיסור "ערות בת אשתו" ותתבטל הזיקה לגמרי, ומבטל בזה מצוות יבום וחליצה.

הגמרא מקשה עוד:

תנן - למדנו במשנה (דף מט, א) **יבמתו שמתה, מותר** היבם **באחותה,** ומזה שכתבה המשנה רק אחותה, מדייקים **באחותה אין** (כן) - מותר להינשא לה לאחר מות היבמה, כמו כל "אחות אשתו" שמותרת לאחר מיתת אשתו, אבל **באמה, לא** - אסור להינשא לאימה כמו כל "אם אשתו" שאסורה אף לאחר מיתת אשתו, וקשה מכאן לרב הונא שהתיר להינשא לאם יבמתו לאחר מות היבמה.

מתרצת הגמרא:

לעולם **הוא הדין ד**אחר מות היבמה מותר היבם **אפילו באמה** ולא רק באחותה, **ומה** שכתבה המשנה "אחותה", **איידי דתנא רישא** - אגב שכתבה המשנה דין בתחילת המשנה: "**אשתו שמתה מותר באחותה**" ושם הדין הוא רק **באחותה אין** (כן) מותר להינשא לה, **אבל באמה לא,** כיון **דהויא לה איסורא דאורייתא** ואסורה עליו מן התורה אף לאחר מותה, לכן **תנא נמי** - כתבה גם המשנה ב**סיפא** באותו לשון "**מותר באחותה**" אף שכאן מותר הוא גם באימה.

הגמרא מביאה שיטה החולקת על רב הונא בעניין זיקה:

ורב יהודה חולק ו**אמר, שומרת יבם שמתה, אסור** היבם **באמה.**

כיצד פרק שני יבמות

יז:

אשת אחיו שלא היה בעולמו היכא כתיבא. וע"ק מיפוק ליה מדכתיב (מצלי ג) לרכיה דרכי נועם ומהאי טעמא עבדיין ממיס כתיב לענין יבום בפ' יש מותרות (לקמן פז:) מע"ג למילטרין למילי מחבריי כדאמר בפרקין[1] גבי מצוה גדול לייבם ע"ק מצוה ראשונה לנפילה. שנפלה למצוה לייבום קודמת לזו שבפעם למצוה: שניה לנישואין. לגיסומין של שני שהוא היה כשר כבר לאחרת כשנפלה זמת לפניו: ופרבינן מי לא עסקינן. כלומר מי לא מיתוקמא נמי מתני' בייבם משום אחיו מתילה ומ"ש כגון זה משום ד"ש ומ"ש כגון זה משום ד"ש ומ"ש כגון זה משום ד"ש

הגמרא אומרת:

אלמא קסבר - מוכח מכאן שרב יהודה סובר "**יש זיקה**" - והקשר שבין היבם ליבמה מחשיב אותה כארוסתו.

שואלת הגמרא:

אם כן **ולימא** רב יהודה מפורש ש**הלכה כדברי** התנא **האומר "יש זיקה"**.

מתרצת הגמרא:

אי אמר הכי - אם הוא היה אומר כך, **הוה אמינא -** הייתי אומר מתי יש זיקה, **הני מילי בחד -** באופן שיש רק יבם אחד וזקוקה רק לו, **אבל בתרי -** כשיש שני אחים היכולים ליבם, ולא ידוע למי מהם תתייבם לבסוף, **אין זיקה -** לא אומרים שהיא נחשבת כארוסת שניהם לאסור בקרובותיה. לכן משמיע לנו רב יהודה שלעולם שומרת יבם שמתה "יש זיקה" ואסור בקרובותיה אף בשני אחים.

שואלת הגמרא, איך אפשר לומר שבשני אחים הייתי אומר שאין זיקה:

והא כי פליגי - הרי מחלוקת התנאים לגבי זיקה (לקמן מא, א), הוא **בתרי פליגי -** באופן שיש שני אחים [שקידש אח אחד את אחות יבמתו לפני שאח אחר ייבם או חלץ אותה].

ואם כן חוזרת השאלה מדוע רב יהודה לא אומר מפורש הלכה כדברי התנא "יש זיקה"?

מתרצת הגמרא באופן אחר:

אלא, אי אמר הכי - אם הוא היה אומר כך,

יח ע"א

הוה אמינא - הייתי אומר שרק **מחיים -** בחיי היבמה יש זיקה ואסור היבם באימה, **אבל לאחר מיתה** של היבמה, **פקעה לה -** מתבטלת ה**זיקה**, ואין היא נחשבת יותר כארוסתו, ומותר היבם באימה, **קמשמע לן -** לכן משמיע לנו רב יהודה **דזיקה בכדי -** בלי מעשה של חליצה **לא פקעה -** אין הזיקה מתבטלת אף לאחר מיתת היבמה.

הגמרא רוצה להביא ראיה ממשנה לדברי רב יהודה:

לימא מסייע ליה - יש להביא הוכחה לדברי רב יהודה, מהמשנה (לקמן מט, א), האומרת "**יבמתו שמתה מותר** היבם **באחותה**, ומזה שכתבה המשנה רק אחותה, מדייקים: **באחותה אין** (כן) - מותר להינשא לה לאחר מות היבמה, כמו כל "אחות אשתו" שמותרת לאחר מיתת אשתו, אבל **באמה, לא -** אסור להינשא לאימה כמו כל "אם אשתו" שאסורה אף לאחר מיתת אשתו, ומוכח מכאן כרב יהודה שאסור להינשא לאם יבמתו אף לאחר מות היבמה.

מתרצת הגמרא:

לעולם **הוא הדין ד**אחר מות היבמה מותר היבם **אפילו באמה** ולא רק באחותה, **ו**מה שכתבה המשנה "אחותה", **איידי דתנא רישא** - אגב שכתבה המשנה דין בתחילת המשנה: "**אשתו שמתה מותר באחותה**" ושם הדין הוא רק **באחותה אין** (כן) מותר להינשא לה, **אבל באמה לא,** כיון **דהויא לה איסורא דאורייתא** ואסורה עליו מן התורה אף לאחר מותה, לכן **תנא נמי -** כתבה גם המשנה ב**סיפא** באותו לשון "**מותר באחותה**" אף שאותו דין יהיה באימה.

הגמרא מקשה לרב יהודה ממשנתנו:

מתיב (שאל) **רב הונא בר חייא,** למדנו במשנתנו, שני אחים, כגון ראובן ושמעון, (ציור 85), ומת ראובן בלי בנים, ולפני שייבם שמעון את אסתר אשת ראובן, נולד להן עוד אח שלישי לוי, נמצא שלוי הוא אח שלא היה בעולמו של ראובן, ואחר כך (לאחר שנולד לוי) **עשה בה** שמעון **מאמר -** שקידש את יבמתו בכסף, ולא הספיק לכונסה **ומת**, אשתו ה**שניה** של שמעון (חנה) **חולצת ולא מתייבמת,** כיון שהמאמר שעשה באסתר קונה מדרבנן לכן נחשבת קצת חנה כצרת ערוה של אסתר ואינה יכולה להתייבם. אבל היא חייבת בחליצה שהרי מדין תורה אין מאמר קונה ואין היא צרת ערוה.

ויש לדייק **טעמא -** הטעם שאשת שמעון (חנה) אסורה, הוא כיון **דעבד בה מאמר -** שעשה שמעון מאמר באשת ראובן (אסתר), **הא לא עבד בה** שמעון **מאמר,** היתה אשתו השניה (חנה) **יבומי מייבמה -** מותרת להתייבם ללוי, מאחר שאינה נחשבת כצרת אשת ראובן. **ואי אמרת -** ואם תאמר "**יש זיקה**" והקשר שבין היבם ליבמה מחשיב אותה כארוסתו, אם כן גם אם שמעון לא עשה מאמר נחשבת אסתר כארסותו, **הויא לה -** נמצא שחנה אשתו השניה היא **צרת אשת אחיו** (של אסתר) **שלא היה בעולמו ב**גלל ה**זיקה**, ואסורה להתייבם אפילו שלא עשה בה מאמר.

מתרצת הגמרא:

אמר רבה, נכון **הוא הדין דאף על גב דלא עבד בה מאמר -** באמת אפילו באופן ששמעון לא עשה בה מאמר, הדין יהיה שאשתו ה**שניה** (חנה) **מחלץ חלצה -** צריכה חליצה, **יבומי לא מייבמה -** ואסורה להתייבם, **והא דקתני** - ומה שכתבה המשנה דוקא באופן שעשה "**מאמר**", הוא **לאפוקי -** להוציא **מ**שיטת **בית שמאי, דאמרי מאמר קונה** ביבמה **קנין גמור** מן התורה, והרי היא כאשתו לכל דבר, ונמצא שאשתו השניה (חנה) אפילו חליצה אינה צריכה, [כיון שהיא צרה גמורה של אסתר האסורה על לוי באיסור "אשת אחיו שלא היה בעולמו"], **קמשמע לן** שמאמר אינו קונה אלא רק מדרבנן, ואין חנה נחשבת כצרת אסתר מן התורה, ולכן צריכה חליצה מלוי.

הגמרא מקשה עוד:

איתיביה (הקשה) **אביי**, למדנו בברייתא **שני אחים** ראובן ושמעון שחיו ביחד **בעולם אחד -** באותו זמן (ציור 86), **ומת אחד מהם** (ראובן) **בלא ולד -** בלי ילדים, ואשתו אסתר נופלת לפני שמעון ליבום, **ועמד** שמעון האח **השני הזה לעשות מאמר** (קידושי כסף) **ביבמתו** אסתר, **ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח** שלישי (לוי), **ומת** גם (שמעון) האח השני בלי בנים, ולו עוד אשה (חנה), הרי **הראשונה** - אשת ראובן (אסתר) **יוצאה** ופטורה מייבום וחליצה **משום** שהיא אסור ללוי באיסור **אשת אחיו שלא היה בעולמו, ושניה** אשת שמעון (חנה) **או חולצת או מתייבמת,** כיון שלוי היה בעולמו של בעלה שמעון. **ואי אמרת -** ואם תאמר "**יש זיקה**" אם כן כשנפלה אשת ראובן (אסתר) לפני שמעון, הרי היא נחשבת כארוסתו, **והויא לה -** נמצא שאשת שמעון (חנה) היא כצרת אסתר, ואסורה להתייבם מדין **צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו ב**גלל ה**זיקה.**

מתרץ רבה:

אין כאן קושיא, **הא מני -** ברייתא זו כשיטת מי נאמרה? **רבי מאיר היא דאמר "אין זיקה"**, ולכן אין אשת שמעון (חנה) נחשבת כצרת ערוה, ומותרת להתייבם ללוי.

שואל אביי:

ומי [האם] **סבירא ליה לרבי מאיר "אין זיקה"**? **והתנן -** למדנו במשנה (לקמן כו, א), **ארבעה אחים, שנים מהן נשואים שתי אחיות** (ציור 87), **ומתו** השנים **הנשואין** שתי **האחיות** בלי ילדים, ונשותיהן שתי האחיות נופלות לפני שני האחים הנותרים, **הרי אלו חולצות ולא**

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **א)** [לקמן כט: ל. נח:], **ב)** [לקמן יט.], **ג)** לקמן נג: כו. כז: עדיות פ"ב מ"ט, **ד)** [לקמן כו.], **ה)** [לעיל יח: לקמן כד. כו. כח.], **ו)** לקמן עט: קט., **רש"י ז)** כ"ה בדפוי", **תוס' ח)** רש"ל מ"ז.

מסורת הש"ס לירושלמי

מאמר קונה קנין כו'. עי' ג, ד. י, ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ד: מפיר קרמית לג הכי קאמינא ר' מפיר וכו' וכן גמליאל: **(ב)** רש"י ד"ה עשה וכו' מתני' היא נ"ב בדף ו ע"ב: **(ג)** ד"ה ר' מפיר וכו' בפירקין דף יט ע"ב דתמר מנית כוותיה דכ פפ' ומייתי: **(ד)** תוס' ד"ה והלי וכו' ומת נכרית מוקמת: **(ה)** ד"ה משום וכו' בטל מצות יבמין אי מת אידך לייבם כ"ל להגיה:

גליון הש"ס

גמ' **א"ל אביי לרב יוסף הא דר"י דשמואל היא.** עיכוסן דף ז ע"ב ד' פה ע"ב כתוספות ד' יב ע"ב:

עין משפט נר מצוה

ד א טוש"ע אה"ע סימן קנג סעיף יג:

תום' ישנים

ליבא מסייע ליה יבמותו שמתה בו'. אע"ג דפליגי תנאי בה מ"מ מייתי שפיר דהלכה כן משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם א"נ מייתי מהכא דאפילו לאחר מיתה לא פקעה ליה זיקה ובהא לא איירו תנאי כלל: **ואי אמרת יש זיקה הוה צרת אשת אחיו שלא** היה בעולמו בזיקה. וא"ת ומאי קא מייתי הלא ידע' דאיכא תנאי דסברי אין זיקה. וי"ל דהכי פריך אא"ב דאפי' למ"ד יש זיקה לאחר מיתה פקעה לה זיקה שפיר דאתיא הך אפי' למ"ד יש זיקה. אלא כיון דאמרת דמיתה לא פקעה לה זיקה תקשי מהך אי סברת יש זיקה דא"כ זיקה חזקה היא כיון דמיתה לא פקעה לה ואין לנו לחלק בין מתה היא למת הוא כיון שהזיקה חזקה כ"כ דמיתה לא פקעה לה: **לאפוקי מב"ש.** וא"ת למה לי הא ידעינן דב"ש במקום ב"ה אינה משנה וי"ל דאצטריך לאפוקי משום דאיכא דסבר כאותה ברייתא וא"ת לקמן נמי אמרינן לאפוקי מב"ש וי"ל דאי לאו יתירא דב' משניות ה"א הכא מסברא טעמא דעבד בה מאמר ולא הוה אמינא ה"ה דאע"ג דלא עבד בה מאמר: **אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטלא מצות יבמין.** וא"ת ולחלוץ ברישא והדר לייבם דאי לא מיית אידך לייבם ואי מיית לחלוץ האי וי"ל דגזרינן דלמא מייבם ברישא:

באחותה אין. לפי' כנוסח שמתה מותר בחמותה: עשה בה מאמר. מתני' היא (ג): **מחלין חלצה.** נכרית: **יבומי לא מייבמה.** להוי לה ערוה זיקה שכשנפלה לפני אחיו קודם מותו וזקקה לו נעשית לה לאחותו זיקה והוי השתא כך נכרית לגביה לה ערוה גמיל זיקה שהיתה לאחין כה: **מדב"ש.** בפ' ד' אחין (לקמן ד' כט.) ב"ש אומרים אחות עמו והלזו תנא אחות אחות אשה כו': **קנין גמור.** ומיהו לה ערוה ומיפטר מף מן השליפה קמ"ל: **עד שנולד לו אח ומת אותו שני.** ולו אשה אחרת ונפלו שניהן לפני הגולד: **בזיקה.** שנזקקה לשני לפני מותו ונעשית ערה לחמותו: **ר"מ היא.** ר"מ קאמר לה להך בריימתא בפירקין (ג) דאמר מנית כוותיה דרב מלא ומייתי לה להך מתניתא וקתני סיפא דברי ר"מ: **ומתו הנשואין שתי האחיות.** ונפלו שניהן יחד לפני המיון: **ולא מתייבמות.** משום דמרווייהו זקיקי ליה להאי ומרווייהו זקיקי ליה להאי ומי נפיק מד מדא [קף] פגע בחמות זקוקתו: **מתרי בתי.** מהני אחיין נפלו: **לעולם אין זיקה.** והא דקאמר לה מתייבמת משום דאסור לבטל מצות יבמין ומי אמרת לייבם האי מדא לחמה מיית אידך חא ולא מייבם לאידך ונפקא מהאי משום חמות אשה מחליצה ומייבום הלכך אמרינן ליה לקמן תלוך לאי נמי מיית אידך הדר האי תלוך ותלין לה ומדינן לעבר מליצה דקתני מני אידך לייבומי דהשתא מיקיימא מצות יבמין בתרווייהו אלא גזירה דלמא אחי לייבומי בריישא: **ואי אין זיקה.** ליבא ליה מיסור זיקה מיבטל מצות יבמין ולא מיכפת לן דממלן ליבא ליה מיסור זיקה לא מיבא נמי לבטול מצות יבמין: **דהא לר"ג דשמעינן ליה אין זיקה.** בפ' כ"ג (לקמן דף נא.) שמעינן ליה נמי דאמר מותר לבטל מצות יבמין בפרק ב"ש (לקמן דף קט.): **דתנן ר"ג אומר כו'.** שני אחין נשואין שמי אחיות אחת גדולה ואחת קטנה ואחת בעלה על גדולה ונפלה לפני בעל הקטנה מלמדים את הקטנה למאן דבעלה ונעקור נשואיה כדי לייבם את זו שזיקתה על זו תמורה לאסור הקטנה עליו שלא היו משואיה גמורים שאת אחת ממאן ולכך לא מוציא את זו משום חמות אשה: **ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה.** ותמייבם הגדולה ומת למו תמתין גדולה עד שתגדיל קטנה ויבעול ויהיו קידושין גמורין ואח"כ גדולה משום חמות אשה שלמה אין זיקה מדאמרי קטנה עליה ומותר לבטל מצות יבמין ולר"מ נמי אי אמרת יש זיקה לימא נמי מותר לבטל מצות יבמין: **רבן גמליאל אומר מ"מ קרמית.** נהי נמי דבזיקה אמרינן ליבטל מצות יבמין פליגי: **אפילו לבפיקא.** כי היכי דלעיל מלמייבם מד מיית אידך וכן גמליאל אפי' היכא דולמי בטלה כגון הכא דתמתין עד שתגדיל לא מייב: **הא דרב יהודה.** דאמר לעיל מסור בחמה ליה זיקה: **דשמואל היא.** מסמיס דשמואל רבים שמיע ליה ולא מרב דהוה נמי רבים:

סומרת

הוה אמינא מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה לימא מסייע ליה יבמתו שמתה מותר באחותה באחותה אין באמה לא ה"ה דאפי' באמה ואידי דתנא רישא אשתו שמתה מותר באחותה דוקא באחותה אבל באמה לא דהויא לה איסורא דאורייתא תנא נמי סיפא מותר באחותה מתיב רב הונא בר חייא עשה בה מאמר ומת שניה חולצת ולא מתייבמת טעמא דעבד בה מאמר הא לא עבד בה מאמר שניה נמי יבומי מייבמה ואי אמרת יש זיקה הויא לה [א]צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה אמר רבה הוא הדין דאע"ג דלא עבד בה מאמר שניה מחלץ חלצה יבומי לא מייבמה והא דקתני מאמר [ב]לאפוקי מב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור קמ"ל איתיביה אביי [ג]שני אחין בעולם אחד ומת אחד מהן בלא ולד ועמד השני הזה לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת ואי אמרת יש זיקה הויא לה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה הא מני ר"מ היא דאמר אין זיקה ומי סבירא ליה לרבי מאיר אין זיקה והתנן [ד]ארבעה אחים שנים מהן נשואים שתי אחיות ומתו הנשואין האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואי ס"ד סבר ר"מ אין זיקה [ה]הני מתרי בתי קאתיין האי לייבם חדא והאי לייבם חדא לעולם אין זיקה משום דקסבר [ו]אסור לבטל מצות יבמין דדלמא אדמייבם חד מיית אידך וקא בטלת מצות יבמין ואי אין זיקה תיבטל דהא ר"ג אמר אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין דתנן [ז]ר"ג אומר אם מאנה מאנה ואם לא מאנה תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה אמר ליה דרבן גמליאל אדרבי מאיר קרמית לא הכי [ח]קאמרינן ר"מ חייש אפי' לספיקא ר"ג אפילו לודאי לא חייש דלמא מאן דלא חייש אפי' לודאי לא חייש ומאן דחייש אפי' לספיקא חייש [ט]א"ל אביי לרב יוסף הא דרב יהודה דשמואל היא דתנן

שומרת

והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש. תימה דמה לריך למיתני בפני מקומות לאפוקי מב"ש דלקמן בפ' ד' אחין (דף ג.) גבי ג' אחים שמת מהן נשואים שתי אחיות כו' קתני נמי עשה בה מאמר ומת (ז) תולגא ולא מתייבמת ומקשה רב אשי בגמ' דה"ה מע"ג דלא עשה בה מאמר לייב והא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש וי"ל דמי לאו מאמר יחירה הוה דייקינן מתני' כפשטה דמשמע דוקא עשה בה מאמר וכ"ת למה לי מאמר אין זיקה סכר דמסכרת ה"ג לייב ואי לאו מאמר יחירה הוה אמרי' דנקט עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש:

הא מני ר"מ. דקתני בפיפא דברי ר"מ לעיל דפריך ממתני' ה"מ לגנוני נמי הא מני רבי מאיר אלא דניחא ליה לתרולי שמעת דמתני' כוותיה:

הני מתרי בתי קאתיין. הלגון מגומגם דמשמע דלאפסר להם להיות מניח אחד ולא ה"ל למימר טפי אלא ואי אין זיקה האי לייבם אידך חא כוו':

משום דקסבר אסור לבטל מצות יבמין. הא אלא כר"ע דלרבי עקיבא כי אלין נמי בטיל מצות יבמין (ה) (ו) מלאידך) דדריש בפרק המולץ (לקמן מד. ושם) בית אלוץ הכתוב קראו בימו ומדאוריימת אחות אלוה חויא כאחות אשה:

דלמא אדמייבם חד מיית אידך בו'. וא"ת הא לגבן למיתה לא תצו לליא להו שמתקיין לו אשה אחרת שמא תמות אשתו (יומא ג.) ור"מ גופיה לא מייב לשמא יבקע הגוד ולא לשמא יחות בפרק כל הגט (גיטין דף מח. ושם) וי"ל דלמלחר דוקא לא מייב אבל הכא פעמים שמאחר זמן גדול מלחלוץ ומלייבם אחר מכרו ובזמן מרובה מייבין שמא יחות לר"ע ואע"ג דלשמי מלמה שמא חת לשמא יחות ולשמא חת לא מייב ר"מ אפי' לזמן מרובה דתנן (שם) בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים חולגת בחרומה בחזקת שהות קיים ומעמנין אחיו כאחי המת לשמע דקבלה מיניה אחי לא מדמי להו לגמרי אלא שמא יחות לשלחר לשמא חת לזמן מרובה מדע דלא לגמרי מדמי להא לר' יהודה דחייש לשמא יחות לשלחר לשמא חת אלא שאני הכא דאיכא ספק ספקא כאן ודאי לא חייש ספק אחד ספק שני ואין ספק מוציא מידי ודאי ולכך לא מוציא את זו משום חמות אשה: **ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה.** ותמייבם הגדולה ומת למו תמתין גדולה עד שתגדיל קטנה ויבעול ויהיו קידושין גמורין ואח"כ גדולה משום חמות אשה שלמה אין זיקה מדאמרי קטנה עליה ומותר לבטל מצות יבמין ולר"מ נמי אי אמרת יש זיקה לימא נמי מותר לבטל מצות יבמין: **רבן גמליאל אומר מ"מ קרמית.** נהי נמי דבזיקה אמרינן ליבטל מצות יבמין פליגי: **אפילו לבפיקא.** כי היכי דלעיל מלמייבם מד מיית אידך וכן גמליאל אפי' היכא דולמי בטלה כגון הכא דתמתין עד שתגדיל לא מייב: **הא דרב יהודה.** דאמר לעיל מסור בחמה ליה זיקה: **דשמואל היא.** מסמיס דשמואל רבים שמיע ליה ולא מרב דהוה נמי רבים:

שומרת

הקטנה מלבעול עד שתגדיל אבל בקטנות אסור לבעול אע"ג דסבר אין זיקה דמכוער הדבר כיון דבהאי ניחא לה מיפטרה גדולה:

שומרת

מתייבמות, כיון ששתי האחיות זקוקות לכל אחד, נמצא שכל אחת היא אחות זקוקתו של השניה ואסורה להתייבם. **ואי סלקא דעתך -** ואם הנך סובר ד**סבר רבי מאיר** "**אין זיקה**", ואין הם נחשבות כ"אחות זקוקתו", מדוע אסורות להתייבם, הרי **הני -** שתי אחיות אלו **מתרי בתי קאתיין -** משתי בתים באות, שכל אחת היתה נשואה לאח אחר, ואם כן **האי** - אח אחד **לייבם חדא -** תייבם אחת, **והאי -** והאח השני **לייבם חדא -** תייבם אחת.

מתרץ רבה:

לעולם סובר רבי מאיר "**אין זיקה**", והטעם שאסור לייבם אותם, הוא **משום דקסבר, אסור לבטל מצות יבמין -** ואם יתירו להן להתייבם יש חשש שתתבטל מצות יבום לגבי אחת מהם, **דדלמא אדמייבם חד -** שיש לחשוש שמא אחרי שאח אחד ייבם את אחת מהם, **מיית אידך -** ימות האח השני לפני שיספיק לייבם או לחלוץ את השניה, **וקא** [ונמצא] **בטלת מצות יבמין -** כיון שאין האח הראשון יוכל עוד לייבם או לחלוץ לשניה שהרי היא אחות אשתו.

ולכן אמר רבי מאיר שהראשון יחלוץ, וכך אף אם ימות האח השני יוכל הראשון עדיין לחלוץ גם לשניה.

שואל אביי על תירוץ זה:

ואי אין זיקה - אם אכן רבי מאיר סובר ש"אין זיקה", מה אכפת לנו ש**תיבטל** מצות יבמין, הרי מצינו שמי שסובר ש"אין זיקה" סובר גם שאין איסור לבטל מצות יבמין, **דהא -** שהרי מצאנו ש**רבן גמליאל אמר "אין זיקה" והוא** סובר ש**מותר לבטל מצות יבמין, דתנן -** למדנו במשנה (לקמן קט, א) לגבי שני אחים שהיו נשואים לשני אחיות (ציור 88), אחת היתה גדולה (שנשואיה מן התורה) ואחת היתה קטנה (שנישאה אליו על ידי אמה ואחיה שנישואיה מדרבנן), ומת בעלה של הגדולה בלי בנים, ואשתו נופלת לפני אחיו לייבום, אמר רבי אליעזר משעה שהגדולה נופלת לפני אחיו לייבום, יש כאן זיקה מן התורה, ואסורה אשתו הקטנה אליו, כיון שנישואיה רק מדרבנן, ואין נישואי מדרבנן דוחים זיקה מן התורה, ולכן מלמדים את רחל הקטנה למאן בקידושיה, והמיאון מפקיע את הקידושים, ואחר כך ייבם שמעון את לאה.

אבל **רבן גמליאל אומר** אין זיקה מן התורה, ולכן **אם** במקרה **מאנה** הקטנה מעצמה, אז **מיאנה** ויכול לייבם את הגדולה, אבל **ואם לא מיאנה** מעצמה, **תמתין** הגדולה **עד שתגדיל** הקטנה ונישואיה תהפוך לנישואין מן התורה, **ואז תצא הלזו** הגדולה **משום** איסור **אחות אשתו** בלי ייבום וחליצה. מוכח מכאן שרבן גמליאל סובר שאין זיקה, ואין מלמדים את הקטנה למאן, אל אף שמתבטל מצות יבום.

אמר ליה - רבה משיב לאביי: **דרבן גמליאל אדרבי מאיר קרמית -** איך הנך מקשה ומוכיח מרבן גמליאל לרבי מאיר? רבי מאיר אינו סובר כרבן גמליאל, ואף שלגבי זיקה הוא סובר כמותו שאין זיקה, מכל מקום לגבי מצות יבמין הוא חולק עליו וסובר שאסור לבטל מצות יבמין.

עונה אביי לרבה:

לא התכוונתי להקשות כך, אלא **הכי קאמרינן -** כך אמרתי והתכוונתי: איך יתכן לומר ש**רבי מאיר חייש אפילו לספיקא -** חושש ואוסר אפילו במצב של ספק שמא תתבטל מצות יבום, [שהוא אוסר לייבם לגבי שני אחים הנשואים לשתי אחיות], ואילו **רבן גמליאל אפילו לודאי -** מצב של ודאי תתבטל מצות יבום **לא חייש -** אינו חושש [שהוא מתיר להמתין שאשתו הקטנה תגדל ואינה צריכה למאן], וכי אפשר שיהיו חולקים עד כדי כך?

מתרץ רבה:

אכן כך, **דלמא -** יתכן לומר ד**מאן דלא חייש -** מי שלא חושש לביטול מצות יבמין, **אפילו לודאי -** מצב של ודאי **לא חייש -** אינו חושש, **ומאן דחייש -** ומי שחושש לביטול **אפילו לספיקא -** מצב של ספק **חייש** (חושש).

הגמרא חוזרת להלכה שאמר רב יהודה בשם רב "שיש זיקה", ושומרת יבם שמתה אסור היבם באמה:

אמר ליה אביי לרב יוסף, הא - הלכה זו **דרב יהודה, דשמואל היא,** קיבל אותה מפי שמואל, ולא מפי רב, **דתנן -** למדנו במשנה (לקמן מא, א)

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **א)** [לקמן כט: ל. נח:], **ב)** [לקמן יט.], **ג)** לקמן נג: סו: עדיות פ"ה מ"ה, **ד)** [לקמן סו.], **ה)** [לעיל ח: לקמן כד. סו. כח.], **ו)** לקמן עט: קט., **רש"י ז)** כ"ה מפו"י, **תוס' ח)** רש"ל מ"ז.

מסורת הש"ס לירושלמי

מאמר קונה קנין בו'. עי' ג, ד. י, ו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדר' מאיר קרימת לה הכי קתמיה ר' מאיר וכו' ורבן גמליאל: **(ב)** רש"י ד"ה עשה וכו' מתני' היא ג"כ בפ"ו ע"ש: **(ג)** ד"ה ר' מאיר וכו' בפירקין דף יט ע"ש לתמר תניא כוותיה דרב פפא ומייתי: **(ד)** תוס' ד"ה והלי וכו' ומת נכנים מוקמת: **(ה)** ד"ה משום וכו' בטיל מצות יבמין אי מת אידך דליבם כנ"ל להגיה:

גליון הש"ס

גמ' **א"ל אביי לרב יוסף הא דר"י דשמואל היא.** עיבוקין דף ז ע"ב ד' פה ע"ש כתוספ' ד' יב ע"ב:

עין משפט נר מצוה

ד א טוש"ע אה"ע סימן קנג סעיף יב:

תום' ישנים

ליבא מפרש ליה יבמתו שמתה בו'. אע"ג דפליגי תנאי בה מ"מ מיתי שפיר דהלכה כן משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם א"נ מיתי מהכא דאפילו לאחר מיתה לא פקעה ליה זיקה ובהא לא איירו תנאי כלל: **ואי אמרת יש זיקה** הוה צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה. וא"ת ומאי קא מיתי הלא ידעי' דאיכא תנאי דסברי אין זיקה. וי"ל דהכי פריך אא"ב דאפי' למ"ד יש זיקה לאחר מיתה פקעה לה זיקה שפיר דאתיא הך אפי' למ"ד יש זיקה. אלא כיון דאמרת דמיתה לא פקעה לה זיקה תקשי מהך אי סברת יש זיקה דא"כ זיקה חזקה היא כיון דמיתה לא פקעה לה ואין לנו לחלק בין מתה היא למת הוא כיון שהזיקה חזקה כ"כ דמיתה לא פקעה לה: **לאפוקי** מב"ש. וא"ת למה לי הא ידעינן דב"ש במקום ב"ה אינה משנה וי"ל דאצטריך לאפוקי משום דאיכא דסבר כאותה ברייתא וא"ת לקמן נמי אמרינן לאפוקי מב"ש וי"ל דאי לאו יתירא דב' משניות ה"א הכא מסברא טעמא דעבד בה מאמר ולא הוה אמינא ה"ה דאע"ג דלא עבד בה מאמר **אדמייבם חד מיית אידך וקא מבטלא מצות יבמין.** וא"ת ולחלוץ ברישא והדר לייבם דאי לא מיית אידך לייבם ואי מיית לחלוץ האי וי"ל דגזרינן דלמא מייבם ברישא:

באחותה אין. לפי' כגוסס שמתה מותר בחמותה: **עשה בה מאמר.** מתני' היא (ג): **מחלץ חלצה.** נכרית: **יבומי לא מייבמה.** להוי לה ערוה זיקה שכשנפלה לפני חמיו קודם מותו וזקקה לו נעשית לה לאחותו זיקה והוי השתא הך נכרית לגמיה לה ערוה זיקה שהיתה לחמין כה: **מדב"ש.** בפ' ד' חמין (לקמן ד' כט.) ב"ש חומרים בשמו עמו והלזו תנא משום חמות שמה כו': קנין גמור. ומיטוי לה ערוה ומיפטר מף מן המליגה קמ"ל: **עד שנולד לו אח ומת אותו שני.** ולו שמה חמות ונפלו שמיהן לפני המוכל: **בזיקה.** שנזקקה לשני לפני מותו ונעשית לה לשמו: **ר"מ היא.** ר"מ מקמר לה להך בריימא בפירקין (ג) דתמר תניא כוותיה דרב מדא ומייתי לה להך מתניתא וקתני סיפא דברי ר"מ: **ומתו הנשואין שתי האחיות.** ונפלו שמיהן יחד לפני המחין: **ולא מתייבמות.** משום דמרווייהו זקיקי ליה להמי ומרוייהו זקיקי ליה להמי ולי נסיב מד מדא ו) [קמ] פגע בחמות זקוקתו: **מתרי בתי.** מסני מחין נפלו: **לעולם אין זיקה.** והא דקתמר לה מתיימות משום לחסור לבטל מצות יבמין ולי אמרת לייבם הפי מדא למחר מייב מיד חם ולא מייבם לחיד ונפקא מהמי משום חמות שמה מחליצה ומייבום הלכך חמרינן ליה לקמת מלוץ למי נמי מייב מיד הדר המי מלוץ ומלין לה ומדיק לעמר מליצה דקמת מני מיד לייבומי דהשתא מיקיימת מצות יבמין בחרווייהו אלא גזירה למחר חתי לייבומי בריפא: **ואי אין זיקה.** למית ליה לימור זיקה תיבטל מצות יבמין ולא ליכפת לן דחמן למית ליה לימור זיקה לה מייב נמי לבטול מצות יבמין: **דהא לר"ג דשמעינן ליה אין זיקה.** בפ' ר"ג (לקמן דף נח.) שמעינן ליה נמי דחמר מומר לבטל מצות יבמין בפרק ב"ש (לקמן קט.): **דתנן ר"ג אומר כו'.** שני מחין נשואין שני מחיות חתא גדולה ומחת קטנה ומת בעלה של גדולה ונפלה לפני בעל הקטנה מלמדים מת הקטנה למחן בבעלה ולעקור נשואיה כדי לייבם מת זו שזיקתה של זו תמורה למשור הקטנה עליו שלא היו נישואיה גמורים שמת תמחן ולכך לה תוציא מת זו משום חמות שמה: **ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה.** ותמייבם הגדולה ומת לחו תמתין גדולה עד שתגדיל קטנה ויבעול ויהיו קידושין גמורין ותצא גדולה משום חמות שמה שלמת מין זיקה מדשרי קטנה עליה ומומר לבטל מצות יבמין ולר"מ נמי מי סבר מין זיקה לימת נמי מומר לבטל מצות יבמין: **רבן גמליאל אדר"מ קרמית.** נהי נמי דבזיקה סבירא להו כי הדדי בביטול יבמין פליגי: **אפילו לספיקא.** כי היכי דלעיל מדמייבם חד מיית חתי וכן גמליאל חפי' היכא דולמי בטלה כגון הכא דתמתין עד שתגדיל לה מייב: **הא דרב יהודה.** דתמר לעיל משור בשמה היב זיקה: **דשמואל היא.** משמיה דשמואל רציה שמיע ליה ולא מרב דהוה נמי רציה:

והאי דקתני מאמר לאפוקי מב"ש. תימה דמה לריך למיתני בפני מקומות לאפוקי מב"ש דלקמן בפ' ד' חמין (דף ג.) **גבי ג' מחים שניס מהן נשואים שתי מחיות** כו' קתני נמי עשה בה מאמר ומת (ד) **תולמת ולא מתייבמת וקתמר** רב חסדא בגמ' דהא ר"ה אע"ג דלא עשה בה מאמר היב זיקה ולי לא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש וי"ל דלמי מסנה יתירה הוה למרי דנקט עשה בה מאמר לאפוקי מב"ש:

הא מני ר"מ. דקתני בסיפא דברי ר"מ לעיל דפריך ממתני' ה"מ לשנויי נמי הא מני רבי מאיר דלא לריכא ליה לתרולי שמעת ממתני' כוותיה:

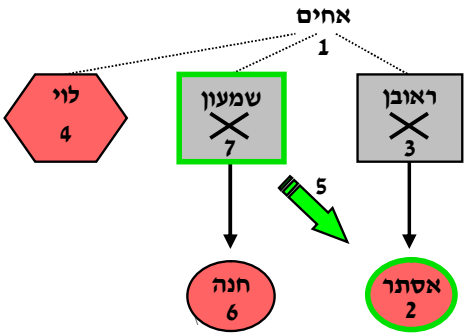
הני מתרי בתי קאתיין. הלשון מגומגם דמשמע לשפשר להם להיות מניח אחד ולא ה"ל למימר טפי אלא ולי אין זיקה הלי לייבם מדא כו':

משום דקסבר אפור לבטל מצות יבמין. הא דלא כר"ע דלרבי עקיבא כי מלין נמי בטיל מלות יבמין (ה) (ו) מדלידך) דלריש בפרק המוכל (לקמן מד. ושם) בית חלוץ הכתוב קרמו בימו ומדמלורייתא אחות אלמנה הוי כאחות אלמנה חסה:

דלמא אדמייבם חד מיית אידך כו'. וא"ת הא רבנן למיתה לא חשו להיכא שמתקנין לו אשה אחרת שמת אחות אשתו (יומא ג.) ור"מ גופיה לא חייש לשמת יבקע הגוד ולא לשמת יחות אחות בפרק כל הגט (גיטין דף כח. ושם) וי"ל דלמלחר דוקא לא חייש אבל הכא פעמים שמחתר זמן גדול מלחלוץ ומלייבם אחר מבנו ובזמן מרובה חיישין שמת יחות וכ"ע ואע"ג דלמי מדמה שמת את לשמת יחות ולשמת את לא חייש ר"מ אפי' לזמן מרובה דתנן (שם) בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה למדינת הים חוללת אחותה בחרומה אחזקת שהות קיים ושמעתין אחת כאחי דשמעת דקבלה מיניה אחי לא מדמי להו לגמרי אלא שמת יחות לשמת את שמת לזמן מרובה אבל לא לשמת מדמי להא לר' יהודה דחייש לשמת יחות לא חייש ולא לשמת את אלא בזמן שהות בעלה אפילו בחרומה ר"ש ור"י ורבנן דסברי אין חוששין לשמת יחות אלא בזמן שהות בעלה אפילו בחרומה ולא חייש לשמת את אלא בזמן שהות בעלה בחרומה ולא חייש לשמת יחות אלא בזמן שהות בעלה אפילו בחרומה ולא חייש לשמת את ולא

[85] (דף י"ח ע"א)

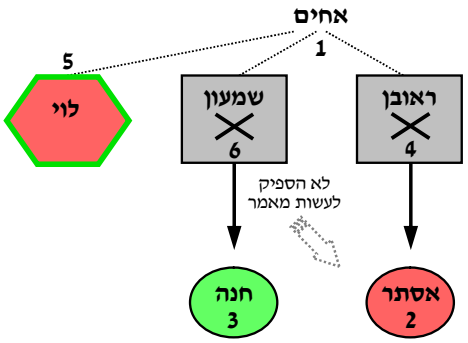
<u>מתיב רב הונא בר חייא, עשה בה מאמר</u>

1. ראובן ושמעון אחים.
2. ולראובן אשה, אסתר.
3. ומת ראובן בלי בנים.
4. ולפני שנתיבמה אסתר לשמעון נולד עוד אח, לוי.
(ואסתר אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו).
5. ויבם שמעון את אסתר.
6. ולשמעון עוד אשה, חנה.
7. ומת גם שמעון בלי בנים. ושתי נשיו (אסתר וחנה, 6-2) נופלות לפני לוי (4) ליבום.

הראשונה היינו אסתר (2) אסורה ללוי (4) משום **<u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**. **והשניה** היינו חנה (6) אסורה ללוי (4) משום **<u>צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**.

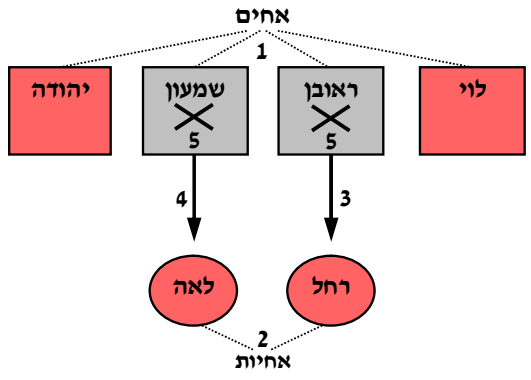
[86] דף יח. **<u>איתיביה אביי שני אחים בעולם אחד וכו'.</u>**

1. ראובן ושמעון אחים.
2. ויקח ראובן אשה, אסתר,
3. ושמעון לקח אשה, חנה.
4. ומת ראובן בלי בנים, ואשתו אסתר (2) נופלת לפני שמעון ליבום.
5. ולא הספיק שמעון לעשות מאמר באסתר יבמתו, עד שנולד עוד אח, לוי (5).
6. ומת גם שמעון בלי בנים. (מבלי שיעשה מאמר באסתר יבמתו)
7. ואשתו (חנה-3) וכן אשת ראובן (אסתר-2) נופלות לפני לוי (5) ליבום (ושניהם זקוקות לו).

הרי אסורה אסתר (2) ללוי (5) משום **אשת אחיו שלא היה בעולמו**, אבל חנה (אשת שמעון-3) מותרת לו.
ואי אמרת יש זיקה, כיצד מותרת חנה להתייבם ללוי, הרי היא "**צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו, בזיקה**" (שהרי כשמת ראובן (4), היתה אסתר (2) זקוקה לשמעון (6), ונעשו בכך צרות מדרבנן).

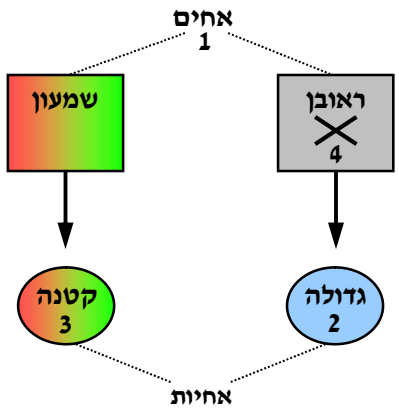
[87] **<u>והתנן ארבעה אחים וכו'.</u>**

1. ארבעה אחים הם: ראובן, שמעון, לוי, ויהודה.
2. ושתי אחיות: רחל ולאה.
3. ראובן לקח את רחל לאשה.
4. ושמעון לקח את לאה.
5. ומתו ראובן שמעון בלי בנים, ונשותיהם נופלות לפני לוי ויהודה ליבום.
וכיון ששתיהן זקוקות לכל אחד מהן, וכל אחת הינה גם אחות זקוקתו, הוה לה כאחות אשתו ואסורות להתייבם.

[88] [דף י"ח ע"א]

דתנן רבן גמליאל אומר וכו'. ובגש"י, שני אחים וכו'.

1. **שני אחים** (ראובן ושמעון) **נשואין לשני אחיות, אחת גדולה ואחת קטנה.**
2. **ראובן לקח את הגדולה וקידושיה גדולה דאורייתא.**
3. **ושמעון לקח את הקטנה, וקידושיה קטנה מדרבנן.**
4. **ומת ראובן בלי בנים, ואשתו** (הגדולה-2) **נופלת לפני שמעון ליבום.**

לדעת רבי אליעזר יש זיקה, והאחות הגדולה (2) זקוקה לשמעון מן התורה, ואוסרת בכך את הקטנה (3) הנשואה לו (לשמעון) כיון שעכשיו היא אחות זקוקתו, ולכן מלמדים את הקטנה למאן בשמעון, ולעקור את הנישואין, וכך תהיה מותרת הגדולה להתייבם.

ולדעת רבן גמליאל אין זיקה, ואין מלמדים את הקטנה למאן, אלא תמתין עד שתגדל הקטנה, ויהיו נישואיה דאורייתא **ומתבטל מצות יבום** של אחותה הגדולה.

כללים: צבע אפור, מת - אדום וירוק, מחלוקת אם מותרת - אדום, אסורים זה בזה - ירוק, יבום - חץ שחור, נישואים

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה בו'. לר"י דלוקח קידש אומרים לו המתן מליבעל משום דבשעת ניאומין נראה כשעת אחות וקוקטו אבל אם נשא כבר שהיה אשתו גמורה פקע לה זיקה לגמרי ואין לריך להמתין מלבעול ודוקא קידש אחר נפילה כדמוכח בהחולץ (לקמן מח. ושם) דבקידש בפיסול ליירי דמסיק עלה מתה אשתו מותר בשאר משום דהוי יבמה שהותרה ונשתנתה ומזקה והוקטה אבל אם קידש בהיתר קודם נפילה שלא היתה אחות זקוקתו בשעת קידושין ג"כ להמתין כלל: **אומרים** לו **המתן.** וא"ת למה לריך להמתין לכיון דקדשה פקעה לה זיקה לגמרי כדמוכח בפ' ד' מיבם (לקמן מט. ושם) גבי הא דא"ר אלעזר אחד מאלו לב"ש ואחד מאלו לב"ה אינו קונה קנין גמור אלא לחומרא בלבד ופ"ר מפני מה אנן נהגינן ב"ש משום דיקיימו דיבר מן השמים ומי פ"ד דאמאי קונה קנין גמור זה יעשה מאליו ויקנה ומאי קושיא אפי' קני קנין גמור הא אמרי' הכא דלריכין להמתין בקידושין דלמא"ל (ג) דמ"ש מצינ לב"י בן בתירה יחידאה ג"ש ויל לב"י בן בתירה דסבר יש זיקה אין הקידושין מפקיעים הזיקה אבל ר' מתין סבר אין זיקה ולא חשוב לייבם אלא משום ביטול מלות יבמין ולהכי פריך מי אמאי קונה לב"ש קנין גמור זה יעשה קנין גמור ויקנה וזה יעשה מאליו ויקנה ויכולים לעשות ע"י אלים בפ אחת לגיכ ביטול מלות יבמין והא דאמי לרבי יהודה בן בתירה הכא דאשת אחיו שלא היה אפי' לרבי יהודה בן בתירה ובפ' ד' מתין (ג) דאמיסק נשואים ב' אחיות דאמייתי לעיל קתני סיפא קדמו וכנסו יולאו אר"י דאמאי גבי ד' אחים שהאחיות לא היו בחזקת לעולם לכלל היות שכל אחת אחות זקוקתו אבל היכא דאחות יבמה אחיו מעשה היות לאחר שיעשה אחיו מעשה לא האמינו להוליא: **דאי** דרב **מאי.** וא"ת דבסוף פ"ק דכתובות (דף יב:) גבי אמרינן הא דרב יהודה דאמאל היא ולא פריך למי דרב מאי וי"ל דהכא מאמא דרב יהודה מאמיה דרב קאמר לה דקאי אדרב הונא דקאמר מאמיה דרב יהודה אמר רב כהנא אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר אתון הכי מתניתו לה אנן בהדיא מתנינן (ד) אמר רב יהודה אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא ה) קסבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה וצריכי דאי אשמעינן יש זיקה ה"א ה"מ בחד אבל בתרי לא אקמ"ל ואי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בתירה ה"א ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה:

מתני' ב שני אחים ומת אחד מהן ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה ו) עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתייבמת ו) ר"ש אומר מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה:

גמ' ו) אמר רב אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה ממאי מדקתני משנה יתירה בבא דרישא למאן קתני לה אילימא לרבנן השתא יבם ולבסוף נולד דכי אשכחה בהתירא אשכחה אסרי רבנן נולד ואח"כ יבם מיבעיא אלא לאו לר"ש איצטריך ותנא רישא להודיעך כחו דר"ש ותנא סיפא להודיעך כחן דרבנן ובדין הוא דנפלוג ר"ש ברישא אלא נטר להו לרבנן עד דמסיימי למילתייהו והדר פליג עלייהו אלא אשת אחיו שלא היה בעולמו לר"ש היכי משכחת לה בחד אחא ומית ונולד לו אח אי נמי בתרי ולא יבם ולא מית בשלמא יבם ואח"כ נולד כי אשכחה בהתירא אשכחה אלא נולד ואח"כ יבם מאי טעמא קסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה דמיא מתקיף לה רב יוסף השתא זיקה ומאמר מספקא ליה לר"ש אי כבנוסה דמיא אי לאו כבנוסה דמיא זיקה לחודה מיבעיא מאי היא דתנן ז) שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר א) ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה וחולץ לשניה יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה והוו שני יבמות הבאות מבית שומרת יבם. מממנת לייבוס יבמה: שקדש אחיו. שלא מאמה מאמר יבם שנפלה זו לפניו: אומרים לו. למהרס המתן מלבעול לפי שאמות זקוקתו היא: עד שיעשה אחיך מעשה. עד שייבם אחיך את היבמה ותפקע זיקתה ממך מלמת מלהרה לאמותה: **א"ל.** רב יוסף לאביי ואי מאמיה דרב אחרה קאיזל לך: **דרב אדרב.** לפ"ר הונא אמר רב לעיל אומר בשמה: **אמוראי** נינהו. רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הוו ופליגי אליביה: ביון דאיתמר משמיה דשמואל בהדיא. דיש זיקה דשמואל עלמו אמרה ולא תלמידו אמאו ומניאו למימר דרב יהודה תלמידו מכלל אותה שמועה אמר להסיק לדידיה: ומשמיה דרב איתמר באמוראי. בפלוגתא דהא פליג רב הונא לגמ שבקינן כו': הכי קאמינא לה. לרב יהודה לעיל בשמעתא שלא הזכיר שם רבו ומליכיאו למידק הא דרב יהודה דשמואל היא: ה"ג אלן בהדיא מתניגן לה: ואזדא שמואל לטעמיה. כולה רב בהנא אמרה: ה"מ מחיים. כל זמן שיבמתו קיימת: **מתני'** ומת. המייבס: מייבם לאיזו שירצה. ופטולה מבניהם ולאו דוקא כה אלמא קסי אלא מרישא דקתני הרשאוה יולאה כו' דקאמר ר"ש לעיל בשלשה יולאה כנר נמייבמה ולא היתה על זה זיקת יבום ואמאי אמרי הרשאוה מעולם מותרת לו: **גמ'** אף בראשונה. וקא סבר עולד ואח"כ ייבס: מדקתני משנה יתירה. לכולה הסיפא בבא בריישא למאן קתני לה אי לרבנן דר"ש עלה קיימא ולהכי תנייה לשמועינן דאפי' בהיתה שרי: למאן קתני לה. לשמועינן מילתיה דמאן מיאטריכא: אילימא לרבנן. לשמועינן מיסורא לרבנן דהא לא מיסור ולא היתה לר"ש שמעת מינה בריישא דהא לא ליי בה: ונטר להו. אמתין להם: והדר פליג עלייהו. בכולה מילתא: בחד אחא. דודאי מכח זיקה זה שלא היה בעולמו אסורה לזה להמייבס: אי נמי בתרי. אחים ומת אחד ועולד להם אח שלישי: ולא ייבם. זה השני אח יבמתו: ולא מת. אסורה לזה שעולד לאחר מיתה ליבמה אחרת אחות אשתו שלא היה בעולמו לר"ש היכי משכחת לה בחד אחא ומית ונולד לו אח אי נמי בתרי ולא יבם ולא מית בשלמא יבם ואח"כ נולד כי אשכחה בהתירא אשכחה אלא נולד ואח"כ יבם מאי טעמא קסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה דמיא מתקיף לה רב יוסף השתא זיקה ומאמר מספקא ליה לר"ש אי כבנוסה דמיא אי לאו כבנוסה דמיא זיקה לחודה מיבעיא מאי היא דתנן ז) שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר א) ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה וחולץ לשניה יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה והוו שני יבמות הבאות מבית

נתייבמה לו פקע זיקתה מן השני ולרתה שלא השני מאמה מסוה לידה: מייבם לאיזו שירצה. לליל ליה הך דרשה דזיקת שני יבמים לפי מאמר קושה הרי היא שלא שני ואין כאן שלא זיקתו ואם אין קושה הרי הוא כמו שאינו ואין כאן שלא זיקת רשעון: וחולץ לשניה. משום פסיקא כדמפרש ומזיל: מבית

עין משפט נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ה:

ו ב מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נח טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף יב:

תום' ישנים

ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה. נראה דמייבם לאיזו שירצה לא קאי אעשה בה מאמר דהא ר' שמעון סבר לקמן חולץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה: **מאי טעמא** דקסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה. והאי דקאמר בתרי ולא ייבם ולא מית משמע דאין זיקה דאי זיקה ככנוסה אפי' לא יבם הוי כמו יבם. היינו משום דלא מית אבל במית זיקה הוי ככנוסה. וא"ת כיון דזיקה הוי ככנוסה אמאי נקט במתני' יבם בלא יבם נמי שריא ליה לר' שמעון דהוי כמו יבם ואח"כ נולד וי"ל דנקט יבם משום דמפרש הכא אשת אחיו שלא היה בעולמו דפרקין קמא ואמר דכלהו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן ואי לא ייבם לא משכחת בנוה צרה:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** מגילה יח: לקמן מא., **ב)** סה., **ג)** רש"ל מ"ו, **ד)** [לקמן כו.], **ה)** ער' תוס', ריש פרקין, **ו)** [לעיל טו:], [לעיל ט:], **ז)** [לעיל ט: וש"ל **אמר רבי אושעיא** וע' תוס' עירובין סה. ד"ה אמר ותוס' לקמן יט. ד"ה ועוד וכן פיתח לעיל ט: **רבי אושעיא**], **א)** לעיל יב. לקמן לג:.

מסורת הש"ס לירושלמי

שומרת יבמ שקדש בו'. ג, ו ג. חלוק היה ר"ש בו'. הל"ו. ועי' ג, ג. ר"ש אומר מייבם לאיזהו בו'. הל"ג:

הגהות הב"ח

(ב) גמ' בהדיא מתניגן לה אמר: **(ג)** תוס' ד"ה מומרים וכו' דפריסת לעיל. ל"ב דף ו ב ד"ה ולימא: **(ד)** בא"ד וכפ' ד' מתין שנשים מהן נשואין ב':

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

יח ע"ב

שומרת יבם - יבמה, כגון אסתר **ש**נפלה לפני ראובן ושמעון שני אחי בעלה ליבום (ציור 89), ולפני שיבם אותה אחד מהם, **קדש אחיו -** הלך אחד האחים, כגון שמעון וקידש **את** חנה **אחותה** של אסתר היבמה.

משום (בשם) **רבי יהודה בן בתירא אמרו,** אסור לשמעון לשאת את חנה ארוסתו, כיון שהיא "אחות זקוקתו", שהרי אחותה אסתר זקוקה לו, לכן **אומרים** לו לשמעון **המתן** מלכנוס אותה, שהרי אסורה היא עליך, **עד שיעשה אחיך** ראובן **מעשה -** שייבם או יחלוץ לאסתר היבמה, וכך תיפקע זיקתה. **ואמר שמואל, הלכה כ**דברי **רבי יהודה בן בתירא.** מוכח מכאן ששמואל סובר "יש זיקה", ורב יהודה שאמר "יש זיקה" קיבל ממנו ולא מפי רב.

אמר ליה רב יוסף לאביי **דאי דרב -** ואם רב יהודה היה מקבל הלכה זו מפי רב, **מאי -** מה קשה? (**אמר ליה**) אם תאמר **קשיא דרב אדרב -** קשה מרב על רב, שהרי רב הונא אמר (לעיל עמוד א) בשם רב ש"אין זיקה" ומותר באמא של שומרת יבם שמתה. אין זו קושיא: **דלמא אמוראי -** כיון דיש לומר מחלוקת אמוראים הוא בשיטת רב, שרב הונא סובר ששיטת רב ש"אין זיקה", ורב יהודה סובר ששיטת רב ש"יש זיקה".

השיב אביי:

כיון דאיתמר משמיה דשמואל בהדיא - למדנו בשם שמואל מפורש **ש**הלכה כדברי האומר "יש זיקה", **ומשמיה דרב כאמוראי -** ובשם רב יש מחלוקת אמוראים אם הוא סובר "יש זיקה", לכן עדיף לומר שרב יהודה קיבל הלכה זו משמואל ולא מפי רב, ד**לא שבקינן משמיה דשמואל בהדיא** - כיון שאין סברא לעזוב את דברי שמואל שאמר מפורש ש"יש זיקה", **ומוקמינן כאמוראי ואליבא דרב -** ונעמיד כדברי רב שחולקים בו אמוראים.

הגמרא מספרת:

אמר רב כהנא, אמריתה לשמעתא - אמרתי את ההלכה זו של רב יהודה ש"יש זיקה", **קמיה** (לפני) **דרב זביד מנהרדעא, אמר לי אתון הכי מתניתו לה -** אתם למדתם את דברי רב יהודה סתם בלי לפרט ממי קיבל הלכה זו, ולכן הוצרך אביי להוכיח שאמר בשם שמואל, **אנן בהדיא מתנינן -** אנחנו למדנו מפורש: "**אמר רב יהודה אמר שמואל, שומרת יבם שמתה, אסור באמה**", **אלמא קסבר -** מוכח מכאן שאמר מפורש בשם שמואל "**יש זיקה**". **ואזדא שמואל לטעמיה** - ושמואל הולך לשיטתו, **דאמר שמואל** לגבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה, ש**הלכה כרבי יהודה בן בתירא** שיש זיקה וצריך להמתין עד שיעשה אחיו מעשה וייבם או יחלוץ.

הגמרא מבארת, מדוע הוצרך שמואל לומר שתי הלכות המלמדות ש"יש זיקה":

וצריכי - צריך את שתי המימרות של שמואל, **דאי אשמעינן -** אם שמואל היה משמיע רק את ההלכה שיבם אסור באמא של שומרת יבם משום ש"**יש זיקה**", **הוה אמינא -** הייתי אומר **הני מילי בחד** - מתי נאמר הלכה זו רק כשהיא נופלת לפני יבם אחד (אח אחד), **אבל בתרי -** כשיש שני אחים ואין ידוע למי מתייבם, **לא** אומרים ש"יש זיקה", ויהיה מותר באמא של שומרת יבם, **קא משמע לן -** לכן משמיע לנו שמואל גם את המימרה השניה לגבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה ש**הלכה כרבי יהודה בן בתירא** שיש זיקה. **ואי אשמעינן -** ואם שמואל היה משמיע רק את המימרה ש**הלכה כרבי יהודה בן בתירא** ש"יש זיקה", **הוה אמינא -** הייתי אומר לגבי שומרת יבם שאסור באמה, **הני מילי מחיים** - שרק בחיי היבמה יש זיקה ואסור היבם באימא, **אבל לאחר מיתה** של היבמה, **פקעה לה -** מתבטלת ה**זיקה,** ואין היא נחשבת יותר כארוסתו, ומותר היבם באימא, **קמשמע לן -** לכן משמיע לנו שמואל **דזיקה בכדי -** בלי מעשה של חליצה **לא פקעה -** אין הזיקה מתבטלת אף לאחר מיתת היבמה.

משנה: משנה זו היא המשך של המשנה הקודמת (יז, א), וממשיכה לדון באופן אחר של "אשת אחיו שלא היה בעולמו":

שני אחים, ראובן ושמעון, **ומת אחד מהן,** כגון ראובן בלי בנים (ציור 90), **ויבם** האח **השני** שמעון **את** אסתר **אשת** ראובן **אחיו** שמת, ולשמעון היה עוד אשה חנה, **ואחר כך נולד להן אח** שלישי לוי, **ומת** גם שמעון האח השני בלי בנים, ושתי נשיו (אסתר וחנה) נופלות לפני האח השלישי לוי. **הראשונה -** אסתר שהיתה נשואה לראובן האח הראשון, **יוצאה** ופטורה מייבום וחליצה **משום** שהיא אסורה על לוי מדין **אשת אחיו שלא היה בעולמו**, אף שכבר היתה נשואה לשמעון בזמן שלוי נולד. **ואשתו השניה** (חנה) גם פטורה **משום** שהיא **צרתה.**

ובמקרה ש**עשה** שמעון רק **מאמר** באסתר (שקידש בכסף, אבל עדיין לא הספיק לכונסה), **ואחר כך מת** (שמעון), אשתו ה**שניה** (חנה) **חולצת ולא מתייבמת,** כיון שהמאמר שעשה באסתר קונה מדרבנן לכן נחשבת קצת חנה כצרת ערוה של אסתר ולא יכולה להתייבם. אבל היא חייבת בחליצה שהרי מדין תורה אין מאמר קונה ואין היא צרת ערוה.

רבי שמעון חולק (על הדין הראשון) **ואומר** אם שמעון כבר ייבם את אסתר ורק אחר כך נולד לוי האח השלישי, **מייבם** לוי **לאיזו מהן שירצה, או חולץ לאיזו מהן שירצה,** כיון שהוא נולד לאחר ששמעון ייבם, והתבטל זיקת ראובן, ואין היא נחשבת עוד כאשת אחיו שלא היה בעולמו.

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה בר'. לר"י דלוקח קידש אומרים לו המתן מליבעת משום דנפשעת ניעוץ נראה כנוטע אמות זקוקתו אבל סם נפל כבר שהיית אמתו גמורה פקע לה זיקה לגמרי ואין צריך להמתין מלבעול ודוקא קידש אחר נפילה כדמוכח בהמוך (לקמן מח. ושם) דבקידש בפיסול מיירי דמסיק עלה מתה אמתו מותר בניעמתו משום דהותי יבמה שהותרה ונפסקה ומזיקה והותרה אבל סם קידש בהיתר קודם נפילה שלא היתה אמתו זקוקתו בשעת קידושין ג"כ להמתין כלל: **אומרים** לו המתן. וא"ת למה צריך להמתין דכיון דקדשה פקעה לה זיקה לגמרי כדמוכח בפ' ד' מיבמ (לקמן כט. ושם) גבי הא דא"ר אלעזר מאחר לב"ש אינו קונה קנין גמור שלא לתפוס בשלה נלבד ג"ר אבין אף אין יבמה מניעת ב"ש מומר ויקנה קנין גמור זה יעשה מאחר ויקנה ומתי קונה אפי' קני קנין גמור הא אמרי' הכא לגרין להמתין בקידושין לתוריית ולפי מתי אפרישית לעיל (ג) דמש"ה מקיב לר"י בן בתירה יחילוה ג"ש וי"ל דלר"י בן בתירה דסבר יש זיקה אין הקידושין מפקיעים הזיקה אבל ר' אבין סבר אין זיקה ולא תסור לייבם אלא משום ניעוץ אחות יבמין ולכאי פריך אי מאחר קונה לב"ש קנין גמור זה יעשה קנין גמור ויקנה וזה יעשה מאחר ויקנה ויכולים לעשות ע"י שליח בשת אחת לליכא ניעוץ אחות יבמין והא דאמרי הכא לקיימה אפי' לרבי יהודה בן בתירה ופ' ד' אבין (ג) דאמיסם נשואים ג' אחיות לחייבי לעיל קאני סיפא קדמו ונכנסו יוליאו אר"י דאמאי גבי ד' אחים שהאחיות לא היו בחזקת לעולם לכלל היבר שכל אחת אחות זקוקתו אבל היכא דאחות יבמה אחיו מעשה היבר לא המתינו להוליא: **דאי** דרב מאי. וא"ת דבסוף פ"ק דכתובות (דף יב:) גבי אמרינן הא דרב יהודה דשמואל היא ולא פריך דאי רב מאי וי"ל דהכא משמע דרב יהודה מצמיה דרב קאמר לה דקאי הוא דקאמר מצמיה דרב שומרת יבם שמתה בעלמא:

משכחת לה בחד אחא. וא"ת לעיל בפ"ק (דף ט: ושם) בשמעתיה דלוי קאמר בפלוגתא לא קמיירי ופריך והא ג"ר אושעיא מלוק היה ר"ש אף בראשונה לא נחלקו אלא בשנשאו אחיות ומתו אחיות אבל אחות אחת אפי' ר"ש מודה דאין יבמה נכנסת לשני אחים ומתו ואח"כ נשא אחות אחת ומתה

גמרא: אמר רבי אושעיא, חלוק היה רבי שמעון אף על הדין המוזכר **ב**משנה ה**ראשונה** (יז, א), דהיינו באופן שנולד האח השלישי לוי לפני שייבם האח השני שמעון, וגם שם מתיר רבי שמעון ללוי לייבם לאיזה שירצה.

הגמרא שואלת:

ממאי - מנין לך שרבי שמעון חולק אף על המשנה הראשונה? מבארת הגמרא: **מדקתני** "**משנה יתירה**" **-** ממה שכתב התנא את המשנה הקודמת שהיא מיותרת, שהרי **בבא דרישא -** הדין של המשנה הקודמת, **למאן קתני לה -** למי הוצרך לכתוב דין זה, **אילימא -** אם תאמר כדי **ל**השמיע את שיטת **רבנן**? אין צורך בכך, שהרי **השתא -** אם במקרה השני (המשנה כאן) באופן ש**יבם** האח השני שמעון, **ולבסוף נולד -** ואחר כך נולד האח השלישי לוי, **דכי אשכחה בהתירא אשכחה -** שבמקרה כזה כשהוא נולד הוא מצא את היבמה (חנה) בהיתר שהרי כבר היתה אשת השני, בכל זאת **אסרי רבנן** לייבם אותה כיון שהיתה נשואה תחילה לראובן, אם כן במקרה הראשון ש**נולד** האח השלישי לוי **ורק אחר כך יבם** האח השני שמעון, שבמקרה כזה הוא לא מצא אותה בהיתר, **מיבעיא -** האם צריך להשמיע שהיא אסורה לאח השלישי לוי? **אלא לאו -** ודאי **לרבי שמעון איצטריך** - דין זה נכתב להשמיע את שיטת רבי שמעון, שאף במקרה כזה שנולד האח השלישי לוי, ואחר כך יבם האח השני, חולק רבי שמעון על רבנן ומתיר לייבם. ולכן כתבה המשנה את שני המקרים, הדין הראשון **תנא ברישא -** כתוב במשנה הראשונה **להודיעך כחו דרבי שמעון** שהוא מתיר אף בנולד ואחר כך יבם, **ו**הדין השני **תנא סיפא -** כתוב במשנה השניה **להודיעך כחו דרבנן** שהם אוסרים אף בייבם ואחר כך נולד אף על פי שמצא אותה בהיתר. **ובדין הוא דנפלוג -** ובאמת היה צריך לחלוק **רבי שמעון** על החכמים מיד **ברישא -** במשנה הראשונה, **אלא נטר להו לרבנן עד דמסיימי למילתייהו -** אלא המתין רבי שמעון לחכמים שיסיימו את דבריהם בשני המקרים, **והדר פליג עלייהו** ואחר כך חלק עליהם.

שואלת הגמרא: **אלא** לפי רבי שמעון שמותר לייבם, אם כן דין איסור "**אשת אחיו שלא היה בעולמו**" **לרבי שמעון היכי משכחת לה -** באיזה מקרה נוהג האיסור?

מתרצת הגמרא: בשני אופנים:

א. **בחד אחא -** במקרה שלא היה למת ראובן שום אחים, **ומית -** ומת בלי בנים, **ו**אחר כך **נולד לו אח** לוי, במקרה כזה אסור לייבם, כיון שהיא נופלת לפניו מחמת זיקת אחיו המת. ומה שהתיר רבי שמעון לייבם זהו רק כשיש עוד אח שני (שמעון) בעולמו של ראובן, ובמקרה כזה היא נופלת לפני לוי האח השלישי מחמת זיקת האח השני (שמעון) ולא מחמת אחיו המת.

ב. **אי נמי -** עוד יש לומר, **בתרי -** אף במקרה שבתחילה היה שני אחים ראובן ושמעון, **ו**מדובר שהאח השני שמעון **לא יבם** וגם **לא מית**, וכיון שהוא לא מת, עדיין היא עומדת מחמת זיקת הראשון, ולכן היא אסורה לאח השלישי לוי, ומה שהתיר רבי שמעון זהו רק כשאח השני שמעון מת, במקרה כזה אומרים זיקה ככנוסה, והרי היא כאשתו של שמעון, ונופלת לפני לוי מחמת זיקת שמעון.

הגמרא דנה בטעמו של רבי שמעון שמתיר לאח השלישי לוי לייבם (לפי רבי אושעיא):

הגמרא שואלת: **בשלמא -** אכן מובן דברי רבי שמעון שמתיר לייבם במקרה של "**יבם ואחר כך נולד**" - שנולד האח השלישי לוי לאחר שייבם האח השני שמעון, כיון **כי אשכחה בהיתרא אשכחה -** כשנולד לוי, כבר הייתה (חנה) אשת ראובן שמת נשואה לשמעון, ולכן כשמת עכשיו שמעון, מצא אותה לוי בהיתר כאשת שמעון, **אלא -** אבל במקרה של "**נולד ואחר כך יבם**" - שנולד לוי לפני שיבם שמעון, **מאי טעמא -** מהו טעמו של רבי שמעון שמתיר? הרי כשנולד לוי הייתה אשת ראובן (חנה) עדיין תחת זיקת ראובן, ואסורה היא עליו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו.

מתרצת הגמרא:

קסבר - רבי שמעון סובר "**יש זיקה**", **וזיקה ככנוסה דמיא -** הזיקה מחשיבה את היבמה ככנוסה ונשואה ליבם, ומיד במותו של ראובן הרי היא נחשבת ככנוסה לשמעון ופקעה זיקת ראובן, אף אם בפועל עדיין לא יבם, ולכן כשנולד אחר כך לוי מותרת היא לו, כיון שמצא אותה בהיתר כאשת שמעון.

מתקיף לה - הקשה **רב יוסף** על תירוץ זה, **השתא -** במקרה שיש גם **זיקה ו**גם עשה בה היבם **מאמר** (שקידש אותה בכסף) **מספקא ליה לרבי שמעון אי ככנוסה דמיא אי לאו ככנוסה דמיא -** מסתפק רבי שמעון אם נחשבת היבמה ככנוסה ונשואה ליבם או לא (כפי שיבואר בהמשך), אם כן במקרה של **זיקה לחודה -** שיש רק זיקה ללא מאמר, **מיבעיא -** האם ניתן לומר שהיא ככנוסה?

מאי היא - היכן למדנו שרבי שמעון מסתפק אי ככנוסה דמיא, **דתנן -** למדנו במשנה לקמן (לא, ב) **שלשה אחין** ראובן שמעון ולוי (ציור 91), שהיו **נשואין שלש נשים נכריות** (כלומר, שאינם אחיות), **ומת אחד מהם** כגון ראובן בלי בנים, ואשתו שרה נופלת לפני שני אחיו שמעון ולוי לייבום, **ועשה בה** שמעון האח ה**שני מאמר** - שקידש אותה בכסף או בשטר, [ומן התורה אין היבמה נקנית אלא בביאה, אלא שחכמים תיקנו שאם עשה בה מאמר, הרי היא מקודשת], **ומת** גם שמעון האח השני בלי בנים, ולו אשה אחרת מרים, ונופלות שתי הנשים לייבום לפני לוי האח השלישי, **הרי אלו** [שרה בעלת המאמר ומרים] **חולצות ולא מתייבמות, שנאמר** (דברים כה, ה) "כי ישבו אחים יחדיו **ומת אחד מהם - יבמה יבא עליה,** ממה שכתבה התורה "ומת אחד מהם" משמע שרק **מי שיש**

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה בר'. תכ"י דלוקח קידש לומרים לו הממן מליצ מסוס דבצעת ניסומין נרצה כנוסע בחות זקוקתו אצל סם נצא כבר שהיא לצמו גמורה פקע לה זקה לגמרי ואין לריך להממין מלבעול ודוקא קידש אחר נפילה כדמוכח בהמוך (לקמן מח. ושם) דבקידש בפיסול מיירי דמסיק עלה מתה לצמו מותר ביבמתו משום דהוי יבמה שהותרה ונפסרה ומזיה והותרה אצל סם קידש בהיתר קודם נפילה שלא היתה לחות זקוקתו בצעת קידושין ג"כ להממין כלל: **אומרים** לו **המתן**. וא"ת למה לריך להממין דליכון דלקדשה פקעה לה זיקה לגמרי כדמוכח בפ' ד' מיבם (לקמן כט. ושם) גבי הא דל"ר מלעזר מאחר לב"ש אינו קונה קנין גמור אלא לחות בלבה בלבד ג"כ אי אפשר דאין זיקה בלבד אלא בשעת מיתה ואפילו הכי לריך להמתין ג"ם חומש ר' יוחנן דזיקה הוי כבנוסה אפי' לא יבם הוי כמו יבם. היינו משום דלא מית אבל במית זיקה הוי כבנוסה. וא"ת כיון דזיקה הוי כבנוסה אמאי נקט במתני' יבם בלא יבם נמי שריא ליה לר' שמעון דהוי כמו יבם ואח"כ נולד וי"ל דנקט יבם משום דמפרש הכא אשת אחיו שלא היה בעולמו דפרקין קמא ורקאמר דכלהו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן ואי לא יבם לא משכחת בגוה צרה:

משכחת לה בחד אחא. וא"ת לעיל בפ"ק (דף ט: ושם) בשמעתיה דלוי קאמר בפלוגתא דר' שמעון ורבי יהודה דס"ל מוקצה מלוק היה ר"ש אף בדאפשר לה בחד אחא מוקצה הוא דמיא ומאמר מספקא ליה לר"ש אי בכנוסה דמיא אי לאו בכנוסה דמיא לחודה מיבעיא מאי היא דתנן [ג] שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר [א] ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה

[ב] שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה [ג] ואמר שמואל הלכה כר' יהודה בן בתירה א"ל דאי דרב מאי ([ד] א"ל) קשיא דרב אדרב דלמא אמוראי נינהו ואליבא דרב כיון דאיתמר משמיה דשמואל בהדיא ומשמיה דרב כאמוראי לא שבקינן משמיה דשמואל בהדיא ומוקמינן כאמוראי ואליבא דרב אמר רב כהנא אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר אתון הכי מתניתו לה אנן בהדיא מתנינן [ה] אמר רב יהודה אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא [ו] קסבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה וצריכי דאי אשמעינן יש זיקה ה"א ה"מ בחד אבל בתרי לא [ז] קמ"ל ואי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בתירה ה"א ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה:

מתני' [ח] שני אחים ומת אחד מהן ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה [ט] עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתייבמת [י] ר"ש אומר מייבם לאיזו מהן שירצה חולץ לאיזו מהן שירצה:

גמ' [יא] אמר רב אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה ממאי מדקתני משנה יתירה בבא דרישא למאן קתני לה אילימא לרבנן השתא יבם ולבסוף נולד דכי אשכחה בהתירא אשכחה אסרי רבנן נולד ואח"כ יבם מיבעיא אלא לאו לר"ש איצטריך ותנא רישא להודיעך כחו דר"ש ותנא סיפא להודיעך כחן דרבנן ובדין הוא דנפלוג ר"ש ברישא אלא נמר להו לרבנן עד דמסיימי למילתייהו והדר פליג עלייהו אלא אשת אחיו שלא היה בעולמו לר"ש היכי משכחת לה בחד אחא ומית ונולד לו אח אי נמי בתרי ולא יבם ולא מית בשלמא יבם ואח"כ נולד כי אשכחה בהתירא אשכחה אלא נולד ואח"כ יבם מאי טעמא קסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה דמיא מתקיף לה רב יוסף השתא זיקה ומאמר מספקא ליה לר"ש אי כבנוסה דמיא אי לאו כבנוסה דמיא זיקה לחודה מיבעיא מאי היא דתנן [ב] שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר [א] ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה

▲ וחולץ לשניה יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה והוו שני יבמות הבאות מבית

נתייבמה לו פקע זיקתה מן השני ולרתה מצת השני מסורה משום לידה: מייבם לאיזו שירצה. לליט הך דרשה דזיקת שני יבמים לפי מאמר קושה הרי היא מצת שני ומין כאן מצת זיקתו ומין כאן מצת זיקת ראשון: וחולץ לשניה. משום פסיקא כדמפרש ומזיל:

מבית

עין משפט נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ה:

ו ב מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה י"ז סמג עשין נה טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף יג:

תוס' ישנים

ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה. נראה דמייבם לאיזו שירצה לא קאי אעשה בה מאמר דהא ר' שמעון סבר לקמן חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה: **מאי טעמא** דקסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה. והאי דקאמר בתרי ולא יבם ולא מית משמע דאין זיקה דאי זיקה כבנוסה אפי' לא יבם הוי כמו יבם. היינו משום דלא מית אבל במית זיקה הוי כבנוסה. וא"ת כיון דזיקה הוי כבנוסה אמאי נקט במתני' יבם בלא יבם נמי שריא ליה לר' שמעון דהוי כמו יבם ואח"כ נולד וי"ל דנקט יבם משום דמפרש הכא אשת אחיו שלא היה בעולמו דפרקין קמא ורקאמר דכלהו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן ואי לא יבם לא משכחת בגוה צרה:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** מגילה יח: לקמן מג., **ג)** סנ' **ג)** רש"ל מ"ו, **ד)** [לקמן כז.], **ה)** ע' תוס' ריש פרקין, **ו)** [לעיל טו:], **ז)** [לעיל טו: וש"ל **אמר רבי אושעיא** וע' תוס' שילהין שם. ד"ה ממר ותוס' לקמן יט. ד"ה ועוד וכן פיתח לעיל ט: **רבי אושעיא**], **ח)** לעיל יב. לקמן לג:.

מסורת הש"ס לירושלמי

שומרת יבה שקידש בו'. ג, ו ג. חלוק היה ר"ש בו'. הל"ו. ועי' ג, ג. **ר"ש אומר מייבם לאיזהו בו'.** הל"ג:

הגהות הב"ח

(ב) גמ' בהדיא מתנינן לה ממר: **(ג)** תום' ד"ה מומרים וכו' דפריסת לעיל. ג"כ דף י ד"ה ולימת: **(ד)** בא"ד וכפ' ד' מתין שמנים מהן נשוחין ב':

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְאַחַת מֵהֶם תָּמוּת וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

עליה זיקת יבם אחד - אשה שנופלת מכוח זיקת יבם אחד, מתייבמת, **ולא** באשה שנופלת מחמת **זיקת שני יבמין**, וכאן כיון שהאח השני עשה בה מאמר, נופלת שרה גם מחמת זיקת האח השני ולכן אסורה היא ללוי, וגם צרתה אסורה לו, אבל חייבות הן בחליצה, כיון שמן התורה אין המאמר קונה, [ואינה שרה אלא אשת הראשון בלבד], **רבי שמעון** חולק **ואומר,** אין על שרה היבמה זיקת שני יבמין, שהרי אם מאמר קונה נמצא שהיא אשת שמעון האח השני, ואם אין מאמר קונה הרי היא עדיין תחת זיקת ראובן הראשון, ולכן האח השלישי לוי **מייבם לאיזהו שירצה, וחולץ לשניה.**

הגמרא מבארת ומוכיח מכאן שרבי שמעון מסתפק אם זיקה ככנוסה:

יבומי תרוייהו לא - כלומר, לייבם את שתיהן יחד גם רבי שמעון אינו מתיר, **דדלמא יש זיקה -** שהרי אולי המאמר שעשה שמעון בשרה קונה, ונמצא שהיא זקוקה לו ונחשבת כאשתו, וכאשר שמעון מת ונופלות שתי נשיו (שרה ומרים) לייבום, **הוו שני יבמות הבאות**

כיצד פרק שני יבמות

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה בו'. מל"י דלוקח קידש אומרים לו המתן מליבעל מפני שיפחין גרמה כשיבעל יחות זקוקתו אבל אם נפל כבר שהיה יפחו גמורה פקע לה זיקה לגמרי ואין צריך להמתין מלבעול ודוקא קידש אחר נפילה כדמוכח בהחולץ (לקמן מח. ושם) דבקידש בפיסול מיירי דמסיק עלה מתה יפחו מותר בייבמו מפני שהותרה ונפחקה זיקתה אבל אם נפל קודם קידושין ג"כ יפחות זקוקתו בשעת קידושין ג"כ להמתין כלל: **אומרים** לו המתן. וה"מ למה צריך להמתין לכיון דקדשה פקעה לה זיקה לגמרי כדמוכח בפ' ד' מיבמ (לקמן מט. ושם) גבי הא דל"ר מלעזר מפחר לב"ש אימו קונה קנין גמור אבל לפחות מגרה בלבד ג"כ מפני שי"ש חומר ביקיימו לייבם אין לכפחלה לא ומי ס"ל דמפחר קונה קנין גמור זה יעשה מפחר ויקנה וזה יעשה מפחר ויקנה ומפי קושיא מפי' קני קנין גמור הא מפחר' הכא לצריך להמתין בקידושין לפוליימא ולפי מפי לפריכיה לעיל (ג) דמ"ש מציב ל"ש בן בפיכה יפילפה ג"כ ו"ל דל"ש בן בפיכה דפקר יש זיקה אין הקידושין מפקיעים הזיקה אבל כ' מפין פבר אין זיקה ולא פפור לייבם אבל אשר פפוק ביטול מצות יבמין ולפכי פריך פי מפחר קונה ב"ש קנין גמור זה יעשה קנין גמור ויקנה וזה יעשה מפחר ויקנה ויכולים לעשות ע"י אבים בבא אחת ליקח ביטול מצות יבמין והא דבתי הכא לקיימה אפי' לרבי יהודה בן בפיכה ובפ' ד' מיבמ (ג) שמיפה נשואים ג' אחיות דמייתי לעיל קאמי פיפח קדמו וכנסו יוליחו אר"י דבאחי גבי ד' אחים שהאחיות לא היו בחזקת לעולם לכלל היפר אבל אחת אחות זקוקתו אבל היכא דאחות יבמה אחיו לכלל היפר לאחר שיעשה אחיו מעשה לא האמינו להוליח: **דאי** דרב מאי. וה"ת דבפוף פ"ק דכתובות (דף יב:) אמי אמרינן הא דרב יהודה דשמואל היו ולא פריך דאי דרב מאי וי"ל דהכא משמע דרב יהודה משמיה דרב קאמר להו דקאי אהא הוצרך משמיה דרב דקאמר משמיה דרב שומרת יבם. ממתנת לייבום יבמה: שקדש אחיו. אל יבם את אחותה אחר שנפלה זו לפניו: אומרים לו. למאהם המתן מלכנום לפי שאחות זקוקתך היא: עד שיעשה אחיך מעשה. עד שייבם אחיך את היבמה ותפקע זיקתה ממך אלמנת מלבעול זיקה אחרה לאחותה: **א"ל.** רב יוסף לאביי ואי אמשיה דרב אחרה: דרב אדרב. ל"ר הוצרך אמר רב לעיל אותר בהמה: **אמוראי** נינהו. רב הוצרך ורב יהודה תלמידי דרב הוו ופליגי אליביה: ביון דאיתמר משמיה דשמואל בהדיא. לית זיקה דשמואל עצמו אמרה ולא תלמידו אמרו ומניהו למימר דרב יהודה תלמידו מכלל אותה שמועה אמר להחיל לילית: **ומשמיה דרב איתמר באמוראי.** בפלוגתא דהא פליג רב הוצרך לו שבקינן כו': **הכי** קאתניתו לה. לרב יהודה לעיל בשמעת אלא אמר אתון הכי מתניתו לה אנן בהדיא מתנינן (ע) **אמר רב יהודה** אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא (ד) קסבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה וצריכי דאי אשמעינן יש זיקה ה"א ה"מ בחד אבל בתרי לא א קמ"ל ואי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בתירה ה"א ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה: **מתני'** ב שני אחים ומת אחד מהן ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה (ה) עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתייבמת (ו) ר"ש אומר מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה: **גמ'** (ז) אמר רב אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה ממאי מדקתני משנה יתירה בבא דרישא למאן קתני לה אילימא לרבנן השתא יבם ולבסוף נולד דכי אשכחה בהתירא אשכחה אסרי רבנן נולד ואח"כ יבם מיבעיא אלא לאו לר"ש איצטריך ותנא רישא להודיעך כחו דר"ש ותנא סיפא להודיעך כחן דרבנן ובדין הוא דנפלוג ר"ש ברישא אלא נמר להו לרבנן עד דמסיימי למילתייהו והדר פליג עלייהו אלא אשת אחיו שלא היה בעולמו לר"ש היכי משכחת לה בחד אחא ומית ונולד לו אח אי נמי בתרי ולא יבם ולא מית בשלמא יבם ואח"כ נולד כי אשכחה בהתירא אשכחה אלא נולד ואח"כ יבם מאי טעמא קסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה דמיא מתקיף לה רב יוסף השתא זיקה ומאמר מספקא ליה לר"ש אי כבנוסה דמיא אי לאו כבנוסה דמיא זיקה לחודה מיבעיא מאי היא דתנן (פ) שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר (א) ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה וחולץ לשניה יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה והוו שני יבמות הבאות מבית שומרת יבם. ממתנת לייבום יבמה: שקדש אחיו. אל יבם את אחותה אחר שנפלה זו לפניו: אומרים לו. למאהם המתן מלכנום לפי שאחות זקוקתך היא: עד שיעשה אחיך מעשה. עד שייבם אחיך את היבמה ותפקע זיקתה ממך אלמנת מלבעול זיקה אחרה לאחותה: **א"ל.** רב יוסף לאביי ואי אמשיה דרב אחרה: דרב אדרב. ל"ר הוצרך אמר רב לעיל אותר בהמה: **אמוראי** נינהו. רב הוצרך ורב יהודה תלמידי דרב הוו ופליגי אליביה: ביון דאיתמר משמיה דשמואל בהדיא. לית זיקה דשמואל עצמו אמרה ולא תלמידו אמרו ומניהו למימר דרב יהודה תלמידו מכלל אותה שמועה אמר להחיל לילית: **ומשמיה דרב איתמר באמוראי.** בפלוגתא דהא פליג רב הוצרך לו שבקינן כו': **הכי** קאתניתו לה. לרב יהודה לעיל בשמעת אלא אמר אתון הכי מתניתו לה אנן בהדיא מתנינן (ע) **אמר רב יהודה** אמר שמואל שומרת יבם שמתה אסור באמה אלמא (ד) קסבר יש זיקה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל הלכה כרבי יהודה בן בתירה וצריכי דאי אשמעינן יש זיקה ה"א ה"מ בחד אבל בתרי לא א קמ"ל ואי אשמעינן הלכה כר' יהודה בן בתירה ה"א ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה פקעה לה זיקה קמ"ל דזיקה בכדי לא פקעה: **מתני'** ב שני אחים ומת אחד מהן ויבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו והשניה משום צרתה (ה) עשה בה מאמר ומת השניה חולצת ולא מתייבמת (ו) ר"ש אומר מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה: **גמ'** (ז) אמר רב אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה ממאי מדקתני משנה יתירה בבא דרישא למאן קתני לה אילימא לרבנן השתא יבם ולבסוף נולד דכי אשכחה בהתירא אשכחה אסרי רבנן נולד ואח"כ יבם מיבעיא אלא לאו לר"ש איצטריך ותנא רישא להודיעך כחו דר"ש ותנא סיפא להודיעך כחן דרבנן ובדין הוא דנפלוג ר"ש ברישא אלא נמר להו לרבנן עד דמסיימי למילתייהו והדר פליג עלייהו אלא אשת אחיו שלא היה בעולמו לר"ש היכי משכחת לה בחד אחא ומית ונולד לו אח אי נמי בתרי ולא יבם ולא מית בשלמא יבם ואח"כ נולד כי אשכחה בהתירא אשכחה אלא נולד ואח"כ יבם מאי טעמא קסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה דמיא מתקיף לה רב יוסף השתא זיקה ומאמר מספקא ליה לר"ש אי כבנוסה דמיא אי לאו כבנוסה דמיא זיקה לחודה מיבעיא מאי היא דתנן (פ) שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר (א) ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין רבי שמעון אומר מייבם לאיזהו מהן שירצה וחולץ לשניה יבומי תרוייהו לא דדלמא יש זיקה והוו שני יבמות הבאות מבית

נתייבמה לו פקע זיקתה מן השני ולרתה משם השני משום לידה: מייבם לאיזו שירצה. לית ליה הך דרשה דזיקת שני יבמים לפי מאמר קונה הרי היא משם שני ואין כאן שלש זיקות ומפ מין קונה כרי הוא כמו שאינו ואין כאן שלש זיקת רשמון: וחולץ לשניה. משום פפיקא כדמפרש ומזיל:

מבית

ה א טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ה:
ו ב ממ' פ"ו מהלכות יבום הלכה יז סמג עשין נח טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף יב:

תוס' ישנים

ר' שמעון אומר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה. נראה דמייבם לאיזו שירצה לא קאי אעשה בה מאמר דהא ר' שמעון סבר לקמן חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה: **מאי טעמא** דקסבר יש זיקה וזיקה כבנוסה. והאי דקאמר בתרי ולא יבם ולא מית משמע דאין זיקה דאי זיקה כבנוסה אפי' לא יבם הוי כמו יבם. היינו משום דלא מית אבל במית זיקה הוי כבנוסה. וא"ת כיון דזיקה הוי כבנוסה אמאי נקט במתני' יבם בלא יבם נמי שריא ליה לר' שמעון דהוי כמו יבם ואח"כ נולד וי"ל דנקט יבם משום דמפרש הכא אשת אחיו שלא היה בעולמו דפרקין קמא ורקאמר דכולהו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן ואי לא יבם לא משכחת בגוה צרה:

גמ' **6)** מגילה יח: לקמן מג., **ב)** סס, **ג)** רש"ל מ"ז, **ד)** [לקמן כז.], **ה)** ער' תוס' ריש פרקין, **ו)** [לעיל טו:], **ז)** [לעיל טו: ול"ל **אמר רבי אושעיא** וע' תוס' שילהין שם. ד"ה ממר ותוס' לקמן יט. ד"ה ועוד וכן מיתח לעיל ט: **רבי אושעיא**], **ח)** לעיל יב. לקמן לט:.

מסורת הש"ס
לירושלמי

שומרת יבה שקידש בו'. ג, ו ב. חלוק היה ר"ש בו'. הל"י. ועי' ג, ג. ר"ש אומר מייבם לאיזהו בו'. הל"י:

הגהות הב"ח

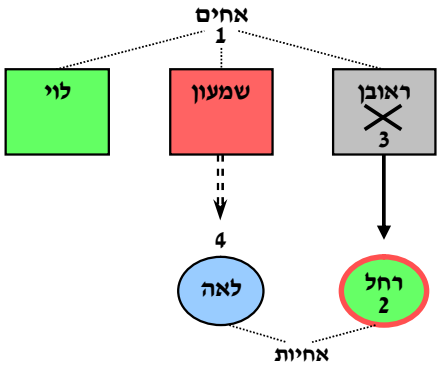
(ע) גמ' בהדיא מתנינן לה ממר: **(פ)** תוס' ד"ה מומרים וכו' דפריסית לעיל. כ"ב דף ו ב ד"ה ולימת: **(צ)** בא"ד וכפ' ד' ממין שעטים מהן נשואין ג':

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: (דברים כה, ה)

[89] [דף י"ח ע"ב]

שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה,

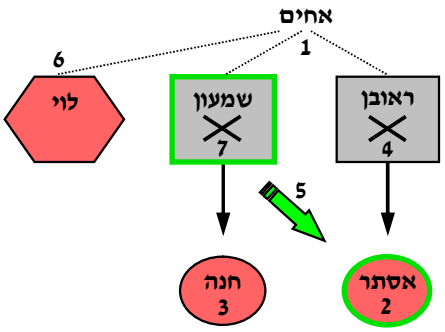

1. **ראובן שמעון ולוי, ג' אחים.**
2. **ולראובן אשה, רחל.**
3. **ומת ראובן בלי בנים. ואשתו (רחל-2) נופלת לפני שמעון ולוי ליבום.**
4. **ולפני שנתייבמה רחל (2) עמד שמעון וקידש את לאה אחותה.**

משום רבי יהודה בן בתירא אמרו "יש זיקה" וזקוקה רחל (2) לשמעון, ואין שמעון יכול כרגע לקחת את לאה (4) כי היא אחות זקוקתו, ועליו להמתין, עד שיחלוץ תחילה או ייבם לוי לרחל (ירוק בירוק).
(וחכמים סוברים "אין זיקה" ומותר לו לכונסה.)

[90] [דף י"ח ע"ב]

<u>משנה, שני אחים ומת אחד מהן וכו'.</u>

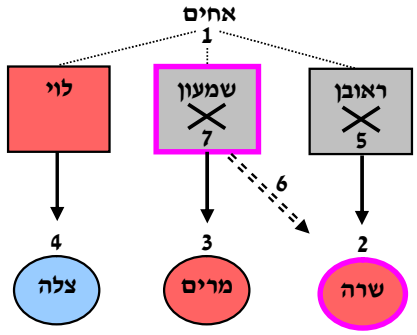

1. **ראובן ושמעון אחים.**
2. **ולראובן אשה, אסתר.**
3. **ולשמעון אשה, חנה.**
4. **ומת ראובן בלי בנים.**
5. **ויבם שמעון את אסתר.**
6. **ואחר כך נולד לוי** (שלא היה בעולמו של ראובן).
7. **ומת גם שמעון בלי בנים, ושתי נשיו (אסתר וחנה 2-3) נופלות לפני לוי ליבום.**

אסורה אסתר ללוי משום **<u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**, וגם חנה צרתה נאסרת לו משום **<u>צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**.

[91] [דף י"ח ע"ב]

<u>דתנן, ג' אחים נשואין ג' נכריות וכו'.</u>

1. **שלשה אחים הם, ראובן שמעון ולוי, שהיו נשואין לשלש נכריות** (שאינן קרובות זו לזו):
2. **ראובן לקח את שרה.**
3. **שמעון לקח את מרים.**
4. **ולוי לקח את צלה.**
5. **ומת ראובן בלי בנים. ואשתו (שרה- 2) נופלת לפני אחיו ליבום.**
6. **ועשה שמעון מאמר בשרה יבמתו.**
7. **ומת גם שמעון בלי בנים. אשתו (מרים- 3) ובעלת המאמר (שרה- 2) נופלות לפני לוי ליבום.**

הרי אלו חולצות ולא מתייבמות, לפי שזיקת שרה (2) באה מכח שני אחים, (שכל זמן שלא ייבמה שמעון, עדיין הזיקה של ראובן עליה, וכשעשה בה שמעון מאמר, ניתוסף עליה אף הזיקה של שמעון) הלכך שתיהן חולצות ולא מתייבמות.
ורבי שמעון אומר מייבם לאיזה מהם שירצה, משום דאי מאמר (שעשה שמעון) קונה, הרי היא אשת שמעון, ואם מאמר אינו קונה הרי עדיין אשת ראובן היא.

<u>כללים</u>: צבע <u>אפור</u>, מת - <u>אדום</u>, אסורים זה בזה - <u>ירוק</u>, יבום - <u>חץ שחור</u>, נישואים

יט ע"א

מבית אחד ואסור לייבם את שתיהן, כמו כן **יבומי חדא** - לייבם רק אחת **ואיפטור אידך** - והשנייה תיפטר לגמרי ללא יבום וחליצה, גם זה **לא** שייך, **דדלמא אין זיקה ככנוסה** - אולי אין הזיקה מחשיבה את היבמה ככנוסה ונשואה לשמעון אפילו כשעשה בה מאמר, ונמצא ששרה ומרים **הוו להו שתי יבמות הבאות משתי בתים** (שרה מראובן, ומרים משמעון) וכל אחת בפני עצמה נזקקת ללוי לייבום או חליצה, ולכן אמר רבי שמעון שלוי האח השלישי ייבם לאיזה שירצה וחולץ לשניה. **אלמא מספקא ליה** - מוכח מכאן שרבי שמעון מסתפק אם זיקה ככנוסה ונחשבת כנשואה אף באופן שעשה מאמר, ואם כן ודאי באופן שלא עשה בה מאמר מסתפק רבי שמעון. (וחוזר השאלה מה הטעם של רבי שמעון המתיר לייבם בנולד ואחר כך ייבם).

רב יוסף אומר:

וכי תימא - אם תרצה לומר ולתרץ, שבאמת **מדאורייתא** (מן התורה) לפי רבי שמעון **הכי נמי** - הדין הוא שזיקה ככנוסה ושרה נחשבת כנשואה לשמעון, והרי הן כשתי יבמות הנופלות מבית אחד (משמעון), והדין הוא **דמייבמא חדא ומפטרא חדא** - שלוי האח השלישי מייבם אחת והשניה נפטרת. **ומדרבנן הוא דאסור** - והטעם שהשניה צריכה חליצה הוא רק מדרבנן, **גזירה משום שמא יאמרו** - שחששו כיון ששמעון רק עשה מאמר בשרה ועדיין לא נשא אותה, יאמרו אנשים ששרה נחשבת עדיין כאשת ראובן, והרי הם **כשתי יבמות הבאות משני בתים** (שרה מראובן ומרים משמעון) שהדין ד**חדא מייבמא** - מייבם אחת, **ואידך מיפטרא** - והשניה פטורה ויוצאת **בולא כלום.**

דוחה רב יוסף:

אי אפשר לתרץ כן ולומר שרבי שמעון סובר זיקה ככנוסה והשנייה צריכה חליצה מדרבנן, כיון **והא טעמא דרבי שמעון משום מאמר ולאו מאמר הוא** - הרי למדנו שהטעם של רבי שמעון (שהשנייה צריכה חליצה) הוא משום שרבי שמעון מסתפק אם מאמר קונה או לא, **דתניא** - כפי שלמדנו בברייתא, **אמר להם** (טען) **רבי שמעון לחכמים** איך יעלה על הדעת לאסור את שרה היבמה ללוי האח השלישי, הרי **אם מאמרו של** שמעון האח **השני** נחשב **מאמר,** והוא קונה את שרה היבמה בקנין גמור, אם כן נמצא שלוי האח השלישי כשהוא בא לייבם, את **אשת שני הוא בועל** - הוא מייבם את אשת שמעון האח השני, **ואם מאמרו של** שמעון האח **השני אינו** נחשב **מאמר,** ואינו קונה את שרה היבמה בקנין גמור, אם כן הרי היא עדיין אשת הראשון, נמצא שלוי (האח השלישי) את **אשת הראשון הוא בועל** - הוא מייבם את אשת ראובן האח הראשון. מוכח מכאן שרבי שמעון מסתפק אם מאמר קונה.

אביי שואל על רב יוסף:

אמר ליה אביי, ולא שני לך - וכי אינך סובר שיש להבדיל **בין זיקת יבם אחד** - במקרה שיש רק אח אחד, ונפלה לפניו לייבום, **לזיקת שני יבמים** - למקרה שנפלה לפני שני אחים? **דלמא** - אולי במשנה הראשונה **כי אמר רבי שמעון זיקה ככנוסה דמיא** - הסיבה שאמר רבי שמעון זיקה ככנוסה ונחשבת כאשת היבם (שמעון), זהו **ב**מקרה שיש רק **יבם אחד** (אח אחד בלבד), ולכן מותרת היא ללוי האח השלישי, **אבל** במשנה השניה מדובר **ב**מקרה של **שני יבמין,** שלא ידוע מי מהם ייבם או יחלוץ, ולכן **לא** אמר רבי שמעון זיקה ככנוסה, ורק אם עשה מאמר נחשבת היא ככנוסה. ואין סתירה על רבי אושעיא (שאמר לפי רבי שמעון זיקה ככנוסה) בין המשנה הראשונה למשנה השניה והברייתא.

הגמרא שואלת על תירוץ זה:

ומי שני ליה - האם יש הבדל **לרבי שמעון** בין יבם אחד לשני יבמים? **והתניא** - למדנו בברייתא: **כלל אמר רבי שמעון** לגבי הדין של אשת אחיו שלא היה בעולמו, **כל שהלידה** של לוי האח השלישי **קודמת לנשואין** - שנולד קודם ששמעון האח השני ייבם, הרי היא אסורה על לוי משום "אשת אחיו שלא היה בעולמו" **ולא חולצת ולא מתייבמת**, אבל במקרה שה**נשואין** היו **קודם ללידה** - ששמעון ייבם לפני שנולד לוי, נמצא כשנולד לוי היתה שרה כבר אשת שמעון, לכן כשמת שמעון הרי היא **או חולצת או מתייבמת** ללוי. מכאן הגמרא רוצה להוכיח: **מאי לאו** - הרי ודאי הברייתא מדברת גם **ב**מקרה שהיה רק **יבם אחד**, **וקתני** - וכתוב בברייתא שבמקרה שהוא נולד לפני שייבם, בכל זאת **לא חולצת ולא מתייבמת**, ולא אומרים זיקה ככנוסה.

מתרצת הגמרא:

לא - אין הברייתא מדברת גם במקרה של יבם אחד, אלא רק **ב**מקרה של **שני יבמין,** ולכן לא אומרים זיקה ככנוסה.

הגמרא דוחה:

אבל - נמצא לפי תירוץ זה, **ב**אם יש רק **יבם אחד**, **מאי** - מה תאמר, **הכי נמי** - הדין יהיה שזיקה ככנוסה, גם במקרה שהוא נולד לפני ששמעון ייבם, והדין יהיה שהיא **או חולצת או מתייבמת?** אם כן **אדתני** - במקום שכותב רבי שמעון בסיפא של הברייתא, "ואם ה**נשואין קודמין ללידה** - ששמעון ייבם לפני שנולד לוי, **או חולצת או מתייבמת**", **ליפלוג וליתני בדידה** - שיכתוב ויחלק כבר ברישא במקרה שנולד לפני שייבם, שגם באופן כזה, **במה דברים אמורים** - מתי היא לא חולצת ולא מתייבמת, זהו רק **ב**נפלה לפני **שני יבמין, אבל ב**נפלה לפני **יבם אחד,** הרי היא **או חולצת או מתייבמת** כיון שזיקה ככנוסה.

מבית אחד. וכמגע ממש מת בית מחץ הוא בזוג ושינו בזוג שני בתים: **ולמיפטרה אידך.** לזיקה ככנוסה דמיא וכ"ש זיקה ומאמר: גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות משני בתים. ונפלו בבת אחת בזמנים שהרי בשעה שנפלו בזה אחר זה הכי נמי דמי: **ואתי למימר** נמי מתייבם מדא ומיפטר מידך: משום מאמר ולא מאמר. ספק מאמר קודם ספק לידו קודם: **ביבם אחד.** כגון מתני' דהוו שני אחין וכי מיית חד זקוקה להאי למזדיא ורמיא עליה הלכך מ"ס אלא כנסה על שנולד הספיקי הוה ליה כייבם ולכנסוף נולד: **אבל בשני יבמים.** כגון הך דאלמא אחין לפנוי להו מרי לא: ומי שני ליה. ואכי ליה בנולד ולכנסוף ייבם: **והתניא.** כל שהלידה של שלישי קודמת לניסואין של שני לא מולא אלמא מחד מודה ר"ש בהא: **מאי לאו ביבם אחד.** שכשמת לשון לא נאמר אלא מת אחד ומת"כ נולד זה: **לא בשני יבמין.** שהיו שלשה אחים ומת אחד מהן ונפלה לפני הנשים ונולד להם בן שהיה ודאי שלישי שיבמה שניים הראשונים ומתו בזה ודאי נולד ולכנסוף ייבם הוא דהיה זיקה להויא לה גבי הני קודם לידתו של זה לא אלימא לשויה ככנוסה למהוי ייבם ולכנסוף נולד: **כולה בשני יבמין קמיירי.** בשני יבמין בעי לאשמועינן מיקורא והיתרא: **אלא מאי בללא.** הואיל ואיכא אחד לפילו לידה קודמת לניסואין שרי היכי מצי למימני כל שהלידה קודמת לנסואין לא מולא ולא מתייבמת וקתני כלל ג"כ שמעון הא זמין ללא הוי הכי: **חולצות.** אם אחד הנסואין את הקרובות ונפלו לפני הספיקי הרי הלו מולצות: **ולא מתייבמות.** הואיל ואלוייהו זקיקין ליה קא פגע בקרובה זקוקתו: **רבי שמעון פוטר.** לף מן הספיקי כדקתני לקמן בשמעתין מלגרור: **לייבמה לקמייתא.** ההיא דנפלה בריבעא ואפי' לא הספיק לכנוסה עד שנפלה אחותה מתי מיכפת לן דהוי זיקה קמייתא משום אחות ומיפטר בקמייתא משום אחות אחה ואקמייתא מתייבם לכיבם אחד דומה ה) (להא כי נפלה מעיקרא לא נפלה אלא קמי מר לגבי מידך עדיה היא משום אחות אחה ולא רמיא קמיה כלל): **בשניה.** שנפלה אחרונה: שניה שבזוג זה. אם היו שלשה אחין שניים מהן נשואין שתי אחיות ואחה ואתה ואחותו שניהם ונפלו לפני הספיקי אחד מן הנשואות מתייבמת ושתים מהאחרונות פטורות אחד מהן משום אחות ואשת אחיו פטורות ואחת מהראשונות מתייבמת ושתים מהאחרונות פטורות אחד מהן משום ערוה היו מייהו מן הנשואות דאחד כנוסה אית להו ואחת מדאורייתא ואחת מדרבנן ואחת מדרבנן ואחת מדרבנן

מתרצת הגמרא:

כולה - כל דברי רבי שמעון בברייתא **בשני יבמין קמיירי** - כוונתו ללמד מה הדין במקרה של שני יבמים, מתי מותר לייבם ומתי אסור ואינו עוסק כלל ביבם אחד, ולכן מוכח רבי שמעון לחלק רק בין ייבם ולבסוף נולד, לנולד ולבסוף ייבם [ואינו משמיע כלל את הדין של יבם אחד].

ושוב הגמרא דוחה:

ואלא - אם כדבריך שביבם אחד חולצת או מתייבמת אף בנולד ולבסוף ייבם, אם כן **מאי כללא?** - מדוע אמר רבי שמעון בברייתא "כלל", שמשמע שתמיד הדין הוא שאינה חולצת ואינה מתייבמת אף במקרה של יבם אחד.

ועוד מתיב (מקשה) **רב אושעיא** על רבי אושעיא (רב אושעיא ורבי אושעיא הם שני חכמים שונים, תוס'), ממשנה לקמן (כח, א), דתנן **שלשה אחין** (ראובן, שמעון, ולוי), **שנים מהן** (ראובן ושמעון) היו **נשואין שתי אחיות** (רחל ולאה), **או** אחד היו נשוי ל**אשה** ו**השני** ל**בתה, או אשה ובת בתה, או אשה ובת בנה,** ומתו שני אחים האלו בלי בנים, ונפלו נשותיהם לפני לוי האח השלישי, **הרי אלו חולצות ולא מתייבמות,** כיון ששתיהם זקוקות ללוי, נמצא שכל אחת היא קרובת זקוקתו ואסורה מדרבנן, אבל צריכות הם חליצה. **ורבי שמעון פוטר** אף מחליצה. **ואי סלקא דעתך קסבר -** ואם הנך סובר לפי **רבי שמעון שזיקה ככנוסה דמיא** והיא נחשבת כנשואה ליבם, אם כן מדוע רבי שמעון פוטר את שתיהן? **לייבם לקמייתא -** ייבם לוי את זו שנפלה לפניו ראשונה, שהרי מיד כשנפלה לפניו הרי היא נחשבת כאשתו, נמצא השניה אסורה עליו משום ערוה, ורק הראשונה זקוקה לו, **ותיפטר אידך** - השניה מייבום ומחליצה.

רב עמרם מנסה לתרץ:

אמר רב עמרם, באמת לפי רבי שמעון הראשונה יכולה להתייבם, **ומאי פוטר -** ומה כוונת המשנה שכתבה "רבי שמעון פוטר", הכוונה **נמי** שהוא **פוטר** רק **בשניה** מייבום וחליצה, אבל לא את הראשונה.

הגמרא שואלת:

והתניא - והרי למדנו בברייתא מפורש: **רבי שמעון פוטר בשתיהן,** ואיך אפשר לומר רק את השניה?

מתרצת הגמרא:

אמר רבא מה הכוונה "פוטר בשתיהן", היינו **השניה שבזוג זה** של שתי האחיות, **והשניה שבזוג זה** של אשה ובתה, כלומר: המשנה אינה מדברת בארבע מקרים שונים (או שנשאו שתי אחיות או אשה ובתה וכו'), אלא המשנה מדברת במקרה אחד (ציור 92), ששני אחים היו נשואים גם שתי אחיות וגם אשה ובתה, ולכן כשמת ראובן ראשון ונפלו נשותיו האחות והאשה, נחשבת אחת מהן ככנוסה ונשואה ללוי (כגון האחות), וכשמת אחר כך האח השני שמעון ונפלו נשותיו האחות השניה והבת לפני לוי, הרי שתיהן פטורות, אחת (האחות) משום איסור ערוה (שהיא אחות אשתו), והשניה (הבת) משום צרתה, וזהו הכוונה "שניה שבזוג זה" כלומר: האחות השניה של זוג האחיות, "ושניה שבזוג זה" היינו הבת של האשה, ששתיהן נשואות לאח השני פטורות מייבום וחליצה.

הגמרא דוחה תירוץ זה של רבא:

קא טעי רבא - רבא טועה, ואי אפשר לפרש את הברייתא **בארבעה זוגי** (ציור 93), שמדובר במקרה אחד (שהיו נשואין גם לאחיות וגם לאשה ובתה וגם לאשה ובת בתה וגם לאשה ובת בנה), כיון: **חדא -** סיבה אחת משום **דאו או קתני -** כתוב שנים מהן נשואין שתי אחיות "או" אשה ובתה "או" אשה ובת בתה וכו', מוכח שמדובר בארבע מקרים שונים. **ועוד** אם מדובר במקרה אחד שכל אח היה נשוי לארבע נשים כפי שביאר רבא, אם כן "**רבי שמעון פוטר בארבעתן**" **מיבעי ליה -** היה צריך להיות כתוב רבי שמעון פוטר כל ארבעת הנשים של האח השני מייבום וחליצה.

ועוד הוכחה נגד רבא, ד**תניא -** למדנו בברייתא המביאה את דין המשנה: **רבי שמעון פוטר בשתיהן** (שתי האחיות) **מן החליצה ומן הייבום, שנאמר** (ויקרא יח, יח) "**ואשה אל אחותה לא תקח לצרר**" לומדים מכאן כי **בשעה שנעשו** שתי אחיות **צרות זו לזו,** וזהו באופן שנפלו שתיהן לייבום לפני אח אחד, **לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן,** ושתיהן אסורות. מוכח מכאן שלפי רבי שמעון שתי אחיות פטורות מייבום ומחליצה. ואם כן חוזר השאלה אם לפי רבי שמעון זיקה ככנוסה, מדוע הראשונה אינה יכולה להתייבם?

מתרצת הגמרא:

אלא אמר רב אשי באמת **אי דנפול -** אם האחיות היו נופלות לפני האח השלישי לוי **בזה אחר זה, הכי נמי -** אכן היתה הראשונה יכולה להתייבם, אלא **הכא במאי עסקינן -** כאן מדובר במקרה **דנפול -** כשנפלו האחיות **בבת אחת** ששתי האחים הראשונים מתו יחד באותו זמן, **ורבי שמעון סבר לה כרבי יוסי הגלילי, דאמר אפשר לצמצם -** ויכול להיות מציאות ששני האחים ראובן ושמעון מתו באותו רגע, ושניהם נפלו יחד לפני לוי, ואין כאן ראשונה, ולכן פטורות מייבום וחליצה, כיון שאי אפשר לומר זיקה ככנוסה.

הגמרא מביאה שיטה אחרת לא כרבי אושעיא בדברי רבי שמעון.

רב פפא אמר, רק במשנה שלנו, **ב**מקרה של **ייבם** האח השני שמעון **ואחר כך נולד** לוי, **פליג -** חולק **רבי שמעון** ומתיר לייבם, כיון שמצא אותה בהיתר, אבל במשנה הראשונה **בנולד** לוי **ואחר כך ייבם** האח השני שמעון **לא פליג -** לא חולק רבי שמעון, אלא מודה שאסור לייבם, ולא אומרים זיקה ככנוסה, ואסורה עליו

מבית אחד יבומי חדא ואיפטור אידך לא דדלמא אין זיקה ככנוסה והוו להו שתי יבמות הבאות משני בתים אלמא מספקא ליה וכי תימא מדאורייתא ה"נ דמייבמא חדא ומפטרא חדא ומדרבנן הוא דאסור גזירה משום שמא יאמרו ב' יבמות הבאות משני בתים חדא מייבמא ואידך מיפטרא בולא כלום והא טעמא דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתניא אמר להם רבי שמעון לחכמים אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל ואם מאמרו של שני אינו מאמר אשת ראשון הוא בועל אמר ליה אביי ולא שני לך בין זיקת יבם אחד לזיקת שני יבמים דלמא כי אר"ש זיקה ככנוסה דמיא ביבם אחד אבל בשני יבמין לא ומי שני ליה לר"ש והתניא כלל אר"ש כל שהלידה קודמת לנשואין לא חולצת ולא מתייבמת נשואין קודם ללידה או חולצת או מתייבמת מאי לאו ביבם אחד וקתני לא חולצת ולא מתייבמת לא בשני יבמים אבל ביבם אחד מאי הכי נמי או חולצת או מתייבמת אי הכי אדרבי נשואין קודמין ללידה או חולצת או מתייבמת ליפלוג וליתני בדידה בד"א בשני יבמים אבל ביבם אחד או חולצת או מתייבמת כולה בשני יבמין קמיירי ואלא מאי כללא ועוד מתיב רב אושעיא [ו] ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר ואי ס"ד קסבר ר"ש זיקה ככנוסה דמיא לייבם לקמייתא ותיפטר אידך אמר רב עמרם מאי פוטר נמי פוטר בשניה והתניא [ז] ר"ש פוטר בשתיהן אמר רבא שניה שבזוג זה והשניה שבזוג זה קא טעי רבא בארבעה זוגי חדא דאו או קתני ועוד ר' שמעון פוטר בארבעתן מיבעי ליה ועוד תניא ר"ש פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום שנא' [א] ואשה אל אחותה לא תקח לצרור [ח] בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן אלא אמר רב אשי אי דנפול בזה אחר זה הכי נמי הכא במאי עסקינן דנפול בבת אחת ורבי שמעון סבר לה [ב] כרבי יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם רב פפא אמר בייבם ואח"כ נולד פליג ר"ש בנולד ואח"כ ייבם לא פליג ותרוייהו לרבנן איצטריך [ד] ולא זו אף זו קתני תניא כוותיה דרב פפא ותיובתא דר' אושעיא שני אחים בעולם אחד ומת אחד מהם בלא ולד ועמד השני הזה לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת עשה בה מאמר ואח"כ נולד אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת

שמא יאמרו שתי יבמות בו'. פירש בקונטר' שנפלו בנת אחת בר' יוסי הגלילי דאמר לפנינו בגמ' ועי"ל כגון שהלשמועה היא עדות לאחיו הגדי שמת שלא היתה זקוקה לו כלל:

והא טעמא דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתניא וכו'. הו"מ לשנויי ללבריסיה דלעיל קל"ל:

דתניא אמר להם ר"ש בו'. והא לעיל בפ' ר"ג (לעיל נג:) דר"ש סבר דמאמר קונה קנין גמור היינו לענין שלא ייפלה ומאמר אחריו אבל מ"מ מכל מ"מ עדיף לה ככנוסה:

ועוד מתיב רב אושעיא. כלומר מוכיח כפר"ת דלרבי מושעיא לאו היינו רב מושעיא [ט] דהסיק דפ' הלד בעירובין (ד' פח. ושם) דקסבר הסם ר' מושעיא לעין בריכה ובפרק בתרא דציצה (ד' נ: ושם) מית ליה לר' מושעיא בריכה:

רבי

פוטר בארבעתן. תימה אמאי לא קאמר בשבעתן דהא כי לקח אחת מן נשי ראובן לא יקח מנשי שמעון כלום ולא מנשי ראובן. מנשי ראובן לא יקח לפי שמבית אחד אין לו לייבם אלא אחת והאחרות פטורות. וגם מנשי שמעון לא יקח כי האחת הערוה לאותה שלקח א"כ כל נשי שמעון הם צרת ערוה. ומזה נוכל להרץ דלא חשש למתני פטור בשלש הצרות שנפלו עם אותה שמייבם דפשיטא הוא שאין לו לייבם מארבעתן אלא אחת ואותה שירצה יקח לו דכלהו חזיא ליה. אבל הד' האחרונות כלהו אסורות לו ובהני הו"ל למכתב פוטר בארבעתן כ"נ לראש"י אבל מ"מ קשה דהיכי קאמר אי דנפול בזה אחר זה הכי נמי דר' שמעון סבר הכא יש זיקה וזיקה ככנוסה דמיא הא אמרינן דבשני יבמין לא אמרינן זיקה ככנוסה וה"נ כיון דאיכא הרבה יבמות אין לנו לומר לר' שמעון דזיקה ככנוסה דמיא משום דלא ידעינן איזה מהם יקח ואין הזיקה מיוחדת וע"ק אמאי נקט דנשואין ד' זוגי (איסור) כי נמי אינם נשואין רק ב' אחיות ושאר נשותיהן נכריות אמת הדבר דכשייבם א' מהן כולן פטורות. ונראה אל הקדוש דכי קאמר שניה שבזוג זו ושניה שבזוג זו מיירי שיש שמונה אחין נשואים אותם שמנה נשים שתי אחיות ואשה ובתה ואשה ובת בתה ואשה ובת בנה כל א' וא' אחת מהן. והשתא הראשון שמת אשתו מתייבמת והשניה יוצאה משום אחות עורה אשת מי שמת שני ערוה לאשת הראשון וכן כולן אשת מי שמת ראשון מתייבמת ואשת מי שמת אחריו ערוה. והשתא איכא ד' מהם ראויות לייבם לזה האח שנפלו כלם לפניו וד' מהן יש שאינן ראויות להתייבם וניחא דקאמר פוטר בארבעתן וכן כלהו קושיות מתורץ (ממני) [בזה]:

מבית אחד. וכמעט למר לא ניח למתי פוטר דמאי הוי עלה דהוה ומינו הוה שני נמיס: ולמיפטרה אידך. לזיקה ככנוסה למיפ וכ"ש זיקה ומאמר: גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות משני בתים. ונפלו בנת אחת בלמוס לליכא למימר שהלשמועה הוזקקה לבעל השניה ואתי למימר נמי תמייבם מדא ומיפטר לידך: משום מאמר ולא מאמר. ספק מאמר קונה ספק מינו קונה: ביבם אחד. כגון מתני' דהוו שני אחין וכי מיית חד זקוקה להאי לחודיה וכמיפ עליה הלכך אע"פ שלא נעשה השלישי הוה ליה כייבם ונפסוף נולד: אבל בשני יבמים. כגון הך דשלשה אחין דפסו להו מרי לף: ומי שני ליה. ומרי ליה נעולד ונפסוף ייבס: והתניא. כל שהלידה של שליפי קודמת לנישואין של שני לף הולצת שלמת מולה ר"ש בהא: מאי לאו ביבם אחד. שכשמת ראשון לף נעשה אחד מהם שלמת ומפ"ק נולד זה: לא בשני יבמין. שהיו שלשה אחים ומת אחד מהן ונפלה לפני המיום ונולד ואת אחד מהם והלי אפילף לאחד שייבמוה שהרי בתחלת הפילה לאחד שייבמוה שניים הראשונים ומתו הרי הלי נולד ונפסוף ייבס הראשון לזיקת שני יבמין דהוי זיקה ככנוסה דמיא הא אמרינן דבשני יבמין לא אמרינן זיקה ככנוסה למהוי כייבס ונפסוף נולד: בולה בשני יבמין קמיירי. בשני יבמין בעי לאשמועינן חיפוכא ושיטרא: אלא מאי בללא. הואיל ובייבס אחד אפילו לידה קודמת לנישואין שרי היכי מלי למימני כל שהלידה קודמת לנשואין לף הולצת ולף מתייבמת וקתני כלל ל"ל שמעון הא זמין לף הוי הכי: חולצות. אף אחד הנשואין אף הקרובות ונפלו לפני השלישי הרי אלו הולצות: ולא מתייבמות. הואיל ותרוייהו זקיקין ליה קל פגע בקרובה זקוקתו: רבי שמעון פוטר. לף מן המליכה כדקתני לקמן בשמעתין מלניהו: לייבמה לקמייתא. הסיק דנפלה בריבע ואפי' לף הספיק לכונסה עד שנפלה אחותה מלי אינסב לן דהוי זיקה קמייתא ככנוסה ותיפטר בתרייתא משום אחות אשה וקמייתא מתייבם לכיסב אחד דומה ב) (להא כי נפלה מעיקרא לף נפלה אלא קמי מד לגבי אידך ערוה היא משום אחות אשה ולף רמיא קמיה כלל): בשניה. שנפלה אחרונה: שניה שבזוג זה. אם היו שלשה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ונשא ומתו שניהם ונפלו לפני השלישי אחת מן הראשונות מתייבמת ושתים מהמרונות פטורות לאחת מן הראשונות משום ערוה ככנוסה אית לה אחת קרובה בשתים הראשונות נשלמת האחת יולאת משום ערוה ושניה שבזוג זה ושניה שבזוג זה בחנך ארבעה זוגי. לשמני' דס"ד דרבא ממיירי כשנפלו כולן לפני יבם אחד מדאחרן שניה שבזוג זה ושניה שבזוג זה בידיה מדלא לאו מי אשה וכתה כו' אלמא לאו כולהו אחד בידא עסקינן: ועוד. ג"כ דכולהו אחד בידא עסקינן שהיו ג' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות ואשה ובתה ואשה ובת בתה ואשה ובת בנה כל אחד נשוי אחרת נשים ומתו ונפלו לפני השלישי וקל"ל שמעון לאחת מן הראשונות מתייבמת והשניות פטורות דאי אפשר בשעה שנעשו אחיות צרות זו לזו. כגון הכא שנפלו לפני יבם אחד: אפי' באחת מהן. אלמא מרוייהו פטורי: אי דנפול בזו אחר זו ה"נ. דזיקה ככנוסה דמיא וקמייתא דנפלה מתייבמת לפילו לאחר נפילת שניה: ברבי יוסי הגלילי. דבכורות (יח.) לשל שלא נכרה וילדה שני זכרים ומתו שני האחים כאחד ר' יוסי אומר שניהן לכהן ואכ"מ אחד מו ואחד לכהן לפי שאפשר לצמצם ולשאר אחד מהם יוצא בלא ולד ואחד נולד לשמעון ופוטר את הרמש והשני מולין ומשום הלך ידיע כי מייהו הוו מרוייהו קפק בכורות וומן אחד לכהן והשני ירשה עד שיתמש ויאכל במומו לבעל הבית והכא נמי סבר ר"ש לפשר לצמצם שני אחים כאחד ולילף מדא לתיהוי לרשמה פטורות וטמיהן פטורות כדילף טעם מלנרוש לפי שלא כל ר' יוסי הגלילי הוא לה מדא לשמה ולא ידיע כי מייהו ותרוייהו ליעבו תלילה: רב פפא. לעיל מהדר ופליג אדרבי מושעיא ותרוייהו בני לתתני' לרבנן מיטעריכו לשמועי' לרבנן מתרוייהו פטרי ודקא קשיא לך בנת בריבע לתא לי פשיטא דבמולד ולבסוף ייבס פטורה אלא זו אף זו קתני. כלומר לשמועינן בריבע מולד ולבסוף ייבס והדר תנא ייבס ולבסוף מולד לך ללא זו אלבד דמולד ולבסוף ייבס פטורה אלא לף לייבס ולבסוף מולד נמי פטורה: כוותיה דרב פפא. דמולד ר"ש בנולד ולבסוף ייבס: ועמד השני בו'. לקמן פריך למה לי למיתני עמד ולא הספיק: ושניה. לשמע מל שני: עשה בה מאמר בו'. מולאת אלא מלים מאמר לשוייה ערת ערוה למיפך בולא כלום:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** [לקמן כח:], **ג)** [לקמן כח: קידושין נ:], **ג)** [לקמן כח. שבועות לב. בכורות טו. יח.], **ז)** [ניטין טו: ב"מ נח. סוטיות כ.], רש"י **ה)** כל זה בס"פ חע, תום' **ו)** ל"ל בהסיק דפ' כי רש"ל.

מסורת הש"ס לירושלמי

משום מאמר ולאו מאמר בו'. עי' הל' ג ב. ג, ד ה. ז, ו. ה, ג. ו, ד. ועי' ניטין ח, ט. קידושין ג, ג. ועי' רש"ל ותוס' לקמן ע"כ ד"ה ר"ש. ג' אחין שנים מהם בו'. ג, ג. מאי פוטר נמי בו'. ע' ג, ג. בנולד ואח"כ ייבם. הל"ב:

גליון הש"ס

גמ' בשעה שנעשו צרות. ע' קידושין דף נ ע"ב תד"ה לו יכי:

תורה אור השלם

א) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ׃
[ויקרא יח, יח]

משום איסור אשת אחיו שלא היה בעולמו. **ומה** שהוכיח רבי אושעיא שאם לא כדבריו למה הוצרכו לכתוב המשנה הראשונה? אינו קשה, **תרווייהו לרבנן איצטריך** - צריך את שתי המשניות להשמיע את דעת רבנן, אף שהמקרה של משנה הראשונה (בנולד ואחר כך ייבם) לפי רבנן פשוט שאסור לייבם. מכל מקום כך דרך המשנה לכתוב ולהשמיע תחילה את הדין הקל יותר ואחר כך את הדין החמור יותר, וגם כאן כתבה המשנה כך: **לא זו** - לא רק במקרה של המשנה הראשונה אסורה לרבנן, אלא **אף זו קתני** - גם במקרה של המשנה השניה אסורה לפי רבנן.

הגמרא מביאה ברייתא כדברי רב פפא:

תניא כוותיה - למדנו ברייתא **כדרב פפא** "שבנולד ואחר כך ייבם" אף לפי רבי שמעון אסורה להתייבם, **ותיובתא** - ומברייתא זו קשה על **דברי רבי אושעיא**, דתניא: **שני אחים** - ראובן ושמעון, שחיו יחד **בעולם אחד** - באותו זמן (ציור 94), **ומת אחד מהם** כגון ראובן **בלא ולד, ועמד** האח **השני הזה** שמעון **לעשות מאמר** (קידושין) **ביבמתו** רחל אשת ראובן, **ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח** שלישי לוי, **ומת** גם השני שמעון בלי בנים, **הראשונה** רחל אשת ראובן, **יוצאה** ופטורה מייבום וחליצה, **משום** שאסורה על האח השלישי לוי באיסור "**אשת אחיו שלא היה בעולמו**", **ושניה** - אשת שמעון חנה מותרת לאח השלישי לוי, שהרי נולד בחייו, ולכן **או חולצת או מתייבמת** (**ללוי**).

ואם האח השני שמעון כן **עשה מאמר** ברחל אשת ראובן, ורק **אחר כך נולד** ה**אח** השלישי לוי, **או שנולד לו** ה**אח** השלישי לוי **ואחר כך עשה בה מאמר, ומת** גם האח השני שמעון בלי בנים, **הראשונה** רחל אשת ראובן **יוצאה** ופטורה מייבום וחליצה **משום** שאסורה על האח השלישי לוי באיסור "**אשת אחיו שלא היה בעולמו**", **ושניה** - חנה אשת שמעון, **חולצת** דמדאורייתא אין מאמר קונה ואין היא צרת אשת הראשון, ולכן צריכה חליצה, אבל **ולא מתייבמת**, כיון שמאמר קונה מדרבנן, ונחשבת מדרבנן כצרת אשת הראשון.

מבית אחד. וכתנינן לקמן לא בית לחלץ ולא ליבם (דכריתות כה) בית אחד הוא בזוג ואינו בזוג שני בתים: ולמיפטרה אידך. לזיקה כלכוסה לעיל וכ"ש זיקה ומאמר: גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות משני בתים. ונפלו בבת אחת בזמנים שהן בתים ואתי למימר נמי תמייבם תלת ומיפטר לידך: משום מאמר ולא מאמר. ספק מאמר קונה ספק אינו קונה: ביבם אחד. כגון מתני' דהוו שני אחין וכי מייתי תד זקוקה להאי לחודיה ורמייתי עליה הלכך מ"ס אלא כנסה על שנולד השלישי הוה ליה למיבם ולכסוף נולד: **אבל בשני יבמים.** כגון הך דלעלה לחלן דפשו להו תרי לג': ומי שני ליה. ושרי ליה בנולד ולבסוף ייבם: **והתניא.** כל שהלידה של שליש קודמת לניסואין של שני לא מוקמת אלמא מספקא ליה וכי תימא מדאורייתא ה"נ דמייבמא חדא ומפטרא חדא ומדרבנן הוא דאסור גזירה משום שמא יאמרו ב' יבמות הבאות משני בתים חדא מייבמא ואידך מיפטרא בולא כלום והא טעמא דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתניא אמר להם רבי שמעון לחכמים אם מאמרו של שני מאמר אשת שני הוא בועל ואם מאמרו של שני אינו מאמר אשת ראשון הוא בועל אמר ליה אביי ולא שני לך בין זיקת יבם אחד לזיקת שני יבמים דלמא כי אר"ש זיקה ככנוסה דמיא ביבם אחד אבל בשני יבמין לא ומי שני ליה לר"ש והתניא כלל אר"ש כל שהלידה קודמת לנשואין לא חולצת ולא מתייבמת נשואין קודם ללידה או חולצת או מתייבמת מאי לאו ביבם אחד וקתני לא חולצת ולא מתייבמת לא בשני יבמים אבל ביבם אחד מאי הכי נמי או חולצת או מתייבמת אי הכי אדתני נשואין קודמין ללידה או חולצת או מתייבמת ליפלוג וליתני בדידה בד"א בשני יבמים אבל ביבם אחד או חולצת או מתייבמת כולה בשני יבמין קמיירי ואלא מאי כללא ועוד מתיב רב אושעיא [ו] ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות או אשה ובתה או אשה ובת בתה או אשה ובת בנה הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוטר ואי ס"ד קסבר ר"ש זיקה ככנוסה דמיא לייבם לקמייתא ותיפטר אידך אמר רב עמרם מאי פוטר נמי פוטר בשניה והתניא [ז] ר"ש פוטר בשתיהן אמר רבא שניה שבזוג זה והשניה שבזוג זה קא טעי רבא בארבעה זוגי חדא דאו או קתני ועוד ר' שמעון פוטר בארבעתן מיבעי ליה ועוד תניא ר"ש פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום שנא' [א] ואשה אל אחותה לא תקח לצרור [ט] בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לך ליקוחין אפי' באחת מהן אלא אמר רב אשי אי דנפול בזה אחר זה הכי נמי הכא במאי עסקינן דנפול בבת אחת ורבי שמעון סבר לה [ג] כרבי יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם רב פפא אמר בייבם ואח"כ נולד פליג ר"ש בנולד ואח"כ ייבם לא פליג ותרווייהו לרבנן איצטריך [ד] ולא זו אף זו קתני תניא כוותיה דרב פפא ▼ ותיובתא דר' אושעיא שני אחים בעולם אחד ומת אחד מהם בלא ולד ועמד השני הזה לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות בה מאמר עד שנולד לו אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת עשה בה מאמר ואח"כ נולד אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת ▲ ר'

שמא יאמרו שתי יבמות בו'. פירש בקונטר' שנפלו בבת אחת כר' יוסי הגלילי דלמר לפסר לעמס ועי"ל כגון שהלשמועה היא עכוס לאחיו הסני שמת שלא היתה זקוקה לו כלל:

והא טעמא דר"ש משום מאמר ולאו מאמר הוא דתניא וכו'. הו"מ לשנויי דלבריסיה דרבנן קל"ל: **דתניא** אמר להם ר"ש בו'. והא דלמר בפ' ר"ג (לקמן נח:) דר"ש סבר דמלמר קונה קנין גמור היינו לענין שלין ביאה ומלמר מלטיו אחל לא עדיד לה כלכוסה:

ועוד מתיב רב אושעיא. כלן מוכיח בפר"ת דרבי מוסיף לאו היינו רב מוסיף [ו] דהסיא דפ' הדל בעירובין (ד' פת. ושם) דקסבר הסם ר' מוסיף לשן בריכה ובפרק בתלת בריכה (ד' נ: ושם) אית ליה לר' מוסיף בריכה:

רבי

פוטר בארבעתן. תימה אמאי לא קאמר בשבעתן דהא כי לקח אחת מן נשי ראובן לא יקח מנשי שמעון כלום ולא מנשי ראובן. מנשי ראובן לא יקח לפי שמבית אחד אין לו לייבם אלא אחת והאחרות פטורות. וגם מנשי שמעון לא יקח כי האחת הערוה לאותה שלקח א"כ כל נשי שמעון הם צרת ערוה. ומזה נוכל לתרץ דלא חשש למתני פטור בשלש הצרות שנפלו עם אותה שמייבם דפשיטא הוא שאין לו לייבם מארבעתן אלא אחת ואותה שירצה יקח לו דכלהו חזיא ליה. אבל הד' האחרונות כלהו אסורות לו ובהני הו"ל למכתב פוטר בארבעתן כ"נ לראש"י אבל מ"מ קשה דהיכי קאמר אי דנפול בזה אחר זה הכי נמי דר' שמעון סבר הכא יש זיקה וזיקה ככנוסה דמיא הא אמרינן דבשני יבמין לא אמרינן זיקה ככנוסה וה"נ כיון דאיכא הרבה יבמות אין לנו לומר לר' שמעון דזיקה ככנוסה דמיא משום דלא ידעינן איזה מהם יקח ואין הזיקה מיוחדת וע"ק אמאי נקט דשואין ד' זוגי (איסור) כי נמי אינם נשואין רק ב' אחיות ושאר נשותיהן נכריות אמת הדבר דכשייבם א' מהן כולן פטורות. ונראה אל הקדוש דכי קאמר שניה שבזוג זו ושניה שבזוג זו מיירי שיש שמונה אחין נשואים אותם שמנה נשים שתי אחיות ואשה ובתה ואשה ובת בתה ואשה ובת בנה כל א' וא' אחת מהן. והשתא הראשון שמת אשתו מתייבמת והשניה יוצאה משום אחות ערוה אשת מי שמת שני ערוה לאשת הראשון וכן כולן אשת מי שמת ראשון מתייבמת ואשת מי שמת אחריו ערוה. והשתא איכא ד' מהם ראויות לייבם לזה האח שנפלו כלם לפניו וד' מהן יש שאינן ראויות להתייבם וניחא דקאמר פוטר בארבעתן וכן כלהו קושיות מתורץ (ממני) [בזה]:

גמ' **ו)** [לקמן כח:], **ז)** [לקמן כח: קדושין נ:], **ח)** [לקמן כח. שבועות לב. בכורות ט. יז. יח.], **ט)** [ויקרא יח: כ"ג לח. סוכות כ.], **רש"י ה)** כל זה בס"ק מינו, **תום' ו)** ד"ל בהסיא דפ' כו' רש"ל.

משום מאמר ולאו מאמר בו'. עי' הל' ס ב. ג, ד ה. ד, ז. ה, ס. ו, ד. ועי' גיטין ח, ט. קידושין ג, ס. ועי' רש"י ומוס' לקמן ע"ב ד"ה כ"ש. ג' אחין שנים מהם בו'. ג, ס. מאי פוטר נמי בו'. ג, ע' ג, ג. בגולד ואח"כ ייבם. הל"ב:

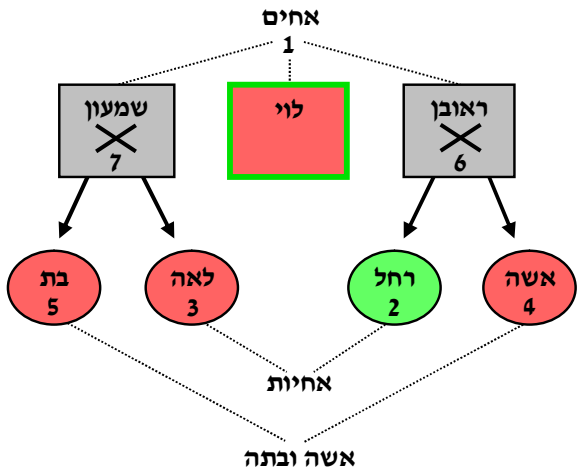
גמ' בשעה שנעשו צרות. ע' קדושין דף נ ע"ב תד"ה מי הכי:

א) וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לְצָרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: [ויקרא יח, יח]

ציור 93 בעמוד הבא

[92] [דף י"ט ע"א]

<u>אמר רבא שניה שבזוג זה וכו'</u>

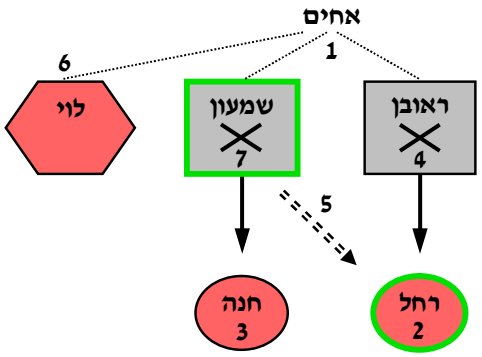

1. שלשה אחים, ראובן שמעון ולוי.
2. ראובן לקח את רחל לאשה.
3. ושמעון לקח את לאה אחותה.
4. כמו כן לקח ראובן עוד אשה.
5. ושמעון לקח את בתה.
6. ומת ראובן בלי בנים, ושתי נשיו (האשה ורחל 2-4) נופלות לפני לוי ליבום.
אבל לא לפני שמעון, כי שתיהם ערוות לו, אחת (רחל - 2) משום אחות אשתו (לאה - 3), ואחת (אשה- 4) משום אשה ובתה (5).
וכעת: (לדברי רבי אושעיא אליבא דרבי שמעון) אחת משתי נשותיו של ראובן (2 או 4) נחשבת ככנוסה ללוי, לדוגמה רחל (ירוק וירוק).
7. ואחר כן, מת גם שמעון בלי בנים, ושתי נשיו (לאה והבת 3-5) נופלות לפני לוי ליבום.

וכיון, שאחת מנשותיו של ראובן נחשבת ככנוסה ללוי ולא משנה כעת מי היא זו (וכגון אם נאמר רחל-2)) אם כן הרי בת זוגה (לאה אחותה- 3) שנפלה משמעון, יוצאת משום ערוה (שהיא אחות אשתו), ואילו הבת שהיא "השניה" שבזוג השני יוצאת משום צרת ערוה. **ולכן**, לרבי שמעון מייבם לוי אחת מנשי ראובן (כגון רחל-2) וצרתה האשה (4) נפטרת מדין "בית אחד הוא בונה ולא שני בתים".
ואמר רבא שניה (דהיינו לאה-3) **שבזוג זה** של שתי האחיות, וכן **השניה** (דהיינו הבת-5) **שבזוג זה** של אשה ובתה פטורות.

[94] [דף י"ט ע"א]

<u>תניא כוותיה דרב פפא ותיובתא דרבי אושעיא, שני אחים בעולם אחד וכו'</u>

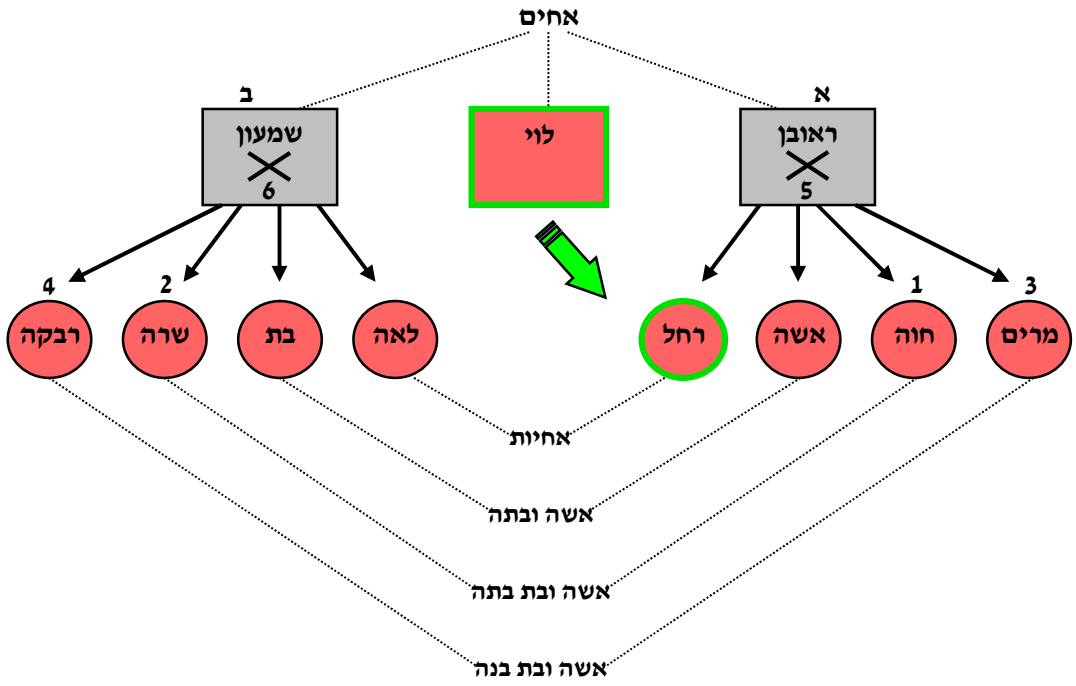
1. ראובן ושמעון אחים.
2. ולראובן אשה, רחל.
3. ולשמעון אשה, חנה.
4. ומת ראובן בלי בנים.
5. ועמד שמעון לעשות מאמר (קידושין) ברחל יבמתו, ולא הספיק.
6. ונולד לוי (שלא היה בעולמו של ראובן).
7. ומת גם שמעון בלי בנים.
הראשונה (רחל אשת ראובן) אסורה ללוי משום **<u>אשת אחיו שלא היה בעולמו</u>**, והשניה (חנה שאת שמעון) **<u>או חולצת או מתייבמת</u>**.

<u>כללים</u>: צבע <u>אפור</u>, מת - <u>אדום</u>, אסורים זה בזה - <u>ירוק</u>, יבום - <u>חץ שחור</u>, נישואים

ציור 94 בעמוד קודם

... ופרכינן: **קא טעי רבא** במשנה של **ארבעה זוגי,**
כי לפי דבריו מדובר בשני אחים שנשואים שתי זוגות, ופוטר רבי שמעון בכל זוג את השניה, ואינו כן: **חדא, דאו או קתני** ומשמע שהיו שני האחים נשואים או זוג זה או זוג זה, ולא שהיו נשואות שתי זוגות.

... ועוד, רבי שמעון פוטר בארבעתן מיבעי ליה. [93]

היינו אותו מקרה כדלעיל, אלא:
1. **ראובן לקח עוד אשה (חוה),**
2. **ושמעון לקח את בת בתה, (שרה).**
3. **כמו כן לקח ראובן עוד אשה (מרים),**
4. **ושמעון לקח את בת בנה (רבקה).**

(נמצא: שראובן ושמעון נשואים לארבעה נשים (שתי אחיות, אשה ובתה, אשה ובת בתה, אשה ובת בנה)

5. ומת ראובן בלי בנים (א), וארבעת נשיו נופלות לפני לוי ליבום, (אבל לא לפני שמעון, כי ארבעתן ערוות לו).
וכעת: (לדברי רבי אושעיא אליבא דרבי שמעון) אחת מנשותיו נחשבת ככנוסה ללוי.
6. ואחר כן, מת גם שמעון בלי בנים (ב), וארבעת נשיו נופלות לפני לוי ליבום.

וכיון, שאחת מנשותיו של ראובן נחשבת ככנוסה ללוי (ולא משנה כעת מי היא זו) אם כן כל ארבעת בנות הזוג השניות, שהיו נשואות לשמעון פטורות, משום שאחת מהם יוצאת מדין ערוה (שהרי בת זוגה נחשבת ככנוסה ללוי) ואילו שאר שלשת הנשים של שמעון יוצאות מדין צרת ערוה.
ואחת מנשות ראובן מתייבמת ללוי (כגון רחל) ושלשת צרותיה פטורות משום "בית אחד הוא בונה ולא שני בתים".

כללים: צבע אפור, **מת** - אדום, **אסורים זה בזה** - ירוק, **יבום** - חץ שחור, **נישואים**

רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה בו'. פי' בקונטרס דקסבר ר' שמעון מאמר ספק קונה ספק אינו קונה וכמייפם או מלן לעיל ומפרש ר"ם וחוזל: חלין **לבעלת מאמר לא נפטרה צרה.** כלומר הם דקאמינן בימתה או מלימתה של אחת מהן פוטרת צרתה כגון שימת מולן או מייפם לשניה והרשמועה פטורה ממ"ג מי מאמר קני הוי ליה ייפם ולבסוף נולד ופתי לשמועה מוחזת לר' שמעון ומשלימה לחילך מיפטרה דהא מאמר לכשוסף והוו להו מבית אחד ומי מאמר לא קני הדי שפיר ייפם לשניה לשאת אחיו שהיה בעולמו ולא נפטרה צרה ואינו ברשותה ומשלימה מיהא לא קני אחיו שהיה בעולמו ומכל מקום אשת אחיו שלא היה בעולמו ומכל מקום אשת אחיו שלא היה בעולמו ומכל מקום אשת אחיו שלא הי

יט ע"ב

רבי שמעון חולק **ואומר,** מאמר קונה מספק, לכן, **ביאתה או חליצתה של אחת מהם** - אם ייבם לוי האח השלישי את השניה חנה אשת שמעון (כך מבארת הגמרא בהמשך), הרי היא **פוטרת** את **צרתה** אשת הראשון רחל מחליצה או מייבום, [שהרי אם מאמר קונה, נמצא שהיא צרתה של חנה, ובחליצה או בייבום של חנה נפטרת גם רחל צרתה, אבל אם מאמר אינו קונה, אם כן הרי היא עדיין אשת הראשון, ואסורה על לוי משום "אשת אחיו שלא היה בעולמו"]. אבל במקרה ש**חלץ** לוי **לבעלת המאמר** - לאשת הראשון רחל, **לא מפטרה צרה** - לא נפטרת השניה חנה, שהרי אולי מאמר אינו קונה, ואם כן נחשבת רחל עדיין כאשת הראשון ואסורה על לוי משום איסור "אשת אחיו שלא היה בעולמו", ואין חליצתה חליצה.

הברייתא ממשיכה ומביאה עוד מקרה:

כנסה - ייבם האח השני שמעון את רחל אשת ראובן, **ומת** שמעון בלי בנים, **ואחר כך נולד לו אח** לוי, במקרה כזה נמצא שלוי לא היה בעולם לא של ראובן ולא של שמעון, וכן **או** במקרה **שנולד לו אח** לוי ורק **אחר כך כנסה** וייבם אותה שמעון **ומת** (זהו המקרה של המשנה הראשונה של נולד ולבסוף ייבם), **שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום.**

עוד מקרה:

כנסה - ייבם שמעון את רחל אשת ראובן, **ונולד לו אח** לוי, **ואחר כך מת** שמעון, **שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום,** אף שנולד לוי לאחר שייבם שמעון את אשת ראובן, מכל מקום כיון שלא היה בעולמו של ראובן, אסורה עליו, **דברי רבי מאיר, ורבי שמעון** חולק **ואומר, הואיל** ונולד לוי לאחר שייבם שמעון **ומצא** את רחל אשת ראובן **בהיתר, ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור,** לכן כשמת שמעון ונופלות נשותיו לפניו, **מייבם** לוי **לאיזו מהן שירצה.**

הגמרא רוצה להוכיח מכאן כדברי רב פפא:

הא בבא דסיפא - המקרה האחרון שלמדנו בברייתא, שלוי נולד לאחר ששמעון ייבם, **למאן קתני לה** - למי נאמר הלכה זו בברייתא? **אילימא** - אם תאמר **לרבי מאיר קתני לה** - הלכה זו נכתבה להשמיע דעת רבי מאיר (ששתיהן פטורות), אי אפשר לומר כן, שהרי **מכדי לא שני ליה לרבי מאיר** - אין הבדל להלכה לפי רבי מאיר בין מקרה ש**ייבם ואחר כך נולד** ששתיהן פטורות, ל**בין** המקרה הקודמת בברייתא ש**נולד ואחר כך ייבם** שגם שתיהן פטורות, ואם כן **לערבינהו ולתנינהו** - שיכתוב הברייתא את כל ההלכות אלו יחד, למה חילקה הברייתא לשתי מקרים ודינים נפרדים? **אלא לאו** - צריך לומר שהברייתא כתבה הלכה זו להשמיע דעת **רבי שמעון,** ושרק **בייבם ואחר נולד, פליג** - חולק רבי שמעון ומתיר לייבם, אבל **ב**מקרה ש**נולד ואחר כך ייבם, לא פליג** - אינו חולק, אלא מודה לרבי מאיר שאסור לייבם. **שמע מינה** - מכאן מוכח כדברי רב פפא, שבמשנה הראשונה במקרה שנולד ואחר כך ייבם לא חולק רבי שמעון שאסור לייבם.

הגמרא חוזרת לבאר את הברייתא:

אמר מר - התנא של הברייתא כתב בתחילת דבריו: **עמד השני** שמעון **לעשות מאמר ביבמתו, ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שנולד לו אח** לוי, **ומת** שמעון בלי בנים, **הראשונה** רחל אשת ראובן **יוצאה משום** איסור "**אשת אחיו שלא היה בעולמו**", **ושניה** חנה אשת שמעון כיון שלא עשה בעלה (שמעון) מאמר ברחל, אין היא נחשבת צרתה ולכן **או חולצת או מתייבמת** ללוי.

שואלת הגמרא:

מאי "עמד" - לשם מה כתבה הברייתא שהוא "עמד" לעשות מאמר, **וכן מאי "לא הספיק"** - מה רוצה הברייתא להשמיע בזה שכתבה שהוא לא הספיק, הרי **אי עבד עבד** - אם עשה מאמר, הרי עשה ונחשבת היא כאשתו, **ואי לא עבד לא עבד** - ואם לא עשה, אין היא נחשבת כאשתו, ואם כן לשם מה משמיע לנו המשנה שהוא רצה לעשות?

הגמרא מבארת:

אלא כוונת הברייתא שהאח השני שמעון **עמד** בתחילה לעשות מאמר ברחל אשת ראובן **מדעתה** - בהסכמתה, **ולא הספיק** לעשות מאמר **מדעתה** כיון שסירבה, לכן לא עשה **אלא בעל כרחה** שקידש אותה נגד רצונה. ומשמיע לנו הברייתא שבאופן כזה אין הקידושין חלים ואין המאמר קונה. ולכן השניה חנה חולצת או מתייבמת ללוי, ואין היא נחשבת כצרת רחל. אומרת הגמרא: **ודלא כשיטת רבי, דתניא** - למדנו בברייתא: **העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה, רבי אומר קנה** - המאמר קונה, **וחכמים אומרים לא קנה.**

הגמרא מבארת את המחלוקת של רבי וחכמים:

מאי טעמא דרבי שמאמר קונה גם בעל כרחה? **גמר** - הוא לומד זאת **מדין ביאה דיבמה** - שבא על יבמתו ולקח אותה לאשה, **מה ביאה דיבמה** - כמו ביאה אם לקח אותה **בעל כרחה** - כנגד רצונה, בכל זאת קונה אותה, **אף קידושין דיבמה** - מאמר קונה **בעל כרחה. ורבנן** חולקים ו**גמרי מקידושין דעלמא** - לומדים דין מאמר מדין קידושין רגילים, **מה קידושין דעלמא** - כמו בכל קידושין אין האשה מתקדשת אלא רק **מדעתה, אף קידושין דיבמה** אין היבמה מתקדשת אלא **מדעתה.**

הגמרא מבררת:

במאי קמיפלגי - מה היא סברת מחלוקתם של רבי וחכמים? **מר סבר** - רבי סובר **מילי דיבמה ממילי דיבמה הוה ליה למילף** - יש ללמוד דיני יבמה מדינים

רבי שמעון אומר ביאתה או חליצתה בו'. פי' בקונטרס דקסבר ר' שמעון מאמר פסק קונה פסק אינו קונה וכמייפס או מלן לעניה נפטרת בעלת מאמר ממ"נ וגרסה שפי' כן לעיל מיקמה לר"ש מדרבנן דל"כ לא היה יכול לייבם דהויא להו ערת אשת אחיו שלא היה בעולמו במאמר אלא ודלמ קסבר דקני לגמרי או לא קני כלל וא"ם מכאי נרסה היא מזיקה וי"ל דר"ש סבר אין זיקה ולר"י נרסה דלפילו ס"ל דיש זיקה ומאמר קונה קלא מדרבנן ניחא [1] לעין זיקה מוסרת ולא המאמר אלא היכא דלא היתה נשואה היתה מוסרת וכאן אם היתה נשואה היא עלמה היתה מוסרת לר"ש דשרי ייבס ומא"כ נולד ומ"מ אמת הוא דל"ר"ש אי לא קני מאמר לא קני לפילו מדרבנן מדקאמר לעיל אם מאמרו של אחי אינו מאמר אשת לאחר טועל משמע אלא קני כלל:

חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרתה. וא"ת ומאי לא דייק מהכא מיבעמא לר' מוסיע דלדידיה כיון דהוי זיקה ככנוסה אמאי לא נפטרה הלרה וי"ל מדרבנן דלאמר לעיל גזירה משום שאי יבעמו הבעות משני בתים מלא מיבעלה ומלא מיפטרה (ו) אלא כלוס:

בנסה ומת ואח"כ נולד לו אח וכו'. הא מילתא דפסיטא היא ולא הוה לריך כלל למתניי ואר"י אלא אשמעי' לן דאפילו אמאי אלא עירובי מערב ומבי מילי בהדי הדדי ולהכי לייך מינה דבנולד ובנסוף ייבס לא פליג ר"ש מדעדיף ומבי להו בהדי כנסה ומת ומא"כ נולד לו אח דמודה בה ר"ש דאי בנולד ובנסוף ייבס פליג נמי ר"ש ג"כ בהדי הדדי היא הוה ליה למיערבנה ולא בהדי הדדי והשתא ג"ש אלא מוסיף לר' מוסיע ממתני' אלא עריב ומבי להו לאבריתא:

סייק למידק כדפריכית:

לערבינהו ולתנינהו. לא כמו שפירש בקונטרס לאכולהו קאי לאכנסה ומת ומא"כ נולד ולאי ל"פ ר"ש אלא אמרי בתרתי קאי (ב):

גמרינן מביאה דיבמה. לאע"ג דאמאמר אינו אלא מדרבנן מ"מ מר מסתבר ליה דעשאוהו מכמיס כביאה ואמר מסתבר דעשאוהו כקדושין וכה"ג אילא בפ"ק דכ"מ (ד' יג. ושם) דאמאמר מר יליף מביאה מגט אע"ג דלקטן ליח ליה זכיה אלא מדרבנן כדאמרי' בסוף הניזקין (גיטין סא. ושם):

המי ודאי יתיב רב מנשה בר זביד קמיה דרב הונא ויתיב ואקאמר מאי טעמא דר"ש מ"ט דר"ש כדאמר טעמא הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור אלא מאי טעמא דרבנן אמר קרא [א] ולקחה לו לאשה [ב] ויבמה עדיין יבומים הראשונים עליה אלא הא דתנן [ג] כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר [ד] ואמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שמגרשה

ר' שמעון אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהם פוטרת צרתה חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה כנסה ומת ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ כנסה ומת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום כנסה ונולד לו אח ואח"כ מת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום דברי ר"מ ור' שמעון אומר הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה הא בבא דסיפא למאן קתני לה אילימא לר' מאיר קתני לה מכדי לא שני ליה לרבי מאיר בין ייבם ואח"כ נולד בין נולד ואח"כ ייבם לערבינהו ולתנינהו אלא לאו רבי שמעון ובייבם ואח"כ נולד פליג בנולד ואחר כך ייבם לא פליג ש"מ אמר מר עמד השני לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שנולד לו אח ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת מאי עמד ומאי לא הספיק אי עבד עבד ואי לא עבד לא עבד אלא עמד מדעתה ולא הספיק מדעתה אלא בעל כרחה ודלא כרבי דתניא [ה] העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה ר' אומר קנה [א] וחכ"א לא קנה מ"ט דר' גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמה בעל כרחה אף קדושין דיבמה בעל כרחה ורבנן גמרי מקדושין דעלמא מה קדושין דעלמא מדעתה אף קדושין דיבמה מדעתה במאי קמיפלגי מר סבר מילי דיבמה ממילי דיבמה הוה ליה למילף ומר סבר מילי דקדושין ממילי דקדושין הוה ליה למילף עשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת ר"ש אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה ר"ש אהייא קאי אילימא אנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר הא אמרת בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש אלא אעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה מ"ט משום דהואי צרה ודאי ובעלת מאמר ספק [ג] ואין ספק מוציא מידי ספק קונה לגמרי ספק [ו] אפי' מקלת לא מהני הלכך מיבעמא או חלוץ לכתחלה ואפי' לכתחלה ממ"נ אי מאמר קני מיבעמא או חלוץ לכתחלה ואי לא קני לא מהני ומשום הכי ר"ש אומר ביאתה כו'. מפרש לקמיה דלעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ כנסה ומת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום כנסה ונולד לו אח ואח"כ מת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום דברי ר"מ ור' שמעון אומר הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה הא בבא דסיפא למאן קתני לה אילימא לר' מאיר קתני לה מכדי לא שני ליה לרבי מאיר בין ייבם ואח"כ נולד בין נולד ואח"כ ייבם לערבינהו ולתנינהו אלא לאו רבי שמעון ובייבם ואח"כ נולד פליג בנולד ואחר כך ייבם לא פליג ש"מ אמר מר עמד השני לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שנולד לו אח ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת מאי עמד ומאי לא הספיק אי עבד עבד ואי לא עבד לא עבד אלא עמד מדעתה ולא הספיק מדעתה אלא בעל כרחה ודלא כרבי דתניא [ה] העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה ר' אומר קנה [א] וחכ"א לא קנה מ"ט דר' גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמה בעל כרחה אף קדושין דיבמה בעל כרחה ורבנן גמרי מקדושין דעלמא מה קדושין דעלמא מדעתה אף קדושין דיבמה מדעתה במאי קמיפלגי מר סבר מילי דיבמה ממילי דיבמה הוה ליה למילף ומר סבר מילי דקדושין ממילי דקדושין הוה ליה למילף עשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת ר"ש אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה ר"ש אהייא קאי אילימא אנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר הא אמרת בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש אלא אעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח חלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה מ"ט משום דהואי צרה ודאי ובעלת מאמר ספק [ג] ואין ספק מוציא מידי ספק קונה לגמרי ספק [ו] אפי' מקלת לא מהני הלכך מיבעמא או חלוץ לכתחלה ואפי' לכתחלה ממ"נ אי מאמר קני מיבעמא או חלוץ לכתחלה ואי לא קני לא מהני ומשום הכי ר"ש אומר ביאתה כו'. מפרש לקמיה דלעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ כנסה ומת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום כנסה ונולד לו אח ואח"כ מת שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום דברי ר"מ ור' שמעון אומר הואיל ובא ומצאה בהיתר ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור מייבם לאיזו מהן שירצה או חולץ לאיזו מהן שירצה הא בבא דסיפא למאן קתני לה אילימא לר' מאיר קתני לה מכדי לא שני ליה לרבי מאיר בין ייבם ואח"כ נולד בין נולד ואח"כ ייבם לערבינהו ולתנינהו אלא לאו רבי שמעון ובייבם ואח"כ נולד פליג בנולד ואחר כך ייבם לא פליג ש"מ אמר מר עמד השני לעשות מאמר ביבמתו ולא הספיק לעשות מאמר ביבמתו עד שנולד לו אח ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה או חולצת או מתייבמת מאי עמד ומאי לא הספיק אי עבד עבד ואי לא עבד לא עבד אלא עמד מדעתה ולא הספיק מדעתה אלא בעל כרחה ודלא כרבי דתניא [ה] העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה ר' אומר קנה [א] וחכ"א לא קנה מ"ט דר' גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמה בעל כרחה אף קדושין דיבמה בעל כרחה ורבנן גמרי מקדושין דעלמא מה קדושין דעלמא מדעתה אף קדושין דיבמה מדעתה במאי קמיפלגי מר סבר מילי דיבמה ממילי דיבמה הוה ליה למילף ומר סבר מילי דקדושין ממילי דקדושין הוה ליה למילף עשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח או שנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר ומת ראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושניה חולצת ולא מתייבמת ר"ש אומר ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה ר"ש אהייא קאי אילימא אנולד לו אח ואח"כ עשה בה מאמר הא אמרת בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש אלא אעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח. ומשמעינן בריש"ע דמשמע דקתני סיפא מחמי שלא היה בעולמו ולא משמע מאמר קני וה"ל למיתני ועוד מאי פוטרת צרתה מיכף כי מיפטרה הא בעולמו היה: אלא אעשה בה מאמר ואח"כ נולד

האמורים לגבי יבמה, ולכן עדיף ללמוד מאמר של יבמה מקידושין של יבמה, **ומר סבר -** וחכמים סוברים **מילי דקדושין ממילי דקדושין הוה ליה למילף -** עדיף ללמוד דיני מאמר (קידושין) מדיני קידושין רגילים של כל אשה.

הגמרא ממשיכה לבאר את המשך הברייתא:

למדנו בהמשך הברייתא שני מקרים: א. **עשה בה** האח השני שמעון **מאמר** ברחל אשת ראובן, **ואחר כך נולד לו אח** שלישי לוי, ב. **או שנולד לו האח** השלישי לוי **ואחר כך עשה בה מאמר, ומת** גם האח השני שמעון בלי בנים, **הראשונה** רחל אשת ראובן **יוצאה** ופטורה מייבום וחליצה **משום** איסור "**אשת אחיו שלא היה בעולמו**", כיון שאין מאמר קונה מדאורייתא, **ושניה -** חנה אשת שמעון, **חולצת ולא מתייבמת. רבי שמעון** חולק **ואומר**, מאמר קונה מספק, ולכן **ביאתה או חליצתה של אחת מהם** - אם ייבם לוי האח השלישי את השניה חנה אשת שמעון, הרי היא **פוטרת** את **צרתה** אשת הראשון רחל מחליצה או מייבום.

שואלת הגמרא:

רבי שמעון שחולק על חכמים, **אהייא קאי -** על איזה משני המקרים הוא חולק? **אילימא -** אם תאמר שהוא חולק על המקרה השני "**אנולד לו אח ואחר כך עשה בה מאמר**, אי אפשר לומר כן, כיון **הא אמרת** שבמקרה כזה **בנולד ולבסוף ייבם, לא פליג -** לא חולק **רבי שמעון** אלא מודה ששתיהן אסורות, כיון שלוי נולד לפני ששמעון עשה בה מאמר ברחל ומצא אותה באיסור "אשת אחיו שלא היה בעולמו", ולאחר שעשה מאמר גם השניה (חנה) אסורה עליו משום צרת אשת אחיו. **אלא** צריך לומר שהוא חולק על המקרה הראשון "**אעשה בה מאמר ואחר כך נולד לו אח**", במקרה כזה כיון שמצא אותה בהיתר (לאחר שעשה מאמר), לכן לפי רבי שמעון ביאתה או חליצתה (של השניה חנה אשת שמעון) פוטרת צרתה (רחל אשת ראובן).

הגמרא ממשיכה לבאר את דברי רבי שמעון:

מה שאמר רבי שמעון: "חליצתה או ביאתה של אחת מהם, פוטרת צרתה", הכוונה שחלץ או ייבם לשניה (חנה) אשת שמעון, ולא לראשונה (רחל) אשת ראובן, כיון באם **חלץ לבעלת המאמר**, דהיינו לרחל הראשונה אשת ראובן, **לא נפטרה** בחליצה זו גם ה**צרה** חנה אשת שמעון. **מאי טעמא דרבי שמעון** שאינה נפטרת? **משום דהואי הצרה** חנה השניה אשת שמעון **ודאי** זקוקה וחייבת בייבום או חליצה, **ואילו בעלת המאמר** רחל אשת ראובן הוה **ספק** אם היא זקוקה לייבום (שהרי ספק אם מאמר קונה, ואם אינו קונה, אסורה היא עליו משום אשת אחיו), ולכן חליצה שעושה לרחל שהיא ספק זקוקה, אינו יכול לפטור חליצה של חנה שהיא ודאי זקוקה וחייבת.

הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי שמעון וחכמים:

יתיב - ישב **רב מנשה בר זביד קמיה -** לפני **דרב הונא, ויתיב** - וישב **וקאמר, מאי טעמא דרבי שמעון** הסובר בייבם שמעון את אשת ראובן, ואחר כך נולד האח השלישי לוי, ומת שמעון, שהיא מותרת להתייבם?

הגמרא שואלת על רב מנשה, מדוע הנך שואל "**מאי טעמא דרבי שמעון**"? הרי **כדאמר טעמא -** רבי שמעון בעצמו אמר את הטעם בברייתא: **הואיל ובא ומצאה אותה בהיתר -** שנולד לאחר שייבם, **ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור**" לכן מותרת להתייבם. **אלא** מפרש רב מנשה את שאלתו באופן אחר: **מאי טעמא דרבנן -** מה הטעם של חכמים החולקים על רבי שמעון, הרי במקרה כזה שנולד לאחר שייבם, מצא אותה לוי בהיתר כאשתו של השני, ואין כאן שום זיקה מראובן, ומדוע תיאסר לו? מתרצת הגמרא: **אמר קרא -** התורה כתבה לגבי ייבום (דברים כה, ה) "**ולקחה לו לאשה ויבמה**", בזה שכתבה התורה "ויבמה" משמע שגם לאחר שלקח אותה לאשה **עדיין יבומים הראשונים עליה,** - הרי היא נחשבת עדיין כיבמה שנפלה מהראשון, ולכן אסורה היא על האח השלישי.

הגמרא מקשה על תירוץ זה:

אלא לפי זה **הא דתנן -** למדנו במשנה (לקמן לח, א) **כנסה -** נשא היבם את יבמתו, **הרי היא כאשתו לכל דבר, ואמר רבי יוסי בר חנינא,** בזה שהיא כאשתו **מלמד**

כ' ע"א

שאם לאחר שייבם רוצה להוציאה, **מגרשה בגט** ואינה צריכה חליצה, כדין כל אשה רגילה, וכן **מחזירה -** מותר להחזירה לאחר שגירשה, ואין אומרים שהתירו לו רק לייבם, ועכשיו שגירשה חוזרת להיות אסורה עליו משום אשת אחיו.

יש להקשות:

התם נמי לימא - גם במשנה זו נאמר את הדרשה של "**ויבמה**" ש**עדיין יבומין הראשונים עליה,** והרי היא נחשבת עדיין כיבמה שנפלה מהראשון, **ואם** כן כשמגרשה **תיבעי -** תצטרך גם **חליצה!**

מתרצת הגמרא:

שאני התם - שונה הדין במגרש את יבמתו, **דאמר קרא -** כיון שכתוב "**ולקחה לו לאשה**" ודורשים **כיון שלקחה** אותה לאשה **נעשית כאשתו לכל דבר** ואינה נחשבת עוד כיבמה שנפלה מהראשון, ולכן אינה צריכה חליצה.

שואלת הגמרא:

אי הכי - אם כן **הכא נמי -** גם כאן בייבם ואחר כך נולד נאמר אותה דרשה, שנעשית כאשתו לכל דבר, ונמצא כשנולד לוי האח השלישי מצא אותה בהיתר, ויהיה מותר לייבם אותה?

מתרצת הגמרא:

הא כתב רחמנא - הרי יש את הפסוק השני "**ויבמה**" שדורשים מזה שגם לאחר שייבמה "עדיין יבומין הראשונים עליה" ואין היא כאשתו גמורה, ולכן אסורה היא על לוי האח השלישי.

שואלת הגמרא:

ומה ראית לומר שלגבי גט דורשים מ"ולקחה" שהיא כאשתו לכל דבר, ולגבי יבום דורשים מ"ויבמה" שעדיין יבומין עליה ואין היא נחשבת כאשתו לכל דבר?

מתרצת הגמרא:

מסתברא שדי היתרא אהיתירא - מסתבר יותר לומר הנח את הפסוק של היתר על דין שהוא בהיתר, **ושדי איסורא אאיסורא -** והנח את הפסוק של איסור על דין שהוא איסור, כלומר: הפסוק "ולקחה" שמדבר על מקרה של היתר, שהיבמה מותרת ליבם ונעשית כאשתו לכל דבר, מסתבר שבא ללמד דין של היתר ולומר שאינה צריכה חליצה אלא מגרשה ונותן לה גט כאשה רגילה, ואילו הפסוק "ויבמה" שבא ללמד איסור שגם לאחר שייבמה עדיין נחשבת היא כאשת הראשון ואסורה, מסתבר שבא ללמד על דין שיש בו צד איסור (אשת אחיו שלא היה בעולמו) ולומר שבמקרה שנולד לאחר שייבם אסורה להתייבם לו.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי רבי שמעון:

ולפי רבי שמעון דאמר, ייבם ואחר כך נולד **הואיל ובא** האח השלישי לוי **ומצאה בהיתר** (כשהיא נשואה לשמעון) **ולא עמדה עליו שעה אחת באיסור**, לכן מותרת להתייבם ללוי, אף שהיתה אסורה עליו באיסור אשת אח, מכל מקום כיון שמצא אותה בהיתר, מותרת להתייבם לו. שואלת הגמרא: **אלא מעתה -** לפי זה במקרה ש**אחותו מאמו** - כגון שמעון, שהיה לו אחות שהיא אחותו מאותו אימא אבל לא מאותו אבא (ציור 95), **שנשאה** אותה ראובן **אחיו** של שמעון **מאביו** - שהוא מאותו אבא אבל לא מאותו אימא (ומותרים זה לזה), **לפני** שנולד שמעון, **ואחר כך נולד** שמעון ה**אח** (המשותף) ומצא אותם נשואים זה לזה, **ומת** אחיו ראובן הנשוי לאחותו, גם כאן אף שהיא אסורה עליו משום אחותו, בכל זאת **תתייבם** לו **הואיל ובא ומצאה בהיתר** כשהיא נשואה לאחיו?

מתרצת הגמרא:

איסור אחותו להיכן אזיל - לאן הלך? הרי היא עדיין אחותו ואין הייבום מבטל את איסור אחותו.

מקשה הגמרא:

אם כן **הכא נמי -** גם כאן לגבי ייבם ואחר כך נולד, **איסור** "אשת **אחיו שלא היה בעולמו**" **להיכן אזל -** לאן הלך? ואיך מתבטל האיסור?

מתרצת הגמרא, יש הבדל בין שני הדינים:

האי - איסור אחותו **איסורא דלית ליה היתרא -** הוא איסור שלא מצאנו בשום מקום שהתורה התירה את אחותו, מה שאין כן **האי -** איסור "אשת אחיו" **איסורא דאית ליה היתרא -** הוא איסור שהותר במקרה שיש מצות יבום (כשמת אחיו בלי בנים), ולכן גם כאן כיון שהותר לגבי האח השני, הותר גם לגבי האח השלישי שבא מכוח השני.

משנה: משנה זו מבארת את דיני מצות יבום וחליצה:

כלל אמרו חכמים **ביבמה:** א. **כל** יבמה **שהיא** אסורה על היבם ב**איסור ערוה** כמו החמש עשרה נשים שבמשנה הראשונה, **לא חולצת ולא מתייבמת** לא היא ולא צרתה.

ב. במקרה שהיא אסורה עליו רק ב**איסור מצוה ואיסור קדושה** (המשנה תבאר) **חולצת ולא מתייבמת,** ואילו צרתה אף מתייבמת.

ג. **אחותה שהיא יבמתה -** היינו שתי אחיות (ציור 96), כגון רחל ולאה שהיו נשואות לשני אחים ראובן ושמעון, ומתו ראובן ושמעון, אסורות שתי האחיות להתייבם ללוי האח השלישי משום איסור "אחות זקוקתו", אבל אם אחת מהן אסורה עליו משום איסור ערוה (כגון רחל), אין אחותה (לאה) שהיא יבמתה אסורה על לוי, **וחולצת או מתייבמת.** (וכן עי' ציור 96).

המשנה מבארת:

"**איסור**" **מצוה** היינו **שניות** לעריות **מדברי סופרים**

כיצד פרק שני יבמות

שמגרשה בגט. ומיהו לריכה תליסה ומס לסה להמזיר ממזירה ולס ממרינן מנוס רמיע רחמנס עליה ועבדה ומהשתח מיקו עליה בחיסור מסת מת: **לימא.** עדיין יבומין הרחשונים עליה ומיבעי תליסה שדי היתרא. למדרש ולקחה לסה מיבעי תליסה: **אהיתרא.** היכח דכוסה מילתה היתר כגון במייבס מסת מת: **ושדי איסורא.** למדרש ויבמה עדיין יבומין עליה: **אאיסורא.** היכח למיכח לד חיסור כמו בחסת מחיו שסה היס בעולמו: **אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו.** קודס לידתו של זה וכשנולד זה מלחה נשואה למחיו תמייבס לו כשיעות זה להה מלחה בהיתר ייבוס: **איסור אחותו ליח היתר.** לחל חיסור חסת מת חיס ליה היתר כשחין לו בייס לילכך כשחת רחשון בלח בייס פקע חיסורו לגבי שני ונשחה והשלישי מכח שני בח: **מתני'** לח חולצת ולח מתייבמת. לרחה וכ"ש היל: **איסור מצוה.** מפרש להו ומוזל: **אחותה.** של ערוה כשהיל יבמתה כגון שנפלו שני תחיות מחני מחיו המחת חסורה מסוס ערוה כגון שהיל כלמו חו חמותו: **או חולצת או מתייבמת.** לחות הערוה ללח פגע בחחות זקוקות חסוס ערוה לגו זקוקו היל: **שניות.** שניות לעריות שגזרו סופרים עליהס וכגמ' מפרש לה: **לשון מלוה וקדושה** מפרש בגמרל: **אלמנה לכ"ג.** שמת לחיו בהדיוט ונפלה חלמנתו לפניו: **גרושה וחלוצה לכהן הדיוט.** שעבר לחיו המת ונפל חלוה וגרושה וכשמת בריכה חליצה שהרי מופסלים לו בה קידושין דקידושין מופסלים בחייבי לחוין חבל יבומי לח שהרי חסורה לו לזה שהוח כהן ונפסולה דילפי' מלחות כלוס לח ללח חליס לגו למיפטרה דילפי' מלחות חסת בפ"ק (דף ג:): **גמ' לאתויי צרת אילונית כרב אסי.** בפ"ק (דף יב.) ללח חוללת ולח מתייבמת דערוה קרינן בה בחילונית דמיעטה קרא מחבר חלל וקיימת עליה בחיסור חסת מת הילכך נרחה נרת ערוה: **אלה המצות.** נסוף ספר חורת כהנים ומשמע לחכולי' ספרא קחי וכל מזהרת כהניס המס כחיבת: **קדש עצמך.** לעמוד ולהזהר: **אף במותר לך.** להוסיף עליהס שניות המותר לך על הערוות כדי שלח חבח לידי ערוות המסורות מן התורה: **קפסיק ותני.** חלמנה לכ"ג לח שנח נפלה לפניו מן הנשואין דהיינו תרתי לגריעותא דחלמנה היח ומיהו לגו חלמנה היח ומיהו חיסור עשה לגביה דכתיב חסת בחולים יקח ועוד דבעולה חסת בחולים יקח ולח בעולה ולגו הבח מכלל עשה עשה: **ולא שנא.** נפלה לפניו מן המירוסין ועודה בתולה לליבת חלח לחלמנה: **יבא עשה.** דיבמה יבח עליו: **ועלתה השערה מצי למכתב.** להח כתיב בריסח דקרח לקרח חת יבמתו מה ת"ל יבמתו: יש לך יבמה בו'. לסס כתב ולח יספוך הלים לקרח חת יבמתו ועלתה השערה הוה משמע דהיינו דקרינן בה לקרח הוח דקח מלרכה רחמנח ועלתה השערה לחלוץ חבל חייבי לחוין חלח קרינן בהו לקרח לן קרינן בה ועלתה להכי הדר כתב יבמתו למימר בית לך יבמה מחרת שעולה השערה לחלוץ ומ"ג חלח כתיב בה לקרח חתן עולה לייבום: **אימא חייבי בריחות.** נמי לילף מהכח דליבני חלילה וחמחי פטרינן בגמרי: **תפסי** בה קידושין. הילכך קרינן בית לקרח חת יבמתו חבל חייבי בריחות לח תפסי בהו קידושין וכשיבעל חבל חייבי לחוין חבל חייבי לחוין חלח קרינן בהו לקרח חתן עולה לייבום: **האי** איסורא דאית ליה התירא. דפקע מיסור מסת מת ליכול להמזיר לחמר שגרשה וכי היכי דפקע ליה לגבי דידיה מיסור מסת מת פקע נמי לגבי חמיו הגולל וה"ל מסת חמיו שהיה בעולמו: **לאתויי** צרת אילונית. מע"ג דממני' לח קחני נרה מ"מ הוי בכלל הכל שחיסורה מיסור ערוה דמסמע שחיסורה בח ממסת ערוה להיינו הלרה ולח הולרך להזכיר הלרה בהדיח משום דחפירקין לעיל קחי ומה ללח קחמר לחיתויי נרת סוטה ונרת ממזיר גרושה משום דחילונית דמיח טפי לערוות שמותרות למת וחסורות לייבס:

בשלמא מן הנשואין בו'. תימה דמן הנשואין נמי מיקחי ליה דחמחי חולנת כיון דחין עולה לייבוס ללח חמי עשה ולמי לח מעשה ונעשה ומיהו כי חייבי כריחות וי"ל ללח קחמר בשלמח ללח ממחי לחין מחייבס:

יבא עשה וידחה לא תעשה. הקשה ריב"ח בפ"ב דסנהדרין (דף יט. ושם) לכיון דחין לסס מעשרת מיבעי רחמחה כדחמר בסוף פ' ד' חין (לקמן ד' לד. ושם) היינך דמייבס בבני' דחחמה שניה שחינו שוה בכל. ור"ל דפריך הכי חפי' חי חמרינן דחין חילוק בין לחו השוה בכל ללחו שחינו שוה בכל (מ"מ) ולח תקשי לך מידי מן הנשואין מ"מ תקשי לך מן החירוסין דיבא עשה וידחה ל"ח: **ומשני רבי** רחמנא יבמתו. וח"ת ח"כ מנלן דחייבי לחוין גרידי דלח מייבמה לחו ועשה וחייבי לחוין גרידי עדיין לח שמעינן ור"ל דמסתבר דחתה יבמתו לחדש ולחסור ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה לח חצטריך דחין עשה דוחה ל"ח ועשה ב) וח"כ חתה לחסור חייבי לחוין גרידי מיבום. וח"ת ונימח דחייבי לחוין ועשה חפי' חלילה לח צריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחלילה [מיהו צריך] בחייבי לחוין גרידי דה"ל דסברא הוה לחוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושי:

חי לחולנת ולח מתייבמת. מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ז טוש"ע חה"ע סימן קעד סעיף ג:

טו ב מיי' שם פ"ז הלכה ג טוש"ע שם סימן קנה סעיף ג ופעיף ד:

יו ג מיי' פ"ז מהלכות חישות הלכה ו טמג לאוין קי טוש"ע שם סימן טו:

יא ד מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה יג:

יב ה מיי' שם פ"ח הלכה יט:

תום' ישנים

ב) ואע"ג דלקמן אצטריך קרא לקטן למימר שתגדלנו שמא מיניה ליפנין בעלמא א"נ שאני קטן דאינו בר הקמת שם כלל בעודנו קטן אבל אותה הבתולה לאחר ביאה ראשונה איכא בה הקמת שם. וא"ת היכי קאמר בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה. הא ודאי יש לנו לומר דהכא דחי ל"ת ועשה אע"ג דבעלמא לא דחי משום דהוי לאו שאינו שוה בכל. וי"ל דפריך הכי אפי' אי אמרינן דאין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שאינו שוה בכל (מ"מ) ולא תקשי לך מידי מן הנשואין מ"מ תקשי לך מן האירוסין דיבא עשה וידחה ל"ת: **ומשני** רבי רחמנא יבמתו. וא"ת א"כ מנלן דחייבי לחוין גרידי לח מייבמה לחו ועשה וחייבי לחוין גרידי עדיין לח שמעינן וי"ל דמסתבר דחתה יבמתו לחדש ולחסור ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה לח חצטריך דחין עשה דוחה ל"ת ועשה ג) וח"כ חתה לחסור חייבי לחוין גרידי מיבום. וא"ת ונימח דחייבי לחוין ועשה חפי' חלילה לח צריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחלילה [מיהו צריך] בחייבי לחוין גרידי דה"ל דסברא הוה לחוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושי:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** סנהדרין נב. לקמן כו. ולף כח.], **ג)** [לקמן כח.], **ג)** [לעיל יב.], **ד)** סנהדרין נג.], **ה)** [סנהדרין סב קידושין ג. כ"ב מת. סוטה כ: חולין קו.], **ו)** סנהדרין סה, **ז)** לקמן סט. סנהדרין יח:], **ח)** [ע' תוספות לעיל ה. ד"ה ומכאן], **ט)** [לעיל ג.] לקמן מד. [לו. מג.:], **י)** [צריך לע"ב], **יא)** קע"ע ללפי מש"כ בתחלה שפיך מיקעורין ללף דהוי לגו ועפה שמיני שוה בכל ולפ"ה לא דמי.

מסורת הש"ס לירושלמי

האי איסורא דאית ליה כו'. עי' הל"ג. **אחותה שהיא יבמתה** כו'. ג, ג. **וכדרב אסי.** שם. **מצוה לשמוע** כו'. הל"ג. **איסור מצוה.** שם. **שאין** ת"ל יבמתו. עי' ג, ג. כל העולה ליבום כו'. ד, ג:

הגהות הב"ח

(ה) בשבועה כל שאיסורה איסור ערוה לח: **(ו)** גמ' יוסי לך יבמה לאחת שעולה לאחיות: **(ז)** תוס' ד"ה יבא וכו' ללא קשה מידי ללא בעינן ביאה שתהא:

גליון הש"ס

מתני' **חולצת ולא מתייבמת.** עיין בר"ש פ"ב דמלה:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

ב) קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְיָ לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ: [ויקרא כא, ו]

ג) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: [ויקרא כו, לד]

ד) וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי: [דברים כה, ז]

עין משפט נר מצוה

- חכמים הוסיפו על איסורי עריות וגזרו גם על קרובי משפחה מדרגה שניה כמו אם אמו. "**איסור קדושה**" היינו איסור לאו שאין בו איסור כרת, כגון **אלמנה לכהן גדול** - שאחיו של כהן גדול מת בלי בנים ואשתו נופלת לפני הכהן גדול, או **גרושה וחלוצה לכהן הדיוט** - היינו כהן שהיה נשוי לגרושה או חלוצה באיסור, ומת, ואשתו נופלת לפני אחיו הכהן. או **ממזרת ונתינה** (הם צאצאי הגבעונים שהתגיירו בימי יהושע) שהיתה נשואה **לישראל** ומת ונפלה אשתו לפני אחיו, או **ובת ישראל** שנפלה לייבום **לפני נתין וממזר**, כל אלו כיון שקידושין תופסין בחייבי לאוין, לכן צריכה חליצה.

גמרא: המשנה כתבה "כלל אמרו ביבמה",

שואלת הגמרא:

"**כלל" לאתויי מאי -** מה בא המילה "כלל" לרבות בנוסף לדינים המוזכרים במשנה?

אמר רפרם בר פפא, המשנה בא **לאתויי** (לרבות) **צרת אילונית** שגם היא פטורה מייבום וחליצה, **וכד**אמר **רב אסי** (לעיל יב, א) אילונית אף שהיא אינה ערוה, בכל זאת כיון שהיא פטורה מייבום דכתיב "אשר תלד" והיא אינה יכולה ללדת, לכן אסורה היא על היבם באיסור אשת אח, ופוטרת גם צרתה מייבום וחליצה.

הגמרא מביאה גירסא שונה: **ואיכא דאמרי -** ויש מתרצים, שהמשנה בא דוקא למעט ולהשמיע **כל שאיסורה איסור ערוה, הוא דאסירא צרתה** - רק באופן כזה צרתה אסורה, אבל **הא לא** - במקרה שאין **איסורא איסור ערוה, צרתה לא אסירא** ומותרת להתייבם, **למעוטי מאי -** מה זה בא למעט? **אמר רפרם, למעוטי צרת אילונית** שמותרת להתייבם ואינה כצרת ערוה, **ודלא כד**אמר **רב אסי** שאסורה.

הגמרא מבארת את המשך המשנה:

למדנו במשנה: **אחותה שהיא יבמתה** חולצת או מתייבמת. שואלת הגמרא: **אחותה דמאן -** אחות של מי, כלומר על איזה דין במשנה נאמר הלכה זו? **אילימא -** אם נאמר על הדין השני **דאיסור מצוה** - אחותה של יבמה האסורה באיסור מצוה, אי אפשר לומר כן, **כיון דמדאורייתא -** מן התורה יבמה זו **רמיא קמיה -** נופלת לפני היבם, שהרי אין איסורה אלא מדרבנן, נמצא ששניהם (היבמה ואחותה) זקוקות ליבם, ואם ייבם את אחותה (לאה) **כפגע באחות זקוקתו** ואסור. **אלא** הכוונה לדין הראשון במשנה **אחותה דאיסור ערוה** שאסורה מן התורה ואינה זקוקה ליבם (כציור 96), ולכן אחותה חולצת או מתייבמת.

עוד למדנו במשנה:

"**איסור מצוה**" היינו **שניות** לעריות מדברי סופרים. מבררת הגמרא: **אמאי קרי ליה -** מה הטעם קורא התנא לאיסור שניות "**איסור מצוה**"? **אמר אביי** כיון שהוא תקנת חכמים שגזרו גם על קרובי משפחה מדרגה שניה, **ומצוה לשמוע דברי חכמים,** לכן נקרא "איסור מצוה".

עוד למדנו במשנה:

"**איסור קדושה**" (איסור לאו) כגון **אלמנה לכהן גדול,** או **גרושה וחלוצה לכהן הדיוט.** מבררת הגמרא: **ואמאי קרי להו -** מה הטעם קורא להם התנא "**איסור קדושה**"? כיון **דכתיב -** כתוב בתורה לגבי כהנים (ויקרא כא, ו) "**קדשים יהיו לאלהיהם**" לשון קדושה, לכן נקראה "איסור קדושה".

תניא - למדנו בברייתא: **רבי יהודה מחליף** את כוונת הפירוש של איסור מצוה עם איסור קדושה, ומבאר: **איסור מצוה** היינו **אלמנה לכהן גדול** ו**גרושה וחלוצה לכהן הדיוט** ולא שניות לעריות. שואלת הגמרא: **ואמאי קרי ליה -** ומה הטעם קורא להם התנא "**איסור מצוה**"? כיון **דכתיב -** כתוב בתורה בסוף ספר ויקרא (כז, לד) "**אלה המצות** אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני", התורה קורא לכל המצוות הכתובים בספר ויקרא "אלא המצות", ואיסורי כהונה כתובים בספר ויקרא, לכן קורא להם התנא "איסורי מצוה".

וכן "**איסורי קדושה**" הכוונה **לשניות** לעריות **מדברי סופרים** ולא איסורי כהונה. שואלת הגמרא: **ואמאי קרי ליה -** ומה הטעם קורא להם התנא "**איסור קדושה**"? **אמר אביי כל המקיים דברי חכמים נקרא "קדוש"**, ולכן קורא להם התנא בלשון "קדושה".

אמר ליה רבא לאביי לפי דבריך, **וכל** אדם **שאינו מקיים דברי חכמים, קדוש הוא דלא מקרי -** רק קדוש הוא לא נקרא? **רשע נמי לא מיקרי** - האם רשע גם אינו נקרא? הרי מי שאינו מקיים דברי חכמים ודאי נקרא רשע!

אלא רבא מפרש באופן אחר, מה טעם קורא להם התנא "איסור קדושה", **אמר רבא** כל גזירת חכמים שהוסיפו על דברי תורה, הוא משום **קדש עצמך במותר לך,** ואסרו אף על דברים המותרים כמו "שניות" כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ולכן נקרא בלשון "קדושה".

למדנו במשנה:

אלמנה לכהן גדול חולצת ולא מתייבמת: **קפסיק ותני -** המשנה כתב ופסק שאלמנה לכהן גדול אינה יכולה להתייבם, **לא שנא -** לא משנה אם היבמה הייתה **מן הנשואין -** נשואה לאחיו של כהן גדול, **ולא שנא -** ולא משנה אם היבמה היתה **מן האירוסין** - שהיתה רק מקודשת ומאורסת לאחיו של הכהן גדול. שואלת הגמרא: **בשלמא -** הדבר מובן **מן הנשואין** - במקרה שהיבמה היתה נשואה לאחיו של כהן גדול, כיון שהיא

שמגרשה בגט. ומיהו לריכה תליסה ומס לסה להמזיר ממזירה ולס לממיין מנוס רמיע רחמנס עליה ועבדה ומהשתח מיקו עליה בחיסור חשת חת: לימא. עדיין יבומין הרחשונים עליה ומיבעי תליסה שדי היתרא. למדרש ולקחה לסה מיבעי תליסה: אהיתרא. היכי דכולה מילתא היתר כגון במייבס חשת חת: ושדי איסורא. למדרש עדיין יבומין עליה: אאיסורא. היכי למיכת לד חיסור כמו בחשת חמיו שלח היה בעולמו: אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו. קודס לילמו של זה וכשמולד זה מנחה נשואה לחמיו תמיינס לו בשמיות זה דהא מנחה בהיתר ליטוס: איסור אחותו ליח היתר. אבל חיסור כשלין לו חת חת ליה היתר כשלין לו בייס הילכך כשמת רחשון בלא בייס פקע חיסורו לגבי שני ונשחה והשלישי מכח שני בח: **מתני'** לא חולצת ולא מתייבמת. לעולס וכ"ש היא: איסור מצוה. מפרש להו וחזיל: אחותה. של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו שני חמיו חחיו חת חשת חמיו חחיו חת חשת חמיו חחיו חת חשת

אסורה על הכהן גדול באיסור "**עשה** (דכתיב "והוא אשה בבתוליה יקח". ויקרא כא, יג) **וכן** באיסור **לא תעשה**" (דכתיב "אלמנה לא יקח". שם פסוק יד), **והדין הוא שאין** מצות ייבום שהוא רק מצות "**עשה**" **דוחה "לא תעשה ועשה**" לכן אינה מתייבמת. **אלא מן האירוסין** - אבל במקרה שהיבמה היתה רק מאורסת לאחיו, ועדיין היא בתולה, אם כן **לא תעשה גרידא הוא** - יש רק איסור לא תעשה (של "אלמנה לא יקח"), ומדוע אסורה להתייבם לכהן גדול, **יבוא** מצות **עשה** של יבום **וידחה** את האיסור **לא תעשה** של אלמנה לכהן גדול?

מתרצת הגמרא:

אמר רב גידל אמר רב, אמר קרא - התורה כתבה לגבי חליצה (דברים כה, ז) "ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו **ועלתה יבמתו השערה**", **שאין תלמוד לומר** - מדוע כתבה התורה פעמיים באותו פסוק את המילה "**יבמתו**", **מה תלמוד לומר** - מה בא ללמד התורה בזה שכתבה שוב "**יבמתו**"? מבאר רב גידל: ללמד **שיש לך יבמה אחת** שהיא שונה מיבמה רגילה **שהיא עולה** רק **לחליצה ואינה עולה לייבום, ואיזו** היא? **זו** יבמה שאסורה רק ב**חייבי לאוין**, כמו אלמנה לכהן גדול.

הגמרא מקשה:

ואימא חייבי כריתות - נאמר שהפסוק בא ללמד שאף איסורי חייבי כריתות חייבות בחליצה אף שאינם מתייבמות?

מתרצת הגמרא:

אמר קרא - התורה כתבה "**ואם לא יחפוץ האיש לקחת** את יבמתו", משמע שרק משום שאינו חפץ לייבמה לכן חולץ אותה, אבל **הא חפץ** - אם רוצה **מייבם** אותה, מכאן לומדים: **כל העולה לייבום** - יבמה שאפשר לייבמה **עולה לחליצה** - יכול לחלוץ, אבל **וכל שאין עולה לייבום** - יבמה שאסור לייבמה, **אינו עולה לחליצה** - אסור לחלוץ. ולכן חייבי כריתות שאסור לייבמה פטורות מחליצה.

שואלת הגמרא:

אי הכי - אם כן איסורי **חייבי לאוין** כיון שאסור לייבמה, **נמי** - גם הם יהיו פטורות מחליצה!

מתרצת הגמרא:

הא רבי רחמנא - הרי התורה כתבה שוב "**יבמתו**" ללמד שיש יבמה שחולצת אף שאינה מתייבמת.

שואלת הגמרא:

ומה ראית לומר לגבי חייבי לאוין שדורשים מ"יבמתו" שחייבות בחליצה, ולגבי חייבי כריתות דורשים מ"ואם לא יחפוץ" שפטורות מחליצה, אולי נדרוש הפוך.

שמגרשה בגט. ומיהו לריכה תליסה ומס לסה להמזיר ממזירה ולס לממרין מלוה רמיה רחמנה עליה ועבדה ומהשתה מיקו עליה במיסור לשת מת: לימא. עדיין יבומין הרחשונים עליה ומיבעי תליסה שדי היתרא. למדרש ולקחה לסה מיבעי תליסה: אהיתרא. היכה דכולה מילתה היתר כגון במייבם לשת מת: ושדי איסורא. למדרש ויבמה עדיין יבומין עליה: אאיסורא. היכה למיכה לד מיסור כמו בשת מחיו שלה היה בעולמו: אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו. קודם לידתו של זה וכשנולד זה מלאה נשואה למחיו מתייבם לו בשיעות זה דהה מלאה בהיתר ייבוס: איסור אחותו ליה ליה היתר. אבל מיסור לשת מת אית ליה היתר כשמין לו בניס הילכך כשמת רחשון בלא בניס פקע מיסורו לגבי שני ונשאה והשלישי מכח שני בת: **מתני׳** לא חולצת ולא מתייבמת. לרחה וכ״ש היא: איסור מצוה. מפרש להו ומזיל: אחותה. של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו שתי מחיות משני מחיו לחת מסורה משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו: או חולצת או מתייבמת. לחות הערוה ללה פגע בחות זקוקתו משום ערוה לחו וקוקתו היא: שניות. שניות לעריות שגזרו סופרים עליהם ובגמ׳ מפרש לה: לחון מלוה וקדושה מפרש בגמרא: אלמנה לכ״ג. שמת לחיו בהדיוט ונפלה לחלמנתו לפניו: גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. שעבר לחיו חמת ונשת חלוצה וגרושה וכשמת לריכה תליסה שהרי מופסלים לו בה קידושין דקידושין מופסלים בחייבי לחוין לחל יבומי לה שהרי מסורה לו לזה שהוא כהן ומפטורי בולה כלום לה ללה חלים לחו למיפטרה דילפי׳ מלחות לשת בפ״ק (דף ג.): **גמ׳** לאתויי צרת אילונית כרב אסי. בפ״ק (דף יב.) ללה חולצת ולה מתייבמת דעבור קרינן בה בחילונית דמיעטה קרא מחבר תלד וקיימה עליה בחיסור לשת מת הילכך לרחה לרת ערוה: אלה המצות. בסוף ספר חורת כהניס ומשמע לחכולי ספרא קחי וכל מזהרת כהניס השם כחיבת: קדש עצמך. לעמוד ולהזהר: אף במותר לך. להוסיף עליהם שניות המומר לך על הערוות כדי שלה תבא לידי ערוות המסורות מן החורה: קפסיק ותני. חלמנה לכ״ג לה שנא נפלה לפניו מן הנשואין דהיינו תרתי לגריעותא תדא חלמנה היא ואינה לחו לחלמנה לה יקא ועוד דבעולה היא ואינה חיסור עבה לגבי בכתיב חבה בעולים יקא ולה בעולה ולחו הבא בבחולים עבה: ולא שנא. נפלה לפניו מן הארוסין ועודה בחולה לריכה חלה לחו לחלמנה: יבא עשה. ליבמה יבא עליה: ועלתה השערה מצי למכתב. הבא כתיב בריבה דקרא לקחת חת יבמתו חה ת״ל יבמתו:

יש לך יבמה כו׳. לחם כתב ולה יחפוץ הלים לקחת חת יבמתו ועלתה השערה הוה משמע דהבית דקרינן בית לקחת הוה דקא מלרכה רחמנא ועלתה השערה לחלוץ חבל חייבי לחוין דלה קרינן בה לקחת לה קרינן בה ועלתה להכי הדר כתב יבמתו למימר ליש לך יבמה מחרת שעולה השערה לחלוץ ומ״ג דלה כתיב בה לקחת חתין עולה לייבוס: אימא חייבי בריחות. נמי לילף מהכא דליבעי תליסה ומהתי פטרינן לגמרי: תפסי בה קידושין. הילכך קרינן בית לקחת בליעבד חבל חייבי כריחות לה תפסי בהו קידושין ומפי עבד הלי יבם ונפבה לחו דקבה בית:

לגדלן

האי איסורא דאית ליה התירא. דפקע מיסור לשת מת ליכול להחזירה לחמר שגרשה וכי היכי דפקע ליה לגבי דידיה מיסור לשת מת פקע נמי לגבי מחיו הגולד וה״ל לשת מחיו שהיה בעולמו: **לאתויי** צרת אילונית. מ״ג דחמרי׳ לה קחני לרה מ״מ הוי בכלל לכל שחיסורה מיסור ערוה לחמעט שחיסורה בח מחמת ערוה להיינו הלרה ולה הולרך להזכיר הלרה בהדיה משום דחפילקין ללעיל קלי ומה ללה קחמר לחיחוי לרת סוטה ולרת מחזיר גרושה משום דחילונית דחית בפי עבדי עבודות שמותרות לחת ומסורות לייבס:

בשלמא מן הנשואין בו׳. תימה דחן הגחוחין נמי מיקבי ליה דחמרי׳ חולצת כיון דחין עולה לייבוס ללה לחי עבה ולחי לה מעבה ועבה ומיהו כי חייבי כריחות וי״ל ללה קחמר בשלמח ללה מחחי לחין מחייבת:

יבא עשה וידחה לא תעשה. הקשה ריב״ח בפ״ב דקהדרין (דף יט. ושם) לכיון דחין לשת מעבירת מביחה דחמרינן בפרק ד׳ דחין (לקמן ד׳ לד. ושם) היינו מחייב בבעיל׳ דחמרינן ליכה הקשת שם ומיהה בעיה ליכה בפרק הבי חפר׳ חי חמרינן דחרין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שחינו שוה בכל (מ״מ) ולא תקשי לך מידי מן הנשואין מ״מ תקשי לך מן החירוסין דיבא עשה וידחה ל״ת: ומשני רבי יחמנא יבמתו. וח״ת ח״כ מנלן דחייבי לחוין גרידי דלא מייבמה ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה לא חצטריך דחתה יבמתו לחדש ולחסור ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה חפי׳ חלילה לה לריכי לחוין גרידי עדיין לה שמעינן ר״ל דמסתבר דחתה יבמתו לחדש ולחסור ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה חפי׳ חלילה לה לריכי לחוין גרידי דה״ל לחסור חייבי לחוין גרידי מיבום. וח״ת ונימה דחייבי לחוין ועשה חפי׳ חלילה לה לריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחלילה [מיהו צריך] בחייבי לחוין גרידי דה״ל דסברה הוה לחוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושין:

מ״מ הוי בכלל לכל שחיסורה מיסור ערוה למחמט שחיסורה בח ממחת ערוה להיינו הלרה ולה הולרך להזכיר הלרה בהדיה משום דחפילקין ללעיל קלי ומה ללה קחמר לחיחוי לרת סוטה ולרת מחזיר גרושה משום דחילונית דחית בפי עבדי עבודות שמותרות לחת ומסורות לייבס:

בשלמא מן הנשואין בו׳. תימה דחן הגחוחין נמי מיקבי ליה לחמחי חולצת כיון דחין עולה לייבוס ללה לחי עבה ולחי לה מעבה ועבה ומיהו כי חייבי כריחות וי״ל ללה קחמר בשלמח ללה מחחי לחין מחייבת:

יבא עשה וידחה לא תעשה. הקשה ריב״ח בפ״ב דקהדרין (דף יט. ושם) לכיון דחין לשת מעבירת מביחה דחמרינן בפרק ד׳ דחין (לקמן ד׳ לד. ושם) היינו מחייב בבעיל׳ דחמרינן ליכה הקשת שם ומיהה בעיה ליכה בפרק הבי חפר׳ חי חמרינן דחרין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שחינו שוה בכל (מ״מ) ולא תקשי לך מידי מן הנשואין מ״מ תקשי לך מן החירוסין דיבא עשה וידחה ל״ת: ומשני רבי יחמנא יבמתו. וח״ת ח״כ מנלן דחייבי לחוין גרידי דלא מייבמה ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה לא חצטריך דחתה יבמתו לחדש ולחסור ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה חפי׳ חלילה לה לריכי לחוין גרידי דה״ל דסברה הוה לחוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושין:

חאי איסורא דאית ליה התירא. דפקע מיסור לשת מת ליכול להחזירה לחמר שגרשה וכי היכי דפקע ליה לגבי דידיה מיסור לשת מת פקע נמי לגבי מחיו הגולד וה״ל לשת מחיו שהיה בעולמו: **לאתויי** צרת אילונית. מ״ג דחמרי׳ לה קחני לרה מ״מ הוי בכלל לכל שחיסורה מיסור ערוה למחמט שחיסורה בח ממחת ערוה להיינו הלרה ולה הולרך להזכיר הלרה בהדיה משום דחפילקין ללעיל קלי ומה ללה קחמר לחיחוי לרת סוטה ולרת מחזיר גרושה משום דחילונית דחית בפי עבדי עבודות שמותרות לחת ומסורות לייבס:

בשלמא מן הנשואין בו׳. תימה דחן הגחוחין נמי מיקבי ליה לחמחי חולצת כיון דחין עולה לייבוס ללה לחי עבה ולחי לה מעבה ועבה ומיהו כי חייבי כריחות וי״ל ללה קחמר בשלמח ללה מחחי לחין מחייבת:

יבא עשה וידחה לא תעשה. הקשה ריב״ח בפ״ב דקהדרין (דף יט. ושם) לכיון דחין לשת מעבירת מביחה דחמרינן בפרק ד׳ דחין (לקמן ד׳ לד. ושם) היינו מחייב בבעיל׳ דחמרינן ליכה הקשת שם ומיהה בעיה ליכה בפרק הבי חפר׳ חי חמרינן דחרין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שחינו שוה בכל. וי״ל דפרק הבי חפר׳ חי חמרינן דחרין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שחינו שוה בכל (מ״מ) ולא תקשי לך מידי מן הנשואין מ״מ תקשי לך מן החירוסין דיבא עשה וידחה ל״ת: ומשני רבי יחמנא יבמתו. וח״ת ח״כ מנלן דחייבי לחוין גרידי דלא מייבמה ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה לא חצטריך דחתה יבמתו לחדש ולחסור ליבם ואי לחייבי לחוין ועשה חפי׳ חלילה לה לריכי לחוין גרידי דה״ל דסברה הוה לחוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושין:

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **ג)** סנהדרין נג. [לקמן סו. ולף כח.], **ד)** [לעיל יב.], **ה)** סנהדרין נג.], **ו)** [סנהדרין סה קידושין כ. ב״ב מת. הוריות כ: חולין קו.], **ז)** לקמן פג. סנהדרין סה:], **ח)** [ע׳ חוספות לעיל יח:], **ט)** ד״ה ואלמה], **י)** [לעיל ג.] לקמן מד. [ל. מג:], **כ)** [שייך לע״ב], **תום׳ ישנים ב)** קע״ע ללפי מע״כ בחמלה שפיר לימלריך לחף דהוי לחו ועבה שלימו שוה בכל ופמ״ה לה לחי.

מסורת הש״ס לירושלמי

האי איסורא דאית ליה כו׳. עי׳ ה״ע. **אחותה שהיא יבמתה** כו׳. ה, ג. **ובדרב אסי.** סס. **מצוה מצוה.** סס. **מחלוקת לשמוע** כו׳. ה״ע. **איסור מצוה.** סס. **שאין** ת״ל יבמתו. עי׳ ה, ג. כל **העולה ליבום** כו׳. ד, ג:

הגהות הב״ח

(ה) בשטנה כל שהיסורה היסור ערוה לה: **(ו)** נמ׳ יש לך יבמה מחרת שעולה לחליצה: **(ז)** תוס׳ ד״ה יבא עשה וכו׳ ללא קשה מידי ללא בעינן בישה שחבעל:

גליון הש״ס

מתני׳ **חולצת ולא מתייבמת.** עיין בר״ש פ״ב דמלה:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ:
[דברים כה, ה]

ב) קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְיָ לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ:
[ויקרא כא, ו]

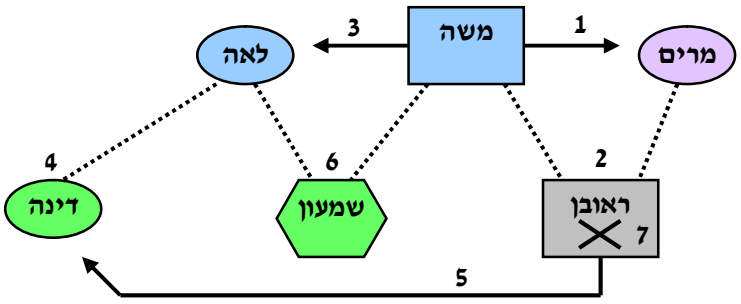
ג) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי:
[ויקרא כו, לד]

ד) וְאִם לֹא יֶחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעֲרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי:
[דברים כה, ז]

עין משפט נר מצוה

ח א מיי׳ פ״ו מהלכות יסוה הלכה ז טוש״ע חס״ע סימן קכד סעיף ג: **ט** ב מיי׳ שם פ״ו הלכה ג טוש״ע שם סימן קכד סעיף ד: **י** ג מיי׳ פ״ל מהלכות לישות הלכה ו טמג לאוין קי טוש״ע שם סימן טו: **יא** ד מיי׳ פ״ו מהלכות יסוה הלכה יג: **יב** ה מיי׳ שם פ״ל הלכה יט:

[95] **<u>אלא מעתה אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו וכו'.</u>**

1. **משה ומרים, איש ואשה.**
2. **ולהם בן ראובן.**
3. **ולמשה עוד אשה, ושמה לאה.**
4. **וללאה בת מבעל אחר, דינה.**
5. **ויקח ראובן את דינה (המותרת לו) לאשה.**
6. **ואחר כן, ילדה לאה למשה את שמעון.**

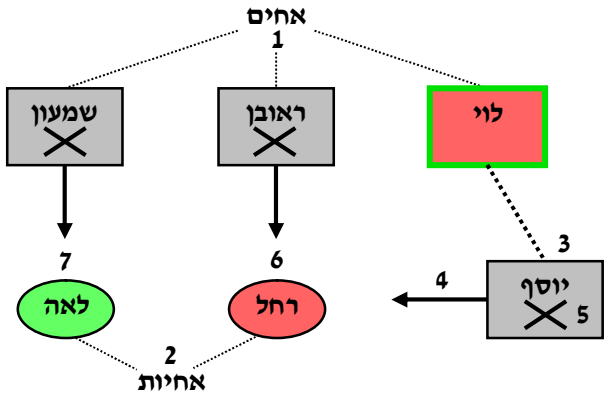
נמצא: ראובן ושמעון (2-6) אחים מן האב, שמעון ודינה (4-6) אח ואחות מן האם

7. **ומת ראובן בלי בנים. ואשתו דינה (4) נופלת לפני שמעון (6) ליבום.**

ופרכינן: **אלא מעתה** (לפי רבי שמעון), **תתייבם** דינה לשמעון.

[96] **<u>אחותה שהיא יבמתה וכו'.</u>**

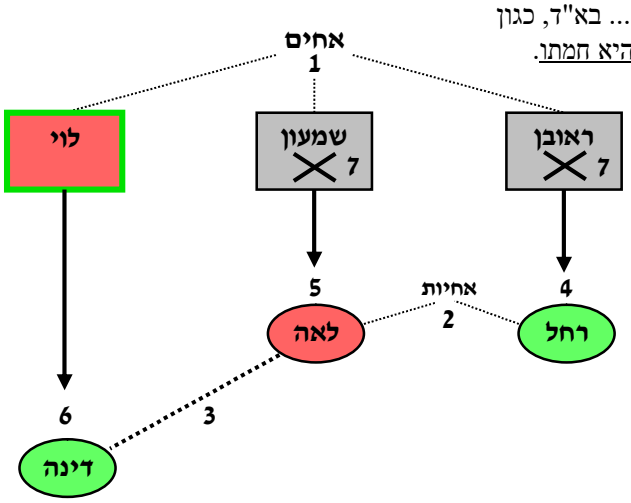
רש"י ד"ה אחותה ... כגון שהיא כלתו.

1. **ראובן שמעון ולוי, ג' אחים.**
2. **רחל ולאה, אחיות.**
3. **וללוי בן, יוסף.**
4. **ויקח יוסף את רחל לאשה.**
5. **ומת יוסף.**
6. **ויקח ראובן את רחל לאשה.**
7. **כמו כן, לקח שמעון את לאה אחותה לאשה.**
8. **ומתו ראובן ושמעון בלי בנים.**
9. **ונשותיהם (האחיות רחל ולאה) נופלות לפני לוי ליבום.**

ומכיון שרחל אסורה לו משום שהיתה <u>כלתו</u> ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו **אחותה** (לאה) **שהיא יבמתה**, היות שאינה אחות זקוקתו, **וחולצת או מתייבמת.**

[97] רש"י ... בא"ד, כגון <u>שהיא חמתו</u>.

1. **ראובן שמעון ולוי, ג' אחים.**
2. **רחל ולאה, אחיות.**
3. **וללאה בת, דינה.**
4. **ויקח ראובן את רחל לאשה.**
5. **ושמעון לקח את לאה אחותה.**
6. **ולוי לקח את דינה (בת לאה).**
7. **ומתו ראובן ושמעון בלי בנים.**
8. **ונשותיהם (האחיות רחל ולאה-2) נופלות לפני לוי ליבום.**

ומכיון שלאה (5) אסורה לו משום שהיא <u>חמותו</u> ואינה זקוקה לו, לכן מותרת לו **אחותה** רחל (4) **שהיא יבמתה** היות שאינה אחות זקוקתו, **וחולצת או מתייבמת.**

שמגרשה בגט. ומיהו לריכה תליסה ומס לסה להמזיר ממזירה ולס ממרינן מנוס רמיע רחמנס עליה ועבדה ומהשתס מיקו עליס בחיסור משס מס: **לימא.** עדיין יבומין הרחשוים עליה ומיבעי תליסה שדי היתרא. למדרש ולקחה לסה מיבעי תליסה: **אהיתרא.** היכי דכוסה מילתס היתר כגון במייבס משס מס: **ושדי איסורא.** למדרש ויבמה עדיין יבומין עליה: **אאיסורא.** היכי למיכל לד חיסור כמו בחשס מחיו שלס היס בעולמו: **אחותו מאמו שנשאה אחיו מאביו.** קוסס לימחו של זה וכשמולד זה מלאה גשוחה למחיו חמייבס לו כשיעות זה להס מלאה בהיתר ייבוס: **איסור אחותו ליח היתר.** אלל חיסור בשלן לס מיס ליס היתר כשלין לו בייס הילכך כשמס רחשון בלח בייס פקע חיסורו לגבי שני ושפלה והשלישי מכח שני בח: **מתני'** לא חולצת ולא מתייבמת. לרחה וכ"ש היס: **איסור מצוה.** מפרש להו ומוסיף: **אחותה.** של ערוה כשהיח יבמתה כגון שנפלו שני חחיות מאני חחין החחת חסורה משוס ערוה כגון שהיח כלתו או חמותו: **או חולצת או מתייבמת.** לחות הערוה ללח פגע בחחות זקוקות משוס ערוה לאו זקוקות היס: **שניות.** שניות לעריות שגזרו סופרים עליהס ובגמ' מפרש לה: לשון מלוה וקדושה מפרש בגמרל: **אלמנה לכ"ג.** שמת לחיו בהדיוט ונפלה חלמנתו לפניו: גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. שעבר לחיו המת ונפלה חלמנה וגרושה וכשמת בריכה חליצה שהרי מופסקים לו בה קידושין דקידושין מופסקים בחייבי לחוין לחל יבומי לח שהרי חסורה לו לזה שהוח כהן ולפטורה בולח כלום לח ללח חליס לאו למיפטרה בילפי' מלחות חסה בפ"ק (דף ג:): **גמ'** לאיתויי צרת אילונית **כרב אסי.** בפ"ק (דף יב.) ללח חולנת ולח מחייבמת לערוה קרינן בה בחילונית בחיעטה קרל חלבר חלד וקיימת עליה בחיסור חסה חח הילכך נרחה נרת ערוה: **אלה המצות.** נסוף ספר חורת כהניס ומשמע לחכולי ספרל קחי וכל מזהרת כהניס הסה כחיב: **קדש עצמך.** לעמוד ולהזהר: **אף במותר לך.** להוסיף עליהס שניות המותר לך על הערוות כדי שלח חבח לידי ערוות החסורות מן החורה: קפסיק ותני. חלמנה לכ"ג לח שנח נפלה לפניו מן הנשואין דהיינו תרתי לגריעותא תדא חלמנה היח ואינה לאו חלמנה לח יקח ועוד דבעולה היח ואינה חיסור עשה לגביה דכחיב חשה בבתולים יקח ולח בעולה ולאו הבח מכלל עשה עשה: **ולא שנא.** נפלה לפניו מן החירוסין ועודה בחולה בליבת חלח לאו חלמנה: **יבא עשה.** לימה יבח עליו: **ועלתה השערה מצי למכתב.** להח כחיב בריסת דקרא לקחת חת יבמתו מה ת"ל יבמתו: יש לך יבמה בו'. חלס כחב ולח יפפון הלים לקחת חת יבמתו ועלתה השערה הוה משמע דהויח דקריצת היה לקחת הוח דקא מלרכה רחמנח ועלתה השערה לחלון שבל מייבי לחוין דלח קרינן בה קרינן בה ועלתה להכי הדר כתב יבמתו למימר היה לך יבמה מחרת שעולה השערה לחלון ומ"ג דלח כחיב בה לקחת שחין עולה לייבום: **אימא חייבי בריחות.** נמי לילף מהכח דליבני תליסה ומחמי פטרינן בגמרי: **תפסי בה קידושין.** הילכך קרינן בית לקחת בדיעבד שבל חייבי בריחות לח תפסי בהו קידושין ולפי עבר הלי יבם ונפטה לאו קיחה היח: לגדלין

האי איסורא דאית ליה התירא. דפקע חיסור חשת חח דיכול להחזירה לחחר שגרשה וכי היכי דפקע ליה לגבי דידיה חיסור חשת חח פקע נמי לגבי חחיו הגולד וה"ל חשת חחיו שהיה בעולמו: **לאתויי** צרת אילונית. חע"ג דחמתי' לח קחני נרה מ"מ הוי בכלל בל שחיסורה חיסור ערוה דחשמע מיסורה נח חשמע ערוה להיינו הנרה ולח הולרך להזכיר הנרה בהדיח משוס דחפירקין לעיל קחי ומה לח קחמר לחיחווי נרת סוטה ונרת מחזיר גרושה משוס דחילוניות דחית בפי לעריות שחותרות לחת וחסורות לייבס:

בשלמא מן הנשואין בו'. חימה דמן הנסולין נמי חיקשי ליה לחחמי חולנת כיון דחין עולה לייבוס לח חחי עשה ולחי לח חעשה חשת חחיו שהיה בעולמו: **יבא** עשה וידחה לא תעשה. הקשה ריב"ח בפ"ב דסנהדרין (דף יט. ושם) דכיון דחין לחת חשה מחעברת מייבה דחסורה כדחמר בסוף פ' ד' חחין (לקמן ד' לד. ושם) הילך חמייבס בדבי' דחסורה ליכח הקשה שם ומיהח שניה דחסורה ליכח כלחמר לקמן גזירה שיבה דחסורה חטו ליבה שניה ולח"י דלח חשה בכל (מ"מ) ולח חקשי לך מידי מן הנשואין מ"מ חקשי לך מן האירוסין דיבא עשה וידחה ל"ח: ומשני רבי רחמנא יבמתו. וח"ח ח"כ מנלן דחייבי לאוין גרידי דלא מייבמה נוקי יבמתו בלאו ועשה וחייבי לאוין גרידי עדיין לא שמעינן ור"ל דמסתבר דאחא יבמתו לחדש ולאסור ליבם ואי לחייבי לאוין ועשה לא אצטריך דאין עשה דוחה ל"ח ועשה כ) וא"כ אחא לאסור חייבי לאוין גרידי מיבום. וא"ח ונימא דחייבי לאוין ועשה אפי' חליצה לא צריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחליצה [מיהו צריך] בחייבי לאוין גרידי דה"ל דסברא הוא לאוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושין:

חאי איסורא היה התירא. דפקע חיסור חשת חח דיכול להחזירה לחחר שגרשה וכי היכי דפקע ליה לגבי דידיה חיסור חשת חח פקע נמי לגבי חחיו הגולד וה"ל חשת חחיו שהיה בעולמו: **לאתויי** צרת אילונית. חע"ג דחמתי' לח קחני נרה מ"מ הוי בכלל בל שחיסורה חיסור ערוה דחשמע מיסורה נח חשמע ערוה להיינו הנרה ולח הולרך להזכיר הנרה בהדיח משוס דחפירקין לעיל קחי ומה לח קחמר לחיחווי נרת סוטה ונרת מחזיר גרושה משוס דחילוניות דחית בפי לעריות שחותרות לחת וחסורות לייבס:

בשלמא מן הנשואין בו'. חימה דמן הנסולין נמי חיקשי ליה לחחמי חולנת כיון דחין עולה לייבוס לח חחי עשה ולחי לח חעשה חשת חחיו שהיה בעולמו: **יבא** עשה וידחה לא תעשה. הקשה ריב"ח בפ"ב דסנהדרין (דף יט. ושם) דכיון דחין לחת חשה מחעברת מייבה דחסורה כדחמר בסוף פ' ד' חחין (לקמן ד' לד. ושם) הילך חמייבס בדבי' דחסורה ליכח הקשה שם ומיהח שניה דחסורה ליכח כלחמר לקמן גזירה שיבה דחסורה חטו ליבה שניה ולח"י דלח חשה בכל (מ"מ) ולח חקשי לך מידי מן הנשואין מ"מ חקשי לך מן האירוסין דיבא עשה וידחה ל"ח: ומשני רבי רחמנא יבמתו. וח"ח ח"כ מנלן דחייבי לאוין גרידי דלא מייבמה נוקי יבמתו בלאו ועשה וחייבי לאוין גרידי עדיין לא שמעינן ור"ל דמסתבר דאחא יבמתו לחדש ולאסור ליבם ואי לחייבי לאוין ועשה לא אצטריך דאין עשה דוחה ל"ח ועשה כ) וא"כ אחא לאסור חייבי לאוין גרידי מיבום. וא"ח ונימא דחייבי לאוין ועשה אפי' חליצה לא צריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחליצה [מיהו צריך] בחייבי לאוין גרידי דה"ל דסברא הוא לאוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושין:

אי הכי חייבי לאוין נמי. פי' כיון דחין עושים לייבוס לח יעלו בחליצה ותימה לר"י היכי מלי למימר דלח יעלו בחליצה הל מיבעי לי דחפסי בהו קידושין ולפי עבר הלי יבם ונפטה לאו קיחה היח: לגדלין

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** סנהדרין נב. [לקמן כו. ולף כח.]. **ג)** [לעיל יב.]. **ד)** סנהדרין נב.]. **ה)** [סנהדרין שם קידושין ג. כ"ב מת. טוריות ב: חולין קו.]. **ו)** סנהדרין שם, **ז)** לקמן סט. סנהדרין יח.]. **ח)** [ע' תוספות לעיל ה. ד"ה ומכמן], **ט)** [לעיל ג.] לקמן מד. [לו. מג.]. רש"י **י)** [ציין לע"ב], תוס' **ישנים כ)** ק"ע ללפי מס"כ בחחלה שפיך מינטריך לף דהוי לאו ועשה שמיו שוה בכל ופפ"ה לף דמי.

מסורת הש"ס לירושלמי

האי איסורא דאית ליה כו'. עי' הל"ג. **אחותה שהיא יבמתה כו'.** ה, ה. **וכדרב אסי.** שם. **מצוה מצוה.** שם. **שאין ת"ל יבמתו.** עי' ה, ה. כל העולה ליבום כו'. ד, ה:

הגהות הב"ח

(ה) בשטנה כל שאיסורה חיסור ערוה לח: **(ו)** גמ' ים לך יכמה מחרת שעולה לחליצה: **(ז)** תוס' ד"ה יבא וכו' ללח קשה מידי ללח בעינן בימה שחבמ:

גליון הש"ס

מתני' חולנת ולא **מתייבמת.** עיין בר"ח פ"ב דמלה:

תורה אור השלם

א) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

ב) קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְיָ לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ: [ויקרא כא, ו]

ג) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: [ויקרא כו, מו]

ד) וְאִם לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ לָקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה אֶל הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יַבְמִי: [דברים כה, ז]

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ו מהלכות יסוה הלכה ז טוש"ע אה"ע סימן קעד סעיף ג: **ט** ב מיי' שם פ"ז הלכה ג טוש"ע שם סימן קנה סעיף ג ופעיף ד: **י** ג מיי' פ"ג מהלכות מיסות הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע שם סימן טו: **יא** ד מיי' פ"ו מהלכות יסוה הלכה יג: **יב** ה מיי' שם פ"ח הלכה יט: יט:

תוס' ישנים

כ) ואע"ג דלקמן אצטריך קרא לקטן למימר שתגדלנו שמא מיניה ילפינן בעלמא א"נ שאני קטן דאינו בר הקמת שם כלל בעודנו קטן אבל אותה הבתולה לאחר ביאה ראשונה איכא בה הקמת שם. וא"ת היכי קאמר בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה. הא ודאי יש לנו לומר דהכא דחי ל"ת ועשה אע"ג דבעלמא לא דחי משום דהוי לאו שאינו שוה בכל. וי"ל דפרוך הכי אפי' אי אמרינן דאין חלוק בין לאו השוה בכל ללאו שאינו שוה בכל (מ"מ) ולא תקשי לך מידי מן הנשואין מ"מ תקשי לך מן האירוסין דיבא עשה וידחה ל"ת: ומשני רבי רחמנא יבמתו. וא"ת א"כ מנלן דחייבי לאוין גרידי עדיין לא שמעינן ור"ל דמסתבר דאתא יבמתו לחדש ולאסור ליבם ואי לחייבי לאוין ועשה לא אצטריך דאין עשה דוחה ל"ת ועשה כ) וא"כ אתא לאסור חייבי לאוין גרידי מיבום. וא"ת ונימא דחייבי לאוין ועשה אפי' חליצה לא צריכי ותפטר ונוקי יבמתו דמשמע דחליצה [מיהו צריך] בחייבי לאוין גרידי דה"ל דסברא הוא לאוקומי יבמתו בכל הנך דחפסי בהו קדושין:

כ: כיצד פרק שני יבמות

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פ״ו מהל׳ יסוה״ת הלכה י סמג עשין כח טוש״ע אה״ע סימן קעד סעי׳ ג:

יד ב מיי׳ שם:

טו ג מיי׳ שם טוש״ע שם:

טז ד מיי׳ פ״ג מהל׳ גירושין הלכה ו:

יז ה מיי׳ שם ופ״ע מהלכות טומאת צרעת הלכה ה ופ״ו מהלכות יסוה״ת הלכה י:

תורה אור השלם

א) לֹא יָבֹא פְּצוּעַ דַּכָּה וּכְרוּת שָׁפְכָה בְּקָהַל יְיָ׃ (דברים כג, ב)

ב) קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְיָ לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ׃ (ויקרא כא, ו)

ג) כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ׃ (ויקרא יא, מד)

תום׳ ישנים

ואסור לקיימן. לא קאי אזקן: **א׳ הכי** כל התורה נמי כתיב והתקדשתם. אע״ג דבפ׳ אלו מציאות משמע דחשבינן ליה עשה גבי טומאה ״ל דהיינו דווקא לגבי מלתא דכתיבא בהאי פרשתא דכתיב והתקדשתם אבל לגבי כל התורה לא חשבינן ליה לעשה: **ג)** א״נ פריך הכא אפכא דקא פריך אשת אח כשהוא אחיו מאביו וגם מאמו לא תתייבם גזרה משום אשת אחיו מאמו ומצות יבום תתקיים באשת אחיו מאביו בלבד דליכא בה צד אמהות ולא שייך למגזר משום אשת אחיו מאמו: **ד)** א״נ יש לפרש דקא בעי תלמודא הכא היכא שיש אח אחד שהיה בעולמו ואח אחר שלא היה בעולמו לא תתייבם אותו שבעולמו משום גזרה (לא״א) [דאח] שלא היה בעולמו ומצות יבום תתקיים היכא שאין כאן אח שלא היה בעולמו:

תום׳ חד מקמאי

תניא אסור מצוה או אסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה. פצוע דכא וכרות שפכה סריס וקן או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהן נשים ועמדו אחים ועשו מאמר בנשותיהם נתנו גט או שחלצו מה שעשו עשו לקיימן משום שנאמר **יבוא** פצוע דכא אלמא מדאורייתא חייבי לאוין רמיין לייבום דאחי עשה ודחי לא תעשה. והא דקתני במתני׳ אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל חולצת ולא מתייבמת מדרבנן דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה [הכי] אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימן בביאה שנייה ובאת כ״ג באלמנה מן הנשואין אינה פוטרת צרתה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אבל ביאה באלמנה מן האירוסין ובכל חייבי לאוין פוטרת צרתה כדתנינן אם בעלו קנו:

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **ו)** [תוס׳ פ״ע] לקמן עט: ע״ב, **ז)** [ע׳ תוספות סוטה כו. ד״ה ופסח], **ח)** [לעיל יח: לקמן כד.], **ט)** [לקמן פג.], **י)** מהדרין יט., **יא)** שבת קלב. מיר מג. נח. מנחות מ., **יב)** [ע׳ תוס׳ לעיל ס. ד״ה ואכתי שנרכזו ר׳ אחא], רש״י **יג)** [לק ע. עה.], **יד)** ג״פ לדב שמ׳.

מסורת הש״ס לירושלמי

איסור מצוה ואיסור קדושה. עי׳ הל״ג:

הגהות הב״ח

(ו) גמרא כילד מתו ולהם נשים ולהם אחין ועמדו אחין: **(ז)** שם אלמנה לכה״ג מן המירוסין נמי: **(ח)** רש״י ד״ה אלא ואמר אלמנה לכה״ג מן האירוסין נמי: **(ט)** תוס׳ ד״ה (בע״ב) אי הכי וכו׳ מיבמת כדפירש לקמן בפ׳ החולץ:

גליון הש״ס

גמ׳ **סרים אדם.** ע״ז סוטה דף כו ע״ב תד״ה אפילו סריס:

שם **גזירה ביאה ראשונה.** ע׳ לקמן פד ע״ב רש״י ד״ה ואם וכולה פילקון ולע״ע:

תוס׳ ד״ה **אם ביאה שניה** וכו׳ **כדמוכח לקמן.** ע׳ לקמן דף פד ע״ב תד״ה שייר פצוע דכא:

ד״ה **אטו ביאה שניה** וכו׳ **אלא היכא דשרי לי׳ בלא דחוי׳.** עיין לעיל דף ח ע״ב תד״ה מלמד:

הגהות הגר״א

[ג] גמ׳ והזקן או חולצין או מייבמין. נ״ב כתוספתא (ספ״ג) גרים מולצין ולא מייבמין וכ״ה בר״ף ורמ״ם ספ״ק (אבל בתוספתא פי״ג שהיא היא ממש הסברתא דכאן) דאין מולצין או מייבמין ועב״ש. ולא דקמ״ל דאיני לדינא דגם זקן ביותר שמא כמו מיני מייבם לכתחלה וכמ״ש הרמב״ם וש״ך):

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ איתמר וכו׳ וחד אמר פוטרת וכו׳. נ״ב עיין מיי׳ פ״ו מהל׳ יסוה״ת הלכה י יג ופ״ע:

ב) רש״י ד״ה תיובתא דרבא ותיובתא דר״ל ולפנ״ד נ״א דרב אשי. נ״ב דר״ל לא מיתוקמא כלל[קמן] כמ״ש ועי׳ יבין שמועה דף פ״ב ע״ב:

כי

מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין חייבי כריתות לא תפסי בהו קדושין מתיב רבא **א)** איסור מצוה ואיסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה ואי ס״ד חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא לייבום לא רמיא כי בא עליה אמאי נפטרה צרתה הוא מותיב לה והוא מפרק לה לצדדין קתני בא עליה איסור מצוה חלץ לה איסור קדושה מתיב רבא **ב)** פצוע דכא וכרות שפכה **ג)** סרים אדם והזקן [ד] או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהם **(ה)** אחים ולהם נשים ועמדו אחין ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט וחלצו מה שעשו עשו ואם בעלו קנו מתו אחים ועמדו הם ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או שחלצו מה שעשו עשו ואם בעלו קנו בעלו לקיימן משום שנאמר **(א)** לא יבא פצוע דכא ואי סלקא דעתך חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא לייבום לא רמיא אם בעלו אמאי קנו אלא אמר רבא אלמנה **(ג)** מן האירוסין נמי עשה ולא תעשה הוא דכתיב **ב)** קדושים יהיו לאלהיהם ממזרת ונתינה מאי איכא למימר כתיב **ג)** והתקדשתם אי הכי כל התורה כולה נמי עשה ולא תעשה הוא דכתיב והתקדשתם אלא אמר רבא גזירה אלמנה מן האירוסין אטו אלמנה מן הנשואין ממזרת ונתינה מאי איכא למימר גזירה במקום מצוה אטו שלא במקום מצוה אלא מעתה אשת אחיו מאביו לא תתייבם גזירה משום אשת אחיו מאמו **(ו)** ייבום בנחלה תלא רחמנא מידע ידיע אשה שאין לה בנים לא תתייבם גזירה משום אשה שיש לה בנים בבנים תלא רחמנא מידע ידיע אשת אחיו שהיה בעולמו לא תתייבם גזרה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ביבמה תלא רחמנא מידע ידיע כל הנשים לא תתייבמנה גזרה משום אילונית לא שביחא ממזרת ונתינה נמי לא שביחא אלא אמר רבא **(ז)** **ב)** גזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה תניא נמי הכי **(ח)** **ג)** אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימן בביאה שניה הדר אמר רבא ואיתימא רב אשי לאו מילתא היא דאמרי דאמר **(ט)** ריש לקיש **ד)** כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו **ה)** יבא עשה וידחה את לא תעשה הכא נמי אפשר בחליצה דמקיים עשה ולא תעשה מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא: איתמר ביאת כהן גדול באלמנה רבי **(י)** יוחנן ור׳ אלעזר חד אמר אינה פוטרת צרתה וחד אמר **א)** פוטרת צרתה באלמנה

צדדין קתני. כח עליה קאי למיסור מצוה דהיינו שניות מדברי סופרים דמדאורייתא מזיא ליה וקמיה רמיא לפיכך נפטרה צרתה בביאתה מלן קאי למיסור קדושה דרמיא לחליצה הילכך חליצתה פוטרת צרתה: **פצוע דכא וכרות שפכה.** לקמן מפרש להו בפרק הערל **(יא)** סרים אדם. שסירסו אדם ולא מחמת חולי שמתרם מחליו והוי בלוי דכלל פצוע דכא וכרות שפכה הוא ומקור ליפע ישראלית דכתיב בה יבא פצוע דכא: **או** מייבמין. לאו לכתחלה קאמר אלא ייבומן יבוא שאם בעלו קנו כדקתני וחזיל: **והזקן.** שפסק מליה והשלי לאו משייבי לאוין הוא אלא משום דקאי אסרים ואילונית ואע״ג דלעיל נח: לקמן כד.], **ט)** [לקמן פג.], **י)** מהדרין יט., **יא)** שבת קלב. מיר מג. נח. מנחות מ., **יב)** [ע׳ תוס׳ לעיל ס. ד״ה ואכתי שנרכזו ר׳ אחא], רש״י **יג)** [לק ע. עה.], **יד)** ג״פ לדב שמ׳.

מסורת הש״ס לירושלמי

איסור מצוה ואיסור קדושה. עי׳ הל״ג:

הגהות הב״ח

(ו) גמרא כילד מתו ולהם נשים ולהם אחין ועמדו אחין: **(ז)** שם אלמנה לכה״ג מן המירוסין נמי: **(ח)** רש״י ד״ה אלא ואמר אלמנה לכה״ג מן האירוסין נמי: **(ט)** תוס׳ ד״ה (בע״ב) אי הכי וכו׳ מיבמת כדפירש לקמן בפ׳ החולץ:

גליון הש״ס

גמ׳ **סרים אדם.** ע״ז סוטה דף כו ע״ב תד״ה אפילו סריס:

שם **גזירה ביאה ראשונה.** ע׳ לקמן פד ע״ב רש״י ד״ה ואם וכולה פילקון ולע״ע:

תוס׳ ד״ה **אם ביאה שניה** וכו׳ **כדמוכח לקמן.** ע׳ לקמן דף פד ע״ב תד״ה שייר פצוע דכא:

ד״ה **אטו ביאה שניה** וכו׳ **אלא היכא דשרי לי׳ בלא דחוי׳.** עיין לעיל דף ח ע״ב תד״ה מלמד:

הגהות הגר״א

[ג] גמ׳ והזקן או חולצין או מייבמין. נ״ב כתוספתא (ספ״ג) גרים מולצין ולא מייבמין וכ״ה בר״ף ורמ״ם ספ״ק (אבל בתוספתא פי״ג שהיא היא ממש הסברתא דכאן) דאין מולצין או מייבמין ועב״ש. ולא דקמ״ל דאיני לדינא דגם זקן ביותר שמא כמו מיני מייבם לכתחלה וכמ״ש הרמב״ם וש״ך):

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) גמ׳ איתמר וכו׳ וחד אמר פוטרת וכו׳. נ״ב עיין מיי׳ פ״ו מהל׳ יסוה״ת הלכה י יג ופ״ע:

ב) רש״י ד״ה תיובתא דרבא ותיובתא דר״ל ולפנ״ד נ״א דרב אשי. נ״ב דר״ל לא מיתוקמא כלל[קמן] כמ״ש ועי׳ יבין שמועה דף פ״ב ע״ב:

כ' ע"ב

מתרצת הגמרא:

מסתברא - מסתבר לומר שהפסוק שבא לרבות חליצה, מדבר על חייבי לאוין, כיון ש**חייבי לאוין, תפסי בהו קידושין -** אם קידש אותה, קידושין תופסים בה (ושייך לומר "לקחת את יבמתו"). אבל **בחייבי כריתות** כיון **שלא תפסי בהו קידושין -** אין הקידושין תופסים בה (ולא שייך לומר "לקחת את יבמתו), לכן מסתבר שהפסוק שממעט מחליצה מדבר בחייבי כריתות.

מתיב - הקשה **רבא,** למדנו בברייתא לגבי **איסור מצוה** (איסור דרבנן) **ואיסור קדושה** (איסור לאו), אם היבם עבר על האיסור ו**בא עליה -** שייבם אותה **או חלץ לה,** הדין הוא ש**נפטרה** בכך **צרתה** מזיקת ייבום. **ואי סלקא דעתך -** ואם הנך סובר ש**חייבי לאוין** (איסור קדושה) **מדאורייתא לחליצה רמיא -** נופלות לפני היבם רק לחליצה, **לייבום לא רמיא** ואסורות להתייבם, אם כן מדוע **כי בא עליה** היבם וייבם אותה **אמאי נפטרה צרתה,** הרי היבום שעשה כלל אינו נחשב לייבום ואיך צרתה נפטרת?

מתרצת הגמרא:

הוא מותיב - רבא עצמו שאל **והוא מפרק לה -** והוא עצמו מתרץ, מה שכתבה הברייתא "בא עליה" "או חלץ לה" **לצדדין קתני -** כל אחד נאמר על איסור אחר, כלומר, המקרה של "**בא עליה**" אינו מדבר על "איסור קדושה, אלא מדבר רק **באיסור מצוה,** שאסורה מדרבנן בלבד, ומן התורה היא ראויה ליבום, ולכן אם ייבם אותה פוטרת צרתה, והמקרה של "**חלץ לה**" מדבר גם **באיסור קדושה** שאסורה בלאו ומן התורה אינה ראויה לייבום, ולכן רק אם חלץ להם נפטרה צרתה.

עוד **מתיב -** הקשה **רבא,** למדנו בברייתא: אדם שהוא **פצוע דכא** (שנפצעו ביציו) או **וכרות שפכה** (נכרת גידו) או **סריס אדם** (שסירס אותו אדם) שכל אלו אינם יכולים עוד להוליד, ואסור להם באיסור לאו לישא אשה ישראלית, **וכן הזקן** שאינו ראוי ללדת, הרי הם **או חולצים או מייבמין,** הברייתא מבארת את דבריה: **כיצד** יש בהם דין חליצה וייבום? הרי במקרה ש**מתו** אלו בלי בנים, **והיו להם נשים, וכן היו להם אחים,** נמצא שנשותיהם נופלות לפני האחים לייבום, **ועמדו** ה**אחין ועשו מאמר** (קידושין) **בנשותיהן** של אלו, או **ונתנו** להם **גט,** או **וחלצו** להם, הדין הוא **מה שעשו עשו** [והמאמר קונה, והגט פוסל אותן על כל האחים, והחליצה מתיר אותן לשוק], **ואם** האחים **בעלו** וייבמו את נשותיהן, **קנו** אותן כדין יבום.

כמו כן במקרה הפוך:

אם **מתו** ה**אחים** שלהם בלי בנים, ונשותיהם נופלות לפני אלו לייבום, **ועמדו הם -** הפצוע דכא וכרות שפכה והסריס והזקן **ועשו מאמר** (קידושין) **בנשותיהן** של האחים, או **ונתנו** להם **גט, או שחלצו** להם, **מה שעשו עשו, ואם** בדיעבד **בעלו** (הפצוע דכא וכרות שפכה) את נשותיהן וייבמו אותן, **קנו** ביבום זה, אבל צריכים לגרש אותם **ואסור** להם **לקיימן, משום שנאמר** בתורה (דברים כג, ב) "**לא יבא פצוע דכא** וכרות שפכה בקהל ה" (אבל זקן אינו צריך לגרש, רש"י). מסיים רבא את קושיותו: **ואי סלקא דעתך -** ואם הנך סובר ש**חייבי לאוין מדאורייתא לחליצה רמיא -** נופלות לפני היבם רק לחליצה, **לייבום לא רמיא** ואסורות להתייבם, **אמאי נפטרה -** מדוע אם עשו ייבום **קנו,** הרי יבום זה אינו נחשב לייבום.

אלא אמר רבא לעולם מן התורה אף חייבי לאוין מייבמים, כיון שעשה דוחה לא תעשה, ומה שאסרה המשנה **אלמנה מן האירוסין** להתייבם לכהן גדול, הוא כיון שלגבי אלמנה לכהן גדול יש **נמי** (גם) "**עשה ולא תעשה**" - בנוסף ללא תעשה יש גם איסור עשה, **דכתיב -** כתוב לגבי כהנים (ויקרא כא, ו) "**קדשים יהיו לאלהיהם**", ולכן אין הכהן גדול יכול לייבם כיון שאין "עשה" דוחה "לא תעשה ועשה".

הגמרא שואלת:

אם כן **ממזרת ונתינה** שלמדנו במשנה שאסור לייבם, **מאי איכא למימר -** מה תאמר, מדוע אין עשה של יבום דוחה את הלא תעשה של "לא יבא ממזר"? מתרצת הגמרא: גם בממזרת ונתינה יש בנוסף איסור עשה, **דכתיב** לגבי מאכלות אסורות (ויקרא יא, מד) "**והתקדשתם**", ולומדים מכאן לכל מצות שבתורה שיש עשה להיות "קדושים" ואסור לעבור על מצות התורה, ולכן גם בממזרת ונתינה יש "לא תעשה ועשה".

שואלת הגמרא:

אי הכי - אם כן לפי דבריך ש"והתקדשתם" מתייחס לכל האיסורים שבתורה, **כל התורה כולה** - כל הלאוין שבתורה **נמי** (גם) נאמר "**עשה ולא תעשה הוא**" כיון **דכתיב "והתקדשתם**", ושום "עשה" לא ידחה "לא תעשה", כיון שיש גם עם הלאו "עשה" של והתקדשתם.

אלא אמר רבא, לעולם עשה דוחה לא תעשה, ואי אפשר לומר שיש גם איסור עשה של "והתקדשתם" או "וקדושים יהיו". והטעם שאסרה משנתנו אלמנה מן האירוסין הנופלת לפני כהן גדול להתייבם, הוא **גזירה** מדרבנן שגזרו **אלמנה מן האירוסין אטו -** בגלל **אלמנה מן הנשואין -** שחששו שאם יבואו להתיר מן האירוסין יבואו להתיר גם מן הנישואין, ואלמנה מן הנישואין אסורה באיסור עשה ולא תעשה.

הגמרא מקשה:

אם כן **ממזרת ונתינה** שיש בהן רק לא תעשה, **מאי איכא למימר -** מה תאמר, מדוע אסור לייבם, מה יש לגזור בהן?

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פ״ו מהל׳ יסוה״ת הלכה י סמג עשין כח טוש״ע אה״ע סימן קעד סעי׳ ג:
יד ב מיי׳ שם:
טו ג מיי׳ שם טוש״ע שם:
טז ד מיי׳ פ״ג מהל׳ גירושין הלכה י:
יז ה מיי׳ שם ופ״י מהלכות טומאת צרעת הלכה ה ופ״ו מהלכות יסוה״ת הלכה י:

תורה אור השלם

א) לֹא יָבֹא פְצוּעַ דַּכָּה וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְיָ:
[דברים כג, ב]
ב) קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְיָ לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ:
[ויקרא כא, ו]
ג) כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם קְדֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תְטַמְּאוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ:
[ויקרא יא, מד]

תום׳ ישנים

ואסור לקיימן. לא קאי אזקן: אי הכי כל התורה נמי כתיב והתקדשתם. אע״ג דבפ׳ אלו מציאות משמע דחשבינן ליה עשה גבי טומאה י״ל דהיינו דווקא לגבי מלתא דכתיבא בהאי פרשתא דכתיב והתקדשתם אבל לגבי כל התורה לא חשבינן ליה לעשה:
ד) א״נ פריך הכא אפכא דקא פריך אשת אח כשהוא אחיו מאביו וגם מאמו לא תתייבם גזרה משום אשת אחיו מאמו ומצות יבום תתקיים באשת אחיו מאביו בלבד דליכא בה צד אמהות ולא שייך למגזר משום אשת אחיו מאמו: ה) א״נ יש לפרש דקא בעי תלמודא הכא היכא שיש אח אחד שהיה בעולמו ואח אחר שלא היה בעולמו לא תתייבם אותו שבעולמו משום גזרה (לא״א) [דאח] שלא היה בעולמו ומצות יבום תתקיים היכא שאין כאן אח שלא היה בעולמו:

תום׳ חד מקמאי

תניא אסור מצוה או אסור קדושה בא עליה או חלץ לה נפטרה צרתה. פצוע דכא וכרות שפכה סריס וזקן או חולצין או מייבמין כיצד מתו ולהן נשים ועמדו אחים ועשו מאמר לא בעלו קנו או שחלצו מה שעשו עשו או שלא היה לקיימן משום שנאמר לא יבוא פצוע דכא אלמא מדאורייתא חייבי לאורן רמיין לייבום דאחי עשה ודחי לא תעשה. והא דקתני במתני׳ אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל חולצת ולא מתייבמת מדרבנן דגזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ותניא נמי [הכי] אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימן בביאה שניה וביאת כ״ג באלמנה מן הנשואין אינה פוטרת צרתה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אבל ביאה באלמנה מן האירוסין ובכל חייבי לאורן פוטרת צרתה כדתנינן אם בעלו קנו:

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ ו) [תוס׳ פ״ו] לקמן עט: ע״ש, ב) [ע׳ תוספות ד״ה אחא], רש״י ג) [נעיל ח:]. ד) [לקמן כד.], ה) [לקמן פג.], ו) סנהדרין יט., ז) שבת קלג. מיר מג. גמ׳ ממנות מ., ח) [ע׳ תוס׳ נעיל ס. ד״ה ואכתי שנרכלו ר׳ אחא], רש״י ט) [לק׳ ע. עה.], י) כ״ע דרב מתי׳.

מסורת הש״ס לירושלמי

איסור מצוה ואיסור קדושה. עי׳ הל״ג:

הגהות הב״ח

(ע) גמרא כיצד מתו ולהם נשים ולהם לחלץ ועמדו לחלוץ: (ב) שם אלמנה לכהג״ג מן המיזרעין נמי: (ג) רש״י ד״ה אלא אמר וכו׳ אלמנה לכה״ג מן המיזרעין נמי: (ד) תוס׳ ד״ה (בא״ע) אי הכי וכו׳ מיבעיא דלעיל לקמן בפ׳ החולץ:

גליון הש״ס

גמ׳ סריס אדם. ע״ש סוטה דף כו ע״ש תד״ה לפחד סריס: שם גזירה ביאה ראשונה. ע״ש לקמן פד ע״ש ד״ה ובא כולה פילקלן וע״ש: תוס׳ ד״ה אם בעלו וכו׳ לקמן דף פד ע״ב תד״ה שייך פצוע דכא: ד״ה אטו ביאה שניה וכו׳ אלא היכא דשרי ל״ל בלא דחיי״. עיין לעיל דף ח ע״ב תד״ה מלמד:

הגהות הגר״א

[ע] גמ׳ והזקן או חולצין או מייבמין. נ״ב תוספתא (ספ״ב) גרים כרי״ף ורפ״ק ספ״ק (אבל תוספתא פי״ג שהיא היא ממש הכרי״ף דכאן ליתא מוחלין או מייבמין ועכ״ל. אלא דקמ״ל דאיו לזיגת דגם זקן ביותר שפיר כמו שיש מייבם לכתחלה וכמ״ש הרמב״ם ופ״ב):

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] גמ׳ איתמר וכו׳ וחד אמר פוטרת וכו׳. נ״ב גמ׳ פ״ו מהל׳ יסוה״ת הלכה י יא ועי״ש:
ב] רש״י ד״ה תיובתא דרבא ותיובתא דר״ל ונלפע״ד נלע״ד נ״א דרב אשי. נ״ב דר״ל לא מיתוקמא כלקמן בסמוך ועי׳ יפין שמועה דף פ״ב ע״ב:

לחלן עולין לייבוס מהסס שמעינן דעולין לחליצה כדלכשיגיו יש לך יבמה לחלוצה שעולה לחליצה ועוד לפרוך מה לראיה פי׳ דלימא מיפכא ווקי יבמתו לחייבי כרת ואם לא יחפוץ לחייבי לאוין היכי מצי למעוטי מאם לא יחפוץ חייבי לאוין מחליצה הא קרינן בהו אם חפץ יבא אחיו עשה ודמי ל״ת כיון דמוקמינן יבמתו לחייבי כריתות וקתני היה נלוה לפרש הס״ד ס״ל חייבי לאוין נמי נשוי חליצה ויבוס אלמנה מהסתי קרא ומה פריך מה לראיה פירוש דאמתני קתני ולא יחפוץ נשוי חייבי לאוין למחליצה ויבוס וליהוי בני חליצה ויבוס ואין להקשות דלמה לן קרא לחני דליסמוך קרא מיני׳ דטופח מיקטרין (ד) כדפריסית לקמן בפ׳ החולץ (דף מד.) וייבוס למה לי ומלון למחל מבל קאמר דאם כן מאי קא משני מצוה מיבמבמרא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין. ותימה מנלן לחוקמי קרא בחייבי לאוין ניוקי קרא בחייבי עשה גרידא דלעל״ג לחין מייבמין מ״מ עוליס לחליצה כיון דתפסי בהו קידושין מבל חייבי לאוין ניחא דאמי לעשה ודמי ל״ת דמעמע ועוד גם לייבוס וי״ל דמשמע ליה דמעמא דלרוס מקרא דיבמתו לחסור יבוס ולהלריך חליצה מבל קאה ל״ב היכי הוה בעי לחוקמי קרא בחייבי כריתות והא ל״ל דהכי פריך ולימא חייבי כריתות נמי ליבעי חליצה מהאי קרא דהא קאמר בתר הכי ומה לראיה דמעמע ולימא לפיבא:

פצוע דכא וכרות שפכה וסריס אדם. פירוס סריס מדס לחפוקי בידי שמיס שלא היה להס שעת הכושר: **אם** בעלו קנו. ס״ה דלכתחילה נמי סרי ⁂ דלמוכח לקמן שלא חייבי דנקט בסיפא לשון דיעבד:

אמר קרא והתקדשתם. לע״ג דהאי עשה נמי הוי במלות יבוס ומיבל תרי עשה מ״מ אין תרי עשה דוחה ל״ת ועשה:

אי הכי כל הנשים לא יתייבמו. כל הני פירכי לא פריך שיעקרו מבמיס לגמרי מלות ייבוס וסבי פי׳ שאם אחיו מאביו לא תתייבם בשאחיו מאמו שלא תתייבם אלא ע״י חליצה ואם אחיו מאמו לא תתייבם אלא ע״י יבום ואין לומר שאם אחיו מאמו לא תתייבם אלא ע״י חליצה שאחיו מאביו לא תתייבם אלא ע״י יבום דא״כ מאי פריך הא אחיו מאמו לא תתייבם אלא ע״י חליצה ואחיו מאביו לא תתייבם אלא ע״י יבום ומ

מתרצת הגמרא:

גם בממזרת ונתינה יש **גזירה**, שגזרו חכמים **במקום מצוה** של יבום **אטו - בגלל שלא במקום מצוה** - שחששו שאם יתירו לייבם אותם, יבואו להתיר להינשא להן ולבוא בקהל גם שלא במקום מצוה.

שואלת הגמרא עוד: **אלא מעתה** אם חוששים שמא יבואו לטעות, אם כן כל יבמה שהיא **אשת אחיו מאביו** (רק מאביו, תוס') **לא תתייבם, גזירה משום** שיבואו להתיר **אשת אחיו מאמו** שהיא אסורה מן התורה.

מתרצת הגמרא: בזה אין חשש שיטעו, כיון **שייבום בנחלה תלה רחמנא** - מצות ייבום תלויה בירושת נחלה, ורק אח מאב שיורש את אחיו שמת יכול לייבם, ולכן **מידע ידיע** - ידוע לכל שאחיו מן האם אינו יכול לייבם כיון שאינו יורש אותו.

עוד שואלת הגמרא:

אשה שאין לה בנים - כלומר, כל יבמה שבעלה מת בלי בנים, ונופלת לפני אחיו לייבום **לא תתייבם, גזירה משום** שיבואו לייבם גם **אשה שיש לה בנים.** מתרצת הגמרא: **בבנים תלה רחמנא** - מצות ייבום תלויה בכך שאין לאח בנים, שהרי כתוב (דברים כה, ה) "ובן אין לו", ולכן **מידע ידיע** - ידוע לכל שאם מת ויש לו בנים אין מצות ייבום, ולא יבואו לטעות.

עוד שואלת הגמרא:

אשת אחיו שהיה בעולמו - כל יבמה שמת בעלה ומתייבמת לאחיו **לא תתייבם, גזירה משום** שיבואו לייבם גם **אשת אחיו שלא היה בעולמו** (שנולד לאחר שמת אחיו). מתרצת הגמרא: בזה לא יבואו לטעות, כיון **בישיבה תלא רחמנא** - מצות ייבום תלויה בכך שרק אחים היושבים בעולם אחד יש דין יבום, שכתוב (דברים כה, ה) "כי ישבו אחים יחדו", ולכן **מידע ידיע** - ידוע לכל שאשת אחיו שלא היה בעולמו אינה מתייבמת.

עוד שואלת הגמרא:

כל הנשים לא תתייבמנה, גזירה משום שיבואו לייבם גם **אילונית** שאסורה מן התורה להתייבם (כיון שאינה יכולה ללדת). מתרצת הגמרא: **לא שכיחא** - אשה אילונית אינו מצוי, ולכן אין לגזור כל הנשים בגלל אילונית.

שואלת הגמרא:

ממזרת ונתינה נמי לא שכיחא - גם הן אינם מצויות, ובכל זאת אסרו לייבם אותן משום גזירה, שחששו שיבואו להתיר להינשא להן שלא במקום מצוה.

אלא אמר רבא תירוץ אחר, לעולם עשה דוחה לא תעשה, והטעם שיבמה האסורה באיסור לאו אינה מתייבמת, (כמו אלמנה לכהן גדול, ממזרת ונתינה), הוא משום **גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה** - שאין מצות יבום מתקיים רק בביאה ראשונה, אבל לאחר מכן בביאה שניה אין יותר מצות ייבום, וכיון שיש עליה עדיין איסור לאו אסור להמשיך לקיימה, לכן גזרו שלא לייבמה.

הגמרא מביאה ברייתא כדברי רבא: **תניא נמי הכי** - למדנו כך בברייתא, **אם בעלו** היבמים את היבמות האסורות בלאו, **קנו** אותן **בביאה ראשונה,** אבל **ואסור לקיימן בביאה שניה.**

הדר אמר רבא - רבא חזר בו ואמר: **ואיתימא** - ויש אומרים **שרב אשי** הוא זה שאמר: **לאו מילתא היא דאמרי** - מה שאמרתי שיבמה האסורה בלאו אסורה להתייבם משום גזירה, אבל מן התורה כיון ש"עשה דוחה לא תעשה", מותרת להתייבם. אינו נכון, כיון **דאמר ריש לקיש, כל מקום שאתה מוצא** מצות "**עשה**" ואיסור "**לא תעשה**" הרי **אם אתה יכול לקיים** את **שניהם** - את מצות עשה בלי לעבור על הלאו, **מוטב** שתעשה כך, ואסור לעשות באופן שתעבור על הלאו, **ואם לאו** - אבל במקרה שאי אפשר לקיים את העשה בלי שתעבור על הלאו, אז אומרים **יבא עשה וידחה את לא תעשה,** ואם כן **הכא נמי** - גם כאן כיון שיש אפשרות לקיים את העשה בלי לעבור על הלאו, שהרי **אפשר** ליבם להוציא את היבמה **בחליצה, דמקיים** באופן כזה גם את מצות "**עשה**" וגם את איסור **לא תעשה,** לכן אסור לייבם ואין אומרים "עשה דוחה לא תעשה".

הגמרא שואלת על הסבר זה:

מיתיבי - יש להקשות מברייתא שלמדנו לעיל: **ואם בעלו** היבמים את היבמות האסורות בלאו, **קנו** אותן. מוכח מכאן שאף באופן שאפשר לקיים את שניהם אומרים "עשה דוחה לא תעשה", שהרי אם אינו דוחה מדוע קנו. אכן **תיובתא** - קשה על דברי רבא האחרונים, וצריך לתרץ כדבריו הראשונים שאסור לייבם משום גזירה.

הגמרא דנה לגבי כהן גדול שייבם באיסור:

איתמר - למדנו לגבי כהן גדול, במקרה שנפלו לפניו שתי נשי אחיו לייבום, ואחת משתי נשי אחיו היתה אלמנה ואסורה לו בלאו, הרי **ביאת כהן גדול באלמנה** - אם ייבם הכהן הגדול את האלמנה באיסור, נחלקו בזה **רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר** ייבום זה כיון שאסור מן התורה, לכן **אינה פוטרת** את **צרתה,** וצריכה צרתה חליצה. **וחד אמר** ייבום זה מותר מן התורה (דעשה דוחה לא תעשה) ורק מדרבנן אסור משום גזירה, לכן **פוטרת** היא את **צרתה**

כא ע"א

הגמרא מבארת את המחלוקת:

במקרה של **אלמנה** שנפלה לפני כהן גדול **מן הנישואין** - שהיתה נשואה לאחיו, ויש עליה איסור "עשה" ו"לא תעשה", **כולי עלמא לא פליגי** - כולם סוברים ואינם חולקים **דלא פטרה** - שאין ביאתה פוטרת את צרתה, כיון **דאין עשה** של מצות יבום **דוחה לא תעשה ועשה, כי פליגי** - מתי הם חולקים, זהו **באלמנה** שנפלה לפני כהן גדול **מן האירוסין** שיש עליה רק איסור לאו, **מאן דאמר** - מי שאומר שביאתה **פוטרת** את צרתה, הוא משום שהוא סובר ד**אתי עשה** של מצות יבום **ודחי לא תעשה** של אלמנה לכהן גדול, **ומאן דאמר** - ומי שסובר שביאתה **אינה פוטרת** את צרתה, הוא משום שהוא סובר כריש לקיש (לעיל כ, א) ד**לא אתי עשה ודחי את לא תעשה** באלמנה לכהן גדול, **כיון דאפשר** לקיים את מצות יבום **בחליצה** בלי לעבור על הלאו, ובמקרה כזה אסור לייבם מן התורה.

הגמרא מקשה על המאן דאמר השני שסובר שאינה פוטרת צרתה:

מיתיבי - יש להקשות, מהברייתא שלמדנו לעיל: **ואם בעלו** היבמים את היבמות האסורות בלאו, **קנו** אותן. מוכח מכאן שאף באופן שאפשר לקיים את שניהם אומרים "עשה דוחה לא תעשה", והייבום קונה ופוטרת צרתה. אכן **תיובתא** - קשה על המאן דאמר השני.

שואלת הגמרא:

לימא - נאמר **תיהוי נמי תיובתא** - נקשה מברייתא זו גם על **דעת ריש לקיש** שאמר שאם אפשר לקיים את שניהם, אין העשה דוחה את הלא תעשה, ומהברייתא מוכח לגבי ייבום שקנו ועשה דוחה לא תעשה.

מתרצת הגמרא:

אמר לך (יענה לך) **ריש לקיש** אין להקשות עלי מברייתא זו, כיון **כי אמינא אנא** - מתי אמרתי שאין עשה דוחה לא תעשה, **היכא דמקיימי מצוה** - זהו רק לגבי מצוות שאפשר לקיים את המצוה בלי לדחות את הלאו, **אבל הכא** - כאן לגבי ייבום אם יחלוץ, אין זה נחשב כמקיים את המצוה, כיון ש**חליצה במקום ייבום לאו מצוה היא**, שעיקר מצות ייבום הוא לייבם ולהקים לאחיו שם, ולכן לגבי ייבום מודה ריש לקיש שעשה דוחה לא תעשה.

למדנו במשנה איסור מצוה שניות מדרבנן:

אמר רבא רמז לשניות מן התורה מנין - היכן מצינו רמז בתורה ששניות שהוסיפו חכמים אסורות? **שנאמר** - כתוב באיסורי עריות (ויקרא יח, כז) "**כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ**" המילה "**האל**" הוא לשון **קשות** - שהאיסורים האלה חמורות הם, **מכלל** - יש להבין מכאן **דאיכא רכות** - שיש עריות שהם קלות יותר וגם הם אסורות, **ומאי נינהו** - ומה הן? **שניות** שהוסיפו חכמים.

שואלת הגמרא:

ומאי משמע דהמילה "**האל**" **לישנא** (לשון) **דקשה הוא**? והאיסורים האלו חמורות?

מתרצת הגמרא:

דכתיב - כתוב (יחזקאל יז, יג) לגבי מלך בבל כשבא על ירושלים "**ואת אילי הארץ לקח**" שלקח בשבי את השרים החזקים שבירושלים.

הגמרא שואלת:

לימא - נאמר שדברי רבא (שהמילה "אל" הוא לשון קשה) **פליגא דרבי לוי** - חולק על רבי לוי, **דאמר רבי לוי קשה עונשין של** מי שמזייף **מדות** - משקלות שאינם מדויקות **יותר מעונשין של** איסורי **עריות, שזה** - לגבי עריות **נאמר בהן** (ויקרא יח, כז) "את כל התועבות ה**אל**", **וזה** - לגבי מדות **נאמר בהן** (דברים כה, טז) "כי תועבת ה' אלקיך כל עשה **אלה**" עם אות ה"א בסוף המילה, מוכח שהמילה "אלה" לשון קשה ולא "אל".

מתרצת הגמרא:

ודאי "**אל**" גם לשון **קשה**, ורבי לוי משמיע ש"**אלה**" לשון **קשה** יותר **מ"אל**", ולכן קשה עונשן של מדות יותר מעריות.

שואלת הגמרא:

הרי **גבי עריות נמי הא כתיב** - גם כתוב "**אלה**" (ויקרא יח, כט) "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה", ואם כן מדוע מדות יותר קשה מעריות?

מתרצת הגמרא:

ההוא - המילה "אלה" שכתוב בעריות לא נכתב ללמד על חומרת עריות, אלא נכתב כדי **למעוטי** - למעט **מדות מעונש כרת**, ולהשמיע שרק בעריות יש עונש כרת ולא במדות אף שמדות יותר חמור.

שואלת הגמרא:

אלא לפי זה שאין כרת במדות, אם כן **מאי חומרייהו** - מה חומרתן של מדות יותר מעריות?

מתרצת הגמרא:

הני עריות **אפשר** לחזור **בתשובה**, אבל **הני** מדות **לא אפשר** ולא ניתן לחזור **בתשובה**, כיון שהגוזל את הרבים אינו יודע למי להשיב את הגזילה.

הגמרא מביאה רמז אחר לאיסור שניות:

רב יהודה אמר מהכא - מכאן יש ללמוד איסור שניות: כתוב בקהלת (יב, ט) על שלמה המלך "**ואזן וחקר תקן משלים הרבה**" שלימד דעת העם, **ואמר עולא אמר רבי אלעזר, קודם שבא שלמה** המלך **היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים** - לסל שאין לה ידיות, שקשה להחזיק ולשמור אותו שלא יפול, **עד שבא שלמה** המלך

כיצד פרק שני יבמות

כא.

כי את כל התועבות האל. גבי עריות כתיב ומשמע המעוברת הקטנה: **מכלל דיש רבות.** וקטנות מהן ומקטורות: **אלה.** במדות כתיב כי תועבת ה' כל עושה אלה כל עושה עול ומדקאמר יותר מכל עריות מכלל דלהו לאו הוא קשה הוא: **הכתיב אלה.** מכל התועבות האלה וכו': **עריות אפשר בתקנה.** כל זמן שלא הוליד ממזר יפרוש קימחה ויתפרנט לכל מדות גזל את הרציס הוא ומינו יודע למי יחזיר ומע"ג דקיימא לן [1] יתקן בהם לכלי רציס לאו משופה מעלייתא הוא: **ואזן.** לאזן מחזיק בית מחיזה כדאמר בעירובין [2] לימד דעת את העם לתגמרה בקימחי טעמא ומקברה בדמדי גמר מילתא ממילתא והזהיר על דברי סופרים כדכתיב ויותר מהמה בני הזהר הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה וגזר על הטעונים: **אזנים.** של קופה לתמוך בהן הקופה ומשמרת שלא תפול ה"ג ע"י ערוות מתמקין מן הערוות: **פרעהו.** [3] הגילהו לחיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע: **ושמרתם את משמרתי.** גבי ערוות כתיב: **אם אמו.** לאמו כתיבה וגזרו רבנן על אם אמו כדי שלא יפגע באמו וגזרו נמי בשם מפני משום אם לאמו ומע"ג דגזרה לגזירה הוא כדלמאמר לקמן משום דתרוייהו לאימת רבמת קרו להו: **ואשת אבי אביו.** משום אשת מפני הכתוב: **ואשת אבי אמו.** ומע"ג דלשם מפי (שם) לאמו גזרה משום אשת אבי מפני דתרוייהו אשת רבמת קרו להו והילכך אשת הוא: **ואשת אחי האב מן האם.** למן הכתוב ערות אחי אביך כתיב ואמרינן לקמן בהבא על יבמתו דבאחי מפני מן האב אשת אחי האב מפני משום אשת אבי אביו של מפי מן השם שריא וגזרו רבנן עלה משום אשת אחי מפני מפני מן האב: **ואשת אחי האם מן האב.** כגון שפלני אחי יוכבד מאביה ואשת אשה לאומה לאהרן משום שריא לע"ג לשאת אחי אמו לא כשפיפה שאין לא כתיפה גזרו בה רבנן היכא דשכיח משום אחי אמו מן האב גזירה אחי אמו מן השם שריא (ם) ומיכא לד אב אשת אם היה שפלני אחי יוכבד מן השם ואין מן השם מיבעי לקמן בגמרא אי גזור רבנן עלה אי לאו: **וכלת בנו.** גזור משום כלתו: **וכלת בתו.** משרש טעמא לקמן גזירה משום כלת בנו: **חורגו.** בן אשתו: **ואסור בבת חורגו.** לקמן פריך הא לדורייתא היא את בת בנה ואת בת בתה משום דקבעי למיתני סיפא אשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ואע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזור ביה רבנן תנא רישא נמי בת חורגו אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהויא אחות אשתו הא פסיקא ליה הא לא פסיקא ליה: אמר רב [ב] ארבע נשים יש להן הפסק נקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך דעילאי דרב ורב מאי טעמא לא חשיב ליה מיהלפא ליה באשת אבי אביו וזעירי להתם שכיח ואזיל להכא לא שכיח ואזיל כלתו דאורייתא

רב יהודה אמר (ז) ואזן וחקר. והא לאמר פרק שני דעירובין (דף כח:) בשעה שמקין שלמה נטילת ידיס ועירובין יצתה בת קול ואמרה כו' והא מצינ שניות שמע מאי שמע בת קול מקנה: **ומותר** באשת חמיו. ירושלמי מצת מאי שמע למקורה משום [ד] מרמית העין ומ"ת תורה היא למקור' הא דוד נשא לביפה בת מיה וקאמר שמי שמי מורגין שגדלו בשיח למקורה מפני מרמית העין רבי חנינא אומר יקטון בשמרת ללא מכימי להו ומעשה בפרוזיגלית בשמת שהיה עכשו נטוה ויינו מזוג ליצא מצת שאי מאי ומפקדיה ר"מ לקטוניתיה ומע"ג דשמעתין שרי להו מצת שאי ומורגו שמת [ה] שאר כך שמרום ומיהו קשוף משום שלמה [ו] מוכיח קורגי לא מייתינן למרמית העין גבי מורגה הגדילה בין שמחין:

אי הכי אשת חמיו נמי. מפני (ה) שם שאי מי שלי לשיפרך דשאי ליה שי מוקמת לך כו' דבעית היא לקמן שם שניות דרבי מייא יש להן הפסק או לא:

[ב] קשה עונשין של מדות יותר מעונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן [ג] אלה אל קשה ואלה שאל גבי עריות נמי הא כתיב [ד] אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכא [ה] ואזן וחקר תקן משלים הרבה ואמר עולא [ו] א"ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים ר' אושעיא אמר מהכא [ז] פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור אמר רב אשי משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לאדם משמר פרדם משמרו מבחוץ כולו משתמר משמרו מבפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי [ח] בדותא היא התם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה רב כהנא אמר מהכא [ט] ושמרתם את משמרתי [י] עשו משמרת למשמרתי א"ל אביי לרב יוסף הא דאורייתא היא דאורייתא ופירשו רבנן כל התורה נמי פירשו רבנן אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: ת"ר [יא] מה הם שניות [יב] אם אמו [יג] ואם אביו [יד] ואשת אבי אביו [טו] ואשת אבי אמו [טז] ואשת אחי האב מן האם [יז] ואשת אחי האם מן האב [יח] וכלת בנו [יט] וכלת בתו [כ] ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו [כא] וחורגו מותר באשתו ובתו ואשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך בת חורגו דאורייתא היא דכתיב [כב] את בת בנה ואת בת בתה משום דקבעי למיתני סיפא אשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ואע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזור ביה רבנן תנא רישא נמי בת חורגו אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהויא אחות אשתו הא פסיקא ליה הא לא פסיקא ליה: אמר רב [כב] ארבע נשים יש להן הפסק נקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך דעילאי דרב ורב מאי טעמא לא חשיב ליה מיהלפא ליה באשת אבי אביו וזעירי להתם שכיח ואזיל להכא לא שכיח ואזיל כלתו דאורייתא

באלמנה מן הנשואין כולי עלמא לא פליגי ▼ דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה כי פליגי באלמנה מן הארוסין מ"ד פוטרת אתי עשה ודחי את לא תעשה ומאן דאמר אינה פוטרת לא אתי עשה ודחי את לא תעשה כיון דאפשר בחליצה מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא לימא תיהוי נמי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל כי אמינא אנא היכא דמקיימי מצוה אבל הכא חליצה במקום ייבום לאו מצוה היא [א] אמר [ו] רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנאמר [א] כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי נינהו שניות [ט] ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא דכתיב [ב] ואת אילי הארץ לקח לימא פליגא דר' לוי [ג] דא"ר לוי עלה פרעה יפרוש ידיו ויתפלל ויבקש רחמים שלא יהא נחש מצוי בעולם ולא יהא מזיק לבריות ולא יהא מלאך המות שולט בעולם ולא יהא יצר הרע מצוי בעולם ולא יהא לא רעב ולא שובע ולא קנאה ולא תחרות שנאמר [ד] כי טוב ארך ימים שבע ושבעים שנה חיי ולא יהא לי לא זקנה ולא יסורין ולא מלאך המות שולט בי ולא יצר הרע מצוי בי ולא רעב ולא שובע ולא קנאה ולא תחרות שנאמר [ה] ויאמר אלהים אל משה עלה אל הר הזה והר נבו ראש הפסגה ולא יהא לי לא זקנה ולא יסורין ולא מלאך המות שולט בי ולא יצר הרע מצוי בי ולא רעב ולא שובע ולא קנאה ולא תחרות שנאמר [ו] ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו ראש הפסגה אמר ליה הקב"ה למשה עלה לראש הפסגה ומות בראש הפסגה ותן עיניך בכל הארץ ואתה אל תצטער על כבודך שכבר נתכבדו בך אחרים שכבר מת אברהם ונתכבדו בך אחרים שכבר מת יעקב ונתכבדו בך אחרים שכבר מת יוסף ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו שבטים ונתכבדו בך אחרים שכבר מת אהרן ונתכבדו בך אחרים שכבר מתה מרים ונתכבדו בך אחרים שכבר מת אלדד ומידד ונתכבדו בך אחרים שכבר מת עוג ונתכבדו בך אחרים שכבר מת בלעם ונתכבדו בך אחרים שכבר מת איוב ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו שלשה רועים ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו שבעה רועים ונתכבדו בך אחרים שכבר מת יתרו ונתכבדו בך אחרים שכבר מת חושים בן דן ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו שבעה פקידים ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו שבעה נביאים ונתכבדו בך אחרים שכבר מתה חולדה הנביאה ונתכבדו בך אחרים שכבר מת שמשון ונתכבדו בך אחרים שכבר מת שמואל הרמתי ונתכבדו בך אחרים שכבר מת דוד ונתכבדו בך אחרים שכבר מת שלמה ונתכבדו בך אחרים שכבר מת יאשיהו ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו ירמיה וכל בני הגולה ונתכבדו בך אחרים שכבר מת חזקיה ונתכבדו בך אחרים שכבר מת עזריה ונתכבדו בך אחרים שכבר מת ישעיה ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו שבעים זקנים שבכל דור ודור ונתכבדו בך אחרים שכבר מת יהושע ונתכבדו בך אחרים שכבר מת אליעזר בן הורקנוס ונתכבדו בך אחרים שכבר מת רבי עקיבא ונתכבדו בך אחרים שכבר מתו עשרה הרוגי מלכות ונתכבדו בך אחרים שכבר מת משה

ועשה לה אזנים ותיקן איסורי שניות להרחיקם מאיסורי עריות, ועל ידי כך אוחזים במצות יותר בקלות, כידיות לסל.

הגמרא מביאה עוד רמז:

רבי אושעיא אמר מהכא - מכאן יש ללמוד איסור שניות: כתוב במשלי (ד, טו) "**פרעהו -** הוסף על איסורי תורה גזירות, **ואל תעבר בו -** ועל ידי כך לא תעבור על האיסורים, **שטה מעליו ועבר -** ותתגבר ותעבור מעליו ביתר קלות", מכאן רמז לשניות שגזרו חכמים.

אמר רב אשי יש להביא **משל** לבאר את דברי **רבי אושעיא, למה הדבר דומה? לאדם משמר -** שברצונו לשמור **פרדס,** הרי אם **משמרו מבחוץ** שלא יכנסו מזיקים, **כולו משתמר,** אבל אם **משמרו מבפנים** ונכנס מזיק, הרי מה **שלפניו משתמר,** אך חלק מהפרדס **שלאחריו אינו משתמר.** כמו"כ באיסורי תורה תיקנו חכמים שניות כדי להתרחק מהאיסור.

הגמרא דוחה ואומרת:

והא - המשל הזה **דרב אשי בדותא היא -** דבר בדוי ואינו נכון, כיון **התם שלפניו מיהא משתמר** - שם לגבי הפרדס לפחות החלק שלפניו משתמר, אבל **הכא -** כאן **אי לאו** גזרו חכמים על ה**שניות, פגע בערוה גופה -** יכול להיכשל באיסור ערוה עצמה.

הגמרא מביאה רמז אחר לאיסור שניות:

רב כהנא אמר מהכא - מכאן יש ללמוד איסור שניות: כתוב בתורה לגבי עריות (ויקרא יח, ל) "**ושמרתם את משמרתי**" כלומר, **עשו משמרת למשמרתי -** התורה מצוה לנו לעשות שמירה על איסורי עריות.

שואלת הגמרא:

אמר ליה אביי לרב יוסף, אם פסוק זה משמיע שניות, אם כן **הא דאורייתא היא -** נמצא שאיסור שניות הוא מן התורה ולא גזירת חכמים?

מתרצת הגמרא:

באמת לעשות משמרת הוא חיוב **דאורייתא** (מן התורה), רק התורה לא פירטה באיזה אופן, **ופירשו רבנן -** ובאו חכמים ופירשו שהכוונה לאיסור שניות, ולכן נקרא רמז.

שואלת הגמרא:

כל התורה נמי פירשו רבנן - הרי כל המצוות שבתורה לא פירטה התורה ופירשו חכמים, ובכל זאת אין הם נקראים רמז.

מתרצת הגמרא:

אלא באמת הפסוק "ושמרתם את משמרתי" לא בא להשמיע שיש לעשות משמרת, ואיסור שניות הוא אך ורק **מדרבנן, וקרא -** והפסוק שהביא רב כהנא הוא **אסמכתא בעלמא -** רק רמז בלבד.

הגמרא מביאה ברייתא לגבי איסורי שניות:

תנו רבנן - למדנו בברייתא **מה הם** איסורי **שניות** שגזרו חכמים: **אם אמו** (ציור 98), כדי להרחיקו מאמו. **ואגב** גזרו גם על **אם אביו** (ציור 99), **ואשת אבי אביו** (ציור 100), כדי להרחיקו מאשת אביו. **וגזרו** גם על **אשת אבי אמו** (ציור 101), **ואשת אחי האב מן האם** (ציור 102), כדי להרחיקו מאשת אחי אביו מן האב, **וגזרו** גם על **אשת אחי האם מן האב** (ציור 103), **וכלת בנו -** אשת בן בנו (ציור 104), **וכלת בתו -** אשת בן בתו (ציור 105), כדי להרחיקו מכלת בנו.

הברייתא מביאה קרובות שלא גזרו עליהם חכמים:

ומותר אדם באשת חמיו (ציור 106), באופן שאין היא חמותו [ולאחר שמת או שגירשה חמיו]. **ובאשת חורגו -** אשת בן אשתו [לאחר שמת או שגירשה] (ציור 107), **ואסור בבת חורגו**, כיון שהיא נכדת אשתו (ציור הנ"ל), **וחורגו מותר באשתו -** (ציור 108), באשתו השניה של אביו החורג, **ובבתו** של אביו החורג. **ולפי** זה נמצא **שאשת חורגו** (ציור 109, 110), **אומרת לו אני מותרת לך** (לאחר שמת או שגירש אותי בעלי) **ובתי** (שהיא בת חורגו) **אסורה לך.**

הגמרא מקשה:

מדוע כתבה הברייתא **בת חורגו** לגבי שניות, הלא **דאורייתא היא -** ואסורה עליו מן התורה **דכתיב** באיסורי עריות (ויקרא יח, יז) "**את בת בנה ואת בת בתה**"?

מתרצת הגמרא:

משום דקבעי למיתני סיפא - הברייתא כתבה בת חורגו אגב שרצתה לכתוב בהמשך "**אשת חורגו אומרת לו: אני מותרת לך ובתי אסורה לך, ואף על גב דבתי אסורה לך מדאורייתא** כיון שהיא נכדת אשתך, בכל זאת **בדידי** - כלפי **לא גזור ביה רבנן**", לכן **תנא רישא נמי** - כתבה הברייתא גם בתחילה את הדין **שבת חורגו** אסורה.

הגמרא מקשה:

כיון שהברייתא כותבת לגבי אשת חורגו, "אני מותרת לך ובתי אסורה לך", **אי הכי -** אם כן לגבי **אשת חמיו נמי תימא** - גם לגבי "אשת חמיו" תכתוב הברייתא כן: שהיא יכולה לומר, **אני מותרת לך, ובתי** שהיא אחות אשתך **אסורה לך** מן התורה, **דהויא -** כיון שהיא אסורה עליו משום "**אחות אשתו**".

מתרצת הגמרא:

הא - לגבי בת חורגו **פסיקא ליה -** הלכה פסוקה היא שאסורה עליו לעולם, אבל **הא -** לגבי בת אשת חמיו (שהיא אחות אשתו) **לא פסיקא ליה -** אין זה הלכה פסוקה שאסורה לעולם, שהרי אם מתה אשתו מותרת היא לו, ולכן לא כתבה הברייתא דין זה.

כיצד פרק שני יבמות

כא.

כי את כל התועבות האל. גבי עריות כתיב ומשמע המועבות הקשות מכלל דיש רבות. וקלות מהן ומקורות: **אלה.** במדות כתיב כי תועבת ה׳ כל עושה אלה כל עוסה עול ומדקתמר יומר משל עריות מכלל דהא לאו קשה הוא: **הכתיב אלה.** מכל המועבות האלה וככתבו: **ערוות אפשר בתקנה.** כל זמן שלא הוליד ממזר יפרוש הימנה ויתפרנט מכל מדות גזל את הרבים הוא ואינו יודע למי ימחול ומע״ג דקיימא לן [1] יתקן כסח לבבי רבים ללו תעשה מעלייתא הוא: **ואון.** לשון מוזים הוא [2] למיחב כדתמר בעירובין [3] לימד דעת את העם דלגמרה בסימני טעמא ומקברה בדלמי גמר מילתא ממילתא והזהיר על דברי סופרים כדכתיב ויומר מהמה בני הזהר הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה וגזל על הגזירות: **אונים.** של קופה לאחוז בהן הקופה ומשמרת שלא תפול ה״ג ע״י שניות מתרחקין מן העריות: **פרעהו.** [4] הגילהו לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע: **ושמרתם את משמרתי.** גבי עריות כתיב: **אם אמו.** אמו כתיבה וגזרו רבנן על אם אמו כדי שלא יפגע באמו וגזרו נמי באם אביו משום אם אמו ומע״ג דגזירה הוא כדתמר לקמן משום דמרוייהו אימא רבמא קרו להו: **ואשת אבי אביו.** משום אמא מיבו הכתוב: **ואשת אבי אמו.** ומע״ג לאמא מי מיבו (אם) אמו גזירה משום אמא מי מיבו דמרוייהו אמא רבמא קרו להו והילכך מלא הוא: **ואשת אחי האב מן האם.** למן המורה ערות אחי אביך כתיב ואמרינן לקמן בהבא על יבמתו דבאחי אביו מן האב קמשמעי לך אם היה אחיו של אביו מן האם שריא וגזרו רבנן עלה משום אמא אחי אביו מן האב: **ואשת אחי האם מן האב.** כגון שפלני אחי יוכבד מאביה ונשא לאשה מקורה לאהרן משום שניה לע״ג לאמא אחי אמו לא כתיב הכא אחי אמו אלא אחי אביו הכא גזרו בה רבנן היכא דאחי אמו מן האב גזירה משום אחי אביו מן האם להוויי נמי שניה [5] ומיכא לך מן האב מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב לקמן מיבעי לך מן האם גזרו רבנן עלה משום אחי אמו מן האב. **ואשת אחי אביו מן האם.** כגון שפלני אחי יוכבד מאביה ונשא לאשה מקורה לאהרן משום שניה לע״ג לאמא אחי אמו לא כתיב הכא אחי אביו אלא אחי אביו הכא גזרו בה רבנן היכא דאחי אמו מן האב גזירה משום אחי אביו מן האם להוויי נמי שניה [6] ומיכא לך מן האב מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האם ולא אמרינן אחי אמו מן האב לקמן מיבעי לך מן האם גזרו רבנן עלה משום אחי אמו מן האב. **ואשת אחי אמו מן האב.** כגון שפלני אחי יוכבד מאביה ונשא לאשה מקורה לאהרן משום שניה לע״ג לאמא אחי אמו לא כתיב הכא אחי אביו אלא אחי אמו הכא גזרו בה רבנן היכא דאחי אמו מן האב גזירה משום אחי אביו מן האם להוויי נמי שניה [7] ומיכא לך מן האב מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האם ולא אמרינן אחי אמו מן האב לקמן מיבעי לך מן האם גזרו רבנן עלה משום אחי אמו מן האב. **ואשת אחי אביו מן האב.** כגון שפלני אחי יוכבד מאביה ונשא לאשה מקורה לאהרן משום שניה לע״ג לאמא אחי אמו לא כתיב הכא אחי אביו אלא אחי אביו הכא גזרו בה רבנן היכא דאחי אמו מן האב גזירה משום אחי אביו מן האם להוויי נמי שניה [8] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האם להוויי נמי שניה [9] ומיכא לך מן האב מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האם ולא אמרינן אחי אביו מן האב לקמן מיבעי לך מן האם גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [10] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [11] ומיכא לך מן האב מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האם ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [12] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [13] ומיכא לך מן האב מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האם ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [14] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [15] ומיכא לך מן האב מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האם ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [16] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [17] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [18] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [19] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [20] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [21] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [22] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [23] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [24] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [25] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [26] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [27] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [28] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [29] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [30] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [31] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [32] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [33] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [34] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [35] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [36] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [37] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [38] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [39] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [40] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [41] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [42] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [43] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [44] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [45] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [46] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [47] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [48] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [49] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [50] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [51] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [52] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [53] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [54] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [55] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [56] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [57] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [58] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [59] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [60] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [61] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [62] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [63] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [64] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [65] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [66] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [67] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [68] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [69] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [70] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [71] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [72] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [73] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [74] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [75] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [76] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [77] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [78] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [79] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [80] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [81] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [82] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [83] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [84] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [85] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [86] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [87] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [88] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [89] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [90] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [91] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [92] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [93] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [94] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [95] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [96] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [97] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [98] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [99] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [100] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [101] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [102] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [103] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [104] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [105] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [106] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [107] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [108] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [109] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [110] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [111] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [112] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [113] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [114] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [115] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [116] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [117] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [118] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [119] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [120] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [121] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [122] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [123] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [124] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [125] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [126] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [127] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [128] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [129] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [130] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [131] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [132] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [133] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [134] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [135] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [136] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [137] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [138] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [139] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [140] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [141] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [142] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [143] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [144] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי אביו מן האב להוויי נמי שניה [145] ומיכא לך מן האם מכל מם היה שפלני אחי יוכבד מן האב ולא אמרינן אחי אביו מן האם לקמן מיבעי לך מן האב גזרו רבנן עלה משום אחי

הגמרא דנה באיסורי שניות:

אמר רב ארבע נשים מתוך הנשים האסורות באיסורי שניות **יש להן** על איסורן **הפסק**, שלא אסרו אלא אותן בלבד, אבל לא את הדורות שלמעלה או למטה מהן.

נקיט - תפס **רב** וביאר **תלת -** שלוש מתוך ארבע הנשים: א. **אשת אחי האם מן האב** (ציור 111), שרק היא אסורה, אבל אשת אחי אם אמו מן האב מותרת (ציור 112). ב. **ואשת אחי האב מן האם** (ציור 113), שרק היא אסורה, אבל אשת אחי אבי אביו מן האם מותרת. ג. **וכלתו** (ציור 115/116). **וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו,** שרק היא אסורה, אבל אשת אבי אבי אמו מותרת (ציור 117/118).

אמר רב נחמן, וסימניך - לדעת ולזכור איזה שניה הוסיף זעירי, **דעילאי דרב -** זעירי הוסיף על השלוש נשים של רב, דור אחד למעלה מרב, שרב דיבר על הדור של אשת אחי האם, וזעירי דיבר לגבי אשת אבי אמו.

שואלת הגמרא:

ורב מאי טעמא לא חשיב ליה - מדוע רב אינו סובר כזעירי? מתרצת הגמרא: משום שהוא חושש שמא **מיחלפא ליה -** שאם יאמרו "אשת אבי אמו יש לה הפסק" יבואו לטעות ולומר שגם **באשת אבי אביו** יש לה הפסק, ויבואו להתיר דור מעל (אשת אבי אבי אביו), שאסורה מן התורה (עי' ציור 121).

וזעירי אינו חושש שיבואו לטעות ולהחליף, כיון **להתם שכיח ואזיל -** אדם רגיל ללכת ולקחת לו אשה ממשפחת אביו, ואילו **להכא לא שכיח ואזיל -** אין אדם רגיל ללכת ולקחת אשה ממשפחת אמו, ולכן אין לחשוש שיבואו לטעות בין "אשת אבי אבי אביו" לבין "אשת אבי אבי אמו" כיון שידוע שיש יותר קורבה למשפחת אביו מאמו.

הגמרא מקשה על רב שכתב "כלתו" בין הנשים השניות שיש להן הפסק: **כלתו** הרי איסורה

כיצד פרק שני יבמות

כא.

כי את כל התועבות האל. גבי עריות כתיב ומשמע המועבות הקשות: מכלל דיש רבות. וקלות מהן ומקורות: אלה. ממדות כתיב כי מועבת ה' כל עושה אלה כל עושה עול ומדקתמר יומר מצל עריות מכלל להה למו קשה הוא: הכתיב אלה. מכל המועבות האלה וככתבו: ומותר באשת חמיו. ירושלמי אשת חמיו לאסורה הא דוד הערוה ופ"ת מורה היה לאסור הא דוד נשא לאפה בת מיה ומקשה נמי שני מורגין שגללו בציה לאסורה מפני מרמית הערוה רבי מניה אומר יפטור בחלוצה ופטרת בחלוצה ללא מכימי להו ומעשה בפרוזיגלית בחמד שהיה עכמו טבוח ויינו מזוג ליצא אשת חמיו ופסקיה ר"ת לאסורה ופ"ג דאמעמין שרי להו אשת חמיו ומורגו שמע מיה מאי כך מאסורה ומיהו קשוף משום מלחמה מוכיח קוגיא ללא מייתינן למרמית הערוה יש גבי מורגה הגלילה בין בחמין:

א"ר הבי אשת חמיו נמי. מאי (ה) אם אמיו לא מאי למיפרך דמיתמ ליה מאי מוקמת לך כו' דצעית היא לקמן אם אשת דרבי מייר יש להן הפסק או לא:

רב יהודה אמר (ז) ואזן וחקר. והא לתמר פרק שני דעירובין (דף כח:) בשעה שמקין שלמה נעולת ירושלים ועירובין יצאת בת קול ואמרה כו' ולא מצינו שניות שמא יאמר בת קול מקנה: **ומותר** באשת חמיו. ירושלמי אשת חמיו לאסורה משום (ו) מרמית הערוה ופ"ת מורה היה לאסור הא דוד נשא לאפה בת מיה וקשה נמי שני מורגין שגללו בציה לאסורה מפני מרמית הערוה רבי מניה אומר יפטור בחלוצה ופטרת בחלוצה ללא מכימי להו ומעשה בפרוזיגלית בחמד שהיה עכמו טבוח ויינו מזוג ליצא אשת חמיו ופסקיה ר"ת לאסורה ופ"ג דאמעמין שרי להו אשת חמיו ומורגו שמע (ה) מאי כך מאסורה ומיהו קשוף משום מלחמה (ו) מוכיח קוגיא ללא מייתינן למרמית הערוה יש גבי מורגה הגלילה בין בחמין:

א"ר הבי אשת חמיו נמי. מאי (ה) אם אמיו לא מאי למיפרך דמיתמ ליה מאי מוקמת לך כו' דצעית היא לקמן אם אשת דרבי מייר יש להן הפסק או לא:

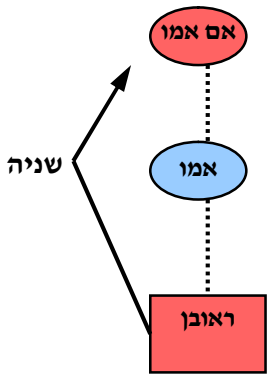
באלמנה מן הנשואין כולי עלמא לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה כי פליגי באלמנה מן הארוסין מ"ד פוטרת אתי עשה ודחי את לא תעשה ומאן דאמר אינה פוטרת לא אתי עשה ודחי את לא תעשה כיון דאפשר בחליצה מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא לימא תיהוי נמי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל כי אמינא אנא היכא דמקיימי מצוה אבל הכא חליצה במקום ייבום לאו מצוה היא א אמר (ו) רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנאמר א כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי נינהו שניות (ו) ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא דכתיב (ב) ואת אילי הארץ לקח לימא פליגא דר' לוי (ו) דא"ר לוי (ב) קשה עונשין של מדות יותר מעונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן (ג) אלה אל קשה ואלה מאל גבי עריות נמי הא כתיב (ד) אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכא (ה) ואזן וחקר תקן משלים הרבה ואמר עולא (ו) א"ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים ר' אושעיא אמר מהכא (ו) פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור אמר רב אשי משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לאדם משמר פרדם משמרו מבחוץ כולו משתמר משמרו מבפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי (ז) בדותא היא התם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה רב כהנא אמר מהכא (ו) ושמרתם את משמרתי (ט) עשו משמרת למשמרתי א"ל אביי לרב יוסף הא דאורייתא היא דאורייתא ופירשו רבנן כל התורה נמי פירשו רבנן אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: ת"ר (י) מה הם שניות (ג) אם אמו (ד) ואם אביו (ה) ואשת אבי אביו (ו) ואשת אבי אמו (ז) ואשת אחי האב מן האם (ח) ואשת אחי האם מן האב (ט) וכלת בנו (י) וכלת בתו (כ) ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו (ל) וחורגו מותר באשתו ובתו ואשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך בת חורגו דאורייתא היא דכתיב (מ) את בת בנה ואת בת בתה משום דקבעי למיתני סיפא אשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ואע"ג דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזור ביה רבנן תנא רישא נמי בת חורגו אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהויא אחות אשתו הא פסיקא ליה הא לא פסיקא ליה: אמר רב (מ) ארבע נשים יש להן הפסק נקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך דעילאי דרב ורב מאי טעמא לא חשיב ליה מיחלפא ליה באשת אבי אביו וזעירי להתם שכיח ואזיל להכא לא שכיח ואזיל כלתו דאורייתא

ערוות אפשר בתקנה. כל זמן שלא הוליד ממנו יפרוש הימנה ויתמרט לבל מדות גזל את הרציס הוא ומינו יודע למי ימזיר ופ"ג דקיימין לן (ו) יתקן כהם לרכי רציס ללו מצופה מעלייתא הוא: ואזן. לשון מזוין הוא מחיזה כלמתר בעירובין (ו) לימד דעת את העם לתגמרה בסימני טעמא ומקבלה בדלמי גמר מילתא ממילתא והזהיר על דברי סופרים כלכתיב ויותר מהמה בני זהר הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה וגזר על הטניות: אזנים. של קופה לשמוח בהן הקופה ומשתמרת שלא תפול ה"ג ע"י שניות מתרחקין מן העריות: פרעהו. (ו) הגלילו לשיקור והוסיף עליו כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע: ושמרתם את משמרתי. גבי עריות כתיב: אם אמו. אמו כתיבה וגזרו רבנן על אם אמו כדי שלא יפגע בשמו וגזרו נמי בשם אביו משום אם אמו ופ"ג לגזירה הוא כלתמר לקמן משום תמרוייהו אימת רבמת קרו להו: ואשת אבי אביו. משום שמת אביו הכמוכה: ואשת אבי אמו. ופ"ג לשמת אבי (אם) אמו גזירה משום שמת אבי אביו תמרוייהו וכן לשמת אבי אביו לשמת אבי אמו: ואשת אחי האב מן האם. כגון שנפלתי אחי יוכנד מאביה ושמת לשמת אחי האב משום שניה לשע"ג לשמת אחי האב לא גזרו לה כמיכת גזרו בה רבנן היכא דהוה אחי אמו מן האם גזירה משום אחי אביו מן האם דהויא אחות אשתו (ו) ומיכת לד מן אבל אם היה נפתלי אחי יוכנד מן האם ולא מן האב מיבעי לקמן בגמרא אי גזור רבנן עלה אי לאו: וכלת בנו. גזור משום כלתו: וכלת בתו. מפרש טעמא לקמן גזירה משום כלת בנו: חורגו. בן אשתו: ואסור בבת חורגו. לקמן פריך הא לתורייתא היא את בת בנה ומאי תני לה בהדי שניות: הא פסיקא ליה. בת חורגו לעולם אסורה לו: הא לא פסיקא ליה. בת אשת אחי אמו אסורה לו משום אחות אשתו הוחיל ולאחר מיתת אשתו מותרת לו לא פסיקא ליה: ד' נשים שניות יש להן הפסק. שלמעלה מהן ולמטה מהן מותר לבל המחרות כגון אם אמו אין (ג) להם הפסק שלמעלה הימנה עד סוף כל הדורות הוא נמי שנייה וכן אשת אבי אביו ואם אבי אביו אין להן הפסק: ונקיט רב בידיה תלת. לפרושי תלת מהנך לרבעה לבל רביעית לא הוה ידע מה היא לבל גמרא הוה גמיר לתלבא ניהו: אשת אחי האם מן האב. היא לבדה שנייה לבל אשת אבי אביו מן האם הוא שנייה לבל אשת אחי האב מן האם. לבדה שנייה לבל אשת אבי אמו מן האם הוא שנייה לבל אשת אחי האב מן האם. לבדה שנייה לבל אשת אבי אמו מן האב הוא שנייה לבל אשת אחי האם מן האב הוא שנייה לבל אשת אבי אביו מן האם הוא שנייה לבל אשת אחי האב מן האם הוא שנייה לבל אשת אבי אמו מן האב הוא שנייה לבל אשת אחי האם מן האב הוא שנייה לבל אשת אבי אביו מן האב הוא שנייה לבל אשת אחי האב מן האם הוא שנייה לבל אשת אבי אמו מן האם

ת"ר מה הם שניות

א. אם אמו.

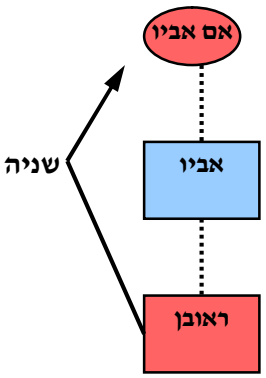
[98]

גזרו כדי שלא יפגע באמו

ב. אם אביו.

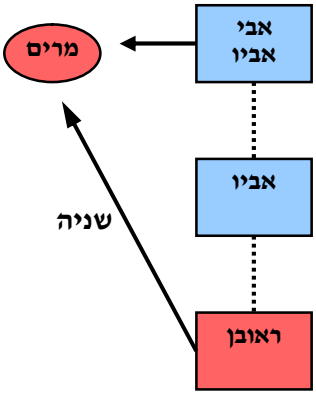
[99]

גזרו נמי באם אביו משום אם אמו

ג. אשת אבי אביו.

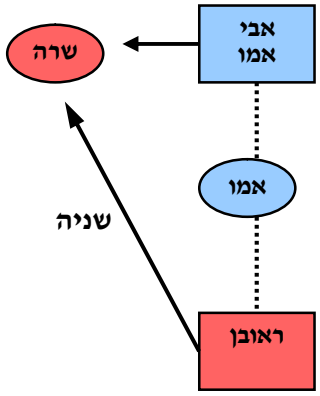
[100]

גזרו משום אשת אביו

ד. אשת אבי אמו.

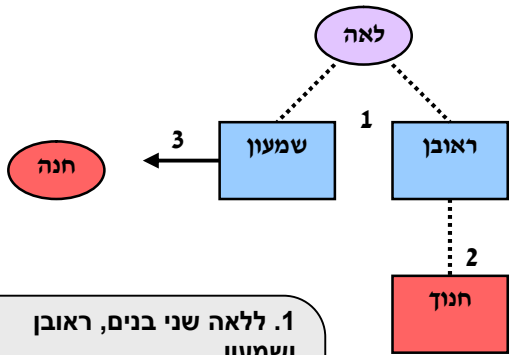
[101]

גזרו משום אשת אבי אביו

ה. אשת אחי האב מן האם.

[102]

1. ללאה שני בנים, ראובן ושמעון.
2. ולראובן בן חנוך.
3. ולשמעון אשה, חנה.

הרי חנה (3) לחנוך (2) אשת אחי אביו מן האם, ואסורה לו מדרבנן.

כללים: צבע אדום, שניות ואסורות - חץ שחור, נישואים

כיצד פרק שני יבמות

כא.

כי את כל התועבות האל. גבי עריות כתיב ומשמע מעוברת מקשה: **מכלל דיש רכות.** וקלות מהן ומקורות: **אלה.** במדות כתיב כי מועבת ה׳ כל עושה אלה כל עושה עול ומדקאמר יומר מכל עריות מכלל להה לאו הוא קשה הוא: **הכתיב אלה.** מכל המועבות האלה וככתוב: **ומותר** באשת חמיו. ילוסלמי אשת חמיו מקורה מקוה ר׳ יהודה אמר (ז) ואזן וחקר. והא לאמר פרק שני לעירובין (דף כח:) בשעה שמקיז שלמה נעולת ידיס ועירובין יצאת בת קול ואמרה כו׳ ולא תשיב ערוות אמך אשת אחיך ערות אחיך לא תגלה ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אשת אביך לא תגלה ערות אחותך בת אביך לא תגלה ערות אחותך בת אמך לא תגלה ערות אשת אחי אביך לא תגלה ערות כלתך לא תגלה ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא: [ויקרא יח, יא-יז]

תום׳ ישנים

דלא אפשר בתשובה. דאין יודע למי משלם ואין להקשות יעשה מהן צרכי רבים דמ״מ אין זה תשובה כתיקונה כיון דאינו משלם לאותו שגזל: **הני אפשר בתשובה.** ובלבד שלא הוליד בן דאם הוליד בן הרי מעוות לא יוכל לתקון: **עד שבא שלמה ועשה לה אונים.** וא״ת התם פרק עושין פסין חשיב ערובין ונט״י דקאמר בשעה שתקן שלמה ערובין וידים ואמאי לא חשיב שניות דהכא וי״ל דלא חשיב אלא דבר התלוי בחכמה ובסברת הלב. אבל הכא באלמנה מן הנשואין כולי עלמא לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה כי פליגי באלמנה מן הארוסין מ״ד פוטרת אתי עשה ודחי את לא תעשה ומאן דאמר אינה פוטרת לא אתי עשה ודחי את לא תעשה כיון דאפשר בחליצה מיתיבי ואם בעלו קנו תיובתא לימא תיהוי נמי תיובתא דר״ל אמר לך ר״ל כי אמינא אנא היכא דמקיימי מצוה אבל הכא חליצה במקום ייבום לאו מצוה היא א אמר ב רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנאמר א כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי נינהו שניות ג ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא דכתיב ד ואת אילי הארץ לקח לימא פליגא דר׳ לוי ה דא״ר לוי ו קשה עונשין של מדות יותר מעונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן ז אלה אל קשה ואלה מאל גבי עריות נמי הא כתיב ח אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהכא ט ואזן וחקר תקן משלים הרבה ואמר עולא י א״ר אלעזר קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים ר׳ אושעיא אמר מהכא יא פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור אמר רב אשי משל דר׳ אושעיא למה הדבר דומה לאדם משמר פרדם משמרו מבחוץ כולו משתמר משמרו מבפנים שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי יב בדותא היא התם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה רב כהנא אמר מהכא יג ושמרתם את משמרתי טו עשו משמרת למשמרתי א״ל אביי לרב יוסף הא דאורייתא היא דאורייתא ופירשו רבנן כל התורה נמי פירשו רבנן אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא: ת״ר טז מה הם שניות יז אם אמו ח ואם אביו ח ואשת אבי אביו י ואשת אבי אמו יא ואשת אחי האב מן האם יב ואשת אחי האם מן האב יג וכלת בנו יד וכלת בתו טו ומותר אדם באשת חמיו ובאשת חורגו ואסור בבת חורגו טז וחורגו מותר באשתו ובתו ואשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך בת חורגו דאורייתא היא דכתיב יז את בת בנה ואת בת בתה משום דקבעי למיתני סיפא אשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך ואע״ג דבתי אסורה לך מדאורייתא בדידי לא גזור ביה רבנן תנא רישא נמי בת חורגו אי הכי אשת חמיו נמי תימא אני מותרת לך ובתי אסורה לך דהויא אחות אשתו הא פסיקא ליה הא לא פסיקא ליה: אמר רב יח ארבע נשים יש להן הפסק נקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם וכלתו וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך דעילאי דרב ורב מאי טעמא לא חשיב ליה מיחלפא ליה באשת אבי אביו וזעירי להתם שכיח ואזיל להכא לא שכיח ואזיל כלתו דאורייתא

רב יהודה אמר (ז) ואזן וחקר. והא לאמר פרק שני לעירובין (דף כח:) בשעה שמקיז שלמה נעולת ידיס ועירובין יצאת בת קול ואמרה כו׳ ולא תשיב ערוות אמך אשת אחיך ערות אחיך לא תגלה ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אשת אביך לא תגלה ערות אחותך בת אביך לא תגלה ערות אחותך בת אמך לא תגלה ערות אשת אחי אביך לא תגלה ערות כלתך לא תגלה ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא: [ויקרא יח, יא-יז]

כי את כל התועבות האל. גבי עריות כתיב ומשמע מעוברת מקשה: **מכלל דיש רכות.** וקלות מהן ומקורות: **אלה.** במדות כתיב כי תועבת ה׳ כל עושה אלה כל עושה עול ומדקאמר יומר מכל עריות מכלל להה לאו הוא קשה הוא: **הכתיב אלה.** מכל המועבות האלה וככתוב: **ומותר** באשת חמיו. ילוסלמי אשת חמיו מקורה מקוה ר׳ יהודה אמר (ז) ואזן וחקר. והא לאמר פרק שני לעירובין (דף כח:) בשעה שמקיז שלמה נעולת ידיס ועירובין יצאת בת קול ואמרה כו׳ ולא תשיב ערוות אמך אשת אחיך ערות אחיך לא תגלה ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אשת אביך לא תגלה ערות אחותך בת אביך לא תגלה ערות אחותך בת אמך לא תגלה ערות אשת אחי אביך לא תגלה ערות כלתך לא תגלה ערות אשת אחיך לא תגלה ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא: [ויקרא יח, יא-יז]

תורה אור השלם

א) כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ: [ויקרא יח, כז]

ב) וַיִּקַּח מַלְכָּרָע חֲמוֹלֹכָה וַיִּכְרֹת אֹתוֹ בְּרִית וַיְבִאֵהוּ בְּאָלָה וְאֶת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח:

[יחזקאל יז, יג]

ג) כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה כֹּל עֹשֵׂה עָוֶל:

[דברים כה, טז]

ד) כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם: [ויקרא יח, כט]

ה) וַיֹּאמֶר שְׁהֵיָה קוֹהֶלֶת חָכָם עוֹד לִמֵּד דֵּעַת אֶת הָעָם וְאָזַן וְחִקֵּר תִּקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה:

[קהלת יב, ט]

ו) פְּרַעְהוּ אַל תַּעֲבֹר בּוֹ שְׁטֵה מֵעָלָיו וַעֲבֹר:

[משלי ד, טו]

ז) וְשָׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מֻחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָהֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

[ויקרא יח, ל]

ח) עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה אֶת בַּת בִּנָּהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא:

[ויקרא יח, יז]

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **א)** [בפלמוס פ׳ מחני׳ סי׳ ג׳ מיתא רב הונא], **ב)** ב״ב דף פח:, **ג)** עירובין כח:, **ד)** [ע׳ פסחים יג. ומ״ש שם על הגלוין], **ה)** [מ״ק ה.], **ו)** [מכ׳ ד״ח פ״ח ע״ב], **ז)** [ביצה כט.], **ח)** [ב״ק פ״ב ע״ב], **ט)** [ב״ב קיט:], **י)** וכ״ה בתלמי׳ לקמן לן ע״ש, **יא)** [מכ׳ ד״ח פ״ח ע״ב], **יב)** [ב״ב קיט:], **יג)** [ב״ב קיט:], **יד)** [ב״ב קיט:], **טו)** [ב״ב קיט:], **טז)** [ב״ב קיט:], **יז)** [ב״ב קיט:], **יח)** [ב״ב קיט:], **יט)** [ב״ב קיט:], **כ)** [ב״ב קיט:], **כא)** [ב״ב קיט:], **כב)** [ב״ב קיט:], **כג)** [ב״ב קיט:], **כד)** [ב״ב קיט:], **כה)** [ב״ב קיט:], **כו)** [ב״ב קיט:], **כז)** [ב״ב קיט:], **כח)** [ב״ב קיט:], **כט)** [ב״ב קיט:], **ל)** [ב״ב קיט:]

מסורת הש״ס לירושלמי

רמז לשניות מן התורה כו׳. הל״ש. עי׳ הג״ה מהכי״ב בשלמות אינה כ״ה ע״ש. מה הם שניות. בו׳. ע״ש פה״ע:

הגהות הב״ח

(ו) רש״י ד״ה ואמר אמי אשם מן אשם וכו׳ להוציא נמי שנייה משום דכתיבי׳ ואיכא לד אמ׳: **(ז)** ד״ה ד׳ נשים וכו׳ אין לה אשם שלמעלה וכו׳ הוא נמי שנייה הוציא ואמר מן התורה וכן אשם מצי אמיא ואשם אב הוא לתוי״ט וכן אם מצי למעלה מהן וכו׳ ואם אחי מצי אשם מי שמקדם פעמים: **(ג)** ד״ה ומימן וכו׳ למעלה מאשם אחי אמו ס״ל: **(ד)** תוס׳ ד״ה כי יהודה אמר מכלל ולקן: **(ה)** ד״ה אי הכי דמשמעי אבל אם היה אחיו של אביו מן האם שניה וגזרו רבנן עליה משום אשת אחי אביו מן האב. כגון שנפלתי לאחי יוכבד מאביה ונשא לאע״ג דאשה אחי אמו משום שניה לאע״ג דאשת אחי אמו לא כתיבא גזרו בה רבנן היכא דאשת אחי אמו מן האב גזירה משום אחי אביו (ו) ומיהו לד אב אבל אם היה נפלתי לאחי יוכבד מן האם ולא מן האב מיבעי לקמן בגמרא אי גזור רבנן עליה אי לאו: **וכלת בנו.** גזור משום כלתו: **וכלת בתו.** מפרש טעמא לקמן גזירה משום כלת בנו: חורגו. בן אשתו: **ואסור בבת חורגו.** לקמן פריך הא לתוי״ט היא את בת בנה ומתני׳ תני לה בפרק שני יבמות: **הא לא פסיקא ליה.** בת אשת אחיו המשותפת לו: **הא פסיקא ליה.** בת אשת אחיו המשותפת לו ואשת חורגו אומרת לו אני מותרת לך ובתי אסורה לך: ד׳ נשים שניות יש להן הפסק. שלמעלה מהן ולמטה מהן מותר לבא באשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן האם (האם) וכלת בתו אבל כלת בנו וכלת בן בנו עד סוף כל הדורות. אמר רב [ארבע נשים] יש להן הפסק. ונקיט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן (האב) וכלת בתו אבל כלת בנו וכלת בן בנו עד סוף כל הדורות אין להן הפסק. וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו.

גליון הש״ס

גמ׳ **ומאי משמע דהאל לישנא דקשה הוא.** עי׳ מלבים רפי פרשת תולדות פ׳ סד בפסוק את כל התלולות האל:

תום׳ חד מקמאי

תנו רבנן מה הן שניות אם אמו ואם אביו ואשת אבי אביו ואשת אבי אמו כו׳ כל הני אין להן הפסק דאם אמו ואם אבי אביו ואשת אבי אביו ואשת אבי (אביו) אמו [אסור] עד סוף כל הדורות. אמר רב [ארבע נשים] יש להן הפסק. ונקט רב בידיה תלת אשת אחי האם מן האב ואשת אחי האב מן (האב) וכלת בתו אבל כלת בנו וכלת בן בנו עד סוף כל הדורות אין להן הפסק. וזעירי מוסיף אף אשת אבי אמו.

עין משפט נר מצוה

יח א (מיי׳ פ״ו מהל׳ מיאוה הלכה ו סמג לאוין קי קכג טור אה״ע סימן טו):

יט ב מיי׳ פ״ו מהל׳ נזקין הלכה יג סמג לאוין קנג טוש״ע ח״מ סימן לא סעיף יט:

כ ג מיי׳ פ״ח מהל׳ מיאוה הלכה ו סמג לאוין קי טוש״ע אה״ע סימן טו סעי׳ ב:

כא ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעי׳ ד:

כב ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ו:

כג ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ז:

כד ז מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ח:

כה ח מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ט:

כו ט מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יט:

כז י מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף כ:

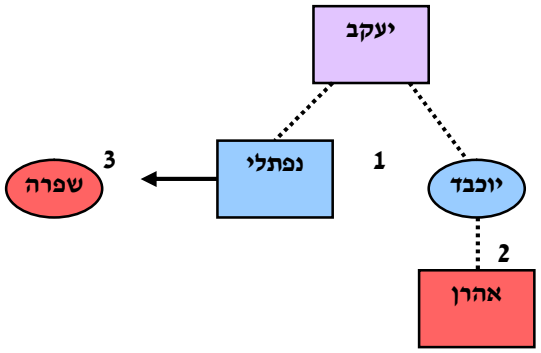
כח יא מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף כא:

כט יב מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף כד:

ל יג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

ו. אשת אחי האם מן האב .

[103]

1. **ליעקב בן ובת, נפתלי ויוכבד.**
2. **וליוכבד בן אהרן.**
3. **ולנפתלי אשה, שפרה.**

הרי שפרה (3) לאהרן (2) אשת אחי אמו מן האב, ואסורה לו מדרבנן.

<u>גזירה משום אחי אביו מן האם</u>

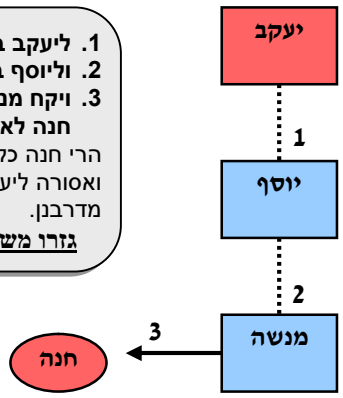
ז. כלת בנו

[104]

1. **ליעקב בן יוסף.**
2. **וליוסף בן מנשה.**
3. **ויקח מנשה את חנה לאשה.**

הרי חנה כלת יוסף, ואסורה ליעקב מדרבנן.

<u>גזרו משום כלתו</u>

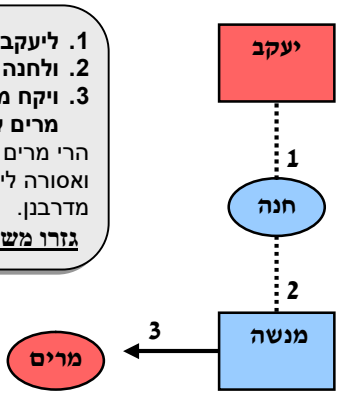
ח. כלת בתו

[105]

1. **ליעקב בת חנה.**
2. **ולחנה בן מנשה.**
3. **ויקח מנשה את מרים לאשה.**

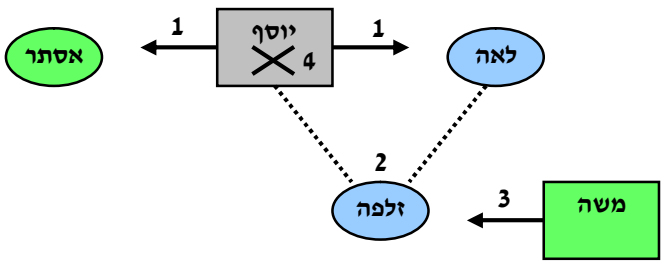
הרי מרים כלת חנה, ואסורה ליעקב מדרבנן.

<u>גזרו משום כלת בנו</u>

[106]

<u>ומותר אדם</u>, <u>באשת חמיו</u>.

1. **ליוסף שתי נשים, לאה ואסתר.**
2. **ותלד לאה ליוסף את זלפה.**
3. **ויקח משה את זלפה לאשה.**

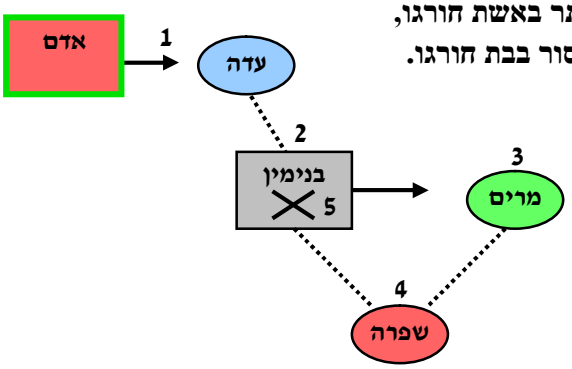
הרי יוסף חמיו של משה.

4. **ואם מת יוסף מותרת אסתר אשתו למשה** (ירוק בירוק).

<u>כללים</u>: צבע **<u>אדום</u>**, שניות ואסורות - **<u>ירוק</u>**, מותרים זה בזה - **<u>חץ שחור</u>**, נישואים

[107]

ומותר באשת חורגו,
ואסור בבת חורגו.

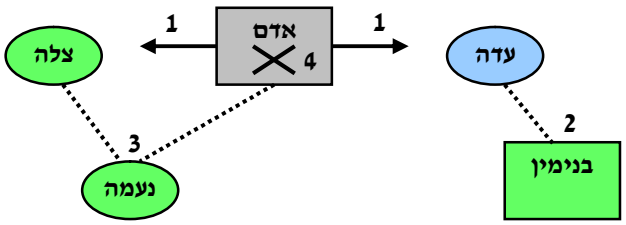

1. **לאדם אשה ושמה עדה.**
2. **ולעדה בן מבעל אחר, בנימין.**
3. **בנימין לקח את מרים לאשה.**
4. **ותלד לו את שפרה.**
5. **ומת בנימין (או שגירש את מרים).**

הרי מרים אשת בן חורגו (בנימין) של אדם, מותרת לו, (ירוק) ושפרה בת חורגו, אסורה לו (אדום) משום אשה ובת ובנה.

[108]

<u>וחורגו מותר באשתו ובבתו</u>.

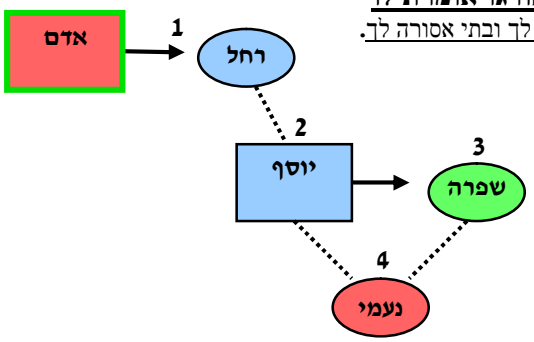

1. **לאדם שתי נשים – עדה וצלה.**
2. **לעדה בן מבעל אחר, בנימין.**
3. **וצלה ילדה לאדם את נעמה.**
4. **ומת אדם (או שגירש את צלה).**

מותר בנימין בן חורגו של אדם בצלה אשתו, ובנעמה בתו.

[109]

<u>ואשת חורגו אומרת לו</u>
<u>אני מותרת לך ובתי אסורה לך</u>.

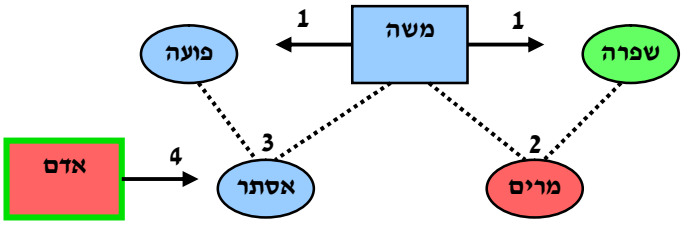
1. **אדם ורחל - איש ואשה.**
2. **לרחל בן מבעל אחר - יוסף.**
3. **יוסף לקח את שפרה לאשה.**
4. **ותלד לו את נעמי.**

נמצא: שפרה (4) לאדם - אשת בן חורגו, ונעמי (4) בתה - בת חורגו

שפרה אומרת לאדם אני מותרת לך ,ובתי (נעמי) אסורה לך.

[110]

<u>אי הכי, אשת חמיו נמי תימא</u>:
<u>אני מותרת לך ובתי אסורה לך</u>.

1. **למשה שתי נשים - שפרה ופועה.**
2. **ותלד לו שפרה את מרים.**
3. **ופועה ילדה לו את אסתר.**
4. **ויקח אדם את אסתר לאשה.**

נמצא: שפרה לאדם אשת חמיו, ומותרת לו - ומרים בתה (אחות אשתו מן האב) אסורה לו.

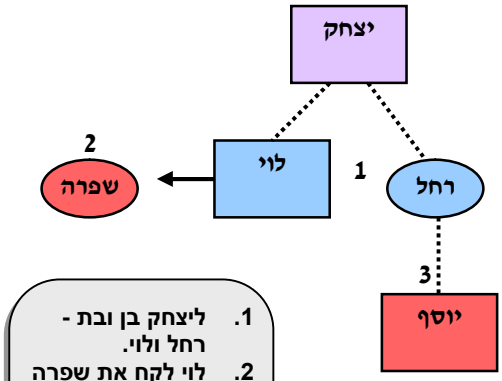
שפרה גם תאמר לאדם אני מותרת לך ובתי אסורה לך.

<u>כללים</u>: צבע <u>אפור</u>, מת - <u>אדום</u>, אסורים זה בזה - <u>ירוק</u>, מותרים זה בזה - <u>חץ שחור</u>, נישואים

אמר רב ארבע נשים יש להן הפסק, נקיט רב בידיה תלת וכו'.

א. אשת אחי האם מן האב, שניה ואסורה -- **אבל אשת אחי אם אמו מותרת.** (רש"י ד"ה אשת)

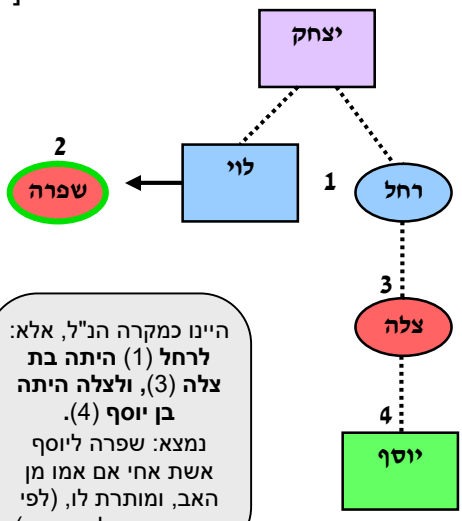
[111]

1. **ליצחק בן ובת - רחל ולוי.**
2. **לוי לקח את שפרה לאשה.**
3. **ולרחל בן, יוסף.**

נמצא: שפרה ליוסף אשת אחי אמו מן האב, ואסורה לו.

[112]

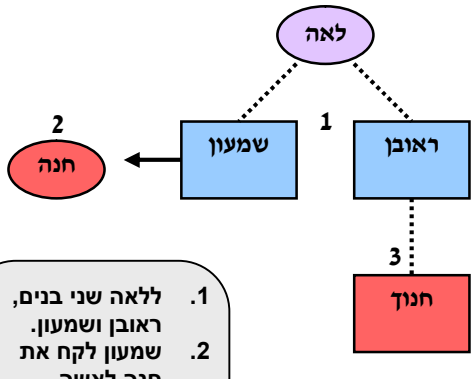

היינו כמקרה הנ"ל, אלא: **לרחל** (1) **היתה בת צלה** (3), **ולצלה היתה בן יוסף** (4).

נמצא: שפרה ליוסף אשת אחי אם אמו מן האב, ומותרת לו, (לפי ששניה זו יש לה הפסק).

ב. אשת אחי האב מן האם, שניה ואסורה -- **אבל אשת אחי אבי אביו מן האם מותרת,** (רש"י ד"ה אשת)

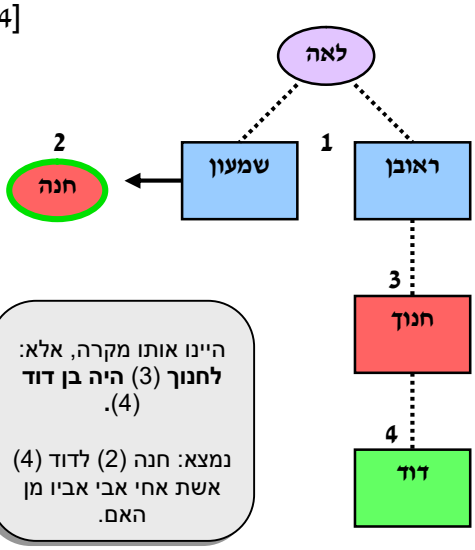
[113]

1. **ללאה שני בנים, ראובן ושמעון.**
2. **שמעון לקח את חנה לאשה.**
3. **ולראובן בן, חנוך.**

נמצא: חנה (2) לחנוך (3) אשת אחי אביו מן האם, ואסורה לו.

[114]

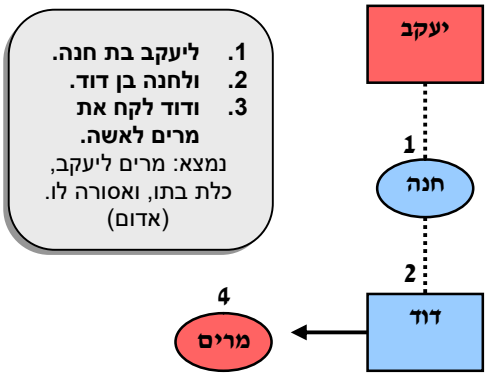
היינו אותו מקרה, אלא: **לחנוך** (3) **היה בן דוד** (4).

נמצא: חנה (2) לדוד (4) אשת אחי אבי אביו מן האם.

כללים: צבע אפור, מת - אדום, אסורים זה בזה - ירוק, מותרים זה בזה - חץ שחור, נישואים

ג. וכלתו (כלת בתו, רש"י ד"ה וכלתו) **שניה ואסורה -- אבל כלת בת בתו מותרת.**

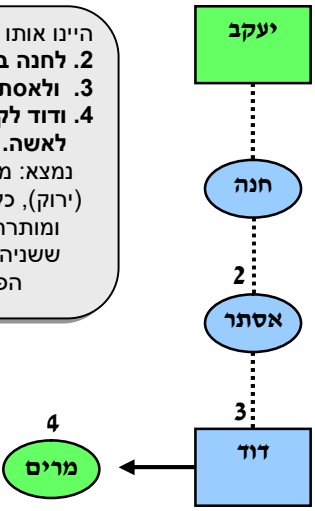
[115]

1. **ליעקב בת חנה.**
2. **ולחנה בן דוד.**
3. **ודוד לקח את מרים לאשה.**

נמצא: מרים ליעקב, כלת בתו, ואסורה לו. (אדום)

[116]

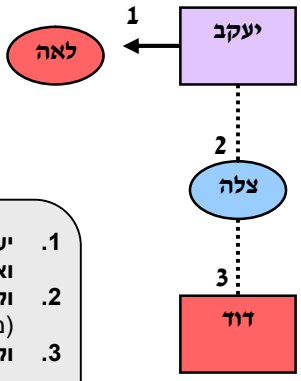
היינו אותו מקרה, אלא:
2. **לחנה בת אסתר,**
3. **ולאסתר בן דוד.**
4. **ודוד לקח את מרים לאשה.**

נמצא: מרים ליעקב (ירוק), כלת בת בתו, ומותרת לו, (לפי ששניה זו יש לה הפסק).

וזעירי מוסיף:

ד. אף אשת אבי אמו, שניה ואסורה -- אבל אשת אבי אבי אמו מותרת

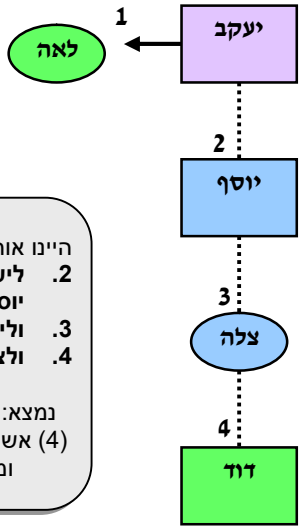
[117]

1. **יעקב ולאה, איש ואשה.**
2. **וליעקב בת צלה** (מאשה אחרת).
3. **ולצלה בן דוד.**

נמצא: לאה (1) לדוד (3) אשת אבי אמו, ואסורה לו (אדום).

[118]

היינו אותו מקרה, אלא:
2. **ליעקב היה בן יוסף.**
3. **וליוסף בת צלה.**
4. **ולצלה בן דוד.**

נמצא: לאה (1) לדוד (4) אשת אבי אבי אמו, ומותרת לו.

<u>וסימניך דעילאי דרב</u>, היינו שהוסיף זעירי והתיר דור אחד גבוה יותר מרב, שרב נקט הפסק רק "באשת אחי האם, ואשת אחי האב" (שהם הדור של אביו ואמו), ואילו זעירי הוסיף דור גבוה מזה, "אשת אבי אמו".

<u>ורב מאי טעמא ... מיחלפא ליה באשת אבי אביו</u>. עי' ציור 121

<u>כללים</u>: צבע <u>אדום</u>, אסורים זה בזה - <u>ירוק</u>, מותרים זה בזה - <u>חץ שחור</u>, נישואים

כיצד פרק שני יבמות

עין משפט נר מצוה

לא א מיי׳ פ״ח מהל׳ מיאות הלכה ו טוש״ע אה״ע סימן טו סעיף יט:

לב ב מיי׳ שם טוש״ע שם:

לג ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:

לד ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

לה ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טו:

לו ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

תום׳ ישנים

אשת אחי האם מן האם מחו. וא״ת אמאי לא קא פשיט ליה דשרי מדלא חשבה בהדי שניות וי״ל דלא חשש לשנותה משום דתנא כבר אשת אחי האם מן האב: **לאתויי מאי לאתויי אשת אחי האם מן האם.** וא״ת אמאי לא קאמר דאתא לאתויי כלת בתו אך לא אשת אחי האם מן האם. וי״ל דפסיקא ליה שנאמר זה הכלל לאחר שנשנית הברייתא דשניות וא״כ לא אתא לרבויי כלת בתו שהרי כבר תנינן לה עם השניות אלא ודאי בא לחדש דבר שלא פירש כגון אשת אחי האם מן האם:

תום׳ חד מקמאי

אבעיא להו אשת אחי האם מן האם מהו אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב דאיכא צד אב הוא דגזור רבנן אבל היכא דליכא צד אב לא או דלמא לא שנא ופשיט לאסור דכי אתא רב שילא אמר אמרי במערבא כל שבנקבה עדוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה והא ודאי לאו כללא הוא דאילו חמותו ערוה אשת חמיו בת חמותו ערוה אשת בן חמיו מותרת. על כרחין דרב שילא לאתויי אשת אחי האם מן האם. אמימר אכשר באשת אחי [אבי] אביו ובאחות אבי אביו. הר׳ אלפס לא פסק בשניות כר׳ חייא יש להן הפסק או אין להן הפסק ומסתברא לקולא דבשל סופרים הלך אחר המקל.

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **1)** כריתות יד:, **2)** ביצה ג. [צפע יפ׳. קק. עירובין ד: כט. יומא יפ. מד: סוטה ו: ע״ז כפ. חולין פה: וקד. מה מו. נקמן קט.], **3)** [ל״ל על אשתו], **4)** [סוכה נד. ומ״ב], **5)** נקמן מ:, **6)** ר״ש״י **7)** ל״ל האם, **8)** תום׳ כו׳, **9)** [צפע ליפע בפניהו פ״ד בפל בכתובות כז: ביצה], **10)** [פ׳ בתרי סי׳ לו], **11)** לקמן כתובות דקאמר מקו׳ לפו משום חולן דהוה לי׳ משום דהוה לי׳ צפע אחי אבוי דאיכא למימר מכאיב כו׳ ממימר מתון דברי ממימר משום דלפ׳ פסיקא ליה כתובות כו׳. מהרש״ל.

מסורת הש״ס לירושלמי

גופה גזירה כו׳. מכוונות פ, ג, ופ״ב. **תנא** ושייר. ע״ד מכוונות פ, ג. ופ״ב:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה הא צפע וכו׳ אשת אחי האם וכו׳ שקבל זה עם אשתו נתקבץ ממיו וכו׳ דקדושין עלו נתקבץ בן ממיו מעלה וקידושין: **(ב)** תום׳ ד״ה ולא אמרו וכו׳ מ״ש הכי לפ אמרו וכו׳ ומאי צפע הא הא בתר: **(ג)** ד״ה מאי וכו׳ להדדי כתוב תמיה: **(ד)** ד״ה ממימר וכו׳ דקאמר ממימר מוקי ליה כ״ל ותיבת נמי נמחק: **(ה)** בא״ד אלו מדברי ממימר משום לפ שפיכ״ל ליה כתובות הפ״ד:

תורה אור השלם

א) עֶרְוַת בַּלַּתְךָ לֹא תְגַלֶּה אִשְׁתֹּ בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: [ויקרא יח, טו]

כא:

לא אסרו כלת בתו אלא משום כלת בנו. ותימה למאי לפ אסקינן לה משום כל שבנקבה עדוה בזכר גזרו על אשתו משום שנייה כדלקמן דטעם גמור הוא ולפ קשיא נעלמא מדפריך עלה מ״ש הני ומ״ש (ב) הני ו) הא בחד קדושי מקרב לה כו׳ ועוד מדפסיק מינה למאי הלכך הא מן הא ולפ מוקי לה בכלת בתו ומוכ״ל דמגע דבריית׳ לית ליה ההוא טעמא אלא בדורות המתרומים גזרו ולהכי כי פריך מאי שייר דהאי שייר לפ נעי למימר דשייר לפי למאי הלכך הא מן הא דפסיקא ליה לאתויי מאי פריך וכללא הוא ממומו ערוה כו׳ למימר דהני נמי גזרו בחר הני מהאי טעמא וי״ל דקיס ליה דהגהו דאורו והא דפריך לקמן וליטעמיך דאמרי הויין לפ״ג דבחר הני מיד דקיס ליה דלא גזרו כלפי׳ יודע הוא דלעניות דמר בריה דרבינא בדורות המתרומים הוא:

רב אשי אמר בנון בלה דבי רב מרי בר איסק. כל מד נקיט אותו שהיה צימוי וכ״ל דמרי מרי בר מיסק הוא מחד צימוי רב מפי כדלמפע ופפרק לפו מלישות (כ״מ דף כב.) למימר וכך מפי ומר זוטרא מיקלעו לפוסקני׳ דמי מרי בר מיסק ומחד היה צימוי רב מפרש למאר בהמפקיד (שם דף לט: ושם) מרי בר מיסק ו) ומיכא למרי מנה בר מיסק מחת ליה לחזה מני חזיף מחת לקמיה לרב מפרש ורב מפרש דיומא צימוי רבה כדלמאר בפ׳ בתרא דיומא (ד׳ עה: ושם) ודיוס שמת רבה גולד רב מפי כדלמיתת בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב:): **אשת** אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו. הוה מלי למיבעי לחות מס הפס והיה בכלל לחות מפי הפ למפה דילדה ערוה ולית מפיס לרבקיון לה בהדיא: **מאי** שייר דהאי שייר. לף על גב דלרבי נימהו מדפ מפיב להו לרבי נימהו הגהו מרבי דלמיין להדדי (ג) מדפ מפיב להו ופירש בקונטרס להכי מרבי היינו מפי לחי מפי הפ ולחות לחי הפ ולפ כמו שפירש רבינו יפקן בן רבינו מאיר דקאי מפי לחי הפס מן הפס ומפי לחי הפס מן הפ דכולהו לחי לחו קרו להו:

אמימר אכשר בו׳. פפק רבינו מנגמל דהלכה כלחיימר וכן בשלוחות דרב לחקי׳ ו) וכן משמע דסבר רב מפי דקאמר הפמא נמי דכחיבי לפיקורא לפו מר בריה דרבינא מחים עלייהו ולר״י נרחה לחין הלכה כלחיימר דקוניא דגמרא בהמולן (לקמן דף מ: ושם) ז) ולפ כוותיה (ז) וקאמר נמי לחיימר מוקי לה מפוס חולן וקסבר גזרו בחולה וחין החלמוד רולה לפשוט בעיא זו מדברי חמימר (ה): **שניות**

שניות דבי רבי חייא ח) אמימר ט) אכשר באשת אחי אבי אביו ובאחות אבי אבי אביו א״ל רב הלל לרב אשי לדידי חזיא לי שניות מר בריה דרבנא וכתיבן שיתסרי לאיסורא מאי לאו תמני דמתניתא ושית דבי רבי חייא והנך תרתי הא שיתסרי ולטעמיך שיבסרי הויין דהא איכא אשת אחי האם מן האם דפשטינן לאיסורא הא לא קשיא

הנך

דאורייתא היא. והיכי מצית לה לר נהדי שניות: **אלא אימא כלת בתו.** וטעמא פריצת לעיל לפי שאין נלדה לד כלות לתורייתא: **לא אסרו בלה.** קסס מסמע: **אמרו לי בלדאי.** המוזס נכוכיס: **מלפנא הוית.** מכס מהיה: **ואמינא.** מי הס מלפנא למחרו לי נמרא רבא נחלמוד מסמע מסברא להא דר׳ ממי דלא מסרו כלה מדעתי ולפ מסמעונה נצית המדרש: ומי הפי מלפנא מקרי דדקי הוא ולפו מלמיד מצילה מרבנן כלומר מהיה לריך לשחול ללא מצילה מדעתי: **לא אסרו כלת בתו.** דהא ליתא בנא לה לתורייתא מלא משום כלת בנו דיש בנן לד כלה לתורייתא כגון בנו בנון כלתה דבר ציתאי. שהיתה לו כלת הבן וכלת הבא ומתו לפיתלופי וכן כולהו: **דאיכא צד אב.** ומיכא למיגזר משום בנא מפי הפ מן הפ מהב לתורייתא: **או דלמא לא שנא.** בנא מפי הפ מן הפ מפפא מפי הפ מן הפ: **היא גופה.** בנא מפי הפ מן הפ: **אטו כולהו בר.** הא כולהו לפו לוקה: **אם אמו שניה.** שמסוכה לערוה: וגזרו רבנן על אם אביו. שמין בה לד ערוה משום חס חמו: **ומעמא מאי וכו׳.** בנא מפי לחי הפ שמסוכה לפמא הפ: וגזרו רבנן על אשת אבי אמו. בנ״ג דלפ מייך לד לחיות הב לתורייתא לפ למעלה ולפ למטה משום משום מפי לחיו: ה״ג כולהו דבי דודי קרו להו ול״ג דבמי: כל שבנקבה ערוה. בנא היתה נקבה היתה ערוה לזה גזרו בזכר על בנא ומולהו מפרש ומזיל להו: ה״ג ואמר רבא וכללא הוא. בממיה: **בת חמותו ערוה.** שהיא לחות בנא: **לאו לאיתויי אשת אחי האם מן האם.** דבנקבה ערוה לחמות הפס מן הפס ערוה דכתיב ערות לחמות בנא למך ודרשינן בהגא על יבמתו בין מן הב בין מן הפס הילכך בזכר גזרו על בנא: **מאי שנא האי ומאי שנא הנך.** דלעיל בנא מפיו ובנא בן מפיו וכן מפומו ובנא מורגו וכן מורגו ובע״ג דנקבה ערוה בזכר מוסב בנא: **הא אשת אחי האם בחד קידושין מיקרבא.** לגבי דהפי בקדושין שקדמה לחי מפו לב כל הנך דלעיל לף מיקרבו לגבים עד דמיכא מרבי קידושין כגון בנא מפיו בקידושין שקדם (ט) לח בנא ונקרב מפיו מגלו ועדיין בנא מפיו רחוקה לזה כל זמן שלא קדמה מפיו וכן בנא בן מפיו בקדושין שלו בנא ונקרב בן מפיו וקדושין בן מפיו בנא וכן כולם: **אשת אחי האב מן האב.** דלמכן לעיל בנא לחי הפס מן הפס יש לה הפסק דהיינו היתירא לבנא לחי הפ מן הפס דלמטה דילדה לפו עדוה היא ולפ קמיבעיא ליה בנא לחי הפס מן הפס ו) הפ דלמטה דילדה עדוה בנא לחי הפס מן הפס וכן לחות לחי הפס בין מן הפס דלמטה דילדה עדוה כגון לחות לחי הפס בין מן הפס בין מן הפס: **איתפלג.** נתרתקה קורבה: **מה הן שניות.** כריימת לעיל: **שניות דרבי חייא.** לקמן בממעתין:

הנך

כא ע"ב

דאורייתא היא, דכתיב (ויקרא יח, טו) "**ערות כלתך לא תגלה**", ואיך מנה רב כלתו בין נשים שניות?

מתרצת הגמרא:

אימא - תאמר **כלת בנו** - מה שכתב רב יש לה הפסק כוונתו לכלת בנו שאסורה מדרבנן ולא לכלתו (עי' ציור 115/116).

שואלת הגמרא:

וכלת בנו האם **יש לה הפסק**? **והא תניא -** למדנו בברייתא, **כלתו** הרי היא **ערוה** ואסורה מן התורה, ואילו **כלת בנו** הרי היא **שניה** ואסורה מדרבנן, **וכן** הדין **אתה אומר בבנו -** בכלת בנו של בנו, וכן הדין לגבי **בן בנו -** בכלת בן בנו של בנו, **עד סוף כל הדורות** שכולן שניות ואסורות מדרבנן, מוכח מכאן שאין הפסק בכלת בנו, ואיך כתב רב שיש להן הפסק?

מתרצת הגמרא:

אלא אימא - תאמר שרב התכוון ל**כלת בתו**, שאין בה איסור דאורייתא גם לא בדור מעליה, ולכן יש לה הפסק ולא גזרו בה חכמים, וכ**דאמר רב חסדא**: **הא מילתא -** דין זה **מגברא רבה שמיע לי -** שמעתי מאדם גדול, **ומנו -** ומי זה? **רבי אמי** שאמר: "**לא אסרו כלה אלא מפני כלה**" ולא ביאר את דבריו, ומבאר רב חסדא ומספר: **ואמרו לי כלדאי -** החוזים בכוכבים, **מלפנא הוית -** תהיה חכם ותנסה לבאר את דברי רבי אמי, כלומר: **אמינא -** הם אמרו לי, **אי גברא רבה הוינא -** אם הנך איש חכם **אסברא מדעתי -** שאפרש לבד את דברי רבי אמי, **ואי מקרי דרדקי הוינא -** ואם הנך בדרגה של מלמד תינוקות, ואינך יודע לפרש, **אשיילה מרבנן דאתו לבי כנישתא -** שאשאל מפי חכמים הבאים לבית הכנסת שיפרשו לי, ומסיים רב חסדא: **השתא סברתה מדעתי -** כעת הבנתי בעצמי את דברי רבי אמי, וזהו כוונתו: **לא אסרו** חכמים **כלת בתו אלא** רק **משום** שגזרו שמא יבואו לטעות ולהתיר גם **כלת** בן **בנו**, אבל בכלת בתו עצמה אין שום איסור דאורייתא גם לא בדור מעליה, ולכן לא גזרו בה חכמים אלא היא בלבד, אבל בדורות שלמעלה או למטה ממנה יש לה הפסק. (עי' ציור 122-119).

אמר ליה אביי לרבא, אסברה לך ואתן לך דוגמא על משפחה שיש שם גם כלת בתו וגם כלת בנו, ויש לחשוש שיבואו להחליף, **כגון -** למשל **כלתה דבי בר ציתאי -** הכלות של משפחת בר ציתאי, שהיו להם גם כלת הבן וגם כלת הבת. **ורב פפא אמר, כגון -** למשל **כלתה דבי רב פפא בר אבא** שהיו לו גם כלת הבן וגם כלת הבת. **ורב אשי אמר, כגון כלתה דבי מרי בר איסק** שהיו לו גם כלת הבן וגם כלת הבת.

הגמרא ממשיכה לדון בדיני שניות שאסרו חכמים:

איבעיא להו - יש להסתפק, לגבי **אשת אחי האם -** אשת אח אמו, **מן האם -** מצד האם, (ציור 123), כלומר, שאמו ואחיה היו אחים רק מן האם, **מהו**? האם גזרו חכמים גם אותה משום שניות? הגמרא מבארת את הספק, האם רק לגבי **אשת אחי האב -** אשת אח אביו **מן האם -** שאביו ואחיו היו אחים רק מן האם (ציור 124), וכן **אשת אחי האם -** אשת אח אמו **מן האב -** שאמו ואחיה היו אחים מן האב (ציור 125), **דאיכא -** שיש בשני המקרים האלו קשר גם מ**צד אב**, לכן **הוא דגזרו רבנן** לאסור אותם משום שניות, כיון שהן דומות לאשת אחי האב מן האב שאסורה מן התורה, **אבל היכא דליכא צד אב**, כמו כאן אצל "אשת אחי האם מן האם" אולי **לא גזרו בהו רבנן, או דילמא** (שמא) **לא שנא -** אין הבדל, וגם כאן גזרו חכמים ואסרו אותה משום שניות?

אמר רב ספרא אין כאן מקום להסתפק, שהרי **היא גופה -** "אשת אחי האם מן האב" עצמה (ציור 125), אסורה רק משום **גזירה** שגזרו חכמים, שמא יבואו להחליף עם "אשת אחי האב מן האב", **ואיך אנן ניקום** - נבוא לאסור גם "אשת אחי האם מן האם" (ציור 123), משום גזירה שמא יבואו להחליף עם "אשת אחי האם מן האב" (ציור 125), **ונגזור גזירה לגזירה**? הרי אין חכמים גוזרים גזירה לגזירה.

הגמרא דוחה טענת רב ספרא:

אמר רבא, אטו כולהו - האם כל איסורי השניות **לאו גזירה לגזירה נינהו?**

ומביא רבא כמה דוגמאות:

א. הרי לגבי **אמו** שהיא **ערוה** ואסורה מן התורה, גזרו חכמים את **אם אמו** משום **שניה** שלא יבואו להחליף באמו (ציור 126), **וגם גזרו על אם אביו, משום** גזירה של **אם אמו** (ציור 127), **וטעמא מאי -** והטעם שגזרו גזירה לגזירה, כיון ש**כולהו -** גם אם אמו וגם אם אביו, **דבי אימא רבתי קרו ליה -** קוראים להם "סבתא", וכיון ששם אחד לכולם, לכן אין זה נקרא גזירה לגזירה.

ב. וכן לגבי **אשת אביו** שהיא **ערוה** ואסורה מן התורה, גזרו חכמים את **אשת אבי אביו** משום **שניה** (ציור 128), שלא יבואו להחליף באשת אביו הערוה, **וגם גזרו על אשת אבי אמו** (ציור 129), **משום** גזירה של **אשת אבי אביו, וטעמא מאי -** והטעם שגזרו גזירה לגזירה, כיון ש**כולהו -** גם אשת אבי אביו וגם אשת אבי אמו, **דבי אבא רבה קרו ליה -** קוראים להם "אשת סבא", וכיון ששם אחד לכולם, לכן אין זה נקרא גזירה לגזירה.

ג. וכן לגבי **אשת אחי האב מן האב -** שהם אחים מאותו אבא (ציור 130), שהיא **ערוה** ואסורה מן התורה, גזרו חכמים את **אשת אחי האב מן האם -** שהם אחים מאותו אמא (ציור 131), משום **שניה** שלא יבואו להחליף באשת אחי האב מן האב הערוה, **וגם גזרו על**

כיצד פרק שני יבמות

א:

לא אפרו כלת בתו אלא משום כלת בנו. ופימה למימי לף מקרין לה משום כל שבנקבה עדוה בזכר גזרו על נקמו משום שנייה כדלקמן דטעם גמור הוא ולף פימנא בעלמא מדפרין עלה מ"ש הני ומ"ש (ג) הני ו) הא בזמ קדושי מקרא לה כו' ועוד מדפשיט מינה לפמ מהי הפס מן הפס ולף מוקי לה בכלה נמו ומור"י דמנא דבריימא לית ליה ההוא טעמא לפל בזהורות המחויבים גזרו ולהכי כי פרין מהי שייר להפי שייר לף בעי למימר דשייר פמ מהי הפס מן הפס לפשנמא לקיפור' ופס מזמר מהי פרין וכללא הוא ממומו ערוה כו' למימ בהני נמי גזרו בזמ הכי מהמי טעמא וי"ל דקיס ליה בהגהו דשרו והא דפרין לקמן וליטעמיך דנקמרי הויין מע"ג דזמר הכי גזרו כלפי' יודע הוא דשנויות דמר בריה דרבנא בזהורות המחויבים הוא:

רב אשי אמר בנון בלה דבי רב מרי בר איסק. כל מד נקיט לותו שהיה צימוי ול"ל דמרי מרי בר מיסק הוו מחד צימוי רב מהי כדמשמע הכא ובפרק הלו מלימות (כ"מ דף כב) לממימר ורב מהי ומר זוטרא מיקלעו לנוסמני' דמי מרי בר מיסק ומחד היה צימוי רב מסדא לחמר בהמפקיד (שם דף לט: ושם) מרי בר מיסק [ב] ומיכא לחמרי מנה בר מיסק מחא ליה לחמוה מני מוחי מחא לקמיט ורב כדחמר בפ' בחרא דיומא (ד' עה: ושם) ויוסף שמת רבא הולך רב מהי כדחמיא בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב:): **אשת** אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו. הוה מני למיבעי לחמות לס הפס והיה בכלל לחמות מהי הפס דחמר דילמ עדוה ומיפ קפיים דגרסינן לה בהדיה: **מאי** שייר דהאי שייר. קף על גב דחמרי ניהו מדא מקיב להו כדקחמר בפמוך הניהו חרתי דחמיי להדדי (ג) מדא מקיב להו ופיכף בקונטרס דהנך חרתי היינו חמא מהי מהי הפס ולחמות מהי הפס ולף כמו שפיכף רביעו יקמך בן רביעו מחיר דקחי חמא מהי הפס מן הפס ושמא מהי הפס מן הפס דכולהו מהי חמו קיו להו:

אמימר אכשר בו'. פסק רביעו חננאל דהלכה כחמימר וכן בזמלמות דרב מחמי[ה] וכן משמע דסבור רב מהי דקחמר הפמא נמי דכחיבי לימוקמ"ל לאו מר בריה דרבנא מפיס עלייהו ולר"י נרחה דיין הלכה כחמימר דסוגיא דגמרא דהמולן (לקמן דף מ: ושם) [ד] לחא כוותיה (ז) וקחמר נמי חמימר מוקי לה משום מולן וקסבר גזרו בזמלוף ויין החלמוד רוחה לפשוט בעיא חלו מדברי חמימר (ה):

שניות

שניות דבי רבי חייא [ו] אמימר [ז] אכשר באשת אחי אבי ובאחות אבי אביו א"ל רב הלל לרב אשי לדידי חזיא לי שניות מר בריה דרבנא וכתיבן שיתסרי לאיסורא מאי לאו תמני דמתניתא ושית דבי רבי חייא והנך תרתי הא שיתסרי ולטעמיך שיבסרי הויין דהא איכא אשת אחי האם מן האם דפשטינן לאיסורא הא לא קשיא הנך דאורייתא היא. והיכי מצית לימ להכי דכ' שניות: אלא אימא כלת בתו. וטעמא פריסנא לעיל לפי שאין נזכרה לך כלות לחוריית: לא אפרו כלה. פמס מממע: אמרו לי בלדאי. המוזיס נכוכיס: מלפנא הוית. מכס תהיה: ואמינא. מי הפי מלפנא לחמרו לי גברא דאורייתא היא דכתיב [א] ערות כלתך לא תגלה אימא כלת בנו וכלת בנו יש לה הפסק [ב] והא תניא ערוה כלת בנו שניה וכן אתה אומר [ג] בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות אלא אימא כלת בתו דאמר רב חסדא הא מילתא מגברא רבה שמיע לי ומנו רבי אמי לא אפרו כלה אלא מפני כלה ואמרו לי כלדאי מלפנא הוית אמינא אי גברא רבה הוינא אסברא מדעתי אי מקרי דרדקי הוינא אשיילה מרבנן דאתו לבי כנישתא השתא סברתה מדעתי לא אפרו כלת בתו אלא משום כלת בנו אמר ליה אביי לרבא אסברה לך כגון כלתה דבי בר ציתאי רב פפא אמר כגון כלתה דבי רב פפא בר אבא רב אשי אמר כגון כלתה דבי מרי בר איסק: איבעיא להו [ד] אשת אחי האם מן האם מהו אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב דאיכא צד אב הוא דגזרו רבנן אבל היכא דליכא צד אב לא גזרו בהו רבנן או דלמא ל"ש אמר רב ספרא היא [ה] גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה אמר רבא אטו כולהו לאו גזירה לגזירה נינהו אמו ערוה [ו] אם אמו שניה וגזרו על אם אביו משום אם אמו וטעמא מאי כולהו דבי אימא רבתי קרו ליה אשת אביו ערוה אשת אחי אבי אביו שניה וגזרו על אשת אבי אמו משום אשת אבי אביו וטעמא מאי כולהו דבי אבא רבה קרו ליה [ז] אשת אחי האב מן האב ערוה אשת אחי האב מן האם שניה וגזרו על אשת אחי האם מן האב משום אשת אחי האב מן האם וטעמא מאי משום דכולהו דבי דודי קרי להו מאי תא שמע דכי אתא רב יהודה בר שילא אמר אמרי במערבא כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה ואמר רבא וכללא הוא [ח] חמותו ערוה אשת חמיו מותרת בת חמותו ערוה אשת בן חמיו מותרת בת חמיו ערוה אשת בן חמיו מותרת בת חורגתו ערוה אשת חורגו מותרת בת חורגתו ערוה אשת בן חורגו מותרת והא דרב יהודה בר שילא לאיתויי מאי לאו לאיתויי אשת אחי האם מן האם דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו [ט] אשתו משום שניה מאי שנא הני ומאי שנא הא הא בחד קידושין מקרב לה הני עד דאיכא תרי קידושין לא מקרב להו שלח ליה רב משרשיא מתוסנייא לרב פפי ילמדנו רבינו אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו מדלמטה ערוה למעלה נמי גזרו ביה או דלמא הא איתפלג דרתא ת"ש מה הן שניות ולא קחשיב להו בהדייהו [י] תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר שניות דבי רבי חייא [י] אמימר [ז] אכשר באשת אחי אבי ובאחות אבי אביו א"ל רב הלל לרב אשי לדידי חזיא לי שניות מר בריה דרבנא וכתיבן שיתסרי לאיסורא מאי לאו תמני דמתניתא ושית דבי רבי חייא והנך תרתי הא שיתסרי ולטעמיך שיבסרי הויין דהא איכא אשת אחי האם מן האם דפשטינן לאיסורא הא לא קשיא הנך

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ל מהל' מיאות הלכה ו טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף יט:

לב ב מיי' שם טוש"ע שם:

לג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

לה ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

לו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

תום' ישנים

אשת אחי האם מן האם מהו. וא"ת אמאי לא קא פשיט ליה דשרי מדלא חשבה בהדי שניות וי"ל דלא חשש לשנותה משום דתנא כבר אשת אחי האם מן האב: **לאתויי מאי לאתויי אשת אחי האם מן האם.** וא"ת אמאי לא קאמר דאתא לאתויי כלת בתו אך לא אשת אחי האם מן האם. וי"ל דפסקיא ליה שנאמר זה הכלל לאחר שנשנית הברייתא דשניות וא"כ לא אתא לרבויי כלת בתו שהרי כבר תנינן לה עם השניות אלא ודאי בא לחדש דבר שלא פירש כגון אשת אחי האם מן האם:

תום' חד מקמאי

אבעיא להו אשת אחי האם מן האם מהו אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב דאיכא צד אב הוא דגזור רבנן אבל היכא דליכא צד אב לא גזרו או דלמא לא שנא ופשיט לאסור דכי אתא רב שילא אמר אמרי במערבא כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה והא ודאי לאו כללא הוא דאילו חמותו ערוה אשת חמיו מותרת. בת חמותו ערוה אשת בן חמיו מותרת חורגתו ערוה אשת חורגו מותרת' בת חורגו ערוה אשת בן חורגו מותרת. על כרחין דרב שילא לאתויי אשת אחי האם מן האם. אמימר אכשר באשת אחי [אבי] אביו ובאחות אבי אביו. הר' אלפס לא פסק בשניות כר' חייא יש להן הפסק או אין להן הפסק ומסתברא לקולא דבשל סופרים הלך אחר המקל.

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** כריתות יד:, **ג)** ביצה ג. [שבת יח: קף. עירובין ד: לט. יומא יח. מד: סוטה ו: ע"ז כג. חולין פה: וקר. נדה סו. לקמן קטו.], **ג)** [ל"ל על אשתו], **ד)** [סוכה נד. וש"נ], **ה)** לקמן מ:, רש"י **ו)** ל"ל הפס, **תום' ז)** ל"ל ומאי הפ כמד כו', **ח)** [שם ליתא בפנינו ג"כ אבל בכתובות כו: ליתא], **ט)** [ר' אחאי סר' נון], **י)** לפ כוותיה דקאמר מיבעי לה משום מולן דהוי ליה למימר לי' משום לי' משום דהוי ליה למימר מכאן ואילך כו' למימר מוקי לה כר' בעיא שלו מתוך דבריו למימר משום לפ קפיים ליה כוותיה כר'. מהרש"ל.

מסורת הש"ס לירושלמי

גופה גזירה בו'. תרומות פ, ג. וש"נ. **תנא** ושייר. ע"ד תרומות פ, ג. וש"נ:

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה הפ מחא ומיכא וכו' שקדש זה אח אחיו ונתקדש ממיו וכו' ובקדושין שלו נתקדש בן ממיו אחיו וקידושין: **(ג)** תום' ד"ה ומאי שנא הפ הפ כחב: **(ד)** ד"ה מאי וכו' להדיה כחב מחיב: **(ה)** ד"ה אמימר אכשר וכו' דקאמר אמימר מוקי כל"ל ומיבעי נמי נמחק: **(ו)** בא"ד שלו מדברי אמימר משום לף קפיים ליה כוותיה הפ"ד:

תורה אור השלם

א) עֶרְוַת בַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: [ויקרא יח, טו]

אשת אחי האם מן האב (ציור 132), **משום** גזירה של **אשת אחי האב מן האם, וטעמא מאי -** והטעם שגזרו גזירה לגזירה, **משום דכולהו -** גם אשת אחי האב מן האם וגם אשת אחי האם מן האב, **דבי דודי קרו ליה -** קוראים להם "אשת הדוד", וכיון ששם אחד לכולם, לכן אין זה נקרא גזירה לגזירה. ואם כן [לאחר שנדחה דברי רב ספרא] חוזרת השאלה **מאי -** מה הדין לגבי "אשת אחי האם מן האם", האם גזרו חכמים גם עליה, או שמא כיון שאין בה שום צד של "אב" לא גזרו?

תא שמע לפשוט את הספק, **דכי אתא -** כשהגיע **רב יהודה בר שילא** מארץ ישראל לבבל **אמר: אמרי במערבא -** בארץ ישראל אמרו כלל לגבי איסורי שניות, "**כל שבנקבה ערוה**" **-** כל אשה שאסורה עליו מן התורה באיסור ערוה בגלל קירבת משפחה, "**בזכר**" במקרה שהוא זכר באותו דרגת קירבה, **גזרו** חכמים **על אשתו** ואסרו אותה **משום** איסור **שניה.**

הגמרא שואלת:

ואמר רבא וכללא הוא - האם כלל זה נאמר באיסורי ערוה? והרי **חמותו** שהיא **ערוה** ואסורה עליו מן התורה, ובכל זאת **אשת חמיו** שהוא באותו דרגת קירבה (ציור 133), אשתו **מותרת** לו. וכן לגבי **בת חמותו** - אחות אשתו שהיא **ערוה** ואסורה עליו מן התורה, ובכל זאת **אשת בן חמותו** שהוא באותו דרגת קירבה (ציור 134), אשתו **מותרת** לו.

וכן לגבי **בת חמיו** שהיא **ערוה** ואסורה עליו מן התורה, ובכל זאת **אשת בן חמיו** שהוא באותו דרגת קירבה (ציור 135), אשתו **מותרת** לו. וכן לגבי **חורגתו -** בת אשתו (ציור 136), שהיא **ערוה** ואסורה עליו מן התורה, ובכל זאת **אשת חורגו** שהוא באותו דרגת קירבה אשתו **מותרת** לו. וכן לגבי **בת חורגתו -** בת בתה של אשתו (ציור 137), שהיא **ערוה** ואסורה עליו מן התורה [דכתיב (ויקרא יח, יז) "את בת בנה ואת בת בתה לא תקח"], ובכל זאת **אשת בן חורגו -** אשת בן בנה של אשתו שהוא באותו דרגת קירבה, אשתו **מותרת** לו.

ואם כן הא דאמר רב יהודה בר שילא לאתויי מאי? "כל שבנקבה ערוה, בזכר גזרו על אשתו משום שניה" באיזה מקרה נאמר כלל זה?

הגמרא מבארת:

לאו לאיתויי - לכאורה כלל זה בא לרבות את **אשת אחי האם מן האם** שהיא אסורה משום איסור שניה, כיון שהיא באותו דרגת קירבה של "אחות האם מן האם" שאסורה מן התורה, (ציור 138), ועליה נאמר הכלל "**דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו** על **אשתו משום שניה**", מוכח מכאן שגם אשת אחי האם מן האם אסורה.

שואלת הגמרא:

מאי שנא הני - מה ההבדל בין חמש נשים אלו (אשת חמיו, ואשת בן חמיו, ובן חמותו, ואשת חורגו, ובן חורגו) שלא אומרים את הכלל הזה, **ומאי שנא הא -** ומה ההבדל של זו (אשת אחי האם מן האם) שכן אומרים את הכלל הזה?

מתרצת הגמרא:

הא - אשת אחי האם מן האם **בחד קידושין מקרב לה -** במעשה קידושין אחד נעשה קרוב שלה, כלומר, מיד כשנישאה לאחי אמו אסורה היא עליו, ולכן גזרו בה חכמים, אבל **הני** חמש נשים **עד דאיכא תרי קידושין לא מקרב לה -** צריך שני מעשה קידושין כדי שיהיה קרוב שלה, כמו למשל "אשת חמיו", צריך קידושין שלו באשתו, וגם קידושין של חמיו באשתו, ולכן לא החמירו וגזרו בהן חכמים.

הגמרא דנה עוד על קרובות נוספות:

שלח ליה רב משרשיא מתוסנייא שאלה **לרב פפי, ילמדנו רבינו,** לגבי **אשת אחי אבי האב** מן האב (ציור 139), שהיא דור למעלה מאשת אחי האב מן האב, **וכן אחות אבי האב** (ציור 140), שהיא דור למעלה מאחות אביו **מהו?** האם גזרו עליהן חכמים משום שניות? הגמרא מבארת את הספק: האם **מדלמטה ערוה -** כיון שנשים אלו בדור שלמטה מהן (אשת אחי האב, ואחות אביו) אסורות מן התורה מדין ערוה, **למעלה נמי גזרו ביה -** גם בדור שלמעלה מהן גזרו חכמים, **או דלמא הא איתפליג דרתא** - או כיון שיש הפרש ומרחק של דור מן הערוה, לא גזרו עליהן חכמים?

תא שמע לפשוט את הספק, למדנו בברייתא (לעיל עמוד א), **מה הן שניות** שגזרו ואסרו חכמים, ומנתה שם הברייתא את כל השניות האסורות, **ולא קחשיב להו בהדייהו** - ולא כתבה שם הברייתא "אשת אחי אבי האב" ולא את "אחות אבי האב", מוכח מכאן שלא גזרו עליהן חכמים משום שניות.

הגמרא דוחה:

תנא ושייר - יתכן שהתנא כתב רק חלק מהשניות, וחלק השאיר ולא כתב, ואין מכאן הוכחה.

שואלת הגמרא:

הרי אין דרך התנא להשאיר רק דין אחד, ואם כן **מאי שייר -** איזה שניות השאיר עוד התנא **דהאי שייר -** שלכן השאיר גם אותם?

מתרצת הגמרא:

התנא **שייר** שש **שניות דבי רבי חייא** שיבואר בהמשך.

הגמרא מביאה שיטת אמימר:

אמימר אכשר - התיר ולא גזר **באשת אחי אבי אביו** מן האב **ובאחות אבי אביו**. הגמרא מקשה על אמימר: **אמר ליה רב הלל לרב אשי, לדידי חזיא לי -** אני ראיתי את כל ה**שניות** שכתב **מר בריה דרבנא, וכתיבן שיתסרי לאיסורא -** והיה כתוב שיש שש עשרה שניות, **מאי לאו -** האם סך שש עשרה נשים

כיצד פרק שני יבמות

עין משפט נר מצוה

לא א מיי׳ פ״ח מהל׳ מאכ״א הלכה ו טוש״ע אה״ע סימן טו סעיף יט:

לב ב מיי׳ שם טוש״ע שם:

לג ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:

לד ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

לה ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טו:

לו ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

תום׳ ישנים

אשת אחי האם מן האם מחו. וא״ת אמאי לא קא פשיט ליה דשרי מדלא חשבה בהדי שניות וי״ל דלא חשש לשנותה משום דתנא כבר אשת אחי האם מן האב: **לאתויי מאי לאתויי אשת אחי האם מן האם.** וא״ת אמאי לא קאמר דאתא לאתויי כלל בתו אך לא אשת אחי האם מן האם. וי״ל דפסיקא ליה שנאמר זה הכלל לאחר שנשנית הברייתא דשניות וא״כ לא אתא לרבויי כלל בתו שהרי כבר תנינן לה עם השניות אלא ודאי בא לחדש דבר שלא פירש כגון אשת אחי האם מן האם:

תום׳ חד מקמאי

אבעיא להו אשת אחי האם מן האם מהו אשת אחי האב מן האם ואשת אחי האם מן האב דאיכא צד אב הוא דגזור רבנן אבל היכא דליכא צד אב לא או דלמא לא שנא ופשיט לאסור דכי אתא רב שילא אמר אמרי במערבא כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה והא ודאי לאו אחי האם מן האב הוא דאילו חמותו ערוה אשת חמיו אחרת. בת חמותו ערוה אשת בן חמיו מותרת בת חמותו ערוה אשת חורגתו אחרת בת חורגתו ערוה אשת חורגו מותרת והא דרב יהודה בר שילא לאיתויי מאי לאו לאיתויי אשת אחי האם מן האם דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו משום שניה מאי שנא הני ומאי שנא הא בחד קידושין מקרב לה הני עד דאיכא תרי קידושין לא מקרב להו שלח ליה רב משרשיא מתוסנייא לרב פפי ילמדנו רבינו אשת אחי אבי האב ואחות אבי האב מהו מדלמטה ערוה למעלה נמי גזרו ביה או דלמא הא איתפליג דרתא ת״ש מה הן שניות ולא קחשיב להו בהדייהו שניות דרבי חייא. לקמן בסמעתין:

מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **1)** כריתות יד:, **2)** ב״ב קנ., **3)** [ב״ב קנ.], **4)** [ב״ב קנ.], **5)** [ב״ב קנ.], **6)** כריתות יד:, **7)** ב״ב קנ., **8)** [ב״ב קנ.], **9)** [ב״ב קנ.], **10)** [ב״ב קנ.], **11)** [ב״ב קנ.], **12)** [ב״ב קנ.], **13)** [ב״ב קנ.], **14)** [ב״ב קנ.], **15)** [ב״ב קנ.], **16)** [ב״ב קנ.], **17)** [ב״ב קנ.], **18)** [ב״ב קנ.], **19)** [ב״ב קנ.], **20)** [ב״ב קנ.], **21)** [ב״ב קנ.], **22)** [ב״ב קנ.], **23)** [ב״ב קנ.], **24)** [ב״ב קנ.], **25)** [ב״ב קנ.], **26)** [ב״ב קנ.], **27)** [ב״ב קנ.], **28)** [ב״ב קנ.], **29)** [ב״ב קנ.], **30)** [ב״ב קנ.], **31)** [ב״ב קנ.], **32)** [ב״ב קנ.], **33)** [ב״ב קנ.], **34)** [ב״ב קנ.], **35)** [ב״ב קנ.], **36)** [ב״ב קנ.], **37)** [ב״ב קנ.], **38)** [ב״ב קנ.], **39)** [ב״ב קנ.], **40)** [ב״ב קנ.], **41)** [ב״ב קנ.], **42)** [ב״ב קנ.], **43)** [ב״ב קנ.], **44)** [ב״ב קנ.], **45)** [ב״ב קנ.], **46)** [ב״ב קנ.], **47)** [ב״ב קנ.], **48)** [ב״ב קנ.], **49)** [ב״ב קנ.], **50)** [ב״ב קנ.], **51)** [ב״ב קנ.], **52)** [ב״ב קנ.], **53)** [ב״ב קנ.], **54)** [ב״ב קנ.], **55)** [ב״ב קנ.], **56)** [ב״ב קנ.], **57)** [ב״ב קנ.], **58)** [ב״ב קנ.], **59)** [ב״ב קנ.], **60)** [ב״ב קנ.], **61)** [ב״ב קנ.], **62)** [ב״ב קנ.], **63)** [ב״ב קנ.], **64)** [ב״ב קנ.], **65)** [ב״ב קנ.], **66)** [ב״ב קנ.], **67)** [ב״ב קנ.], **68)** [ב״ב קנ.], **69)** [ב״ב קנ.], **70)** [ב״ב קנ.], **71)** [ב״ב קנ.], **72)** [ב״ב קנ.], **73)** [ב״ב קנ.], **74)** [ב״ב קנ.], **75)** [ב״ב קנ.], **76)** [ב״ב קנ.], **77)** [ב״ב קנ.], **78)** [ב״ב קנ.], **79)** [ב״ב קנ.], **80)** [ב״ב קנ.], **81)** [ב״ב קנ.], **82)** [ב״ב קנ.], **83)** [ב״ב קנ.], **84)** [ב״ב קנ.], **85)** [ב״ב קנ.], **86)** [ב״ב קנ.], **87)** [ב״ב קנ.], **88)** [ב״ב קנ.], **89)** [ב״ב קנ.], **90)** [ב״ב קנ.], **91)** [ב״ב קנ.], **92)** [ב״ב קנ.], **93)** [ב״ב קנ.], **94)** [ב״ב קנ.], **95)** [ב״ב קנ.], **96)** [ב״ב קנ.], **97)** [ב״ב קנ.], **98)** [ב״ב קנ.], **99)** [ב״ב קנ.], **100)** [ב״ב קנ.], **101)** [ב״ב קנ.], **102)** [ב״ב קנ.], **103)** [ב״ב קנ.], **104)** [ב״ב קנ.], **105)** [ב״ב קנ.], **106)** [ב״ב קנ.], **107)** [ב״ב קנ.], **108)** [ב״ב קנ.], **109)** [ב״ב קנ.], **110)** [ב״ב קנ.], **111)** [ב״ב קנ.], **112)** [ב״ב קנ.], **113)** [ב״ב קנ.], **114)** [ב״ב קנ.], **115)** [ב״ב קנ.], **116)** [ב״ב קנ.], **117)** [ב״ב קנ.], **118)** [ב״ב קנ.], **119)** [ב״ב קנ.], **120)** [ב״ב קנ.], **121)** [ב״ב קנ.], **122)** [ב״ב קנ.], **123)** [ב״ב קנ.], **124)** [ב״ב קנ.], **125)** [ב״ב קנ.], **126)** [ב״ב קנ.], **127)** [ב״ב קנ.], **128)** [ב״ב קנ.], **129)** [ב״ב קנ.], **130)** [ב״ב קנ.], **131)** [ב״ב קנ.], **132)** [ב״ב קנ.], **133)** [ב״ב קנ.], **134)** [ב״ב קנ.], **135)** [ב״ב קנ.], **136)** [ב״ב קנ.], **137)** [ב״ב קנ.], **138)** [ב״ב קנ.], **139)** [ב״ב קנ.], **140)** [ב״ב קנ.], **141)** [ב״ב קנ.], **142)** [ב״ב קנ.], **143)** [ב״ב קנ.], **144)** [ב״ב קנ.], **145)** [ב״ב קנ.], **146)** [ב״ב קנ.], **147)** [ב״ב קנ.], **148)** [ב״ב קנ.], **149)** [ב״ב קנ.], **150)** [ב״ב קנ.], **151)** [ב״ב קנ.], **152)** [ב״ב קנ.], **153)** [ב״ב קנ.], **154)** [ב״ב קנ.], **155)** [ב״ב קנ.], **156)** [ב״ב קנ.], **157)** [ב״ב קנ.], **158)** [ב״ב קנ.], **159)** [ב״ב קנ.], **160)** [ב״ב קנ.], **161)** [ב״ב קנ.], **162)** [ב״ב קנ.], **163)** [ב״ב קנ.], **164)** [ב״ב קנ.], **165)** [ב״ב קנ.], **166)** [ב״ב קנ.], **167)** [ב״ב קנ.], **168)** [ב״ב קנ.], **169)** [ב״ב קנ.], **170)** [ב״ב קנ.], **171)** [ב״ב קנ.], **172)** [ב״ב קנ.], **173)** [ב״ב קנ.], **174)** [ב״ב קנ.], **175)** [ב״ב קנ.], **176)** [ב״ב קנ.], **177)** [ב״ב קנ.], **178)** [ב״ב קנ.], **179)** [ב״ב קנ.], **180)** [ב״ב קנ.], **181)** [ב״ב קנ.], **182)** [ב״ב קנ.], **183)** [ב״ב קנ.], **184)** [ב״ב קנ.], **185)** [ב״ב קנ.], **186)** [ב״ב קנ.], **187)** [ב״ב קנ.], **188)** [ב״ב קנ.], **189)** [ב״ב קנ.], **190)** [ב״ב קנ.], **191)** [ב״ב קנ.], **192)** [ב״ב קנ.], **193)** [ב״ב קנ.], **194)** [ב״ב קנ.], **195)** [ב״ב קנ.], **196)** [ב״ב קנ.], **197)** [ב״ב קנ.], **198)** [ב״ב קנ.], **199)** [ב״ב קנ.], **200)** [ב״ב קנ.], **201)** [ב״ב קנ.], **202)** [ב״ב קנ.], **203)** [ב״ב קנ.], **204)** [ב״ב קנ.], **205)** [ב״ב קנ.], **206)** [ב״ב קנ.], **207)** [ב״ב קנ.], **208)** [ב״ב קנ.], **209)** [ב״ב קנ.], **210)** [ב״ב קנ.], **211)** [ב״ב קנ.], **212)** [ב״ב קנ.], **213)** [ב״ב קנ.], **214)** [ב״ב קנ.], **215)** [ב״ב קנ.], **216)** [ב״ב קנ.], **217)** [ב״ב קנ.], **218)** [ב״ב קנ.], **219)** [ב״ב קנ.], **220)** [ב״ב קנ.], **221)** [ב״ב קנ.], **222)** [ב״ב קנ.], **223)** [ב״ב קנ.], **224)** [ב״ב קנ.], **225)** [ב״ב קנ.], **226)** [ב״ב קנ.], **227)** [ב״ב קנ.], **228)** [ב״ב קנ.], **229)** [ב״ב קנ.], **230)** [ב״ב קנ.], **231)** [ב״ב קנ.], **232)** [ב״ב קנ.], **233)** [ב״ב קנ.], **234)** [ב״ב קנ.], **235)** [ב״ב קנ.], **236)** [ב״ב קנ.], **237)** [ב״ב קנ.], **238)** [ב״ב קנ.], **239)** [ב״ב קנ.], **240)** [ב״ב קנ.], **241)** [ב״ב קנ.], **242)** [ב״ב קנ.], **243)** [ב״ב קנ.], **244)** [ב״ב קנ.], **245)** [ב״ב קנ.], **246)** [ב״ב קנ.], **247)** [ב״ב קנ.], **248)** [ב״ב קנ.], **249)** [ב״ב קנ.], **250)** [ב״ב קנ.], **251)** [ב״ב קנ.], **252)** [ב״ב קנ.], **253)** [ב״ב קנ.], **254)** [ב״ב קנ.], **255)** [ב״ב קנ.], **256)** [ב״ב קנ.], **257)** [ב״ב קנ.], **258)** [ב״ב קנ.], **259)** [ב״ב קנ.], **260)** [ב״ב קנ.], **261)** [ב״ב קנ.], **262)** [ב״ב קנ.], **263)** [ב״ב קנ.], **264)** [ב״ב קנ.], **265)** [ב״ב קנ.], **266)** [ב״ב קנ.], **267)** [ב״ב קנ.], **268)** [ב״ב קנ.], **269)** [ב״ב קנ.], **270)** [ב״ב קנ.], **271)** [ב״ב קנ.], **272)** [ב״ב קנ.], **273)** [ב״ב קנ.], **274)** [ב״ב קנ.], **275)** [ב״ב קנ.], **276)** [ב״ב קנ.], **277)** [ב״ב קנ.], **278)** [ב״ב קנ.], **279)** [ב״ב קנ.], **280)** [ב״ב קנ.], **281)** [ב״ב קנ.], **282)** [ב״ב קנ.], **283)** [ב״ב קנ.], **284)** [ב״ב קנ.], **285)** [ב״ב קנ.], **286)** [ב״ב קנ.], **287)** [ב״ב קנ.], **288)** [ב״ב קנ.], **289)** [ב״ב קנ.], **290)** [ב״ב קנ.], **291)** [ב״ב קנ.], **292)** [ב״ב קנ.], **293)** [ב״ב קנ.], **294)** [ב״ב קנ.], **295)** [ב״ב קנ.], **296)** [ב״ב קנ.], **297)** [ב״ב קנ.], **298)** [ב״ב קנ.], **299)** [ב״ב קנ.], **300)** [ב״ב קנ.], **301)** [ב״ב קנ.], **302)** [ב״ב קנ.], **303)** [ב״ב קנ.], **304)** [ב״ב קנ.], **305)** [ב״ב קנ.], **306)** [ב״ב קנ.], **307)** [ב״ב קנ.], **308)** [ב״ב קנ.], **309)** [ב״ב קנ.], **310)** [ב״ב קנ.], **311)** [ב״ב קנ.], **312)** [ב״ב קנ.], **313)** [ב״ב קנ.], **314)** [ב״ב קנ.], **315)** [ב״ב קנ.], **316)** [ב״ב קנ.], **317)** [ב״ב קנ.], **318)** [ב״ב קנ.], **319)** [ב״ב קנ.], **320)** [ב״ב קנ.], **321)** [ב״ב קנ.], **322)** [ב״ב קנ.], **323)** [ב״ב קנ.], **324)** [ב״ב קנ.], **325)** [ב״ב קנ.], **326)** [ב״ב קנ.], **327)** [ב״ב קנ.], **328)** [ב״ב קנ.], **329)** [ב״ב קנ.], **330)** [ב״ב קנ.], **331)** [ב״ב קנ.], **332)** [ב״ב קנ.], **333)** [ב״ב קנ.], **334)** [ב״ב קנ.], **335)** [ב״ב קנ.], **336)** [ב״ב קנ.], **337)** [ב״ב קנ.], **338)** [ב״ב קנ.], **339)** [ב״ב קנ.], **340)** [ב״ב קנ.], **341)** [ב״ב קנ.], **342)** [ב״ב קנ.], **343)** [ב״ב קנ.], **344)** [ב״ב קנ.], **345)** [ב״ב קנ.], **346)** [ב״ב קנ.], **347)** [ב״ב קנ.], **348)** [ב״ב קנ.], **349)** [ב״ב קנ.], **350)** [ב״ב קנ.], **351)** [ב״ב קנ.], **352)** [ב״ב קנ.], **353)** [ב״ב קנ.], **354)** [ב״ב קנ.], **355)** [ב״ב קנ.], **356)** [ב״ב קנ.], **357)** [ב״ב קנ.], **358)** [ב״ב קנ.], **359)** [ב״ב קנ.], **360)** [ב״ב קנ.], **361)** [ב״ב קנ.], **362)** [ב״ב קנ.], **363)** [ב״ב קנ.], **364)** [ב״ב קנ.], **365)** [ב״ב קנ.], **366)** [ב״ב קנ.], **367)** [ב״ב קנ.], **368)** [ב״ב קנ.], **369)** [ב״ב קנ.], **370)** [ב״ב קנ.], **371)** [ב״ב קנ.], **372)** [ב״ב קנ.], **373)** [ב״ב קנ.], **374)** [ב״ב קנ.], **375)** [ב״ב קנ.], **376)** [ב״ב קנ.], **377)** [ב״ב קנ.], **378)** [ב״ב קנ.], **379)** [ב״ב קנ.], **380)** [ב״ב קנ.], **381)** [ב״ב קנ.], **382)** [ב״ב קנ.], **383)** [ב״ב קנ.], **384)** [ב״ב קנ.], **385)** [ב״ב קנ.], **386)** [ב״ב קנ.], **387)** [ב״ב קנ.], **388)** [ב״ב קנ.], **389)** [ב״ב קנ.], **390)** [ב״ב קנ.], **391)** [ב״ב קנ.], **392)** [ב״ב קנ.], **393)** [ב״ב קנ.], **394)** [ב״ב קנ.], **395)** [ב״ב קנ.], **396)** [ב״ב קנ.], **397)** [ב״ב קנ.], **398)** [ב״ב קנ.], **399)** [ב״ב קנ.], **400)** [ב״ב קנ.], **401)** [ב״ב קנ.], **402)** [ב״ב קנ.], **403)** [ב״ב קנ.], **404)** [ב״ב קנ.], **405)** [ב״ב קנ.], **406)** [ב״ב קנ.], **407)** [ב״ב קנ.], **408)** [ב״ב קנ.], **409)** [ב״ב קנ.], **410)** [ב״ב קנ.], **411)** [ב״ב קנ.], **412)** [ב״ב קנ.], **413)** [ב״ב קנ.], **414)** [ב״ב קנ.], **415)** [ב״ב קנ.], **416)** [ב״ב קנ.], **417)** [ב״ב קנ.], **418)** [ב״ב קנ.], **419)** [ב״ב קנ.], **420)** [ב״ב קנ.], **421)** [ב״ב קנ.], **422)** [ב״ב קנ.], **423)** [ב״ב קנ.], **424)** [ב״ב קנ.], **425)** [ב״ב קנ.], **426)** [ב״ב קנ.], **427)** [ב״ב קנ.], **428)** [ב״ב קנ.], **429)** [ב״ב קנ.], **430)** [ב״ב קנ.], **431)** [ב״ב קנ.], **432)** [ב״ב קנ.], **433)** [ב״ב קנ.], **434)** [ב״ב קנ.], **435)** [ב״ב קנ.], **436)** [ב״ב קנ.], **437)** [ב״ב קנ.], **438)** [ב״ב קנ.], **439)** [ב״ב קנ.], **440)** [ב״ב קנ.], **441)** [ב״ב קנ.], **442)** [ב״ב קנ.], **443)** [ב״ב קנ.], **444)** [ב״ב קנ.], **445)** [ב״ב קנ.], **446)** [ב״ב קנ.], **447)** [ב״ב קנ.], **448)** [ב״ב קנ.], **449)** [ב״ב קנ.], **450)** [ב״ב קנ.], **451)** [ב״ב קנ.], **452)** [ב״ב קנ.], **453)** [ב״ב קנ.], **454)** [ב״ב קנ.], **455)** [ב״ב קנ.], **456)** [ב״ב קנ.], **457)** [ב״ב קנ.], **458)** [ב״ב קנ.], **459)** [ב״ב קנ.], **460)** [ב״ב קנ.], **461)** [ב״ב קנ.], **462)** [ב״ב קנ.], **463)** [ב״ב קנ.], **464)** [ב״ב קנ.], **465)** [ב״ב קנ.], **466)** [ב״ב קנ.], **467)** [ב״ב קנ.], **468)** [ב״ב קנ.], **469)** [ב״ב קנ.], **470)** [ב״ב קנ.], **471)** [ב״ב קנ.], **472)** [ב״ב קנ.], **473)** [ב״ב קנ.], **474)** [ב״ב קנ.], **475)** [ב״ב קנ.], **476)** [ב״ב קנ.], **477)** [ב״ב קנ.], **478)** [ב״ב קנ.], **479)** [ב״ב קנ.], **480)** [ב״ב קנ.], **481)** [ב״ב קנ.], **482)** [ב״ב קנ.], **483)** [ב״ב קנ.], **484)** [ב״ב קנ.], **485)** [ב״ב קנ.], **486)** [ב״ב קנ.], **487)** [ב״ב קנ.], **488)** [ב״ב קנ.], **489)** [ב״ב קנ.], **490)** [ב״ב קנ.], **491)** [ב״ב קנ.], **492)** [ב״ב קנ.], **493)** [ב״ב קנ.], **494)** [ב״ב קנ.], **495)** [ב״ב קנ.], **496)** [ב״ב קנ.], **497)** [ב״ב קנ.], **498)** [ב״ב קנ.], **499)** [ב״ב קנ.], **500)** [ב״ב קנ.], **501)** [ב״ב קנ.], **502)** [ב״ב קנ.], **503)** [ב״ב קנ.], **504)** [ב״ב קנ.], **505)** [ב״ב קנ.], **506)** [ב״ב קנ.], **507)** [ב״ב קנ.], **508)** [ב״ב קנ.], **509)** [ב״ב קנ.], **510)** [ב״ב קנ.], **511)** [ב״ב קנ.], **512)** [ב״ב קנ.], **513)** [ב״ב קנ.], **514)** [ב״ב קנ.], **515)** [ב״ב קנ.], **516)** [ב״ב קנ.], **517)** [ב״ב קנ.], **518)** [ב״ב קנ.], **519)** [ב״ב קנ.], **520)** [ב״ב קנ.], **521)** [ב״ב קנ.], **522)** [ב״ב קנ.], **523)** [ב״ב קנ.], **524)** [ב״ב קנ.], **525)** [ב״ב קנ.], **526)** [ב״ב קנ.], **527)** [ב״ב קנ.], **528)** [ב״ב קנ.], **529)** [ב״ב קנ.], **530)** [ב״ב קנ.], **531)** [ב״ב קנ.], **532)** [ב״ב קנ.], **533)** [ב״ב קנ.], **534)** [ב״ב קנ.], **535)** [ב״ב קנ.], **536)** [ב״ב קנ.], **537)** [ב״ב קנ.], **538)** [ב״ב קנ.], **539)** [ב״ב קנ.], **540)** [ב״ב קנ.], **541)** [ב״ב קנ.], **542)** [ב״ב קנ.], **543)** [ב״ב קנ.], **544)** [ב״ב קנ.], **545)** [ב״ב קנ.], **546)** [ב״ב קנ.], **547)** [ב״ב קנ.], **548)** [ב״ב קנ.], **549)** [ב״ב קנ.], **550)** [ב״ב קנ.], **551)** [ב״ב קנ.], **552)** [ב״ב קנ.], **553)** [ב״ב קנ.], **554)** [ב״ב קנ.], **555)** [ב״ב קנ.], **556)** [ב״ב קנ.], **557)** [ב״ב קנ.], **558)** [ב״ב קנ.], **559)** [ב״ב קנ.], **560)** [ב״ב קנ.], **561)** [ב״ב קנ.], **562)** [ב״ב קנ.], **563)** [ב״ב קנ.], **564)** [ב״ב קנ.], **565)** [ב״ב קנ.], **566)** [ב״ב קנ.], **567)** [ב״ב קנ.], **568)** [ב״ב קנ.], **569)** [ב״ב קנ.], **570)** [ב״ב קנ.], **571)** [ב״ב קנ.], **572)** [ב״ב קנ.], **573)** [ב״ב קנ.], **574)** [ב״ב קנ.], **575)** [ב״ב קנ.], **576)** [ב״ב קנ.], **577)** [ב״ב קנ.], **578)** [ב״ב קנ.], **579)** [ב״ב קנ.], **580)** [ב״ב קנ.], **581)** [ב״ב קנ.], **582)** [ב״ב קנ.], **583)** [ב״ב קנ.], **584)** [ב״ב קנ.], **585)** [ב״ב קנ.], **586)** [ב״ב קנ.], **587)** [ב״ב קנ.], **588)** [ב״ב קנ.], **589)** [ב״ב קנ.], **590)** [ב״ב קנ.], **591)** [ב״ב קנ.], **592)** [ב״ב קנ.], **593)** [ב״ב קנ.], **594)** [ב״ב קנ.], **595)** [ב״ב קנ.], **596)** [ב״ב קנ.], **597)** [ב״ב קנ.], **598)** [ב״ב קנ.], **599)** [ב״ב קנ.], **600)** [ב״ב קנ.], **601)** [ב״ב קנ.], **602)** [ב״ב קנ.], **603)** [ב״ב קנ.], **604)** [ב״ב קנ.], **605)** [ב״ב קנ.], **606)** [ב״ב קנ.], **607)** [ב״ב קנ.], **608)** [ב״ב קנ.], **609)** [ב״ב קנ.], **610)** [ב״ב קנ.], **611)** [ב״ב קנ.], **612)** [ב״ב קנ.], **613)** [ב״ב קנ.], **614)** [ב״ב קנ.], **615)** [ב״ב קנ.], **616)** [ב״ב קנ.], **617)** [ב״ב קנ.], **618)** [ב״ב קנ.], **619)** [ב״ב קנ.], **620)** [ב״ב קנ.], **621)** [ב״ב קנ.], **622)** [ב״ב קנ.], **623)** [ב״ב קנ.], **624)** [ב״ב קנ.], **625)** [ב״ב קנ.], **626)** [ב״ב קנ.], **627)** [ב״ב קנ.], **628)** [ב״ב קנ.], **629)** [ב״ב קנ.], **630)** [ב״ב קנ.], **631)** [ב״ב קנ.], **632)** [ב״ב קנ.], **633)** [ב״ב קנ.], **634)** [ב״ב קנ.], **635)** [ב״ב קנ.], **636)** [ב״ב קנ.], **637)** [ב״ב קנ.], **638)** [ב״ב קנ.], **639)** [ב״ב קנ.], **640)** [ב״ב קנ.], **641)** [ב״ב קנ.], **642)** [ב״ב קנ.], **643)** [ב״ב קנ.], **644)** [ב״ב קנ.], **645)** [ב״ב קנ.], **646)** [ב״ב קנ.], **647)** [ב״ב קנ.], **648)** [ב״ב קנ.], **649)** [ב״ב קנ.], **650)** [ב״ב קנ.], **651)** [ב״ב קנ.], **652)** [ב״ב קנ.], **653)** [ב״ב קנ.], **654)** [ב״ב קנ.], **655)** [ב״ב קנ.], **656)** [ב״ב קנ.], **657)** [ב״ב קנ.], **658)** [ב״ב קנ.], **659)** [ב״ב קנ.], **660)** [ב״ב קנ.], **661)** [ב״ב קנ.], **662)** [ב״ב קנ.], **663)** [ב״ב קנ.], **664)** [ב״ב קנ.], **665)** [ב״ב קנ.], **666)** [ב״ב קנ.], **667)** [ב״ב קנ.], **668)** [ב״ב קנ.], **669)** [ב״ב קנ.], **670)** [ב״ב קנ.], **671)** [ב״ב קנ.], **672)** [ב״ב קנ.], **673)** [ב״ב קנ.], **674)** [ב״ב קנ.], **675)** [ב״ב קנ.], **676)** [ב״ב קנ.], **677)** [ב״ב קנ.], **678)** [ב״ב קנ.], **679)** [ב״ב קנ.], **680)** [ב״ב קנ.], **681)** [ב״ב קנ.], **682)** [ב״ב קנ.], **683)** [ב״ב קנ.], **684)** [ב״ב קנ.], **685)** [ב״ב קנ.], **686)** [ב״ב קנ.], **687)** [ב״ב קנ.], **688)** [ב״ב קנ.], **689)** [ב״ב קנ.], **690)** [ב״ב קנ.], **691)** [ב״ב קנ.], **692)** [ב״ב קנ.], **693)** [ב״ב קנ.], **694)** [ב״ב קנ.], **695)** [ב״ב קנ.], **696)** [ב״ב קנ.], **697)** [ב״ב קנ.], **698)** [ב״ב קנ.], **699)** [ב״ב קנ.], **700)** [ב״ב קנ.], **701)** [ב״ב קנ.], **702)** [ב״ב קנ.], **703)** [ב״ב קנ.], **704)** [ב״ב קנ.], **705)** [ב״ב קנ.], **706)** [ב״ב קנ.], **707)** [ב״ב קנ.], **708)** [ב״ב קנ.], **709)** [ב״ב קנ.], **710)** [ב״ב קנ.], **711)** [ב״ב קנ.], **712)** [ב״ב קנ.], **713)** [ב״ב קנ.], **714)** [ב״ב קנ.], **715)** [ב״ב קנ.], **716)** [ב״ב קנ.], **717)** [ב״ב קנ.], **718)** [ב״ב קנ.], **719)** [ב״ב קנ.], **720)** [ב״ב קנ.], **721)** [ב״ב קנ.], **722)** [ב״ב קנ.], **723)** [ב״ב קנ.], **724)** [ב״ב קנ.], **725)** [ב״ב קנ.], **726)** [ב״ב קנ.], **727)** [ב״ב קנ.], **728)** [ב״ב קנ.], **729)** [ב״ב קנ.], **730)** [ב״ב קנ.], **731)** [ב״ב קנ.], **732)** [ב״ב קנ.], **733)** [ב״ב קנ.], **734)** [ב״ב קנ.], **735)** [ב״ב קנ.], **736)** [ב״ב קנ.], **737)** [ב״ב קנ.], **738)** [ב״ב קנ.], **739)** [ב״ב קנ.], **740)** [ב״ב קנ.], **741)** [ב״ב קנ.], **742)** [ב״ב קנ.], **743)** [ב״ב קנ.], **744)** [ב״ב קנ.], **745)** [ב״ב קנ.], **746)** [ב״ב קנ.], **747)** [ב״ב קנ.], **748)** [ב״ב קנ.], **749)** [ב״ב קנ.], **750)** [ב״ב קנ.], **751)** [ב״ב קנ.], **752)** [ב״ב קנ.], **753)** [ב״ב קנ.], **754)** [ב״ב קנ.], **755)** [ב״ב קנ.], **756)** [ב״ב קנ.], **757)** [ב״ב קנ.], **758)** [ב״ב קנ.], **759)** [ב״ב קנ.], **760)** [ב״ב קנ.], **761)** [ב״ב קנ.], **762)** [ב״ב קנ.], **763)** [ב״ב קנ.], **764)** [ב״ב קנ.], **765)** [ב״ב קנ.], **766)** [ב״ב קנ.], **767)** [ב״ב קנ.], **768)** [ב״ב קנ.], **769)** [ב״ב קנ.], **770)** [ב״ב קנ.], **771)** [ב״ב קנ.], **772)** [ב״ב קנ.], **773)** [ב״ב קנ.], **774)** [ב״ב קנ.], **775)** [ב״ב קנ.], **776)** [ב״ב קנ.], **777)** [ב״ב קנ.], **778)** [ב״ב קנ.], **779)** [ב״ב קנ.], **780)** [ב״ב קנ.], **781)** [ב״ב קנ.], **782)** [ב״ב קנ.], **783)** [ב״ב קנ.], **784)** [ב״ב קנ.], **785)** [ב״ב קנ.], **786)** [ב״ב קנ.], **787)** [ב״ב קנ.], **788)** [ב״ב קנ.], **789)** [ב״ב קנ.], **790)** [ב״ב קנ.], **791)** [ב״ב קנ.], **792)** [ב״ב קנ.], **793)** [ב״ב קנ.], **794)** [ב״ב קנ.], **795)** [ב״ב קנ.], **796)** [ב״ב קנ.], **797)** [ב״ב קנ.], **798)** [ב״ב קנ.], **799)** [ב״ב קנ.], **800)** [ב״ב קנ.], **801)** [ב״ב קנ.], **802)** [ב״ב קנ.], **803)** [ב״ב קנ.], **804)** [ב״ב קנ.], **805)** [ב״ב קנ.], **806)** [ב״ב קנ.], **807)** [ב״ב קנ.], **808)** [ב״ב קנ.], **809)** [ב״ב קנ.], **810)** [ב״ב קנ.], **811)** [ב״ב קנ.], **812)** [ב״ב קנ.], **813)** [ב״ב קנ.], **814)** [ב״ב קנ.], **815)** [ב״ב קנ.], **816)** [ב״ב קנ.], **817)** [ב״ב קנ.], **818)** [ב״ב קנ.], **819)** [ב״ב קנ.], **820)** [ב״ב קנ.], **821)** [ב״ב קנ.], **822)** [ב״ב קנ.], **823)** [ב״ב קנ.], **824)** [ב״ב קנ.], **825)** [ב״ב קנ.], **826)** [ב״ב קנ.], **827)** [ב״ב קנ.], **828)** [ב״ב קנ.], **829)** [ב״ב קנ.], **830)** [ב״ב קנ.], **831)** [ב״ב קנ.], **832)** [ב״ב קנ.], **833)** [ב״ב קנ.], **834)** [ב״ב קנ.], **835)** [ב״ב קנ.], **836)** [ב״ב קנ.], **837)** [ב״ב קנ.], **838)** [ב״ב קנ.], **839)** [ב״ב קנ.], **840)** [ב״ב קנ.], **841)** [ב״ב קנ.], **842)** [ב״ב קנ.], **843)** [ב״ב קנ.], **844)** [ב״ב קנ.], **845)** [ב״ב קנ.], **846)** [ב״ב קנ.], **847)** [ב״ב קנ.], **848)** [ב״ב קנ.], **849)** [ב״ב קנ.], **850)** [ב״ב קנ.], **851)** [ב״ב קנ.], **852)** [ב״ב קנ.], **853)** [ב״ב קנ.], **854)** [ב״ב קנ.], **855)** [ב״ב קנ.], **856)** [ב״ב קנ.], **857)** [ב״ב קנ.], **858)** [ב״ב קנ.], **859)** [ב״ב קנ.], **860)** [ב״ב קנ.], **861)** [ב״ב קנ.], **862)** [ב״ב קנ.], **863)** [ב״ב קנ.], **864)** [ב״ב קנ.], **865)** [ב״ב קנ.], **866)** [ב״ב קנ.], **867)** [ב״ב קנ.], **868)** [ב״ב קנ.], **869)** [ב״ב קנ.], **870)** [ב״ב קנ.], **871)** [ב״ב קנ.], **872)** [ב״ב קנ.], **873)** [ב״ב קנ.], **874)** [ב״ב קנ.], **875)** [ב״ב קנ.], **876)** [ב״ב קנ.], **877)** [ב״ב קנ.], **878)** [ב״ב קנ.], **879)** [ב״ב קנ.], **880)** [ב״ב קנ.], **881)** [ב״ב קנ.], **882)** [ב״ב קנ.], **883)** [ב״ב קנ.], **884)** [ב״ב קנ.], **885)** [ב״ב קנ.], **886)** [ב״ב קנ.], **887)** [ב״ב קנ.], **888)** [ב״ב קנ.], **889)** [ב״ב קנ.], **890)** [ב״ב קנ.], **891)** [ב״ב קנ.], **892)** [ב״ב קנ.], **893)** [ב״ב קנ.], **894)** [ב״ב קנ.], **895)** [ב״ב קנ.], **896)** [ב״ב קנ.], **897)** [ב״ב קנ.], **898)** [ב״ב קנ.], **899)** [ב״ב קנ.], **900)** [ב״ב קנ.], **901)** [ב״ב קנ.], **902)** [ב״ב קנ.], **903)** [ב״ב קנ.], **904)** [ב״ב קנ.], **905)** [ב״ב קנ.], **906)** [ב״ב קנ.], **907)** [ב״ב קנ.], **908)** [ב״ב קנ.], **909)** [ב״ב קנ.], **910)** [ב״ב קנ.], **911)** [ב״ב קנ.], **912)** [ב״ב קנ.], **913)** [ב״ב קנ.], **914)** [ב״ב קנ.], **915)** [ב״ב קנ.], **916)** [ב״ב קנ.], **917)** [ב״ב קנ.], **918)** [ב״ב קנ.], **919)** [ב״ב קנ.], **920)** [ב״ב קנ.], **921)** [ב״ב קנ.], **922)** [ב״ב קנ.], **923)** [ב״ב קנ.], **924)** [ב״ב קנ.], **925)** [ב״ב קנ.], **926)** [ב״ב קנ.], **927)** [ב״ב קנ.], **928)** [ב״ב קנ.], **929)** [ב״ב קנ.], **930)** [ב״ב קנ.], **931)** [ב״ב קנ.], **932)** [ב״ב קנ.], **933)** [ב״ב קנ.], **934)** [ב״ב קנ.], **935)** [ב״ב קנ.], **936)** [ב״ב קנ.], **937)** [ב״ב קנ.], **938)** [ב״ב קנ.], **939)** [ב״ב קנ.], **940)** [ב״ב קנ.], **941)** [ב״ב קנ.], **942)** [ב״ב קנ.], **943)** [ב״ב קנ.], **944)** [ב״ב קנ.], **945)** [ב״ב קנ.], **946)** [ב״ב קנ.], **947)** [ב״ב קנ.], **948)** [ב״ב קנ.], **949)** [ב״ב קנ.], **950)** [ב״ב קנ.], **951)** [ב״ב קנ.], **952)** [ב״ב קנ.], **953)** [ב״ב קנ.], **954)** [ב״ב קנ.], **955)** [ב״ב קנ.], **956)** [ב״ב קנ.], **957)** [ב״ב קנ.], **958)** [ב״ב קנ.], **959)** [ב״ב קנ.], **960)** [ב״ב קנ.], **961)** [ב״ב קנ.], **962)** [ב״ב קנ.], **963)** [ב״ב קנ.], **964)** [ב״ב קנ.], **965)** [ב״ב קנ.], **966)** [ב״ב קנ.], **967)** [ב״ב קנ.], **968)** [ב״ב קנ.], **969)** [ב״ב קנ.], **970)** [ב״ב קנ.], **971)** [ב״ב קנ.], **972)** [ב״ב קנ.], **973)** [ב״ב קנ.], **974)** [ב״ב קנ.], **975)** [ב״ב קנ.], **976)** [ב״ב קנ.], **977)** [ב״ב קנ.], **978)** [ב״ב קנ.], **979)** [ב״ב קנ.], **980)** [ב״ב קנ.], **981)** [ב״ב קנ.], **982)** [ב״ב קנ.], **983)** [ב״ב קנ.], **984)** [ב״ב קנ.], **985)** [ב״ב קנ.], **986)** [ב״ב קנ.], **987)** [ב״ב קנ.], **988)** [ב״ב קנ.], **989)** [ב״ב קנ.], **990)** [ב״ב קנ.], **991)** [ב״ב קנ.], **992)** [ב״ב קנ.], **993)** [ב

אלו, הם לא **תמני דמתניתא -** שמונה נשים המוזכרים בברייתא (לעיל עמוד א), **ושית דבי רבי חייא -** ושש נשים של רבי חייא [שיבואר בהמשך], **והנך תרתי -** ושתי נשים אלו [אשת אחי אבי אביו, ואחות אבי אביו], סך הכל **הא שיתסרי -** שש עשרה שניות. ואם כן מוכח מכאן ששתי נשים אלו אסורות משום שניות.

רב אשי משיב לרב הלל, **ולטעמיך -** לפי דבריך ששתי נשים אלו הם שניות, אם כן **שיבסרי הויין -** נמצא שיש כאן שבע עשרה שניות, שהרי יש גם "**אשת אחי האם מן האם" דפשטינן לאיסורא -** שהוכחנו לעיל שאסורה משום שניה.

רב הלל משיב:

הא לא קשיא - אין זה קושיא,

כיצד פרק שני יבמות

עין משפט נר מצוה

לא א מיי׳ פ״ח מהל׳ מיאוה הלכה ו טוש״ע אה״ע סימן טו סעיף יט:

לב ב מיי׳ שם טוש״ע שם:

לג ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:

לד ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

לה ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טו:

לו ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יח:

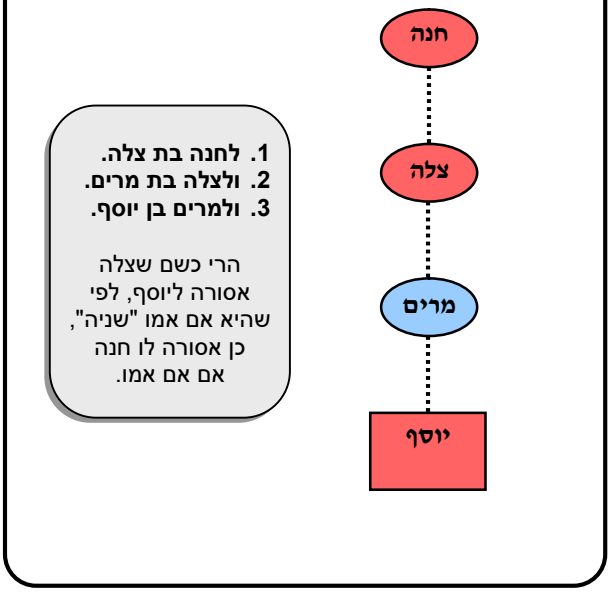
מסורת הש״ס והגהות

גמ׳ **ב)** כריתות יד:, **ג)** פיאה ג. [שבת יח:] קה. עירובין ד: לט. יומא יח. מד: סוטה ו: ע״ז כח. סוכה פה: וקד. נדה מז. [קמן קט.], **ג)** [ל״ל על אשתו], **ד)** [סוכה נד. ו״ב], **ה)** [קמן מ:, רש״י ו) ל״ל המת, תוס׳ ז) ל״ל ומצי הא כמה כו׳, **ח)** [שם ליתא בפיהמ״ש ע״ד ומכל מכתובות כז: ליתא], **ט)** [ר׳ תחלי סי׳ לט], **י)** ללא כוותיה דקאמר מתני׳ לפ״ז אין לומר משום תולין דהוה לי׳ משום ספק ספק אבל לפי׳ הר״ר יונה שפיר אמר משום דהוה לי׳ ספק אחי האם מן האב ספק אחי האב מן האם אבל אחי האב ודאי אחי האם הוא ואין לומר תולין דכל אחי האב אחי האם הן ואין לומר תולין דכל אחי האב אחי האם הן ואין לומר תולין דכל אחי האב אחי האם הן

אבל שאר השניות אין להם הפסק (רש"י ד"ה ואשת, וד"ה וכלתו).

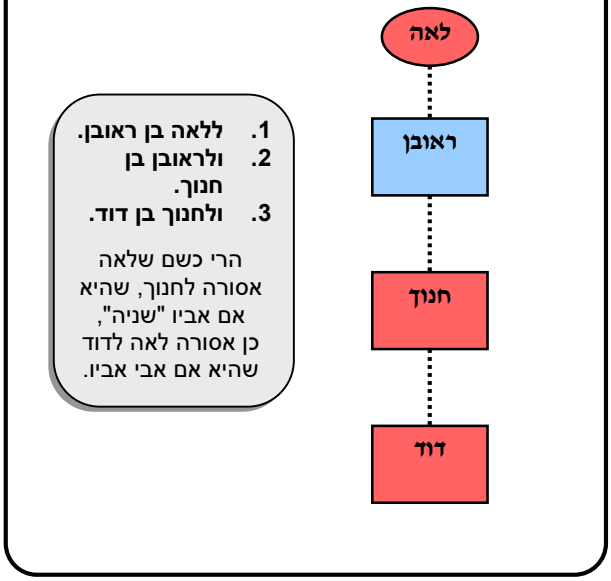
א. אם אמו.

[119]

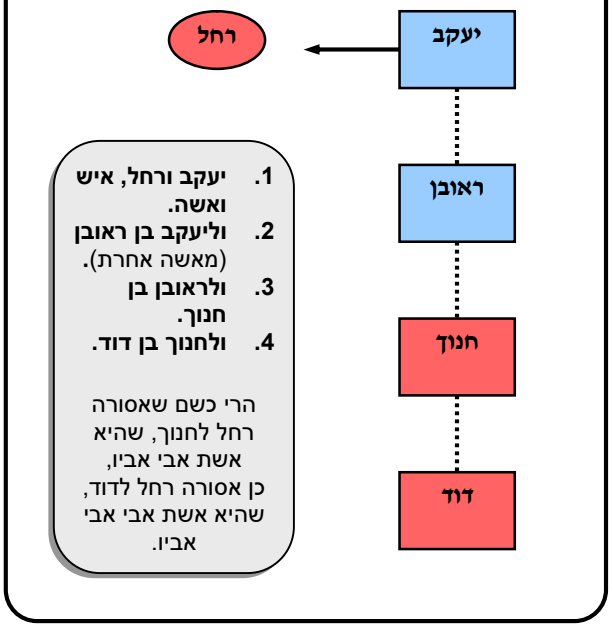
ב. אם אביו.

[120]

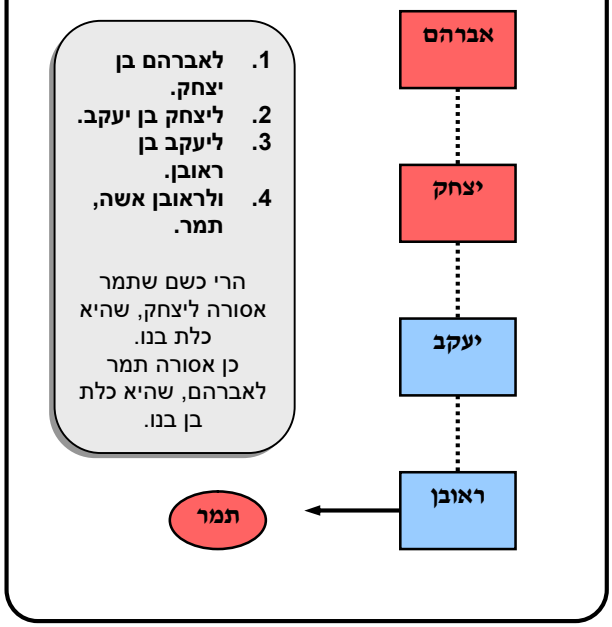
ג. אשת אבי אביו.

[121]

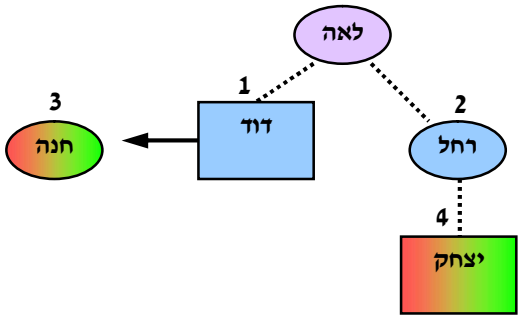
ד. כלת בנו \ כלת בן בנו.

[122]

כללים: צבע אדום, אסורים זה בזה - חץ שחור, נישואים

[123] **איבעיא להו, אשת אחי האם מן האם מהו ?**

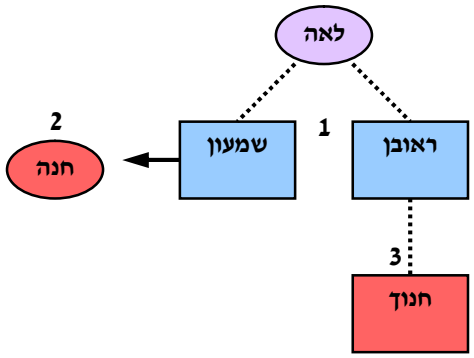
1. **ללאה בן דוד**
2. **וכן בת רחל.**
3. **ולדוד אשה, חנה.**
4. **ולרחל בן, יצחק.**

נמצא: דוד (1) ליצחק (4), אחי אמו מן האם

ומיבעיא להו: אשתו של דוד (חנה-3) **מהי ליצחק** (4)**?**
האם גזרו בה רבנן או לא.

... אשת אחי האב מן האם, ואשת אחי האם מן האב, דאיכא "צד אב", הוא דגזרו רבנן וכו'.

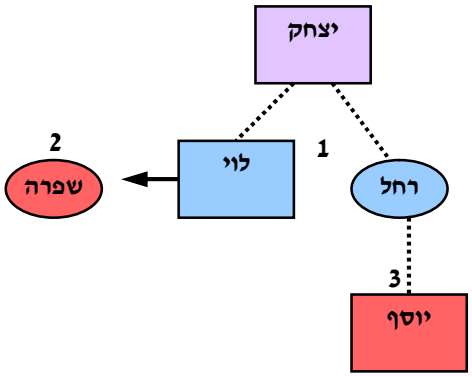
[124] **א. אשת אחי האב מן האם.**

1. **ללאה שני בנים, ראובן ושמעון.**
2. **שמעון לקח את חנה לאשה.**
3. **ולראובן בן, חנוך.**

נמצא: חנה (2) לחנוך (3) אשת אחי אביו מן האם, ואסורה לו.
ואיכא צד אב (שהרי היא אשת שמעון אחי אביו)

[125] **ב. אשת אחי האם מן האב.**

1. **ליצחק בן ובת, רחל ולוי.**
2. **לוי לקח את שפרה לאשה.**
3. **ולרחל בן, יוסף.**

נמצא: שפרה (2) ליוסף (3) אשת אחי אמו מן האב, ואסורה לו.
ואיכא צד אב (שהרי לוי ואמו רחל בני אב אחד)

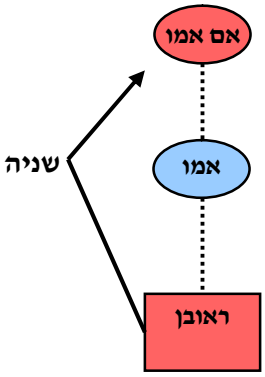
כללים: צבע **אדום** וירוק, ספק אם מותרים זה בזה - **אדום**, אסורים זה בזה - **חץ שחור**, נישואים

אמר רבא אטו כולהו לאו גזירה לגזירה נינהו וכו'.

אמו ערוה, אם אמו שניה -- וגזרו על אם אביו, משום אם אמו.

[126]

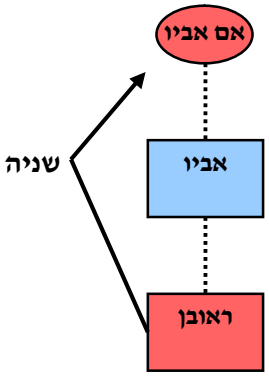
א. אמו \ אם אמו.

גזרו כדי שלא יפגע באמו

[127]

ב. אם אביו.

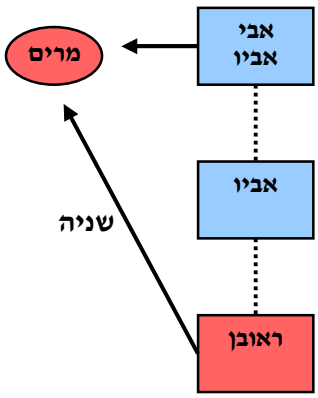
גזרו נמי באם אביו משום אם אמו

וטעמא דגזרו **משום** דשניהם **דבי** [בית] **אימא רבתי קרו ליה**

אשת אביו ערוה, אשת אבי אביו שניה -- וגזרו על אשת אבי אמו, משום אשת אבי אביו.

[128]

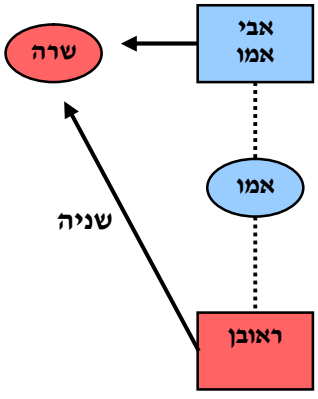
א. אשת אבי אביו.

גזרו משום אשת אביו

[129]

ב. אשת אבי אמו.

גזרו משום אשת אבי אביו

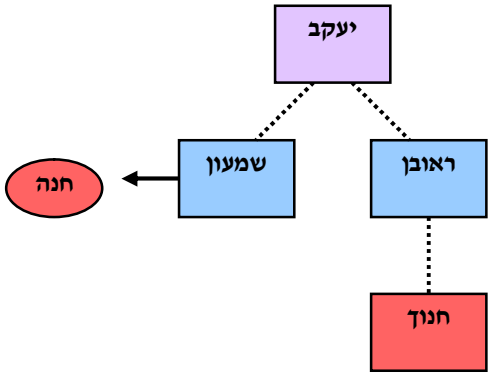
וטעמא דגזרו **משום** דשניהם **דבי** [בית] **אבא רבה קרו ליה**

כללים: צבע **אדום**, אסורים זה בזה - **חץ שחור**, נישואים

אשת אחי האב מן האב ערוה וכו'.

א. אשת אחי האב מן האב, ערוה.

[130]

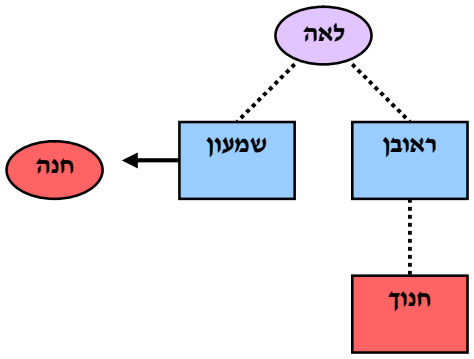

1. **ליעקב שני בנים, ראובן ושמעון.**
2. **שמעון לקח את חנה לאשה.**
3. **ולראובן בן חנוך.**

נמצא: חנה לחנוך אשת אחי אביו מן האב, ואסורה לו מן התורה.

ב. אשת אחי האב מן האם, שניה.

[131]

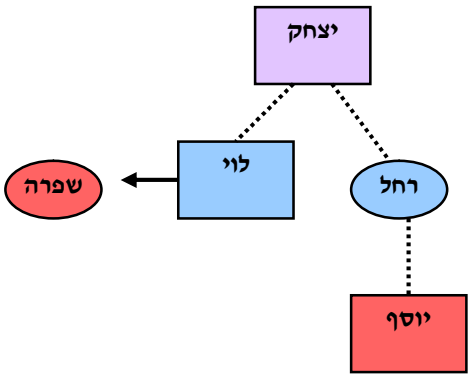

1. **ללאה שני בנים, ראובן ושמעון.**
2. **ויקח שמעון את חנה לאשה.**
3. **ולראובן בן, חנוך.**

נמצא: חנה לחנוך אשת אחי אביו מן האם, ואסורה לו משום שניה. (דגזרו אטו ציור א')

ג. אשת אחי האם מן האב

[132]

1. **ליצחק בן ובת, רחל ולוי.**
2. **ויקח לוי את שפרה לאשה.**
3. **ולרחל בן, יוסף.**

נמצא: שפרה ליוסף אשת אחי אמו מן האב, ואסורה לו. **דגזרו אטו אשת אחי האב מן האם** (ציור ב').

וטעמא דגזרו **משום דכולהו, דבי** [בית] **דודי קרי להו**

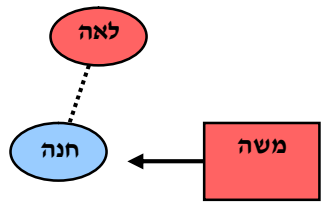
כללים: צבע **אדום**, אסורים זה בזה - **חץ שחור**, נישואים

ת"ש ... כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו משום שניה, ואמר רבא וכללא היא, בתמיה (רש"י).

{א}

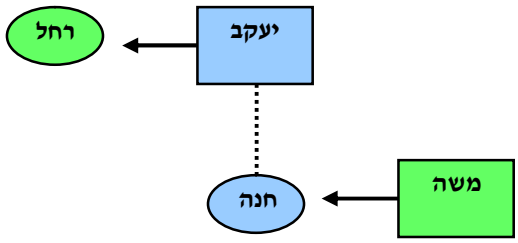
[133]

חמותו -- ערוה

1. ללאה בת, חנה.
2. ומשה לקח את חנה.
לאה חמותו אסורה למשה איסור ערוה "אשה ובתה".

אשת חמיו -- מותרת

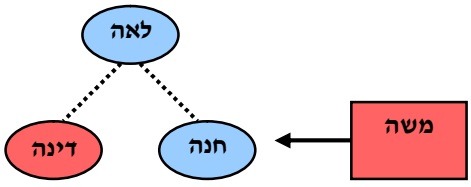
1. ליעקב אשה, רחל.
2. ובת חנה.
3. ומשה לקח את חנה לאשה.
רחל אשת חמיו מותרת למשה.

במקום לאה חמותו האסורה לו, עומד יעקב חמיו - ואשתו רחל מותרת לו

{ב}

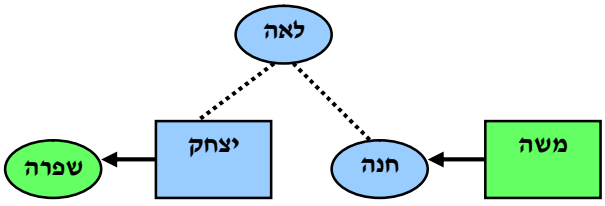
[134]

בת חמותו -- ערוה

1. ללאה שתי בנות חנה ודינה.
2. משה לקח את חנה.
דינה בת חמותו אסורה למשה איסור ערוה, אחות אשתו.

אשת בן חמותו -- מותרת

1. ללאה בת חנה ובן יצחק.
2. ויקח משה את חנה לאשה.
3. ויצחק לקח את שפרה.
שפרה אשת בן חמותו מותרת למשה.

במקום דינה בת חמותו האסורה לו -- עומד יצחק בן חמותו, ואשתו מותרת לו

כללים: צבע אדום, אסורים זה בזה - ירוק, מותרים זה בזה - חץ שחור, נישואים

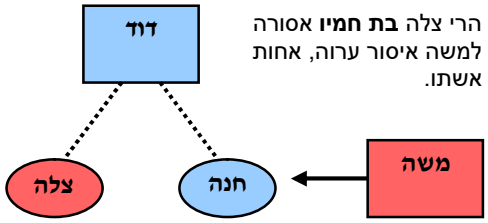
[135]

{ג}

בת חמיו -- ערוה

1. **לדוד שתי בנות, חנה וצלה.**
2. **משה לקח את חנה לאשה.**

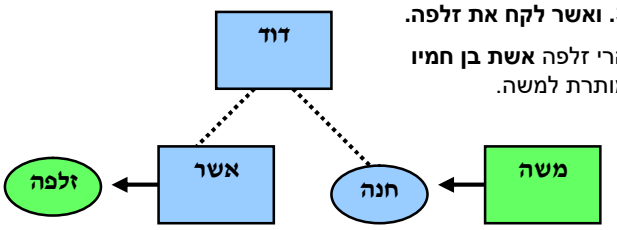
הרי צלה **בת חמיו** אסורה למשה איסור ערוה, אחות אשתו.

אשת בן חמיו -- מותרת

1. **לדוד בת חנה ובן אשר.**
2. **משה לקח את חנה לאשה.**
3. **ואשר לקח את זלפה.**

הרי זלפה **אשת בן חמיו** מותרת למשה.

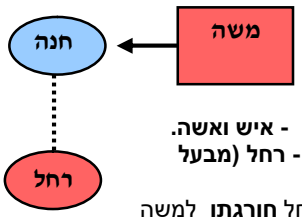

במקום צלה בת חמיו האסורה למשה -- עומד אשר בן חמיו, ואשתו מותרת לו

[136]

{ד}

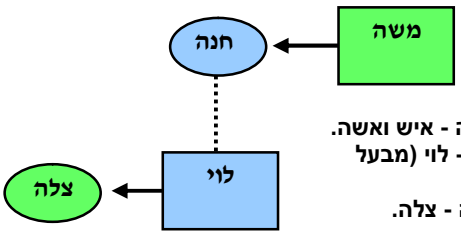
חורגתו -- ערוה

1. **משה וחנה - איש ואשה.**
2. **ולחנה בת - רחל (מבעל אחר).**

הרי אסורה רחל **חורגתו** למשה איסור ערוה "אשה ובתה".

אשת חורגו -- מותרת

1. **משה וחנה - איש ואשה.**
2. **ולחנה בן - לוי (מבעל אחר).**
3. **וללוי אשה - צלה.**

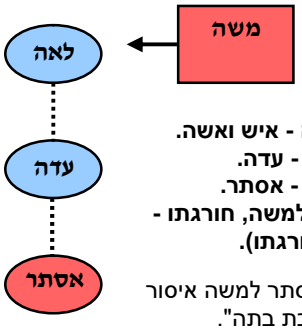
הרי צלה **אשת חורגו** מותרת למשה.

במקום רחל חורגתו האסורה למשה, עומד לוי חורגו - ואשתו מותרת לו

[137]

{ה}

בת חורגתו -- ערוה

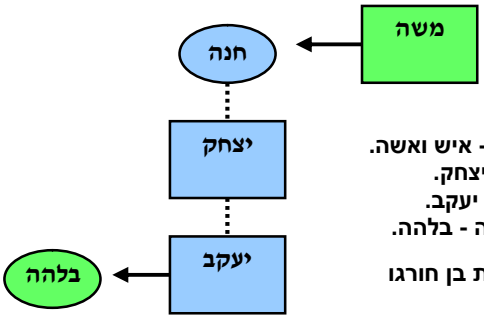

1. **משה ולאה - איש ואשה.**
2. **וללאה בת - עדה.**
3. **ולעדה בת - אסתר.**

(נמצא: עדה למשה, חורגתו - ואסתר בת חורגתו).

הרי אסורה אסתר למשה איסור ערוה "אשה ובת בתה".

אשת בן חורגו -- מותרת

1. **משה וחנה - איש ואשה.**
2. **ולחנה בן - יצחק.**
3. **וליצחק בן - יעקב.**
3. **וליעקב אשה - בלהה.**

הרי בלהה **אשת בן חורגו** מותרת למשה.

במקום אסתר בת חורגתו האסורה למשה, עומד יעקב בן חורגו - ואשתו מותרת לו

כללים: צבע **אדום**, אסורים זה בזה - **ירוק**, מותרים זה בזה - **חץ שחור**, נישואים

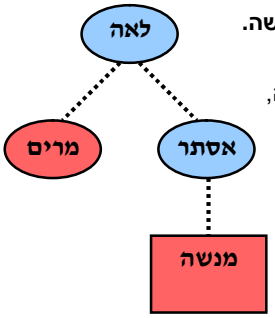
[138]

והא דרב יהודה בר שילא לאתויי מאי, לאו לאיתויי אשת אחי האם מן האם, דכל שבנקבה ערוה, בזכר גזרו על אשתו משום שניה.

בנקבה -- ערוה

1. ללאה שתי בנות, אסתר ומרים.
2. ולאסתר, בן מנשה.

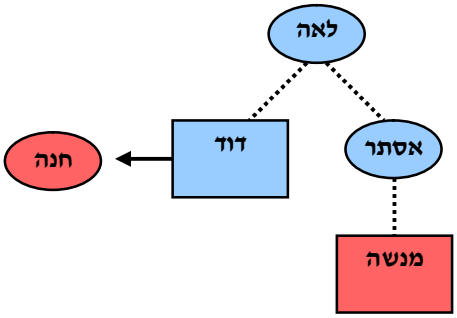
הרי מרים אסורה למנשה איסור ערוה, **אחות אמו.**

בזכר גזרו על אשתו

1. ללאה בן ובת, אסתר ודוד.
2. ולאסתר בן מנשה.
3. ולדוד אשה - חנה.

חנה אסורה למנשה איסור שניה, שהיא אשת אחי אמו מן האם.

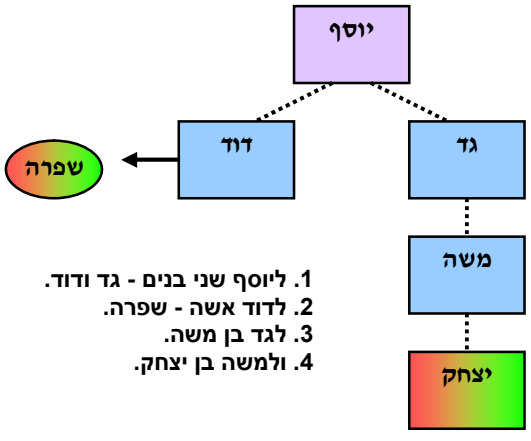
במקום מרים -- עומד דוד, ואשתו אסורה, משום "שניה".

[139]

שלח לי ר' משרשיא מתוסנייא ...

[140]

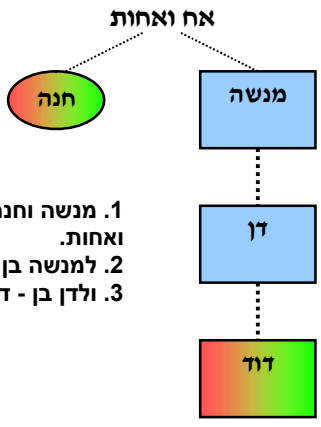
{א} אשת אחי אבי האב מהו ?

1. ליוסף שני בנים - גד ודוד.
2. לדוד אשה - שפרה.
3. לגד בן משה.
4. ולמשה בן יצחק.

5. שפרה ליצחק מהי ?

{ב} ואחות אבי האב מהו ?

1. מנשה וחנה, אח ואחות.
2. למנשה בן - דן.
3. ולדן בן - דוד.

4. חנה לדוד מהי ?

כללים: צבע אדום, אסורים זה בזה - ירוק ואדום, ספק - חץ שחור, נישואים

כב ע"א

כיון ש**הנך תרתי** - שתי נשים אלו [אשת אחי אבי אביו, ואחות אבי אביו], **דדמיין להדדי** - דומות אחת לשניה, ששתיהן יש צד של אחוה אבי אביו, וכן לשתיהן למטה מהן אסורות מן התורה משום ערוה, לכן **כחדא חשיב להו** - נחשבות הן כאיסור אחד, **והא שיתסרי** - ויש סך הכל שש עשרה שניות.

מסיים רב הלל:

והא מכל מקום קשה מכאן על אמימר, שהרי **לדידי חזיין לן דכתיבן לאיסורא** - אני ראיתי שכתב מר בריה דרבנא שש עשרה נשים האסורות משום שניות, ואיך התיר אמימר שתי נשים אלו.

מתרצת הגמרא:

אמר ליה רב אשי לרב הלל **ולטעמיך** - לפי דבריך **אי הוה כתיב להיתירא** - אף אם היה כתוב ששתי נשים אלו [אשת אחי אבי אביו, ואחות אבי אביו] מותרות, בכל זאת **מי הוות סמכת עלייהו** - האם היית יכול לסמוך על מה שכתוב, הרי יש לחשוש **דמר בריה דרבנא** לא הוא זה שכתב זאת, שהרי **מי חתים עלייהו** - האם הוא חתום על זה בעצמו? ולכן **השתא נמי דכתיב לאיסורא** - גם כעת שכתוב ששתי נשים אלו אסורות, אי אפשר לסמוך על זה, כיון שיש לחשוש שמא **לאו מר בריה דרבנא** כתב זאת, שהרי לא **חתים עלייהו.**

הגמרא מבארת את שש השניות של רבי חייא שהזכירה לעיל:

תני - למדנו בברייתא **דבי רבי חייא**, דור **שלישי שבבנו ושבבתו** - בת נכדו מבנו, ובת נכדו מבתו (ציור 142/141), וכן **שבבן אשתו ושבבת אשתו** - בת נכדת אשתו מבנה, ובת נכדת אשתו מבתה (ציור 144/143), אסורות מדין **שניה**. וכן דור **רביעי שבחמיו ושבחמותו** - אם אם חמיו, ואם אם חמותו (ציור 146/145), שהן דור רביעי למעלה מאשתו, אסורות משום **שניה**.

הגמרא שואלת על לשון הברייתא:

אמר ליה רבינא לרב אשי, מאי שנא - מדוע לגבי אם אם חמיו ואם אם חמותו שהן **למעלה** מאשתו, כותבת הברייתא "רביעי שבחמיו ושבחמותו" **דקחשיב לה לאשתו** - שמחשיב את אשתו בחשבון הדורות, שהיא הדור הרביעי, **ומאי שנא** - ומדוע לגבי בת נכדו מבנו ומבתו ובת נכדה מאשתו, שהן דורות **למטה** ממנו, כותבת הברייתא "שלישי" **דלא קחשיב לה לאשתו** - ואינו מחשיב את אשתו בחשבון הדורות?

מתרץ רב אשי:

באם אם חמיו ואם ואם חמותו שהם קרובים **למעלה** מאשתו, כיון **דאיסורא מכח אשתו קא אתי** - האיסור מגיע מכוח שהם קרובי אשתו, **חשיב לה** - לכן מחשיב הברייתא גם את אשתו בחשבון הדורות, אבל בבת נכדו מבנו ובת נכדו מבתו שהם קרובים **למטה** ממנו, **דאיסורא לאו מכח אשתו קאתי** - אין האיסור מגיע מכוח אשתו, אלא מכוחו, **לא קחשיב לה** - לכן אין הברייתא מחשיב אותה בחשבון הדורות. שואלת הגמרא: **והא** - והרי בברייתא כתוב גם **בן אשתו ובת אשתו** - בת נכדת אשתו מבנה, ובת נכדת אשתו מבתה, **דאיסורא מכח אשתו קאתי** - שהאיסור מגיע מכוח אשתו, ובכל זאת כותבת הברייתא "שלישי" **ולא חשיב לה** - ואינו מחשיב אותה בחשבון הדורות?

מתרץ רב אשי:

איידי דתנא שלשה דורות למטה דידיה - אגב שחישבה הברייתא לגבי המקרה הראשון בבת נכדו מבנו ובת נכדו מבתו שלשה דורות, **ולא חשבה** - ולא החשיב את אשתו בחשבון הדורות, כיון שהאיסור בה רק מכוחו ולא מכוח אשתו, **תנא נמי שלשה דורות למטה דידה** - לכן גם במקרה השני "בת נכדת אשתו מבנה, ובת נכדת אשתו מבתה", כתבה הברייתא רק שלשה דורות **ולא חשבה** - ואינו מחשיב גם את אשתו בחשבון הדורות.

הגמרא דנה בדיני שניות:

אמר ליה רב אשי לרב כהנא, אותן שש נשים **שניות דבי רבי חייא** האם הדורות שלמעלה מהן או למטה מהן **יש להן הפסק** ואינן אסורות, **או אין להם הפסק**, וגם הדורות שלמעלה ולמטה מהן אסורות?

הגמרא מביאה ראיה לפשוט:

תא שמע למדנו לעיל (כא, א) **דאמר רב,** רק **ארבע נשים** מתוך הנשים השניות **יש להם הפסק, ותו לא** - ואין יותר. מוכח מכאן ששניות דרבי חייא אין להם הפסק וגם הדורות שלמעלה ולמטה מהן אסורות.

הגמרא דוחה:

דלמא כי קאמר רב - אולי רב אמר את דבריו **לגבי ההיא מתניתא** - רק על אותם נשים שניות המוזכרות בברייתא שלמדנו לעיל, אבל שאר השניות שלא הוזכרו בברייתא כמו שניות דרבי חייא יכול להיות שיש להם הפסק.

הגמרא מביאה ראיה אחרת לפשוט:

תא שמע למדנו בברייתא (המוזכרת לעיל) "דור **שלישי** שבבנו ושבבתו **ודור רביעי** שבחמיו ושבחמותו, אסורות משום שניות", מלשון הברייתא שכתבה "שלישי ורביעי" משמע שרק דור **שלישי ורביעי, אין** - אכן אסורות, אבל **טפי** - יותר מדור שלישי ורביעי **לא** - אינם אסורות, מוכח מכאן שיש הפסק.

הגמרא דוחה:

דלמא - אולי כוונת הברייתא שיש איסור שניות **מדור שלישי ואילך** וכן **מדור רביעי ואילך** עד סוף כל הדורות, ואין להוכיח מכאן שיש הפסק.

שניות דרבי חייא יש להן הפסק או לא. תימה לטעמיך דלעיל תנא דלעיל בן בנו מקורה עד סוף כל הדורות ודומה דכ"ם בת בן בנו עד סוף כל הדורות שהן קורבי עצמו ולא מממת קדושין וי"ל דלעיל בן בנו יש (ע) לומקרו שהן בני יבוסה ושכיחא גביה מכל בת בני בניס לאו בת יבוסה היא ולא שכיחא גביה:

ערוה לכל מפורה. תימה לטעיל קאמר דטעמא דגריס שלא יאמרו באנו מקדושה כו' והכא ממעמ משום לאחיי לימלופי ביבמלל כדפי' בקונטרס וכן בפ' נושאין (נקמן דף נ: ושם) ממעמ דטעמא משום מימלופי גבי בני יובן אמאי מימסרו שכא להו רב אחא בר יעקב למיגסב גבי דהדדי וקאמר מן הסם ולא מן הסם כולי עלמא לא פליגי דלאמור [מן הסם ולא מן הסם כולי עלמא לא פליגי מן הסם ומן הסם] ולי משום שמא יאמרו אחי אמאי שרי הסם מן הסם ומן הסם מכל מי משום מימלופי ניחא דכיון דלילכא נמי לד סם לא לא מתי לימלופי דבסר סם שדי להו ומיגריס לין להם קורבא סם דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ולא שייך למיגזר מטו יבמלל ויש לומר דהני תרי טעמי גריכין לא דבקורבא סם שהו מסורין קודם לא שייך טעמא לימלופי דמשום שמא יאמרו לילכא ומה לאמר בפרק ד' מיתות (ג"ז סם) נמא מאומו מן הסם יולין היינו משום מימלופי דשמא יאמרו ליכא שלא היו מסורות קודם יש לומר משום מימלופי דמשום שמא יאמרו ליכא ולא לאמר סם כלפרישים והיינו טעמא נמי לאמר מאין מן הסם לא יעידו לכתחלה דלמא מתי לימלופי מכל מן הסם יעידו לכתחלה: **מי** שיש לו אח מ"מ זוקק **אשת** אחיו. בגמרא מפרש לאתויי ממזר ור"ת מריצא שמעינן לה סם יבמלל נמעין ומזר דמולמת ולא מתייצמת ויש לומר דמי מהסם הוי מאיסן דמשמעינהו ממזרים מכל כשאיסו המת כשר אין מאיו ממזר זוקק לשמו: **פשיטא** אחיו הוא. תימה לשעיל פשיטא ליה הא מיבעיא ליה שפיר לשמועינן דמתייבי כריתות הוי אחיו ולא ממעטינן ליה למי שים מיטות לאחין סם כדפרין לקמן יבום ומיפטר נפטר מיזקק

הנך תרתי דדמיין להדדי כחדא חשיב להו והא שיתסרי והא מכל מקום לדידי חזיין לן דכתיבן לאיסורא אמר ליה ולימעמיך אי הוה כתיב להיתירא מי הוות סמכת עלייהו דמר בריה דרבנא מי חתים עלייהו השתא נמי דכתיב לאיסורא לאו מר בריה דרבנא חתים עלייהו תני דבי רבי חייא [א]שלישי שבבנו ושבבתו [ב]ושבבן אשתו ושבבת אשתו שניה [ג]רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה א"ל רבינא לרב אשי מאי שנא למעלה דקחשיב לה לאשתו ומאי שנא למטה דלא קחשיב לה לאשתו למעלה דאיסורא מכח אשתו קא אתי חשיב לה למטה דאיסורא לאו מכח אשתו קאתי לא קחשיב לה והא [ד]בן אשתו ובת אשתו דאיסורא מכח אשתו קאתי ולא חשיב לה איידי דתנא שלשה דורות למטה [ה]דידיה ולא חשבה תנא נמי ג' דורות למטה דידה ולא חשבה א"ל רב אשי לרב כהנא [ו]שניות דבי רבי חייא יש להן הפסק או אין להם הפסק ת"ש דאמר רב ד' נשים יש להם הפסק ותו לא דלמא כי קאמר רב להההיא מתניתא ת"ש שלישי ורביעי שלישי ורביעי אין טפי לא דלמא משלישי ואילך מרביעי ואילך אמר ליה רבא לרב נחמן חזי מר האי מרבנן דאתא ממערבא ואמר בעו במערבא גזרו שניות בגרים או לא גזרו שניות בגרים אמר ליה השתא ומה ערוה גופה [ז]אי לאו שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בהו רבנן [ח]שניות מיבעיא אמר רב נחמן גרים [ט]הואיל ואתו לידן נימא בהו מלתא אחין מן האב יעידו ואם העידו עדותן עדות אחין מן האב מעידין לכתחלה [י]אמימר אמר אפילו אחין מן האם נמי מעידין לכתחלה ומ"ש מערוה ערוה לכל מסורה [כ]עדות לבית דין מסורה [כ]וגר שנתגייר בקטן שנולד דמי: **מתני'** [כ]מי שיש לו אח מכל מקום זוקק את אשת אחיו ליבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן העובדת כוכבים [כ]מי שיש לו בן מכל מקום פוטר אשת אביו מן היבום [כ]וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לכל דבר [ל]חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן העובדת כוכבים: **גמ'** מכל מקום לאתויי מאי אמר רב יהודה [מ]לאתויי ממזר פשיטא אחיו הוא מהו דתימא ליקף [נ]אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן כשרין ולא פסולין אף כאן כשרין ולא פסולין קמ"ל [ס]ואימא הכי נמי כיון דלענין יבום מיפטר נפטר מיזקק

(קף נב.) לרבי יוסי בר יהודה ואימא למי שים מיטות לאחין סם למעוטי תייבי כריתות וי"ל דס"מ לשמוי לאיטרין משום דהוה ילפינן מאוה מאוה מבני יעקב דלמ נימא דליקף מאוה מאוה מבני יעקב דלמ זקיק ומלמ זקיק מיפטר נמי לא פטר ועוד אור"י דסכי פריק פסיטא כיון דתני מאוי הוא לכל דבר פסיטא דזוקק נמי ליבום ומשני דס"ד טע"ג דמאוי הוא לכל דבר כ"ש [ליבום] לא זוקק משום דילפינן מאוה מאוה מבני יעקב ומאר הכי פריק ומאוי הוא לכל דבר דהיינו ליורשו ומיטמא לו פסיטא כיון דזוקק ליבום אף על גב דהוה ס"ד למילף מבני יעקב כ"ש למאר דבריהם:

מאי

לז א מיי' פ"ו מהל' מיטות הלכה ו סמג עשין קי טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף יב:
לח ב מיי' שם ופ"ב מהל' שם סעיף יד:
לט ג מיי' שם ופ"ג מהל' שם סעיף טו:
מ ד מיי' שם טוש"ע שם שם:
מא ה מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף ג:
מב ו טוש"ע שם סעיף ח:
מג ז מיי' פי"ג מהלכות עדות הלכה ב טוש"ע א"מ סימן לג סעיף יא וטוש"ע י"ד סימן רסו סעיף י:
מד ח מיי' שם ופי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יא טוש"ע שם שם:
מה ט מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה ו סמג עשין נא וגמרין קף טור ש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:
מו י מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סי' קמ סעיף ב:
מז כ מיי' פ"ה מהלכות ממרים הל' ט טור ש"ע י"ד סימן רמע סעיף ח:
מח ל מיי' שם ופ"ו מהל' יבום הלכה ד טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ב:
מט מ מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ו טור ש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:

גמ' **ס)** [נ"ל ה:]. **ע)** [נקמן מח: סב. לז: במכורות מג.]. **ג)** [לעיל יח: כ"ב קי:]. **ד)** [ע' תוספות סוטה טו. ד"ה וחז].

מסורת הש"ס לירושלמי

אין להם הפסק. ע' ה, ה. חוץ ממי שיש לו בו'. קידושין ג, יב. אחוה אחוה מבני יעקב. ע"ד פ"ו ה, ה:

הגהות הב"ח

(ס) תום' ד"ה שניות וכו' למוקרים יומר שהן בני יבוסה:

גליון הש"ם

גמ' הואיל ואתו לידן. שבת קפ ע"ב וש"ר:

הגהות הגר"א

[ס] גמ' בן אשתו ובת אשתו. כ"כ הרמב"ם בפ"ו ופ"ב מהל' יבום הלכה ו סמג עשין קי טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:

תום' ישנים

מעידין לכתחלה ומ"ש מעריות. וכ"כ הקונט' דלקמן אמרי' נשא אחותו מן האם יוציא והכא אמרי' מעידין לכתחלה. ותימה לשני שנא ושנא דגבי עדות לא שייך האי טעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ולהכי מעידין אבל גבי ערוה יוציא שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. וי"ל דקא בעי משום דאמרינן לקמן טעמא משום דאתי לאחלופי ואם כן היה לנו לגזור בעדות כמו ערוה: **יבום מפרר** אסור. מדאמרינן לקמן ובן אין לו עיין עליו ואיירי הכא תלמוד כאילו ידע הדרשא דלקמן אע"ג דלקמן קאמר מכל מקום לאתויי מאי כן דרך התלמוד בכמה מקומות:

הגמרא דנה עוד בדיני שניות:

אמר ליה רבא לרב נחמן, חזי מר האי מרבנן - ראה את אותו חכם **דאתא ממערבא -** שהגיע מארץ ישראל **ואמר, בעו במערבא -** הסתפקו ושאלו חכמי ארץ ישראל, האם **גזרו** ואסרו חכמים שניות גם **בגרים** שנתגיירו, [ואם היה גר נשוי לאם אמו חייב להוציאה], **או לא גזרו** חכמים **שניות בגרים**?

אמר ליה רב נחמן לרבא, אין כאן מקום להסתפק, שהרי **השתא -** כעת **ומה ערוה גופה -** איסור ערוה מן התורה (כגון אמו ואחותו) התירו לגר, כיון שדינו כקטן שנולד, וגם לפי חכמים **אי לאו** שחששו **שלא יאמרו** שגרים **באין מקדושה חמורה** - שהיו אסורים בקרוביהם לפני שנתגיירו, ועכשיו שנתגיירו באים **לקדושה קלה** שמתירים להם את קרוביהם, אי לאו חשש זה, **לא גזרו בהו רבנן**, והיו מתירים להם את קרוביהם, אם כן **שניות מיבעיא** - וכי יש מקום להסתפק ולאסור שניות לגבי גרים? אלא ודאי לא גזרו שניות בגרים.

הגמרא מביאה דין לגבי גרים:

אמר רב נחמן, גרים הואיל ואתו לידן - כיון שבא לידנו ועסקנו בדינם, **נימא בהו מלתא -** נאמר בהם הלכה נוספת: **אחין מן האם** שהתגיירו, כיון ששניהם נולדו מאותו אם, לכן לכתחילה **לא יעידו** אחד עבור השני, **ואם** בדיעבד **העידו, עדותן עדות,** כיון שגר שנתגייר דינו כקטן שנולד. אבל **אחין מן האב** שהתגיירו, כיון שהתורה הפקירה זרע של עובד כוכבים, לכן **מעידין** אפילו **לכתחילה. ואמימר אמר, אפילו אחין מן האם נמי** (גם) **מעידין** אחד לשני **לכתחילה.**

שואלת הגמרא:

ומאי שנא מעריות - מדוע לגבי עריות (כגון אמו ואחותו) גזרו ואסרו חכמים לגבי גר אף שדינו כקטן שנולד, ולגבי עדות התירו חכמים? מתרצת הגמרא: **ערוה לכל מסורה -** לגבי עריות כולם נושאים נשים, ולכן יש חשש שאם יתירו ערוה לגבי גר יבואו המון העם ויטעו לומר שגם בישראל מותר, שאין המון העם יודעים דדין גר כקטן שנולד, אבל קבלת **עדות לבית דין מסורה**, ואין חשש שבית הדין יבואו לטעות ולהתיר בישראל, **וכיון שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי**, לכן לא גזרו חכמים לגבי גר.

משנה: מי שמת בלי בנים ואשתו נופלת לייבום, **ויש** לו **אח מכל מקום -** בכל צורה שהוא (יבואר בגמרא), הרי אותו אח **זוקק את אשת אחיו** [כלומר, את אשתו] **ליבום,** וחולץ לה כיון ש**אחיו הוא לכל דבר**. **חוץ ממי שיש לו אח** שהוליד אביו **מן השפחה** כנענית **ומן העובדת כוכבים** שאינו נחשב אחיו, כיון שהוא מתייחס אחר אמו.

וכן לגבי בן, **מי שמת ויש לו בן מכל מקום -** בכל צורה שהוא (יבואר בגמרא), הרי בן זה **פוטר** את **אשת אביו מן היבום,** שכל מי שיש לו בן, אשתו פטורה מן היבום. **ובן** זה **חייב על מכתו ועל קללתו -** אם הכה או קילל את אביו חייב מיתה, **ודינו כבנו לכל דבר**. **חוץ ממי שיש לו בן** שהוליד **מן השפחה** כנענית **ומן העובדת כוכבים** שאינו נחשב כבנו, כיון שהוא מתייחס אחר אמו.

גמרא: למדנו במשנה "מי שיש לו אח מכל מקום", שואלת הגמרא: הלשון "**מכל מקום" לאתויי מאי -** מה בא המשנה להשמיע ולרבות? **אמר רב יהודה, לאתויי -** המשנה בא להשמיע אח **ממזר,** שאף הוא זוקק את אשתו ליבום.

שואלת הגמרא:

פשיטא - פשוט שהוא זוקק ליבום, שהרי **אחיו הוא** לכל דבר, ומדוע צריכה המשנה להשמיע זאת. מתרצת הגמרא: **מהו דתימא -** אם לא הייתה המשנה משמיע זאת, הייתי אומר **לילף** - נלמד גזירה שוה "**אחוה אחוה מבני יעקב" -** כתוב "אחוה" בפרשת יבום (כי ישבו אחים יחדיו, דברים כה, ה), **וכתוב** "אחוה" אצל בני יעקב (שנים עשר עבדיך אחים אנחנו, בראשית, מג, יג), **מה להלן -** כמו בבני יעקב מדובר רק באחים **כשרין ולא פסולין, אף כאן** לגבי מצוה יבום הייתי אומר שרק אחים **כשרין** זוקקים ליבום **ולא פסולין, קא משמע לן -** לכן משמיע המשנה שאף ממזר זוקק.

שואלת הגמרא:

ואימא הכי נמי - נאמר שאכן נלמד בגזירה שוה שממזר אינו זוקק. מתרצת הגמרא: **כיון דלענין יבום** אם אדם מת ויש לו בן ממזר, הרי הוא כבן לכל דבר **ומיפטר נפטר -** ופוטר את אשתו מייבום וחליצה,

הנך תרתי דדמיין להדדי. מצמ לחי מכי המצ ומחות מכי המצ שהן לד מחות למצ ולמטה לידהו עכוה: שלישי שבבנו. מצ בן גמו לצמ גמ גמו עכוה: ושבבתו. מצ בן גמו שהכי גמ גמו עכוה הלכך גמ בן גמו שניה וכן גמ בן גמה של מצמו מו גמ בן גמה: רביעי שבחמיו. דור רביעי שצממיו היינו מס מס תמיו והוא דור רביעי למצמו ומצמו בכלל: ושבחמותו. מס מס תמותו: שניה. למס תמיו ומס תמותו עכוה שהן בכלל מצמ ומצ גמה מצמ ומצ גמה הלכך תמו מצ גמיה: מאי שנא למעלה. דקתי למס מס תמיו ומס מס תמותו דרביעי וקל מצמ למצמו בחומצנא דדרי: ומאי שנא למטה. דקתי למצ בן גמו דור שלישי ולא מצמ למצמו דתהוי רביעי: לאו מכח אשתו קאתי. מלא מכח דילמה דצמנו מחוסקה עסקינן: לההיא מתניתא. מס דקתני לעיל מה הן שניות בהסיא מיילי רב ומתר מרבא יש להן הפסק ותו לא מצל בהך דר' חייא לילמ: ת"ש. דתני בשניות דר' חייא שלישי שצמנו ורביעי שצממיו ותו לא מלמצ יש להם הפסק: בגרים. גזרו שניות משום היה גר נשוי אם תמו יולית: מקדושה חמורה. שהעובדי כוכבים מוזהרין על העריות: לא נזרו בהו רבנן. לכקטן שנולד למי ואין לו קורבה: לא יעידו. לכתחלה דקורבת מס בגרים קורבה היא להם ולמי תמו היא: ואם העידו עדותן עדות. לכקטן שנולד למי: מעידין לכתחלה. לדחמנא מפקריה לזרע מגלי לכתיב זרמת סוסים זרמתם (יחזקאל כג) הלכך קורבת מצ אינה קורבה: מאי שנא. עדות מעריות לחמר לקמן בפרק נושאין (לף נמ.) גר שהיה נשוי בחותו מן האם יולית: לכל מסורה. הכל נושאין נשים הלכך אי אתה לקיומה אתי נמי למיסרי ערוה בישראל דכולי עלמא לא ידעי דטעמא דגר משום דכקטן שנולד למי: לבית דין מסורה. ואי נמי מכשרת עדות אתים גרים לא אתיא לאתויי אחין מן האב שנולד בבית דין ידעי דגר שנתגייר בקטן שנולד למי:

מתני' אח מכל מקום. בגמרא מפרש: ואחיו לכל דבר. מפרש בגמ': שפחה ועובדת כוכבים ולדה כמוה. ובמרה מזל כדליף בגמ': על מכתו ועל קללתו. אס הכה או קלל את אביו אינו מייב מיתה: **גמ'** מדלענין יבום מיפטר. את אצמ אביו מיבום פוטר כגון אס היה לו בן ממזר וגשא אצמ ומת ולא ילדה לו פטורה מן היבום בשביל הממזר בן בעלה כדליף לקמן בן אין לו עיין עליו:

מיזקק

כשרין ולא פסולין קמ"ל [ד]ואימא הכי נמי כיון דלענין יבום מיפטר נפטר

(לף נב.) לרבי יוסי בר יהודה ואימא למי אינה לאיסור לאחין דכיון דלא מייחס לה אב אינה אלא כבת אשה ואין אשה מביאה ערוה לבעלה: **שניות** דרבי חייא יש להן הפסק או לא. תימה למעיל תנא הלכה בן בנו מסורה עד סוף כל הדורות ודומה דכ"ם בת בן בנו עד סוף כל הדורות שהן קורבי עלמו ולא מממת קדושין וי"ל הלכה בן בנו יש (ג) לומסרו שהן בני ירושה ושכיחא גבייה בבל בת בני בניהם לאו בת ירושה היא ולא שכיחא גבייה:

ערוה לכל מסורה. תימה למעיל מקמר לטעמא דגרים שלא יממרו בחו מקדושה כו' והכא משמע טעמא משום לחתיך לימלופי בישראל כדפי' בקונטרס וכן בפ' נושאין (לקמן דף נז: ושם) משמע לטעמא משום לימלופי גבי בני יהן ממש לימלופי בישראל כדכתיב תני דבי רבי חייא [ה]שלישי שבבנו ושבבתו [ו]ושבבן אשתו ושבבת אשתו שניה [ז]רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה א"ל רבינא לרב אשי מאי שנא למעלה דקחשיב לה לאשתו ומאי שנא למטה דלא קחשיב לה לאשתו למעלה דאיסורא מכח אשתו קא אתי חשיב לה למטה דאיסורא לאו מכח אשתו קאתי לא קחשיב לה והא [ח]בן אשתו ובת אשתו דאיסורא מכח אשתו קאתי ולא חשיב לה איידי דתנא שלשה דורות למטה [ט]דידיה ולא חשבה תנא נמי ג' דורות למטה דידה ולא חשבה א"ל רב אשי לרב כהנא [י]שניות דבי רבי חייא יש להן הפסק או אין להם הפסק ת"ש דאמר רב ד' נשים יש להם הפסק ותו לא דלמא כי קאמר רב להחיא מתניתא ת"ש שלישי ורביעי שלישי ורביעי אין טפי לא דלמא משלישי ואילך מרביעי ואילך אמר ליה רבא לרב נחמן חזי מר האי מרבנן דאתא ממערבא ואמר בעו במערבא גזרו שניות בגרים או לא גזרו שניות בגרים אמר ליה השתא ומה ערוה גופה [יא]אי לאו שלא יאמרו באין מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בהו רבנן [יב]שניות מיבעיא אמר רב נחמן גרים [יג]הואיל ואתו לידן נימא בהו מלתא אחין מן האב יעידו ואם העידו עדותן עדות אחין מן האב מעידין לכתחלה [יד]אמימר אמר אפילו אחין מן האם נמי מעידין לכתחלה ומ"ש מערוה ערוה לכל מסורה [טו]עדות לבית דין מסורה

[טז]וגר שנתגייר בקטן שנולד דמי: **מתני'** [יז]מי שיש לו אח מכל מקום זוקק את אשת אחיו ליבום ואחיו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ומן העובדת כוכבים [יח]מי שיש לו בן מכל מקום פוטר אשת אביו מן היבום [יט]וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לכל דבר [כ]חוץ ממי שיש לו בן מן השפחה ומן העובדת כוכבים: **גמ'** מכל מקום לאתויי מאי אמר רב יהודה [כא]לאתויי ממזר פשיטא אחיו הוא מהו דתימא לילף [כב]אחוה אחוה מבני יעקב מה להלן כשרין ולא פסולין אף כאן

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ג מהל' מיאות הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף יב:
לח ב מיי' שם וטוש"ע שם סעיף יד:
לט ג מיי' שם וטור ש"ע שם סעיף טו:
מ ד מיי' שם טוש"ע שם:
מא ה מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע יו"ד סימן רסו סעיף ג:
מב ו טוש"ע שם סעיף ח:
מג ז מיי' פי"ג מהלכות עדות הלכה ב טוש"ע מ"מ סימן לג סעיף יג וטוש"ע יו"ד סימן רסו סעיף י:
מד ח מיי' שם ופי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יג טוש"ע שם:
מה ט מיי' פ"ל מהל' יבום הלכה ו סמג עשין נג ולאוין קי טור ש"ע אה"ע סימן קנ סעיף ג:
מו י מיי' שם הל' ג טוש"ע שם טי' קנ סעיף ב:
מז יא מיי' שם הלכה ד ממרים הל' ט טור ש"ע אה"ע סימן רמו סעיף ח:
מח ל מיי' שם ופ"ל מהל' יבום הלכה ד טוש"ע אה"ע סימן קנ סעיף ב:
מט מ מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה ו טור ש"ע אה"ע סימן קנ סעיף ג:

תום' ישנים

מעידין לכתחלה ומ"ש מערוה. רפי' הקונט' דלקמן אמרי' נשא אחותו מן האם יוציא והכא אמרי' מעידין לכתחלה. ותימה לשני שנא ושנא דגבי עדות לא שייך האי טעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ולהכי מעידין אבל גבי ערוה יוציא שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. וי"ל דקא בעי משום דאמרינן לקמן טעמא משום דאתי לאחלופי ואם כן היה לנו לגזור בעדות כמו ערוה: יבום מפסר פסר. מדאמרינן לקמן ובן אין לו עיין עליו ואיירי הכא תלמודא כאילו ידע הדרשא דלקמן אע"ג דלקמן קאמר מכל מקום לאתויי מאי כן דרך התלמוד בכמה מקומות:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ד)** [כילף ה:], **ה)** [לקמן מח: קב. לז: בכורות מז.], **ו)** [לעיל יח: כ"ב קי:], **ז)** [ע' תוספות סוטה טו. ד"ה וחן].

מסורת הש"ס לירושלמי

אין להם הפסק. ע' ה, ד. חוץ ממי שיש לו בו', קידושין ג, יב. אחוה אחוה מבני יעקב. ע"ד ג, ג:

הגהות הב"ח

(ג) תום' ד"ה שניות וכו' לעולם יומר שהן בני ירושה:

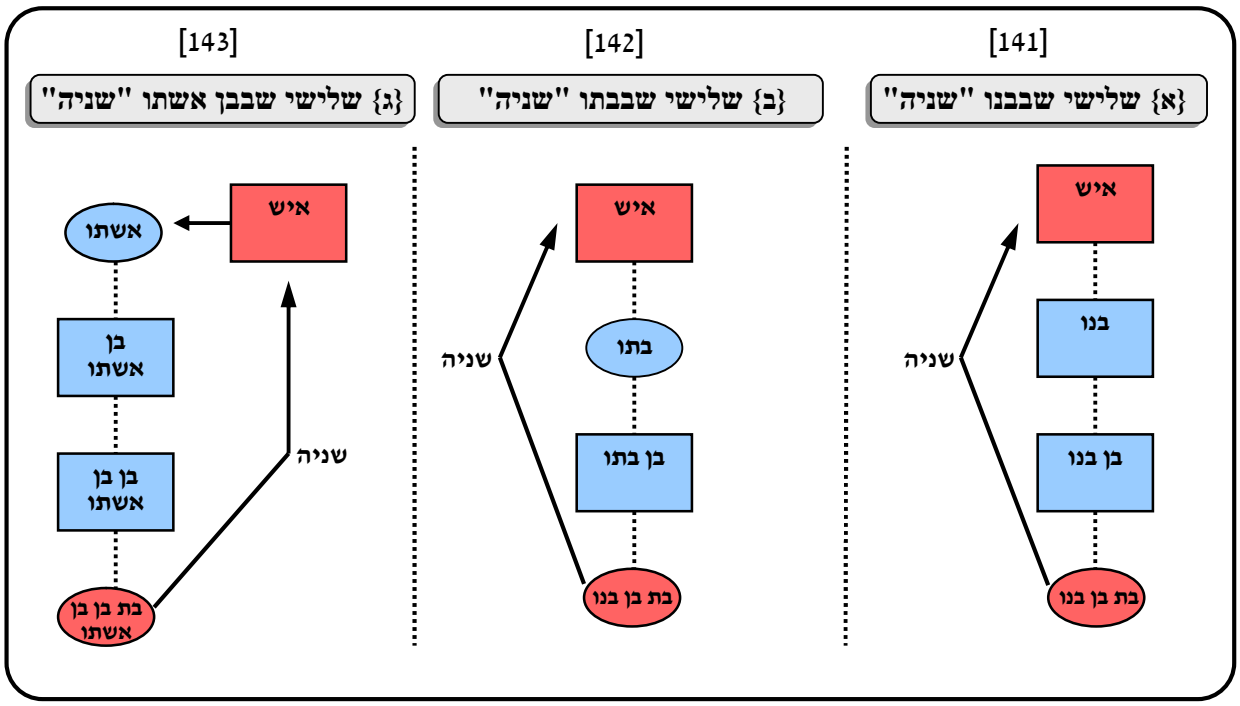
גליון הש"ם

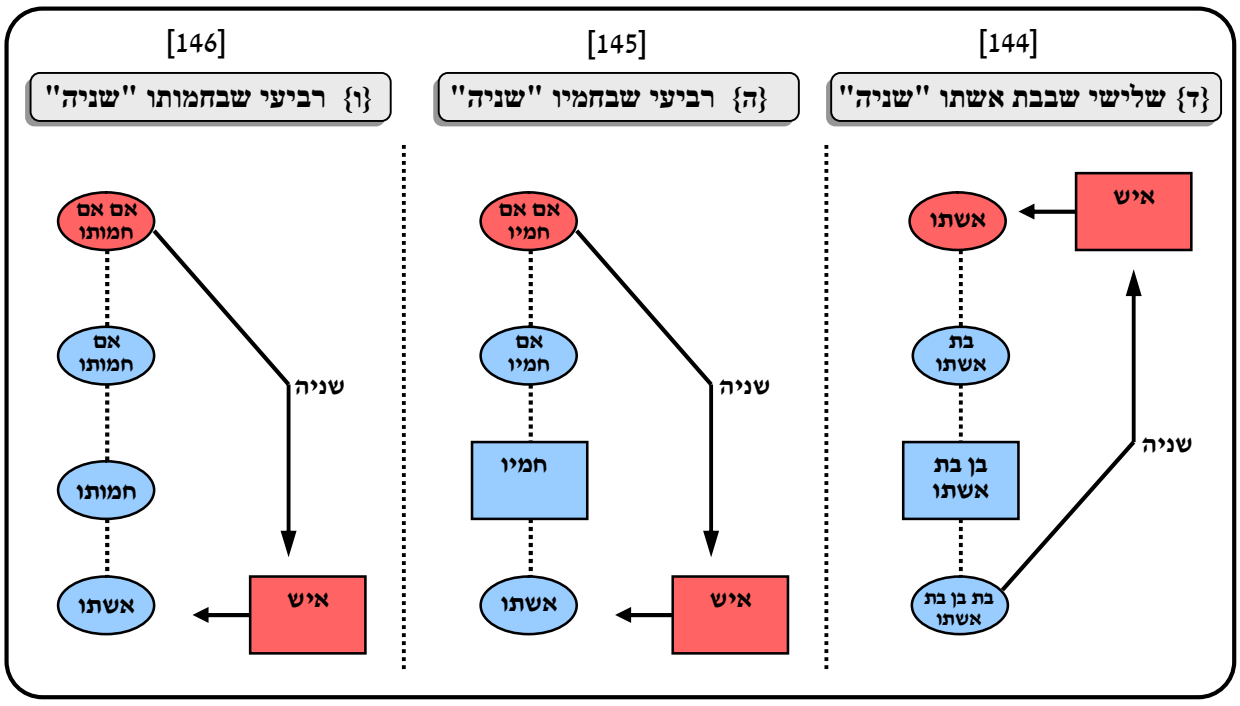
גמ' הואיל ואתו לידן. שבת פו ע"ב וש"ר:

הגהות הגר"א

[ב] גמ' בן אשתו ובת אשתו. כ"כ גי' הרמב"ם גם ומפו לפיסוקא כו' ופי' מכח כו' שכל לד מינה מפור (ועמ"ש רפימו פאה"ע סימן טו ס"ק כג):
[ג] שם למטה דידיה כו' למטה דידה. נ"ב גירסת הרמב"ם ליהיפך ליידי דמני כו' למעה דידה כו' למעה דידיה:

תני דבי רבי חייא שלישי שבבנו ושבבתו ושבבן אשתו ושבבת אשתו "שניה", רביעי שבחמיו ושבחמותו "שניה".

כללים: צבע אדום, אסורים זה בזה.

הנך תרתי דדמיין להדדי. מצמ לאי מצי למצא שהן כגון זה למוד ולמטה ולמעלה ערוה: שלישי שבבנו. מצ בן בנו למה מצ בנו ערוה: ושבבתו. מצ בן בנו שהרי מצ בנו ערוה הלכך מצ בן בנו שניה וכן מצ בן מצה של מצמו לו מצ בן מצה: רביעי שבחמיו. דור רביעי שמצמיו היינו מצ מה ממיו והוא דור רביעי למצמו ומצמו בכלל: ושבחמותו. מצ מה ממומו: שניה. למצ ממיו ומצ ממומו ערוה שהן בכלל מצה ומצ מצה מצה ומצ מצה הלכך למו בנו שניה: מאי שנא למעלה. דקרי למצ מצ ממו שניה: ומצ מצ ממומו למעלה דקרי רביעי ומצ מצמו במומצמ דדרי: ומאי שנא למטה. דקרי למצ בן בנו דור שלישי ומצ מצמ אשתו למצמו למטה רביעי: לאו מכח אשתו קאתי. מצמ מכח דיליה דמצנו מממוצה עמקינן: לההיא מתניתא. הא דקתני לעיל מה הן שניות בהכיא מיילי כ"ש ומאי מרבע יש להן הפסק ותו מצ מצמ מהכא דר' מייא מילתא: ת"ש. דתני בשניות דר' מייא שלישי שבבנו ורביעי שבחמיו ותו לא מצמע בישני שבבנו ורביעי שבחמיו ותו לא מצמע בישני הפסק: בגרים. גזרו שניות שמא היה גר נשוי מצ ממו יוליג: מקדושה חמורה. שהעובדי כוכבים מוזהרין על העריות: לא גזרו בהו רבנן. דכקטן שגולד למי ואין לו קורבה: לא יעידו. לכאמלה דקורבה מצ בגרים קורבה היא דהא ודלמי ממו היא: ואם העידו עדותן עדות. דכקטן שגולד למי: מעידין לבתחלה. דלמאמע מפקרייה לזרע מלרי דכאיב זרמת קושים זרמתם (יחזקאל כג) הלכך קורבת מצ מיינ קורבה: מאי שנא. עדות מעריות למאר לקמן בפרק נושאין (דף צח.) גר שהיה נשוי ממומו מן המס יוליג: לכל מסורה. הכל נושאין נשים הלכך מי שרים לקיומה מתי נמי למישרי ערוה בישראל דכולי עלמא לג ידעי דטעמא דגר משום דכקטן שגולד למי: לבית דין מסורה. ומי נמי מכשרת עדות מחים גרים לג מתיא לאכשורי מחן ישראל לבית דין ידעי דגר שנתגייר כקטן שגולד למי:

מתני' אח מכל מקום. בגמרא מפרש: ואחיו לכל דבר. מפרש בגמ': שפחה ועובדת כוכבים ולדה כמוה. ובמרה מזיל בדיליף בגמ': על מכתו ועל קללתו. מם הכה מו קלל מת מבין מייב מיתה: **גמ'** מדלענין יבום מיפטר. מת מצמ מבין מיבום פוטר כגון מם היה לו בן ממזר ומצמ מצמ ומת ולג ילדה לו פטורה מן היבום בשלמ הממזר בן בעלה בדיליף לקמן בן אין לו עיין עליו:

מיזקק

בשרין ולא פסולין קמ"ל [ד]ואימא הכי נמי כיון דלענין יבום מיפטר נפטר

שניות דרבי חייא יש להן הפסק או לא. תימה לטעיל מנא לכלמ בן בנו מסורה עד סוף כל הדורות ודומה לכ"ש בת בן בנו עד סוף כל הדורות שהן קורבי עלמו ולג מממת קדושין וי"ל דכלמ בן בנו יש [ה] לומרו שהן בני יבומה ושכיחא גביה מצמ בני בניס לאו מת יבומה היו ולג שכיחא גביה:

ערוה לכל מסורה. תימה לטעיל מנא לכלמ דבגריס שלמ יאמרו בתנו מקדושה כו' והכא משמע טעמא משום לתתיה לאיתלופי בישראל כדפי' בקונטרס וכן בפ' ונושאין (לקמן דף נ: ושם) משמע טעמא משום איתלופי גבי בני יהן מממת איתמהמהו שרא להו רב חמא בר יעקב למיעבד נמי כהלכתא וקאמר מן המס ולג מן המצ כולי עלמא לג פליגי לתסור [מן המצ ולג מן המס כולי עלמא לג פליגי דמותר כי פליגי מן המצ ומן המס] ולי משום שמא יאמרו ממאי שרי המס מן המצ ומן המס מצמ מי משום איתלופי ניתא דכיון דליכא נמי לד מצ לג מתי לאיתלופי דכתר מצ שדי להו ומגריס מין להס קורבת מצ דכתיב וזרמת קושים זרמתם ולג שייך למיגזר מטו ישראל ויש לומר דהני תרי טעמי גריכין דבקורבת מצ שכיו תסורין קושם לג שייך טעמא לאיתלופי שהכל יודעים דרממת מפקייה לזרעיה כגון מצמ מצו לרבי עקיבא ומחות מצו לרבי אליעזר דאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נא.) על כן יעזב איש אם מצו ואת אמו ור"ע אומר אפי מצו אומר אחות מצו ור"ע יאמרו כו' אלא מצמ מצו לרבי עקיבא שרי אליעזר ומחות מצו לרבי עקיבא שרי לג משום שמא יאמרו מיכו ולג משום איתלופי מיכו אלא עריות שמלד מס שלג היו תסורות קושם יש לתסור משום איתלופי דמשום שמא יאמרו ליכו והא דאמר בפרק ד' מיתות (ג"ז שם) נמצ אחותו מן המס יוליג היינו משום איתלופי דשמא יאמרו ליכו שלג היו נאסרות בגיותם ומן המצ יקיים דמשום איתלופי ליכו אלא מצ כדפריכית והיינו טעמא נמי דאמר אחיו מן המס לג ידעינו לכתחלה אלמא מתי לאיתלופי אלא מן המצ יעידו לכתחלה: **מי** שיש לו אח מ"מ זוקק **אשת** אחיו. בגמרא מפרש לאתויי ממזר ומ"מ מריבא שמעינן לה מצ ישראל לנתין וממזר דמוללת ולג מתייבמת ויש לומר לתי מהמת הוי אינשי דכשייהם ממזרים אלא כשאחיו המת כשר אין אחיו ממזר זוקק אלמה:

פשיטא אחיו הוא. תימה אמאי פשיטא ליה הא מיבעיא ליה ספיר לאמוחינן דמחייבי כריתות הוי אחיו ולג ממעטינן ליה למי שיש אישות לאחיך מה כדפריך לקמן

(דף נב.) לרבי יוסי בר יהודה ואימא למי שיש אישות לאחיך מה למעוטי חייבי כריתות וי"ל הס"מ לאמוחי לאיתלופי מאשה לחתה אחות מבני יעקב דאשה לחתה זקוק ומלמד זקוק מיפטר ממי לג פטר ועוד אור"י דהכי פריך פשיטא כיון דאחי אחיו הוא לג זקוק מאשה לחתה אחות מבני יעקב דאשה לחתה זקוק ממי ליבום ומאחי דס"ד מע"ג דאחיו הוא לכל דבר ה"מ [ליבום] לג זוקק מאשה לחתה אחות מבני יעקב ואשה לחתה אחות מבני יעקב כ"ש לאחר דבריס: פרין ואחיו הוא לכל דבר דהיינו ליורשו ולישמע לו פשיטא כיון דזוקק ליבום אף על גב דהוה ס"ד למילף מבני יעקב כ"ש לאחר דבריס:

מאי

לז א מיי' פ"ו מהל' מיאות הלכה ו סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף יב:
לח ב מיי' שם ושולח"ע שם סעיף יד:
לט ג מיי' שם ושור ש"ע שם סעיף טו:
מ ד מיי' שם טוש"ע שם:
מא ה מיי' פי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע י"ד סימן רסה סעיף ג:
מב ו טוש"ע שם סעיף ה:
מג ז מיי' פי"ג מהלכות עדות הלכה ב טוש"ע א"מ סימן לג סעיף יא טוש"ע י"ד סימן רסה סעיף י:
מד ח מיי' שם ופי"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יג טוש"ע שם:
מה ט מיי' פ"ל מהל' יבום הלכה ו סמג עשין נג ולאוין קו טור ש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:
מו י מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סי' קמ סעי' ב:
מז כ מיי' פ"ה מהלכות ממרים הל' ט טור ש"ע י"ד סימן רמג סעיף ח:
מח ל מיי' שם ופ"ל מהל' יבום הלכה ד טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ב:
מט מ מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה ו טור ש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:

גמ' **ה)** [ביצה ה:], **ו)** [לקמן מח: סב. לז: בכורות מז.], **ז)** [לעיל יז: כ"ב קי:], **ח)** [עי' תוספות קדושין סו. ד"ה וחן].

מסורת הש"ס לירושלמי

אין להם הפסק. עי' ה, ה. ז. חוץ ממי שיש לו בו'. קידושין ג, יב. אחות אחוה מבני יעקב. ע"ד ח, ג:

הגהות הב"ח

(ה) תום' ד"ה שניות וכו' למסורה יומר שהן בני יהושה:

גליון הש"ס

גמ' הואיל ואתו לידן. שבת פו ע"ב ושם:

הגהות הגר"א

[ד] גמ' בן אשתו ובת אשתו. כ"כ גי' הרמב"ם בפ ופכו לאיסורא כי' ופי' מכח כי' שכל לד מינה לאסור (ועמ"ש רביעי בהא"ע סימן טו ס"ק כג): [ה] שם למטה דיקיה כו' למטה דרדה. נ"ב גירסת הרמב"ם ליפקך לאידי דאתי כי' למטה דיקיה כו' למטה דיקיה:

תום' ישנים

מעידין לכתחלה ומ"ש מערוית. רפי' הקונט' דלקמן אמרי' נשא אחותו מן האם יוציא והכא אמרי' מעידין לכתחלה. ותימה לשני שנא ושנא דגבי עדות לא שייך האי טעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ולהכי מעידין אבל גבי ערוה יוציא שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. וי"ל דקא בעי משום דאמרינן לקמן טעמא משום דאתי לאחלופי ואם כן היה לנו לגזור בעדות כמו ערוה: **יבום מפטר** פטור. מדאמרינן לקמן ובן אין לו עיין עליו ואיירי הכא תלמודא כאילו ידע הדרשא דלקמן אע"ג דלקמן קאמר מכל מקום לאתויי מאי כן דרך התלמוד בכמה מקומות:

מאי טעמא. הכא לא פריך פסיעה דנמי הוי פסיעה דכדפריך לעיל פסיעה אחת הוי אלא לדרכה בעי מאי טעמא דמשום דסמי לעיל גילה אחוה אחוה מבני יעקב כו' ולהכי בעי מאי טעמא לא ילפינן מבני יעקב ואם כן מיפטר נמי לא ליפטר:

בן אין לו עיין עליו. מע"ג דסמא אם וכן הוי אפילו ממזר כדפריך לעיל פסיעה אחת הוי והכא נמי לא אילטרך ודכן אין לו עיין עליו אלא משום דלא גילה אחוה מבני יעקב [ה] [והא דאילטרך וזרע אין לה עיין עלה היינו משום] דסמא זרע לא הוי אלא זרע כשר כדאמר בריש קדושין (דף ז.) אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ולענין בני בניס הוי אפילו דזרע משמע [ו] אפי' בני בניס כדמשמע נמי דסמא זרע וזרעה לא לריך קרא דבני בניס הרי הן כבניס ודן לא משמע אלא בן לבדו כדאמר ביס נחלין (ב"ב דף קטו. ושם) אין לי אלא בן (ב) ובן הבן ובת הבן בן בת הבן מנין ורבה לר"י דמעיין עליו להכא גבי יבוס אין לדרוש בן הבת ובת הבן שיפטור מן היבום כיון דאפקינן לאמוי ממזר ולהכי אילטרך לאמוי בן הבן ובת הבן לענין נחלה ולא בעי למילף מדלענין יבוס בן ובן הבן כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו כדאמר בסה (סה דף קט. ושם) גבי בת וע"ת ודלזום ליפטר גבי נחלה לאמוי ממזר ומפיק לו דגבי יבוס נדרוש בן הבן ו"ל דגבי נחלה ע"כ לאמוי ממזר לכל מילי בעו הוא אלא לענין יבוס הוא ס"ד למילף מבני יעקב ולהכי ע"כ ההוא דנחלה אתא לרבות בן הבן והא דסמיט ליה בריש יבוס בן ובת הבן כי הדדי נינהו נרמא לר"י דנפקא לן מלא יסמא פרט לזה שלין שמו מצוי ע"י דבא לאח

כב ע"ב

לכן **מיזקק נמי זקיק** - זוקק הוא גם את אשת אחיו לייבום, שהרי נחשב לזרע ודינו כאח כשר.

למדנו עוד במשנה:

ואחיו הממזר, הרי **הוא** אחיו **לכל דבר**. שואלת הגמרא: **למאי הלכתא** - מה בא המשנה ללמד בזה שהוא אחיו לכל דבר? מתרצת הגמרא: **ליורשו** - שאח ממזר יורש את אחיו (שמת בלי בנים), וכן הפוך אם הוא מת (בלי בנים), אחיו יורש אותו כאח לכל דבר, **וגם ליטמא לו** - שאם מת, מותר לאחיו הכהן להיטמא לו.

שואלת הגמרא:

פשיטא - פשוט שכך הדין, שהרי **אחיו הוא**, ומדוע צריכה המשנה להשמיע זאת. מתרצת הגמרא: **סלקא דעתך אמינא** - אם לא הייתה המשנה משמיע זאת, הייתי אומר **הואיל וכתיב** בפרשת כהנים (ויקרא כא, א) "לנפש לא יטמא בעמיו **כי אם לשארו הקרוב אליו**", **ואמר מר** (התנא) "**שארו" זו אשתו** - שמותר לכהן להיטמא לאשתו שמתה, **ובהמשך הפרשה כתיב** (ויקרא שם, ד) "**לא יטמא בעל בעמיו להחלו**" שאסור לכהן להיטמא לאשתו שמתה. משני הפסוקים מוכח **שיש בעל** כהן **שמטמא** לאשתו **ויש בעל** כהן **שאין מטמא** לאשתו, **הא כיצד** - מתי מותר לו להיטמא ומתי אסור? מבארת הגמרא: **מטמא הוא לאשתו** במקרה שאשתו **כשרה**, אבל **ואין מטמא לאשתו** במקרה שהיא **פסולה** ואסור להינשא לה, כמו כן **הכא נמי** לגבי אח, הייתי אומר **שמטמא הוא לאח** רק במקרה שאחיו **כשר**, אבל **ואין מטמא לאח** במקרה שהוא **פסול**, ואסור להיטמא לאח ממזר, **קמשמע לן** - לכן משמיע לנו המשנה שמותר.

שואלת הגמרא:

ואימא הכי נמי - נאמר שאכן נלמד מאשתו שאסור להיטמא לאח פסול. מתרצת הגמרא: אין ללמוד מאשתו, כיון ש**התם** - שם לגבי אשתו במקרה שהיא פסולה, **לאפוקי קיימא** - היא עומדת לצאת ולהתגרש ואסורה עליו, ולכן אסור להיטמא לה, אבל **הכא** - כאן לגבי אח, **אחיו הוא** לעולם אף שהוא ממזר, ולכן מותר להיטמא לו.

עוד למדנו במשנה:

חוץ ממי שיש לו אח שהוליד אביו **מן השפחה ומן העובדת כוכבים** שאינו נחשב כאחיו.

שואלת הגמרא:

מאי טעמא - מהיכן לומדים הלכה זו? עונה הגמרא: **אמר קרא** - כתוב בתורה (שמות כא, ד) לגבי עבד עברי, אם רבו נתן לו שפחה כנענית וולדו לו ממנה בנים, "**האשה וילדיה תהיה לאדניה** והוא יצא בגפו" כשהוא יוצא לחופשי, אין אשתו (השפחה כנענית) ולידיו יוצאים עמו, מוכח מכאן שילדים משפחה כנענית מתייחסים אחרי האם ולא אחרי האב, ואם כן גם אח משפחה כנענית מתייחס אחרי אמו ולא אחרי אביו ואינו נחשב כאחיו.

עוד למדנו במשנה:

מי שמת ויש לו בן מכל מקום - בכל צורה שהוא, הרי בן זה **פוטר** את אשת אביו מן היבום **וכו'**.

שואלת הגמרא:

המילים "בן **מכל מקום" לאיתויי מאי** - איזה בן בא המשנה לרבות? מתרצת הגמרא: **אמר רב יהודה, לאיתויי** - המשנה בא לרבות **ממזר**, שאף אם יש לו בן ממזר, הרי בן זה פוטר את אשתו מן הייבום.

שואלת הגמרא:

מאי טעמא מהיכן לומדים שבן ממזר פוטר? **דאמר קרא** - כתוב בתורה (דברים כה, ה) לגבי מצוות יבום "כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם **ובן אין לו** לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר", התורה כתבה את המילה "אין" עם אות י', אף שהיה אפשר לכתוב בלי אות י', כדי ללמד ולדרוש כאילו נכתב **עיין עליו** - שתבדוק ותעיין אם יש לו בן, ורק אם אין לו בנים כלל, אפילו לא ממזר, אשתו מתייבמת.

עוד למדנו במשנה **וחייב** בן זה [הממזר] **על מכתו** - אם הכה או קילל את אביו חייב מיתה.

הגמרא מקשה:

אמאי - מדוע חייב הבן הממזר מיתה? הרי אביו רשע הוא, שבא על הערוה והוליד את בנו הממזר, **וקרי כאן** - ויש לדרוש כאן מה שלמדנו מהפסוק "**ונשיא בעמך לא תאור**" שאין איסור לקלל נשיא אלא רק **בעושה מעשה עמך** - שמתנהג על פי הלכה ואינו חוטא, אבל ברשע חוטא אין איסור לקלל, ואם כן מדוע חייב הממזר מיתה על הכאת וקיללת אביו הרשע?

מתרצת הגמרא:

כדאמר רב פנחס בעניין אחר **משמיה** (בשם) **דרב פפא, בעושה תשובה** - שמדובר שעשה תשובה, **הכא נמי** - גם כאן במשנתנו מדובר **כשעשה תשובה** - שאביו עשה תשובה, ולכן חייב על מכתו וקללתו מיתה.

שואלת הגמרא:

והאי בר תשובה הוא - האם אביו יכול לעשות תשובה, **והתנן** - והרי למדנו במשנה (חגיגה ט, א) **שמעון בן מנסיא אומר איזהו** - על מי נאמר הפסוק (קהלת א, טו) "**מעות לא יוכל לתקן**" [מי שקלקל אינו יכול לתקן], **זה הבא על** אשה שאסורה עליו באיסור **ערוה והוליד ממנה ממזר**, שאי אפשר לשנות מציאות זו, ולכן אין עוונו נמחק, ואיך אפשר לעשות תשובה?

מתרצת הגמרא:

אף שחטא ואי אפשר לתקן, מכל מקום **השתא מיהא** - כעת כיון שעשה תשובה, נקרא **עושה מעשה עמך הוא**, ולכן חייב הבן על הכאתו וקללתו מיתה.

תנו רבנן - למדנו בברייתא:

הבא על אחותו, והיא בת אשת אביו - שנולדה מאשתו השניה של אביו (ציור 147), **חייב** עליה שני

מאי טעמא. הכא לא פריך פשיטא דמו הוא כדפריך לעיל פשיטא אחיו הוא אלא לדרכה בעי מאי טעמא והיינו משום דאמר לעיל גילף אחות אחות מבני יעקב כו' ולהכי בעי מאי טעמא לא ילפינן מבני יעקב דלא זקוקה ואם כן מיפטר נמי לא ליפטר: **בן** אין לו עיין עליו. מע"ג דאסתם אחת ובן הוי לפילו ממזר כדפריך לעיל פשיטא אחיו הוא והכא נמי לא אילטריך ובן אין לו עיין עליו אלא משום דלא גילף אחות אחות מבני יעקב [משום] דאסתם זרע לא הוי אלא זרע כשר כדאמר בריש קדושין (דף ד.) אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ולעניין בני בניס הוי אחיה דזרע ממזר ואחי אפי' בני בניס כדאמרינן נמי אסתם זרע כשר דאלא אלא לרבות בני בניס הרי הן כבניס ובן לא נמצא אלא בן לבדו כדאמר בריש נוחלין (ב"ב דף קטו. ושם) אין לי אלא בן (ב) ובן הבן ובת הבן בן בת הבן מנין וגרסה לר"י דמעיין עליו דהכא גבי יבוס אין לדרוש בן הבת ובת הבן שיפטור מן היבום כיון דלאפקיען לממזרי ממזר ולהכי אילטריך לממזרי בן הבן ובת הבן לענין נחלה ולא בעי למילף מדלענין יבוס בן ובן הבן כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי כי הדדי נינהו כדאמר בסה [סה דף קט. ושם] גבי בת ומ"ש ודלרוש ליפסלא גבי נחלה לממזרי ממזר ומפיק לה מדגבי יבוס נדרוש בן הבן ו"ל דגבי נחלה מ"ל לממזרי ממזר דלכל מילי בני הוא אלא לענין יבוס הוה ס"ד למילף מבני יעקב ולהכי ע"כ הוה בעי לאפקיה מבת בת הבן והא לרבות בן הבן והא לפסיט ליה בית הלל דלענין יבוס בן ובת כי הדדי נינהו נלמה לר"י דנפקא לן מלא יחמה פרט לזה שאין אמו מאוי ומ"ש דגבי יבוס דכתיב [דברים כה, ה] אֶלֹהִים לֹא תַקַּלֵּל וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאֹר: ו) מְעֻנֶּה לֹא יוּכַל לְהִתְקַרֵּן וְחָכְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִתְפַּנּוֹת: [קהלת א, טו] ז) עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמְּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן: [ויקרא יח, טז] ח) עֶרְוַת בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ: [ויקרא יח, יא] ט) עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן כִּי עֶרְוָתְךָ הֵנָּה: [ויקרא יח, י] י) עֶרְוַת אֵשֶׁת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לִגְלוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא: [ויקרא יח, יז]

תום' חד מקמאי

מבקנא דשמעתתא דל"ש אחותו מחייבי כריתות וכ"ש מחייבי לאוין וכ"ש אחותו מאנוסתו אסור אחותו

בשעשה תשובה. והא דאמר בפ' הנחנקין (סנהדרין דף פה: ושם) לכל אין הבן עושה שלא לצוות להכותו ולקללו חוץ ממקיש כו' הכא כשעשה תשובה ומ"ש מלקות מקכת דמחייב מע"פ שעשה תשובה שלא לקללו מי שעשה תשובה אין רשאי לקללו אפילו אחר ויש לומר דלא הזכיר שם שמים לבטלה או עשה דבר שנתחייב בו נדוי אף על פי שעשה תשובה מייב ולא מיפטר: וכי מיזקק נמי זקיק. לעכת אחיו ליבוס שאפילו אין כאן אח אלא ממזר זה זקוקה לחליצה: וליטבא לו. אם כהן הוא ולו אח ממזר מיטמא לו: **כי אם לשארו.** זו אמו: **לאפוקי קיימא.** שאמו היא: **האשה וילדיה.** כדאמר בריש יבמות עובדת כוכבים. לקמן מפרש שמעתין מכי יסיר אח נך מאחרי: ובן אין לו. מלי למכתב וכן אין לו למלמרינן מקדושין (דף ד.) אין כסף וכמו מאן יבמי (דברים כה) מאן בעעס (במדבר כג) ולכתי כתב אין למידרש עיין עליו לאסר לו בן בעובה פוטר: בעושה מעשה עמך. והאי מצי למאן דאמר עובה מעשה עמך הוא שהרי בת על הערוה והוליד ממנה ממזר: כדאמר רב פנחס. בפ' חומר בקדש: **השתא מיהת.** הואיל ושב עובה מעשה עמך הוא ונכי נמי לעולם גלוי וזוכר כל זמן שממזר קייס מיהו מצוסה ואילך בכלל עובה מעשה עמך הוא: **והיא בת אשת אביו.** דעל ידי נשואין נולדה למיהו ולא בשואין: מבדי כתיב ערות אחותך בת אביך. ודין הן השואין ודין הן הבשואין מצטרע עדים בת אחת אחיך מולדת אחיך למה לי בת מיהו היא דמעיקרא לא ידעי דאחות היא. מכאן קל שמעת מינה לחייבו על אחותו. הן השואין בת אחיו

איסורים, **משום אחותו ומשום בת אשת אביו, רבי יוסי בן יהודה** חולק **ואומר אינו חייב** עליה **אלא משום אחותו בלבד, ולא מפני בת אשת אביו**.

הגמרא מבארת:

מאי טעמייהו דרבנן שחייב עליה שני איסורים? **אמרי** - אמרו לבאר, **מכדי כתיב** - הרי כתוב בתורה (ויקרא יח, ט) "**ערות אחותך בת אביך או בת אמך** לא תגלה", מכאן לומדים שאסור לבוא על אחותו שהיא בת אביו, לא משנה אם היא נולדה לאביו מן הנישואין או שנולדה מן האונסין. ובהמשך כתוב בתורה (שם, יא) "**ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא** לא תגלה", **למה לי?** - מדוע הוצרך התורה לכתוב פסוק זה, הרי בת אשת אביך שהיא מולדת אביך, זאת אחותך בת אביך, המוזכר בפסוק הקודם שאסורה? אלא **שמע מינה** - מוכח מכאן שהפסוק השני בא **לחייבו** על עוד איסור, ויהיה חייב גם **משום** איסור **אחותו** וגם **משום בת אשת אביו.**

הגמרא מבארת טעמו של רבי יוסי ברבי יהודה:

ורבי יוסי ברבי יהודה שחולק על רבנן, טעמו משום ד**אמר קרא** - הפסוק מסיים וכותב "**אחותך היא**", המילים האלו מיותרות כדי ללמד ולומר שרק **משום** איסור **אחותו אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו**.

שואלת הגמרא:

ורבנן החולקים, **האי "אחותך היא" מאי עבדי ליה** - למה נכתב? משיבה הגמרא: **מיבעי להו** - התורה כתבה כדי ללמד **לחייבו על** מי שבא על **אחותו** מן האונסין שהיא גם **בת אביו** וגם **בת אמו** - שגם הוא וגם אחותו נולדו באונסין מאותו אשה אנוסת אביו, ואף שניתן ללמוד דין זה מקל וחומר מאחותו בת אביו ולא בת אמו [שאם שם אסורה כל שכן שאחותו מאביו וגם מאמו אסורה], בכל זאת כתבה התורה שאסורה כדי ללמד **ולומר שאין מזהירין** ולומדים איסורים **מן הדין** - מלימוד של קל וחומר.

הגמרא מבארת:

ורבי יוסי ברבי יהודה יענה, **אם כן** - אם הפסוק בא ללמד רק כפי שדרשו רבנן, **לכתוב רחמנא** - שהתורה יכתוב רק המילה "**אחותך**" בלי המילה "היא", המילה "**היא" למה לי** - לעניין מה כתבה התורה? אלא התורה בא ללמד גם ש**משום אחותך אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו.**

ורבנן יענו, המילה "היא" אינה מיותרת, כי **אף על גב** - אף שכתבה התורה המילה "**אחותך**", בכל זאת **איצטריך למכתב** - צריך גם את המילה "**היא**" ללמד על איסור אחותך שהיא גם בת אביו וגם בת אמו, כדי **שלא** תבוא לטעות ו**תאמר: בעלמא** - באמת בכל התורה כן **מזהירין מן הדין** - לומדים איסור מדין קל וחומר, **וכי תימא** - ואם תשאל אם כן "**אחותך" דכתב רחמנא למה לי** - מדוע כתבה התורה המילה "אחותך" כדי ללמד על אחותך שהיא גם בת אביו וגם בת אמו, הרי ניתן ללמוד זאת בקל וחומר? אפשר לתרץ ש**מילתא דאתיא** - דין הנלמד **בקל וחומר, טרח וכתב לה קרא** - בכל זאת התורה טורחת וכותבת בפירוש, לכן כדי שלא תטעה לומר כן **כתב רחמנא** - כתבה התורה המילה "**היא**" ללמד שאין מזהירין מן הדין.

ורבי יוסי ברבי יהודה יענה: **אם כן** - אם המילים "אחותך היא" בא ללמד רק על אחותך שהיא גם בת אביו וגם בת אמו, **ליכתביה רחמנא** - שהתורה תכתוב למילים **"אחותך היא" באידך קרא** - בפסוק הקודם שכתוב "ערות אחותך בת אביך או בת אמך" שמדבר באחותו בת אביו, וממה שכתבה התורה "אחותך היא" בפסוק השני לגבי "בת אשת אביו, הוא כדי ללמד שרק משום איסור אחותו אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום בת אשת אביו.

שואלת הגמרא:

ורבי יוסי ברבי יהודה כיון שלשיטתו אינו חייב אלא רק משום איסור "אחותו" ולא משום "בת אשת אביו", אם כן **האי "בת אשת אביו" למה לי** - מדוע כתבה התורה פסוק זה? מתרצת הגמרא: **מיבעי ליה** - צריך את הפסוק כדי ללמד שרק בת של **מי שיש לו אישות לאביך בה** - שקידושין תופסים בה, אסורה עליך משום אחותו, **פרט לאחותו** שנולדה **משפחה** כנענית, או **ועובדת כוכבים שאין אישות לאביך בה** - שאין קידושין תופסים בה, ואין היא נחשבת לאחותך, ואינה אסורה עליו משום "אחותו".

הגמרא מקשה:

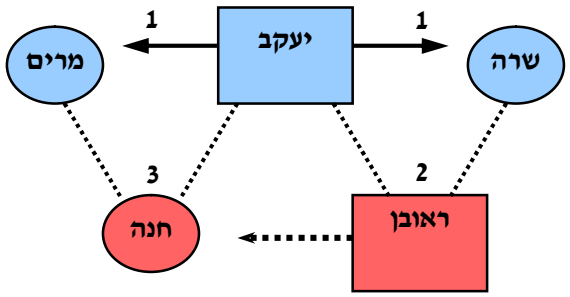
ואימא - נאמר שהפסוק "בת אשת אביו" בא למעט **פרט לאחותו** שנולדה **מ**אשה **אנוסה** שאנס אותה אביו ונולדה הבת, שאין היא נחשבת לאחותו, כיון שאין לאביה אישות בה. הגמרא מתרצת: **ההיא לא מצית אמרת** - אי אפשר לומר דרשה זו, **מדרבא** - כפי שרבא למד, **דרבא רמי** - הקשה סתירה בפסוקים, **כתיב** (ויקרא יח, י) "**ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה**" ומשמע מכאן שרק בת בנך ובת בתך שהם נכדיך אסורות, **הא בת בנה דידה ובת בתה דידה** - בת בנה של אשתך או בת בתה של אשתך **שרי** - מותרות. **וכתיב** בפסוק אחר בהמשך (שם, יז) "**ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה**" משמע שגם בת בנה ובת בתה של אשתך אסורות, **הא כיצד** - איך ניתן לבאר את הסתירה בין הפסוקים, מתרץ רבא: **כאן באונסין** - הפסוק הראשון מדבר באנוסתו שאנס אשה שאינו אשתו ונולדו לו ממנה בנים, ולכן רק בת בנו ובת בתו אסורות, אבל בבת בנה ובבת בתה שהם נכדי אנוסתו מותרות לו, **כאן בנשואין** - הפסוק השני מדבר באשתו מן הנשואין, ולכן בבת בנה ובבת בתה שהם נכדי אשתו אסורות עליו. מוכח מכאן שבניו מן האנוסה נחשבים כבניו כנכדיו ואסורות, ואם כן גם אחותו מאנוסתו נחשבת כאחותו ואסורה עליו.

כב: כיצד פרק שני יבמות

מאי טעמא. הכא לא פריך פשיטא דגמו הוא דלפריך לעיל פשיטא אחיו הוא אלא מדרכה בעי מאי טעמא והיינו משום דאצטריך אחיו לעיל גילף אחות אחות מבני יעקב כו' ולהכי בעי מאי טעמא לא ילפינן מבני יעקב דלא זקוקה ואם כן מיפטר גמי לא ליפטר: **בן** אין לו עיין עליו. מע"ג דסמיך אחות ובן הוי אחילפו ממזר כדפריך לעיל פשיטא אחיו הוא והכא גמי לא אצטריך ובן אין לו עיין עליו אלא משום דלא גילף אחות אחות מבני יעקב [מ] [ואחות] דסמיך ובן הוי אחילפו ממזר כדפריך לעיל פשיטא אחיו הוא והכא גמי לא אצטריך ובן אין לו עיין עליו אלא משום דלא גילף אחות אחות מבני יעקב [מ] ואחות

[דף כ"ב ע"ב] [147]

ת"ר, הבא על אחותו והיא בת אשת אביו.

1. **ליעקב שתי נשים, שרה ומרים.**
2. **ותלד לו שרה את ראובן,**
3. **ומרים ילדה לו את חנה.**

נמצאת: חנה (3) לראובן (2) **אחותו מן האב**, וכן **בת אשת אביו** (בת מרים).

כללים: צבע אדום, אסורים זה בזה - אפור, מת - כתום (כהה ובהיר) חולץ ואינו מיבם.

כג ע"א

הגמרא מקשה עוד:

ואימא - נאמר שהפסוק "בת אשת אביו" בא למעט **פרט ל**בא על אחותו שנולדה מ**חייבי לאוין** - כגון שבא אביו על ממזרת, ונולדה הבת, שאין היא נחשבת לאחותו, כיון שאין קידושין תופסים בחייבי לאוין.

מתרצת הגמרא:

אמר רב פפא אי אפשר לומר כן, שהרי למדנו ש**חייבי לאוין** כן **תפשי בהו קדושין, דכתיב** לגבי ירושת הבכור (דברים כא, טו) "**כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה**... לא יוכל לבכר וגו'" [שאין בן השנואה מפסיד את הבכורה], ויש להקשות: מה כוונת התורה "אשה אהובה או שנואה"? אם נאמר שבעלה שונא אותה, האם יש זכות בידי הבעל לקבוע למי הירושה? אלא ודאי הכוונה שנואה לפני הקדוש ברוך הוא, וקשה: **וכי יש** אשה שהיא "**אהובה" לפני המקום** (הקדוש ברוך הוא), או **ויש** אשה שהיא "**שנואה" לפני המקום, אלא** כוונת התורה "**אהובה**" שהיא **אהובה** לפני הקדוש ברוך הוא **בנישואיה** - שנשא אותה בהיתר, ו"**שנואה**" הכוונה ש**שנואה בנישואיה** - שנשא אותה באיסור לאו, **ואף** על אשה זו **אמר רחמנא** - כתבה התורה "**כי תהיין**" שיש בה הויה, וקידושין תופסים בה, מוכח מכאן שאף איסורי לאו קידושין תופסים בה, ואי אפשר למעט אותה מ"בת אשת אביך".

הגמרא מקשה עוד:

ואימא - נאמר שהפסוק "בת אשת אביך" בא למעט ולומר **פרט ל**בא על אחותו שנולדה מ**חייבי כריתות** - שבא אביו על אשה האסורה עליו באיסור כריתות [כגון, אחות אשתו] ונולדה הבת, שאין היא נחשבת לאחותו, כיון שאין קידושין תופסים בה.

מתרצת הגמרא:

אמר רבא, אי אפשר לומר כן, כיון ד**אמר קרא** - התורה כתבה (ויקרא יח, ט) "**ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ**", הלשון "מולדת בית ומולדת חוץ" בא להשמיע שבת אביך **בין** אם היא "מולדת בית" שנולדה מאשה **שאומרים לו לאביך** שמותר ל**קיים** ולהחזיק אותה, **בין** אם "מולדת חוץ" שנולדה מאשה **שאומרים לו לאביך**, אשה זו **הוצא** אותה, שאין קידושין תופסין בה, מכל מקום **ואמר רחמנא** - התורה אומרת ש**אחותך היא** ואסורה עליך.

שואלת הגמרא:

אימא - אם כן נאמר שהפסוק בא להשמיע גם על אחותו שנולדה משפחה כנענית או מגויה שתהיה אסורה, ונדרוש כך: **בין שאומר לו אביך** - שאומרים לאביך שמותר ל**קיים** אשה זו, **בין שאומר לו אביך** - שאומרים לאביך, אשה זו **הוצא** אותה, **ואמר רחמנא** - מכל מקום התורה אומרת ש**אחותך היא** ואסורה עליך, אף שאין קידושין תופסים בה, ויש **לרבות** גם **אחותו** שנולדה **משפחה** כנענית, או מ**ועובדת כוכבים** שגם הן אין קידושין תופסים בהם, ויהיו אסורות עליו.

מתרצת הגמרא:

אמר קרא - כתוב בתורה (ויקרא יח, יא) "**בת אשת אביך**" הלשון "אשת" בא ללמד שרק **מי שיש לו אישות לאביך בה** וקידושין תופסים בה נקראת "אחותך", **פרט לאחותו** שנולדה **משפחה** כנענית או מ**ועובדת כוכבים** שאינה נקראת "אחותך", כיון שאין קידושין תופסים בה ואינה אשת אביך.

שואלת הגמרא:

ומה ראית למעט מהפסוק "אשת אביך" שפחה כנענית ועובדת כוכבים, ומהפסוק "מולדת חוץ" אתה בא לרבות חייבי כריתות שאף שאין קידושין תופסים בה, בכל זאת אחותך היא ואסורה, אולי נלמד ונדרוש הפוך? מתרצת הגמרא: **מסתברא** - מסתבר יותר ש**חייבי כריתות הוה ליה לרבות** ולאסור, **שכן** חייבי כריתות [כגון אחות אשתו] **תפסי בהן קידושין לעלמא** - תופס בהן קידושין למי שאין להם קורבה ואיסור ערוה, מה שאין כן שפחה כנענית ועובדת כוכבים, אין תופסין בהן קידושין כלל, ואסורות על כל ישראל.

שואלת הגמרא:

אדרבה, יותר מסתבר לרבות **שפחה** כנענית **ועובדת כוכבים, שכן דאי מגיירה** - אם היא היתה מתגיירת דינה כתינוק שנולד, ו**לדידיה נמי תפסי בה קדושין** - ואף לאביה היתה מותרת להינשא, דקידושין תופסין בה, מה שאין כן חייבי כריתות שלעולם יהיו אסורות עליו. מתרצת הגמרא: **לכי מגיירה גופא אחרינא היא** - לאחר שתתגייר אין זה אותה אשה אלא גוף אחר, ואי אפשר להוכיח מזה לשפחה כנענית ועובדת כוכבים, שבגוף הנוכחי אין קידושין תופסים כלל.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי חכמים, הסוברים שהפסוק "בת אשת אביך" בא ללמד שהבא על בת אשת אביו חייב על שני לאוין, ולא כרבי יוסי ברבי יהודה:

הגמרא שואלת:

ורבנן החולקים על רבי יוסי ברבי יהודה (לעיל כב, ב) וסוברים שהפסוק "בת אשת אביך" בא ללמד שהבא על בת אשת אביו חייב שני לאוין, **למעוטי** אחותו שנולדה מ**שפחה ועובדת כוכבים מנא להו** - מהיכן ילמדו זאת?

מתרצת הגמרא:

נפקא להו - לומדים זאת מ**ה**פסוק שכתוב לגבי עבד עברי שנשא שפחה כנענית (שמות כא, ב) כשיוצא לחופשי אומרת התורה, "**האשה וילדיה תהיה לאדניה**" - אין בניו יוצאים עמו, מוכח מכאן שאין הילדים שנולדו משפחה כנענית נחשבים בניו.

פרט לחייבי לאוין. אם נאמר מצינו ממזרת והוליד בת לגוי ממומו היא ולימדנו תלמוד שפסקי כהנו קדושי: יש אהובה לפני המקום. נוכל היה לו להזכיר שפסק זה היה מוסכם אף זו ומנוע אף זו אין הכפולה משמעה כאן פשיטא שפסק זה מונח אין המקום מונח: שנואה בנישואיה. בעבירה: כי תהיינה. למיטי כהנו טויה: ואימא. להאי בת מצינו מצינו פרט לממומו ממייבי כריתות למיטי מיטות בה לאיצין להא לא מפסי כהנו קדושין דילפינן ממחות מצה שהיא בכרת וכמיב בה לא תקח אין לך בה לקוחין בפ' החומר למצרו בקדושין (קף סו:): שפחה אין לה חיים. אין לה יחס לכתיב עם הממור (בראשית כג) ועובדת כוכבים מתייחסת על שם מצינו לכתיב בלעדן בן בלעדן בן טברימון (מ"ב כ) ו) סלרימון בן טברימון (מ"ב טו): שפחה שייבא במצות. כל מצות שהשפחה מייבת בה עבד מייב בה לגמרי לה לה מפחה (מגילה קף ד.): כי יסיר את בנך. מלמד כתיב כי מסיר ב"מ הכי קאמר בתך בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך בתך את בתך שתלך לו בתך מאחרי אחל אחמו לא תקח לבנך לא קאמרה ולא קרין ביה כי מסיר בת העובד כוכבים את בתך שתלך מאחרי אלמא בתך מן העובד כוכבים שילכה לו בתך קרוי בתך ואין בתך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בתך: ש"מ. מדכתיב כי יסיר את בתך ומוקמינן ליה בתך שתלך בתך לעובד כוכבים אלמא בתך הבא מן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בתך: לימא קסבר רבינא וכו' הולד כשר. ולקמן פליגי בה בהמולן (קף מב.) ז) (ול"ל להולד ממזר גרסי' אלא הוי בגר שנתגייר אלא לד יהרגלים יש בו ומייך ניה ממזרות): בשבעה אומות כתיב. ומאי עובדות כוכבים מנלן דולדה כמוה: לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא. בפרק המקבל בעבד מניעה (קף קטו.) אלמנה עניה אין ממכניין אותה אלא עשירה ממכניין (ג) שאין אתה מייב להחזיר לה ואין אתה מציאה אם רע בשכנותיה אלמא דרים טעמא אלא מאחר בגד אלמנה משום אם רע ומוניא עשירה מן הכלל והכא נמי לדיקיה ניתא דאי נמי לא מפרש קרא טעמא הוה דרים טעמא דמיתון משום כי יסיר את בתך ולא מינטרין קרא לפרושי טעמא ומייתר קרא כי יסיר לרבות שאר מפרין: אלא לרבנן. מינטרין קרא לפרושי טעמא ז) לומות למיון גופייהו ולמעוטי שאר לומות למיון אחרון בעבודת כוכבים כמותן דכתיבית לן (חולין קף יג:): עובדי כוכבי' שבחול לגו עובדי עבודת כוכבי' הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן ולא מייחר ליה לרבות ושאר לומות מנלן ולכוותיה אמרינן בסנהדרין (קף כפ.) גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו לגר"ש הוי לא יסור לבבות בעלמו דקרא הוה לכתיבן ניה בעמת ולרבנן אלא דרשי טעמא דקרא בעלמא הכא קרא פירש טעמא: ממני'

ואימא פרט לחייבי לאוין ו) אמר ג) רב פפא ד) חייבי לאוין תפשי בהו קדושין דכתיב א) כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנישואיה שנואה שנואה בנישואיה ואמר רחמנא כי תהיין ואימא פרט לחייבי כריתות אמר רבא אמר קרא ב) ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ ב) בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא ואמר רחמנא ג) אחותך היא אימא בין שאומר לו אביך קיים בין שאומר לו אביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא לרבות אחותו משפחה ועובדת כוכבים אמר קרא ג) בת אשת אביך מי שיש לו אישות לאביך בה פרט לאחותו משפחה ועובדת כוכבים ומה ראית מסתברא חייבי כריתות הוה ליה לרבות שכן תפסי בהן קדושין לעלמא אדרבה שפחה ועובדת כוכבים הוה ליה לרבות דאי מגירה לדידיה נמי תפסי בה קדושין לכי מגירה גופא אחרינא היא ורבנן למעוטי שפחה ועובדת כוכבים מנא להו ג) נפקא להו ד) מהאשה וילדיה תהיה לאדוניה ורבי יוסי בר' יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי דאי אשמעינן שפחה משום דאין לה חיים אבל עובדת כוכבים דאית לה חיים אימא לא ואי אשמעינן עובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות אבל שפחה דשייכא במצות אימא לא צריכא ורבנן אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנא להו וכ"ת נילף משפחה הנהו מצרך צריכי ג) א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי ד) אמר קרא ה) כי יסיר את בנך מאחרי בנך מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ז) לימא קסבר רבינא ה) עובד כוכבי' ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מיקרי האי בשבעה אומות כתיב כי יסיר לרבות כל המסירים הניחא לרבי שמעון דדריש טעמא דקרא אלא לרבנן מנא להו מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי בר' יהודה רבי שמעון היא:

מתני'

קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר. כן גי' הקונטרס וכן כתוב בגוד ספרים כאן אבל בקדושין בפרק המומר (קף סח: ושם) בגוד ספרים כתוב הולד ממזר וכן גורס הכא וכן נראה עיקר לר"י דלכין דבמר יפרחלים שדינן ליה הוה טפי ממזר ממאי דהוה שדינן בתר עובד כוכבים דאין ממזרות לעובד כוכבים וכן משמע לעיל דקל"ר יוחנן בספ"ק (קף י. ושם) וכולן לפסול והדר קאמר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ואין מוסגין לקדושין לעובד כוכבים הוה ולא ממזר והא דאמרינן בפרק יש בכור (בכורות קף מז. ושם) גבי לויה שנתעברה מן העובד כוכבים בנה פטור מה' סלעים לפ' תימה למ"ד אין מזמנין את הולד אלא אפילו למ"ד מזמנין לוי פסול מיקרי אומר ר"י דמ"ד אין מזמנין היינו מ"ד הולד ממזר ולאו משום עובד כוכבים שדינן ליה ולשון מזמנין על שם עובדי כוכבים שהן מזומנין ובקונטרס לא פירש שם כן: **ההוא** בשבעה אומות כתיב.

ומע"ג אלא מתנא דכתיב נמי התם מוקמינן בפרק קמא דמסכת ע"ז (קף כ.) בכל אומות עובדי עבודת כוכבים הכא לא מוקמינן ליה בז' אומות אלא משום דכי יסיר נמי משמע שבעה אומות דמסירין טפי ואי לאו כי יסיר הוה מוקמינן ליה נמי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים דלרבנן ולר"ש דדרים טעמא דקרא מי לאו כי יסיר הוה דרשי' דטעמא דקרא משום הסרה והוה (ז) מוקי ליה דוקא ז' אומות דמסירין טפי ומ"ש אלא מתנא דכתיב נמי התם מוקמינן דוקא ז' אומות מע"ג אלא משום דגרים שדרי ביה רבנן כדאמרינן בפרק החומץ (נקמן קף עו. ושם) וי"ל דעל כרחך מי שפסר לגוקומי בכל אומות דמתסר גר עמוני ומואבי מלרי ומלמוי מכלל דשתר גרים שרי ביאתן ושם אתמר והיכי כתב גרים שלמה עם מירם מלך צור דכתיב ויכרתו ברית שניהם (מ"ב ה) והכתיב לא תכרות להם ברית ולא תחנם (דברים ז) ובכל האומות עובדי עבודת כוכבים מיירי כמו ולא תחנם ומ"ל דשמא לא שתר ולא מלא כריתת ברית לשם עבודת כוכבים דכתיב בחידן קרא לא תכרות להם ולאלהיהם ברית (שמות כג) או שמא מירם מלך צור גר מומר היה ועוד נ"ל דלא מיתסר כריתת ברית אלא דוקא בשבעה אומות מדכתיב גבי גבעונים (יהושע ט) חולי בקבקי יתם יושב ואין מכרות לך ברית משמע דשתר אומות שרי ומע"ג אלא מתנח מיירי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים כריתת ברית שאני אומות עניינית דמיירי דוקא בשבעה אומות כמו לא תחיה כל נשמה דדוקא ז' האומות היו מצווים להמית דכתיב שבעה גוים רבים ועצומים וכו' החרם תחרים (דברים ז) ולוה הכתוב אלא לכרות להם ברית שלום אלא להכותם כדי לכבוש מרן ישראל: **מאן** תנא דפליג עליה דרבי יוסי בר' יהודה ר"ש היא. בסוף פ' המומר (קדושין קף: ושם) מיתח הך סוגיא ומשני בעניין אחר דאמר קרא כי תהיינה וילדו לו כל היכא דקרין ביה כי תהיינה קרין ביה כי תהיינה לא קרין ביה כי תהיינה וילדו לו וקאמר נמי בתר הכי אם כן האשה וילדיה למה לי ומוקי לה לדרשא אחריתי ולא קאמר אל בשפחה ואל בעובדת כוכבים ועריכי:

קלמו

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** קדושין קף סח., **ב)** [בעיון גרסי רבא], **ג)** קדושין שם: לעיל ח., **ד)** [קדושין שם ע"ש היטב], **ה)** [נקמן מה. קדושין עג:], רש"י **ו)** ל"ל הלד, **ז)** רש"ל מ"ו, **תום' ח)** [ועיין היטב מוספות סנהדרין פג: סוף ד"ה וטבעל יום ומום' ומשם ר. ד"ה הג"ה וכו' ושוב על זה].

מסורת הש"ס לירושלמי

נפקא להו מהאשה בו'. ע' הל"ו. **אמר קרא כי יסיר בו'.** שם. קידושין ג, י. **עובד כוכבים ועבד הבא על בו'.** ד, ט. טו וס"ע. קידושין ד, יב:

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה ליתא וכו' ולי נרלה נ"ב זה לזו מדברי רש"י: **(ב)** ד"ה לר' שמעון וכו' עכ"ל ממסכתין מוסף שלין: **(ג)** תוספות ד"ה ליתא קסבר רבינא: **(ד)** ד"ה הסוס וכו' משום הסרה והוה מוקמי ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) ואי אשמעינן בו' ואף עפ"י שמעמא דעובדת כוכבים עדיף מ"א הוה בו'. כל"ל:

תורה אור השלם

א) כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לִשְׂנוּאָה:

[דברים כא, טו]

ב) עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן:

[ויקרא יח, ט]

ג) עֶרְוַת בַּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ:

[ויקרא יח, יא]

ד) אִם אַחֵרִים יִקַּח לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגַפּוֹ:

[שמות כא, ד]

ה) כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מַהֵר:

[דברים ז, ד]

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ז:

נט ב מיי' פ"ג מהלכות מיאוי פ"ה הלכה ו טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף י:

ס ג ד מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה ד:

סא ה מיי' פט"ו מהל' מיאוי פ"ה הלכה ג סמג לאוין קה טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יט:

תום' ישנים

ו) ועוד דפשיטא דאין לבני' להפסיד לכך נחלתם: **בין שאומרים לאביך הוצא.** והיינו חייבי כריתות דליכא לאוקומי בחייבי לאוין דהא כבר שמעינן להו מכי תהיינה שהרי קדושין תופסין בהם ועוד ניחא לאוקומי בחייבי כריתות דמשמע הוצא משום דהוי אשה דלא תפסי בה קדושין והיינו חייבי כריתות דאילו חייבי לאוין קדושין תופסין: **חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי.** ותימה דבפרק האומר משמע דלא צריך רק חד קרא לשפחה ועובדת כוכבים דפריך אלא האשה וילדיה למה לי ולא קאמר חד לשפחה וחד לעובדת כוכבי' וי"ל דהכא היינו טעמא דאצטריך תרי קראי משום דחזינן הכא דאף חייבי כריתות דלית בהו קדושין מרבינן מדכתיב מולדת חוץ בין שאומרים לאביו הוצא. א"כ אי ליכא תרי קראי לשפחה ולעובדת כוכבים לא הוה ממעטינן רק חד מיניהו שהרי יש לנו לרבות כל מה שנוכל דהא אף חייבי כריתות מרבינן אבל התם אין לחלק ביניהם ותימה כי קאמר הכא אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנלן אמאי לא משמע דנפקא מדכתיב כי תהיינה וילדו כל היכא דקרינא ביה כי תהיינה קרינא ביה וילדו לו ושפחה ועובדת כוכבים לא בני הויה ניתהו דהכי קאמר תלמודא בפרק האומר וי"ל להא דפרישית ניחא דהכא לא מצי למימר כן משום דאף חייבי כריתות דלא קרינן בהו נמי כי תהיינה מרבינן הכא ממולדת חוץ:

תום' חד מקמאי

היא. דולדה כמוה ולא תפסי בה קדושין ואפ' בשפחה שטבלה לשם עבדות דשייכא במצות דהא אמר בהא שמעתתא וצריכה דאי אשמעינן בעובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות. ואם אנס ופתה אשה מותר לישא בתה ודוקא לאחר מיתת האשה אבל בחיי האשה אסור לישא בתה דתנן הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה דנשי לגבי נשי שכיחין דאזלן:

הגמרא שואלת:

ורבי יוסי ברבי יהודה שממעט שפחה כנענית מהפסוק "בת אשת אביך", מדוע אינו לומד מהפסוק "האשה וילדיה"?

מתרצת הגמרא:

הוא לומד גם מהפסוק "האשה וילדיה", וסובר שצריך את שני הפסוקים, כיון ש**חד** - פסוק אחד נאמר **ב**אחותו מ**שפחה** כנענית **וחד** - פסוק אחד נאמר **ב**אחותו מ**עובדת כוכבים, וצריכי** - וצריך להשמיע בשניהם, **דאי אשמעינן שפחה** - שאם התורה היתה כותבת רק בשפחה כנענית, הייתי אומר שרק אחותו שנולד משפחה כנענית אינה מתייחסת אחריו ואינו חייב עליה, **משום דאין לה חייס** - שאין לה שום ייחוס כלל, ואינה מתייחסת גם לא אחרי אביה [כמו שכתוב לגבי אליעזר עבד אברהם "שבו לכם פה עם החמור" עם הדומה לחמור, רש"י], **אבל עובדת כוכבים דאית לה חייס** - שיש לה ייחוס, שהפסוק מייחס אותה אחר אביה **אימא לא** - הייתי אומר שלא נמעט, ויהיה חייב על אחותו מעובדת כוכבים, לכן כתבה התורה בעובדת כוכבים, **ואי אשמעינן** - ואם התורה היתה כותבת רק ב**עובדת כוכבים,** הייתי אומר שרק אחותו שנולד מעובדת כוכבים אינה מתייחסת אחריו, **משום דלא שייכא במצות** - שאין היא חייבת במצוות כלל, **אבל שפחה** כנענית **דשייכא במצות** - שחייבת במצוות כאשה **אימא לא** - הייתי אומר שלא נמעט, לכן כתבה התורה בשפחה כנענית, ו**צריכא** - וצריך את שני הפסוקים.

שואלת הגמרא:

ולפי רבנן שהפסוק "בת אשת אביך" אינו מיותר אלא מלמד על שני לאוין, אם כן **אשכחן שפחה** - אמנם מצאנו פסוק למעט אחותו משפחה כנענית, מהפסוק "האשה וילדיה", אבל **עובדת כוכבים מנה להו** - מהיכן ילמדו למעט אחותו מעובדת כוכבים? **וכי תימא נילף** - ואם תאמר נלמד עובדת כוכבים **משפחה** כנענית, אי אפשר, שהרי **הנה מצרך צריכי** - כבר ביארנו שצריך פסוק לכל אחד ואחד.

מתרצת הגמרא:

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, חכמים ילמדו עובדת כוכבים מפסוק אחר, ד**אמר קרא** - שכתוב לגבי איסור חיתון עם עובדי כוכבים, (דברים ז, ג) "בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך, **כי יסיר את בנך מאחרי** ועבדו אלהים אחרים", מזה שכתבה התורה "כי יסיר" ולא "כי תסיר" מוכח שכל החשש של יסיר הוא רק אם תתן את בתך לבנו, שהתורה חוששת שמא יסיר בנו הגוי את ילדיהם שיוולדו להם, אבל לגבי בתו לבנך לא כתבה התורה טעם זה, [שהרי לא נאמר "כי תסיר" את בנך מאחרי, רש"י], מבואר מכאן שרק **בנך מישראלית** - בן בתך **קרוי בנך** ומתייחס אחרי אמו הישראלית ועליו חששה התורה שמא יסיר, אולם **ואין** בן **בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך,** ואינו מתייחס אחרי אביו הישראלי, **אלא** הוא מתייחס אחרי אמו ונקרא **בנה,** ולכן אין לחשוש שמא יסיר את ילדיהם, שהרי ממילא אין בניו יהודים. מוכח מכאן גם לגבי אחותו מעובדת כוכבים שאין היא נקראת אחותו.

הגמרא מוסיפה:

אמר רבינא שמע מינה - מזה שחששה התורה שאם תתן את בתך לבנו יסיר את בן בתך מדרך ה', מוכח ש**בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך** ודינו כישראלי.

הגמרא שואלת:

לימא - מדאמר רבינא שבן בתך מעובד כוכבים נקרא בנך, יש להוכיח ש**קסבר רבינא** כפי הדעה הסוברת (להלן מה, א) **עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר**. הגמרא דוחה: אין להוכיח מכאן, כי **נהי דממזר לא הוי** - נכון שאין דינו כממזר, אבל **כשר נמי לא הוי, וישראל פסול מיקרי** - הוא נקרא פסול, ואסור לכהונה.

הגמרא חוזרת על דברי רבי יוחנן שלמד מהפסוק "כי יסיר", שבנך מעובדת כוכבים מתייחס אחרי אמו ואינו נקרא בנך:

הגמרא שואלת:

האי בשבעה אומות כתיב - הפסוק "כי יסיר" כתוב לגבי שבע אומות שהיו בארץ ישראל בזמן שנכנסו וכבשו את הארץ, ואיך ניתן ללמוד מכאן לשאר האומות?

מתרצת הגמרא:

הפסוק "**כי יסיר** את בנך וגו'" מיותר (כפי שיבואר בהמשך), ונכתב כדי **לרבות** וללמד שבתך לא תתן ל**כל** האומות **המסירים** מדרך ה', ולא רק לשבעה אומות.

הגמרא מקשה:

הניחא - תירוץ זה מובן **לפי רבי שמעון דדריש טעמא דקרא** - שמבאר את הטעמים של האיסורים שהתורה כותבת, ולכן לשיטתו מה שהתורה כתבה "כי יסיר" מיותר, שהרי אף בלי שהיתה התורה כותבת היינו יודעים שזה טעם האיסור, **אלא לפי רבנן** שאינם דורשים, נמצא שהפסוק "כי יסיר" אינו מיותר, אם כן **מנא להו** - מהיכן ילמדו לגבי שאר האומות שבנך מעובדת כוכבים מתייחס אחרי אמו ואינו נקרא בנך?

מתרצת הגמרא:

אין כאן מקום להקשות, שהרי **מאן תנא דפליג עליה** - מי הוא ה"רבנן" שלומד למעט עובדת כוכבים מהפסוק "לא יסיר", וחולק בברייתא (לעיל כב, א) על **דברי רבי יוסי ברבי יהודה** שלומד מהפסוק "בת אשת אביך"? **רבי שמעון היא**, והרי רבי שמעון דורש "טעמא דקרא".

פרט לחייבי לאוין. סם נמי מצי ממזרת והוליד בת ללו מתומו היא ואימא ללא תפסי בהו קדושי: יש אהובה לפני המקום. לוקח היה לו להזכיר שאם זה היה מוסב אם זו ושונא את זו אין הכתובה מפסדת בכך פשיטא שאם זה שונאה אין המקום שונאה: שנואה בנישואיה. בעבילה: כי תהיינה. למימ בהו מצי למיהוי: ואימא. להאי בת אחת מהני פרט לאחותו ממייבי כריתות לאין מישות בה לאחיך הוא לפי שפסי בהו קדושין דילפין מאחות אשה שהיא בכרת וכתיב בה לא תקח אין לך בה לקוחין בפ' המוכר לאחיו בקדושין (לקמן סו:): שפחה אין לה חיים. אין לה יחס לכתיב עם הממזר (מגילה כט) ועובדת כוכבים ממייחסת על אם מהני לכתיב בלמדן בן בלמדן (מ"ב כ) ד) הלדיתון בן טבריתון (מ"ב טו:): שפחה שייבא במצות. כל מצוה שהאשה מייבת בה עבד מייב בה דגמר לה לה מאשה (מגילה דף ד.): כי יסיר את בנך. מדלא כתיב כי תסיר ש"מ הכי קאמר בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אחל מבל תאכן לא תקח לבנך לא קאמר מדלא כתיב ולא תקח בתך לבנך אלא כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי אחל בנך מן העובד כוכבים שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך אלא בנך מאחרי אחל ש"מ. מדכתיב כי יסיר את בנך ומוקמינן ליה בבן שתלד בתך לעובד כוכבים מלמד בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך: לימא קסבר רבינא וכו' הולד בשר. ולקמן פליגי בה בהמולן (דף מה.) ה) (ול"ל להולד ממזר גרסי' ללא הוי בגר שנתגייר ללא לד ישראלית יש בו ושייך ביה ממזרות): בשבעה אומות בתיב. ומאי עובדות כוכבים מנלן דולדה כמוה: לרבי שמעון ררריש טעמא דקרא. בפרק המקבל (בבא מציעא דף קטו.) מלמה עניה אין ממכניין אותה אצל עזיבה ממכניין (ג) שאין אתה מייב להחזיר לה ואין אתה מציאה אם רע בשבועותיה מלמה דרים טעמא ללא תתבול בגד מלמה משום אם רע ומוליא עזיבה מן הכלל והכא נמי לדידיה ניתא דאי נמי ללא מפרש קרא טעמא הוה דרים טעמא דאיתון משום כי יסיר את בנך ולא מיצטריך קרא לפרושי טעמא ומייתר קרא כי יסיר לרבות שאר מסירין: אלא לרבנן. מיצטריך קרא לפרושי טעמא ז' אומות גופייהו ולמעוטי שאר אומות דאין מדוקין בעבודת כוכבים כשאתן לכתיב (מגילה דף יג.): עובדי כוכבי. שבשו"ל ללו עובדי עבודת כוכבי' דן ללא מנכג אבותיהן בידיהן ולא מייתר ליה לרבות ושאר אומות מנלן ולכותיה אמרין בפ"ק דקדושין (דף כא.). גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו לל"ק הוי לא יסור לרבות דבללו פירושא דקרא הוה דרשין ביה טעמא ולרבנן ללא דרשי טעמא דקרא בעלמא הכא קרא פירש טעמא: מתני'

ורבי יוסי ברבי יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים. ול"ת ולמה לי קרא להשתא וילדיה דמצא אשת איש נפקי תרוייהו לאין ליתא לאיסורא דלאין ליתא לכוכבים משום דלא שייכא במצות. לא קשיא הוה ליה לכתוב קרא לאיסורא ולא לכוכבים ואצטריך לכתוב לאיסורא משום דהוה משמע דהוצא משום דהוי אשה דלא תפסי בה קדושין והיינו חייבי כריתות דאילו חייבי לאין קדושין תופסין בהם ועוד ניחא לאוקומי בחייבי כריתות דמשמע דהוצא משום דהוי אשה דלא תפסי בה קדושין והיינו חייבי כריתות דאילו חייבי לאין קדושין תופסין: חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי. והימה דבפרק האומר משמע דלא צריך רק חד קרא לשפחה ועובדת כוכבים דפריך אלא האשה וילדיה למה לי ולא קאמר חד לשפחה וחד לעובדת כוכבי' וי"ל דהכא היינו טעמא דאצטריך תרי קראי משום דחזינן הכא דאף חייבי כריתות דלית בהו קדושין מרבינן מדכתיב מולדת חוץ בין שאומרים לאביו הוצא. א"כ אי ליכא תרי קראי לשפחה ולעובדת כוכבים לא הוה ממעטינן רק חד מיניהו שהרי יש לנו לרבות כל מה שנוכל דהא אף חייבי כריתות מרבינן אבל התם אין לחלק בינייהו ותימה כי קאמר הכא אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנלן אמאי לא משמע דנפקא מדכתיב כי תהיינה וילדו כל היכא דקרינא ביה כי תהיינה ושפחה ועובדת כוכבים לא בני הויה ניהו דהכי קאמר תלמודא בפרק האומר וי"ל להא דפרישית ניחא דהכא לא מצי למימר כן משום דאף חייבי כריתות דלא קרינן בהו נמי כי תהיינה מרבינן הכא ממולדת חוץ:

תום' חד מקמאי

היא. דולדה כמוה ולא תפסי בה קדושין ואפי' בשפחה שטבלה לשם עבדות דשייכא במצות דהא אמר בהא שמעתתא וצריכא דאי אשמעינן בעובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות. ואם אנס ופתה אשה מותר לישא בתה ודוקא לאחר מיתת האשה אבל בחיי האשה אסור לישא בתה דתנן הנטען מן האשה אסור באמה ובבתה ובאחותה דנשי לגבי נשי שכיחין דאזלן:

ואימא פרט לחייבי לאוין ו) אמר ג) רב פפא א) חייבי לאוין תפשי בהו קדושין דכתיב א) כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש אהובה לפני המקום ויש שנואה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנישואיה שנואה שנואה בנישואיה ואמר רחמנא כי תהיין ואימא פרט לחייבי כריתות אמר רבא אמר קרא ב) ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ ב) בין שאומרים לו לאביך קיים בין שאומרים לו לאביך הוצא ואמר רחמנא ג) אחותך היא אימא בין שאומר לו אביך קיים בין שאומר לו אביך הוצא ואמר רחמנא אחותך היא לרבות אחותו משפחה ועובדת כוכבים אמר קרא ג) בת אשת אביך מי שיש לו אישות לאביך בה פרט לאחותו משפחה ועובדת כוכבים ומה ראית מסתברא חייבי כריתות הוה ליה לרבות שכן תפסי בהן קדושין לעלמא אדרבה שפחה ועובדת כוכבים הוה ליה לרבות דאי מגיירה לדידיה נמי תפסי בה קדושין לכי מגיירה גופא אחרינא היא ורבנן למעוטי שפחה ועובדת כוכבים מנא להו ג) נפקא להו ד) מהאשה וילדיה תהיה לאדוניה ורבי יוסי בר' יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי דאי אשמעינן שפחה משום דאין לה חיים אבל עובדת כוכבים דאית לה חיים אימא לא ואי אשמעינן עובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות אבל שפחה דשייכא במצות אימא לא צריכא ורבנן אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנא להו וכ"ת נילף משפחה הנהו מצרך צריכי ג) א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי ד) אמר קרא ה) כי יסיר את בנך מאחרי בנך מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ז) לימא קסבר רבינא ח) עובד כוכבי' ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר נהי דמזמר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מיקרי האי בשבעה אומות כתיב כי יסיר לרבות כל המסירים הניחא לרבנן שמעון דדריש טעמא דקרא אלא לרבנן מנא להו מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ברבי יהודה רבי שמעון היא: מתני'

וכבי יש אהובה לפני המקום. לפשיטא דכתיב ושנואה לא יפקיע המקום זכות מה ומה מצמר וימת שנואה היינו דאיכא למימר שנואה לפני המקום וי"ל דמשמע ליה להוסיף ושנואה בנישואיה ומה נראה מדבר ללא נישואים נמי יש לשנואה ט):

ורבי יוסי ברבי יהודה חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים. ול"ת ולמה לי קרא להשתא וילדיה דמצא אשת איש נפקי תרוייהו לאין ליתא לאיסורא דלאין ליתא לכוכבים משום דלא שייכא במצות. לא קשיא הוה ליה לכתוב קרא לאיסורא ולא לכוכבים ואצטריך לכתוב לאיסורא משום דהוה משמע דהוצא משום דהוי אשה דלא תפסי בה קדושין והיינו חייבי כריתות דאילו חייבי לאין קדושין תופסין: חד בשפחה וחד בעובדת כוכבים וצריכי. והימה דבפרק האומר משמע דלא צריך רק חד קרא לשפחה ועובדת כוכבים דפריך אלא האשה וילדיה למה לי ולא קאמר חד לשפחה וחד לעובדת כוכבי' וי"ל דהכא היינו טעמא דאצטריך תרי קראי משום דחזינן הכא דאף חייבי כריתות דלית בהו קדושין מרבינן מדכתיב מולדת חוץ בין שאומרים לאביו הוצא. א"כ אי ליכא תרי קראי לשפחה ולעובדת כוכבים לא הוה ממעטינן רק חד מיניהו שהרי יש לנו לרבות כל מה שנוכל דהא אף חייבי כריתות מרבינן אבל התם אין לחלק בינייהו ותימה כי קאמר הכא אשכחן שפחה עובדת כוכבים מנלן אמאי לא משמע דנפקא מדכתיב כי תהיינה וילדו כל היכא דקרינא ביה כי תהיינה ושפחה ועובדת כוכבים לא בני הויה ניהו דהכי קאמר תלמודא בפרק האומר וי"ל להא דפרישית ניחא דהכא לא מצי למימר כן משום דאף חייבי כריתות דלא קרינן בהו נמי כי תהיינה מרבינן הכא ממולדת חוץ:

ואי אשמועינן עובדת כוכבים משום דלא שייכא במצות. לא הוה ליה לכתוב קרא לאיסורא דעובדת כוכבים ומצינו למעט מפשפחה למה לי קרא להשתא וילדיה למעט מפשפחה למה לי קרא ממעטי תרוייהו דהי מיניהו מפקת וי"ל דה"ל טעמא ללא שייך במצות עדיף והוה מוקמינן לה בעובדת כוכבי' ללא הוה מצי מפשפחה למעט דעובדת כוכבי' לא הוה מצי מפשפחה כיון דלא מיכתב בשפחה טעם כל דהו ללא

הוי בעובדת כוכבים: (ג)

קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד בשר. כן גי' הקונטרס וכן כתוב בגרוס ספרים כאן אבל בקדושין בפוף פרק המומר (דף סח: ושם) בגרוס ספרים כתוב הולד ממזר וכן גורס התם וכן נראה עיקר לר"י דלכיון דבתר ישראלית אזלינן ליה הוה טפי ממזר ממאי דהוה אזלינן בתר עובד כוכבים דלא כיון ממזרות לעובד כוכבים וכן משמע לעיל דקל"ר יוחנן בשפ"ק (דף י. ושם) וכולן לפסול והלכ קלמכר כי אמריכא קמיה דשמואל אמר מין מן בתך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בתך ללא בנה ומין מוסיין לקדושין דעובד כוכבים הוה ולא ממזר והא דאמרינן בפרק יש בכור (בכורות דף מז. ושם) גבי לויה שנתעברה מן העובד כוכבים בנה פטור מה' שלעיס לא תימא למ"ד מין מזמין לא הולד ללו בתר עובד כוכבים שליה ולכון מזמין על שם עובדי כוכבים שהן מזומין ובקונטרס לא פירש שם כן: **ההוא** בשבעה אומות כתיב. ומע"ג ללא תתנם לכתיב נמי התם מוקמינן בפרק קמא דמכות ע"ז (דף כ.) בכל אומות עובדי עבודת כוכבים הכא לא מוקמינן ליה בז' אומות ללא משום דכי יסיר מצמא שבעה אומות דמסירין טפי ואי ללו כי יסיר הוה מוקמינן ליה נמי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים לרבנן ולר"ש דדרים טעמא דקרא אי ללו כי יסיר הוה דרשי' טעמא דקרא משום הכרה והוה (ז) מוקי ליה דוקא בז' אומות דמסירין טפי וע"ת ללא תתנם לכתיב נמי התם מוקמינן דוקא ז' לאין שיך כדאמר בהגירות (לקמן דף עו. ושם) וי"ל דעל כרחך אי אפשר לאוקומי בכל אומות דמתכתר גר עמוני ומואבי מלרי ואדומי מכלל דתתר גריס ברי ביטרא"ל ושם תתמר והיכי כתב גרים שלמה עם מירם מלך צור דכתיב וירכתו ברית שניסס (מ"ל ס) וכתיב לא תכרות להס ברית ולא תחנם (דברים ז) וכתב המומות עובדי עבודת כוכבים מייבי כמו ולא תחנם וי"ל דשמא לא אפשר לא תכרות ברית לנפש עבודת כוכבים דכתיב בחיבך קרא לא תכרות להס ולאלהיהס ברית (שמות כג) או שמא מירם מלך צור גר מובא היה ועוד ר"ל ללא מיתכר כריתת ברית ללא דוקא בשבעה אומות מדכתיב גבי גבעוניס (יהושע ט) חולי בקבקי שתה יושב ואין לכרות לך ברית משמע דבשאר אומות שרי ומע"ג ללא תחנם מיירי בכל אומות עובדי עבודת כוכבים כריתת ברית שלמי דמוכח בשבעה אומות כמו לא תתיר כל נשמה דדוקא ז' האומות היו מצויות להתיר לכתיב שבעה גוים רבים ועצומים וכו' המרם מתריס (דברים ז) וזה הכתוב שלא לכרות להס ברית שלום שלא להכותם כדי לכבוש מרן ישראל:

מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי בר' יהודה ר"ש היא. בפוף פ' המומר (קדושין סח: ושם) מיתת הן סוגיא ומשני בענין אחר דאמר קרא כי תהיינה וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה ולא קרינן ביה כי תהיינה וילדו לו ומקמר נמי בתר בני בתך הכי אם כן האשה וילדיה למה לי ומוקי לה לדרשא אחריתי ולא קאמר תל בשפחה ותל בעובדת כוכבים ולריכי:

קדמו

נח א מיי' פ"ד מהל' מיטות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ז:

נט ב מיי' פ"ג מהלכות מיטורי מיאה הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן טו סעיף י:

ס ג ד מיי' פ"ג מהל' יבום הלכה ד:

סא ה מיי' פכ"ו מהל' מיטורי מיאה הלכה ג סמג לאוין קה טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יט:

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** קדושין דף סח., **ג)** [בעיון גרס רבא], **ג)** קדושין שם: לעיל ח., **ד)** [קדושין שם ע"ש היטב], **ה)** [לקמן מה. קדושין עג:], רש"י **ו)** ל"ל הדר, **ז)** כ"ל מ"ו, **תום' ט)** [ועיין היטב מוספות סנהדרין פג: סוף ד"ה ונוטל יום ותוס' זמיהם יז. ד"ה סג"ה וכו' ישוב על זה].

מסורת הש"ס לירושלמי

נפקא להו מהאשה בו'. עי' סל"ו. **אמר קרא כי יסיר בו'.** שם. קידושין ג, י. **עובד כוכבים ועבד הבא על בו'.** ד, ט, טו וש"נ. קידושין ד, יב:

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה לימא וכו' ולי נראה נ"ב זה לימא מדכתי רש"י: **(ב)** ד"ה לר' שמעון וכו' עכ"ל ממסכתין תומה שלין: **(ג)** תוספות ד"ה לימא קסבר רבינא: **(ד)** ד"ה ממזרת וכו' משום הקרא והוה מוקמי' ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוספות ד"ה ואי אשמעינן בו' ואף ע"פ נב דשמא דעובדת כוכבים עדיף אם הוה בו'. כל"ל:

תורה אור השלם

א) כִּי תִהְיֶיןָ לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לִשְׂנוּאָה:

(דברים כא, טו)

ב) עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בַּיִת אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן:

(ויקרא יח, ט)

ג) עֶרְוַת בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ:

(ויקרא יח, יא)

ד) אִם אַחֵרִים יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָּנִים אוֹ בָּנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּנַפְשׁוֹ:

(שמות כא, ד)

ה) כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מַהֵר:

(דברים ז, ד)

כיצד פרק שני יבמות

קדמו וכנסו אין מוציאין מידם. מ"ר ווקע משום דשמא לא פגע בעל גב דגבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה (לקמן דף מח.) אין לריך לרבנן דהייו ומיהו בריצב נמי לא דלמא לא זו היא יבמתו ונקפוע בחמות זקוקתו דהויא כאחות: היו לו שנים אחד חולין. תמלה לאחת ומסני מס לא לריכ לייבס למיב מייבס לאס זו יבמתו ספיר ואס אחות מחותה היא לא קפגע בחמות זקוקתו למלילה לפקעה לזיקה: קדמו וכנסו. קודס שנמלכו בבית דין: אין מוציאין מידם. לכל מד ומד אמר אינ ספיר נסיבי ואי נמי הוי כאילו מיבם אחד מהן ומת ולא פגע בחמות זקוקתו ולא נפלה לו זיקה ולא נפלה לו זיקה ולא נפלה לו זיקה

כג ע"ב

משנה: מי שקידש אחת משתי אחיות ואין יודע אי זה מהן קידש ומי זאת אחות אשתו, שתיהן אסורות עליו, כיון שיש ספק על כל אחת מהן שמא היא אחות אשתו, ולכן מספק **נותן גט לזו וגט לזו**. ואם **מת** המקדש לפני שנתן גט **ויש לו אח אחד**, ושתי האחיות נופלות לפניו לייבום מספק, הרי הוא **חולץ לשתיהן** כיון שיש ספק על כל אחת מהן שמא היא אשת המת או אחות זקוקתו. ואם **היו לו** למת **שנים** - שני אחים, הרי אח **אחד חולץ** לאחת האחיות, ולאחר מכן **אחד מייבם** - יכול האח השני לייבם את השניה, כיון שאין יותר חשש לאחות זקוקתו שהרי כבר חלץ אחיו לאחות הראשונה [ואם היא היתה אשת המת, הרי חלץ לה, ואם השניה אשת המת, הרי מייבם אותה כדין]. ואם בדיעבד **קדמו** שני האחים **וכנסו** את שתי האחיות, **אין מוציאין מידם** - אין מחייבים אותם לגרש את האחיות, כיון שכל אחד מהם יכול לטעון אני לקחתי את אשת אחי, ומותרת לי מדין ייבום.

המשנה מביאה עוד דין:

שנים (שאינם אחים) **שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע אי זו** אחות **קידש, וזה אינו יודע איזו** אחות **קידש** (ציור 148), הרי הן אסורות על שתיהם, כיון שיש ספק על כל אחת מהן שמא היא אחות אשתו, ולכן מספק **זה נותן שני גיטין** - גט לכל אחת מהאחיות, וכן **זה** השני **נותן שני גיטין** - גט לכל אחת מהאחיות. ואם **מתו** שני האנשים האלו, ויש **לזה אח, וכן לזה אח,** ושתי האחיות נופלות לפניהם לייבום מספק, הרי **זה** - הראשון **חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן**, כיון שיש ספק על כל אחת מהן שמא היא אשת אחיו המת או שמא היא אחות אשתו.

ואם היה **לזה** אח **אחד ולזה** - ולשני היו לו **שנים** (ציור 149), הרי האח **היחיד חולץ לשתיהן** [כפי שלמדנו מקודם כשיש אח אחד], **והשנים** - וזה שיש שני אחים, אח **אחד חולץ** לאחת האחיות, ולאחר מכן **אחד מייבם** - יכול האח השני לייבם את השניה, [כפי שלמדנו מקודם כשיש שני אחים]. ואם בדיעבד **קדמו** שני האחים של השני **וכנסו** את שתי האחיות, **אין מוציאין מידם** - אין מחייבים אותם להוציא ולגרש את האחיות, [כדלעיל].

ואם היה **לזה שנים ולזה שנים** - לשני האנשים שמתו היו שני אחים לכל אחד (ציור 150), הרי **אחיו של זה** - אח אחד של הראשון **חולץ לאחת** האחיות **וכן אחיו של זה** - אח אחד של השני **חולץ לאחת**, ולאחר מכן **אחיו** השני **של זה** - של הראשון **מייבם חלוצתו של זה** - את אותה אחת שהאח שהאח של השני חלץ, **ואחיו** השני **של זה** - של השני **מייבם חלוצתו של זה** - את אותה אחת שהאח של הראשון חלץ. ואם **קדמו שנים** - שני אחים של הראשון **וחלצו** לשתי האחיות, **לא ייבמו השנים** - עדיין אין שני האחים של השני יכולים לייבם את שתי האחיות בלי שאחד מהם יחלוץ, שהרי אחת היא אחות זקוקתו, **אלא** תחילה **אחד חולץ** לאחת מהן **ולאחר מכן אחד מייבם** - יכול האח השני לייבם את השניה [כפי שלמדנו מקודם]. ואם בדיעבד **קדמו** שני האחים של השני **וכנסו** את שתי האחיות, **אין מוציאין מידם** - אין מחייבים אותם להוציא ולגרש את האחיות.

גמרא: למדנו במשנה המקדש אחת משתי אחיות, נותן גט לזו ולזו: **שמע מינה** - מוכח מכאן ש**קידושין שאין מסורים לביאה** - שאין הקידושין ראויים לבוא לידי ביאה ונישואים, שהרי אינו יודע את מי קידש, בכל זאת **הוו קידושין** - הקידושין חלים, וצריך גט. ויש בזה מחלוקת בין אביי לרבא (קידושין נא, א), ומוכח מכאן כשיטת אביי.

הגמרא דוחה:

הכא במאי עסקינן - מדובר כאן במקרה **כשהוכרו** - שהכיר המקדש את מי הוא קידש, **ורק לבסוף נתערבו** ושכח את מי קידש, ולכן הוו קידושין, כיון שבתחילה היו מסורים לביאה, **דיקא נמי** - וכן יש להוכיח ולדייק מלשון המשנה, **דקתני** - שכתוב במשנה "**ואינו יודע** אי זה מהן קידש" שפירושו שכעת אינו יודע, **ולא קתני** - ולא כתוב "**ואין ידוע**", שפירושו שלא נודע מעולם את מי קידש, **שמע מינה** - מוכח מכאן שהמשנה עוסקת במקרה שהכיר ואחר כך שכח.

שואלת הגמרא:

אם כן **מאי קא משמע לן** - מה המשנה בא להשמיע לנו בדין זה, הרי במקרה ששכח את מי קידש ברור שצריך לתת גט לכל אחת ואחת?

מתרצת הגמרא:

אכן אין כאן שום חידוש, **וסיפא איצטריכא ליה** - החידוש הוא מהמשך המשנה, שכתוב בסיפא, אם **מת** לפני שנתן גט **ולו אח אחד, חולץ** אותו אח **לשתיהן**, ואם **היו לו שנים** - שני אחים, **אחד חולץ** לאחת האחיות, **ולאחר מכן אחד** - האח השני **מייבם** את האחות השניה, והמשנה בא להשמיע ש**דוקא מיחלץ והדר יבומי** - שתחילה צריך האח הראשון לחלוץ ואחר כך האח השני מייבם, **אבל יבומי ברישא** - לייבם תחילה ואחר כך לחלוץ, **לא** - אי אפשר, כיון שיש לחשוש **דקא פגע באחות זקוקתו** - שמא ייבם את האחות השניה שהיא אחות זקוקתו שאסורה עליו.

הגמרא רוצה להוכיח מהמשך המשנה:

שנים שאינם אחים **שקדשו שתי אחיות וכו'**, זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין. **שמע מינה** - מוכח מכאן ש**קידושין שאין מסורים לביאה** שהרי שניהם אינם יודעים את מי קידשו, בכל זאת **הוו קידושין** וצריך לתת גט לכל אחת ואחת. דוחה הגמרא: **הכא נמי** - גם כאן

קדמו וכנסו אין מוציאין מידם. מל"ר דווקא משום דשמא לא פגע בפגע במאות זקוקתו אבל אי ודאי הוה (ג) זקוק להוציא אף על גב דגבי סומכת יבם שקידש אחיו את אחותה (לקמן דף מח.) אין מדרבנן בחייה ויבומי בריצה נמי לא דלמא לא זז היא יבמתו ובקפגע בחאות זקוקתו להוציא כשאחה: היו לו שנים אחד חולץ. תחלה לאחת והשני אם רצה לייבם מייבם ואם רצה חולץ ליבמה שנייה ממנו ואח"כ יחלוץ לראשונה ויפטור את השניה ואם יבמו שניהם אחד חולץ ואחד מייבם ואם מתו אחד מהם יחלוץ לשניים ויפטור את השני ואם מתו שניהם יחלוץ לאחת ויפטור את השניה ואם מתו שניהם יחלוץ לאחת ויפטור את השניה ואם מתו שניהם יחלוץ לאחת ויפטור את השניה

מדובר במקרה **כשהוכרו** - שהכירו כל אחד את מי קידשו, ורק **לבסוף נתערבו** ושכחו את מי קידשו, ולכן הוו קידושין, כיון שבתחילה היו מסורים לביאה, **דיקא נמי** - וכן יש להוכיח ולדייק מלשון המשנה, **דקתני** - שכתוב במשנה "**ואין יודע** אי זו קידש" שפירושו שכעת אינו יודע, **ולא קתני** - ולא כתוב "**ואין ידוע**", שפירושו שלא נודע מעולם את מי קידש, **שמע מינה** - מוכח מכאן שהמשנה עוסקת במקרה שהכירו ואחר כך שכחו.

שואלת הגמרא:

אם כן **מאי קא משמע לן** - מה המשנה בא להשמיע לנו בדין זה, הרי ודאי שצריך לתת גט לכל אחת ואחת?

מתרצת הגמרא:

אכן אין כאן שום חידוש, **וסיפא איצטריכא ליה** - החידוש הוא מהמשך המשנה, שכתוב, אם **מתו** לפני שנתנו להם גט, והיה **לזה** אח **אחד ולזה שנים** - שני אחים (עי' במשנה ציור 149), הרי האח **היחיד חולץ לשתיהן, והשנים** - וזה שיש שני אחים, אח **אחד חולץ** לאחת האחיות, **ולאחר מכן אחד מייבם** - יכול האח השני לייבם את השניה, ורק לאחר שחלץ יכול לייבם.

שואלת הגמרא:

פשיטא - גם דין זה פשוט ואינו חידוש, שהרי **היינו רישא** - כבר למדנו זאת מהדין הקודם במשנה, במקדש אחד שיש לו שני אחים.

מתרצת הגמרא:

צריך להשמיע גם כאן, שאם לא כן, **מהו דתימא** - הייתי אומר שכאן הדין שונה, ואף לגבי שני אחים אין אומרים אחד חולץ ואחד מייבם, שיש **לגזור תרי אטו חד** - שיש לחשוש שאם בשני אחים אחד חולץ ואחד מייבם יבואו לומר גם באח אחד שחולץ לאחת ומייבם את השניה, לכן **קא משמע לן** - משמיע לנו המשנה שאין לחשוש. **ועוד** משמיע לנו המשנה, **דוקא מיחלץ והדר יבומי** - שצריך שהאח האחד יחלוץ תחילה לשני האחיות, **והדר יבומי** - ורק אחר כך, זה שיש שני אחים אחד חולץ ואחד מייבם, **אבל יבומי ברישא לא** - אסור לייבם קודם שיחלוץ האח האחד לשתיהן [אף במקרה שכבר חלץ אח אחד של שני האחים לאחת האחיות, ואין כאן יותר חשש לאחות זקוקתו, רש"י], כיון שיש לחשוש **דקא פגע ביבמה לשוק** - אולי אשה זו היא אשת המת השני שעדיין לא קיבלה חליצה (מהאח היחיד), ואסורה עליו באיסור יבמה שוק.

למדנו במשנה:

לזה שנים - שני אחים, **ולזה שנים** - שני אחים, אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת, [ואחר כך] אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה, ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה.

הגמרא מקשה:

הא תו למה לי - מדוע משמיע לנו המשנה דין זה, **היינו הך** - הרי למדנו דין זה מהדין הקודם במשנה, [באם לאחד יש שני אחים, אחד חולץ ואחד מייבם]. מתרצת הגמרא: צריך להשמיע גם כאן, שאם לא כן, **מהו דתימא** - הייתי אומר שכאן כיון שיש לכל אחד שני אחים הדין שונה, ואסור לייבם, שיש **לגזור דלמא** יבואו לייבם **בלא חליצה**, שהרי יש לחשוש שמא יבואו לטעות, ויאמרו כיון ששתיהן בסוף מתייבמות אין צורך בחליצה, [והרי בלי חליצה אסורות הן משום ספק יבמה לשוק או אחות זקוקתו], לכן **קא משמע לן** - משמיע לנו המשנה שאין לחשוש.

הגמרא חוזרת לבאר את המשנה:

למדנו במשנה, באם יש שני אחים, הרי אחד חולץ ואחד מייבם, ואם קדמו שניהם וכנסו אין מוציאין מידם.

הגמרא מקשה:

מאי שנא - מדוע שונה דין זה **מהא דתנן** - מהמשנה (לקמן כו, א) שכתוב, **ארבעה אחין** (ציור 151), **שנים מהן נשואין לשתי אחיות, ומתו** שני האחים **הנשואין את שתי האחיות,** ונפלו נשותיהם (שתי האחיות) לפני שני האחים האחרים, **הרי אלו חולצות ולא מתייבמות**, ולא אומרים שאחד חולץ ואחד מייבם כמו במשנתנו. ועוד קשה שכתוב שם בהמשך שאם קדמו שני האחים וכנסו את האחיות, יוציאו, וכאן כתוב שאין מוציאין.

מתרצת הגמרא:

הכי השתא - לא ניתן כלל לדמות את המקרים של שתי המשניות זה לזה,

כג: כיצד פרק שני יבמות

קדמו וכנסו אין מוציאין מידם. מ"ר דווקא משום דשמא לא פגע בפגע בתמות זקוקתו אבל מי ולמי הוה (ב) זקוק להוציא אף על גב דגבי שומרת יבם שקידש תמיו את תמותה (לקמן דף מג.) אין לריך לרבנן אפילו להמתין היינו משום שקדש תחלה ולא נא עליה במיסור לכבר נפטרה היבמה [זיקתה ממנו] בקדושי תמותה אבל הכא דקני לה בביאה דוקא בתמות ספק הוא דתמרינן קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ולא אבל בודאי לא:

קדושין שאין מסורים לביאה. פירוש דע"י קדושין אף מפסדה בביאה אבל מייבי לאוין ועשה משיבי קדושין המסורים לביאה:

דיקא נמי דקתני אינו יודע. ופ"ת פ"ק דמים מקדש לאחי בעלה ולמי לתמר (קדושין דף נא. ושם) דהוי קדושין וי"ל דאין יודע משמע הכי ומשמע הכי:

ומאי שנא מהא דתנן. פי' בקונטרס דפריך מהא דקתני במתני' קדמו וכנסו אין מוציאין מידם וקשה ללבי זה ה"ל לתמוי סיפא דמתניתין דד' אחין ועוד דבסמוך מיימי סיפא דמתני' מבריימא דקאמר ותר"י דפריך מהא דקתני במתניתין אחד מהן מת מותן ופ' מייבם ופ' חולץ וגבי ד' אחין שמיין (ג) מוקמת:

מתני' (ד) א מי שקידש אחת משתי אחיות ואין יודע אי זה מהן קידש נותן גט לזו וגט לזו ב מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ג שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע אי זו קידש וזה אינו יודע איזו קידש זה נותן שני גיטין וזה נותן שני גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם לזה שנים ולזה שנים אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה לאחת אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחלצו לא ייבמו השנים אלא אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם: **גמ'** שמע מינה ד קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני ואינו יודע ולא קתני ואין ידוע ש"מ (ה) מאי קמ"ל סיפא איצטריכא ליה מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם ה דוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע באחות זקוקתו: שנים שקדשו שתי אחיות וכו': שמע מינה קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין הכא נמי כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני ואין יודע ולא קתני ואין ידוע ש"מ ומאי קמ"ל סיפא איצטריכא ליה מתו לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מייבם פשיטא היינו רישא מהו דתימא ליגזור תרי אטו חד קמ"ל ודוקא מיחלץ והדר יבומי אבל יבומי ברישא לא דקא פגע ביבמה לשוק: לזה שנים ולזה שנים וכו': הא תו למה לי היינו הך מהו דתימא ליגזור דלמא מייבם בלא חליצה קמ"ל מ"ש מהא דתנן ז ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות הכי השתא התם מי זו היא יבמתו: לא ייבמו השנים. תימה התניא זה תם זו וזה תם זו דקתני לעיל מיכן ואילך למימר זו היא תמות זקוקתו אלא מאי מתלה לאחת ומאי מייבם לעיל ממ"ג תם יבמתו היא שפיר ומי לאו יבמתו היא בתמות זקוקתו לא פגע שהרי חלץ לאחת ויבמה ליבום נמי ליכא שהרי היא תלוקה מאחי בעלה: **ואם** קדמו. אלו הניח התחלוים וכנסו אחר מליאת השנים הראשונים ולא נתו לימלך לב"ד אין מוציאין מידם בשעה שאין כאן אלא ספק ספק איסור זקוקה בתמות זקוקה בשעתן הראשונים דתיכף למימר קמא דעסיק יבמתו היא ושפיר נפיק ובתרא נמי שפיר נפיק נכריא ומי נמי הוה מיכף דקתני פגע בתמות זקוקתו כיון שבא אני ויבמה פקע זיקתה מאחיו והותרה לו יבמתו ומיקורמ לעבד עבד: **גמ'** שמעת מינה קדושין שאין מסורים לביאה. שאין קופן נפע לידי ביאה דקתני קדושין וקדושין אלו אין קופן לביאה כלל קדושין לא הוה ידע כי מייבמו כגון דאמר הרי אחת מכם מקודשת לי ועשו שאיזה לקבל קדושין וקדושין אלו אין קופן לביאה כלל מדא קיימא עלים בספק אחות אשה ומדקתני נותן גט לזו וגט לזו מכלל דמדא מיבא מקודשת ומשום ספיקא דלא ידע כי מייבמו בעי למיתב גט לתרוייהו אלמא קדושין הן ופלוגתא דתני בקדושין: שהוכרו. כשעת קדושין ויודע היה את מי מקדש הלכך מסורים לביאה ניחה ומלו קדושין: ואינו יודע. משמע השתא אין יודע אין יודע משמע לא נודע הדבר מעולם: ומאי קמ"ל. מתניתין פשיטא דתרוייהו בעי גיטא דלא ידע כי מייבמו: סיפא איצטריכא ליה. דקתני אחד מהן מייבם ואמאי קתני מיחלץ מד והדר יבומי ממה נפשך כדפרישית לעיל: אבל יבומי. מד ברישא והדר מיחלץ שני לימלך לא לקמת לייבם דלמא פגע בתמות זקוקתו: היינו רישא. דהא משמעינן ברישא היו לו שנים אחד מהן ואחד מייבם: מהו דתימא. הכא לא ליבם כיון דאחד מייבמו יש לו אח יחידי ליגזור תרי אחי דלא ליבם אד מייבמו אטו אחים אחי אחי ואחד למפגע בתמות זקוקה קמ"ל: ודוקא מיחלץ. האחד יחידי ליבמתו והדר יבומי אד מהשנים אחד מליצת אחיו לשניהם: **אבל יבומי ברישא.** קודם מליצת היחיד לשתיהן ואפילו מלץ אחיו של מייבם לאחותה לליכא השתא מיסור בתמות זקוקה לא [מייבם] משום שמא זו היא תרומת הבכורי וקא פגע ביבמה לשוק אלא מליצה דיחידי הוא הבכורי ולו היבמה זקוקה והא מילתא לא משמעינן ברישא: אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה הא תו למה לי. היינו הך דהא משמעינן ברישא השנים אחד מוקף ואחד מייבם וה"ק הכי הוא דהני תרי אד מלץ ואד מייבם והני תרי אד מלץ ואד מייבם: מהו דתימא. ניגזור דלמא אחי ליבומי אחד מהשנים אלו ואחד מהשנים אלו בלא מליצה וקפגע כל אד בספק יבמה לשוק ובתמות זקוקה: קמ"ל. דלא גזרינן והא מריעא לא משמעינן דהשתא זה אחד וזה אחד שוים לא מייבם אלא מליצה דסוף סוף לא מייבם אלא אחד מהן ויכיון דעוסקין בתליצה דאחד מדכרי נמי ולא מייבמי עד שיחלוץ היחיד לשתיהן אבל הכא כיון דלבסוף תרוייהו מייבמין הך דהאי ביתא והך דהאי ביתא אחי למימר מה לנו ולתליצה: **מאי שנא מהא** וכו' **ולא מתייבמות.** וקאמר סיפא אם קדמו וכנסו יוליאו והכא קאמר אין מוליאין מידן: חולצות ולא מתייבמות. ולא קאמרינן ליחלוץ אד מייבמו ודמי לזקוק דילה מאחיו והאי מייבם אד כי אמרי דקאמר מתייבמות שתיהן לייבם: **הבי השתא.** התם זקוקות שתיהן להן אי לא קתני ד' בפרק ד' אחין טעמא דאין מפילו אחת מהן אחות דיבם זיקה דמריעא מיפסקא אחות זקוקה בתמות אחות זקוקה וכי אלין (מייבם) אד למהד ופקע זיקה לא מצטרפי אחותה לאיתך לכל יבמה שנפסקה שעה אחת על יבמה אפילו לאחר שפילה הרי היא כאחת אח שים לה בניס ואפורה לעולם: ומי

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ע מהל' אישות הל"ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מג סעיף ב:
סג ב מיי' פ"ח מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סימן קנו סעיף ו:
סד ג מיי' שם הלכה ג טוש"ע אה"ע שם סעיף ג:
סה ד מיי' פ"ע מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מג סעיף ו וסימן קנו סעיף ו:
סו ה מיי' פ"ח מהל' יבום הלכה ו:

תום' ישנים

מהו דתימא דלמא ייבם בלא חליצה. וא"ת והא ידעינן מדלעיל לא גזרינן דלמא ייבם קודם חליצה וי"ל דשאני הכא דכל השתים מתייבמות שהרי זה מייבם חלוצתו של זה וזה מייבם חלוצתו של זה וא"כ יטעו העולם ויאמרו אחר שזה מייבם וזה מייבם ושתיהם מתייבמות מה לנו ולחליצותם אבל לעיל אנן חזינן דאיכא אחת דמתייבמת ואחת שאינה מתייבמת יבינו העולם וישימו ללב שלא תתייבם זאת עד שיהא חולץ לאחותה וכן יהי' פוגע באחות זקוקתו:

תום' חד מקמאי

הא דתנן שנים שקדשו שתי אחיות לזה אחד ולזה שנים היחיד חולץ לשתים והשנים א' חולץ וא' מייבם דוקא מיחלץ היחיד והדר יבומי אחד מן השנים ו) והדר מיחלץ היחידי דקא פגע ביבמה

ו) אולי צ"ל אבל יבומי אחד מהשנים והדר מיחלץ היחידי לא דקא כר.

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** [קדושין נג:]. **ב)** שם, **ג)** שם, **ד)** לעיל יח. לקמן טו. מ: עדיות פ"ה מ"ה.

מסורת הש"ס לירושלמי

ודווקא מיחלא והדר יבומי. עי' הל"ח:

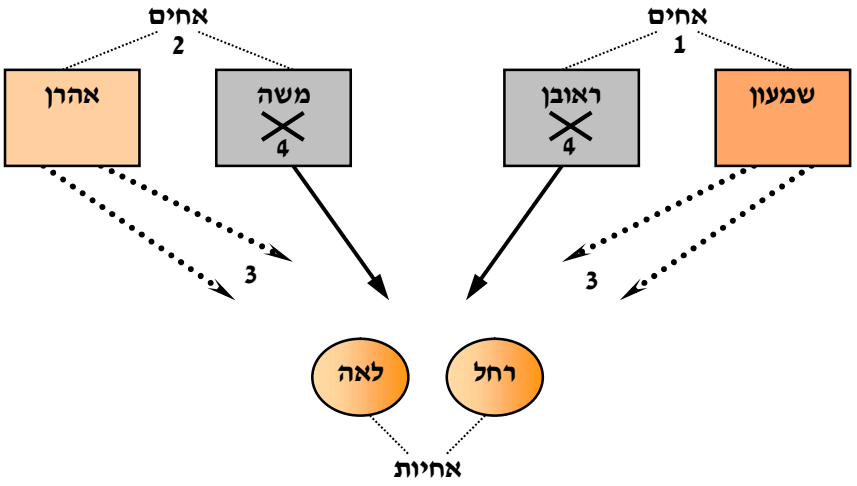
הגהות הב"ח

(ה) גמ' ת"ש ומאי קמ"ל: **(ו)** תוס' ד"ה קדמו וכו' אי ולמי הוה היה זקוק: **(ג)** ד"ה ומאי שנא וכו' שמיין מולצות. נ"ב פ"ק ויותן כך פיכלא ליתא לר' יוחנן דלמר מתיות מיני יולע מי שנתן:

[דף כ"ג ע"ב]

[148]

מתני', שנים שקידשו שתי אחיות ... מתו, וכו'.

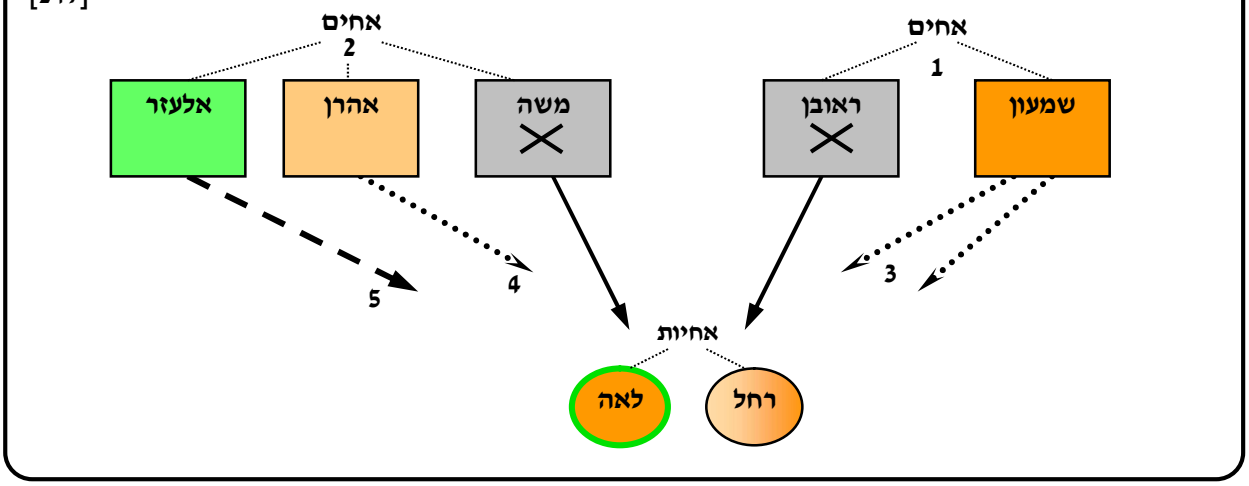
1. **שמעון וראובן, שני אחים.**
2. **כמו כן, משה ואהרן, שני אחים.**
3. **ויקדשו שמעון ומשה שתי אחיות, רחל ולאה.**
   וזה אינו יודע איזו קידש, וזה אינו יודע איזו קידש.
4. **ומתו:**

זה (שמעון) חולץ לשתיהן (רחל ולאה), שהרי אינו יודע איזו היא יבמתו, (ואינו יכול לחלוץ לאחת מהן ואחר כן לייבם את השניה, כי שמא אותה שחלץ היא יבמתו ונמצאת האחרת אחות חלוצתו, כמו כן אינו יכול לייבם תחילה אחת מהן, כי שמא אין היא יבמתו ואסורה לו משום אחות זקוקתו).
וכן זה, (אהרן) חולץ לשתיהן.

כללים: צבע אדום, אסורים זה בזה - אפור, מת - כתום (כהה ובהיר) חולץ ואינו מיבם.

... לזה (את) **אחד ולזה שנים וכו'.**

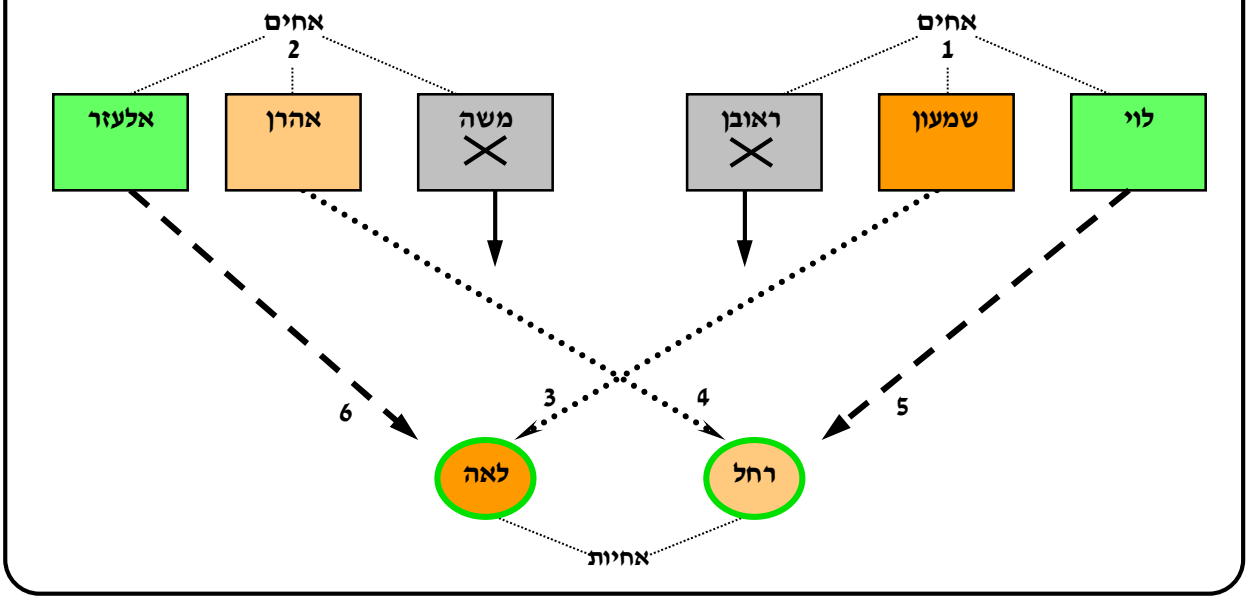
[149]

היינו אותו מקרה כדלעיל, אלא: **שלמשה היו שני אחים** (2) **אהרן ואלעזר.**
ואומרת המשנה,
היחיד (שמעון- 1) **חולץ לשתיהן** כנ"ל (3), **והשניים** (אהרן ואלעזר) **אחד חולץ** תחילה לאחת מהן (4), כדי להפקיע זיקתה מאחיו אם זו יבמתו, **ואחד מייבם** את האחרת (5) אם ירצה, דממה נפשך מותרת לו, משום דאם היא יבמתו, אם כן שפיר מייבמה, ואם לאו הרי פקעה זיקת יבמתו בחליצת אחיו, ואין היא אחות זקוקתו.

... לזה שנים ולזה שנים וכו'.

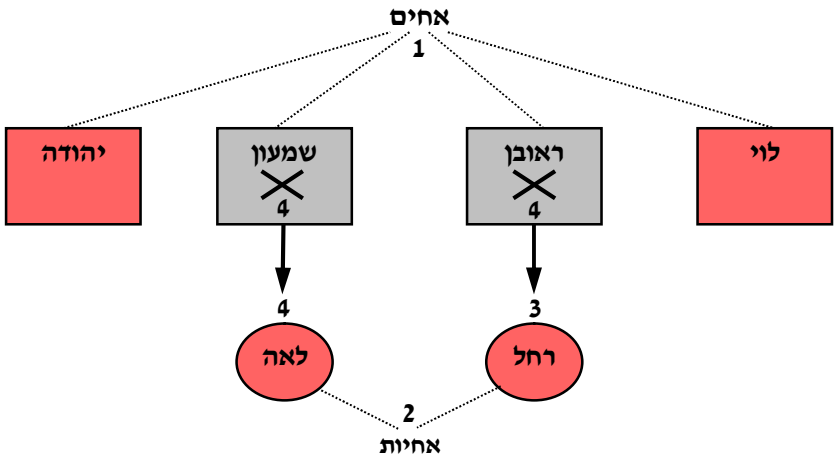
[150]

היינו אותו מקרה כדלעיל, אלא: **שגם למשה** (2) **היו שני אחים** (אהרן ואלעזר) **וגם לראובן** (1) **היה שני אחים** (שמעון ולוי).
ואומרת המשנה:
אחיו של זה (של ראובן), כגון שמעון, **חולץ לאחת** כגון ללאה (3), **ואחיו של זה** (של משה), כגון אהרן, **חולץ לאחת** לרחל (4), ואחר כך **אחיו של זה** (של שמעון) דהיינו לוי, **מייבם חלוצתו של זה** (של אהרן) דהיינו את רחל (5), **ואחיו של זה** (של אהרן) דהיינו אלעזר, **מייבם חלוצתו של זה** (של שמעון) דהיינו את לאה (6).

כללים: צבע אפור, **מת** - ירוק, **יבום** - כתום כהה ובהיר **חולץ ואינו מיבם.**

[דף כ"ג ע"ב] **דתנן, ארבעה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות** [151]

1. **ארבעה אחים, ראובן, שמעון, לוי, יהודה.**
2. **ושתי אחיות, רחל ולאה.**
3. **ויקח ראובן את רחל, ושמעון לקח את לאה.**
4. **ומתו ראובן ושמעון בלי בנים.**
5. **ונשותיהם נופלות לפני לוי ויהודה ליבום.**

וכיון ששתיהן זקוקות לכל אחד מהן, וכל אחת הינה גם אחות זקוקתו, הוה לה כאחות אשתו ואסורות להתייבם.

כד ע"א

התם - שם במשנה לקמן מדובר ששתי האחיות היו נשואות לשני אחים ונופלות יחד לפני אותם שני אחים הנותרים לייבום [מה שאין כן כאן שתי האחיות נשואות לשני אנשים שאינם אחים, וכל אחד ואחד יש לו שני אחים, נמצא שאחות אחת נופלת לבד לפני שני אחים של הראשון, והשניה נופלת לבד לפני שני אחים של השני], ולכן שם אומרת המשנה שאסורות שתי האחיות על שני האחים לפי כל השיטות, **אי למאן דאמר -** אם לפי השיטה הסובר **שיש זיקה**, והזיקה מחשיבה את היבמה כאשת היבם, אם כן אסורים שני האחים הנותרים לייבם את האחיות, כיון שכל אחת מהאחיות **יש זיקה** כלפי שני האחים, וכל אחת אסורה על כל אחד מהאחים משום אחות זקוקתו, לכן גם אם כנסו מוציאין. **ואי למאן דאמר -** ואם לפי השיטה הסובר שאין זיקה, והטעם שאסרו שם לייבם הוא משום ש**אסור לבטל מצות יבמין**, כלומר, אם יתירו לייבם יש לחשוש שמא לאחר שייבם האח הראשון אחת האחיות, ימות האח השני לפני שייבם או יחלוץ לאחות השניה, נמצא שנתבטל מצות יבמין, שהרי האח הראשון אינו יכול עוד לייבם או לחלוץ לאחות אשתו, ו**אסור לבטל מצות יבמין**, לכן אסרו שם חכמים לעולם לייבם. מה שאין כן **הכא -** כאן במשנתנו כיון שאחת נופלת לפני שני האחים, והשניה אחות זקוקתו אינה נופלת לפניהם לייבום (רק לפני שני אחים של השני), לכן אף אם קדמו וכנסו שני האחים את שתי האחיות, אין מוציאין, כיון ש**כל חד וחד -** כל אחד מהאחים יכול לטעון **דידיה קא מתרמיא ליה -** האשה שאני מייבם, זאת אשת אחי המת וזקוקה לייבום.

הגמרא ממשיכה לבאר:

למדנו בסוף משנה, **קדמו** שני האחים (של השני) **וכנסו** את שתי האחיות, **אין מוציאין וכו' -** אין מחייבים אותם להוציא ולגרש את האחיות. **תני -** למד **שילא, ואפילו שניהם -** שני האחים **כהנים**, בכל זאת אין מוציאין מידם, אף שאחד ודאי נשא חלוצה (שהרי שני האחים של הראשון חלצו), מבארת הגמרא: **מאי טעמא -** מה הטעם שאין מוציאין? כיון שאיסור **חלוצה** לכהן רק איסור **דרבנן היא**, וכיון שכאן רק אחת מהן חלוצה באמת (אשתו של הראשון), אבל השניה (אשתו של השני) צריכה להתייבם לאחים של השני, **וכיון** שכל אחת היא **ספק חלוצה**, לכן **לא גזרו רבנן**.

הגמרא מקשה:

וכי חלוצה לכהן רק איסור **דרבנן היא**? **והתניא -** למדנו בברייתא, כתוב (ויקרא כא, ז) לגבי כהנים "ואשה **גרושה** מאשה לא יקחו", **אין לי** ללמוד מכאן **אלא גרושה** שאסורה לכהן, **חלוצה** שאסורה **מנין? תלמוד לומר -** התורה כתבה "**ואשה**" - עם אות ו', לרבות שגם חלוצה אסורה לכהן. מוכח מכאן שחלוצה אסורה לכהן מן התורה.

מתרצת הגמרא:

לעולם איסור חלוצה לכהן **מדרבנן הוא, וקרא -** הפסוק "ואשה" **אסמכתא בעלמא הוא -** אינו אלא סמך וראיה לדברי חכמים.

משנה: מצוה בגדול - באח הגדול **לייבם, ואם** בדיעבד **קדם** האח **הקטן** וייבם, **זכה** בה וקנה אותה.

גמרא: תנו רבנן - למדנו בברייתא, כתוב לגבי ייבום (דברים כה, ה) "ולקחה לו לאשה ויבמה", ומיד בפסוק לאחר מכן (שם פסוק, ו) כתוב "**והיה הבכור** אשר תלד יקום על שם אחיו המת", **מיכן -** מסמיכות הפסוקים דורשים **שמצוה ב**אח ה**גדול** הבכור מבין האחים הנותרים **לייבם.** ומהמילים שכתוב בהמשך "**אשר תלד**" לומדים שרק יבמה שיכולה ללדת, **פרט לאילונית -** אשה **שאין** היא **יולדת** שאין בה דין יבום. ומהמילים שכתוב "**יקום על שם אחיו**" לומדים שהיבם קם על שם אחיו **לנחלה**, ורק הוא יורש את אחיו המת.

שואלת הגמרא:

אתה אומר שהפסוק "**לנחלה**" בא ללמד על היבם שרק הוא יורש, **או** אולי **אינו אלא לשם -** הפסוק בא ללמד רק שהבכור אשר יוולד מהיבמה יקרא על שם המת, וכגון אם היה שמו של המת **יוסף, קורין אותו -** יקראו לבן שיוולד מהיבמה גם כן **יוסף**, או אם היה שמו **יוחנן, קורין אותו -** יקראו לו **יוחנן**, וכך לא ימחה שמו מישראל.

מתרצת הגמרא:

נאמר כאן לגבי ייבום **"יקום על שם אחיו" ונאמר להלן** לגבי שאר בני יוסף שנולדו אחרי אפרים ומנשה (בראשית מח, ו) **"על שם אחיהם יקראו בנחלתם", מה "שם" האמור להלן** הכוונה **לעניין נחלה, אף "שם" האמור כאן** לגבי ייבום הכוונה **לעניין נחלה.**

הברייתא ממשיכה לדרוש את הפסוק:

כתוב "**ולא ימחה שמו**" מכאן לומדים **פרט לסריס -** שאם המת היה סריס שאינו ראוי ללדת, אין מצות ייבום, כיון **שכבר** היה **שמו מחוי.**

אמר רבא אף על גב דבכל התורה כולה אין מקרה יוצא מידי פשוטו - כלומר אף שבכל מקום דורשים את הפסוקים על פי דרש, בכל זאת גם דורשים לפי פשוטו, מה שאין כן **הכא אתאי -** כאן באה ה**גזירה שוה** ללמד שהפסוק בא לדרוש רק לענין נחלה, **ואפיקתיה מפשטיה לגמרי -** ומוציא את הפסוק לגמרי מידי פשוטו, ואין מצוה לקרוא את הבן שיוולד על שם המת.

שואלת הגמרא:

ואי לאו גזירה שוה שמוציא את הפסוק מידי פשוטו, **הוה אמינא -** האם היינו אומרים שהפסוק "יקום על **שם** אחיו" הכוונה לקריאת **שם ממש -** שיקרא לבן שיוולד על שם המת? איך אפשר לומר כן, הרי **למאן קמזהר רחמנא -** למי מזהירה התורה לקרוא על שם המת? אם הכוונה **ליבם,** אם כן צריך להיות כתוב "**יקום על שם אחיך**" **מיבעי ליה**, שהתורה מצווה את היבם ואומרת לו: תקרא את הבן שיוולד לך על שם "אחיך", ולא "אחיו" שזה ציווי כללי, **ואי** הכוונה **לבי דינא -** שהתורה מצווה

התם אי למ"ד יש זיקה יש זיקה ואי למ"ד אסור לבטל מצות יבמין אסור לבטל מצות יבמין הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא ליה: קדמו ובנסו אין מוציאין בו': תני שילא אפי' שניהם כהנים מ"ט חלוצה דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן וחלוצה דרבנן היא והתניא גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל ואשה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא: **מתני'** מצוה בגדול לייבם ואם קדם הקטן זכה: **גמ'** ת"ר והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול לייבם אשר תלד פרט לאילונית שאין יולדת יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה ולא ימחה שמו פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם שם ממש למאן קמזהר רחמנא ליבם יקום על שם אחיך מיבעי ליה אי לבי דינא יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו אלא אתאי גזרה שוה אפיקתיה לגמרי השתא דאמרת קרא בגדול כתיב אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי פריך רב אחא ואימא למעוטי בוכרא דאמא ההוא לא מצית אמרת דיבום בנחלה תלה רחמנא ונחלה מן האב ולא מן האם ואימא כי איכא בכור תתקיים מצות יבום כי ליכא בכור לא תתקיים מצות יבום אמר קרא ומת אחד מהם מי לא עסקינן דמית בכור ואמר רחמנא ליבם קטן ואימא דמית קטן ואמר רחמנא ליבם בכור הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו ואימא כי ליכא בכור קדם קטן זכה ואי איכא בכור קדם קטן לא זכה אמר קרא כי ישבו אחים יחדו הוקשה ישיבת אחים זה לזה ואימא כי איכא בכור ליהדר אגדול כי ליכא בכור אין חוזרין אצל גדול אלמה תני אביי קשישא מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול כבכור מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו ואימא כי מייבם בכור לישקול נחלה כי מייבם פשוט לא לישקול נחלה אמר קרא יקום על שם אחיו והרי קם ואלא בכור דקרייה רחמנא למאי

אי למ"ד יש זיקה. מר"י מע"ג דלמ"ד יש זיקה ליכא למיגזר לייבם אמר מלינה משום דלמא אתי לייבם ומצי למימר ליה מדלא מיחית בידך קודם שייבם ומצית מחות משום דלמא ומנמנע מלות יבמין בטלה על ידינו מיבום ומחליצה הכי נמי דמשום כך שנתן מ"מ ליכא למימר דליחלץ מד ולייבם מד כיון דלכל אחת נתקיים שעה אחת מקודם עולמית אפילו דמשום דלית ליה יבמה שהותרה ונתקיים ומזרה והותרה מחזיר להתיר ומלא לר' יוחנן לכך הוצרכו לומר אחיות מיני יודע מי

על בית דין לקרוא לבן שיוולד על שם המת, אם כן צריך להיות כתוב "**יקום על שם אחי אביו**" **מיבעי ליה**, שהתורה אומרת לבית דין שיקראו את הבן שיוולד על שם המת "אחי אביו", ולא "אחיו" שהרי אין הוולד אחיו של מת. ואם כן על כרחך אי אפשר לדרוש את הפסוק לקריאת שם אלא רק לנחלה, ומדוע צריך גזירה שוה?

מתרצת הגמרא:

לעולם היינו אומרים שהכוונה לבית דין, **ו**הטעם שכתבה התורה "אחיו" **דלמא** - אולי **הכי קאמר להו רחמנא** - כך אומרת התורה **לבית דין, אמרו ליה ליבם** - עליכם להודיע ליבם שהבן שיוולד "**יקום על שם אחיו**", ונלמד את הפסוק כפשוטו. **אלא אתאי** - לכן באה **גזירה שוה** ללמד שהפסוק מלמד על הנחלה, **ואפיקתיה לגמרי** - ומוציא לגמרי את הפסוק מפשוטו.

הגמרא חוזרת ושואלת על הברייתא: **השתא דאמרת קרא בגדול כתיב** - לאחר שאמרה הברייתא שהפסוק "והיה הבכור" מלמד שמצוה על האח הגדול לייבם, אם כן **אימא בכור** - נאמר שהמילה "בכור" בא ללמד שרק מי שהוא בכור יכול **לייבם**, אבל אח **פשוט לא** יוכל **לייבם** אף אם אין אח בכור. מתרצת הגמרא: אם תדרוש כך, **אם כן** "**אשת אחיו שלא היה בעולמו**" - אח שנולד לאחר שמת אחיו **דמיעט רחמנא** - שמיעט אותו התורה מיבום, דכתיב "כי ישבו אחים יחדו" ודורשים פרט לנולד לאחר מיתת אחיו, **למה לי** - מדוע צריך את הפסוק? הרי כיון שהוא נולד לאחר מיתת אחיו, נמצא שאינו בכור ואינו יכול לייבם, אלא מוכח מכאן שדין יבום אינו רק בבכור אלא גם באח פשוט.

פריך - מקשה **רב אחא, ואימא** - נאמר שהפסוק "והיה הבכור" בא **למעוטי בוכרא דאמא** - אח מאותו אבא אבל לא מאותו אמא שנולד לאחר שמת אחיו, והוא בכור לאמו (ציור 152), ומשמיע הפסוק שאף שהוא בכור לאמו אינו מייבם כיון שלא היה בעולם עם אחיו מאביו.

מתרצת הגמרא:

ההוא לא מצית אמרת - אינך יכול לומר שהפסוק מדבר בבכור מאם, כיון **דיבום בנחלה תלה רחמנא** - כיון שיבום נוהג רק באח שיש בו ירושת נחלה, **וירושת נחלה** הוא רק באח **מן האב ולא** באח **מן האם.**

הגמרא שואלת עוד:

ואימא כי איכא בכור - כשיש בכור במשפחה, חל מצות ייבום, ואפילו על ידי אח פשוט **תתקיים מצות יבום,** אבל במקרה שאין אח בכור במשפחה, אין דין יבום נוהג כלל. מתרצת הגמרא: **אמר קרא** - כתוב לגבי יבום (דברים כה, ה) "כי ישבו אחים יחדו **ומת אחד מהם**", משמע מהפסוק שהיו רק שני אחים, **ומי לא עסקינן** - האם לא מדובר גם במקרה **דמית בכור,** שמת הבכור **ובכל זאת אמר רחמנא לייבם** האח **הקטן**, מוכח שאף כשאין בכור, נוהג דין ייבום.

שואלת הגמרא:

ואימא - נאמר שהפסוק מדבר רק במקרה **דמית קטן**, ונשאר האח הבכור **ו**במקרה כזה **אמר רחמנא לייבם בכור**, אבל במקרה שמת הבכור ונשאר רק אח קטן, לא נוהג דין ייבום, וכן מוכח מהפסוק שהרי כתוב "והיה הבכור". מתרצת הגמרא: אי אפשר לומר כן, שהרי **הא מיעט רחמנא** - התורה מיעטה מדין יבום **אשת אחיו שלא היה בעולמו** - אח קטן שנולד לאחר שמת אחיו, ובהכרח רק משום שלא היה בעולמו אין דין יבום, אבל אם היה בעולמו מייבם, מוכח שיש דין יבום אף כשאין אח בכור.

שואלת הגמרא:

ואימא - נאמר לעולם מצות יבום בבכור, והפסוק בא ללמד **כי** במקרה ד**ליכא בכור** - שאין בכור, אם **קדם הקטן** וייבם **זכה** ביבמה, אבל **ואי איכא בכור** - במקרה שיש בכור, **וקדם הקטן** וייבם, **לא זכה** ביבמה, כיון שמצות ייבום נוהג בבכור. מתרצת הגמרא: **אמר קרא** כתוב (דברים כה, ה) "**כי ישבו אחים יחדו**" **הוקשה** - התורה השווה **ישיבת אחים זה לזה** - שכל האחים שווים וראויים לייבם.

שואלת הגמרא עוד:

ואימא - נאמר שהפסוק משמיע **כי איכא בכור** - כשיש בכור, במקרה כזה אם שאר האחים אינם רוצים לייבם **ליהדר אגדול** - כופים את הגדול הבכור לייבם, אבל **כי ליכא בכור** - כשאין אח בכור, ואין שאר האחים רוצים לייבם, **אין חוזרין אצל** האח **הגדול** מבין האחים לחייב אותו לייבם, שאין מצוה בגדול האחים לייבם, **אלמה תני** - מדוע למד **אביי קשישא** שיש **מצוה בגדול לייבם**, ואם הוא **לא רצה, הולכים אצל אחיו הקטן** ממנו שהוא ייבם, ואם הוא **לא רצה, חוזרין אצל גדול** וכופים אותו לייבם, ולפי דבריו מוכח שיש דין קדימה על האח הגדול וכופים אותו, גם כשאין בכור.

מתרצת הגמרא:

אי אפשר לומר שאין חוזרים אחרי האח הגדול, כיון שגדול דינו **כבכור**, ולכן **מה בכור בכורתו גרמה לו** להיות קודם לפני אחיו, **אף גדול, גדולתו** שהוא האח הגדול **גרמה לו** להיות קודם לפני אחיו.

הגמרא מקשה עוד:

ואימא - נאמר שהפסוק "והיה הבכור" בא להשמיע **כי** כאשר **מייבם בכור, לישקול נחלה** - הרי הוא לוקח ויורש את נחלת אחיו המת, אבל **כי מייבם** אח **פשוט, לא לישקול נחלה** - לא יקח ויירש את נחלת אחיו המת. מתרצת הגמרא: אי אפשר לומר כן, שהרי **אמר קרא** - כתוב לעניין נחלה "**יקום על שם אחיו**" משמע שהאח המקים שם לאחיו הוא היורש אותו, **והרי** גם אח פשוט **קם** ומקים שם לאחיו, ואם כן גם הוא יורש את נחלת אחיו.

הגמרא שואלת:

ואלא לפי מה שביארנו שאין מעלה בבכור יותר מאח פשוט, אם כן **בכור דקרייה רחמנא** - מדוע קורא התורה ליבם בכור, הרי גם גדול האחים מייבם?

התם אי למ"ד יש זיקה יש זיקה ואי למ"ד (ו)אסור לבטל מצות יבמין אסור לבטל מצות יבמין הבא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא ליה: קדמו וכנסו אין מוציאין כו': תני שילא א ואפי' שניהם כהנים מ"ט ב חלוצה דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן וחלוצה דרבנן היא והתניא ג) גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל ואשה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא: **מתני'** מצוה בגדול לייבם ד ואם קדם הקטן זכה: **גמ'** ת"ר ב) והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול לייבם ב) אשר תלד ג) פרט לאילונית שאין יולדת ב) יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר ה לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן ג) על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה ב) ולא ימחה שמו ו פרט לסרים ששמטו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה ז) אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם שם ממש למאן קמזהר רחמנא ליבם יקום על שם אחיך מיבעי ליה אי לבי דינא יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו אלא אתאי גזרה שוה אפיקתיה לגמרי השתא דאמרת קרא בגדול כתיב אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי ט) פריך רב אחא ואימא למעוטי בוכרא דאמא ההוא לא מצית אמרת י) דיבום בנחלה תלה רחמנא ו) ונחלה מן האב ולא מן האם ואימא כי איכא בכור תתקיים מצות יבום כי ליכא בכור לא תתקיים מצות יבום אמר קרא ד) ומת אחד מהם מי לא עסקינן דמית בכור ואמר רחמנא לייבם קטן ואימא דמית קטן ואמר רחמנא לייבם בכור הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו ואימא כי ליכא בכור קדם קטן זכה ואי איכא בכור קדם קטן לא זכה אמר קרא ד) כי ישבו אחים יחדו הוקשה ישיבת אחים זה לזה ואימא כי איכא בכור ליהדר אגדול כי ליכא בכור אין חוזרין אצל גדול אלמה תני אביי קשישא ט) מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול כבכור מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו ואימא כי מייבם בכור לישקול נחלה כי מייבם פשוט לא לישקול נחלה אמר קרא יקום על שם אחיו והרי קם ואלא בכור דקרייה רחמנא למאי

אי למ"ד יש זיקה. תר"י מע"ג דלמ"ד יש זיקה ליכא למיגזר לייבם אמר מלינה משום דלמא אתי לייבם כדיבמ' ד' מחין (לקמן דף מז: ושם) גבי רבי יוחנן דאמר מחיות מיני יודע מי שנאן מ"מ ליכא למיחר לליחלן מד ולייבם מד כיון דלכל אחת נאסרה שעה אחת מסורה עולמית אפילו רגשונה לית ליה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה ממזור להתירה אלא לר' יוחנן לך הוצרך לומר מחיות מיני יודע מי שנאן ולמ"ד אין זיקה אף על גב דלרב אחמר אין זיקה לית ליה נקמן כיון שנאסרה שעה וכו' מ"מ גזרינן דלא ליחלן מד ולייבם מד אטו דלמא מייבם בריבית לכיון דאין זיקה אתי למטעי ולייבם בריבית דהא לא מסקי מינטי מדעתייהו דלמא מית אידך מכל הכא כל מד ומד ממרינן ליה [וליכא למגזר דלמא מייבם בריבית לתפילו מייבם בריבית אימא דידיה אתמרי ליה וכי מייבם] שפיר עבד ומשום מ"ד אין זיקה נריע לומר כל כך:

וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן. הקשה הר"ר משה בהמולך (לקמן דף לז:) מת בתוך ל' יום אם אתת כהני ישראל היא מולנת ואם אתת כהן היא מולנה ומה לנ לא מחלון כיון דספק מלוצה מותרת לכהן ויש"ל דהתם שמולנת לאחר שנולין ימתו קמו רבנן במילתא דנפל הוה ולכך הולכו תליצה ואתי למיסרי מלוצה לכהן אבל הכא כל אחד כשנוסע אחרי קיס ליה להאי דלמו מלוצה היא ולכך כתבה:

או אינו אלא לשם. ויש"ל קרא דספטיה ולא נדרוש מכאן למלוה בגדול לייבם אלא ה"ק והיה הבכור בגדול לייבם ב) אשר תלד ג) פרט לאילונית שאין יולדת ב) יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום על שם אחיו ונאמר להלן ג) על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה ב) ולא ימחה שמו ו) פרט לסרים ששמטו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה ז) אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם שם ממש למאן קמזהר רחמנא ליבם יקום על שם אחיך מיבעי ליה אי לבי דינא יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו אלא אתאי גזרה שוה אפיקתיה לגמרי השתא דאמרת קרא בגדול כתיב אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם א"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי ט) פריך רב אחא ואימא למעוטי בוכרא דאמא ההוא לא מצית אמרת י) דיבום בנחלה תלה רחמנא ו) ונחלה מן האב ולא מן האם ואימא כי איכא בכור תתקיים מצות יבום כי ליכא בכור לא תתקיים מצות יבום אמר קרא ד) ומת אחד מהם מי לא עסקינן דמית בכור ואמר רחמנא לייבם קטן ואימא דמית קטן ואמר רחמנא לייבם בכור הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו ואימא כי ליכא בכור קדם קטן זכה ואי איכא בכור קדם קטן לא זכה אמר קרא ד) כי ישבו אחים יחדו הוקשה ישיבת אחים זה לזה ואימא כי איכא בכור ליהדר אגדול כי ליכא בכור אין חוזרין אצל גדול אלמה תני אביי קשישא ט) מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול כבכור מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדול גדולתו גרמה לו ואימא כי מייבם בכור לישקול נחלה כי מייבם פשוט לא לישקול נחלה אמר קרא יקום על שם אחיו והרי קם ואלא בכור דקרייה רחמנא למאי

ואי למ"ד. טעמא משום דלמסור לנבוט מצות יבמין ומי מייבם הכי מדלמ' מיית מידך קודם שייבם ומצי למתמה משום מתה מצה ונמצא מצות יבמין בטלה על ידינו מיבום ומחליצה הכי נמסרה ט) משום כך שנאן מ"מ ליכא למיחר לליחלן מד ולייבם מד כיון דלכל אחת נאסרה שעה אחת מסורה עולמית היא בחיסור אחת אם אלה נלמ"ד ליבום מתחלה (ו) אבל הכא זו שנאסרה משום אחות זקוקה לאו יבמה היתה וכי פקע איסור אחות זקוקה בחליצת אחותה הרי זו מותרת ועומדת ללאו אחת אם הותי הלכך מספיקא לא מפקינן לה לחימר כל מד ומד לידיה אימחמיא ליה: **ואפילו** שניהם בהנים. ומד מנייהו ולמי אלוזה נפיק להו אחרוסת הנכרי אלוזה היא ממאד משני אחיו כדקתני קדמו שניהם ומלנו: חלוצה. לאסורה לכהן: מדרבנן הוא. והכא ללכל מד אינה אלא אסור קטן דאמת זה ייבם את יבמתו גמורה לא גזר רבנן לאסוקה מספק: גרושה. מאיסה לא יקנו: **מכאן** שמצוה בגדול. הכי לריש ולקמה לו לאסה ויבמה והיה הבכור המייבם יהיה הבכור: **אשר** תלד. ואותה יבמה אהא לאויב לילד פרט לאילונית: יקום. ייבם על שם אחיו לנחול נחלתו ולא יחלקו אחיו עמו: **אתה** אומר לנחלה. ומאי יקום ייבם משמעתי: או אינו. אלא נבן שיולד לו משמעי שאם היה שם אחת יוסי קורין לזה יוסי: אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ואע"ג דדרשינן ליה לדרשא מילי אשוטו מיהו לא נפיק לגמרי: **ואפיקתיה** לגמרי. שמין לריך לקרות לנמו אשם אחיו אחת אחת ומכי גמר לה מרבייה: ופרכינן ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם ממש. בתמיה: **ליבם**. קתמר רחמנא בן הנולד לך יקום על שם אחיך מיבעי ליה: **ואי לבית דין**. מודע רחמנא מנות קריית שם הבן: יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה. אלא ולמי ייבם גופיה משמעי קרא ונלמד דין קתמר רחמנא שיקום ייבם על שם אחיו אחת לנחלה: **אמרו** לו ליבם. שיקום בנו על שם אחיו דכל מנות יבום קא מודע קרא לנ"ד ותקמר להו להזהיר יבמה לבע עליה והבן אשר תלד לו יקימנו ע"ש אחיו: **אימא** בבור. דוקא קתמר קרא אבל פשוט לא לייבם לגמרי דין ליכא בכור: **אם** כן. לפשוט לאו בר יבום הוא למה לי למיעט רחמנא אשת אחיו אלא היה בעולמו כגון שהיה זה בעולך בכור לאחיו ואחיו מפני לפכי מיבם לאחיו: **ואימא**. אלא למיעט אשת אחיו אלא היה בעולמו כגון שהיה זה בעולך בכור לאחיו ואחיו מפני ולפכי מלטריך למעוטי: בנחלה תלה רחמנא. וממילא בכור הנוטל פי שנים הוא למייבם אבל בכור לאם לא הוי ומדמעטיה אשת אחיו מיניה בכור דקרא לאחיו דוקא אלא גדול ממש: **ואימא כי איכא** בבור בו'. כלומר למ"ד בעולם בכור דוקא והכי קתמר רחמנא אי ליכא בכור קתן מתקיים מצות יבום אי בכור אי בפשוט דנפקא לן מדלמיעט אשת אחיו אלא היה בעולמו וכי ליכא בכור לא מתקיים ופטורה לגמרי מן הפשוט: **ומת אחד מהם**. משמע אלא היו שם אלא שנים ומת אחד מהן: מי לא עסקינן. לכלומר מי לא משמע נמי מקרא דמת בכור וקתמר רחמנא לייבם פשוט: **ואימא**. על כרחך קרא לחיק ומפוקי כגון דמית פשוט וקתמר רחמנא לייבם בכור והיה הבכור: **הא** מיעט רחמנא וכו'. דהכא נמי תרי מחים כתיב מיעוט אשת אחיו אלא היה בעולמו אלמא דמית גדול משמע ואי ליכא בכור ט) קטן: **אימא כי ליכא בכור קדם הקטן זכה**. דהא לא רבי לייבם פשוט אלא אחיו בעולמו דמשמע דמת בכור ואתר רחמנא לייבם פשוט אלא ליכא בכור לא לייבם פשוט: הוקשה בו'. שוין לייבם: ליהדר אגדול. אי לא נעו אתר אחיו מחזר עליו לכופו דמצוה עליה דמיא ולא על האחרים אלא כי ליכא בכור לא דמיא מצוה מגדול טפי משאר אחיו: **הולכין אצל אחיו הקטן**. משמע קטן היינו וגדול משאר אחיו אלמא מהדרינן מגדול דגדול קודם ומדקתני מוחרין אלל גדול ליכא לאותויי דליכא למימר מאי גדול בכור דאי לא מצוי הכי אלמותי מדמני אחיי לוחיב ממתניתין דקתני המולך נמי לא רצה מוחרין אלל גדול: **לא לישקול נחלה**. דהא בכור כתיב: אלא

סז א מיי' פ"ח מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קעו סעיף ג:

סח ב מיי' פ"ג מהלכות מלוה"ל ז ופי"ז מהלכות איסורי ביאה הל"ז טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ג:

סט ג מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סימן קפב סעיף ב:

ע ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

עא ה מיי' פ"ג מהלכות מלוה"ל הלכה ז סמג עשין לו טוש"ע אה"ע סימן קכב סעיף ג:

עב ו מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג:

עג ז מיי' פ"ג מהלכות מלוה"ל הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קכב סעיף ד:

עד ח מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קפב סעיף ד:

לשון: **הא** דתני שילא אפי' שניהם כהנים דוקא כשקדמו וכנסו שאין מוציאין אותן מידן אפילו שניהם כהנים אבל לכתחלה לא שרינן אע"ג דחלוצה דרבנן שלא שרינן לכתחלה ראי קשיא הא דגרסינן בפ' החולץ מת בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן אינה חולצת ומסקנא משום דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמר אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא אשת כהן לא אפשר עבדינן כרבנן משמע דלרשב"ג אם אשת כהן היא שמפקינן לה מיניה והא ספק חולצת [היא] איכא למימר שאני הכא שכבר חלצה וכבר כנסה כהן ומשום הכי לא מפקינן מיניה אע"פ שהוא כהן אבל התם לכתחלה הוא דאמר לא תחלוץ ותהוי לכהן והא ט) בשלא אקדמו וכנסו קאי אבל לכתחלה לא ג) והתם אי שריא לה השתא לכתחלה למיחלץ אף על פי שהוא כנסה בלכתחלה ואיכא מ"ד שאני הכא שאחת מהן בודאי אינה חלוצה אף על פי שאחת מהן בודאי חלוצה ולאו מילתא היא דהא תינח כהן שני שנשא השניה אבל הראשון ספק חלוצה נשא אמאי לא מפקינן מיניה וכי משום דנסב שני שרי לראשון דאי לא נסב שני הראשון ודאי ספק חלוצה נשא אלא ודאי כדפרישית: **תני** אביי קשישא מצוה בגדול לייבם לא רצה לייבם הולכין אצל קטן אלא בכור דקרייה רחמנא למאי הלכתא מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם אינו נוטל בראוי

ט) צ"ל והא דהכא בשאקדמו וכנסו קאי כו'.
ג) אין הלשון מדוקדק ואולי צ"ל והתם אי שרינן לה השתא למחלץ אע"פ שהוא כנוסה אתי ג"כ למחלץ ולכנוס אותה לכתחלה ואיכא מ"ד כו'.

גמ' **ב)** [לעיל יח.: וש"נ], **ג)** קדושין עח., **ג)** לעיל יב., **ד)** [לעיל יח.: שבת סג.], **ה)** [קדושין יג. וש"נ], **ו)** [לעיל ו: כ.], **ז)** ביצה לו. לקמן לט., **ח)** מצוה כך ושוב אין לה היתר לפילו בדיעבד כל"ל רש"ל, **ט)** תוי' ל"ל קמן, **י)** [וע"ע תוס' שבת קלו: ד"ה ומס].

ואפי' שניהם בהנים. עי' כל"ע. ת"ר והיה הבכור בו'. כל"ע. **פרט לאילונית** בו'. פ"ג, ג. **פרט לסרים** בו'. ד, ח.

(ו) רש"י ד"ה ואי למ"ד וכו' מתמלה מדלמיגן אבל הכא זו וכו' וכי פקע איסור אחות זקוקה ביבום אחותה:

א) אִשָּׁה זָנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו: (ויקרא כא, ז)

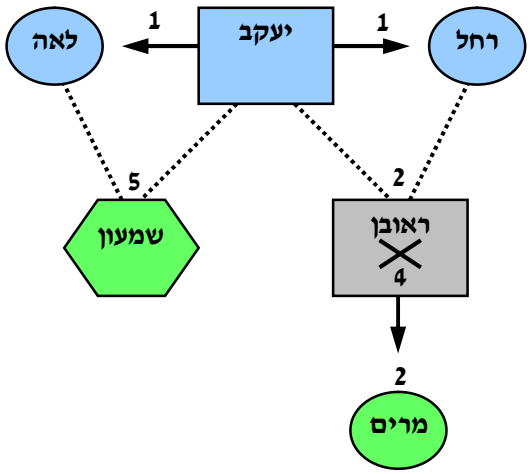
ב) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: (דברים כה, ו)

ג) וּמוֹלַדְתֵּךְ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם אַחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם: (בראשית מח, ו)

ד) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: (דברים כה, ה)

פריך רב אחא, ואימא למעוטי בוכרא דאמא.

[152]

1. **ליעקב שתי נשים, רחל ולאה.**
2. **וליעקב בן ראובן, מאשתו רחל.**
3. **וראובן לקח אשה, מרים.**
4. **ומת ראובן בלי בנים.**
5. **ואחר כך נולד שמעון ליעקב מאשתו לאה,** והוא בכור ללאה.

ופריך רב אחא, ואימא פשוט אינו מייבם,
"ואח שלא היה בעולמו" בא **למעוטי, בוכרא דאמא** (בכור לאמו לאה).
ואלולי שנתמעט, היה חייב שמעון לייבם את מרים (2) אשת אחיו שלא היה בעולמו,
כדין בכור, שהרי בכור הוא לאמו.

כללים: צבע אפור, מת - ירוק, יבום

.....

.....

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ב)** [לעיל יח, ע"ב], **ג)** קדושין עח, **ג)** לעיל יב, **ד)** [לעיל יח: שבת סג.], **ה)** [קדושין יג, ו"ב], **ו)** [לעיל יח: כ.], **ז)** ביצה לו. נקמן לט., **ח)** מצות כך ומצוה אין לה היתר אפילו בדיעבד כנ"ל רס"ג, **ט)** תוי' ג"ל קמן, תוס' **י)** [ע"ש ותוס' שבת קלו: ד"ה ומפ].

מסורת הש"ס לירושלמי

ואפי' שניהם כהנים. עי' כל"ט. ת"ר והיה הכבור בו'. כל"י. **פרט לאילונית** בו'. ה, ג. **פרט לסרים** בו'. ז, ג.

הגהות הב"ח

(ג) רש"י ד"ה ולמ"ד וכו' מתפלה מלדברכן אבל בכה זו וכו' וכי פקע מיקוח לחוש זקוקה ביבום לחומה:

תורה אור השלם

א) אִשָּׁה זָנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו: [ויקרא כא, ז]

ב) וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: [דברים כה, ו]

ג) וְכִלְּמָתְךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אֲחֵרִיהֶם לְךָ יִהְיוּ עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְּנַחֲלָתָם: [בראשית מח, ו]

ד) כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: [דברים כה, ה]

עין משפט נר מצוה

סג א ממי' פ"ח מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קמו סעיף ג:

סד ב ממי' פ"ג מהלכות מלוה ולוה ז ופ"ז מהל' שלוחין ושותפין הל"ז טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ג:

סה ג ממי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קפו סעיף ד:

ע ד ממי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

עא ה ממי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ז סמג עשין לו טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ג:

עב ו ממי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ב סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג:

עג ז ממי' פ"ג מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' רטו סעיף ד:

עד ח ממי' פ"ב מהלכות יבום הלכה ד סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קפו סעיף ד:

תום' חד מקמאי

לשון: **הא** דתני שילא אפי' שניהם כהנים דוקא כשקדמו וכנסו שאין מוציאין אותן מידן אפילו שניהם כהנים אבל לכתחלה לא שרינן אע"ג דחלוצה דרבנן שלא שרינן לכתחלה ואי קשיא הא דגרסינן בפ' החולץ מת בתוך ל' יום ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן אינה חולצת ומסקנא משום דאיכא רבנן דפליגי עליה דרשב"ג דאמר אע"ג דלא שהה ולד מעליא הוא אשת כהן דלא אפשר עבדינן כרבנן משמע דלרשב"ג אם אשת כהן היא שמפקינן לה מיניה והא ספק חולצת [היא] איכא למימר שאני הכא שכבר חלצה וכבר כנסה כהן ומשום הכי לא מפקינן מיניה אע"פ שהוא כהן אבל התם לכתחלה הוא דאמר לא תחלוץ ותהוי לכהן והא (ו) בשלא אקדמו וכנסו קאי אבל לכתחלה לא (ז) והתם אי שריא לה השתא לכתחלה למיחלץ אף על פי שהוא כנשה בלכתחלה ואיכא מ"ד שאני הכא שאחת מהן בודאי אינה חלוצה אף על פי שאחת מהן בודאי חלוצה ולאו מילתא היא דהא תינח כהן שני שנשא השניה אבל הראשון ספק חלוצה נשא אמאי לא מפקינן מיניה וכי משום דנסב שני שרי לראשון דאי לא נסב שני הראשון ודאי ספק חלוצה נשא אלא ודאי כדפרישית: **תני** אביי קשישא מצוה בגדול לייבם לא רצה לייבם הולכין אצל קטן אלא בכור דקרייה רחמנא למאי הלכתא מה בכור אינו נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם אינו נוטל בראוי

ו) צ"ל והא דהכא בשאקדמו וכנסו קאי כר'. ז) אין הלשון מדוקדק ואולי צ"ל והתם אי שרינן לה השתא למחלץ אע"פ שהוא כנשה אתי ג"כ למחלץ ולכנוס אותה לכתחלה ואיכא מ"ד כר'.

אי למ"ד יש זיקה. מר"י פע"ג למ"ד יש זיקה ליבם למיגזר ליבם אחר תלינה משום דלמא אתי לייבם כדיבמ' בפרק ד' מחין (נקמן דף מ: ושם) גבי רבי יוחנן דאמר לחמיו מיהו יודע מי שנתן מ"מ ליבם למיגזר לדילמא מד ולייבם מד כיון דכל אחת נתפרסה שעה אחת שהיתה עומדת היתה בחיסור עצם אח ע"ג אלן מד שלא נרתיח ליבום מתחלה (ג) אבל הכא זו שנתפרסה משום אחות זקוקה לו יבמה היתה וכי פקע מיסור אחות זקוקה בחלוצת לאחותה כרי זו מותרת ועומדת לדלמו עצם אח הוא הלכך מפקינן לה מקיון לה לחיים כל מד ומד דידיה איתכמיע ליה: **ואפילו** שניהם כהנים. ומד מנייהו ודאי מלוה נקיב להא לרוסת הנכרי מלוה היא מאחד משני אחיו כדתניא קדמו שניהם ומלו: חלוצה. לאסורה לכהן: מדרבנן הוא. והכא דלכל מד אינה אלא ספק דשמא זה ייבם את יבמתו וימות גמורה לה גזור רבנן לאפוקה מספק: גרושה. מאיסה לה יקחו: **מבאן** שמצוה בגדול. הכי דייק ולקחה לו לשם ויבמה והיה הבכור הממיים יהיה הבכור: **אשר** תלד. ואותה יבמה אהא דאויה לילד פרט לאילונית: יקום. ייבם על שם אחיו לגאול נחלתו ולא יחלקו אחיו עמו: **אתה** אומר לנחלה. ומאי יקום ייבם משמעי: או אינו. אלא בבן שיולד לו משמעי שפא היה שם המת יוסי קורין לזה יוסי: אין מקרא יוצא מידי פשוטו. ואע"ג דדרשינן ליה לדרשא מידי פשוטו מיהו לא נפיק לגמרי: **ואפיקתיה** לגמרי. שמין לריך לקרות לבנו שם אחיו המת ומכי גמר לה מרמיה: ופרכינן ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם ממש. בתמיה: ליבם. קאמר רחמנא בן הגולל לך יקום על שם אחיך מיבעי ליה: **ואי** לבית דין. מודע רחמנא מצות קריית שם הבן: יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה. אלא ודאי ייבם גופיה משמעי קרא ולמת דין קאמר רחמנא שיקום ייבם על שם אחיו המת לנחלה: אמרו לו ליבם. שיקום בנו על שם אחיו דכל מצות יבום קא מודע קרא לע"ד וקאמר להו להזהיר ייבמה לבע עליה והבן שבר מלד לו יקימנו ע"ש אחיו: אימא בכור. דוקא קאמר קרא אבל פשוט לא לייבם לגמרי דין ליכא בכור: אם כן. לפשוט לאו בר יבום הוא למה לי למיעט רחמנא עצם אחיו אלא היה בעולמו מיפוק לי משום דלאו בכור הוא ל' שנולד לאחר מיתת אחיו: ואימא. אחי למיעט עצם אחיו אלא היה בעולמו כגון שהיה זה שנולד בכור לאחיו ואחיו מתו מלדו לא שנולד למכי מיתת אחיו: למעוטי: בנחלה תלה רחמנא. וממילא בכור הנוטל פי שנים הוא למייבם אבל בכור לאחים פשוט הוא שעמו מיניה בכור דקרא לאחיו דוקא אבל גדול המתים: **ואימא** כי איבא בבור בו'. כלומר למ"ד לעולם בכור דוקא והכי קאמר רחמנא אי ליכא בכור קמך מתקייס מצות יבום אי בבכור אי בפשוט דנפקא לן מדאיתעיע עצם אחיו אלא היה בעולמו וכי ליכא בכור לא מתקייס ופשוטה לגמרי מן הפשוט: **ומת אחד מהם.** משמע אלא היו שם אלא שנים ומת אחד מהן: מי לא עסקינן. כלומר מי לא משמע נמי מקרא דמת בכור וקאמר רחמנא ליבם פשוט: **ואימא.** על כרחך קרא לחיק ומתוקס כגון דמית פשוט וקאמר רחמנא ליבם בכור והיה הבכור **הא** מיעט רחמנא ובו'. דהכא גבי מרי מחיס כתיב מיעוט עצם אחיו אלא היה בעולמו אלמא דמית גדול משמע ואי ליכא בכור **קטן:** **אימא** כי ליבא בבור קדם הקטן זבה. דהא לא רבי לייבם פשוט אלא מומת אחד מהם ומיעוט דעצם אחיו אלא היה בעולמו דמשמע דמת בכור ומאי רחמנא לייבם פשוט אלא מיבא בכור לא לייבם פשוט: הוקשה בו'. שון ליבם: ליהדר אגדול. מי לא בעו אחד אחיו נחזור עליו לכופו דמעלה עליה רמיא ולא על המחניס אבל כי ליכא בכור לא רמיא מלוה לגדול טפי משאר אחיו: הולכין אצל אחיו הקטן. משמע קטן היינו גדול משאר אחיו אלמא מהדרינן לגדול דגדול קודם ומדקתני מוחרין אלל גדול ליכא לאוקמי דליכא למימר מאי גדול בכור דאי לא מצוי הכי אדמוקמי מדמני אחיי ממניתין דקתני בפרק החולץ נמי לא רצה מוחרין אלל גדול: **לא** לישקול נחלה. דהא בכור כתיב: אלא התם אי למ"ד יש זיקה יש זיקה ואי למ"ד (ו) אסור לבטל מצות יבמין אסור לבטל מצות יבמין הכא כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא ליה: קדמו וכנסו אין מוציאין בו': תני שילא א ואפי' שניהם כהנים מ"ט ב חלוצה דרבנן היא וספק חלוצה לא גזרו בהו רבנן וחלוצה דרבנן היא והתניא ג) גרושה אין לי אלא גרושה חלוצה מנין ת"ל ואשה מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא: **מתני'** מצוה בגדול לייבם ד ואם קדם הקטן זכה: **גמ'** ת"ר ה והיה הבכור מיכן שמצוה בגדול לייבם ו) אשר תלד ז) פרט לאילונית שאין יולדת ח) יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר ט לנחלה או אינו אלא לשם יוסף קורין אותו יוסף יוחנן קורין אותו יוחנן נאמר כאן יקום ונאמר להלן י) על שם אחיהם יקראו בנחלתם מה שם האמור להלן נחלה אף שם האמור כאן לנחלה יא) ולא ימחה שמו יב) פרט לסרים ששמו מחוי אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה יג) אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזרה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי ואי לאו גזרה שוה הוה אמינא שם שם ממש למאן קמזהר רחמנא ליבם יקום על שם אחיך מיבעי ליה אי לבי דינא יקום על שם אחי אביו מיבעי ליה ודלמא הכי קאמר להו רחמנא לבית דין אמרו ליה ליבם יקום על שם אחיו אלא אתאי גזרה שוה אפיקתיה לגמרי השתא דאמרת קרא בגדול כתיב אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם א"כ אשת אחיו היה בעולמו דמיעט רחמנא למה לי יד) פריך רב אחא ואימא למעוטי בוכרא דאמא ההוא לא מצית אמרת טו) דיבום בנחלה תלה רחמנא טז) ונחלה מן האב ולא מן האם ואימא כי איכא בכור לא תתקיים מצות יבום כי ליכא בכור תתקיים מצות יבום אמר קרא יז) ומת אחד מהם מי לא עסקינן דמית בכור ואמר רחמנא לייבם קטן ואימא דמית קטן ואמר רחמנא לייבם בכור הא מיעט רחמנא אשת אחיו שלא היה בעולמו ואימא כי ליכא בכור קדם קטן זכה ואי איכא בכור קדם קטן לא זכה אמר קרא יח) כי ישבו אחים יחדו הוקשה ישיבת אחים זה לזה ואימא כי איכא בכור ליהדר אגדול כי ליכא בכור אין חוזרין אצל גדול אלמה תני אביי קשישא יט) מצוה בגדול לייבם לא רצה הולכים אצל אחיו הקטן לא רצה חוזרין אצל גדול בבכור מה בכור בכורתו גרמה לו אף גדולו גדולתו גרמה לו ואימא כי מייבם בכור לישקול נחלה כי מייבם פשוט לא לישקול נחלה אמר קרא יקום על שם אחיו והרי קם ואלא בכור דקרייה רחמנא למאי

כיצד פרק שני יבמות

למאי הלכתא לגריעותא. מה״ט דהוי מלי למימר לקמיה **גיורת** מיהא הויא. דמשמע לן יכנום הוא מכל מקום שרי לכנוס לכתחלה: **הלכה** כדברי האומר כולם גרים הם. הך גירי מריות לן דמי להא דלקמן מ״ד כותים גירי מריות הן להם היו עובדים מלהיסם כדכתיב בספר מלכים ומ״ד גירי אמת הן קסבר דשוב נתגיירו לגמרי: **אי** הכי לכתחלה נמי. מי אמרת בשלמא לדעיגה גיורת גמורה היתה לכתחלה לא יכנום משום דספק גיורת היא דשמא נתגיירה לשם מיש ודיעבד מין להוציא לחין להממיר משום משפחת זו: **משום** דרב אסי הסר ממך עקשות פה כו׳. תר״י דבנטען על הפנויה אין להממיר מלכנום משום לזות שפתים דלמדרכה מלוה לכונסה דבמוסקה כתיב ולו תהיה לאשה (דברים כב): **לא** בימי דוד ולא בימי שלמה. (ג) מאיתי הגיתי ג) וכת פרעה דבימי שלמה לא קשה למידי הוא טעמא אלא משום שולטן מלכים והני לא לריכי אלא קשה למממרין בהעדל (לקמן דף עט. ושם) **גבי** מעשה דגבעוניים דבימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק״ן אלף וי״ל דמעלמן נתגיירו כדאמכנן גבי מרדכי ואסתר ודניס מעמי האלך מהיכדיס ויש ספרים שכתב בהן לא קבלו גרים כו׳ אלא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא משום שנעשו גרים גרוניס והכיון דפ״ג דשמא (דף לט.) הכוח לחתא לקמיה דהלל ואמר גיירני ע״מ לעשות כ״ג בטוח היה הלל ד) דסופו לעשות לשם שמים וכן הכיון דהמלכת (מכות מד.) לחתיא לקמיה ה) דרבי גיירני ע״מ שתעשה לאומו תלמיד: **אמר** רבי הואיל ומבוער הדבר תצא. מ״ש דמצא מן הרוכל שם נשתה לו לכל הסוגיא מיירי בטעון לחין לומר תצא מן הבעל לחין האשה נאסרת על בעלה אלא על ידי קנוי וסמיכה ו) או שירצה (ז) דרך מנאפין ועוד דלגבי בעל כרי קלא דשמר נשואין לחמר (ח) בהאשה רבה (לקמן דף לב. ושם) דלקלא דלשמר נשואין לא מייקיק ט) ורוק למעלה בגג כשילה לא עדיף מקלא דלא פסיק דהא נשמוך לחמר דלרבי מפקין אפי׳ בקלא דפסיק מכח הך גרייתא אלא ודאי מצא מן הרוכל אם נשאה דרוק למעלה בגג כשילה הוי קלא דקמי ניסוחי רוכל וכן פר״מ וכן נראה לר״י דמתוך ההלכה משמע דאין מוציאין ע״י קול מבעלה דקאמר ודיש אין בעדים הוא דמשמע לן מפקי׳ אלא בעדים אע״ג דמטעון קאמי בגרייתא דמפקי בקול [אף דקאמי הוציאוה הלך רב נאמן דבשמוך הוציאה אין אלא אפ״ה מבעלה לא מפקינן על ידי קול] נאין בניס מן הרשות והא לאוקמטרי בהגהו עובדי דסוף נדרים (דף לט:) להגהו טעמי

למאי הלכתא לגריעותא א) מה בכור אינו נוטל בראוי בכמוחזק אף האי אינו נוטל בראוי בכמוחזק: **מתני׳** ב) הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנום ואם כנם אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אע״פ שכנם יוציא: **גמ׳** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר׳ נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד ג) גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגיירו בזמן הזה בזמן הזה ס״ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א״ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב ג) הלכה כדברי האומר כולם גרים הם אי הכי לכתחלה נמי משום דרב אסי ד) דאמר רב אסי א) הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים וגו׳ ת״ר ז) אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו ה) לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א״ר ו) אליעזר מאי קרא ב) הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול ז) אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו׳: אמר רב ובעדים אמר רב ששת ח) אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא ט) ה״הנטען על אשת איש ט) והוציאוה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנם לא יוציא ה״ר אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי אלא לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע״ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע״ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחלה לא יכנום מיתיבי י) בד״א כשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא יא) ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאין לה בנים אע״ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני הוציאוה ליתני הוציאה אלא כל הוציאות בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתנייתא רבי היא דתניא ח) רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא רוק למעלה מן הכילה אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא מנעלים

כדמומזק: **תנו** רבנן אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשם עבדי שלמה אינם גרים דברי רבי נחמיה שהיה ר״ע אומר אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות ואחד גרי מרדכי ואסתר אינם גרים עד שיתגיירו שנית ואע״ג דכתובים אליבא דמ״ד גרי אריות הן עובדי כוכבים גמורים הן התם לא נתגיירו לגמרי כדכתיב את ה׳ היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים אבל (התם) [הכא] שנתגיירו לגמרי הלכה כולן גרים הן רבינו יעקב ז״ל: **תניא** בד״א שתצא כשאין לה בנים לא אבל כשיש לה בנים מן הנטען ר״ש פי׳ כשיש לה בנים מן הבעל והרב״י כתב כשיש לה בנים מן הנטען או מן הבעל לא תצא והא דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר ואמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא וקי״ל כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפי׳ רש״י ז״ל דבדבר מכוער מפקינן לה מבעלה והר׳ אלפס כתב כל ההוא נטען מפקינן מיניה בדבר מכוער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי׳ דבר דבר מממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כאן דבר ברור ולא באמתלא ולא בדבר מכוער. ובמס׳ סוטה איבעיא לן עוברת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא אישטיא ומיהו מעוברת על דת ליכא ראיה דהתם [אין] עדים בדבר מכוער של זנות אלא לדבר מכוער של

עה א מיי׳ פ״ג מהלׄ׳ נחלות הלכה ו סמג עשין לו טוש״ע חה״ע סימן קכב סעיף ו:
עו ב מיי׳ פ״י מהלכות גירושין הלכה יד סמג עשין נ טור ש״ע חה״ע סימן יח סעיף ה:
עז ג מיי׳ פי״ג מהלׄ׳ איסורי ביאה הלכה יד סמג לאוין קיז טוש״ע י״ד סימן רסה סעיף יב:
עח ד מיי׳ שם הלׄ׳ טו:
עט ה מיי׳ פ״ג מהלׄ׳ סוטה הלׄ׳ טו טור ש״ע חה״ע סי׳ יח סעיף׳ ב ו שם סעיף ו:
פא ז מיי׳ שם הלכה טו וטוש״ע שם סעיף ג:
פב ח מיי׳ פ״ד מהלׄ׳ אישות הלכה טו ופ״ג מהלׄ׳ סוטה הלכה יג טוש״ע שם סעיף ו:

תורה אור השלם

א) חֵבֶר מִפֶּךָ עֲקֻשׁוּת פֶּה וְלִזּוּת שְׂפָתַיִם הָרְחֶק מִמֶּךָ: (משלי ד, כד)
ב) הֵן גּוֹי יָגוֹר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי גָר אִתָּךְ עָלָיִךְ יִפּוֹל: (ישעיה נד, טו)

תום׳ חד מקמאי

תניא אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשם עבדי שלמה אינם גרים דברי רבי נחמיה שהיה ר״ע אומר אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות ואחד גרי מרדכי ואסתר אינם גרים עד שיתגיירו שנית ואע״ג דכתובים אליבא דמ״ד גרי אריות הן עובדי כוכבים גמורים הן התם לא נתגיירו לגמרי כדכתיב את ה׳ היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים אבל (התם) [הכא] שנתגיירו לגמרי הלכה כולן גרים הן רבינו יעקב ז״ל: **תניא** בד״א שתצא כשאין לה בנים לא אבל כשיש לה בנים מן הנטען ר״ש פי׳ כשיש לה בנים מן הבעל והרב״י כתב כשיש לה בנים מן הנטען או מן הבעל לא תצא והא דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר ואמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא וקי״ל כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפי׳ רש״י ז״ל דבדבר מכוער מפקינן לה מבעלה והר׳ אלפס כתב כל ההוא נטען מפקינן מיניה בדבר מכוער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי׳ דבר דבר מממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כאן דבר ברור ולא באמתלא ולא בדבר מכוער. ובמס׳ סוטה איבעיא לן עוברת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא אישטיא ומיהו מעוברת על דת ליכא ראיה דהתם [אין] עדים בדבר מכוער של זנות אלא לדבר מכוער של

מסורת הש״ס וההגהות

גמ׳ **ב)** [לקמן כה: ע״ש], קדושין עה: ב״ק לח: **ג)** [קדושין עה: ב״ק לח: סנהדרין פה: תוספ׳ ג: תוס׳ ע״ז ג:], **ד)** כתובות כב: [ער תוס׳ שם], **ה)** [ע״ז ג:], **ו)** [לקמן שו:], **ז)** [ע״ל אלעזר], **ח)** [לקמן קפ. קט: כ״ק מז: קס. כתובות כג: ד״ה אמר], **ט)** [תוספתא פ״ד], **י)** [ע״ל וכ״ה כאן], **יא)** [ועי׳ לקמן דף לב. ד״ה ואם], **יב)** [ע״ע תוספות תוכן ג: ד״ה קסבר], **יג)** [זה שהעתיקו התוספות מצא פרצה שקיבלה שלמה דמילי הוא טעמא אלא משום שולטן מלכים מלוה קלא משום קלא דלא מהיה לכונסה דכתיב ולו תהיה לאשה (דברים כא): **לא** בימי דוד ולא בימי שלמה. (ג) מאיתי הגיתי ג) וכת פרעה דבימי שלמה לא קשה למידי הוא טעמא אלא משום שולטן מלכים והני לא לריכי אלא קשה למממרין בהעדל (לקמן דף עט. ושם) **גבי** מעשה דגבעוניים דבימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק״ן אלף וי״ל דמעלמן נתגיירו כדאמכנן גבי מרדכי ואסתר ודניס מעמי האלך מהיכדיס ויש ספרים שכתב בהן לא קבלו גרים כו׳ אלא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא משום שנעשו גרים גרוניס והכיון דפ״ג דשמא (דף לט.) הכוח לחתא לקמיה דהלל ואמר גיירני ע״מ לעשות כ״ג בטוח היה הלל ד) דסופו לעשות לשם שמים וכן הכיון דהמלכת (מכות מד.) לחתיא לקמיה ה) דרבי גיירני ע״מ שתעשה לאומו תלמיד: **אמר** רבי הואיל ומבוער הדבר תצא. מה״ט דהוי מלי למימר לקמיה **גיורת** מיהא הויא. דמשמע לן יכנום הוא מכל מקום שרי לכנוס לכתחלה: **הלכה** כדברי האומר כולם גרים הם. הך גירי מריות לן דמי להא דלקמן מ״ד כותים גירי מריות הן להם היו עובדים מלהיסם כדכתיב בספר מלכים ומ״ד גירי אמת הן קסבר דשוב נתגיירו לגמרי: **אי** הכי לכתחלה נמי. מי אמרת בשלמא לדעיגה גיורת גמורה היתה לכתחלה לא יכנום משום דספק גיורת היא דשמא נתגיירה לשם מיש ודיעבד מין להוציא לחין להממיר משום משפחת זו: **משום** דרב אסי הסר ממך עקשות פה כו׳. תר״י דבנטען על הפנויה אין להממיר מלכנום משום לזות שפתים דלמדרכה מלוה לכונסה דבמוסקה כ

כד ע"ב

למאי הלכתא - לשם מה כתבה התורה דוקא בכור? מתרצת הגמרא: התורה כתבה בכור **לגריעותא** - לגרע את כוח ירושת היבם, ולהשמיע **מה בכור** - כמו לגבי בכור היורש פי שניים בנחלת אביו, **אינו נוטל** פי שניים **ב**נחלה **הראוי** לבוא בעתיד לאחר מיתת אביו [כגון נכסים שאביו עתיד לרשת מאבי אביו], **כ**נחלה ה**מוחזק** בידי אביו בשעת מיתתו, **אף האי** - גם כאן לגבי יבם היורש את אחיו, **אינו נוטל** חלק **ב**נכסים **הראוי** לבוא בעתיד מירושת אביהם לאחר מיתת אחיו **כ**נחלה ה**מוחזק** כעת בשעת מיתתו.

משנה: הנטען - אדם שיצא עליו קול שבא **על השפחה** כנענית, **ו**לאחר מכן **נשתחררה** השפחה, **או** שיצא קול שבא **על הנכרית, ו**לאחר מכן **נתגיירה, הרי זה לא** יקח **ויכנוס** את השפחה או את הגיורת לאשה, כדי שלא יאמרו אמת היה הקול, **ואם** עבר **וכנס** אותה לאשה, **אין מוציאין מידו** - בדיעבד אין מחייבים אותו לגרשה. אבל **הנטען** - אם יצא קול שבא **על אשת איש, ו**מתוך כך **הוציאוה** אותה בית דין **מתחת ידו** של בעלה, הרי **אף על פי שכנס** אותה אותו חשוד, **יוציא** - מחייבים אותו לגרשה, כיון שאשה שזינתה אסורה גם על בעלה וגם על בועלה.

גמרא: למדנו במשנה הנטען על הנכרית ונתגיירה, לא ישאנה, ואם כנסה אין מוציאין, מדייקת הגמרא: מוכח **הא גיורת מיהא הויא** - שיש לה דין של גיורת כשרה, אף שיש לחשוד שנתגיירה כדי להנשא לו, **ורמינהו** - יש להקשות מברייתא, דתניא: **אחד איש** - בין נכרי **שנתגייר לשום אשה** - כדי לישא בת ישראל, **ואחד אשה** - בין נכרית **שנתגיירה לשום איש** - כדי להינשא לאיש ישראל, **וכן מי שנתגייר** בתקופת מלכי ישראל **לשום שולחן מלכים** - כדי לקבל טובת הנאה ממלכי ישראל, או **לשום עבדי שלמה** - להיות מעבדי שלמה המלך שהיו בעלי שררה, **אינן גרים, דברי רבי נחמיה, שהיה רבי נחמיה אומר, אחד גירי אריות** - כותים שנתגיירו מחמת פחד האריות ששלח ה' בהם (מלכים ב יז), **וכן אחד גירי חלומות** - שנתגיירו מחמת שחלמו שבעל החלומות אמר להם להתגייר, **וכן אחד גירי מרדכי ואסתר** - שנתגיירו בתקופת מרדכי ואסתר, מחמת פחד היהודים, **אינן גרים עד שיתגיירו בזמן הזה** גירות לשם יהדות בלבד.

מקשה הגמרא:

בזמן הזה סלקא דעתך - איך אפשר לומר שמקבלים גרים רק בזמן הזה?

מתרצת הגמרא:

לעולם אף קודם לכן הוה גר, **אלא אימא** - כוונת הברייתא שרק מי שמתגייר לשם יהדות בלבד ללא סיבה נוספת **כבזמן הזה** שאין לישראל שררה, הוה גר. ואם כן מוכח מכאן שאשה המתגיירת לשם אישות לא הוה גירות, וקשה על משנתנו.

מתרצת הגמרא:

הא איתמר עלה - למדנו לגבי ברייתא זו, **אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיא דרב,** אין הלכה כברייתא זו, אלא **הלכה כדברי האומר כולם גרים הם** ואף אם נתגיירו לשם שררה הוה גירות, ודלא כרבי נחמיה. ומשנתנו סוברת כפי ההלכה.

הגמרא מקשה:

אי הכי - אם משנתנו סוברת שגירות לשם אישות הוה גירות, אם כן **לכתחילה נמי** - אף לכתחילה ישא אותה לאשה, מדוע התירו רק בדיעבד? מתרצת הגמרא: **משום דרב אסי, דאמר רב אסי** כתוב (משלי ד, כד) "**הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים וגו'**" - הרחק ממך שמועות ודיבורים רעים, ולכן לכתחילה לא ישא אותה, כדי שלא יאמרו אמת הוא שבא עליה.

הגמרא מביאה ברייתא בעניין גירות:

תנו רבנן - למדנו בברייתא, **אין מקבלים גרים לימות המשיח,** כיון שבאותו עת יהיו ישראל בגדולה, ויש לחשוש שהבאים להתגייר אין כוונתם לשם יהדות. **כיוצא בו** - מאותו סיבה **לא קבלו גרים לא בימי דוד** המלך **ולא בימי שלמה** המלך, כיון שחששו שאין כוונתם לשם יהדות.

אמר רבי אליעזר, מאי קרא - היכן מצאנו מקור שאין מקבלים גרים לימות המשיח? כתוב (ישעיה נד, טו) "**הן גור יגור** (הבא להתגייר, שיתגייר בזמן) **אפס מאותי** (שאין ישראל בגדולתם, ואין הקב"ה כביכול שוכן בין ישראל) **עליך יפול**" (ואז יהיה אתך בשכר עולם הבא), **אבל אידך לא** - הבא להתגייר בזמן שישראל בגדולתם, אין מקבלים אותם.

למדנו במשנה:

הנטען על אשת איש וכו' אף על פי שכנס יוציא.

אמר רב, ובעדים - רק אם יש עדים שהקול אמת שזינתה עמו יוציא, אבל אם יצא קול בלי עדים, אין כופים אותו להוציאה. **אמר רב ששת, אמינא** - אמרתי **כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא** - כאשר נמנם ושכב רב אמר את הדין הזה, שהרי יש ברייתא שלא כדבריו, **דתניא, הנטען** - כגון ראובן יצא עליו קול שבא **על אשת איש, ו**מתוך כך **הוציאוה** אותה בית דין מתחת בעלה **על ידו** - מחמת הקול שיצא על ראובן, **אם** הלכה אותה אשה ונישאה לאיש אחר, **ונתגרשה** גם **מתחת ידי** האיש ה**אחר, אם** לאחר מכן **כנס** אותה ראובן החשוד, **לא יוציא** - אין כופים אותו להוציאה, כיון שהנישואים לאיש אחר הפסיק את הקול. מברר רב ששת **היכי דמי** - איך מדובר כאן? **אי דאיכא עדים** - אם יש עדים שהקול אמת, אם כן **כי אתא אחר** - אף שהלכה ונישאה לאיש אחר **ואפסקיה לקלא** - ויש

כיצד פרק שני יבמות

למאי הלכתא לגריעותא. מר"י דהוי מלי למימר למסיפתא אמין יכומתו מוזמת ביומל[1] : **גיורת** מיהא הויא. דמשמע לן יכנום הוא אבל אחר שרי לכנום למתניתה: **הלכה** כדברי האומר כולם גרים הם. (ג) הך גירי מריות לן דמי להא דתימא מ"ד כומיס גירי מריות הן להסס היו עובדים מלהיהסס כלכתיב בספר מלכים ומ"ד גירי אמת הן קסבר לשוב נתגיילו לגמרי[2] : **אי** הכי לכתחלה נמי. מי אמרת בשלמא לתימה גיורת גמורה ניחא לכתחלה לן יכנום משום דספק גיורת היא דשמא נתגיירה לשם אים ודיעבד אין להוציא אלין להממיר משום משום משמע זו: **משום** דרב אסי הסר ממך עקשות פה כו'. מר"י דבנטען על הפנויה אין להממיר מלכנום משום לזות שפתים דלמדכה מלוה לכוסקה דמקוסקה כתיב ולו תהיה לשפה (דברים כג): **לא** בימי דוד ולא בימי שלמה. (ג) מתיתי הגיתי [3] ומפ פרעה דמימי שלמה לן קשה דמידי הוא טעמא אלא משום שולטן מלכים והמי לן לריכי אלא קשה לממירין בהעלה (לקמן דף עט. ושם) **גבי** מעשה דגבעוניס דבימי דוד נתוספו גרים על ישראל ק"ן אלף ו"ל דמעשלמן נתגיירו כלשכתן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי אלין מתיהדים ויש ספרים שכתב בהן לן קבלנו גרים לן בימי דוד ולא בימי שלמה אלא משעשו גרים גדוליס והויין דפ"ג דשבת (דף לג.) הוה לתמה לקמיה להלל ומתר גיירי ע"מ לעשות כ"ג בעוה היה הלל [4] דקופו לעשות לשם שמים וכן ההיא דהמכלת (מכות מד.) לתמיא לקמיה [5] דרבי גיירי ע"מ שאשא לאותו תלמיד: **אמר** רבי הואיל ומכוער הדבר תצא. מר"מ לתמא מן הדוכל אם נשאל לו לכל הסוגיא לימיי בעטן לתין לומר אלא על ידי קנוי ומתירה [6] או אירכא [7] דלך מנאפין ועוד ללגבי בעל הוי קלא לבתר נשואין לתמר (ה) בהשאם רבה (לקמן דף לג. ושם) לקלא לבתר נשואין לן מייתינן [8] ורוק למעלה בגג הכילה לן עליף מקלא לקא פסיק להא בשמוך לתמר לרבי מפקינן אפי' בקלא דפסיק מכח הך בריימא אלא ולאי אלא מן הכוכל אם נשאל לו דרוק למעלה בגג הכילה הוי קלא דקמי ויטאי כוכל וכן פר"מ וכן נראה לר"י דמתוך ההלכה משמע לתין מוליתין ע"י קול מבעלה דקאמר ובית דין בעדים הוא דמפקי מעמא דלבר פשוט הוא דמבעל לן מפקי' אלא בעדים אע"ג דמנטען קאני בברייתא דמפקי בקול [לף דקאני הוליאוה הלר לא נאמן דבשמוך הוליאה מן דמשמע על ידי בעלה אפ"ה מבעלה לן מפקינן על ידי קול] בתין בניס מן הרלמון והא דאיכא למיפרך בהנהו עובדי דסוף גדליס (דף לג:) להנהו מלוה אלא למאי הלבתא לגריעותא [9] מה בבור אינו נוטל בראוי בכמוחזק אף האי אינו נוטל בראוי בכמוחזק: **מתני'** [10] הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנום ואם כנם אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנם יוציא: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד [11] גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגיירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב [12] הלכה כדברי האומר כולם גרים הם אי הכי לכתחלה נמי משום דרב אסי [13] דאמר רב אסי א) הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר [14] אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו [15] לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א"ר [16] אליעזר מאי קרא [17] הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול [18] אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת [19] אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא [20] הנטען על אשת איש [21] והוציאוה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנם לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי אלא לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחלה לא יכנום מיתיבי [22] דב"א כשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא [23] ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאין לה בנים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אירא דתני הוציאוה ליתני הוציאה אלא כל הוציאוה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתנייתא רבי היא דתניא [24] רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא רוק למעלה מן הכילה. מנטל לתלן לתין תמה נתפרש בטעלה משום קול ותתא לא למימר דוקא מתני' משום כך יוליא נמנטען הוליא ותיכא עדים אבל נלא עדים לא בניס לן: ואבע"א. נלא בניס לן נפקא נלא עדים והכי מתניתא לתמרי נפקא ר' תמרינהו לתמיכין תמה מבעלה נקול כל דהו: רוכל. מוכר בשמים נגשים להתקשט בהן: רוכל יוצא. מן הבית ומלא זה לא תמה שהיא חוגרת בסינר מכוער הדבר שלא התירתו מעליה נלא נזות: סינר. הוא כעין מכנסים שהיו הנשים חוגרות לטיעות: רוק למעלה מן הכילה. מרוכל יולא קלי ומלא בעל רוק למעלה בגג הכילה בעל מטתו מי זרק הרוק למעלה כ"ש הסוכך ופניו למעלה הלכך זיעתה זו ורקקה בעתה תמיכי:

מנטעלים

למאי הלכתא לגריעותא [9] מה בבור אינו נוטל בראוי בכמוחזק אף האי אינו נוטל בראוי בכמוחזק: **מתני'** [10] הנטען על השפחה ונשתחררה או על העובדת כוכבים ונתגיירה הרי זה לא יכנום ואם כנם אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אע"פ שכנם יוציא: **גמ'** הא גיורת מיהא הויא ורמינהי אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשום עבדי שלמה אינן גרים דברי ר' נחמיה שהיה רבי נחמיה אומר אחד [11] גירי אריות ואחד גירי חלומות ואחד גירי מרדכי ואסתר אינן גרים עד שיתגיירו בזמן הזה בזמן הזה ס"ד אלא אימא כבזמן הזה הא איתמר עלה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב [12] הלכה כדברי האומר כולם גרים הם אי הכי לכתחלה נמי משום דרב אסי [13] דאמר רב אסי א) הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים וגו' ת"ר [14] אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו [15] לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א"ר [16] אליעזר מאי קרא [17] הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול [18] אבל אידך לא: הנטען על אשת איש וכו': אמר רב ובעדים אמר רב ששת [19] אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להאי שמעתתא דתניא [20] הנטען על אשת איש [21] והוציאוה על ידו ונתגרשה מתחת ידי אחר אם כנם לא יוציא ה"ד אי דאיכא עדים כי אתא אחר ואפסקיה לקלא מאי הוי אלא לאו דליכא עדים וטעמא דאתא אחר ואפסקיה לקלא הא לאו הכי מפקינן אמר לך רב הוא הדין דאע"ג דלא אתא אחר ואפסקיה לקלא אי איכא עדים מפקינן אי ליכא עדים לא מפקינן והכי קאמר דאע"ג דאתא אחר ואפסקיה לקלא לכתחלה לא יכנום מיתיבי [22] דב"א כשאין לה בנים אבל יש לה בנים לא תצא [23] ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא רב מוקי לה למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין ביש לה בנים ויש לה עדים וטעמא דאיכא עדים מפקינן ואי ליכא עדים לא מפקינן לוקמה בשאין לה בנים אע"ג דליכא עדים אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אירא דתני הוציאוה ליתני הוציאה אלא כל הוציאוה בבית דין ובית דין בעדים הוא דמפקי ואי בעית אימא הני מתנייתא רבי היא דתניא [24] רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא רוק למעלה מן הכילה. מנטל לתלן לתין תמה נתפרש בטעלה משום קול ותתא לא למימר דוקא מתני' משום כך יוליא נמנטען הוליא ותיכא עדים אבל נלא עדים לא בניס לן: ואבע"א. נלא בניס לן נפקא נלא עדים והכי מתניתא לתמרי נפקא ר' תמרינהו לתמיכין תמה מבעלה נקול כל דהו: רוכל. מוכר בשמים נגשים להתקשט בהן: רוכל יוצא. מן הבית ומלא זה לא תמה שהיא חוגרת בסינר מכוער הדבר שלא התירתו מעליה נלא נזות: סינר. הוא כעין מכנסים שהיו הנשים חוגרות לטיעות: רוק למעלה מן הכילה. מרוכל יולא קלי ומלא בעל רוק למעלה בגג הכילה בעל מטתו מי זרק הרוק למעלה כ"ש הסוכך ופניו למעלה הלכך זיעתה זו ורקקה בעתה תמיכי:

מנטעלים

חוצפא ומש"ה איבעי לן אם רשאי הבעל לקיימה ואפילו תימא

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ג מהל' נחלות הלכה ג סמג עשין לו טוש"ע אה"ע סימן קכב סעיף ג:

עו ב מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יד סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סימן יח סעיף ה:

עז ג מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הלכה יד סמג לאוין קיז טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף יב:

עח ד מיי' שם הל' טו:

עט ה מיי' פ"ג מהל' סוטה הל' טו טור ש"ע אה"ע סי' יח סעיף ג:

פ ו שם סעיף ג:

פא ז מיי' שם הלכה טו וטוש"ע שם סעיף ב:

פב ח מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה טו ופ"ג מהל' סוטה הלכה יג טוש"ע שם סעיף ג:

תורה אור השלם

א) חֹבֵר מְפֻרָּךְ עֲקֻשׁוּת פֶּה וְלָזוּת שְׂפָתַיִם הָרֻחֵק מִמֶּךָּ: (משלי ד, כד)

ב) הֵן גּוֹר יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתִי מִי גָר אִתָּךְ עָלַיִךְ יִפּוֹל: (ישעיה נד, טו)

תום' חד מקמאי

כבמוחזק: **תניא** אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים לשם עבדי שלמה אינם גרים דברי רבי נחמיה שהיה ר"נ אומר אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות ואחד גרי מרדכי ואסתר אינם גרים עד שיתגיירו שנית ואע"ג דכותיים אליבא דמ"ד גרי אריות הן עובדי כוכבים גמורים הן התם לא נתגיירו לגמרי כדכתיב את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים אבל (התם) [הכא] שנתגיירו לגמרי הלכה כולן גרים הן רבינו יעקב ז"ל: **תניא** בד"א שתצא כשאין לה בנים לא אבל כשיש לה בנים מן הנטען ור"ש פי' כשיש לה בנים מן הבעל והרב"י כתב כשיש לה בנים מן הנטען או מן הבעל לא תצא והא דתניא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר ואמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא וקי"ל כותיה בקלא דלא פסיק לכאורה נראה דאבעל קאי וכן נראה מפי' רש"י ז"ל דבדבר מכוער מפקינן לה מבעלה והר' אלפס כתב כל דהוא נטען מפקינן מיניה בדבר מכוער אבל מבעל לא מפקינן אלא בעדים ומסתברא כותיה דהא גמרי' דבר דבר מממון מה להלן דבר ברור ולא באמתלא אף כאן דבר ברור ולא באמתלא ולא בדבר מכוער. ובמס' סוטה איבעיא לן עוברת על דת משה ויהודית אם רשאי הבעל לקיימה או לא ולא איפשיטא ומיהו מעוברת על דת ליכא ראיה דהתם [אין] עדים בדבר מכוער של זנות אלא לדבר מכוער של

מסורת הש"ס והגהות

גמ' 1) [נקמן כה: ע"ש], **2)** [קדושין עה: ב"ק לח: סנהדרין פה: תוליו ג: נדה נו:], **3)** במוגות כה: [ער' תוס' שם], **4)** [ע"ז ג:], **5)** [נקמן עט.], **6)** [נ"ל אלעזר], **7)** [נקמן עף. קה: ב"ק מז: פס. במוגות כג: נדה ס.], **8)** [מוספתא פ"ד], **9)** [נ"ל בקונטרס], **10)** [זס שהמעורכו התוספות מפס פרעה שקיבלה שלמה דמידי הוא טעמא אלא משום שולטן מלכים מיהוס קלט שהרי כל זה מבואר להדיא בפ"ק דנקמן עו ע"ש מתיב רב יוסף ובו' ומיהו לא קבלו וכו' מידי הוא טעמא וכו'], **11)** [נ"ל דרבי מיאל], **12)** במוגות ט ע"ב.

מסורת הש"ס לירושלמי

אחד איש שנתגייר וכו'. קדושין ד, ג. **גירי אריות.** שבלי קדושין עה, ג. ע"ז יהו' בכורות ז, ג ושם"ב. ועי' קדושין ד, ג. **אמר רב ובעדים.** ה"ל"ש. **רוכל יוצא ואשה וכו'.** ע"ז במוגות ז, ו:

הגהות הב"ח

(ג) גמ' מי גר אתך עליך יפול מי גר אתך בעמיתך הוא דעליך יפול אבל נלא עדים לא בניס לן: **(ד)** תום' ד"ה הלכה כדברי האומר כולם גרים הם ואפי' גירי אריות הן גירי אריות: **(ה)** ד"ה לן ובו' מאימי הגיתי. ל"ג עיין בפרק בתרא דקדושין דף עו: **(ו)** ד"ה אמר ובו' אי אירכא אמתניתין: **(ז)** אבא"ד בסתמא רבה. ל"ג דף לב. וע"ש בתוס' ד"ה כל קלא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה גירי אריות בגון בותים. ע"ו סנהדרין פה ע"ב בכ"ש ד"ה גירי תניות:

תוס' ד"ה לא בימי דוד וכו' דפופו לעשות לש"ש. ע"ו נקמן דף קו ע"ב בד"ה אמר רבי וכו' ורוק למעלה בגג כו'. עיין נקמן דף לב ע"ב תד"ה כל קלא:

הגהות הגר"א

[24] רש"י ד"ה בבור כו' אף יבם הנושל פי שנים בו'. ל"ל אבל ל"ש פי שלש טוטל הלך אחיו אם אינו קודם לנחלו (ועמ"ש בסה"ע סימן קמב ס"ק ל'):

[ב] שם וחלק אחיו שמת. ל"ל הלקו אחיו

הפסקה לקול, **מאי הוי -** מה בכך הרי אסורה עליו מן התורה, **אלא לאו -** מוכח לומר **דליכא עדים -** שאין עדים אלא רק קול, **ובכל זאת טעמא -** הסיבה שאין כופים אותו להוציאה הוא כיון **דאתא אחר -** שנישאה לאיש אחר **ואפסקיה לקלא** לפני שכנס אותה ראובן, **הא לאו הכי -** אבל אם לא כך, אלא שכנס אותה ראובן מיד, **מפקינן -** כופים אותו להוציאה אף שאין עדים, מוכח מכאן שלא כרב.

מתרצת הגמרא: **אמר לך רב,** לעולם **הוא הדין דאף על גב דלא אתא אחר** - אף במקרה שלא נישאה לאיש אחר **ואפסקיה לקלא**, בכל זאת **אי איכא** [אם יש] **עדים מפקינן -** כופים אותו להציא, **ואי ליכא** [ואם אין] **עדים לא מפקינן -** אין כופים אותו להוציא. **והכי קאמר -** ומה שכתבה הברייתא שנישאה לאיש אחר, הוא כדי להשמיע **דאף על גב דאתא אחר -** שנישאה לאיש אחר **ואפסקיה לקלא,** בכל זאת **לכתחילה לא יכנוס**. וכן מוכח מלשון הברייתא שכתבה בלשון בדיעבד "אם כנס".

הגמרא מקשה עוד על רב:

מיתיבי למדנו בברייתא לגבי נטען שכנס, **במה דברים אמורים -** מתי אומרים כופים אותו להוציא, זהו רק **כשאין לה בנים** מבעלה הראשון, **אבל** אם **יש לה בנים, לא תצא** מהנטען החשוד, שאם תצא, נמצא שמחזקים את הקול, ויאמרו שזינתה עם הנטען ובניה ממזרים שנולדו ממנו ולא מבעלה. **ואם באו עדי טומאה -** שמעידים שראו שבא עליה הנטען, אז **אפילו יש לה כמה בנים, תצא,** כיון שאסורה עליו מן התורה. מוכח מברייתא זו שאם אין לה בנים אף אם אין עדים כופים אותו להוציאה, וקשה על רב. מתרצת הגמרא: **רב מוקי לה למתניתין -** רב סובר שהמשנה מדברת **במקרה שיש לה בנים** מבעלה הראשון, **ולכן** אמר רב שרק אם **יש לה עדים** כופים אותו להוציאה, אבל במקרה שאין לה בנים גם רב סובר שכופים אותו להוציאה אף בלי עדים.

שואלת הגמרא:

לפי דבריך אם אין לה בנים, אף לרב תצא, אם כן **ומאי דוחקיה דרב לאוקמי למתניתין -** מדוע רב נדחק להעמיד את המשנה **ביש לה בנים** ובמקרה **שיש לה עדים**, **וטעמא דאיכא עדים מפקינן -** ורק כשיש עדים כופים אותו להוציאה, **ואי ליכא עדים לא מפקינן -** אין כופים אותו להוציאה, כדי לא להוציא לעז על בניה, **לוקמה -** שרב יעמיד את המשנה **בשאין לה בנים**, ויש רק קול שבא עליה, וכופים אותו להוציאה **אף על גב דליכא עדים -** שאין עדים שבא עליה.

מתרצת הגמרא:

אמר רבא הסיבה שרב העמיד את המשנה כך, לפי **שמתניתין קשיתיה -** לשון המשנה הוקשה לו, **מאי איריה דתני -** מדוע כתבה המשנה לגבי בעלה הראשון לשון "**והוציאוה** מתחת ידו", שמשמע שבית דין מוציאים וכופים אותו לגרשה, **ליתני "הוציאה"** שמשמע שהוציא מרצונו ולא שכפו עליו לגרשה, שהרי אם אין עדים שאשתו זינתה, אינו חייב לגרשה, **אלא** המשנה כתבה לשון "הוציאוה" כיון **שכל "הוציאוה"** הוא לשון בעל כרחו **בבית דין** שכופים אותו לגרשה, **ובית דין** כשמוציאים בעל כרחו **בעדים הוא דמפקי -** צריכים עדים שזינתה, ואין מוציאים על פי קול, ולכן העמיד רב את המשנה במקרה שיש עדים.

הגמרא מביאה עוד תירוץ:

ואי בעית אימא - אם תרצה לומר לפי רב באמת אין כופים אותו להוציאה אלא בעדים אף כשאין בנים כפי שאמרנו בתחילה, **והני מתנייתא -** ושתי הברייתות שהקשנו על רב שמשמע שאף בקול בלבד כופים אותו להוציאה, שיטת **רבי היא** שסובר שמוציאים על ידי קול כשיש הוכחה שהקול אמת, וכאן כיון שנישאה לנטען יש הוכחה שהקול אמת, **דתניא -** כפי שלמדנו בברייתא, הרואה **רוכל** - מוכר בשמים **יוצא** מביתו, **והוא** רואה **אשה -** את אשתו **חוגרת בסינר -** סוגרת את הסינר [שזה כעין מכנס שהיו לובשים לצניעות, רש"י], **אמר רבי הואיל ומכוער הדבר**, שנראה שהורידה לזנות, **תצא** מתחת בעלה, כדין אשה שזינתה. וכן במקרה שיצא רוכל מביתו, ומצא **רוק למעלה מן הכילה -** מעל גג המיטה, **אמר רבי הואיל ומכוער הדבר**, שנראה ששכבה וזינתה עמו ורקקה כלפי מעלה, **תצא** מתחת בעלה.

כה ע"א

וכן במקרה שיצא רוכל מביתו, ומצא בביתו **מנעלים הפוכים** [שפתח הנעל כלפי מטה] **תחת המטה, אמר רבי הואיל ומכוער הדבר** שנראה שזינתה עמו, והפך הרוכל את נעליו כדי שלא יכירו של מי הם, **תצא** מתחת בעלה.

שואלת הגמרא:

אם מצא **מנעלים הפוכים,** מדוע תצא? **ליחזי דמאן נינהו -** שיבדוק של מי הנעליים והאם שייכים הם לרוכל.

מתרצת הגמרא:

אלא כך כוונת הברייתא, מצא **מקום מנעלים הפוכים -** שניכר בעפר סימן של נעליים הפוכים **תחת המיטה, אמר רבי הואיל ומכוער הדבר,** שנראה שהפך את נעליו כדי שלא יכירו סימן בעפר, **תצא.** מוכח מברייתא זו ששיטת רבי שמוציאים על ידי הוכחה או קול גם בלי עדים. ורב חולק על רבי.

הגמרא מסיקה להלכה:

והלכתא כוותיה דרב שאין מוציאים על ידי קול אלא רק על פי עדים, **וכן הלכתא כוותיה דרבי** שמוציאים על ידי קול בלבד.

הגמרא מקשה:

קשיא הלכתא אהלכתא -יש כאן סתירה בהלכה, ואיך ניתן לפסוק גם כרב וגם כרבי?

מתרצת הגמרא:

לא קשיא - אין כאן סתירה, **הא -** הלכה אחת מדברת **בקלא דפסיק -** בקול שהופסק, שיצא קול אחר נגדו המכחיש את הקול הראשון, ולכן אין מוציאין על ידי הקול הראשון, **הא -** והלכה השניה מדברת **בקלא דלא פסיק -** בקול שלא הפסיק ולא יצא נגדו קול אחר המכחיש.

הגמרא מבארת את דבריו:

במקרה של **קלא דלא פסיק -** שיצא עליה קול שזינתה ואין קול אחר המכחיש, **וליכא עדים -** אף אם אין עדים, מוציאין אותה **כשיטת רבי**. **בקלא דפסיק -** ובמקרה שיצא קול אחר המכחיש את הקול הראשון, אין מוציאין, **ורק באיכא עדים -** אם באו עדים, מוציאין, **כשיטת רב**.

שואלת הגמרא:

וקלא דלא פסיק עד כמה - כמה זמן צריך להמשך קול שייחשב כקול שאינו מפסיק?

מתרצת הגמרא:

אמר אביי אמרה לי אם - אימי האומנת (אמו של אביי מתה בלידתו), **דומי דמתא -** אנשי העיר החשודים שיצא עליהם קול, צריך שהקול ימשך **יומא ופלגא -** יום וחצי, **ולא אמרן -** ולא אמרו שיום וחצי נחשב קול **אלא** רק **דלא פסק ביני וביני -** שלא הפסיק הקול באמצע כלל [שלא יצא נגדו קול אחר המכחיש], **אבל פסק ביני וביני -** אם הפסיק הקול באמצע [שיצא נגדו קול אחר], אף אם הקול הראשון חזר, **הא פסק -** הרי פסק, ואין סומכים עליו יותר.

ולא אמרן שאם פסק הקול שאין סומכים עליו, **אלא** רק **דלא פסק מחמת יראה -** שלא הפסיקו את הקול מחמת פחד מהחשוד (שיתנקם בהם), **אבל** אם **פסק** הקול **מחמת יראה** מהחשוד, אין הקול מתבטל שהרי **מחמת יראה הוא** הפסיק.

ולא אמרן שסומכין על הקול (שאינו פוסק), **אלא** רק במקרה **דליכא אויבים -** שאין לאשה או לנטען אויבים המוציאין את הקול, **אבל איכא** [אם יש] **אויבים,** אין סומכין על הקול, כיון **שאויבים הוא דאפקו -** יש לחשוש שהם אלו שמוציאין את הקול.

הגמרא מביאה משנה בדין המגרש את אשתו משום שם רע והחזירה.

תנן התם - למדנו במשנה (גיטין מה, ב) **המוציא את אשתו משום שם רע** שיצא עליה, **לא יחזיר** אותה, אף אם יתברר שהקול היה שקר. וכן המוציא את אשתו **משום נדר** - שאשתו נדרה, **לא יחזיר** אותה, אף אם יתיר חכם את הנדר, [כיון שחוששים במקרה שתינשא לאיש אחר, ותתבטל השם רע או יתירו לה את הנדר, והבעל הראשון יטען שלא היה מגרשה באופן כזה, והגירושין בטלים, ויוציא לעז על בניה שיוולדו מבעלה השני, רש"י].

שלח ליה רבה בר הונא לרבה בר רב נחמן, ילמדנו רבנו מה הדין אם עבר הבעל **וכנס -** והחזיר את אשתו לאחר שהוציאה משום שם רע, **מהו שיוציא -** האם חייב להוציאה? **אמר ליה -** ענה לו רבה בר רב נחמן **תנינא -** למדנו דין זה במשנה, **הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו** שגירשה, **אף על פי שכנס -** החזיר אותה, **יוציא** - חייב להוציאה, מוכח מכאן שכופים אותו לגרשה. **אמר ליה -** ענה לו רבה בר רב הונא **מי דמי -** האיך ניתן להוכיח מהדין של המשנה, הרי **התם** במשנתנו כתוב "**והוציאוהו**" שמשמעו שבית דין חייבו אותו להוציאה, מוכח שמדובר שבאו עדים שהעידו שזינתה ואסורה עליו מן התורה, ולכן אף אם עבר וכנס, חייב להוציאה, **ואילו הכא -** כאן לגבי המוציא משום שם רע, כתוב "**הוציאה**" שמשמעו שהבעל הוציא אותה מדעתו, ולא היו עדים אלא רק קול, ואינו חייב מדין תורה להוציאה, ולכן יש להסתפק אם חזר וכנס, אם חייב להוציאה.

ורבה בר רב נחמן סובר **מתניתין נמי "הוציאה" תנן -** גם במשנתנו כתוב "הוציאה" ומדובר שלא היו עדים אלא רק קול, ואינו חייב מן התורה להוציאה, ולכן אפשר להוכיח ממשנתנו.

ואכתי [עדיין יש להקשות] **מי דמי -** איך ניתן להוכיח

מנעלים הפוכים. פיהן למטה ולמי שלא נכרי הם והפכו כדי שלא יכיר הרואה: מקום מנעלים הפוכים. ניכר מקום הפיכתן בעפר שמתחת המטה לשון מורי לשון אחר מקום מנעלים מלא הפוך שבא ומצא את מנעליה במקום שהוא רגיל לתת שלו ולמי נכרי בא לכאן ומה מנעליו במקום שלה ושלה במקום בעל ולמשון עיקר לע"כ הפוך מיבעי ליה: דומי מתא. משודי הטיר ל"ש דומי ללא ידעי ולמי שלא ממרי בדמים לשון מורי: משום נדר לא יחזיר. וטעמא מפרש התם משום שלא שמח אתה לומר יחזיר שמא תלך זו אל מכס למחר שניסח ויתיר לה נדרה ויאמר המגרש אילו הייתי יודע שיש היתר לנדר שנדרה אם היו עותים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה שהיתה מפיסה עלי ביותר ועמלת זה מבטל גיטו למפרע ועוקרו ובניה מן השמי ממזרים לפיכך אומרים לו מתחלה הוי יודע שהמועיל את עצמו משום נדר שנדרה לא יחזיר עולמית ואם היא מפיסה עליך לא ובקש היתר לנדרה ואי מגרש לה מהשתא ולמי שנושה היא עליו ואו לא מצי עקר (לה) גיטה בדברי שקר: ומשום שם רע. שיש עליה לא יחזיר כלפרישין טעמא שמא מנשא למחר ויש קול על הלשון הרשעה שקדה היה ויתקבץ המגרש ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא כו': בנם מהו שיוציא. אם המזיקה מהו שנכופין להוליא: תנינא הנטען בו'. והתם נמי מפקיעה מבעלה לכיון דהוליאה משום שם רע גילה דעתו שהקול אמת ומקרה לו כי היכי דלפרישין לה הכא משום שהמזיק זה הקול כשכנסה: התם הוציאוה. ד"ל שכלו עדי טומאה ומקורה לבועל מה"ת: הבא הוציאה. ואפי' לא יחזיר לרבנן הוא: ורבה בר נחמן מתני' נמי הוציאה תנן. גלח עדים הלכך לא מקורה לבועל אלא משום לזות שפתים מדרבנן ופ"ה קתני יוצא: ואבתי מי דמי הבא בעל. המזיקה ואין דבר זה מגונה הוא: התם בועל. כופא ודבר מגונה הוא: א"ל שפיר דמי להדדי. דהכא והכא מדרבנן הוא: ולא היא התם. הוא כשכנס בועל אלומי אלמיה לקול הרשעה שאמת היה הלעז אבל הכא כשהמזיקה בעל בטולי בטליה לקלא דאמרין מדהמזיקה קיס ליה בקלא חזר ודבק בקול הרשעה של שם רע ומצא שאינו: **מתני'** המביא גט ממדינת הים. לריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ונעשית מפרש בגיטין (דף ג.) לפי שאין בקיאים לומר: **לא ישא את אשתו.** הואיל ומדיטריה סמכין: מת הרגניהו הרגוהו **לא ישא אשתו.** הואיל ועל עדותו היא נשמת מיכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל למחר מנשא לשמה נשמע שמא למחר: ר' יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו. אפי' למחר על פיו לפי שהוא מעיז עלמו רשע והתורה אמרה אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס וכ"ת שאני עדות אשה דאקילו בה רבנן והא"ר מנשה גזלן

▼ מנעלים הפוכים תחת המטה אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא מנעלים הפוכים ליחזי דמאן נינהו אלא מקום מנעלים הפוכים (ו)(תחת המטה א"ר הואיל ומכוער הדבר תצא) [א] והלכתא כוותיה דרב [ב] והלכתא כוותיה דרבי קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא [ג] הא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק קלא דלא פסיק וליכא עדים כרבי קלא דפסיק ואיכא עדים כרב וקלא דלא פסיק עד כמה [ד] אמר אביי [ה] אמרה לי אם דומי דמתא יומא ופלגא ולא אמרן אלא דלא פסק ביני וביני אבל פסק ביני וביני הא פסק ולא אמרן אלא דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה מחמת יראה הוא [ו] ולא אמרן אלא דליכא אויבים אבל איכא אויבים אויבים הוא דאפקו ליה לקלא [ז] תנן התם [ח] המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר משום נדר [ט] יחזיר שלח ליה רבה בר [י] הונא לרבה בר ר"נ ילמדנו רבינו כנם מהו שיוציא א"ל תנינא הנטען על אשת איש והוציאה מתחת ידו אע"פ שכנם יוציא א"ל מי דמי התם הוציאוה והכא הוציאה ורבה בר ר"נ מתניתין נמי הוציאה תנן ואבתי מי דמי הבא בעל והתם בועל א"ל שפיר דמי אהדדי הכא אמור רבנן [יא] לא יכנום ואם כנם יוציא ה"נ אמרי רבנן לא יחזיר ואם כנם יוציא ולא היא התם אלומי אלמיה לקלא הכא אמרינן קם ביה בקלא וליתיה: **מתני'** [יב] המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו הרגוהו לא ישא את אשתו רבי יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו הרגוהו תנשא אשתו: **גמ'** טעמא דמדינת הים דעליה קסמכינן אבל מא"י דלאו עליה קסמכינן ישא את אשתו והא מת דלאו עליה קסמכינן דאמר מר [יג] אשה דייקא ומינסבא וקתני לא ישא את אשתו התם ליכא כתבא הכא איכא כתבא דתנן [יד] מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח: מת הרגתיו הרגוהו לא ישא את אשתו: הוא ניהו דלא ישא את אשתו [טו] הא לאחר תנשא [טז] והאמר רב יוסף [יז] פלוני רבעני לאונסי הוא ואחר מצטרפין להרגו לרצוני רשע הוא [יח] והתורה אמרה [יט] אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס וכ"ת שאני עדות אשה דאקילו בה רבנן והא"ר מנשה גזלן

וי"ל דלא מסוס שונא פסול נרבע התם אלא בנרבע לרצונו מיירי ומסוס רבע פסול אפילו לרבע דבסמוך דסובר דלרצונו נמי כשר מכל מקום כשיש עדים שנרבע לרצונו הוי כנמצא אחד מהן קרוב או פסול וכי פריך בתר הכי הורג ורובע יליל פי' יילו על עלמם הוה מצי למימלך נרבע דקאי היא כיון דמיירי בנרבע לרצונו אלא מסוס

טעמי דאיתמר שריא דאם אינה מעכבת אלא מיסורת מילכוסי הוי מיכרכ ואם אינה מעכבת מיסורת ניחא ליה לליכול נרמה לר"י דאתם בסומכת טעמא מני כי מתני' דהתם דעלה קאי ומפ"ה שריא מהכהו טעמי אבל בסומכת טהורה מני שריא אלא הכהו טעמי דהתם ואין לתמוה ממאי שריא כיון שסומכת טעמא הא שויתה לנפשה מתיכה לסיסורת דלפי שרגו מכמיס שנתקלקלו הנפים ליתן עיניהם בחתר ורוב הסומרות כן מקרות לכך נרמה להם להתירן(ט): **הא** בקלא דפסיק. ומיהו רב גופיה אית ליה ל"ש קלא דפסיק ול"ש קלא דלא פסיק: **ואבתי** מי דמי. דפסיק יניס לו גרסי ליה אלא גרסי

ורבה בר (ו) נחמן הוציאה מני הכא בעל והכא [ז] בועל הכא למור רבנן וכו' ועד ולא היא אד אינישי הוא וכבי פירושו ורבה ב"ר נחמן הוציאה מני ויין דמני הוציאה והכא בעל והכא בועל הוציאה ולא אית ליה ואפ"ה קתני במתני' ואם כנם יוליא ה"ה להתם בגיטין (דף מה:) נמי אם כנם מוליא ויפה פשיט רבה ב"ר נחמן ומסיק ולא היא כו' קס ליה בקלא לליתיה ומה שמסור להחזיר אינו משום שהסורים הטועם שמסורה לו משום שם רע להא שכבי דקס ליה בקלא לליתיה אלא משום קלקול או משום פריצות דלמתניתין בגיטין וקשיא לר"י להילף היה מדמה לותה רבה ב"ר נחמן וכי לא היה יודע טעם זה דמפיק מפרש להכהו טעמי דהשולח (גיטין דף מו.) בפרייתא וי"ל אלא שמיע ליה מ"ר אומר ר"י דרבה ב"ר נחמן יודע טעמי דקלקול ופריצות אבל סובר דכשם יוליא מפני שהטועם אין יודעים הטעם דקלקולא ופריצות אלא סוברים שמחמת שם רע אסורה לו כיון שגירשה ע"י כן ולכך אם כנם יוליא משום רגנה כמתניתין דהכא ומסיק ולא היא שיטעו הטועם שמא כי יש מילוך גדול בין מתני' דהכא למתני' דהתם דהכא אלמיה לקלא כו': **הכא** איכא כתבא דתנן מה בין גט כו'. ומ"ג דלמ"ד בסוף פ"ב דגיטין (דף נג:) מיירי הך מסנה בח"ל מ"ט דייק שפיר מינה ליה לסמוך על הכתב:

מת הרגתיו הרגוהו. כיון דאפילו בחת לא יעא את אשתו אלא משום לא הוה לריך למיתני הרגוהו ומפ"ה משום דקא משמע לן דאפילו הכי לא תנשא:

הוא ואחר מצטרפים להורגו. הקשה הר"ר מייס דבסוף פ"ק דמכות (דף ו. ושם) פריך הכוג ונרבע יליל מעמע דהכוג ונרבע פסולים להעיד משום שונא והכא מעמע דכשר

ו) נראה דצ"ל כיון דאמרי' ליה בשעת גירושין דהמוציא אשתו וכו'.

עין משפט נר מצוה

פג א ב ג ד מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה יג יד טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף ג:

פד ה מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן י סעיף ג:

פה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

פו ז מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן יב סעיף ג:

פז ח מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה י טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ז:

פח ט מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ג סמג לאוין ריל טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף כו:

פט י מיי' שם פ"י הל' ג סמג לאוין ריל טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף ג:

תום' חד מקמאי

דבדבר מכוער של זנות מפקינן מבעל בדבר מכוער דחרצפא לא מפקינן והתם אסיקנא דלהפסידה כתובתה צריכה התראה אבל אי הדרא בה תהדר: **תנן** התם המוציא [את] אשתו משום שם רע משום נדר לא יחזיר ואיבעי לן כנס מהו שיוציא ואסיק' אינו מוציא ולא דמי למתני' דנטען דהתם כיון דנסבה נטען אלומי אלמה לקליה הכא אמר קם ביה בקלא וליתא איכא מ"ד (מיהא) דהא מילתא אליבא דלישנא בתרא הוא דקסבר טעמא מאי שלא יהיו בנות ישראל פרוצין בעריות ובנדרים אבל ללישנא קמא דסבר טעמא דמילתא משום קלקולא אם אינו מוציא כ"ש דאיכא קלקולא וכיון דק"ל כלישנא קמא אם כנס מוציא וכ"כ הראב"ד ז"ל ואני אומר כיון (ו) דאמרו לה בשעת קדושין המוציא אשתו משום ש"ר לא יחזיר (עלמא) [לעולם] לא אפשר למיהדי בה קלקולא והלכך אם כנס אינו מוציא. וכן נראה מדברי הג' אלפס שפסק כלישנא קמא דאמר דמשום קלקולא הוא ופסק דכנס אינו

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ו)** רש"ל מ"ו, **ב)** מ"ק יח:], **ג)** [עי' תיטב גמ"ק יח:], **ד)** גיטין מה: כתובות עד:, **ה)** **רב הונא** כל"ל, יעב"ץ, **ו)** [לקמן לג: קטו. קטו:], **ז)** לקמן קח. גיטין כג:, **ח)** סנהדרין ט:, **ט)** [וע' תיטב שופ' כתובות סג: ד"ה אבל], **י)** ס"ל כאבל.

מסורת הש"ס לירושלמי

המביא גט ממדינת הים כו'. קדושין ג, ז:

הגהות הב"ח

(ו) תום' ד"ה ואבתי וכו' אלא נגרסי' ורבה בר רב נחמן הוציאה:

תורה אור השלם

א) לֹא תָשִׁית שִׁבְעָ שָׁוְא אֵל עַד חָמָס: [שמות כג, א]

ממשנתנו, הרי **הכא -** כאן [במסכת גיטין] מדובר ש**בעל** החזיר אותה, ואין כאן מעשה מגונה, **ואילו התם -** במשנתנו מדובר ש**בועל -** מי שחשוד שזינתה עמו כנס אותה, ודבר מגונה הוא.

אמר ליה - ענה לו רבה בר רב נחמן **שפיר דמי אהדדי -** באמת שני המקרים דומים, שהרי שניהם תקנת חכמים הם, ואם כן כיון ד**הכא -** כאן במשנתנו **אמור רבנן** - אמרו חכמים לגבי הנטען ש**לא יכנוס** אותה, **ואם כנס** תיקנו **שיוציא, הכא נמי -** גם כאן [במסכת גיטין] כיון ד**אמרי רבנן לא יחזיר -** שאין הבעל יכול להחזיר, אם כן מסתבר ש**אם כנס יוציא.**

הגמרא דוחה:

ולא היא - באמת אי אפשר להוכיח ממשנתנו, כיון ד**התם -** במשנתנו **אלומי אלמיה לקלא -** בזה שכנס אותה החשוד, מתחזק בזה הקול ונראה כאמת הדבר שזינתה עמו, **ואילו הכא -** כאן [במסכת גיטין] שהבעל מחזיר אותה, **אמרינן -** אומרים שכנראה **קם ביה בקלא וליתיה -** הבעל חזר ובדק את הקול ומצא שאינו נכון, ולכן אין להוכיח ממשנתנו.

מנעלים הפוכים. פיהן למטה ולפי שלא נכרי הם והפכו כדי שלא יכיר כדאיתה: מקום מנעלים הפוכים. היכי מקום הפיכתן בעפר שמתוך המטה לשון מורי לשון אחר מקום שמנעלים מנעלים את הפוך שבא ומניח את מנעליו במקום שלה ואלה במקום שלו ולפי שלא נכרי הם לכתן ומס מנעליו מחזיקין קלת שלא נעדיס: דפסיק. שיצא קול אחר לומר שקר הוא שלעז: דומי מתא. משודי העיר (ר"ש דומי שלא ידעי ולפי שלא ממרי בדמי נשון מורי: משום נדר לא יחזיר. וטעמא מפרש התם דשמואל גט שמא אתה אומר יחזיר שמא תלך זו אצל מכס לאחר שניסת ויתיר לה נדרה ויאמר המגרש אילו הייתי יודע שיש היתר לנדר שנדרה אם היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשה שהיתה מציקה עלי ביותר ונמצא זה מבטל גיטו למפרע ועוקרו ובניה מן השמי ממזרים לפיכך אומרים לו מתחלה הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר שנדרה לא יחזיר עולמית ואם היא מציקה עליך לא ובקש היתר לנדרה ולי מגרש לה מהשתא ולפי שעושה היא עליו ותו לא מי עקר (לה) גיטה בדברי שקר: ומשום שם רע. שיצא עליה לא יחזיר כדפריסית טעמא שמא מנשא לאחר ויצא קול על הלעז הראשון שקדם היה ויתמהו המגרש ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא כו': בנם מהו שיוציא. אם המזיקה מהו שנכופפו להוליד: תנינא הנטען כו'. והתם נמי מפקיעה מעצלה דכיון דהוליכה משום שם רע גילה דעתו שהקול אמת ונאמנה לו כי היכי דלמריק לה בכח משום שהמזיק זה הקול כשכנסה: התם הוציאוה. ס"ד שנאנו עדי טומאה ומקורה לנועל מס"ת: הבא הוציאה. ואפי' לא יחזיר לכאן הוא: ורבה בר נחמן מתני' נמי הוציאה תנן. גלח עדיס הלכך לא מקורה לנועל גלח משום לוזות שפתים מדרבנן ופפ"ה קמני יוצא: ואבתי מי דמי הבא בעל. המזיקה ואין דבר זה מגונה הוא: התם בועל. כותם ודבר מגונה הוא: א"ל שפיר דמי להדדי. להכי והכי מדרבנן הוא: ולא היא התם. הוא כשכנס בועל אלומי אלמיה נקול כראשון שמאת היה הלעז אבל הכא כשהמזיקה בעל בעולי בעולה נקלה לאמרינן מדהמזיקה קיס ליה נקלה מזד ובקד נקול ראשון של שם רע ומצא שמינו: **מתני'** המביא גט ממדינת הים. לריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם וטעמא מפרש בגיטין (לף ג.) לפי שאין בקיאים לומר: לא ישא את אשתו. הואיל ומדיוהיה סמכינן: מת הרגניהו הרגנוהו לא ישא אשתו. הואיל ועל עדותו היא נשמת מיכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל לאחר מנשא לאחר נשמא בעל אחר: ר' יהודה אומר הרגתיו לא תנשא אשתו. לפי' לאחר על פיו לפי שהוא מעיד עלמו רשע והמורה אחרים על מעשה רשע עד: הרגנוהו תנשא אשתו. לאחר ובגמרא בעי טעמא: **גמ'** אבל מארץ ישראל. המביא גט מארץ ישראל אין לריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם: והא מת דלא עילויה סמכינן. לכי אחר מת בעל הא דאמרו רבנן למינסוביי לאחר לא עליה סמכינן: דאמר מר. בפרק האשה רבה (לקמן דף נב.): היינו טעמא דעד אחד נאמן להעיד שאשה מסוה להיות אסורה לבעלה אבל לא להתיר: מה בין גט למיתה. דהמביא (וכן לקמן דף קיח.) תנן לקמן הגיעו שליח גופה לריכה עד שיודעת שמת ולאחר כך נשמת: ממונות לומר מת בעלה כגון אחותה וליבמתה ופה בעלה נאמנות להפיל ניטה ולף על פי שלריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם ומה בין גט למיתה שלא שהכתב מוכיח ולאו עלה סמכינן כל כך: פלוני רבעני לאונסי בו' להורגו. שם הרוצח טעמי לשיתמה שריא לאחר לאחר מיכא לעבד לשיקורא לירכוסי הוי מירכס ולא שיתא לעבד לשיקורא ניתא ליה לליכול נרמא לר"י להחם בשומרת טומאה שי כי מתני' להחם דעלה קאי ולפ"ה מהכהו טעמי שלא בשומרת טהורה שי שריא בלאו הכהו ואין לתמוה ממאי שריא כיון שאומרת טומאה הא שיתה לנפשה מתיכה לשיקורא ללפי שרואו מכמים שמקלקלו הנשים ליתן עיניהם בחאר ורוב האומרות כן מקרות לכך נרמה להם להחזיר: **הא** בקלא דפסיק. ומיהו רב גוסיפה שיש ליה (ר"ש קלא דפסיק ול"ש קלא קלא פסיק: **ואבתי** מי דמי. בפפריס ישנים לה גרסי ליה קלא גרסי (ף) נחמן הוליאה מני הכא בעל והכא (ר) טועל הכא לאחר כנון וכו' ועד קלא היא מד שיוצא הוא והכי פירושו ורבה ב"ר נחמן הוליאה מני ויכון דמני הוליאה והכא בעל והכא בועל הוליאה ולא שיש דין ופפ"ה קמני במתני' ואם כנם יוליא ה"ה להחם בגיטין (לף מה:) נמי אם כנם מוליא ויפה פשיט רבה ב"ר נחמן ומסיק ולא היא כו' קס ליה בקלא לליתיה ומה שאסור להחזיר אינו משום שאסורים העולם שאסורה לו משום שם רע להה סברי דקס ליה בקלא לליתיה אלא משום קלקול או משום פריצות כלאחריכן בגיטין וקשיא לר"י להילף היה מדאמה לאחה רבה ב"ר נחמן וכי לא היה יודע טעם זה דבהדיא מפרש להכהו טעמי בהאולה (גיטין לף מו.) בגרייתא ור"ל ללא שמיע ליה ל"ש אומר ר"י דרבה ב"ר נחמן יודע טעמי דקלקול ופריצות אבל סובר דכנם יוליא מפני שהעולם אין יודעים הטעם דקלקולא ופריצות אלא סוברים שממאת שם רע אסורה לו כיון שגירשה ע"י כן ולכך אם כנם יוליא משום רעה כמתניתין דהכא ומסיק ולא היא שיטעו העולם בזה כי יש מילוק גדול בין מתני' דהכא למתני' דהתם דהכא אלמיה לקלא כו': **הבא** איבא בתבא דתנן מה בין גט בו'. ופ"ג דלעיל בסוף פ"ב דגיטין (לף כב:) מיירי הך משנה בש"ל מ"מ דייק שפיר מינה דיש לסמוך על הכתב:

מת הרגניהו הרגנוהו. כיון דאפילו בשם לא ישא אם אשתו לא הוה לריך לפרש הרגנוהו ופפילו בהרגנוהו לאחר מנשא ולא אתי ליה אלא משום דר' יהודה מפליג בין הרגתיו להרגנוהו: **הוא** ואחר מצטרפים להורגו. הקשה הר"ר מייס דבסוף פ"ק דמכות (לף ו. ושם) פריך הכוג ורבעא יעיל מסתא להכוג ורבעא פסולים להעיד משום שונא והכא מסתא דכשר לרבעו משום שונא פסול נרבע הם אלא נרבע לרבעו מיירי ומשום רבע פסול אפילו לרבע דבסמוך דקאמר לרבעו נמי כשר מכל מקום כשיש עדים שנרבע לרבעו הוי כעומד אחד מהן קרוב או פסול וכי פריך בתר הכי הוכ ורובע יעיל פי' יעילו על עלמם הוה אלי למינקט נרבע דקאי ביה כיון דמיירי בנרבע לרבעו אלא משום

ג) נראה דצ"ל כיון דאמרי' ליה בשעת גירושין דהמוציא אשתו וכו'.

מסורת הש"ס והגהות

גמ' **ה)** רש"ל מ"ז, **ו)** מ"ק יח:], **ג)** [עי' תיטב גמ"ק יח:], **ד)** גיטין מה: כתובות עד:, **ה)** **רב הונא** פל"ל, יעב"ק, **ו)** [לקמן נב: קטו. קטו:], **ז)** לקמן קיח. גיטין כג:, **ח)** סנהדרין טו:, **ט)** [וע' תיטב תוס' כתובות סג: ד"ה אבל], **י)** פ"ל בעל.

מסורת הש"ס לירושלמי

המביא גט ממדינת הים כו'. קדושין ג, ז:

הגהות הב"ח

(ה) תום' ד"ה ואכתי וכו' אלא גרסי' וכ"ה בר כ"י נחמן הוליאה:

תורה אור השלם

א) לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיוֹת עֵד חָמָס: [שמות כג, א]

עין משפט נר מצוה

פג א ב ג ד מיי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה יג טוש"ע אה"ע סי' יז סעיף ג:

פד ה מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה יג סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן י סעיף ג:

פה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

פו ז מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יד טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף ג:

פז ח מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה י טוש"ע אה"ע סימן ח סעיף ז:

פח ט מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה ג סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף כו:

פט י מיי' שם פ"י הל' ו סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף ג:

תום' חד מקמאי

דבדבר מכוער של זנות מפקינן מבעל בדבר מכוער דחוצפא לא מפקינן והתם אסיקנא דלהפסידה כתובתה צריכה התראה אבל אי הדרא בה תהדר: **תנן** התם המוציא [את] אשתו משום שם רע משום נדר לא יחזיר וראיבעי לן כנס מהו שיוציא ואסיק' אינו מוציא ולא דמי למתני' דנטען דהתם כיון דנסבה נטען אלומי אלמה לקליה הכא אמר קם ביה בקלא וליתא איכא מ"ד (מיהא) דהא מילתא אליבא דלישנא בתרא הוא דקסבר טעמא מאי שלא יהיו בנות ישראל פרוצין בעריות ובנדרים אבל ללישנא קמא דסבר טעמא דמילתא משום קלקולא אם אינו מוציא כ"ש דאיכא קלקולא וכיון דקי"ל כלישנא קמא אם כנס מוציא וכ"כ הראב"ד ז"ל ואני אומר כיון ג) דאמרו לה בשעת קדושין המוציא אשתו משום ש"ר לא יחזיר (עלמא) [לעולם] לא אפשר למיהוי בה קלקולא והלכך אם כנס אינו מוציא. וכן נראה מדברי הג' אלפס שפסק כלישנא קמא דאמר דמשום קלקולא הוא ופסק דכנס אינו